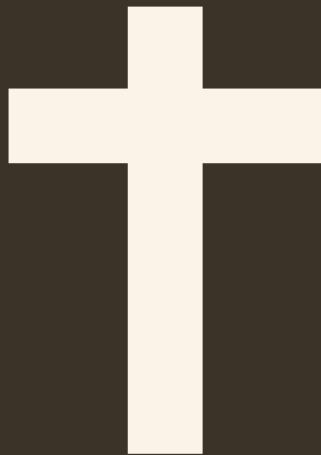

Téereb Injiil

The New Testament in Wolof, 2010 version.

Téereb Injiil

The New Testament in Wolof, 2010 version.

Le Nouveau Testament en langue Wolof, révision de 2010

copyright © 2010 La Mission Baptiste du Sénégal

Language: Wolof

Dialect: Regional Wolof

Translation by: La MBS

For full copyright statement, see <http://sng.al/copyright>

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2020-07-09

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 25 Nov 2022 from source files dated 17 Jul 2020

79742756-9e1e-54a8-8cef-3115026c278e

Contents

MACË	1
MÀRK	40
LUUG	64
YOWAANA	106
JËF YA	138
ROOM	177
1 KORENT	196
2 KORENT	213
GALASI	224
EFES	230
FILIB	236
KOLOS	240
1 TESALONIG	244
2 TESALONIG	248
1 TIMOTE	250
2 TIMOTE	255
TIT	258
FILEMON	260
YAWUT YA	261
SAAG	275
1 PIYEER	279
2 PIYEER	284
1 YOWAANA	287
2 YOWAANA	292
3 YOWAANA	293
YUDD	294
PEEÑU MA	296

Xibaaru jàmm bi ci Almasi bi Yeesu, ni ko Yàlla jaaralee ci MACÉ

Cosaanu Yeesu Kirist

¹ Lii mooy cosaanu Yeesu Kirist,
sëtu Daawuda, sëtu Ibraayma.

² Ibraayma moo jur Isaaxa;
Isaaxa jur Yanqóoba;
Yanqóoba jur Yuda ak i doomi
baayam;

³ Yuda, Peres ak Sara ci Tamar;
Peres Esron, miy baayu Aram;

⁴ Aram Aminadab;
Aminadab Nason;
Nason Salmon;

⁵ Salmon jur ci Raxab doom ju
tudd Bowas;
Bowas am ak Ruut Obedd;
Obedd jur Isayi, ⁶ miy baayu buur
bi Daawuda.

Daawuda moo jur Suleymaan ci
ki nekkoon soxnas Uri;

⁷ Suleymaan jur Robowam;
Robowam Abiya;

Abiya Asaf;

⁸ Asaf Yosafat;
Yosafat Yoram, miy baayu Osiyas;

⁹ Osiyas jur Yowatam;
Yowatam Akas, miy baayu Es-
ekiya;

¹⁰ Esekiya Manase;
Manase Amon;
Amon Yosiyas;

¹¹ Yosiyas jur Yekoñas ak i doomi
baayam ca jamono, ja ñu
defe Yawut ya jaam, yóbbu
leen Babilon.

¹² Ba ñu leen yóbboo ca Babilon,
Yekoñas jur Salacel;
Salacel Sorobabel, ¹³ miy baayu
Abiyudd;

Abiyudd Eliyakim;
Eliyakim Asor;
¹⁴ Asor Sadog;
Sadog Akim;
Akim Eliyudd;

¹⁵ Eliyudd Eleyasar;
Eleyasar Matan, miy baayu
Yanqóoba;

¹⁶ Yanqóoba nag moo jur Yuusufa
jëkkëru Maryaama;
te ci Maryaama la Yeesu, mi ñuy
wax Kirist, juddoo.

¹⁷ Mboolem giir googu nag, la
dale ca Ibraayma ba ca Daawuda,
fukk lañu ak ñeent; la dale ca
Daawuda ba ca njaam ga ca Bab-
ilon, fukk lañu ak ñeent; la dale
njaam ga ca Babilon ba ci Kirist,
fukk lañu ak ñeent.

Juddub Yeesu Kirist

¹⁸ Nii la Yeesu Kirist juddoo.
Bi ñu mayee Maryaama ndeyam
Yuusufa, waaye laata ñoo ànd,
gis nañu ne dafa èmb ci kàttanu
Xel mu Sell mi. ¹⁹ Yuusufa
jëkkëram nag, nekkoon na nit ku
jub te bëggü ko woona weer. Mu
nara xàccook moom ci sutura.

²⁰ Waaye bi muy xalaat ci loolu,
benn malaakam Boroom bi daldi
ko feeñu ci gént ne ko: «Yaw
Yuusufa, sëtu Daawuda, bul ra-
gala yeggali Maryaama sa jabar,
ndaxte doom ji mu èmb, ci Xel mu
Sell mi la jóge. ²¹ Dina jur doom
ju góor; nanga ko tudde Yeesu,
ndaxte moo di kiy musal xeetam
ci seeni bàkkaar.»

²² Loolu lépp xewoon na, ngir
amat li Boroom bi wax, jaarale ko
cib yonent, bi mu naan:

²³ «Janq bi dina èmb,
jur doom ju góor,
ñu tudde ko Emanuwel,»
liy tekki «Yàlla ganesi na nu.»

²⁴ Noonu Yuusufa yewwu, yeg-
gali soxnaam, na ko ko malaakam
Boroom bi sante woon. ²⁵ Waaye
àndul ak moom, ba kera mu mucc,
jur doom ju góor; mu tudde ko
Yeesu.

¹ Bi nga xamee ne Yeesu juddu na ci Betleyem ci diiwaanu Yude, amoon na ay boroom xam-xam, ñu jóge penku, ñew Yerusalem. Booba, ci jamonoy buur bi Erodd la woon. ² Ñu ne: «Ana buur bi juddul Yawut yi? Ndaxte gis nanu biddiwiwam ci penku te ñew nanu ngir màggal ko.»

³ Bi ko Erodd buur ba déggee, mu daldi jaaxle, moom ak waa Yerusalem gépp. ⁴ Mu woolu nag sarxalkat yu mag yépp ak xutbakati xeet wa, laaj leen fu Almasi bi, maanaam Kirist, wara juddoo. ⁵ Ñu ne ko: «Ca Betleyem ci diiwaanu Yude, ndaxte lii lañu bind jaarale ko cib yonent:

⁶ “Yaw Betleyem ci diiwaanu Yude,
du yaw yaa yées ci njiiti Yude,
ndaxte ci yaw la njiit di génne,
kiy sàmm Israyil sama xeet.”»

⁷ Ci kaw loolu Erodd woolu ci kumpa boroom xam-xam ya, di leen ceddowu, ngir xam bu wóor kañ la biddiwiw bi feq. ⁸ Noonu mu yebal leen Betleyem naan: «Dem-leen fa, seet bu wóor mbirum xale ba. Bu ngeen ci amee lu wóor nag, ngeen xamal ma ko, ngir man itam ma dem màggal ko.»

⁹ Ba ñu dégloo buur ba nag, ñu dem. Te biddiwiw, ba ñu gisoon ca penku ba, ne têll jiite leen, ba àgg, tiim fa xale ba nekk. ¹⁰ Ba ñu gisee biddiwiw ba nag, ñu am mbég mu réya réy. ¹¹ Ñu dugg ca kér ga, gis xale ba ak Maryama ndeyam, ñu daldi sukk, di ko màggal. Ñu ubbi seeni boyetu alal, may ko wurus ak cuuraay ak ndàbb lu xeeñ lu ñuy wax miir.

¹² Bi ñu ko defee Yàlla artu na leen ci biir gént, ñu baña dellu ca Erodd. Noonu ñu jaar weneen yoon, ñibbi seen réew.

*Yuusufa ak Maryama
gàddaay nañu jém réewu Misra*

¹³ Bi nga xamee ne boroom xam-xam ya ñibbi nañu, benn malaakam Boroom bi feeñu Yuusufa ci gént ne ko: «Erodd mu ngi ci tànki wut xale bi, ngir rey ko; jögal nag, jél xale bi ak ndeyam te nga daw jém Misra, toog fa, ba kera ma koy wax.»

¹⁴ Yuusufa nag jóg, jél xale ba ak ndeyam, làquji Misra ca guddi ga. ¹⁵ Mu toog fa, ba Erodd faatu. Noonu am li Boroom bi waxoon jaarale ko cib yonent, bi mu naan: «Woo naa sama doom, mu génn Misra.»

¹⁶ Bi Erodd gisee nag, ne boroom xam-xam ya nax nañu ko, mu daldi mer lool. Mu santaane ñu dugg ca Betleyem ak la ko wër, rey xale yu góor ya fa am ñaari at jém suuf, méngook jamono, ja ko boroom xam-xam ya waxoon. ¹⁷ Booba am la ñu waxoon jaarale ko ci yonent Yàlla Yeremi, bi mu naan:

¹⁸ «Baat jib na ci Rama,
ay jooy ak yuux gu réy,
Rasel mooy jooy ay doomam
te bëggul kenn dëfal ko,
ndaxte saay nañu.»

Nibsi nañu réewu Israyil

¹⁹ Bi nga xamee ne Erodd faatu na, benn malaakam Boroom bi feeñu Yuusufa ci gént ca Misra, ²⁰ ne ko: «Ñi doon wuta rey xale ba dee nañu; jögal nag, jél xale bi ak ndeyam te nga dellu Israyil.»

²¹ Yuusufa jóg nag, jél xale ba ak ndeyam, dellu Israyil. ²² Waaye bi mu déggee ne Arkelawus moo donn Erodd baayam ca nguuru Yude, mu ragal faa dem. Yàlla artu ko nag ci gént, mu daldi dem diiwaanu Galile. ²³ Mu ñew nag dëkk ci dëkk bu ñuy wax Nasaret. Noonu am la ñu waxoon ca xale ba, jaarale ko ca yonent ya, bi ñu naan:
«Dees na ko tudde Nasareen.»

3***Waareb Yaxya***

¹ Ca jamono jooga Yaxya feeñoon na, di waare ca mändinju Yude. ² Nii la doon waaree: «Tuubleen seeni bakkhaar, ndaxte nguuru Yälla Aji Kawe ji jege na.» ³ Yaxya mooy ki ñu doon wax jaarale ko ci yonent Yälla Esayi, bi mu naan:

«Am na baat buy xaacu ca mändinj ma ne:
“Xàll-leen yoonu Boroom bi,
jubal-leen fi muy jaar.”»

⁴ Yaxya nag mu ngi soloon mbubb mu ñu rabbbe kawaru giléem, takk geñog der ci ndiggam. Ay njéeréer la doon dunde ak lem. ⁵ Noonu ñépp génn jém ci moom, ñi dëkk Yerusalem ak diiwaanu Yude, ak waa dexu Yurdan. ⁶ Ñu nangu seeni bakkhaar, Yaxya sóob leen ca dexu Yurdan.

⁷ Noonu ay Farisen ak ay Sadusen yu bare ñew ci Yaxya, ngir mu sóob leen ñoom itam ca dex ga. Waaye bi leen Yaxya gisee, mu ne leen: «Yéen ñi fees ak danjar mel ni ay co, ku leen artu, ngeen daw merum Yälla mi nara wàcc? ⁸ Jéfeleen nag ni ñu tuub seeni bakkhaar, ⁹ te buleen wax ci seen xel naan: “Nun daal doomí Ibraayma lanu,” ndaxte maa ngi leen koy wax, Yälla man na sàkkal Ibraayma ay doom ci doj yi. ¹⁰ Sémmiñ wi tiim na reeni garab yi. Garab nag gu meññul doom yu baax, dees na ko gor, sànni ko ci sawara si. ¹¹ Man maa ngi leen di sóob ci ndox, ci lu ànd ak tuub seeni bakkhaar. Waaye kiy ñew sama gannaaw moo ma èpp kàttan, ba yeyoowuma koo yóbbul sax ay dàllam. Kooku dina leen sóob ci Xel mu Sell mi ak sawara. ¹² Layoom mu ngi ci loxoom, ngir jéri dàggga ja, ba mu set; pepp ma dina ko def ca sàq ma, waaye xatax ba dina ko lakk ci sawara su dul fey mukk.»

Yaxya sóob na Yeesu ci dexu Yurdan

¹³ Booba Yeesu jóge Galile, ñew ngir Yaxya sóob ko ca dexu Yurdan. ¹⁴ Waaye Yaxya gàntu ko ne: «Man maa soxla, nga sóob ma ci ndox, te yaa ngi ñew ci man!» ¹⁵ Yeesu ne ko: «Bàyyil noonu, ndaxte war nanoo mottali lépp lu jub.» Noonu Yaxya nangu.

¹⁶ Bi ko Yaxya sóobee ca dex ga, Yeesu génn. Ca saa sa asamaan yi daldi ubbiku, te Yaxya gis Xelum Yälla wàcc ci melow pitax, ñew ci kaw Yeesu. ¹⁷ Te baat bu jóge asamaan dégtu ne: «Kii mooy sama Doom ji ma bëgg; ci moom laa ame bànnex.»

4***Yeesu dékku na ay nattu ci pexey Seytaane***

¹ Bi loolu amee Xelum Yälla yóbbu Yeesu ca mändinj ma, ngir mu jàankoonte ak fiiri Seytaane.

² Yeesu nekk fa te lekkul ñeent fukki bëccëg ak ñeent fukki guddi, doora xiif. ³ Noonu fiirkat bi ñew ci moom ne ko: «Boo dee Doomu Yälla, santal doj yi, ñu nekk mburu.» ⁴ Waaye Yeesu ne ko: «Mbind mi nee na: “Nit du dunde mburu rekk, waaye itam gépp kàddu gu génne ci gémmiñug Yälla.”»

⁵ Bi mu waxee loolu, Seytaane yóbbu ko ca dëkk bu sell ba, teg ko ca njobbaxtalú kér Yälla ga. ⁶ Mu ne ko: «Boo dee Doomu Yälla, tëbal ci suuf, ndaxte Mbind mi nee na:

“Dira jox ay malaakaam ndigal ci sa mbir,
ñu leewu la ci seeni loxo,
ngir nga baña fakktalu ciw doj.”»

⁷ Yeesu ne ko: «Bind nañu it ne: “Bul diijat Yälla, sa Boroom.”»

⁸ Gannaaw loolu Seytaane yóbbu ko ci kaw tund wu kawe lool, won ko réewi àddina yépp ak seeni ndam. ⁹ Mu ne ko: «Lii lépp dinaa la ko may, boo sukkee

màggal ma.» ¹⁰ Waaye Yeesu ne ko: «Sore ma Seytaane, ndaxte Mbind mi nee na: "Nanga màggal Yàlla sa Boroom, te jaamu ko moom rekk."»

¹¹ Noonu Seytaane bàyyi ko. Te ay malaaka daldi ñew fi Yeesu, di ko topptoo.

Yeesu dëkk na Kapernawum ci diiwaanu Galile

¹² Am bés Yeesu dégg ne japp nañu Yaxyä; mu jóg nag, jém Galile. ¹³ Gannaaw gi, mu toxoo dëkku Nasaret, dem dëkk Kapernawum, bi féeteek dex ga ci diiwaani Sabulon ak Neftali. ¹⁴ Noonu am la ñu waxoon, jaarale ko ci yonent Yalla Esayi, bi mu naan:

¹⁵ «Yaw réewum Sabulon ak réewum Neftali,
di yoonu géej gannaaw dexu Yurdan,
yaw Galile, réewum ñi dul Yawut

¹⁶ xeet wa nekkoon cig lëndëm,
gis na leer gu mag,
ña dëkkoon ca réew, ma dee tiim,
leer fenkal na leen.»

¹⁷ Booba Yeesu tàmbali di waare naan: «Tuubleen seeni bakkaar, ndaxte nguuru Yalla Aji Kawe ji jegesi na.»

Yeesu tann na ñeenti taalibe

¹⁸ Gannaaw loolu Yeesu doon dox ca tefesu dexu Galile, mu gis fa ñaar ñu bokk ndey ak baay, mooy Simon mi ñuy wax Piyeer, ak Andare. Fekk ñuy sànni seen caax ca dex ga, ndaxte ay nappkat lañu woon. ¹⁹ Yeesu ne leen: «Ñewleen topp ci man, ma def leen nappkati nit.» ²⁰ Ca saa sa ñu daldi bàyyi seeni mbaal, topp ci moom.

²¹ Ba Yeesu demee ba ca kanam, mu gis yeneen ñaar ñu bokk ndey ak baay, ñuy Saag doomu Sebede, ak Yowaana rakkam. Ñu nekk ci seen biir gaal ak Sebede seen baay, di defar seeni mbaal. Noonu Yeesu woo leen. ²² Ca saa sa ñu

daldi bàyyi gaal ga ak seen baay, topp ci moom.

²³ Ba loolu amee Yeesu doon wér Galile gépp, di jàngle ci seeni jàngu tey yégle xibaaru jàmm bi ci nguuru Yalla; muy faj jàngoro yépp ak wéradi yépp ca nit ña, ²⁴ ba tax turam siiw ba ci biir réewu Siri mépp. Ñu di ko indil ñi wopp ñépp, ñi sonn ndax ay jàngoro ak metit yu bare, ñi rab japp, ñiy say ak ñi làggi, mu faj leen. ²⁵ Noonu mbooloo mu bare topp ci moom, jöge ci walli Galile ak diiwaan bi ñuy wax Fukki dëkk yi, ci dëkku Yerusalem ak ci diiwaanu Yude, ba ci gannaaw dexu Yurdan.

5

Barkeel gu wóor gi

¹ Bi Yeesu gisee mbooloo ma nag, mu yéeg ca tund wa, toog; taalibeem ya ñew ci moom. ² Mu daldi leen jàngal naan:

³ «Yéen ñi xam seen ñakk doole ngir neex Yalla, barkeel ngeen, ndaxte nguuru Yalla Aji Kawe ji, yéena ko yellowo.

⁴ Yéen ñi nekk ci naqar, barkeel ngeen, ndax dees na dëfal seen xol.

⁵ Yéen ñi lewet, barkeel ngeen, ndax dingeen moomi àddina.

⁶ Yéen ñi xiif te mar njub, barkeel ngeen, ndax dingeen regg.

⁷ Yéen ñi am yérmande, barkeel ngeen, ndax dees na leen yérém.

⁸ Yéen ñi am xol bu sell, barkeel ngeen, ndax dingeen gis Yalla.

⁹ Yéen ñiy wut jàmm, barkeel ngeen, ndax dees na leen tudde doomi Yalla.

¹⁰ Yéen ñi ñu fitnaal ndax seen njub, barkeel ngeen, ndaxte nguuru Yalla Aji Kawe ji, yéena ko yellowo.

¹¹ «Barkeel ngeen, bu ñu leen di saaga, di leen fitnaal, di leen sosal lépp lu bon ngir man. ¹² Bégleen te bânnexu, ndax seen yool dina réy ci laaxira. Ndaxte noonu lañu daan fitnaale yonent yi fi jiit.

Xoromus àddina ak leeram

¹³ «Yéena di xoromus àddina. Bu xorom sàppée, nan lañu koy delloo caafkaam? Du jariñati dara, lu dul ñu sànni ko ci biti, nit ñi dox ci kawam. ¹⁴ Yéena di leeru àddina. Dëkk, bu nekk ci kaw tund du mana nébbu. ¹⁵ Te it duñu taal lamp, dépp cig leget, waaye dañu koy wékk, ba muy leeral ñi nekk ci kér gi ñépp. ¹⁶ Na seen leer leere noonu ci kanam nit ñi, ngir ñu gis seeni jéf yu rafet, te màggal seen Baay bi ci kaw.

Ni yoonu Musaa ak waxi yonent yi ame ci Yeesu

¹⁷ «Buleen defe ne ñew naa ngir dindi yoonu Musaa ak waxi yonent yi. Ñewuma ngir dindi leen, waaye ngir ñu am ci man. ¹⁸ Ndaxte ci dégg maa ngi leen koy wax, li feek asamaan ak suuf wéyul, benn tomb walla benn rëddu araf du wéy mukk ci yoonu Musaa, ba kera yépp di am. ¹⁹ Ku tebbi nag ba gëna tuuti ci ndigal yii, te ngay jängal nit ñi noonu, dees na la tudde ki gëna tuuti ci nguuru Yalla Aji Kawe ji. Waaye ku leen di sàmm, di leen digle, dees na la tudde ku mag ci nguuru Yalla Aji Kawe ji. ²⁰ Ndaxte maa ngi leen koy wax, bu seen njubte éppul njubte xutbakat ya ak Farisen ya, dungeen tàbbi mukk ci nguuru Yalla Aji Kawe ji.

Mere nit ak bóom ko ñoo yem fa kanam Yalla

²¹ «Dégg ngeen ne waxoona ñaňu maam ya ne leen: "Bul rey nit; ku rey nit, yoon dina la dab." ²² Waaye man maa ngi leen di wax ne képp ku mere sa mbokk, dinañu la àtte. Ku wax

sa mbokk: "Amoo bopp," dinañu la àtte ca kureelu àttekat ya. Ku ko wax: "Alku nga," dinañu la àtte ci sawara. ²³ Booy yóbbu nag sa sarax ca sarxalukaay ba, te nga fattaliku foofa ne, sa mbokk am na lu mu la meree, ²⁴ nanga fa bâyyi sa sarax ca kanam sarxalukaay ba, nga jékka dem, juboo ak sa mbokk, ba noppi dellu, joxe sa sarax.

²⁵ «Gaawala juboo ak ki lay yóbbu, ngeen layooji, bala ngeena egg; ngir bañ ki ngay layool jébbal la àttekat ba, kooka jox la alkaati ba, ñu têj la. ²⁶ Ci dégg maa ngi la koy wax, doo génn foofa mukk te feyuloo dërëm bi ci mujj.

Ku xédd jigéen, njaaloo nga

²⁷ «Te it dégg ngeen ne waxoona ñaňu: "Bul njaaloo." ²⁸ Waaye man maa ngi leen di wax ne, képp ku xool jigéen, xédd ko, njaaloo nga ak moom ci sa xel. ²⁹ Bu la sa bëtu ndijoor bëggee yóbbe bâkkaar, luqi ko, sànni ko fu sore. ³⁰ Ndaxte ñàkk benn ci say cér moo gën ci yaw, ñu sànni sa yaram wépp ci sawara. Bu la sa loxol ndijoor bëggee yóbbe bâkkaar, dagg ko, sànni ko fu sore. Ndaxte ñàkk benn ci say cér moo gën ci yaw ñu sànni sa yaram wépp ci sawara.

Bul fase sa soxna lu dul ci njaaloo

³¹ «Waxoona ñaňu ne: "Ku fase sa soxna, nga bindal ko kayitu pase." ³² Waaye man maa ngi leen di wax ne, ku fase sa soxna te du ci njaaloo, yaa koy tegtal yoonu njaaloo. Te it ku takk jigéen ju ñu fase, njaaloo nga.

Bul weddi sa ngiñ

³³ «Dégg ngeen itam ne waxoona ñaňu maam ya ne leen: "Bul weddi sa ngiñ, waaye li nga giñ def ko ngir Boroom bi." ³⁴ Waaye man maa ngi leen di wax ne,

buleen giñ dara; bumu doon ci asamaan, ndaxte moo di jalu Buur Yàlla;³⁵ bumu doon ci àddina, ndax moo di tegukaayu tånkam; bumu doon it ci Yerusalem, ndax moo di dëkku Buur bu mag bi.³⁶ Bul giñ it ci sa bopp, ndaxte manuloo weexal mbaa ñuulal benn ci say kawar.³⁷ Sa waaw na nekk waaw, sa déedéet na nekk déedéet. Loo ci teg, ci Iblis la jóge.

Bul feyu

³⁸ «Te it dëgg ngeen ne waxoon nañu: “Bët, bët a koy fey; bëñ, bëñ a koy fey.”³⁹ Waaye man maa ngi leen di wax ne buleen bañ ku leen def lu bon, waaye ku la pes ci sa lexu ndijoor, jox ko ba ca des.⁴⁰ Ku la bëgga kalaame, ngir jël sa turki, nga boole ca it sa mbubb mu mag.⁴¹ Ku la ga, nga yenul ko doxub benn kilomet, àndal ak moom ñaar.⁴² Mayal ku lay ñaan, te bul jox gannaaw ku lay leb.

⁴³ «Dëgg ngeen ne waxoon nañu: “Soppal sa moroom te sib sa bañaale.”⁴⁴ Waaye man maa ngi leen di wax ne, soppleen seeni bañaale te ñaanal ñi leen di fitnaal,⁴⁵ ngir wone ne yéenay doomi seen Baay bi nekk ci kaw. Ndaxte mu ngi fenkal jantam ci kaw ñu bon ñi ak ñu baax ñi, te tuy tawal ñi jub ak ñi jubadi.⁴⁶ Su ngeen soppee ñi leen sopp, ban yool ngeen am? Xanaa juutikat yi duñu def noonu it?⁴⁷ Su ngeen nuyoo seeni bokk rekk, lu ngeen def lu doy waara? Xanaa ñi xamul Yalla duñu def noonu it?⁴⁸ Nangeen mat nag, ni seen Baay bi ci kaw mate.

6

Ni ñuy sàkke sarax

¹ «Wottuleena def seeni jëf yu jub ci kanam nit ñi, muy ngistal. Lu ko moy, dungeen am yool ci seen Baay bi nekk ci kaw.² Booy sàkk sarax nag, bul yeble ci sa

kanam, ñu yéene la. Moom la naaféq yi di def ca jàngu ya ak ca mbedd ya, ngir nit ñi màggal leen. Ci dëgg maa ngi leen koy wax, jot nañu seen pey gépp.³ Waaye booy sàkk sarax, bu sa loxob càmmoñ xam li sa loxob ndijoor di def,⁴ ngir sa sarax nekk kumpa. Noonu sa Baay, bi dara umpsul, dina la ko delloo.

Ni ñuy ñaane ci Yàlla

⁵ «Bu ngeen di ñaan, buleen mel ni naaféq yi, ñoom ñi bëgg di ñaan, taxaw ca jàngu ya ak fa mbedd yay daje, ngir nit ñi gis leen. Ci dëgg maa ngi leen koy wax, jot nañu seen pey gépp.⁶ Yaw nag booy ñaan, duggal ci sa néeg, téj bunt bi, te nga ñaan sa Baay bi bët manta gis. Noonu sa Baay, bi dara umpsul, dina la ko delloo.

⁷ «Te it bu ngeen di ñaan, buleen bareel wax yu amul njariñ, mel ni ñi xamul Yàlla; ñoom defe nañu ne, Yàlla dina leen nangul ndax seen wax ju bare.⁸ Buleen nirook ñoom, ndaxte seen Baay xam na seeni soxla, laata ngeen ko koy wax.⁹ Yéen nag nii ngeen wara ñaane: “Sunu Baay bi nekk ci kaw, yal na sa tur di lu ñu sellal,¹⁰ yal na sa nguur ñëw, yal na sa coobare am ci suuf mel ni ci kaw.

¹¹ Yal nanga nu may tey li nu dunde;

¹² te baal nu sunuy tooñ, ni nu baale ñi nu tooñ;

¹³ Yàlla boo nu teg ci yoonu nattu, waaye yal nanga nu musical ci lu bon.

Ndaxte yaw yaa yellowo nguur ak kàttan ak màggaaay, ba fàww. Amiin.”

¹⁴ «Su ngeen baalee ñi leen tooñ, seen Baay bi ci kaw dina leen baal seeni tooñ yéen itam.

¹⁵ Waaye su ngeen baalul ñi leen

tooñ, seen Baay it du leen baal seeni tooñ.

Ni ñuy woore

¹⁶ «Su ngeen di woor, buleen mel ni naaféq yi, ñoom ñi yoggoorlu, di ñaawal seeni kanam, ngir seen koor feeñu nit ñi. Ci dëgg maa ngi leen koy wax, jot nañu seen pey gépp. ¹⁷ Yaw nag booy woor, xeeñalal sa bopp te nga sëlmu, ¹⁸ ngir sa koor baña feeñu nit ñi, waaye mu feeñu sa Baay bi bët manta gis. Noonu sa Baay, bi dara umpul, dina la ko delloo.

Alali laaxira

¹⁹ «Buleen dajale alal ci àddina, fu ko max ak xomaag di yàqe, ak fu sàcc di dugg, jot ko. ²⁰ Waaye dajaleen alal ci laaxira, fu ko max ak xomaag dul yàqe, ak fu sàcc dul dugg, jot ko. ²¹ Ndaxte fu sa alal nekk, fa la sa xol nekk itam.

²² «Bët mooy làmpu yaram. Bu sa bët wéree, kon sa yaram wépp leer, ²³ waaye bu sa bët woppee, kon sa yaram wépp lëndëm. Leer gi nekk ci yaw, bu nekkee lëndëm, naka la lëndëm googu di këruuse!

²⁴ «Kenn manula jaamoondoo ñaari sang; fàww nga bañ kii, bëgg ki ci des, walla nga jàpp ci kenn ki, xeeb ki ci des. Manuleena boole jaamu Yalla ak jaamu Alal.

Wóolul Yalla

²⁵ «Loolu moo tax maa ngi leen koy wax, buleen seen bakkan jaaxal, ci lu ngeen wara lekk, walla lu ngeen wara naan. Buleen jaaxle it ngir seen yaram, ci lu ngeen wara sol. Xanaa bakkan gënul lekk, te yaram gënul koddaay? ²⁶ Seetleen picci asamaan: duñu ji, duñu góob, duñu denc ci sàq; teewul seen Baay bi ci kaw moo leen di dundal. Ndax èppuleen maana picc yi ci lu bare? ²⁷ Ana kan ci yéen ci kaw njaaxleem moo mana yokk waxtu ci àppam?

²⁸ «Te lu tax ngeen di jaaxle ngir koddaay? Seetleen bu baax, ni tóor-tóori ñax mi di sage ci tool yi. Duñu liggéey, duñu ècc, ²⁹ waaye maa ngi leen di wax ne Suleymaan sax ci ndamam soluwul woon ni benn ci ñoom. ³⁰ Yéen ñi néew ngëm! Bu Yalla woddee nii ñaxum tool yi, miy sax tey, te bu subaa ñu def ko ci taal bi, ndax du leen gëna wodd? ³¹ Buleen jaaxle nag, di wax ne: “Lu nu wara lekk? Lu nu wara naan?” walla: “Lu nu wara sol?” ³² Ndaxte loolu lépp, ñi xamul Yalla ñoo koy wut. Te seen Baay, bi nekk ci kaw, xam na ne am ngeen soxla ci loolu lépp. ³³ Waaye jëkkleena wut nguuram ak njubteem, te loolu lépp dina leen ko ci dollil. ³⁴ Buleen jaaxle nag ngir ëllëg, ndaxte ëllëg dina topptoo boppam. Bés bu nekk, coonoom doy na ko.

7

Bul ñaaw njort, ba àtte sa moroom

¹ «Buleen àtte seeni moroom ak ñaaw njort, ngir bañ ñu àtte leen yéen itam. ² Ndaxte dees na leen àtte ak ni ngeen di àtee, nattal leen ak li ngeen di nattale. ³ Lu tax ngay xool ñax gi ci sa bëtu mbokk, te gisuloo gànj gi ci sa bët yaw? ⁴ Walla nan ngay waxe sa mbokk: “May ma, ma dindil la ñax gi ci sa bët,” fekk gànj a ngii ci sa bët yaw? ⁵ Naaféq, jëkkala dindi gànj gi ci sa bët, te noonu dinga mana gis bu leer, ngir dindi ñax gi ci sa bëtu mbokk.

⁶ «Buleen jox lu sell xaj yi, mbaa sànni seeni per ci kanam mbaam-xuux yi, ngir bañ ñu dëggaate ko te walbatiku, xotti leen.

Yalla nangu na ñaanu ku gëm

⁷ «Ñaanleen, ñu may leen; seetleen te dingeen gis; fëggleen, ñu ubbil leen. ⁸ Ndaxte képp kuy ñaan, dinga am; kuy seet, dinga gis; kuy fëgg, ñu ubbil la.

9 Kan ci yéen, bu la sa doom ñaanee mburu, nga jox ko doj?
 10 Walla mu ñaan la jén, nga jox

ko jaan? ¹¹ Ndegam yéen ñi bon yéena mana jox seeni gone lu baax, astamaak seen Baay bi nekk ci kaw dina jox lu baax ñi ko koy ñaan!

¹² «Kon nag lépp lu ngeen bëgg, nit ñi defal leen ko, yéen itam nangeen leen ko defal; ndaxte loolu moo ëmb yoonu Musaa ak waxyonent yi.

Bunt bu xat bi

¹³ «Jaarleen ci bunt bu xat bi, ndaxte bunt bi ak yoon wi jém sàñku yaatu nañu, te ñi ciy jaar bare. ¹⁴ Waaye buntu dund gu wóor xat na, te yoon wi jém kaw sew na, te ñi ko gis barewul.

Garab ak meññefam

¹⁵ «Moytuleen ñi mbubboo turu yonent. Dañuy ñew ci yéen, yor melow xar, waaye ci biir ay bukki yu soxor lañu. ¹⁶ Dingeen leen xàmmee ci seeni jéf. Ndax dees na witte reseñ ci dédd, walla figg ci xaaxaam? ¹⁷ Noonu garab gu baax gu nekk dina meññ doom yu neex, waaye garab gu bon dina meññ doom yu bon. ¹⁸ Garab gu baax manula meññ doom yu bon, naka itam garab gu bon manula meññ doom yu neex. ¹⁹ Garab gu nekk gu dul meññ doom yu neex, dees na ko gor, sànni ko ca sawara sa. ²⁰ Ci seeni jéf nag ngeen leen di xàmmee.

²¹ «Du képp ku may wax: "Boroom bi, Boroom bi," mooy dugg ca nguuru Yàlla Aji Kawe ji; ka cay dugg mooy kiy def sama coobarey Baay, bi nekk ci kaw. ²² Bu bés baa, ñu bare dinañu ma wax: "Boroom bi, Boroom bi, ndax du ci saw tur lanu daa waxe ci kàddug Yàlla? Ndax du ci saw tur lanu daa dàqe ay rab? Ndax du ci saw tur lanu daa defe ay kéemaan yu bare?" ²³ Ci kaw loolu dinaa

leen wax dëgg ne leen: "Masuma leena xam; soreleen ma, yéen ñiy def bàkkaar."

Léebu ñaari tabaxkat yi

²⁴ «Képp ku dégg nag lii ma leen wax, te di ko jéfe, dinga mel ni nit ku am xel, ku tabax kéraram, samp ko ciw doj. ²⁵ Ba mu noppee, taw bi daldi sóob, wal mi ñew, ngelaw li jóg, ñu dal ci kaw kér ga; waaye màbbul, ndaxte mu ngi jàpp ca doj wa. ²⁶ Waaye képp ku dégg lii ma leen wax te jéfewuloo ko, dinga mel ni nit ku ñàkk xel, ku tabax kéraram ci gannuus bi. ²⁷ Ba mu noppee, taw bi daldi sóob, wal mi ñew, ngelaw li jóg, ñu dal ci kaw kér ga; mu màbb, ba ne taras.»

²⁸ Bi Yeesu waxee loolu ba noppi, mbooloo ma daldi waaru ca njàngleem, ²⁹ ndaxte jàngal na leen ak sañ-sañ bu seeni xutbakat amul.

8

Yeesu faj na ku gaana

¹ Bi loolu amee Yeesu wàcc ca tund wa, te mbooloo mu bare topp ko. ² Noonu ku gaana ñew, sukk ci kanamam ne ko: «Sang bi, soo ko bëggee, man nga maa faj.» ³ Yeesu tållal loxoom, laal ko naan: «Bëgg naa ko, wéral.» Ca saa sa ngaanaam daldi deñ. ⁴ Yeesu ne ko: «Déglul, bu ko wax kenn, waaye demal won sa bopp sarxalkat bi, te nga jébbal Yàlla sarax, si yoonu Musaa santaane, ngir mu nekk seede ci ñoom.»

Ngëmu njiiitu xare bi

⁵ Gannaaw loolu Yeesu duggoon na Kapernawum. Bi mu fa duggee nag, ab njiiitu xare fekksi ko. Mu ñaan ko, ⁶ ne ko: «Sang bi, sama surga dafa làggi, tèdd ca kér ga te sonn lool.» ⁷ Yeesu ne ko: «Dinaa ñièw faj ko.» ⁸ Waaye njiiit la ne ko: «Sang bi, yeyoowuma nga dugg ci sama kér; waxal genn kàddu

rekk, te sama surga dina wér.
⁹ Ndaxte man itam maa ngi nekk ci ndigal, te ame naa ay xarekat ci sama ndigal. Su ma nee kii: "Demal," mu dem. Mbao ma ne keneen ki: "Ñéwal," mu ñew. Te su ma nee sama jaam: "Defal lii," mu def ko.»

¹⁰ Bi ko Yeesu déggée, mu waaru, ne ña topp ci moom: «Ci dégg maa ngi leen koy wax, masumaa gis ci bánni Israyil ku géme ni kii. ¹¹ Maa ngi leen koy wax, ñu bare dinañu ñew, jóge ci penku ak sowu, bokk lekk ak Ibraayma ak Isaaxa ak Yanqóoba ci nguuru Yálla Aji Kawe ji. ¹² Waaye ñi waroona bokk ca nguur ga, dees na leen sànni ci biti ci lëndém gi. Foofa dees na fa jooy tey yéyu.» ¹³ Ci kaw loolu Yeesu wax njiit la ne ko: «Ñibbil, na ame, ni nga ko géme.» Noonu ca waxtu woowa sax surga ba daldi wér.

Yeesu faj na jarag yu bare

¹⁴ Gannaaw loolu Yeesu dem kér Piyeer. Ba mu eggee, mu fekk gorob Piyeer bu jigéen tédd ak yaram wu tàng. ¹⁵ Bi mu ko gisee, Yeesu laal loxoom, tàngoor wa daldi wàcc; soxna sa jóg, di ko topptoo.

¹⁶ Ca ngoon sa ñu indil ko ñu bare ñu rab jàpp. Yeesu dàq rab ya ak kàddoom te faj ñi wopp ñépp. ¹⁷ Loolu mu def, def na ko, ngir la ñu waxoon jaarale ko ci yonent Yálla Esayi am, bi mu naan:

«Fab na sunuy wopp, gàddu sunuy jàngoro.»

¹⁸ Bi Yeesu gisee mbooloo ma ko wér nag, mu sant taalibe ya, ñu jàll dex ga. ¹⁹ Laata ñuy jàll, benn xutbakat daldi ñew ci moom ne ko: «Kilifa gi, dinaa la topp fépp foo jém.» ²⁰ Waaye Yeesu ne ko: «Till yi am nañu seeni kàmb, te picci asamaan am nañu ay tågg, waaye Doomu nit ki amul fu mu noppal boppam.»

²¹ Noonu keneen ca taalibe ya ne ko: «Sang bi, may ma, ma jékka dem suuli sama baay.» ²² Yeesu ne ko: «Toppal ci man te bàyyi ñi dee, ñu suul seeni néew.»

Yeesu dalal na ngelaw li

²³ Bi mu ko waxee, Yeesu dugg ca gaal ga, ay taalibeem topp ko.

²⁴ Ca saa sa ngelaw lu bare daldi yéngal dex ga, ba duus ya sàng gaal ga. Fekk booba Yeesu nelaw.

²⁵ Noonu taalibe ya daldi jegesi, yee ko naan: «Sang bi, musal nu, nu ngiy dee!» ²⁶ Waaye Yeesu ne leen: «Yéen ñi néew ngém, lu tax ngeen tiit?» Ci kaw loolu mu jóg, daldi gédd ngelaw li ak duus yi. Lépp dal, ba ne nemm. ²⁷ Bi ko nit ña gisee, ñu waaru naan: «Kii kan la ci biir nit ñi, ba ngelaw li ak dex gi di ko déggal?»

Yeesu faj na ñaar ñu rab jàpp

²⁸ Bi Yeesu jàllée nag, ba teer ca diiwaanu waa Gadara, ñaar ñu rab jàpp daldi génn ca sèg ya, ñew kar ko. Ñaar ñooñu nag, ñu soxor lañu woon, ba kenn ñemewul woona jaar foofa. ²⁹ Ña rab jàpp daldi xaacu naan: «Yaw Doomu Yálla ji, loo nuy fexeel? Ndax danga noo bëgga mbugal, bala waxtu way jot?»

³⁰ Fekk amoon na ca wet ya géttu mbaam-xuux yu bare yuy for. ³¹ Rab ya nag ñaan ko ne: «Boo nu dàqee, sànni nu ca géttu mbaam-xuux ya.» ³² Yeesu ne leen: «Demleen.» Rab ya nag daldi génn, dugg ca mbaam-xuux ya, ñu daldi bartalu, daanu ca dex ga, lab ca ndox ma.

³³ Ba sàmm ya gisee loolu, ñu daw, dem dëkk ba, nettaliji lépp ak la xewoon ca ña rab jàpp.

³⁴ Noonu dëkk ba bépp génn seeti Yeesu. Ba ñu ko gisee nag, ñu ñaan ko, mu génn seen réew.

9*Yeesu faj na ku làggi*

¹ Bi loolu amee Yeesu dugg cig gaal, jàll dex ga, dellu dëkkam.
² Foofa ñu indil ko ku tèdd ci basanj, fekk yaramam wépp làggi. Bi Yeesu gisëe seen ngëm, mu ne ku làggi ka: «Na sa xel dal, sama waay, baal nañu la say bàkkaar.»

³ Bi mu waxee loolu, ay xutbakat daldi ne ci seen biir: «Nit kii mu ngi sosal Yalla.» ⁴ Waaye Yeesu xam seen xalaat ne leen: «Lu tax ngeen am xalaat yu bon ci seen xol? ⁵ Ma wax ne: “Baal nañu la say bàkkaar,” walla ma ne: “Jógal te dox,” lan moo ci gëna yomb? ⁶ Waaye xamleen ne, Doomu nit ki am na ci àddina sañsañu baale bàkkaar yi.» Ci kaw loolu Yeesu ne ku làggi ka: «Jógal, jél sa basanj te nga ñibbi.» ⁷ Noonu làggi ba daldi jóg, ñibbi. ⁸ Ba mbooloo ma gisëe loolu, ñu daldi ragal te màggal Yalla, mi dénk sañ-sañ bu tollu noonu doom Aadama yi.

Yeesu woo na Macë, mu nekk taalibeem

⁹ Bi Yeesu jógee foofa, mu gis nit ku tudd Macë, toog ca juuti ba. Yeesu ne ko: «Kaay topp ma.» Noonu Macë jóg, daldi ko topp.

¹⁰ Gannaaw ga Yeesu doon lekk ca kér ga, te ay juutikat ak i boroom bàkkaar yu bare dikk, bokk lekk ak Yeesu ak taalibeem ya.

¹¹ Bi ko Farisen ya gisëe nag, ñu ne taalibe ya: «Lu tax seen kilifa di lekkandoo ak ay juutikat ak ay boroom bàkkaar?» ¹² Waaye bi ko Yeesu déggee, mu ne: «Ni wér soxlawuñu fajkat, ni wéradi ñoo ko soxla. ¹³ Mbind mi nee na: “Yérmande laa bëgg, waaye du rendi saraxi mala.” Demleen nag te seet lu wax joojuy tekki. Ndaxte ñewuma, ngir woo ni jub, waaye bàkkaarkat yi laay woo.»

Ndax warees na woor?

¹⁴ Gannaaw loolu taalibey Yaxyä ñew ci Yeesu ne ko: «Lu tax nuy woor, nun ak Farisen yi, te say taalibe duñu woor?» ¹⁵ Yeesu ne leen: «Ndax gan yi ñew ci céet dinañu naqarlu dara, li feek boroom céet gaa ngi ànd ak ñoom? Waaye bés yaa ngi ñew yu ñuy jéle boroom céet gi ci seen biir; booba nag dinañu woor. ¹⁶ Xam ngeen ne, kenn du daax mbubb mu màggat ak sekkit wu bees; ndaxte sekkit wi day ñoddi mbubb mi, te xottiku bi gëna yaatu. ¹⁷ Te it duñu def biiñ bu bees ci mbuusi der yu màggat. Lu ko moy, mbuus yi dañuy toj, biiñ bi tuuru te mbuus yi yàqu. Waaye biiñ bu bees, dees na ko def ci mbuus yu bees. Noonu ñoom ñaar duñu yàqu.»

Yeesu dekkal na doomu njiiu jàngu ba te faj jigéen

¹⁸ Bi leen Yeesu di wax loolu, benn njiiu jàngu daldi ñew, sukk ci kanamam ne ko: «Sama doom ju jigéen dafa faatu léegi, waaye ñewal, teg ko say loxo, te dina dundaat.» ¹⁹ Noonu Yeesu jóg, topp ko, moom ak ay taalibeem.

²⁰⁻²¹ Bi ñuy dem nag, amoon na ca mbooloo ma jigéen juy xëpp deret diirub fukki at ak ñaar. Mu defe ne su laalee mbubbam rekk, dina wér. Mu jegeñsi Yeesu nag, doxe ko gannaaw, laal catu mbubbam.

²² Bi mu ko defee Yeesu waññiku ne ko: «Na sa xel dal, soxna si, sa ngëm faj na la.» Noonu jigéen ja daldi wér ca saa sa.

²³ Bi Yeesu eggee kér njiiit la, mu gis ñiy liit ak toxoro, ak mbooloo may def coow lu bare. ²⁴ Mu ne leen: «Génnleen, janq bi deewul, day nelaw rekk.» Bi ko mbooloo ma déggee, ñu daldi ko ñiaawal. ²⁵ Waaye ñu génne leen, Yeesu dugg, jápp loxob janq ba, mu daldi

jóg. ²⁶ Noonu xibaaru li mu def daldi siiw ca réew ma.

Yeesu faj na ñaari gumba

²⁷ Bi Yeesu jógee foofa, ñaari gumba topp ko, di wax ca kaw naan: «Yérém nu, yaw Sétu Daawuda bi!» ²⁸ Noonu Yeesu dugg ca kér ga, gumba ya toppsi ko. Yeesu ne leen: «Ndax gém ngeen ne man naa def li ngeen ma laaj?» Nu ne ko: «Waaw, Sang bi.» ²⁹ Kon Yeesu daldi laal seeni bët ne leen: «Na am, ni ngeen ko gëme.» ³⁰ Ca saa sa seeni bët daldi ubbiku. Yeesu dénk leen bu wér ne leen: «Moytuleen kenn xam ko.» ³¹ Waaye ñu génn rekk, siiwal turam fu nekk.

Yeesu faj na ki rab jàpp

³² Bi ñu fa jógee nag, amoona na ñeneen ñu ñëw fi moom, indil ko ku rab jàpp, mu luu. ³³ Yeesu dàq rab wa, luu ba daldi wax. Bi ñu ko gisee, mbooloo ma waaru, ñu ne: «Lu mel nii, masuñu koo gis ci Israyil.» ³⁴ Waaye Farisen ya ne: «Ci kàttanu buuru rab yi lay dàqe rab yi.»

Yeesu yérém na mbooloo mi

³⁵ Noonu Yeesu wér dëkk yu mag ya yépp ak yu ndaw ya, di leen jàngal ci seeni jàngu, tey yégle xibaaru jàmm bi jém ci nguuru Yàlla, di faj jàngoro yépp ak wéradi yépp.

³⁶ Bi Yeesu gisee mbooloo ma, mu yérém leen, ndaxte dañoo sonn ba ne yogg, mel ni xar yu amul sàmm. ³⁷ Noonu mu ne taalibeem ya: «Ngóob mi yaatu na, waaye liggéeykat yi barewuñu. ³⁸ Ñaanleen nag Boroom ngóob mi, mu yebal ay liggéeykat, ñu góob toolam.»

10

Yeesu yónni na fukki ndaw ya ak ñaar

¹ Noonu Yeesu woo ca moom fukki taalibeem ya ak ñaar, jox

leen sañ-sañu dàq rab yi, tey faj jàngoro yépp ak wéradi yépp.

² Fukki ndaw ak ñaar, ya Yeesu yónni woon nag, nii lañu tuddoon: ku jékk ki mooy Simon mi ñuy wax Piyeer, ak Andare mi bokk ak moom ndey ak baay; Saag doomu Sebede, ak Yowaana rakkam; ³ Filib ak Bartelemi; Tomaa ak Macë, juutikat ba woon; Saag doomu Alfe, ak Tade; ⁴ Simon, mi bokk ca mbooloo, ma ñu tudde Ñi farlu ci moom seen réew; ak Yudaa Iskariyo, mi nara wor Yeesu.

⁵ Yeesu yónni fukk ñooñule ak ñaar, jox leen ndigal ne leen: «Buleen dem ci ñi dul Yawut mbaa dugg ci benn dëkku waa Samari. ⁶ Waaye demleen ci bànni Israyil, ñoom ñi réer niy xar. ⁷ Bu ngeen demee nag, yégleleen naan: “Nguuru Yàlla Aji Kawe ji jegesi na.” ⁸ Fajleen ñi wopp, dekkal ñi dee, fajleen gaana yi te dàq rab yi. Cig neen ngeen ame, mayeleen cig neen. ⁹ Buleen dajale wurus, xaalis mbaa xàñjar ci seeni maxtume. ¹⁰ Buleen wut it mbuus ngir tukki mbaa ñaari turki, ay dàll mbaa aw yet, ndaxte liggéeykat yeyoo na dundam.

¹¹ «Bu fekkee ne agsi ngeen ci dëkk bu mag mbaa bu ndaw, nangeen fa seet ku fa am faayda, dal ca moom ba kera ngeen jóge dëkk ba. ¹² Bu ngeen di dugg ci kér nag, nuyooleen. ¹³ Bu fekkee ne kér ga yeyoo na ko, na seen jàmm wàcc ci ñoom, waaye bu ko yeyoowul, na seen yéene délsi ci yéen. ¹⁴ Koo xam ne gàntu na leen, mbaa mu tanqamlu seeni wax, génnleen ca kér ga mbaa ca dëkk ba, yëlëb seen pëndu tànk. ¹⁵ Ci dëgg maa ngi leen koy wax, keroog bésub àtte ba, waa réewu

Sodom ak Gomor ñooy tane dëkk boobu.

¹⁶ «Dég'luleen, maa ngi leen di yónni, mel ni ay xar ci biir ay bukki. Muusleen nag niy jaan, te lewet niy pitax. ¹⁷ Waaye moytuleen nit ñi, ndaxte dinañu leen jébbal àttekat yi te dôor leen ay yar ci seeni jàngu. ¹⁸ Dees na leen yóbbu ngir man ci kanam i boroom réew ak i buur, ngir ngeen seede ma ci ñoom ak ci ñi dul Yawut. ¹⁹ Boo xamee ne nag jébbale nañu leen, buleen am xel ñaar ci li ngeen di wax, mbaa ni ngeen koy waxe. Ndaxte ca waxtu woowa sax dingeen jot li ngeen wara wax; ²⁰ du yéenay wax, waaye Xelum seen Baay mooy wax ci yéen.

²¹ «Mag dina joxe rakkam cig dee, baay joxe doomam; ay doom it dinañu jóg, bañ seeni waajur, di leen reylu. ²² Te yéen nag, ñépp dinañu leen bañ ndax sama tur; waaye ku muñ ba muj ga, muc. ²³ Boo xamee ne fitnaal nañu leen ci dëkk bii, demleen ca ba ca kanam. Ci dégg maa ngi leen koy wax, dungeen mana wér dëkki Israyil yépp, te Doomu nit ki ñéwul.»

²⁴ Yeesu teg ca ne: «Taalibe gënul kilifaam, te jaam gënul sangam. ²⁵ Bu taalibe yemee ak kilifaam demin, doy na; jaam it ni sangam. Ndegam tudde nañu boroom kér gi Beelsebul, astamaak waa kér gi. ²⁶ Kon nag buleen leen ragal, ndaxte amul dara lu nébbu, lu ñu warula biral, mbaa luy kumpa lu ñu warula siwal. ²⁷ Li ma leen wax ci biir lëndém, waxleen ko ci leer; li ma leen déey, yégleelen ko ci kaw taax yi. ²⁸ Te buleen ragal ñu mana rey yaram, te manuño rey ruu, waaye ragal-leen ki mana sàñk yaram ak ruu ci sawara. ²⁹ Ñaari picci ramatu, ndax duñu ko jaay ci dérém? Waaye benn ci ñoom du

daanu ci suuf te soobul seen Baay. ³⁰ Seen kawari bopp sax, waññees na leen. ³¹ Kon buleen ragal dara, yéena gën ndiiraanu ramatu.

³² «Koo xam ne nangu nga ma ci kanam nit ñi, man itam dinaa la nangu ci sama kanam Baay, bi nekk ci kaw. ³³ Waaye ku ma gàntu ci kanam nit ñi, man itam dinaa la gàntu ci sama kanam Baay, bi nekk ci kaw.

³⁴ «Te it buleen defe ne damaa ñéw ngir indi jàmm ci àddina; ñéwuma ngir indi jàmm, waaye jaasi laa indaale. ³⁵ Ndaxte

ñéw naa ngir féewale doom ak baayam, doom ju jigéen ak ndeyam, jabar ak goroom; ³⁶ te nooni nit ñooy waa kéräam. ³⁷ Ku ma gënäkul sa ndey walla sa baay, yeyoowuloo ma; ku ma gënäkul sa doom ju góor walla ju jigéen, yeyoowuloo ma. ³⁸ Koo xam ne kii nanguwuloo ñàkk sa bakkan, ba mel ni ku ñu daaj ci bant, te nga topp ma, yeyoowuloo ma. ³⁹ Kuy rawale sa bakkan, ñàkk ko, te ku ñàkk sa bakkan ndax man, iotaat ko.

⁴⁰ «Te lii itam am na, ku leen nangu, nangu na ma, te ku ma nangu, nangu na ki ma yónni. ⁴¹ Ku nangu yonent

ndax yónmentam, dina jot ci peyu yonent; te ku nangu ku jub ndax njubteem, dina jot ci peyu ku jub.

⁴² Ci dégg maa ngi leen koy wax, koo xam ne kii may na kaasu ndox mu sedd rekk kenn ci ñi gëna ndaw, ndax sama taalibe la, kooku du ñàkk yoolam mukk.»

11

¹ Ba Yeesu joxee fukki taalibeem ya ak ñaar ndigal yooyu, mu jóge fa, ngir dem jàngleji ak a waare ci seeni dëkk.

Yaxyá yónnee na, di laaj Yeesu

² Gannaaw loolu Yaxyá dégg ca kaso ba jéfi Almasi bi. Mu yónni ci moom nag ay taalibeem, ³ ne ko:

«Ndax yaa di Ki wara ñëw, walla danoo wara xaar keneen?»

⁴ Yeesu ne leen: «Demleen net-tali Yaxya li ngeen dégg te gis ko. ⁵ Gumba yaa ngi gis, lafañ yiy dox, gaana yi wér, têx yiy dégg, ñi dee di dekki, te néew doole ñaa ngi dégg xibaaru jàmm bi. ⁶ Yaw mi sa ngëm yolomul ndax man, barkeel nga.»

⁷ Bi nga xamee ne taalibe ya Yaxya yónni woon ci Yeesu dem nañu, Yeesu daldi wax ak mbooloo ma ci mbirum Yaxya ne leen: «Lu ngeen seeti woon ca mändij ma? Xanaa barax buy jaayu ci ngelaw li? ⁸ Kon lu ngeen seeti woon nag? Nit ku sol yére yu rafet? Waaye ñi sol yére yu rafet ñu ngi dëkk ci kéri buur. ⁹ Lu tax ngeen génn nag? Ngir gis ab yonent? Waaw, wax naa leen ne èpp na yonent. ¹⁰ Yaxya male moo di ki ñu waxoon ci Mbind mi naan:

“Maa ngi yónni sama ndaw, mu jiit lu,

te xàllal la yoon ci sa kanam.”

¹¹ Ci dégg maa ngi leen koy wax, ci li jigéen jur, ku sut Yaxya masula feen. Waaye ba tey ki gëna ndaw ci nguuru Yàlla Aji Kawe ji moo ko sut. ¹² Ci li dale ci jamonoy Yaxya ba léegi, nit ñaa ngi góor-góorlu ngir dugg ci nguuru Yàlla, te ñi sawar ñoo ci am wàll. ¹³ Ndaxte li yonent yi wax ak li yoonu Musaa téral ñu ngi doon dox, ba kera Yaxya di feen. ¹⁴ Te Yaxya moomu, su ngeen bëggee nangu lii, mooy Ilyaas bi waroona ñëw. ¹⁵ Déglul bu baax, yaw mi am ay nopp.

¹⁶ «Niti jamono jii nag, lan laa leen mana méngaleel? Ñu ngi nirook xale yu toog ca pénc ma, di woo seeni xarit, ¹⁷ ne leen:

“Liital nanu leen ak toxoro, te fecculeen,
woyal nanu leen woyi dëj, te jooyuleen.”

¹⁸ Ndaxte Yaxya feeñ na, lekkul, naanul, ngeen daldi ne: “Dafa ànd ak rab.” ¹⁹ Gannaaw gi nag, Doomu nit ki ñëw na, lekk, naan, ngeen daldi ne: “Kii daal bëgg na lekk, di naan biiñ, tey xaritoo ak ay juutikat ak ay boroom bàkkaar.” Waaye li xam-xamu Yàlla di jur, mooy firndeel ne dégg la.»

Yeesu gëdd na ay dëkk

²⁰ Gannaaw loolu Yeesu daldi gëdd dëkk, ya mu defe woon la èpp cay kéemaanam, ndaxte tuubuñu seeni bàkkaar. ²¹ Mu ne: «Dingeen torox, yéen waa Korasin ak waa Betsayda, ndaxte kéemaan yi ma def ci yéen, bu ñu leen defoon ci dëkku Tir walla ci dëkku Sidon, kon réccu nañu bu yàgg, xëppoo dóom, sol saaku. ²² Waaye maa ngi leen koy wax, keroog bés pénc ma Tir ak Sidon ñoo leen di tane. ²³ Te yaw dëkku Kapernawum, ndax dees na la yékkati bu kawe? Déedéet, dees na la daanje bu suufe. Ndaxte kéemaan yi ma def ci yaw, bu ñu leen defoon ci dëkku Sodom, kon mu nekk ba tey. ²⁴ Waaye maa ngi leen koy wax, keroog bés pénc ma Sodom moo lay tane.»

Woote bu mag bi

²⁵ Ca jamono joojale Yeesu wax na lii: «Yaw Baay, Boroom asamaan ak suuf, maa ngi lay sant ci li nga nébb yëf yii ñi am xam-xam ak ñi am xel, te xamal leen gone yi. ²⁶ Waaw, Baay, ndaxte looloo la neex.» ²⁷ Yeesu teg ca ne: «Sama Baay jébbal na ma lépp, te kenn manu maa xam, man Doom ji, ku dul Baay bi; kenn it manula xam Baay bi, ku dul man Doom ji, ak ku ma ko bëgga xamal.

²⁸ «Ñëwleen ci man, yéen ñépp ñi sonn te diis, dinaa leen may noflaay. ²⁹ Jébbaluleen ci man te jàng ci man, ndaxte lewet naa te woyof, te dingeen am noflaay ci

seen xol.³⁰ Ndaxte sama kilifteef lewet na te sama yen diisul.»

12

Yeesu nee na, mooy boroom bésubnoflaay bi

¹ Amoon na benn bésub noflaay Yeesu jaar ci ay tool yu ñor, fekk ay taalibeem xiif; ñu daldi fàq ay gub nag, di lekk. ² Farisen ya nag gis ko, ne Yeesu: «Gisal, say taalibe ñu ngi def lu jaaduwul ci bésub noflaay bi.»

³ Noonu Yeesu ne leen: «Ndax jànguleen la Daawuda defoon, ba mu xiifee, moom ak ña mu àndaloон? ⁴ Xanaa yéguleen, ni mu dugge woon ca kér Yàlla ga, gis fa mburu, ya ñu teewal ca kanam Yàlla, mu daldi ko lekk. Fekk jaaduwul mu lekk ca, moom walla ña mu àndaloон; sarxalkat rekk a ko sañoona lekk. ⁵ Te it ndax jànguleen ci yoonu Musaa, ne sarxalkat ya ca kér Yàlla ga teraluñu bésub noflaay bi, te tooñuñu? ⁶ Waaye maa ngi leen koy wax, am na ci seen biir ku sut kér Yàlla ga. ⁷ Mbind mi nee na: “Yérmande laa bëgg, waaye du rendi saraxi mala.” Su ngeen xamoon lu wax joojuy tekki, kon dungreen teg tooñ ñi tooñul. ⁸ Ndaxte Doomu nit ki mooy boroom bésub noflaay bi.»

Yeesu faj na nit ku loxoom lággi

⁹ Bi loolu amee Yeesu jóge foofa, dugg ci seen jàngu, ¹⁰ te amoon na fa nit ku loxoom lággi. Noonu Farisen ya laaj ko: «Faj ci bésub noflaay bi, ndax loolu jaadu na?» Fekk ñuy wut buntu tuumaal ko. ¹¹ Yeesu ne leen: «Ku fi amoon xar, mu daanu ci kàmb ci bésub noflaay bi, ndax doo ko jàpp, génné ko? ¹² Nit nag, ndax éppul maana xar? Kon def lu baax ci bésub noflaay bi jaadu na.»

¹³ Noonu Yeesu ne nit ka: «Tàllalal sa loxo!» Mu tallal ko

nag, loxoom daldi wér, mel ni ba ca des.

¹⁴ Farisen ya génn nag, daldi gise, ngir fexee reylu Yeesu.

¹⁵ Waaye bi ko Yeesu yégee, mu sore foofa; te ñu bare topp ko, mu wéral leen ñoom ñépp. ¹⁶ Te mu dénk leen bu wóor, ñu bañ koo siiwal. ¹⁷ Def na noonu, ngir amal la ñu waxoon jaarale ko ci yonent Yàlla Esayi, bi mu naan:

¹⁸ «Kii mooy sama Ndaw li ma tånn, di sama Soppe bi neex sama xol.

Dinaa def sama Xel ci moom, muy yégal xeet yi yoonu njub.

¹⁹ Du xéccoo mbaa muy wax ci kaw, te kenn du dégg baatam ci mbedd yi.

²⁰ Du dammte barax bu banku, te mees guy saxar, du ko fey, ba kera mu yégal njub, ba daan.

²¹ Ci turam la xeet yi di ame yaakaar.»

Ku rab jàpp, mu gumba te luu

²² Booba ñu indil ko ku rab jàpp, mu gumba te luu. Yeesu faj ko, ba ku luu ki di wax tey gis.

²³ Noonu mbooloo mépp yéemu naan: «Ndax kii du Sétu Daawuda bi?»

²⁴ Bi Farisen ya déggée loolu nag, ñu ne: «Kii ci kàttanu Beelsebul, buuru rab yi, lay dàqe rab yi.» ²⁵ Waaye Yeesu xam seen xalaat ne leen: «Réew mu xeex boppam tas, te dëkk mbaa kér guy xeex boppam du mana yàgg.

²⁶ Bu Seytaane dàqee Seytaane nag, xeex na boppam; kon naka la nguuram di mana yàgge? ²⁷ Te it bu fekkee ne man damay dàq ay rab ci kàttanu Beelsebul, seeni taalibe nag, ci gan kàttan lañu leen di dàqe? Kon ñoo leen di àtte. ²⁸ Waaye bu fekkee ne ci Xelum Yàlla laay dàqe rab, kon nguuru Yàlla agsi na ba ci yéen.

²⁹ «Su fi amee nit ku bare doole, te nit bëgga dugg ci kéräm, nangu

alalam, naka la koy defe? Xanaa dafay jékka yeew ku bare doole ka, ba noppo doora toj kérām gépp. ³⁰ Noonu ku farul ak man, yaa ngi may xeex, ku dajalewul ak man, yaa ngi tasaare.»

Ku sosal Xelu Yàlla mi

³¹ Yeesu teg ca ne: «Loolu moo tax maa ngi leen koy wax, bákkaar walla sos wu mu mana doon, dinañu ko baale, waaye ku sosal Xelum Yàlla, duñu ko baal. ³² Ku sosal Doomu nit ki, dinañu ko baal, waaye ku sosal Xel mu Sell mi, duñu ko baal mukk, du ci àddina si, du ci àllaaxira. ³³ Neeleen garab gi baax na, moom ak meññeefam, walla ngeen ne garab gi bon na, moom ak meññeefam; ndaxte garab, meññeefam lañu koy xàmmee. ³⁴ Yéen ñi fees ak daajar ni ay co, naka ngeen mana waxe lu baax, fekk dangeen bon? Ndaxte gémmiñ, la fees xol lay wax. ³⁵ Noonu nit ku baax, lu baax lay wax, jéle ko ca fa mu denc lu baax, te nit ku bon, lu bon lay wax, jéle ko ca fa mu denc lu bon. ³⁶ Maa ngi leen di wax ne keroog bés pénc, nit ñi dinañu làyyi ndax wax ju nekk ju amul njariñ, ju ñu masa wax. ³⁷ Ndaxte dees na la àtte ni ku jub ci say wax, walla ñu daan la ci say wax.»

Yeesu nanguwula def kéemaan

³⁸ Ci kaw loolu ay xutbakat ak ay Farisen wax ak Yeesu ne ko: «Kilifa gi, danoo béggoon, nga won nu kéemaan guy firndeel sag yónnent.» ³⁹ Yeesu ne leen: «Yéenay laaj firnde, yéen niti jamono ju bon jii, yéen ñi fecci seen kóllere ak Yàlla, waaye dungeen jot jenn firnde ju dul firndey yonent Yàlla Yunus. ⁴⁰ Ndaxte ni Yunus nekk woon ñetti guddi ak ñetti bëccëg ci biir rabu géej wu mag, noonu la Doomu nit ki di nekke ñetti guddi ak ñetti

bëccëg ci biir suuf. ⁴¹ Keroog bés pénc waa dëkku Niniw dinañu joggandoo ak niti jamono jii, yey leen; ndaxte bi leen Yunus waaree, tuub nañu seeni bákkaar, te ku sut Yunus a ngi fi. ⁴² Te it ca bés pénc buur bu jigéen, ba dëkkoon ca sudd, dina joggandoo ak niti jamono jii, yey leen; ndaxte dafa jôge ca catul àddina, ngir déglu xam-xamu Suleymaan, te ku sut Suleymaan a ngi fi.

⁴³ «Boo xamee ne rab wa jàppoon nit génn na ci moom, day wér ay bérab yu wow, di wut fu mu noppaloo, waaye du ko gis.

⁴⁴ Noonu da naan: “Naa dellu ca sama kér, ga ma génné woon.” Bu ñéwee nag, mu fekk kérug neen, ñu bale ko, defar ko ba lépp jekk.

⁴⁵ Bu ko gisee nag, mu dem wooyi yeneen juróom ñaari rab yu ko gëna soxor, ñu dugg, sanc fa; ba tax muju nit kooku mooy yées njàlbéenam. Noonu lay nekke ak niti jamono ju bon jii.»

Ndeyu Yeesu ak i doom i ndeyam

⁴⁶ Bi Yeesu nekkee di wax ak mbooloo ma, ndeyam ak ay rakkam daldi ñéw, taxaw ci biti, bégga wax ak moom. ⁴⁷ Noonu kenn nit ne ko: «Sa yaay ak say rakk ñu ngi nii taxaw ci biti, bégga wax ak yaw.» ⁴⁸ Waaye Yeesu ne ko: «Kan mooy sama ndey ak ñan ñooy samay rakk?»

⁴⁹ Noonu mu joxoñ ay taalibeem naan: «Ñii ñooy sama ndey ak samay rakk. ⁵⁰ Ndaxte ku def sama coobarey Baay bi nekk ci kaw, yaa di sama rakk, sama jigéen ak sama ndey.»

13

Léebu beykat ba

¹ Bés booba Yeesu génnoon na ca kér ga, toog ca wetu dex ga.

² Mbooloo mu bare dajaloo ca moom, ba tax mu dugg cig gaal,

toog; mbooloo mépp taxaw ca tefes ga.

³ Noonu Yeesu dégtal leen lu bare ciy léeb ne leen: «Dafa amoon beykat bu demoon jiyi. ⁴ Bi muy saaw toolam nag, lenn ci pepp mi wadd ci kaw yoon wi, picc yi daldi ñew, lekk ko lépp. ⁵ Leneen ci pepp mi wadd ci bérab bu bare ay doj te néew suuf, mu daldi sax bu gaaw, ndaxte suuf si barewul. ⁶ Waaye bi jant bi naajee, mu lakk, wow, ndaxte amul ay reen. ⁷ Leneen nag wadd ci biir ay xaaxaam, xaaxaam yi daldi jóg, tanc ko. ⁸ Li ci des dal ci suuf su baax, nangu ba def ay gub; lii àntu ba mat téeméeri yoon lu ëpp la mu ji woon, lii mat juróom benn fukk, li ci des fanweer. ⁹ Déglul bu baax, yaw mi am ay nopp.»

Lu tax Yeesu di wax ay léeb

¹⁰ Bi Yeesu waxee ba nopp, ay taalibem jegeñsi, laaj ko lu tax mu di leen wax ciy léeb. ¹¹ Noonu mu ne leen: «May nañu leen, ngeen xam mbóoti nguuru Yalla Aji Kawe ji, waaye ñiale mayuñu leen ko. ¹² Ndaxte ku am, dinañu la dollil, ba nga barele; waaye ku amul, li nga am as néew, dinañu ko nangu.

¹³ “Dañuy xool te duñu gis, di déglu waaye duñu dégg te duñu xam,”

moo tax ma di leen wax ciy léeb. ¹⁴ Li Esayi waxoon ci kàddug Yalla am na ci ñoom, bi mu naan:

“Dingeen déglu bu baax waaye dungeen xam dara; di xool bu baax waaye dungeen gis dara.

¹⁵ Ndaxte xolu xeet wii dafa dérkis; dañuy déglu ak nopp yu naqari, tey gëmm seeni bët, ngir baña gis ak seeni bët, dégg ak seeni nopp, te xam ci seen xol,

ñu waññiku ci man, ma wéral leen.”

¹⁶ «Waaye yéen barkeel ngeen, ndaxte seeni bët a ngi gis te seeni nopp di dégg! ¹⁷ Ndaxte ci dëgg maa ngi leen koy wax, ay yonent yu bare ak nit ñu jub ñu bare bëggoon nañu gis li ngeen di gis waaye gisuñu ko, te dégg li ngeen di dégg waaye dégguñu ko.

Yeesu firi na léebu beykat bi

¹⁸ «Yéen nag dégluleen li léebu beykat biy tekki. ¹⁹ Boo xamee ne nit mu ngi déglu wax ju jém ci nguuru Yalla te xamu ko, Iblis day ñew, këf li ñu def ci xolam; kooku mooy ki jot ci jiwu wi ci kaw yoon wi. ²⁰ Ki jot ci jiwu wi ci bérab bu bare ay doj nag, mooy ki dégg wax ji, am ci bànnex bu gaaw; ²¹ waaye du yàgg, ndaxte wax ji saxul ci moom. Bu jaaree ci nattu nag, mbaa ñu fitnaal ko ndax kàddu gi, mu dàgggeku ci saa si. ²² Ki jot ci jiwu wi ci xaaxaam yi mooy ki dégg wax ji, waaye soxlay àddina ak naxi alal tanc wax ji, ba du jur njariñ. ²³ Ki jot ci jiwu wi ci suuf su baax si nag, mooy ki dégg wax ji te xam ko; mu jural ko njariñ, muy lu mat téeméeri yoon lu ëpp la ñu ji woon, muy juróom benn fukk mbaa fanweer.»

Léebu jëmb bi

²⁴ Noonu Yeesu dégtal leen been leéeb ne leen: «Nguuru Yalla Aji Kawe ji dafa mel ni nit ku ji jiwu wu baax ci toolam. ²⁵ Waaye bi nit ñi di nelaw, noonam ñew, ji jëmb ci biir dugub ji, daldi dem. ²⁶ Bi dugub ji saxee nag, jëmb bi saxaale ak moom.

²⁷ «Noonu surgay boroom kér ga ñew ci moom ne ko: “Góor gi, xanaa jiwuloo jiwu wu baax ci sa tool? Fu jëmb bi jóge nag?” ²⁸ Mu ne leen: “Noon a ko def.” Surga ya ne ko: “Ndax nu dem dindi ko?” ²⁹ Mu ne leen: “Déedéet,

ngir baña buddiwaale dugub ji, bu ngeen koy dindi.³⁰ Bàyyleen ñoom ñaar, ñu màgg, ba ngóob ma jot. Bu ngóob ma jotee nag, dinaa wax ñi koy góob: ‘Jékkleena dindi jémb bi, takk ko ay say, lakk ko, waaye ngeen semb dugub ji ci sama saq.’”»

Léebu doomu fuddén gi

³¹ Yeesu waxaat leen beneen léeb ne leen: «Nguuru Yàlla Aji Kawe ji dafa mel ni doomu fuddén bu nit jél, ji ko ci toolam.³² Doomu fuddén moo gëna tuuti ci jiwu yépp, waaye bu saxee, mooy sut ci gàncaxi tóokér yi, di nekk garab, ba picci asamaan ñew, tággi ciy caram.»

Léebu lawiir bi

³³ Yeesu teg ca beneen léeb ne leen: «Nguuru Yàlla Aji Kawe ji dafa mel ni lawiir bu jigéen jél, jaxase ko ak ñetti andaari fariñ, ba kera tooyal bépp di funki.»

³⁴ Loolu Yeesu wax mbooloo ma, èmb na ko lépp ciy léeb, te waxuleen dara lu dul ciy léeb.³⁵ Noonu am la ñu waxoon jaarale ko cib yonent, bi mu naan: «Dinnaa leen wax ciy léeb, di yégle yéf yu nébbu li dale ca njàlbéen ga ba bésu tey.»

³⁶ Ci kaw loolu Yeesu båyyi mbooloo ma, dugg ca kér ga. Taalibeem yi ñew ci moom ne ko: «Firil nu léebu jémb, bi sax ci tool bi.»³⁷ Noonu Yeesu ne leen: «Doomu nit ki mooy ji jiwu wu baax wi;³⁸ àddina mooy tool bi; ñi bokk ci nguuru Yàlla ñoo di jiwu wu baax wi; ñi bokk ci Iblis ñooy jémb bi;³⁹ Seytaane mooy noon bi ko ji; tukkitel àddina mooy ngóob mi, te malaaka yi ñooy góobkat yi.⁴⁰ Ni ñu dajalee jémb ba, lakk ko, noonu lay nekke, bu àddina tukkee.⁴¹ Doomu nit ki dina yebal ay malaakaam, ñu jéle ci nguuram lépp luy yóbbe nit bàkkaar, ak ñiy def bàkkaar,

⁴² sànni leen ci sawara; foofa dees na fa jooy te yéyu.⁴³ Booba nag ñu jub ñi dinañu leer ni jant bi ci seen nguuru Baay. Déglul bu baax, yaw mi am ay nopp.»

Léebu alal ju nébbu ak léebu per ba

⁴⁴ Yeesu teg ca ne: «Nguuru Yalla Aji Kawe ji dafa mel ni alal ju nébbu cib tool. Nit ki ko gis nébbaat ko; xolam sedd, ba mu dem jaay li mu am lépp, jénd tool ba.

⁴⁵ «Te it nguuru Yàlla Aji Kawe ji dafa mel ni jaaykat buy wut per yu rafet.⁴⁶ Am bés mu gis per buy jar njég lu réy. Mu dem nag, jaay li mu am lépp, jénd ko.»

Léebu mbaalum géej ga

⁴⁷ Yeesu waxaat ne: «Nguuru Yalla Aji Kawe ji dafa mel ni mbaal mu ñu wàcce ci géej, mu jàpp jén wu nekk.⁴⁸ Bi mbaal mi feesee nag, ñu ñoddi ko ci tefes gi, ba noppa ñu taxaw, dajale yu baax yi ciy ndab, waaye sànni yi bon.⁴⁹ Noonu lay mel, bu àddina tukkee. Malaaka yi dinañu génn, tånn ñu bon ñi ci biir ñu jub ñi,⁵⁰ sànni leen ci sawara. Foofa dees na fa jooy te yéyu.»

Léebu boroom kér ga

⁵¹ Noonu Yeesu laaj taalibe ya ne leen: «Loolu lépp, ndax xam ngeen lu muy tekki?» Ñu ne ko: «Waaw.⁵² Yeesu ne leen: «Kon nag xutbakat bu nekk bu jàng ci nguuru Yàlla Aji Kawe ji, dafa mel ni boroom kér buy génné ci dencukaayam yu bees ak yu màggat.»

Yeesu ci dékku Nasaret

⁵³ Bi nga xamee ne Yeesu dégtal na léeb yooyu ba noppa, mu jóge fa,⁵⁴ dem fa mu yaroo. Mu di leen jàngal ci seen jàngu, ba ñu waaru ne: «Xam-xam bii ak kéemaan yii, fu mu ko jéle?⁵⁵ Ndax kii du doomu minise bi, te ndeyam tudd

Maryamaa? Ndax rakkam yu góor duñu Saag, Yuusufa, Simon ak Yuda? ⁵⁶ Te ay rakkam yu jigéen, ndax nekkuñu fi ak nun? Lii lépp nag, fu mu ko jèle? ⁵⁷ Kon ñu daldi koy xeeb.

Noonu Yeesu ne leen: «Dees na faaydaal yonent, waaye du ci réewam ak ci këram.» ⁵⁸ Te Yeesu defu fa kéemaan yu bare ndax seen ngémadi.

14

Yaxya faatu na

¹ Ca jamono joojale Erodd bo-room diiwaanu Galile dégg na tur, wa Yeesu am. ² Noonu mu ne ay surgaam: «Kooku mooy Yaxya mi dekki; moo tax mu ànd ak kàttanu def ay kéemaan.»

³ Ndaxte Erodd jàppoон na Yaxya, yeew ko, tèj. Ndaxte Erodd takkoon na Erojàdd jabaru Filib magam, ⁴ te Yaxya daan ko wax: «Jaaduwul nga denc ko.» ⁵ Erodd nag bëgg koo rey, waaye dafa ragal nit ñi, ci li ñu teg Yaxya ab yonent.

⁶ Bi ñu ca tegee ab diir nag, ñuy màggal bés ba Erodd juddu woon, te doomu Erojàdd ju jigéen di fecc ci biir gan ñi. Loolu neex Erodd, ⁷ ba mu dig ko ci kaw ngiñ ne ko: «Loo laaj, dinaa la ko jox.» ⁸ Noonu ndaw sa daldi topp la ko ndey ji digaloон, ne Erodd: «Indil ma fii ci biir ndab boppu Yaxya.»

⁹ Bi ko buur ba déggee, mu am naqar, waaye ngiñ la ak gan ña tax mu santaane, ñu jox ko ko. ¹⁰ Mu yónnee nag, ngir ñu dagg boppu Yaxya ca kaso ba. ¹¹ Nu indi bopp bi ci biir ndab, jox ko janq ba, mu jox ko ndeyam. ¹² Noonu taalibey Yaxya ñëw, fab néew ba, suul ko; ba noppí dem, wax ko Yeesu.

Yeesu bareel na mburu ya

¹³ Bi Yeesu déggee deewu Yaxya nag, mu jóge fa, dugg cig gaal, di

dem ca bérab bu wéet. Waaye bi ko nit ñi yégee, ñu daldi jóge ci dëkk yi, topp ko ak seeni tank. ¹⁴ Yeesu génn ci gaal gi nag, gis mbooloo mu réy, mu yérëm leen, ba faj ñi ci wopp.

¹⁵ Ca ngoon sa taalibe yi ñëw ci moom ne ko: «Fii àllub neen la, te léegi mu guddi. Doo yiwi mbooloo mi, ngir ñu dem ci dëkk yu ndaw yi, jënd lu ñu mana lekk?» ¹⁶ Waaye Yeesu ne leen: «Matul ñu dem, yéen joxleen leen lu ñu lekk.» ¹⁷ Nu ne ko: «Amunu fi lu dul juróomi mburu ak ñaari jén.» ¹⁸ Yeesu ne leen: «Indil-leen ma ko fii.»

¹⁹ Ci kaw loolu Yeesu sant mbooloo ma, ñu toog ca ñax ma. Mu jël juróomi mburu ya ak ñaari jén ya, xool ci kaw, sant Yàlla. Mu damm mburu ma, jox ko taalibe ya, ñu séddale ko nit ña. ²⁰ Noonu ñépp lekk ba suur. Te ñu dajale dammit ya ca des, mu nekk fukki pañe ak ñaar yu fees. ²¹ Gannaaw jigéen ña ak gone ya, góor ña doon lekk matoon nañu juróomi junni.

Yeesu dox na ci kaw ndox ma

²² Bi loolu amee Yeesu sant taalibe ya, ñu dugg gaal ga te jàll dex ga, jiitiji ko, muy yiwi mbooloo ma. ²³ Bi mu ko yiwee nag, mu yéeg ca tund wa, ngir wéet ak Yàlla. Noonu guddi jot, fekk mu nekk fa moom rekk.

²⁴ Bi mu fa nekkee nag, gaal ga sore na tefes ga, te duus ya di ko yëngal bu metti, ndax ngelaw la leen soflu. ²⁵ Ca njél nag Yeesu jém ci ñoom, di dox ci kaw dex gi. ²⁶ Waaye bi ko taalibe yi gisee, muy dox ci kaw dex ga, ñu daldi jommi naan: «Njuuma la!» daldi tiit bay yuuxu. ²⁷ Waaye ca saa sa Yeesu ne leen: «Takkleen seen fit, man la, buleen tiit!»

²⁸ Ci kaw loolu Piyeer jël kàddu gi ne ko: «Sang bi, bu dee yaw, sant ma, ma dox ci kaw ndox

mi, ñëw ci yaw.» ²⁹ Yeesu ne ko: «Kaay!» Piyeer nag wàcc ca gaal ga, di dox ci kaw ndox mi, jém ci Yeesu. ³⁰ Waaye bi mu gisee ni ngelaw li mettee, mu daldi tiit, tàmbalee suux. Mu woote ne: «Sang bi, wallu ma!» ³¹ Ca saa sa Yeesu tållal loxoom, jàpp ko naan: «Yaw mi néew ngém, lu tax nga am xel ñaar?» ³² Noonu ñu dugg ca gaal ga, ngelaw li ne tekk. ³³ Ñi nekk ci gaal gi nag sukk ci kanamam ne ko: «Ci dégg yaa di Doomu Yàlla ji.»

³⁴ Bi loolu amee ñu jàll, teer ca diiwaanu Senesaret. ³⁵ Ña fa dëkk xàmmi Yeesu, yónnee nag ca diiwaan bépp, indil ko ñu wopp ñépp. ³⁶ Noonu ñu ñaan ko, mu may leen ñu laal cati mbubbam rekk, te ku ko laal daldi wér.

15

Farisen ya ak aada ya

¹ Ca jamono jooja amoon na bés ay Farisen ak ay xutbakat jóge Yerusalem, ñëw ci Yeesu ne ko: ² «Lu tax say taalibe di moy aaday yoon, yi maam yi téral? Ndaxte duñu raxas seeni loxo, bu ñuy lekk.» ³ Waaye Yeesu ne leen: «Yéen itam lu tax ngeen di moy li Yàlla santaane, ngir topp seeni aada? ⁴ Yàlla nee na: “Teralal sa ndey ak sa baay,” te it: “Ku móolu sa ndey walla sa baay, dees na la rey.” ⁵ Waaye yéen dangeen ne: “Ku wax sa ndey walla sa baay: ‘Li ngeen wara jariñoo ci man, jébbal naa ko Yàlla,’ ⁶ kooku amatul warugaru teral baayam.” Noonu tebbi ngeen käddug Yàlla ndax seen aada. ⁷ Yéen ñi naaféq, Esayi waxoon na bu baax ci käddug Yàlla ci seen mbir, bi mu naan:

⁸ «Xeet wii ñu ngi may teral ci seen gémmiñ,

waaye seen xol sore na ma.

⁹ Seen màggal amul benn njariñ, ci li ñuy jàngle dénkaaney nit kese.”»

¹⁰ Noonu Yeesu woo mbooloo mi ci moom ne leen: «Dégluleen te xam: ¹¹ du li dugg ci gémmiñ mooy indil nit sobe, waaye li ciy génne mooy indil nit sobe.»

¹² Bi taalibeem ya déggée loolu, ñu ñëw ci moom ne ko: «Ndax xam nga ne, Farisen yi dañoo mer ndax loolu nga wax?» ¹³ Yeesu ne leen: «Garab gu sama Baay bi ci kaw jiwul, dees na ko buddi. ¹⁴ Bàyyleen leen, ay gumba lañu yuy wommat ay gumba; bu gumba dee wommat moroomam nag, kon dinañu daanu ñoom ñaar ci kàmb.»

¹⁵ Piyeer nag jél kàddu gi, laaj Yeesu: «Firil nu léeb wi.»

¹⁶ Noonu Yeesu ne ko: «Ndax bat tey seen xol dafa téju, yéen itam?

¹⁷ Xamuleen ne, lépp lu dugg ci gémmiñ, ci biir lay jém tey génn ca bérab bu làqu? ¹⁸ Waaye li génn ci gémmiñ mu ngi jóge ci xol; loolu mooy indil nit sobe.

¹⁹ Ndaxte ci xol la xalaat yu bon di jóge, ak bóom, njaaloo, ndoxaanu yàqute, càcc, seede lu dul dégg ak saaga. ²⁰ Yooyu ñooy indil nit sobe, waaye lekk ak loxo yoo raxasul du tax nit am sobe.»

Yeesu faj na doomu jigéen, ja askanoo réewu Kanaan

²¹ Gannaaw loolu Yeesu jóge fa, dem ci diiwaanu Tir ak Sidon.

²² Ba mu fa àggee nag, jigéenu waa Kanaan, ja dëkk ca wàll yooyu, daldi génn, di wax ca kaw ne ko: «Yaw sang bi, Sétu Daawuda bi, yérém ma! Rab jàpp na sama doom ju jigéen, te dafa sonn lool.» ²³ Waaye Yeesu waxu ko dara. Ay taalibeem nag ñëw ci moom ne ko: «Doo ko yiwi, mu ngi nuy topp, di yuuxu ci sunu kaw.» ²⁴ Yeesu ne: «Yónniwuñu ma, lu dul ci xari bànni Israyil yu réer.»

²⁵ Waaye jigéen ja ñëw, sukk ci kanamam naan: «Sang bi, walusi ma!» ²⁶ Yeesu ne ko: «Jél

ñamu gone yi, sànni ko xaj yi, rafetul.» ²⁷ Waaye jigéen ja ne ko: «Waaw, sang bi, teewul xaj yi di lekk ruusit, yi rot ci seen lekkukaayu boroom.» ²⁸ Ci kaw loolu Yeesu ne ko: «Yaw jigéen ji, sa ngém réy na; na am, ni nga ko bëgge.» Noonu doomam daldi wér ca saa sa.

Yeesu faj na ñu wopp

²⁹ Bi loolu amee Yeesu jóge foofa, ñew ci weti dexu Galile; mu yéeg ca aw tund, toog fa. ³⁰ Ba mu fa nekkee, nit ñu bare ñew ci moom, indaale ay lafañ, ay làggi, ay gumba, ay luu ak ñeneen ñu bare. Ñu teg leen ci tànki Yeesu, mu faj leen. ³¹ Nit ñépp waaru, ndaxte gis nañu luu yuy wax, làggi yu wér, lafañ yuy dox, ak gumba yuy gis. Ñu daldi màggal Yàlla Buuru Israyil.

Yeesu bareel na ay mburu ñaareel bi yoon

³² Gannaaw loolu Yeesu woo ci moom taalibeem ya ne leen: «Yéröm naa mbooloo mi, ndaxte toog nañu fi man ñetti fan, te amatuñu lu ñu lekk. Bëgguma leena yiwi te lekkuñu, ngir bañ ñu téle ci yoon wi.» ³³ Noonu taalibeem ya laaj ko: «Waaye fu nuy jèle ci àll bi mburu mu doy ngir mbooloo mu tollu nii?» ³⁴ Yeesu ne leen: «Ñaata mburu ngeen am?» Ñu ne ko: «Juróom ñaari mburu ak ay jén yu ndaw.»

³⁵ Ci kaw loolu Yeesu sant mbooloo mi, ñu toog ci suuf. ³⁶ Mu fab juróom ñaari mburu yi ak jén yi, sant Yàlla, damm leen, jox leen taalibe yi, ñu séddale leen mbooloo mi. ³⁷ Noonu ñépp lekk ba suur. Te ñu dajale juróom ñaari dàmba yu fees ak dammit yi ci des. ³⁸ Gannaaw jigéen ñi ak gone yi, góor ñi ci lekk matoon nañu ñeenti junni.

³⁹ Noonu Yeesu yiwi mbooloo mi, dugg ci gaal, ñew ci wàlli Magadan.

16

Kéemaan gu jóge ci asamaan

¹ Amoon na ay Farisen ak ay Sadusen yu ñew ci Yeesu. Ñu fexe koo fir, ba laaj ko ne: «Won nu kéemaan guy firndeel sag yónnent, te mu jóge ci asamaan.» ² Noonu Yeesu ne leen: «Ngoon gi dangeen naan: “Du taw suba ndax asamaan si dafa xonq.”» ³ Te suba gi ngeen naan: “Tey daal dina taw, ndax asamaan si dafa xonq te xiin.” Kon man ngeena ràññee melow asamaan, waaye manuleena ràññee firndey jamono ji nu tollu. ⁴ Yéenay laaj firnde, yéen niti jamono ju bon jii, yéen ñi fecci seen kóllere ak Yàlla. Waaye dungeen jot genn firnde gu dul firndeg Yunus.» Bi Yeesu waxee loolu, mu jóge ci ñoom, dem.

⁵ Gannaaw loolu taalibe yi jàllaat dex gi, fekk fàtte nañoo yóbbale mburu. ⁶ Noonu Yeesu ne leen: «Wottuleen te moytu lawiiru Farisen ya ak Sadusen ya.» ⁷ Bi ko taalibe yi déggee, ñu daldi werante ci seen biir naan: «Nun de indaalewunu mburu.» ⁸ Waaye Yeesu yég loolu ne leen: «Yéen ñi néew ngém, lu tax ngeen di werante ci seen biir, ndaxte indaalewuleen mburu?» ⁹ Ndax xamaguleen ba tey? Xanaa fattalikuwuleen juróomi mburu ya ngir juróomi junniy góor ña, ak ñaata pañe ngeen dajale woon ciy dammit? ¹⁰ Te ndax fattalikuwuleen itam juróom ñaari mburu ya ngir ñeenti junniy góor ña, ak ñaata dàmba ngeen dajale woon ciy dammit? ¹¹ Kon nag lu tax xamuleen ne waxuma mburu? Waaye damaa bëgg, ngeen moytu lawiiru Farisen ya ak Sadusen ya.»

¹² Noonu ñu xam ne, Yeesu waxul woon lawiiru mburu, waaye ñu moytu njanglem Farisen ya ak Sadusen ya.

Piyeer wax na ne, Yeesu mooy Almasi bi

¹³ Bi ñu fa jögee, Yeesu dem ca diiwaanu Sesare bu Filib. Foofa mu laaj taalibeem ya: «Lu nit ñiy wax ci Doomu nit ki; mooy kan?»
¹⁴ Taalibe yi ne: «Am na ñu naan, Yaxya, ñeneen ñi, IlyaaS; ñi ci des ne, Yeremi walla keneen ci yonent yi.»

¹⁵ Noonu Yeesu ne leen: «Waaye yéen, ku ngeen may teg?»
¹⁶ Ci kaw loolu Simon Piyeer ne: «Yaa di Almasi bi, Doomu Yalla Aji Dund ji.»
¹⁷ Yeesu ne ko: «Barkeel ñeel na la, Simon doomu Yunus, ndaxte du nit moo la xamal lii, waaye sama Baay bi nekk ci kaw.
¹⁸ Te maa ngi lay wax lii: yaa di Piyeer, te ci kaw doj wu réy woowu laay samp mbooloom ñi ma gém, te dooley dee du ko manal dara.
¹⁹ Dinaa la jox caabiy nguuru Yalla Aji Kawe ji; li nga yeew ci àddina, dees na ko yeew ci asamaan; li nga yiwi ci àddina dees na ko yiwi ci asamaan.»
²⁰ Noonu Yeesu dénk taalibe yi bu wóor ne leen: «Buleen wax kenn ne maay Almasi bi.»

²¹ Li dale ci jamono jooja, Yeesu tambilí na xamal taalibeem yi ne war na dem Yerusalem, daj fa coono yu bare, jöge ca njiit ya, ca sarxalkat yu mag ya ak ca xutbakat ya; ñu rey ko, mu dekki ca ñetteelu fan ba.
²² Bi mu waxee ba noppí, Piyeer woo ko ci pegg, bëgg koo yedd ne ko: «Yalla tere, Boroom bi, loolu du la dal.»
²³ Waaye Yeesu waññíku, daldi ne Piyeer: «Sore ma Seytaane, bu ma xatal; yëfi nit ngay fonk, waaye du yëfi Yalla.»

²⁴ Gannaaw loolu Yeesu ne taalibeem ya: «Ku bëgga aw ci samay tànk, na bàyyi boppam, te gàddu

bant bi ñu ko wara daaj, doora topp ci man.
²⁵ Ndaxte koo xam ne bëgg ngaa rawale sa bakkan, dinga ko ñàkk, waaye ku ñàkk sa bakkan ngir man, jotaat ko.
²⁶ Te it moom àddina sépp lu muy jariñ nit, bu ñàkkkee bakkanam? Te nit, lu mu wara weccee bakkanam?
²⁷ Ndaxte Doomu nit ki dina ñëw ci ndamul Baayam, ànd ak ay malaakaam; bés booba dina delloo ku nekk ay jéfam.
²⁸ Ci dégg maa ngi leen koy wax, am na ñi fi taxaw, ñoo xam ne duñu dee, te gisuñu Doomu nit ki ñëw ci ngúuram.»

17

Ndamu Yeesu jolli na ci moom

¹ Juróom benni fan gannaaw gi, Yeesu àndoona ak Piyeer, Saag ak Yowaana rakkam, yóbbu leen fu wéet ci tund wu kawe lool.
² Mu soppiku fa seen kanam, xar kanamam di melax nib jant, te ay yéreem weex ni leer.
³ Naka noonu ñu gis yonenti Yalla Musaa ak IlyaaS, di waxtaan ak Yeesu.

⁴ Piyeer nag daldi wax Yeesu ne ko: «Sang bi, bég nanu ci sunu teew fii; soo ko bëggjee, dinaa fi defar ñetti mbaar, benn yaw, benn Musaa ak benn IlyaaS.»

⁵ Waaye bi muy wax, niir wu leer muur leen, te baat jib ca niir wa naan: «Kii mooy sama Doom ji ma bëgg, ci moom laa ame bànnex; déglileen ko.»

⁶ Bi taalibe yi déggjee baat bi, ñu ne nérém ci suuf, daldi tiit lool.
⁷ Waaye Yeesu jegeñsi, laal leen naan: «Jógleen, buleen ragal dara.»
⁸ Noonu ñu xool ci kaw, waaye gisatuñu kenn ku dul Yeesu rek.»

⁹ Bi loolu amee ñu wàcc ca tund wa. Bi ñuy wàcc nag, Yeesu sant leen ne: «Buleen nettali kenn li ngeen gis, ba kera Doomu nit ki dekki.»
¹⁰ Noonu taalibe ya laaj ko: «Lu tax xutbakat ya nag di wax ne, IlyaaS mooy jékka ñëw?»

¹¹ Yeesu ne leen: «Waaw, dëgg la, Ilyaas war na ñëw, jubbanti lépp.

¹² Teewul maa ngi leen di wax ne, Ilyaas ñëw na te xàmmiwuñu ko, waaye def nañu ko la leen neex. Noonu it dañoo nara sonal léegi Doomu nit ki.» ¹³ Ndax wax jooju nag, taalibe ya xam ne ci mbirum Yaxyia la leen doon wax.

Yeesu faj na xale bu rab jàpp

¹⁴ Bi nga xamee ne wàcc nañu, ba ñëw ca mbooloo ma, genn góor ñëw ci moom, sukk ¹⁵ naan: «Sang bi, yérëmal sama doom, ndaxte mu ngi say, di am coono bu metti; léeg-léeg mu daanu ci sawara, léeg-léeg mu daanu ci ndox. ¹⁶ Indi naa ko ci say taalibe, waaye manuñu koo faj.»

¹⁷ Noonu Yeesu ne: «Yéen niti jamono jii, yéen ñi gëmadi te dëng, ba kañ laa wara nekk ak yéen, ba kañ laa leen di wara muñal?» Mu ne leen: «Indil-leen ma xale bi fii.» ¹⁸ Noonu Yeesu tékku rab wa, rab wa génn ca xale ba, mu daldi wér ca saa sa.

¹⁹ Bi loolu amee taalibe ya ñëw ci Yeesu, laaj ko ci pegg: «Lu tax nun manunu woona dàq rab wi?» ²⁰⁻²¹ Yeesu ne leen: «Seen ngëm gu néew a tax. Ci dëgg maa ngi leen koy wax, su ngeen amee ngëm gu tuuti sax niw peppu fuddën, kon dingeen ne tund wii: “Jógeel fii, toxu fale,” te dina fa dem, ba dara du leen tē.»

Yeesu waxaat na ne dina dee, dekki

²² Bi ñuy wér diiwaanu Galile nag, Yeesu ne leen: «Léegi ñu jébbal Doomu nit ki ci loxoy nit ñi; ²³ dinañu ko rey, mu dekki ca ñetteelu fan ba.» Bi ko taalibe ya déggee, ñu am naqar lool.

Yeesu fey na warugaru kér Yalla ga

²⁴ Gannaaw loolu Yeesu ak taalibe ya ñëw Kapernawum. Bi ñu fa àggée nag, laajkati warugaru

kér Yalla ga ñëw ci Piyeer ne ko: «Ndax seen kilifa du fey posetu ñaari daraxma ngir warugar wi?» ²⁵ Piyeer ne leen: «Ahakay!»

Ba ñu eggee kér ga nag, Yeesu jékka wax ne Piyeer: «Waaw, lu ciy sa xalaat, Simoñ? Buuri àddina si, ñan lañuy laaj juuti walla galag? Seeni doom walla ñi bokkul ci njaboot gi?» ²⁶ Piyeer ne ko: «Xanaa ñi bokkul ci kér gi.» Yeesu ne ko: «Kon doom yi nag mucc nañu ci. ²⁷ Waaye bëgguma nu naqaral leen; demal sànni oos ca dex ga te nga génne jén wa jékka xëcc. Boo ubbee gémmiñam, dinga ca gis posetu estateer. Jél ko nag, jox leen ko ngir man ak yaw.»

18

Kan moo gëna màgg?

¹ Ca waxtu woowu taalibe ya ñëwoon nañu ci Yeesu, laaj ko: «Kan moo gëna màgg ci nguuru Yalla mi nekk ci kaw?» ² Noonu Yeesu woo xale, teg ko ci seen biir, ³ ne leen: «Ci dëgg maa ngi leen koy wax, su ngeen waññikuwul ci Yalla, ba mel niy xale, dungeon dugg mukk ci nguuru Yalla Aji Kawe ji. ⁴ Kuy suufeelu nag, ba mel ni xale bii, kooku mooy ki gëna màgg ci nguuru Yalla Aji Kawe ji. ⁵ Te it ku nangu ci sama tur xale bu mel ni kii, man mii nga nangu. ⁶ Waaye ku yóbbe bàkkaar kenn ci ñi gëna tuuti ñi ma gëm, li gën ci moom mooy ñu takk doj wu réy ci baatam, sànni ko ca fa gëna xóot ca géej ga.

Ni yóbbe nit bàkkaar

⁷ «Yaw àddina, dinga torox ndax say fir yi yóbbe nit bàkkaar. Fiir manta ñakk, waaye toroxte dal na nit ki koy lal. ⁸ Boo xamee ne sa loxo mbaa sa tànk mu ngi lay yóbbe bàkkaar, dagg ko, sànni ko fu sore. Ndaxte nga lafañ walla ñakk loxo te dugg ci

dund gu wóor gi, moo gën ci yaw, nga am ñaari loxo walla ñaari tånk, te ñu sànni la ci sawara su dul fey mukk. ⁹ Boo xamee ne sa bët mu ngi lay yóbbe bákkaar, luqi ko, sànni ko fu sore. Ndaxte nga patt te dugg ci dund gu wóor gi, moo gën ci yaw, nga am ñaari bët, te ñu sànni la ci sawara.

¹⁰⁻¹¹ «Te it wottuleena xeeb kenn ci ñi gëna tuuti, ndax kat seeni malaakaa ngi sax ci jataayu sama Baay bi nekk ci kaw. Maa leen wax loolu.

Xar mu réer ma

¹² «Luy seen xalaat ci lii? Su fi amoon nit ku am téeméeri xar, te benn ci ñoom réer, lu muy def? Ndax du bàyyi ca parlukaay ba juróom ñeent fukki xar ya ak juróom ñeent, te dem wuti ma réer? ¹³ Bu ko gisee, mbég mi mu am ci moom mooy épp mbég, mi mu am ci juróom ñeent fukki xar ya ak juróom ñeent ya réerul.

¹⁴ «Noonu it seen Baay bi nekk ci kaw bëggul kenn ci ñi gëna tuuti sàñku.

Mbaalug bákkaar yi

¹⁵ «Te lii itam, bu sa mbokk defee bákkaar, demal yedd ko, yéen ñaar rekk. Bu la dégloo, kon gindi nga sa mbokk. ¹⁶ Waaye bu la dégluwul, àndal ak kenn mbaa ñaar, ngir mbir mi dëgg ci li ko ñaar walla ñett seede. ¹⁷ Bu leen dégluwul ñoom itam, wax ko mbooloom ñi gém. Bu dégluwul mbooloo ma nag, nga teg ko ni ku gémul Yàlla mbaa ab juutikat. ¹⁸ Ci dëgg maa ngi leen koy wax, lépp lu ngeen yeew ci àddina, dees na ko yeew ci asamaan, te lépp lu ngeen yiwi ci àddina, dees na ko yiwi ci asamaan.

¹⁹ «Maa ngi leen koy wax it, bu ñaar ci yéen déggoo ci àddina, ngir ñaan lu mu mana doon, sama

Baay bi nekk ci kaw dina leen ko may. ²⁰ Ndaxte fu ñaar walla ñetti nit booloo ci sama tur, maa ngi ci seen biir.»

Jaraaf ju amul yérmande

²¹ Noonu Piyeer ñew ci Yeesu, laaj ko: «Boroom bi, bu ma sama mbokk tooñee, ñaata yoon laa ko wara baal? Xanaa ba ci juróom ñaari yoon?» ²² Yeesu ne ko: «Waxuma la ba ci juróom ñaari yoon, waaye ba ci juróom ñaar fukki juróom ñaari yoon.

²³ «Loolu moo tax nguuru Yàlla Aji Kawe ji dafa mel ni buur bu bëgga waññ alalam ak ay jaraafam. ²⁴ Ba mu tàmbalee waññ nag, ñu indil buur ba ku ko ameel ay milyoñ* yu baree bare, ²⁵ waaye jaraaf ja amul lu mu feye. Kon nag sangam santaane, ñu jaay ko moom ak soxnaam ak ay doomam ak lépp lu mu am, ngir fey bor ba. ²⁶ Kon jaraaf ja daanu ciy tànkam ne ko: “Muñal ma, dinaa la fey lépp.” ²⁷ Noonu sangam yérém ko, bàyyi ko, baal ko bor ba.

²⁸ «Bi loolu amee jaraaf ja génn, gis benn moroomu jaraafam bu ko ameel ay junni†. Mu daldi ko jàpp, poñe ko ne ko: “Fey ma li nga ma ameel.” ²⁹ Kon moroomam daanu ci suuf, ñaan ko ne: “Muñal ma, dinaa la fey.” ³⁰ Waaye moom nanguwu ko, mu dem, téj ko kas, ba kera mu fey li mu ko ameel.

³¹ «Bi ay moroomam gisee loolu nag, ñu am naqar wu réy, daldi dem, xamal seen sang li xew lépp.

³² Sang ba nag woolu jaraaf ba ne ko: “Yaw jaraaf ju soxor nga! Baal naa la sa bor bépp, ndaxte tinu nga ma. ³³ Lu tax yaw itam yérémoo sa moroom, ni ma la yérème?” ³⁴ Noonu sang ba mer, jébbal ko ñiy fitnaale ca kas, ba,

* **18:24** Maanaam fukki junniy talañ. Seetal Xaalís ci Leeral yi. † **18:28** Maanaam téeméeri denariyon. Seetal Xaalís ci Leeral yi.

ba kera muy fey li mu ko ameel lépp.

³⁵ «Noonu la leen sama Baay bi ci kaw di def, bu ngeen baalul ku nekk seen mbokk ak xol bu sedd.»

19

Ñi fase, ak ñi baña séy ngir jaamu Yàlla

¹ Bi nga xamee ne Yeesu wax na loolu ba noppi, mu jóge Galile, dem ci wàllu réewu Yawut yi, gi féete ci gannaaw dexu Yurdan.

² Mbooloo mu bare topp ko, mu faj leen fa.

³ Bi mu fa nekkee, ay Farisen ñew ci moom, bëgg koo fir; ñu ne ko: «Ndax jaadu na nit fase soxnaam, saa su ko neexee?» ⁴ Yeesu ne leen: «Xanaa jànguleen ne, ca njàlbéen ga Aji Bind ji sàkk na leen, kii góor, kii jigéen, ⁵ te mu ne: “Looloo tax góor di teqalikook ndeyam ak baayam, ànd ak soxnaam, ñoom ñaar doon benn.” ⁶ Kon nag nekkatuñu ñaar waaye benn lañu. Lu Yàlla takk nag, bu ko nit tas.»

⁷ Bi Yeesu waxee loolu, Farisen ya laaj ko ne: «Waaye Musaa santaane na, nit jox soxnaam kayitu pase, tàggook moom. Lu tax mu wax loolu nag?» ⁸ Yeesu ne leen: «Musaa may na leen, ngeen fase seen soxna, ndax seen xol dafa dégér, waaye ca njàlbéen ga demewul woon noonu. ⁹ Te it maa ngi leen koy wax, koo xam ne kii fase nga sa soxna te du njaaloo tax, boo séyaatee ak keneen, njaaloo nga.»

¹⁰ Bi ko taalibe ya déggée, ñu ne ko: «Bu dee noonu la digganteb góor ak jigéen mel, baña séy moo gën.» ¹¹ Yeesu ne leen: «Du ñépp ñoo mana nangu loolu, waaye ñi ko Yàlla jagglee rek.» ¹² Ndaxte am na ñu judduwaale tèle, am na ñu tèle ci loxoy nit, te am na ñu baña

séy ngir nguuru Yàlla Aji Kawe ji. Ku ko mana nangu, nangu ko.»

Xale yu ndaw yi

¹³ Gannaaw loolu amoon na ay nit ñuy indil Yeesu ay xale, ngir mu teg leen ay loxoom, ñaanal leen. Waaye taalibe ya gëdd leen.

¹⁴ Bi Yeesu gisee loolu, mu ne leen: «Bàyyileen xale yi, te buleen leen tere, ñu ñew fi man. Ndaxte ñu mel ni ñoom, ñoo yellowo nguuru Yàlla Aji Kawe ji.» ¹⁵ Noonu Yeesu teg leen ay loxoom, ba noppi jóge fa.

Waxambaane wu bare alal

¹⁶ Bi muy dem nag, nit daldi ñew ci moom ne ko: «Kilifa gi, lan laa wara def ci lu baax, ngir mana am dund gu dul jeex?» ¹⁷ Yeesu ne ko: «Lu tax nga laaj ma ci wàllu lu baax? Kenn kepp moo baax. Boo bëggée dugg ca dund googu ci kaw, nanga sàmm ndigal yi.» ¹⁸ Waxambaane wa laaj ko: «Yan la?» Yeesu ne ko: «Yii: bul bóome, bul njaaloo, bul sàcc, bul seede lu dul dégg, ¹⁹ teralal sa ndey ak sa baay, te it: nanga bëgg sa moroom, ni nga bëggé sa bopp.» ²⁰ Waxambaane wa ne ko: «Sàmm naa yooyu yépp, lu ma deseeti?»

²¹ Noonu Yeesu ne ko: «Boo bëggée mat sëkk, demal jaay li nga am, jox ko miskin yi te dinga woomle ca asamaan. Boo noppee, ñéwal topp ci man.» ²² Waaye bi waxambaane wa déggée loolu, mu jóge fa ak tiis, ndaxte ku bare woon alal la.

²³ Noonu Yeesu wax taalibem ya ne leen: «Ci dégg maa ngi leen koy wax, boroom alal dugg ci nguuru Yàlla Aji Kawe ji, lu jafee ngoogu! ²⁴ Ma waxaat leen ko: giléem jaar ci bën-bënu puso moo gëna yomb boroom alal dugg ci nguuru Yàlla Aji Kawe ji.» ²⁵ Bi nga xamee ne taalibe ya dégg nañu loolu, ñu daldi waaru lool ne ko: «Kan moo mana mucc

nag?» ²⁶ Noonu Yeesu xool leen ne: «Loolu tē na nit, waaye dara tēwul Yalla.»

²⁷ Bi ko Piyeer déggée, mu daldi ne: «Waaw, nun nag, dēddu nanu lépp, topp la; kon nu nuy mujje nun?» ²⁸ Yeesu ne leen: «Ci dégg maa ngi leen koy wax, bés baa ngi ñew bu Yällay yeesalaat lépp, te Doomu nit ki toog ci jalám, bi soloo ndam. Bés boobu nag, yéen ñi ma topp dingeen toog ci fukki jal ak ñaar, di àtte fukki giir ak ñaar yu bánni Israyil. ²⁹ Koo xam ne kii dēddu nga ngir sama tur ay kér, ay doomi ndey yu góor walla yu jigéen, ndey walla baay, ay doom walla ay tool, dinga ko jotaat téeméeri yoon, ba noppi am dund gu dul jeex. ³⁰ Waaye ñu bare ci ñi jiitú, ñooy mujji; ñi mujj, ñooy jiitúji.

20

Léebu liggéeykat yi ñu jél ci waxtu yu wuute

¹ «Noonu nguuru Yalla Aji Kawe ji dafa mel ni boroom kér bu génn ci suba teel, ngir jél ay liggéeykat ndax toolu reseñam. ² Mu juboo ak liggéeykat ya ci bëccëg posetu denariyon, door leena yebal ca toolam. ³ Ci yoor-yoor mu génn, gis ñeneen ñu toog ca pénc ma te liggéeyuñu. ⁴ Mu ne leen: “Demleen yéen itam ca tool ba, te dinaa leen Fey lu jaadu.” ⁵ Nu dem ca. Mu génnaat ci digg bëccëg ak ci tisbaar, defaat noonu. ⁶ Mu génnati ci tàkkusaan, gis ñeneen di tendeefal. Mu ne leen: “Lu tax ngeen yendoo tendeefal, te liggéeyiwuleen?” ⁷ Ñu ne ko: “Kenn jélu nu.” Mu ne leen: “Demleen yéen itam ca tool ba.”

⁸ «Bi nga xamee ne timis jot na, boroom tool ba ne jawriñ ja: “Woowal liggéeykat yi te Fey leen seen bëccëg, tàmbali ci ñi mujja ñew, ba ci ñi fi jékk.” ⁹ Noonu ñi

mu jél ci tàkkusaan ñew, ku nekk jot posetu denariyon. ¹⁰ Gannaaw ga nag ñi mu jékka jél ñew, yaakaar ne dinañu jot lu épp loolu, waaye ñoom itam ñu jot ku nekk benn denariyon. ¹¹ Bi ñu ko jotee nag, ñu tàmbalee ñaxtu ca boroom kér ga, ¹² naan: “Ñi mujja ñew, benn waxtu rekk lañu liggéey, ba noppi nga yemale leen ak nun, ñi yenu coonob bëccëg bi ak naaj wu metti wi.” ¹³ Waaye boroom kér ga ne kenn ci ñoom: “Sama waay tooñuma la. Ndax juboowunu woon ci benn denariyon? ¹⁴ Kon fabal li nga moom te dem. Su ma bëggée Fey ku mujja ñew, li ma la Fey yaw, ¹⁵ ndax sañumaa def ak sama alal li ma neex? Walla ndax danga am kiñaan ci li ma yéwén?” ¹⁶ Noonu ñi mujj ñooy jiitúji, ñi jiitú ñooy mujj.»

Yeesu xamle na ñetteelu yoon ne dina dee, dekki

¹⁷ Gannaaw loolu Yeesu di dem Yerusalem, ànd ak fukki taalibe yi ak ñaar. Noonu mu wéetoo ak ñoom, di leen xamal ci yoon wi lii: ¹⁸ «Nu ngi jém Yerusalem, te dees na jébbal Doomu nit ki sarxalkat yu mag ya ak xutbakat ya. Dinañu ko àtte, teg ko dee, ¹⁹ jébbal ko ñi dul Yawut, ngir ñu di ko ñaawal te di ko dóor ay yar, ba noppi daaj ko ci bant. Waaye ca ñetteelu fan ba dina dekki.»

Li doomi Sebede ñaan Yeesu

²⁰ Ci kaw loolu doomi Sebede ya ànd ak seen ndey, ñew ci Yeesu. Ndey ja sukk, di ko ñaansi lenn. ²¹ Yeesu ne ko: «Loo bëggoon?» Mu ne ko: «Damaa bëggoon nga santaane ne, boo nekkee ci sa nguur, sama ñaari doom ñii toog ak yaw, kenn ci sa ndijoor, ki ci des ci sa càmmoñ.» ²² Yeesu ne ko: «Xamuleen li ngeen di ñaan. Ndax man ngeena naan kaasu naqar, bi may naan?» Ñu

ne ko: «Man nañu ko.»²³ Yeesu ne leen: «Ci dëgg dingeen naan sama kaas, waaye toog ci sama ndijoor mbaam sama càmmoñ, du man maa koy maye, waaye sama Baay moo koy may ñi mu ko waajal.»

²⁴ Bi nga xamee ne fukki taalibe ya dégg nañu loolu, ñu mere ñaari doomi ndey ya.²⁵ Waaye Yeesu woo leen ne leen: «Xam ngeen ne ci xeeti àddina, njiit yi dañu leen di dóor yetu nguur, te kilifa yi dañu leen di not.²⁶ Buleen mel ni ñooñu. Waaye ku bëgga nekk kilifa ci yéen, na nekk seen surga,²⁷ te ku bëgga nekk njiit, na nekk seen jaam.²⁸ Ndaxte noonu la Doomu nit ki ñiñwe, du ngir ñu nekk ay surgaam, waaye muy seen surga, ba joxe bakkanam ngir njotug ñu bare.»

Yeesu faj na ñaari gumba

²⁹ Gannaaw loolu Yeesu génn Yeriko, te mbooloo mu bare topp ko.³⁰ Fekk ñaari gumba toog ci wetu yoon wa. Bi gumba ya déggée ne Yeesu di jaar, ñu daldi yuuxu ne ko: «Sang bi, yaw Sétu Daawuda bi, yérém nu!»³¹ Waaye nit ña gëdd leen, ngir ñu noppo. Teewul gumba ya gëna yuuxu naan: «Sang bi, yaw Sétu Daawuda bi, yérém nu!»³² Noonu Yeesu daldi taxaw, woo leen ne: «Lu ngeen bëgg, ma defal leen ko?»³³ Ñu ne ko: «Sang bi, na sunuy bët ubbiku.»³⁴ Noonu Yeesu yérém leen, laal seeni bët, ñu daldi gis ca saa sa, topp ci moom.

21

Yeesu dugg na Yerusalem

¹ Gannaaw loolu Yeesu ak taalibe ya jege woon nañu Yerusalem, ba agsi dëkk Betfase ci wetu tundu Oliw ya. Noonu Yeesu yebal ñaari taalibe,² ne leen: «Demleen ci dëkk bi ci seen kanam. Bu

ngeen eggee, dingeen gis mbaam mu ñu yeew ak cumburam; yi-wileen leen, indil ma leen.³ Te bu leen kenn waxee dara, ngeen ne ko: «Boroom bi da leena soxla.» Kon ca saa sa dina leen bàyyi, ñu dem.»

⁴ Yeesu def na noonu, ngir la ñu waxoon jaarale ko cib yonent am, bi mu naan:

⁵ «Waxal waa Siyon:

“Seen buur a ngi ñéw ci yéen; ku lewet la, te war mbaam-séf, dig cumbur, doomu mbaam.”»

⁶ Noonu taalibe ya dem, def loolu leen Yeesu sant.⁷ Ñu indi mbaam ma, moom ak cumbur ga, lal ci seeni yére, Yeesu toog ca.

⁸ Ña ëpp ca mbooloo ma lal seeni yére ca yoon wa, ñiññu ña dagg ay cari garab, lal leen it ca yoon wa.

⁹ Mbooloom ña ko jiitu ak ña ko topp ñépp di wax ca kaw naan: «Osaana, yaw Sétu Daawuda bi! Yaw miy ñéw ci turu Boroom bi, ku barkeel nga!

Ca bérab yu gëna kawe, nañu ne: «Osaana!»

¹⁰ Bi nga xamee ne Yeesu dugg na Yerusalem, dëkk ba bépp yéngatu ne: «Kii moo di kan?»

¹¹ Mbooloo ma ne leen: «Kii moo di yonentu Yalla Yeesu, bi jóge Nasaret ci Galile.»

Yeesu dàq na jaaykat ya ca kér Yalla ga

¹² Bi loolu amee Yeesu dugg ca kér Yalla ga, dàq ñépp ña fay jaay ak ña fay jënd. Mu daaneel taabali weccikatu xaalis ya ak tooguy jaaykati pitax ya,¹³ naan: «Mbind mi nee na: “Sama kér dinañu ko wooye këru ñaan ci Yalla,” waaye yéen def ngeen ko këru sàcc.»

¹⁴ Noonu ay gumba ak ay lafañ ñéw ci moom ca kér Yalla ga, mu faj leen.

¹⁵ Bi nga xamee ne sarxalkat yu mag ya ak xutbakat ya gis nañu yëf yu doy waar ya mu def, te dégg xale yu ndaw ya nekk ca

kér Yälla ga, di wax ci kaw naan: «Osaana, yaw Sëtu Daawuda bi!» ñu daldi mer. ¹⁶ Noonu ñu ne Yeesu: «Ndax dégg nga li ñuy wax?» Yeesu ne leen: «Waaw, dégg naa ko. Ndax masuleena jäng lii ci Mbind mi:

“Ci gémmiñu perantal ak ñiy nàmp
sàkkal nga sa bopp ay cant?”»

¹⁷ Bi Yeesu waxee loolu, mu bàyyi leen, génn dëkk ba, jëm Betani, fanaan fa.

Yeesu rëbb na garabu figg ga

¹⁸ Ci suba teel Yeesu délsi ca dëkk ba, mu xiif. ¹⁹ Noonu mu séen garabu figg ca yoon wa, waaye bi mu fa agsee, gisu ci dara lu dul ay xob rekk. Ci kaw loolu Yeesu ne ko: «Dootuloo meññ mukk!» Ca saa sa figg ga daldi wow.

²⁰ Bi nga xamee ne taalibe ya gis nañu loolu, ñu waaru naan: «Nan la figg gi daldi wowe ci taxawaay bi?» ²¹ Noonu Yeesu ne leen: «Ci dëgg maa ngi leen koy wax, su ngeen gémee te baña werante, dingeen def li ma def figg gi, raxca-dolli bu ngeen nee tund wale: “Jógal tàbbi ca géej ga,” dina ko def. ²² Te lépp lu ngeen laaj cig ñaan, bu ngeen ci boolee ngém, dingeen ci jot.»

Sañ-sañu Yeesu

²³ Gannaaw loolu Yeesu dugg ca kér Yälla ga, di fa jängle. Bi muy jängle nag sarxalkat yu mag ya ak njiiti xeet wa ñew ci moom ne ko: «Yéf yii ngay def, ci ban sañ-sañ nga koy defe? Ku la may boobu sañ-sañ?» ²⁴ Yeesu ne leen: «Man itam dinaa leen laaj lenn; bu ngeen ma ko waxee, kon dinaa leen wax ci ban sañ-sañ laay defe yéf yii. ²⁵ La Yaxyaa daan def, di sóob nit ñi ci ndox, fu mu ko jële, ci Yälla walla ci nit ñi?» Ci kaw loolu ñu daldi werante ci seen biir naan: «Bu nu nee: “Ci Yalla,” dina nu laaj: “Lu tax gémuleen ko kon?” ²⁶ Te bu nu nee: “Ci nit

ñi,” kon mbooloo mi dal ci sunu kaw, ndaxte ñépp teg nañu Yaxyaa ab yonent.» ²⁷ Ñu ne Yeesu nag: «Loolu xamunu ko.» Noonu Yeesu ne leen: «Kon man itam dumaa leen wax ci ban sañ-sañ laay defe yéf yii.

Léebu ñaari doom ya

²⁸ «Lu di seen xalaat ci lii? Kenn nit amoona na ñaari doom. Am bés mu ñew ca taaw ba ne ko: “Sama doom, demal tey liggeeyi ca sama toolu reseñ.” ²⁹ Taaw ba ne ko: “Demuma,” waaye gannaaw loolu xelam yedd ko, mu dem. ³⁰ Gannaaw gi, baay ba ñew ca tofo ba, wax ko noonu. Mu ne ko: “Waaw,” waaye demul.»

³¹ Noonu Yeesu laaj leen: «Kan ci ñaari doom yooyu moo def coobarey baayam?» Ñu ne: «Taaw ba.» Yeesu ne leen: «Ci dëgg maa ngi leen koy wax, juutikat yi ak jigéeni moykat yi ñoo leen jëkka dugg ci nguuru Yälla Aji Kawe ji. ³² Ndaxte Yaxyaa ñew na ci yéen ci yoonu njub, te gémuleen ko; waaye juutikat yi ak jigéeni moykat yi gém nañu ko. Te gannaaw bi ngeen gisee loolu, seen xel soppikuwul sax, ba ngeen gém ko.»

Léebu beykat, yi rey doomu boroom tool bi

³³ Yeesu teg ca ne: «Dégluleen beneen léeb. Amoon na fi benn boroom kér bu jëmbët toolu reseñ. Mu ñag tool bi, gas ci biir pax, ngir nal ci reseñ yi. Mu tabax wottukaay, batale ko ay beykat, daldi tukki.

³⁴ «Bi nga xamee ne bëgg nañoo witt reseñ yi, mu yónni ay surgaam ci beykat yi, ngir jot wàllam ci meññeef mi. ³⁵ Waaye beykat yi jàpp surga yi, kenn ki ñu dóor ko ay yar, keneen ki ñu rey ko, ki ci des ñu sànni ko ay doj. ³⁶ Boroom kér gi nag yónniwaat yeneen surga yu èpp yu jëkk ya, beykat yi def leen noonu ñoom

itam. ³⁷ Mujj mu yónni doomam naan: "Xéy na ñu weg sama doom." ³⁸ Waaye bi beykat yi gisee doom ji, ñu ne ci seen bopp: "Kii moo wara donn tool bi; nan ko rey, moom ndonoom." ³⁹ Ñu jápp ko nag, génné ko tool bi, rey ko.»

⁴⁰ Noonu Yeesu laaj leen: «Bu boroom tool bi ñéwee nag, na muy def beykat yi?» ⁴¹ Ñu ne ko: «Dina rey reyin wu ñaaw nit ñu soxor ñooñu, batale tool bi yeneen beykat, yi koy jox wällam ci jamonoy meññeef.»

⁴² Kon Yeesu ne leen: «Xanaa masuleena jäg lii ci Mbind yi? "Doj wi tabaxkat yi sànni; mujj na di doju koñ; ci Boroom bi la loolu jóge, te yéemu nanu ci."

⁴³ «Loolu moo tax maa ngi leen koy wax, dinañu leen xañ nguuru Yalla, dénk ko xeet wuy def ay jéfam. ⁴⁴ Ku dal ci doj wii, dammtoo; ku mu dal ci sa kaw, rajaxe la.»

⁴⁵ Bi nga xamee ne sarxalkat yu mag ya ak Farisen ya dégg nañu léebam yooyu, ñu xam ne ñoom lay wax. ⁴⁶ Noonu ñu di ko fexee jápp, waaye ragal nañu nit ña, ndaxte ñépp teg nañu ko ab yonent.

22

Léebu céet ga

¹ Gannaaw loolu Yeesu netali leen beneen léeb ne leen: ² «Nguuru Yalla Aji Kawe ji dafa mel ni buur buy waajal céetu doomam ju góor. ³ Noonu mu yónni ay surgaam, ngir ñu woo gan yi ca céet ga, waaye gan yi bëgguñoo ñéw. ⁴ Kon mu yónneeti yeneen surga ne leen: "Bu ngeen demee, yégal-leen gan yi sama woote bii: 'Reer yi noppi na, reylu naa samay nag ak samay jur gu duuf; lépp sotti na, ñéwleen ci reer yi.' » ⁵ Waaye ba tey wuyuwuñu ko; ñu dem, kenn

ki ca toolam, kenn ki jaayaani, ⁶ ñia ca des jápp surga ya, toroxal leen, rey leen.

⁷ «Noonu buur mer, daldi yónni ay xarekatam, ngir ñu rey bóomkat yooyule, lakk seen dëkk.

⁸ Ci kaw loolu mu ne surga ya: "Reeri céet gi noppi na, waaye ñi ñu woo yeyoowuñu ko. ⁹ Demleen nag buntu dëkk ba, woo ku ngeen fa gis ci reeri céet gi." ¹⁰ Noonu surga ya génn ca yoon ya, boole ña ñu fa gis ñépp, ñu bon ña ak ñu baax ña, ba néegu reer ya fees ak ay gan.

¹¹ «Bi nga xamee ne buur bi dugg na nag, ngir seetsi gan yi, mu gis fa nit ku solul mbubb mu ñu wara sol ca céet ga. ¹² Buur ne ko: "Sama waay, naka nga dugge fii, te amuloo mbubbum céet?" Waa ji ne miig. ¹³ Noonu buur ba ne ay surgaam: "Yeewleen ko ci tànk yi ak ci loxo yi, sànni ko ci biti ci lëndëm gi. Foofa dees na fa jooy tey yéyu." ¹⁴ Ndaxte ñi ñu woo bare nañu, waaye ñi ñu tànn barewul..»

Galag gi ñuy Fey buur bi Sesaar

¹⁵ Booba Farisen ya dem gise, ba xam lu ñu wara def, ngir fiir Yeesu ci waxam.

¹⁶ Noonu ñu yónni ci moom seeni taalibe ak ñi far ak buur bi Erodd ne ko: «Kilifa gi, xam nanu ne ku wóor nga, te ragaloo kenn, ndaxte seetuloo jëmmi nit, waaye dangay xamle yoonu Yalla ci bu wóor. ¹⁷ Wax nu nag loo xam ci lii: ndax jaadu na, nu Fey buur bi Sesaar galag walla déet?»

¹⁸ Waaye Yeesu xam seen njublañ, mu ne leen nag: «Lu tax ngeen bëgg maa fiir, yéen naaféq yi? ¹⁹ Wonleen ma poset, bi ñuy feye galag.» Ñu daldi ko jox nag benn posetu denariyon. ²⁰ Yeesu ne leen: «Kan lañu ci def nataalam ak turam?» ²¹ Ñu ne ko: «Sesaar.» Noonu mu ne leen: «Joxleen nag Sesaar li

Sesaar moom, te jox Yàlla li Yàlla moom.»

²² Bi nga xamee ne dégg nañu loolu, ñu waaru, bàyyi ko, daldi dem.

Sadusen yi ak ndekkite li

²³ Bés boobale ay Sadusen ñéw ci moom. Sadusen yi nag ñoom gëmuñu ne ndekkite am na. Noonu ñu laaj ko naan: ²⁴ «Kilifa gi, Musaa nee woon na: “Boo xamee ne góor dee na te amul doom, na rakkam donn jabaram, ngir sàkkal magam njaboot.” ²⁵ Amoon na ci nun nag juróom ñaari góor, ñu bokk ndey ak baay. Taaw ba am jabar ba noppi, faatu; rakk ja donn jabar ja, ndaxte amul woon doom. ²⁶ Ñaareel ba ak ñetteel ba def noonu, ba ci juróom ñaareel ba. ²⁷ Gannaaw ñoom ñépp, jigéen ja faatu. ²⁸ Bu ndekkite taxawee nag, jabaru kan lay doon ci juróom ñaar ñi, ndaxte ñépp jél nañu ko?» ²⁹ Waaye Yeesu ne leen: «Yéena ngi cig réer, ndaxte xamuleen Mbind mi mbaa kàttanu Yàlla. ³⁰ Ndaxte keroog ndekkite li kenn du am jabar, kenn du am jékkér, waaye dinañu mel ni malaaka yi ci kaw. ³¹ Te lu jém ci ndekkitel ñi dee, xanaa masuleena jäng la leen Yàlla waxoon ne: ³² “Maay Yàllay Ibraayma ak Yàllay Isaaxa ak Yàllay Yanqóoba”? Li ciy génn mooy, nekkul Yàllay ñi dee waaye Yàllay ñiy dund la.” ³³ Bi nga xamee ne mbooloo ma dégg nañu loolu, ñu waaru ndax li mu jängle.

Ban santaane moo gëna màgg ci yoonu Musaa?

³⁴ Gannaaw gi, Farisen ya yég nañu ne yey na Sadusen ya. Kon nag ñu daldi daje. ³⁵ Noonu kenn ci ñoom, ka nekk xutbakat, fexe koo fir. Mu laaj ko: ³⁶ «Kilifa gi, ban ndigal moo gëna màgg ci yoonu Musaa?» ³⁷ Yeesu ne ko:

«“Nanga bëgg Yàlla sa Boroom ak sa xol bépp ak sa bakkan bépp ak sa xel mépp.” ³⁸ Loolu moo di li jékk te èpp ci li Yàlla santaane. ³⁹ Te ñaareel bi noona la mel: “Nanga bëgg sa moroom, ni nga bëgge sa bopp.” ⁴⁰ Ñaari ndigal yooyu ténk nañu yoonu Musaa wépp, moom ak waxi yonent yi.»

Ndax Almasi bi mooy sëtu Daawuda?

⁴¹ Bi Farisen ya dajee nag, Yeesu laaj leen: ⁴² «Lu ngeen xalaat ci Almasi bi; kan la nekk sétam?» Nu ne ko: «Daawuda.» ⁴³ Noonu Yeesu ne leen: «Lu tax nag Daawuda, bi muy wax ci kàttanu Xelu Yàlla mi, di ko wooye “Boroom bi” ne:

⁴⁴ “Boroom bi wax na sama Boroom: ‘Toogal ci sama ndijoor, ba kera may daaneel say noon ci sa kanam.’” ⁴⁵ Gannaaw Daawuda nag wooye na ko: “Boroom bi,” nu muy nekke sétam?» ⁴⁶ Ci kaw loolu kenn manu koo tontu genn kàddu. Te li dale ci bés booba kenn ñemeetu koo laaj dara.

23

Yeesu gëdd na xutbakat ya ak Farisen ya

¹ Gannaaw loolu Yeesu waxoon na mbooloo ma ak taalibeem ya ne leen:

² «Xutbakat ya ak Farisen ya ñu ngi toog ci jalu Musaa. ³ Lépp lu ñu leen wax nag, defleen ko te sàmm ko, waaye buleen roy seeni jéf, ndaxte dañuy wax waaye duñu ko jéfe. ⁴ Dañuy takk say yu diis, yen leen ci nit ñi, waaye duñu ko nangoo laal sax ak seeni cati baaraam. ⁵ Dañuy def seeni jéf yépp, ngir nit ñi gis leen, di takk ay téere yu réy, tey réyal seeni laari mbubb. ⁶ Ca reeri xew yi, toogu yu yiw lañuy taamu, tey feete kanam ca jängu ya. ⁷ Dañoo

bëgg ñépp nuyoo leen ñaari loxo ca pénc ma, di leen wooye "kilifa gi." ⁸ Waaye yéen buñu leen wooye "kilifa gi," ndaxte kenn rekk moo di seen Kilifa, te yéen ñépp ay bokk ngeen. ⁹ Te buleen tudde kenn seen "baay" ci àddina, ndaxte kenn rekk moo di seen Baay, ki ci kaw. ¹⁰ Buñu leen tudde it ay "njiit," ndaxte kenn rekk moo di seen Njiit, mooy Kirist. ¹¹ Ki gëna mag ci yéen mooy ki nangoo nekk seen surga. ¹² Kuy yékkatiku dees na la suufeel; kuy suufeelu, ñu yékkati la.

¹³⁻¹⁴ «Yéen xutbakat yi ak Farisen yi, naaféq yi, dingeen torox! Ndaxte yéena ngi téj nguuru Yalla Aji Kawe ji ci kanam nit ñi; yéen dungeen ci dugg, te dungeen bàyyi ku ci bëgga dugg, mu dugg ci.

¹⁵ «Yéen xutbakat yi ak Farisen yi, naaféq yi, dingeen torox! Ndaxte yéena ngi wér géej ak suuf, ngir sàkku benn taalibe, ba noppi ngeen def ko nitu sawara, ku leen yées ñaari yoon.

¹⁶ «Yéen njiit yu gumba yi, dingeen torox! Yéena ngi wax ne: "Ku giñe kér Yalla gi, ngiñ li duggul, waaye ku giñ ci wurusu kér Yalla gi, dugg na." ¹⁷ Yéen ñi dof te gumba! Lan moo gëna màgg, wurus wi walla kér Yalla, gi tax wurus wi sell? ¹⁸ Dangeen ne it: "Ku giñe sarxalukaay bi ci kér Yalla gi, ngiñ li duggul, waaye ku giñ ci sarax si ci kawam, dugg na." ¹⁹ Gumba yi! Lan moo gëna màgg, sarax si walla sarxalukaay bi tax sarax si sell? ²⁰ Ku giñe sarxalukaay bi, giñ nga ci sarxalukaay bi ak li ci kawam lépp. ²¹ Ku giñe kér Yalla gi, giñ nga ci kér Yalla gi ak ki ci dëkk. ²² Ku giñ ci asamaan, giñ nga ci jalu Buur Yalla ak ki ci toog.

²³ «Yéen xutbakat yi ak Farisen yi, naaféq yi, dingeen torox!

Ndaxte yéena ngi sàkk asaka ci naana ak anet ak kumin, te sàggane yi gëna màgg ci yoonu Musaa, maanaam njub, yérmande ak ngém. Loolu ngeen wara def, waxuma nag ngeen bàyyi la ca des. ²⁴ Yéen njiit yu gumba yi! Yéena ngi segg wallax-njaan, tey wann giléem.

²⁵ «Yéen xutbakat yi ak Farisen yi, naaféq yi, dingeen torox! Ndaxte yéena ngi setal bitib kaas bi ak ndab li, waaye ci biir dafa fees ak càcc ak èppal. ²⁶ Farisen yu gumba yi! Jëkkleena setal biir kaas bi ak ndab li, ngir biti bi itam set.

²⁷ «Yéen xutbakat yi ak Farisen yi, naaféq yi, dingeen torox! Ndaxte yéena ngi mel ni bàmmeelel yu ñu weexal. Ci biti am nañu melo wu rafet, waaye ci biir dañoo fees ak yaxi ñi dee ak tilim ju nekk. ²⁸ Yéen itam, ci ngistal dangeena mel ni ñu jub, waaye ci seen biir dangeen fees ak naaféq ak lu bon.

²⁹ «Yéen xutbakat yi ak Farisen yi, naaféq yi, dingeen torox! Ndaxte yéena ngi tabax xabruy yonent yi, tey rafetal bàmmeelel ñu jub ñi. ³⁰ Te yéena ngi wax ne: "Bu nu fekke woon sunu jamonoy maam, dunu ànd ak ñoom ciy tuur deretu yonent yi." ³¹ Seede ngeen nii ne yey ngeen seen bopp, te yéenay doomi ñi doon rey yonent yi, ³² di aw seen tànki baay, ba yées leen sax. ³³ Yéen ñi mel ni ay jaan, te fees ak daajar niy co, naka ngeen di mucce mbugalu sawara? ³⁴ Moo tax maa ngi leen di yónnee ay yonent ak ay boroom xam-xam ak ay xutbakat. Ñenn ñi dingeen leen rey te daaj leen ci bant; ñeneen ñi dingeen leen dóor ay yar ci seeni jàngu, di leen fitnaal ci dëkkoo dëkk. ³⁵ Noonu deretu ñi jub, ji ñu tuur jépp ci àddina, dina xëppu ci seen kaw, li dale ci deretu Abel mi jub,

ba ci deretu Sakari doomu Baraki, mi ngeen rey ci diggante bérab bu sell bi ak sarxalukaay bi.³⁶ Ci dégg maa ngi leen koy wax, loolu lépp dina dal ci niti jamono jii.

³⁷ «Yerusalem, Yerusalem, yaw miy rey yonent yi, tey sànni ay doj ndaw yi, ba ñu dee, aka maa bëggona dajale say doom, ni ginaar di uufe ay cuujam, te nanguwuleen! ³⁸ Kon nag Yàlla dina bërgél seen kér, ba mu gent. ³⁹ Ndaxte maa ngi leen koy wax, dungeen ma gisati li dale tey, ba kera ngeen ne: “Yaw miy ñew ci turu Boroom bi, ku barkeel nga!”»

24

*Yàquq Yerusalem ak dellusig
Doomu nit ki*

¹ Bi Yeesu waxee ba noppi, mu génn ca kér Yàlla ga, dem. Noonu ay taalibeem ñew ci moom, ngir won ko tabaxi kér Yàlla ga. ² Mu ne leen: «Du gis ngeen yii yépp? Ci dégg maa ngi leen koy wax, lii lépp dina daanu, ba doj dootul des ci kaw doj.»

³ Noonu bi nga xamee ne Yeesu toog na ca tundu Oliw ya, taalibeem ya ñew ci moom cig wet. Ñu ne ko: «Wax nu kañ la loolu di am, te luy tegtale ne yaa ngi ñew te àddina di tukki?»

⁴ Yeesu ne leen: «Moytuleen, bu leen kenn nax. ⁵ Ndaxte ñu bare dinañu ñew ci sama tur ne: “Maa di Kirist,” te dinañu nax ñu bare. ⁶ Dingeen dégg ay xare ak coowi xare; wottuleen, buleen ci tiit, ndaxte loolu war na am, waaye booba mujug jamono ji jotagul. ⁷ Xeet dina jóg, xeex ak weneen xeet, réew xeex ak meneen réew. Dina am ay xiif ak ay yëngu-yënguy suuf ci bérab yu bare. ⁸ Waaye loolu lépp mooy ndoortel metit yi, mel ni jigéen juy matu. ⁹ Bu boobaa dees na leen jébbale, mitital leen, rey leen; te xeet yépp dinañu leen

bañ ndax sama tur. ¹⁰ Bu loolu amee ñu bare dinañu dàgggeeku, di booleente tey bañante. ¹¹ Te it ñu bare ñuy mbubboo turu yonent dinañu feeñ, nax nit ñu bare. ¹² Te gannaaw lu bon day law, mbéggeelug ñi épp dina wàññiku. ¹³ Waaye ku muñ ba ca muj ga, muc. ¹⁴ Noonu xibaaru jàmm bii ci nguuru Yàlla, dees na ko yégle ci àddina sépp, ngir mu nekk seede ci xeet yépp. Bu loolu amee mujug jamono ji jot.

¹⁵ «Dina am bés bu li ñuy wax: “Lu araam luy yàqe” dina tege ca bérab bu sell ba. Mooy li ñu doon wax jaarale ko ci yonent Yàlla Dañeel; ku ko jàng, nanga ko xam. ¹⁶ Bu ngeen gisee loolu nag, ku nekk ci biir diiwaanu Yude, nanga daw ca tund ya; ¹⁷ ku nekk ci kaw taax ma, bul wàcc ngir fab say yéf, ya nekk ci biir kér ga; ¹⁸ ku nekk ca tool ba, bul ñibbi ngir fab sa mbubb. ¹⁹ Ngalla jigéen ñi ëmb ca bés yooyu, ngalla it ñiy nàmpal! ²⁰ Ñaanleen nag seen gáddaay bumu nekk jamonoy seddaayu lolli, walla bésüb noflaay bi. ²¹ Ndaxte booba dina am metit wu réy wu masula am, ba àddina sosoo ak tey, te dootul am mukk. ²² Te bu ñu wàññiwul bés yooyu, kenn du muc, waaye dees na leen wàññi ndax ñi Yàlla tann.

²³ «Booba nag, bu leen kenn waxee: “Kaayleen gis, Kirist a ngi fi,” mbaa: “Mu nga fale,” buleen ko gém. ²⁴ Ndaxte ñi mbubboo turu Kirist ak ñi mbubboo turu yonent dinañu feeñ, di joxe ay firnde yu réy ak ay kéemaan, ba ciy nax sax ñi Yàlla tann, su loolu manoona am. ²⁵ Wax naa leen ko lu jiit.

²⁶ «Bu ñu leen waxee nag: “Seetleen, mu nga nale ca àll ba,” buleen génn, mbaa ñu ne: “Seetleen, mu ngi nii ci biir kér gi,” buleen ko gém. ²⁷ Ndaxte ni

melax di fàqe penku, te lerax ba sowu, noonu la ñewug Doomu nit ki di mel. ²⁸ Fa médd nekk, fa la tan yi yajee.

²⁹ «Gannaaw metitu bés yooyule nag, ca saa sa jant bi dina lèndém te weer wi dootul leer; biddiiw yi dinañu fàq, daanu ci asamaan, te kàttani asamaan yi yëngu. ³⁰ Booba firnde ji taxaw, Doomu nit ki feeñ ci asamaan, te xeeti àddina sépp dinañu jooy. Dinañu gis Doomu nit ki di ñew ci niiri asamaan si, ànd ak kàttan ak ndam lu réy. ³¹ Dina yónni ay malaakaam ak baatu liit bu dégtu, ñu dajale ñi mu tånn ci ñeenti xébla yi, fa asamaan dale ba fu mu yem.»

³² Yeesu teg ca ne: «Jàngleen misaalu garabu figg ga. Boo xamee ne ay bàンqaasam duy nañu, tey xobam sëq, xam ngeen ne nawet jege na. ³³ Noonu yéen itam bu ngeen gisee loolu lépp, xamleen ne jege na, mu ngi ci bunt bi sax. ³⁴ Ci dëgg maa ngi leen koy wax, niti jamono jii duñu wéy te loolu lépp amul. ³⁵ Asamaan ak suuf dinañu wéy, waaye samay wax du wéy mukk.

Yalla rekk moo xam bés ba
³⁶ «Waaye bés booba walla waxtu wa, kenn xamul kañ lay doon; du malaaka yi ci kaw, du sax man Doom ji, waaye Baay bi rekk moo ko xam. ³⁷ Ni bési Nòoyin ya, noonu lay mel, bu Doomu nit ki di ñew. ³⁸ Ndaxte ca bés ya jiit mbënn ma, nit ñaa ngi doon lekk di naan, góor ñaa ngi doon takk jabar, tey maye seeni doom, ba bés ba Nòoyin duggee ca gaal ga; ³⁹ xalaatuñu woon dara, ba kera ndoxum mbënn ma di dikk, yóbbu leen. Noonu lay mel ci ñewug Doomu nit ki.

⁴⁰ «Bu boobaa ci ñaar ñu nekk cib tool, dinañu jël kenn ki, bàyyi ki ci des. ⁴¹ Ci ñaari jigéen ñuy wol ca ètt ba, dinañu jël kenn

ki, bàyyi ki ci des. ⁴² Yewwuleen nag, ndaxte xamuleen bés bu seen Boroom di ñew. ⁴³ Waaye xamleen lii: bu boroom kér gi xamoon, ci ban waxtu ci guddi la sàcc bi di ñew, kon dina yewwu te du ko bàyyi, mu toj kéraram. ⁴⁴ Loolu moo tax yéen itam taxawleen jonn, ndaxte Doomu nit ki dina ñew ci waxtu wu ngeen ko séenuwul.»

⁴⁵ Yeesu teg ca ne: «Kan moo nekk surga bu takku te teey, bu njaatigeem teg ci waa kér gi, ngir mu leen di dundal ca jamono ja? ⁴⁶ Bu njaatigeem ñewee te gis muy def noonu, surga boobu dina am ngérém. ⁴⁷ Ci dëgg maa ngi leen koy wax, njaatige bi dina ko teg ci alalam jépp. ⁴⁸ Waaye bu dee surga bu bon bu naan ci xelam: “Sama njaatige day yéexa ñew,” ⁴⁹ mu tåmbalee dóor ay bokki surgaam, di lekk te naan ak naankat ya, ⁵⁰ kon njaatige ba dina ñew ci bés bu mu ko séenuwul ak waxtu wu mu xamul. ⁵¹ Dina ko dóor ay yar yu metti, jox ko añub naaféeq. Foofa dees na fa jooy tey yéyu.

25

Léebu fukki janq ya

¹ «Booba nguuru Yalla Aji Kawe ji dina mel ni fukki janq, ñu fab seeni làmp, génn, gatanduji boroom séet ba. ² Fekk juróom ca janq ya di ñu am xel, juróom ya ca des ñàkk xel. ³ Ni ñàkk xel nag fab nañu seeni làmp, waaye fabaalewuñu diw; ⁴ waaye ñi am xel ñoom fab nañu seeni làmp, fabaale diw ciy njaq. ⁵ Ni boroom séet bi yéexee ñew nag, ñépp gëmméentu bay nelaw.

⁶ «Noonu ci xaaжу guddi baat jib ne: “Boroom séet baa ngi, génnleen, gatandu ko.” ⁷ Bi ko janq ya déggee, ñu jóg, defar seeni làmp. ⁸ Ni ñàkk xel wax ñi am xel: “Mayleen nu ci seen diw,

ndaxte sunuy làmp ñu ngi bëgga fey.”⁹ Waaye ñi am xel ne leen: “Li nu yor du doy ngir nun ak yéen. Tee ngeena dem ca jaaykat ya, jénd?”

¹⁰ «Bi nga xamee ne dem nañu jéndi, boroom séet ba agsi. Ñi amoon diw ci seeni làmp, ànd ak boroom séet ba ca reer ya. Noonu bunt ba téj.

¹¹ Gannaaw loolu janq ya ca des agsi naan: “Sang bi, Sang bi, ubbil nu!”¹² Mu ne leen: “Ci dëgg maa ngi leen koy wax, xawma leen.”

¹³ «Yewwuleen nag, ndaxte xamuleen bés ba mbaa waxtu wa.

Léebu surga, ya njaatige bi dénk xaalisam

¹⁴ «Te it nguuru Yalla dafa mel ni kuy tukki bitim réew. Bi muy laata dem, mu woo ay surgaam, batale leen alalam, ku nekk lu mu àttan.

¹⁵ Kenn ka, mu dénk ko juróomi milyon*, keneen ka, mu dénk ko ñaar; ka ca des, benn; daldi tukki.

¹⁶ «Bi mu demee nag, ki jot juróomi milyon ya dem, di ci jula, ba amaat yeneen juróom.

¹⁷ Noonu it ki jot ñaar amaat yeneen ñaar.

¹⁸ Waaye ki jot benn milyon dem, gas pax, nëbb fa xaalisu njaatigeem.

¹⁹ «Gannaaw diir bu yàgg njaatigeb surga ya délsi, daldi leen laaj alalam.

²⁰ Noonu ki jot juróomi milyon ya jegeñsi, indi yeneen juróom naan: “Kilifa gi, dénk nga ma juróomi milyon; seetal, ame naa ci yeneen juróom.”

²¹ Njaatigeem ne ko: “Def nga lu baax, surga bu baax nga te takku. Gannaaw takku nga ci lu tuuti, dinaa la dénk lu bare. Kaay bokk ci sama mbég.”

²² Naka noona ki jot ñaari milyon it jegeñsi ne ko: “Kilifa gi, dénk nga ma ñaari milyon, seetal, ame naa ci yeneen ñaar.”

²³ Njaatigeem ne ko: “Def nga lu baax, surga bu baax nga te takku. Gannaaw takku nga ci lu tuuti, dinaa la dénk lu bare. Kaay bokk ci sama mbég.”

²⁴ «Gannaaw loolu nag, ki jot benn milyon jegeñsi ne ko: “Kilifa gi, xamoon naa ne, nit ku néeg nga; dangay dajale foo jiwul, tey góob foo faruwul.”

²⁵ Moo tax ma ragaloon la, ba dem, nëbb sa xaalis ci biir suuf; mi ngii, fabal li nga moom.”

²⁶ Waaye njaatigeem ne ko: “Surga bu bon nga te tayel! Gannaaw xamoon nga ne damay dajale fu ma jiwul, tey góob fu ma faruwul,

²⁷ kon waroon ngaa yóbbu sama xaalis ca denckati xaalis ya. Bés bu ma ñéwee nag, ma mana jot li ma moom ak la mu jur.”

²⁸ Noonu njaatige bi ne: “Nanguleen xaalis bi ci moom, jox ko boroom fukki milyon yi.

²⁹ Ndaxte ku am dinan la dolli, ba nga barele, waaye ku amul, lí nga am as néew sax, dinan ko nangu.

³⁰ Te sànnileen surga bu amul njariñ bi ci biti ci lèndém gi. Foofa dees na fa jooy te yéyu.”

Àtteb xeet yi

³¹ «Boo xamee ne Doomu nit ki mu ngi ñew ci ndamam, ànd ak malaaka yépp, booba dina falu ni buur, toog ci jalám bu soloo ndam.

³² Bu boobaa dees na dajale xeeti àddina yépp ci kanamam, te dina leen xàjjale, ni sàmm di xàjjalee xar yi ak bëy yi,

³³ mu teg xar yi ci ndijooram, bëy yi ci càmmoñam.

³⁴ «Noonu Buur bi dina wax ñi féete ndijoor: “Agsileen, yéen ñi sama Baay barkeel, jëlleen nguur, gi ñu leen waajal li dale ci njàlbéenug àddina.

³⁵ Ndaxte xiifoon naa, ngeen jox ma, ma lekk; te mar, ngeen jox ma, ma naan; nekkoon naa ab doxandéem, ngeen fat ma;

³⁶ te rafle, ngeen wodd ma; woppoon

* **25:15** Maanaam juróomi talanj. Seetal Xaalís ci Leeral yi.

naa, ngeen seetsi ma; te ñu tēj ma, ngeen ñew fi man.”³⁷ Ci kaw loolu ñi jub dinañu ne: “Boroom bi, kañ lanu la gisoon, nga xiif, nu jox la, nga lekk; mbaa nga mar, nu jox la, nga naan?”³⁸ Kañ lanu la gisoon, nga nekk ab doxandéem, nu fat la; mbaa nga rafle, nu wodd la?³⁹ Kañ lanu la gisoon, nga wopp mbaa ñu tēj la, nu ñew ci yaw?”⁴⁰ Noonu Buur bi dina leen ne: “Ci dëgg maa ngi leen koy wax, saa yu ngeen defalee loolu kenn ki gëna ndaw ci sama bokk yii, man ngeen ko defal.”

⁴¹ «Gannaaw loolu dina wax ñi ci càmmoñam: “Soreleen ma yéen ñi alku, te dem ci sawara su dul fey, si ñu sakkal Seytaane ak ay malaakaam.”⁴² Ndaxte xiifoona naa waaye joxuleen ma, ma lekk; te mar waaye joxuleen ma, ma naan.”⁴³ Nekkoon naa ab doxandéem, waaye fatuleen ma; te rafle, waaye wodduleen ma; woppoona naa te ñu tēj ma, waaye seetsiwuleen ma.”⁴⁴ Ci kaw loolu dinañu ne: “Boroom bi, kañ lanu la gisoon, nga xiif, mbaa nga mar, nga nekk ab doxandéem mbaa rafle, nga wopp mbaa ñu tēj la, te topptoowunu la?”⁴⁵ Kon dina leen ne: “Ci dëgg maa ngi leen koy wax, saa su ngeen ko defal kunn ci ñi gëna ndaw, man ngeen ko defalul.”⁴⁶ Noonu ñii dinañu sóobu ci mbugal gu dul jeex, waaye ñi jub dinañu tabbi ci dund gu dul jeex.”

26

Njiiti yoon yi fexeel nañu Yeesu

¹ Bi nga xamee ne Yeesu wax na loolu lépp ba noppi, mu ne taalibeem ya:² «Xam ngeen ne ñaari fan a des ci màggalu bésu Mucc ba, te dinañu wor Doomu nit ki, daaj ko ci bant.»

³ Booba nag sarxalkat yu mag ya ak njiiti xeet wa dajaloo ca kér gu réy gu sarxalkat bu mag ba,

tudd Kayif.⁴ Nu daldi gise, ba xam lu ñu mana fexe, ba jàpp Yeesu, reylu ko.⁵ Waaye ñu ne: «Bumu doon ci bésu màggal bi, ngir yëngu-yëngu baña am ci nit ñi.»

Jigéen ja tuur na latkoloñ ci boppu Yeesu

⁶ Bi nga xamee ne Yeesu nekkoon na dëkku Betani ca kér Simon ma gaana woon,⁷ jenn jigéen ñew ci moom, yor njaq lu ñu yette doj wu ñuy wax albaatar. Njaq la def latkoloñ ju jar lu baree bare. Noonu bi Yeesu toogee di lekk, jigéen ji tuur ko ci boppu Yeesu.⁸ Waaye bi ko taalibe ya gisee, ñu daldi mer ne: «Yàq gií, lu muy jariñ?»⁹ Maneesoon na koo jaay ci lu bare, jox xaalis bi miskin yi.»

¹⁰ Yeesu nag xam la ñu wax, mu ne leen: «Jigéen ji defal na ma jéf ju rafet; lu tax ngeen di ko sonal?»¹¹ Miskin yaa ngi ak yéen bés bu nekk, waaye dungeen ma gis ba fàww.¹² Kii, ci li mu tuur latkoloñ jii ci sama yaram, def na ko ngir waajal sama rob.¹³ Ci dëgg maa ngi leen koy wax, fépp fu ñuy yéene xibaaru jàmm bi ci àddina sépp, dinañu fa fàttali it li jigéen jii def.»

Yudaa wor na Yeesu

¹⁴ Ca waxtu woowu kenn ci fukki taalibe ya ak ñaar, ku tudd Yudaa Iskariyo, dem ca sarxalkat yu mag ya,¹⁵ ne leen: «Lan ngeen ma mana jox, ngir ma jébbal leen Yeesu?» Noonu sarxalkat ya daldi ko waññal fanweeri poseti estateer.¹⁶ Li dale ci saa soosa nag Yudaa di fexe jamono ju mu leen mana jébbal Yeesu.

Reer bu mujj bi

¹⁷ Bés bu jékk ca màggal, ga ñuy wax Mburu ma amul lawiir, taalibe yi ñew ci Yeesu ne ko: «Foo bëggoon nu defaral la reeru

bésu Mucc ba?»¹⁸ Yeesu ne leen: «Demleen ca dëkk ba, jëm ca diw, ngeen ne ko: «Kilifa gi nee na: Sama jamono jege na; ci sa kér laay mággalsi bésu Mucc ba, man ak samay taalibe.”»¹⁹ Noonu taalibe yi defar reeru bésu Mucc ba, na leen Yeesu waxe woon.

²⁰ Bi nga xamee ne timis jot na, Yeesu toog di lekk, moom ak fukki taalibe yi ak ñaar.²¹ Bi ñuy lekk, mu ne leen: «Ci dégg maa ngi leen koy wax, kenn ci yéen dina ma wor.»²² Taalibe ya am naqaru xol bu réy; ku nekk daldi ne ko: «Mbaa du man, Boroom bi?»²³ Yeesu ne leen: «Ki dugal loxoom ak man ci ndab li, kooku moo may wor.²⁴ Doomu nit ki mu ngi dem, ni ñu ko waxe ci Mbind mi, waaye ki koy wor dina torox; bañoona juddu moo gënoon ci moom.»²⁵ Yudaa, mi ko nara wor, laaj ko: «Mbaa du man, kilifa gi?» Yeesu ne ko: «Wax nga ko.»

²⁶ Noonu bi ñuy lekk, Yeesu jël mburu, sant Yalla, damm ko, jox ko taalibe ya. Mu ne leen: «Jëlleen lekk, lii sama yaram la.»²⁷ Gannaaw loolu mu jël kaas, sant Yalla, jox leen ko. Mu ne leen: «Yéen ñépp naanleen ci,²⁸ ndaxte lii mooy sama deret, ji fas kóllére gi, te mu tuuru, ngir ñu bare jot mbaalug bákkaar yi.²⁹ Maa ngi leen di wax, dootuma naan gannaaw-si-tey ndoxum reseñ mii, ba kera may naan ak yéen ndoxum reseñ mu bees ci sama nguuru Baay.»

³⁰ Gannaaw loolu ñu woy Yalla, ba noppí génn, dem ca tundu Oliw ya.

³¹ Booba Yeesu ne leen: «Yéen ñépp dingien ma dàggeeku ci guddi gii, ndaxte bind nañu:

“Dinaa dóor sàmm bi, xari jur gi tasaaroo.”

³² Waaye bu ma dekkee, dinaa leen jiitiji Galile.»³³ Piyeer nag daldi jël kàddu gi naan: «Bu la

ñépp dàggeekoo, man duma la dàggeeku mukk.»³⁴ Yeesu ne ko: «Ci dégg maa ngi la koy wax, ci guddi gii, bala ginaar a sab, dinga ma weddi ñetti yoon.»³⁵ Piyeer ne ko: «Boo xamee ne sax, damaa wara dee ak yaw, duma la weddi mukk.» Taalibe yépp it waxe noonu.

Yeesu ñaan na ci toolu Setsemane ci bür tiis wu réy

³⁶ Bi loolu amee Yeesu ànd ak ñoom ba ca bérab bu tudd Setsemane, mu ne taalibe ya: «Toogleen ffi, ma dem fale, ñaan fa.»³⁷ Bi mu waxee loolu, mu ànd ak Piyeer ak ñaari doomi Sebede, daldi am tiis ba xonet.

³⁸ Mu ne leen: «Sama xol dafa tiis, ba may bëgga dee; toogleen fi, xool ak man.»³⁹ Bi mu waxee loolu, Yeesu dem ci kanam tuuti, ne nérém ci suuf, di ñaan ne: «Sama Baay, bu manee am, na ma kaasu naqar bii teggi! Moona, bumuy ci sama coobare, waaye na sa coobare am.»

⁴⁰ Noonu mu ñew ca taalibe ya, fekk leen ñuy nelaw. Mu ne Piyeer: «Amuleen sax dooley xoolando ak man benn waxtu?»⁴¹ Xoolleen te ñaan, ngir baña daanu cig fir. Seen xol jag na, waaye seen bind a woyof.»⁴² Yeesu delluwaat di ñaan ne: «Sama Baay, bu fekke ne kaasu naqar bii manu maa teggi te naanuma ko, kon na sa coobare am.»⁴³ Yeesu ñéwaat ca taalibe ya, fekk leen ñuy nelaw, ndaxte seeni bët dañoo diis.⁴⁴ Mu daldi leen báyyi, waxaat loolu ñetteel bi yoon.

⁴⁵ Noonu mu ñew ca taalibe ya ne leen: «Nelawleen léegi te noppalu. Waxtu wu ñu ma wara jébbale ci loxoy bákkaarkat yi, jege na.⁴⁶ Jógleen nu dem; xoolleen, ki may wor a ngi nii, di ñew.»

Jàpp nañu Yeesu

⁴⁷ Bi muy wax loolu nag, Yudaa, mi bokkoon ca fukki taalibe ya ak ñaar te naroon koo wor, agsi,

ànd ak mbooloo mu bare, jóge ca sarxalkat yu mag ya ak ca njiiti xeet wa, te gànnaayoo jaasi ak yet. ⁴⁸ Fekk Yudaa moomu joxoon na leen tegtal ne leen: «Ki may fóon, moom la; jàppleen ko.» ⁴⁹ Mu daldi ñew ci Yeesu nag ne ko: «Salaam-maalikum, kilifa gi!» daldi ko fóon bu tàng. ⁵⁰ Yeesu ne ko: «Sama xarit, xam naa lu tax nga ñew.» Noonu ñu daldi jegesi, song ko, jàpp ko.

⁵¹ Ca saa sa kenn ci ñi ànd ak Yeesu bocci jaaseem, dőor sur-gab sarxalkat bu mag ba, nopp ba dagg. ⁵² Waaye Yeesu ne ko: «Roofal sa jaasi ci mbaram, ndaxte ku bocci jaasi, jaasi moo lay rey. ⁵³ Xanaa xamuloo ne man naa laaj sama Baay, te dina ma may ci taxawaay bi mbooloom malaaka mu xel dajul? ⁵⁴ Waaye su ma ko defoon, nan la Mbind mi mana ame? Ndaxte Mbind mi nee na, nii la wara ame.»

⁵⁵ Booba Yeesu ne mbooloo mi: «Jóg ngeen ngir jàpp ma, gànnaayoo jaasi ak yet, mel ni ñuy topp sàcc. Moona daa naa toog bés bu nekk ca kér Yalla ga, di jàngle, te jàppuleen ma. ⁵⁶ Waaye lii lépp xew na, ngir amal Mbindi yonent yi.» Ci kaw loolu taalibe yépp dëddu ko, daw.

Yeesu taxaw na ci kanam kureelu áttekat ya

⁵⁷ Ña jàppoon Yeesu yóbbu ko kér Kayif, sarxalkat bu mag ba, fa xutbakat ya ak njiit ya daje. ⁵⁸ Piyeer topp ko fu sore, ba ci étta sarxalkat bu mag ba; mu dugg, toog ak surga ya, ngir seet nu mbir may mujje.

⁵⁹ Noonu sarxalkat yu mag ya ak kureelu áttekat ya di seet naaféq bu mana seede ci Yeesu, ba ñu man koo rey, ⁶⁰ waaye manuñu koo am. Teewul ñu bare ñéwoon nañu, di seede lu dul dégg. Ba

mujj ñaari nit ñew naan: ⁶¹ «Kii nee woon na: «Man naa toj kér Yalla ga, tabaxaat ko ci ñetti fan.»»

⁶² Ci kaw loolu sarxalkat bu mag ba jóg ne ko: «Ndax doo wax dara? Loo xam ci li ñii seede ci yaw?» ⁶³ Waaye Yeesu ne cell. Sarxalkat bu mag ba ne ko: «Giñloo naa la ci Yalla miy dund, nga wax nu, ndax yaa di Almasi bi, Doomu Yalla ji.» ⁶⁴ Yeesu ne ko: «Wax nga ko. Maa ngi leen koy wax it, li dale fii dingeen gis Doomu nit ki toog ci ndijooru Aji Man ji, di ñew ci niiri asamaan si.» ⁶⁵ Bi mu déggee loolu, sarxalkat bu mag ba daldi mer lool, ba xotti ay yéreem, daldi ne: «Weddi na Yalla, lu nu doyeeti seede? Dégg ngeen ni mu weddee. ⁶⁶ Lu ngeen ci xalaat?» Ñu ne ko: «Yoon teg na ko dee.»

⁶⁷ Ci kaw loolu ñu daldi tifli ci xar kanamam, dőor ko ay kurfeñ. Ñeneen talaata ko, ⁶⁸ ne ko: «Yaw Kirist, yonent bi, ndax xam nga ku la dőor?»

Piyeer weddi na Yeesu

⁶⁹ Bi looluy xew, Piyeer moom ma nga toogoon ca biti ca étta ba. Noonu benn mbindaan ñew ci moom ne ko: «Yaw itam àndoон nga ak Yeesum Galile.» ⁷⁰ Waaye Piyeer weddi ko ci kanam ñépp ne ko: «Xawma li ngay wax.» ⁷¹ Bi mu ko waxee, mu jém ca bunt ba, te beneen mbindaan gis ko, mu wax ña fa nekkoon: «Kii àndoون na ak Yeesum Nasaret.» ⁷² Waaye Piyeer weddiwaat, boole ko ak ay ngiñ ne ko: «Xawma nit kooku.»

⁷³ Nees-tuut ña fa taxawoon ñew ci Piyeer ne ko: «Ci lu wóor ne yaw itam bokk nga ci ñoom, ndaxte sa waxin feeñal na la.» ⁷⁴ Bi mu ko déggee, Piyeer daldi giñ ak di waat ne: «Xawma nit kooku.» Te ci taxawaay ginaar daldi sab. ⁷⁵ Noonu

* **26:53** Maanaam fukki mbooloo ak ñaar yu malaaka; mbooloo mu nekk def juróom benni junni.

Piyeer fàttaliku la Yeesu waxoon ne: «Bala ginaar a sab, dinga ma weddi ñetti yoon.» Mu daldi génn, di jooy jooy yu metti.

27

Yudaa am na naqar lool, ba xaru

¹ Ci suba teel sarxalkat yu mag yépp ak njiiti xeet wa gise, ngir fexee reyly Yeesu. ² Nu yeew ko, yóbbu ko, jébbal ko Pilaat boroom réew ma.

³ Bi nga xamee ne Yudaa, mi wooroon Yeesu, gis na ne daan nañu ko, mu am naqaru xol. Mu dem nag ca sarxalkat yu mag ya ak njiit ya, delloo leen fanweeri poset yu xaalis, ⁴ ne leen: «Am naa bákkaar ci li ma wor nit ku tooñul, ngir nu rey ko.» Nu ne ko: «Lu ciy sunu yoon? Loolu yaa ko yég.» ⁵ Noonu Yudaa sànni xaalis ba ca kér Yàlla ga, jóge fa, dem, takk buum ci baatam, xaru.

⁶ Sarxalkat yu mag ya nag fab xaalis ba, naan: «Jaaduwul nu def xaalis bii ci dencukaayu xaalis bi ci kér Yàlla gi, ndaxte njégu deret la.» ⁷ Nu daldi diisoo nag, jénd ca xaalis ba toolu defarkatu ndaa ya, ngir di fa suul doxandéem ya. ⁸ Loolu moo tax nu wooye tool booba ba tey Toolu deret. ⁹ Noonu la nu waxoon jaarale ko ci yonent Yàlla Yeremi am, bi mu naan: «Fab nañu fanweeri poseti xaalis ya, mooy njég li bànni Israyil xayma woon ci nit ki; ¹⁰ nu joxe ko ngir toolu defarkatu ndaa ya, ni ma ko Boroom bi sante.»

Yeesu taxaw na ci kanam Pilaat
¹¹ Gannaaw loolu Yeesu taxaw ca kanam boroom réew ma, boroom réew ma laaj ko: «Ndax yaa di buuru Yawut yi?» ¹² Yeesu ne ko: «Wax nga ko,» waaye waxul dara ca la ko sarxalkat yu mag ya ak njiit ya jiiñ. ¹³ Noonu Pilaat ne ko: «Xanaa dégguloo li nu la jiiñ lépp?» ¹⁴ Waaye Yeesu waxu ko

ci dara, ba tax boroom réew ma waaru lool.

¹⁵ Ca màggal gu nekk nag boroom réew ma daan na may mbooloo ma, nu tann kenn ca ña nu téjoon, mu daldi leen ko báyyil. ¹⁶ Fekk booba amoon nañu ku nu téjoon, ku siiw te tudd Barabas. ¹⁷ Bi nga xamee ne daje nañu nag, Pilaat laaj leen: «Kan ngeen bëgg, ma báyyi ko, Barabas walla Yeesu mi nuuy wax Kirist?»

¹⁸ Ndaxte xamoon na ne kiñaan rekk a taxoon, nu jébbal ko ko. ¹⁹ Te it bi mu toogee sax ca jalu àttekaay ba, soxnaam yónnee ci moom ne ko: «Bul dugg ci yëfi ku jub kooku, ndaxte tey gént naa ci moom te sonn naa ci lool.»

²⁰ Waaye sarxalkat yu mag ya ak njiit ya xiir mbooloo ma, nu laaj Barabas te reyly Yeesu.

²¹ Noonu boroom réew ma laaj leen: «Kan ci ñaar ñii ngeen bëgg, ma báyyil leen ko?» Nu ne ko: «Barabas.» ²² Pilaat ne leen: «Nan laay def nag Yeesu, mi tudd Kirist?» Népp ne ko: «Daaj ko ci bant, ba mu deel!» ²³ Boroom réew ma ne leen: «Lu tax? Gan tooñ la def?» Waaye nu daldi yuuxu bu gëna kawe naan: «Daaj ko ci bant!»

²⁴ Naka Pilaat xam ne du ci man dara, fekk na sax yëngu-yëngu bi gëna am doole, mu daldi fab ndox, raxas ay loxoom ca kanam mbooloo ma ne leen: «Set naa ci deretu ku jub kii; nu ngeen xam, defleent ko.» ²⁵ Népp ne ko: «Na deretam dal ci sunu kaw ak sunu kaw njaboot.»

²⁶ Noonu Pilaat báyyil leen Barabas, mu dóorlu Yeesu ay yar, jébbal ko, ngir nu daaj ko ci bant.

Xarekat ya ñaawal nañu Yeesu

²⁷ Bi nu ko defee xarekat boorum réew ma fab Yeesu, yóbbu ko ci biir kér ga, nu daldi woo mbooloom xarekat ya yépp ci moom. ²⁸ Noonu nu summi ko, solal ko mbubbum xarekat mu

xonq curr. ²⁹ Ñu ràbb kaalag dég, teg ko ci boppam, teg bantu xat ci loxol ndijooram, sukk ci kanamam, di ko ñaawal ne ko: «Nuyu nanu la, yaw buuru Yawut yi!» ³⁰ Ba noppi ñu daldi tifli ci kawam, fab bantu xat ba, dóor ko ci boppam. ³¹ Bi ñu ko ñaawalee ba noppi, ñu summi mbubbum xarekat ma, solaatal ko ay yéreem, yóbbu ko, ngir daaj ko ci bant.

Daaj nañu Yeesu ci bant bi

³² Bi nga xamee ne génn nañu, ñu daje ak nit ku dëkk Sirente tudd Simon; ñu ga ko, ngir mu gàddu bant, ba ñu wara daaj Yeesu. ³³ Ñu ñew nag fa ñuy wax Golgota, biy tekki «bérabu Kaanju bopp.» ³⁴ Bi ñu fa eggee, ñu jox ko biññ, ñu def ci lu wex. Waaye bi mu ko mosee, nanguwu koo naan.

³⁵ Noonu ñu daaj ko ca bant ba, ñu daldi séddoo ay yéreem, tegoo ko ay bant, ³⁶ ba noppi toog fa, di ko wottu. ³⁷ Te it ñu teg ci kaw boppam mbind, mu xamle lu tax ñu rey ko, mu ne: «Kii mooy Yeesu, buuru Yawut yi.»

³⁸ Booba it ñu daajaale ak moom ñaari taskati réew ma, kenn ci ndijooram, ka ca des ci càmmoñam.

³⁹ Ña fa doon romb di ko xas, di wëcc seen bopp ndax sib ko, ⁴⁰ naan: «Yaw mi mana toj kér Yàlla ga, tabaxaat ko ci ñetti fan, musalal sa bopp; boo nek-kee Doomu Yàlla, wàccal ci bant bi!» ⁴¹ Sarxalkat yu mag ya ak xutbakat ya ak njiit ya it di ko ñaawal naan: ⁴² «Waa jii musal na ñeneen te manula musal boppam! Ndegam mooy buuru Is-rayil, na wàcc léegi ci bant bi, nu gém ko. ⁴³ Gannaaw dénk na boppam Yàlla, kon na ko Yàlla musal, bu ko soppee, ndaxte nee na: «Maay Doomu Yàlla.”» ⁴⁴ Taskati

réew ma it, ya ñu daajaale ak moom, di ko xas noonule.

Yeesu saay na

⁴⁵ La tàmbalee digg bëccëg, ba ci tisbaar, réew mépp lèndëm.

⁴⁶ Noonu ci wetu ñetti waxtu Yeesu daldi wootee kàddu gu dëgér naan: «Eli, Eli, lema sabaktani?» liy tekki «Sama Yàlla, sama Yàlla, lu tax nga dëddu ma?»

⁴⁷ Ñenn ña ca ña fa taxaw nag, bi ñu ko déggee, ñu ne: «Mu ngi woo yonent Yàlla Ilyaas.» ⁴⁸ Ca saa sa kenn ci ñoom daw, jél aw sagar, capp ko ci bineegar, mu teg ko ci kaw bant, jox ko ko, mu muucu. ⁴⁹ Waaye ña ca des ne: «Bàyyil, nu seet ba xam Ilyaas dina ñew, musal ko.» ⁵⁰ Noonu Yeesu wootewaat ak kàddu gu dëgér, delloo ruuwam Yàlla.

⁵¹ Ca saa sa ridob bérab bu sell ba ca kér Yàlla ga xar ñaar, li dale ci kaw ba ci suuf; suuf si yëngu, doj yi toj, bàmmeele yi ubbiku, ⁵² te ñu bare ci jëmmi nit ñu sell ñu dee, dekki. ⁵³ Te gannaaw ndekkitel Yeesu ñu génn ca bàmmeele ya, dugg ca dëkk bu sell ba, te feeñu ñu bare.

⁵⁴ Noonu njiitu xare bi ak ñi ànd ak moom di wottu Yeesu, bi ñu gisee suuf si yëngu ak li xew, ñu daldi tiit lool ne: «Ci dëgg, kii Doomu Yàlla la.»

⁵⁵ Amoon na fa it ay jigéen yu bare yu leen dànd, di seetaan. Te ñoo jóge woon Galile, ànd ak Yeesu, di ko topptoo. ⁵⁶ Xàmmi nañu ci: Maryaama mi dëkk Magdala, Maryaama ndeyu Saag ak Yuusufa, ak ndeyu doomi Sebede ya.

Rob nañu Yeesu

⁵⁷ Ca ngoon amoon na taalibeb Yeesu mu ñew, tudd Yuusufa te dëkk Arimate; ku bare alal la woon. ⁵⁸ Mu dem ca Pilaat, laaj ko néewu Yeesu. Pilaat santaane, ñu jox ko ko. ⁵⁹ Noonu Yuusufa fab jëmm ja, laxas ko ci càngaay

lu set, ⁶⁰ dugal ko ca bàmmeele
bu bees, ba mu yettaloon bop-
pam ciw DOJ. Mu bérāñ DOJ wu
mag ca buntu bàmmeele ba, dem.
⁶¹ Fekk Maryaamam Magdala ak
Maryaama ma ca des ñoo fa too-
goon janook bàmmeele ba.

⁶² Ba bét setee nag, ca bés ba
topp bésu Waajal ba, sarxalkat
yu mag ya ak Farisen ya da-
jaloo, jém ci Pilaat. ⁶³ Ñu ne
ko: «Boroom réew mi, fàttaliku
nanu ne, naxkat booba waxoon
na, bi muy dund naan: "Gannaaw
ñetti fan dinaa dekki." ⁶⁴ Danoo
bëggoo nag, nga santaane, ñu
wottu bàmmeele ba, ba am ñetti
fan, ngir bañ taalibeem ya ñew,
sàcc néew ba, tey yégle ne dekki
na. Bu ko defee nax bu mujj
boobu dina yées bu jékk ba.»
⁶⁵ Pilaat ne leen: «Amleen, ay
wottukat a ngi nii. Demleen wot-
tuji ko, ni ngeen mane.» ⁶⁶ Noonu
ñu dem, téj bàmmeele ba bu wóor,
ñu tay ca DOJ wa mändarga, teg fa
wottukat ya.

28

Yeesu Kirist dekki na

¹ Gannaaw bésub noflaay ba
nag, ca fajar ga, ca bés bu jékk ca
ayu-bés ga, Maryaamam Magdala
ak Maryaama ma ca des dem,
seeti bàmmeele ba. ² Fekk suuf
yëngu woon na bu metti, ndaxte
benn malaakam Boroom bi wàcc
na ci asamaan, ñew bérāñ DOJ wa,
toog ci kaw. ³ Meloom mel na
ni melax, ay yéreem weex tall ni
perkaal. ⁴ Ni doon wottu tiit bay
lox, daldi mel ni ñu dee.

⁵ Noonu malaaka ma ne jigéen
ña: «Buleen tiit. Xam naa ne
yéena ngi wut Yeesu, ma ñu daa-
joon ca bant ba, ⁶ waaye nekkatu
fi, ndaxte dekki na, ni mu ko
waxe woon. Néwleen seet fi mu
tëddoon, ⁷ te ngeen dem bu gaaw,
wax ay taalibeem ne dekki na te

jiituji na leen Galile; foofa ngeen
koy gise. Lii laa leen wax.»

⁸ Bi loolu amee nag jigéen ña
daldi jóge bu gaaw ca bàmmeele
ba, tiit ak mbég mu réy di jax seen
xol, ñu daldi daw, ngir yégal ko
taalibe ya.

⁹ Ba ñuy dem nag, Yeesu taseek
ñoom ne leen: «Maa ngi leen
di nuyu.» Jigéen ña jegesi,
laxasu cay tànkam, di ko màggal.
¹⁰ Yeesu ne leen: «Buleen tiit,
waaye demleen yégal samay
bokk, ñu dem Galile; foofa lañu
may gise.»

¹¹ Ba ñuy dem, ñenn ca wot-
tukat ya ñew ca dékk ba, xamal
sarxalkat yu mag ya lépp lu xew.

¹² Noonu sarxalkat ya dajaloo ak
njiit ya, ñu diisoo; ba noppi ñu
fab xaalis bu bare, jox ko xarekat
ya, ¹³ ne leen: «Nangeen wax lii:
"Ay taalibeem ñew nañu ci guddi,
sàcc ko, bi nuy nelaw." ¹⁴ Te bu
ko boroom réew mi yégee nag,
dinanu ko neexal, ngir rawale
leen.» ¹⁵ Wottukat ya nag fab
xaalis ba, def la ñu leen santoon.
Te nettali boobu siiw na ci Yawut
yi ba bésu tey.

¹⁶ Noonu fukki taalibe ya ak
benn dem ci biir Galile, ca tund
wa leen Yeesu digaloon. ¹⁷ Bi ñu
gisee Yeesu, ñu màggal ko, waaye
ñenn fi am xel ñaar. ¹⁸ Yeesu
jegesi ne leen: «Sañ-sañ bépp, jox
nañu ma ko ci kaw ak ci suuf.
¹⁹ Demleen nag sàkk ay taalibe ci
xeet yépp, sóob leen ci ndox ci
turu Baay bi ak Doom ji ak Xel mu
Sell mi; ²⁰ ngeen jàngal leen, ñuy
sàmm lépp li ma leen sant. Maa
ngi ànd ak yéen bés bu nekk, ba
kerà addina di tukki.»

Xibaaru jàmm bi ci Almasi bi Yeesu, ni ko Yàlla jaaralee ci **MÀRK**

Waareb Yaxya

¹ Xibaaru jàmm bu Yeesu Kirist, Doomu Yàlla*, nii la tàmbalee.
² Bind nañu ci téereb yonent Yàlla Esayi naan:
«Maa ngi yónni sama ndaw ci sa kanam,
mu xàllal la sa yoon.

³ Baat a ngi xaacu ca màndij ma naan:
“Xàll-leen yoonu Boroom bi,
jubal-leen fi muy jaar.”»

⁴ Noonu Yaxya feeñ ca màndinj ma, di sóob nit ñi ci ndox, tey waaree nii: «Tuubleen seeni bákkaar, ba noppí ma sóob leen ci ndox, ngir Yàlla baal leen seeni bákkaar.» ⁵ Kon waa diiwaanu Yude ñépp ak waa dékku Yerusalem ñépp daldi génn jém ci moom, di nangu seeni bákkaar fi kanam ñépp, Yaxya sóob leen ca dexu Yurdan. ⁶ Yaxya nag mi ngi soloon mbubb mu ñu ràbbe kawaru giléem, takk laxasaayu der ci ndiggam. Ay njéeréer la doon dunde ak lem. ⁷ Mu waare ne: «Am na kuy ñéw sama gannaaw koo xam ne kii moo ma èpp kàttan; yeyoowuma sax sègg, ngir tekki ay dàllam. ⁸ Maa ngi leen di sóob ci ndox, waaye moom dina leen sóob ci Xel mu Sell mi.»

Yaxya sóob na Yeesu ci dexu Yurdan

⁹ Booba Yeesu jóge na dékku Nasaret ci diiwaanu Galile, ñéw, Yaxya sóob ko ci dexu Yurdan.
¹⁰ Bi muy génn ndox mi, mu

daldi gis asamaan xar, te Xelum Yàlla di wàcc ci melow pitax, ñéw ci moom. ¹¹ Te baat bu jóge asamaan jib ne: «Yaa di sama Doom, ji ma bëgg; ci yaw laa ame bànnex.»

Yeesu dékku na ay nattu ci pexey Seytaane

¹² Ci kaw loolu Xelum Yàlla daldi jeñ Yeesu, mu dem ca màndij ma. ¹³ Mu nekk fa ñeent fukki fan, jàankoonte ak firi Seytaane; mu dëkk ci biir rabi àll yi, te malaakay Yàlla di ko topptoo.

Yeesu tånn na ñeenti taalibe
¹⁴ Bi nga xamee ne jäpp nañu Yaxya, Yeesu dem ca diiwaanu Galile, di waare xibaaru jàmm bu Yàlla bi, ¹⁵ naan: «Jamono ji mat na, nguuru Yàlla jegesi na; tuubleen seeni bákkaar te gëm xibaaru jàmm bi.»

¹⁶ Am bés Yeesu doon dox ca tefesu dexu Galile, mu gis fa ñaar ñu bokk ndey ak baay, di Simon ak Andare rakkam, ñuy sànni seeni mbaal ci dex gi, ndaxte ay nappkat lañu woon. ¹⁷ Yeesu ne leen: «Ñéwleen topp ci man, dinaa leen def nappkati nit.» ¹⁸ Ci saa si ñu báyyi seeni mbaal, topp ci moom.

¹⁹ Bi Yeesu demee ba ca kanam, mu gis Saag doomu Sebede, ak Yowaana, mi mu bokkal ndey ak baay, ñu nekk ci gaal gi, di defar seeni mbaal. ²⁰ Noonu Yeesu woo leen, ñu daldi báyyi seen baay Sebede ci gaal gi, moom ak surga ya, tey topp ci moom.

Yeesu faj na nit ku am rab

²¹ Gannaaw loolu ñu dem Kapernawum. Ca bésüb noflaay nag Yeesu daldi dugg ci jàngu bi, di leen jàngal. ²² Te ñu waaru ca njàngleem, ndaxte jàngal na

* **1:1** Doomu Yàlla: tur wii tekkiwul ne, Yàlla moo jur Yeesu mook Maryaama, ndaxte loolu araam na. Tekkiwul it ne, dañoo mággal nit, ba di ko méngale ak Yàlla. Waaye day tekki ne Yeesu mooy Kàddug Yàlla, di ki dippeekoo ci Yàlla te feeñal jikkoom. Ku gis doom, xam nu baayam mel. Ku gis Yeesu kon, xam nu Yàlla mel.

leen ak sañ-sañ bu seeni xutbakat amul.

²³ Noonu am na ci jàngu bi nit ku rab jàpp. Mu daldi yuuxu naan: ²⁴ «Yaw Yeesum Nasaret, loo nuy fexeel? Ndax dangaa ñew, ngir alag nu? Xam naa la, yaa di Aji Sell, ji jóge ci Yàlla.» ²⁵ Waaye Yeesu gëdd ko naan: «Noppil te génn ci moom!» ²⁶ Noonu rab wi daldi sayloo nit ki te génn ci moom ak yuux gu réy.

²⁷ Bi loolu amee ñépp waaru, ba laajante naan: «Kii mooy kan? Mii njangle lu bees la te ànd ak sañ-sañ. Day sant rab yi sax, ñu di ko déggal.» ²⁸ Noonu turam daldi siiw ci diiwaani Galile gépp.

Yeesu faj na jarag yu bare

²⁹ Bi nga xamee ne génn nañu ci jàngu bi, ñu ànd ak Saag ak Yowaana, dem ci kér Simoñ ak Andare. ³⁰ Fekk gorob Simoñ bu jigéen tèdd wopp ak yaram wu tanggal; ñu daldi ko yégal Yeesu. ³¹ Mu ñew nag ci moom, jàpp loxoom, yékkati ko. Noonu tàngoor wi daldi wàcc, te soxna si di leen topptoo.

³² Ca ngoon sa nag, bi jant soweey, ñu indil Yeesu ñi wopp ñépp ak ñi rab jàpp ñépp, ³³ ba dëkk bi bépp dajaloo ci buntu kér gi. ³⁴ Noonu mu wéral ñu bare, ñu wopp ak ay jàngoro yu wuute, te dàq ay rab yu bare. Waaye mu tere rab yi, ñu wax dara, ndaxte xam nañu ko.

Yeesu wéetoo na ak Yàlla

³⁵ Ca njél laata bët di set, Yeesu jóg dem ca bérab bu wéet, di fa ñaan Yàlla. ³⁶ Simoñ nag ak ñi ànd ak moom di ko seet fu nekk. ³⁷ Bi ñu ko gisee, ñu ne ko: «Ñépp a ngi lay seet.»

³⁸ Waaye Yeesu ne leen: «Nanu dem feneen ci dëkk yi nu wér, ma waare fa itam, ndaxte moo tax ma génn.» ³⁹ Noonu mu wér ci

diiwaanu Galile gépp, di waare ci seeni jàngu, tey dàq rab yi.

Yeesu faj na ku gaana

⁴⁰ Am bés ku gaana ñew ci moom, sukk, ñaan ko ne: «Soo ko bëggee, man nga maa wéral.» ⁴¹ Yeesu yërém ko, tallal loxoom, laal ko naan: «Bëgg naa ko, wéral.» ⁴² Ca saa sa ngaanaam daldi deñ, mu wér.

⁴³ Noonu Yeesu yebal ko, dénk ko bu wér naan: ⁴⁴ «Moytula wax kenn dara, waaye demal won sa bopp sarxalkat bi, te nga jébbal Yàlla sarax, si yoonu Musaa santaane, ngir ñu xam ne wér nga, te mu nekk seede ci ñoom.» ⁴⁵ Waaye naka la waa ji génn, mu di yéene ci kaw li xewoon, te di ko jéebaane, ba tax Yeesu manatula fanjjaaral dugg cib dëkk, waaye mu nekk ci biti ciy bérab yu wéet. Ba tey nit ñi jóge fu nekk, di ko fa fekk.

2

Yeesu faj na ku làggi

¹ Bi ay fan weesoo, Yeesu délsi dëkku Kapernawum, mu siiw ne mu ngi ci kér gi. ² Noonu nit ñu bare dajaloo fa, ba kenn amatul foo taxaw, du ci bunt bi sax. Te Yeesu di leen yégal kàddu gi. ³ Noonu, am ñu ko indil ku yaramam wépp làggi, ñeenti nit jàppoo ko. ⁴ Waaye manuñu koo jege ndax mbooloo mi. Kon ñu daldi teggi kaw kér gi, di bëtt fa tiim bérab ba Yeesu nekk, daldi yoor basan, ga làggi ba tèdd. ⁵ Bi Yeesu gisee seen ngëm, mu ne làggi ba: «Sama waay, baal nañu la say bàkkaar.»

⁶ Fekk ay xutbakat toog fa, ñu di werante ci seen xel naan: ⁷ «Kii kan la, ba saña wax lii; mi ngi sosal Yàlla. Ana ku mana baale bàkkaar yi, ku dul Yàlla donj?»

⁸ Waaye Yeesu yég ci xelam li ñuy werante ci seen biir, ne leen:

«Lu tax ngeen di werantee nii ci seen xel? ⁹ Lan moo gëna yomb, ma wax ku làggi ki: "Baal nañu la say bàkkaar," walla ma wax ko: "Jógal, jél sa basaŋ, tey dox"? ¹⁰ Waaye xamleen ne, Doomu nit ki am na ci àddina sañsañu baale bàkkaar yi.» Ci kaw loolu mu ne làggi ba: ¹¹ «Maa ngi la koy sant, jógal, jél sa basaŋ te nga ñibbi.» ¹² Ca saa sa mu jél basaŋjam te génn fa kanam ñépp. Noonu ñépp waaru, di màggal Yàlla naan: «Lu mel ni lii, masunu koo gis.»

Yeesu woo na Lewi

¹³ Gannaaw loolu Yeesu géennaat, aw booru dex ga, mbooloo mépp di ñew ci moom, mu di leen jängal. ¹⁴ Bi Yeesu di romb, mu gis ku ñuy wax Lewi, doomu Alfe, toog ca juuti ba. Yeesu ne ko: «Kaay topp ci man.» Mu jóg, daldi topp ci moom.

¹⁵ Bi loolu amee Yeesu ak i taalibeem di lekk ci kér Lewi, fekk ay juutikat ak ay boroom bàkkaar yu bare di lekkandoo ak ñoom, ndaxte ñu bare ci ñoom a ko toppoon. ¹⁶ Waaye xutbakat yi bokk ci Farisen yi, bi ñu gisee ne dafa bokk lekk ak ay juutikat ak ay boroom bàkkaar, ñu daldi laaj taalibe yi: «Lu tax muy lekkandoo ak ay juutikat ak ay boroom bàkkaar?» ¹⁷ Noonu Yeesu dégg ko, mu ne leen: «Ñi wér soxlawuñu fajkat, ñi wéradi ñoo ko soxla; ñéwuma woo ñi jub, waaye bàkkaarkat yi laay woo.»

Ndax warees na woor?

¹⁸ Taalibey Yaxyä nag ak Farisen yi daan nañu woor. Ñu ñew nag fi Yeesu ne ko: «Lu tax taalibey Yaxyä yi ak yu Farisen yi di woor, te say taalibe duñu woor?» ¹⁹ Yeesu ne leen: «Ndax gan, yi ñew cig céet, dinañu woor, fekk boroom céet gi ànd ak ñoom? Duñu woor, li feek boroom céet

gaa ngi ànd ak ñoom. ²⁰ Waaye bés yaa ngi ñew, yu ñuy jèle boroom céet gi; bés boobaa nag dinañu woor.

²¹ «Kenn du daax mbubb mu màggat ak sekkit wu bees; ndaxte sekkit wi day ñoddi mbubb mi, te xottiku bi gëna yaatu. ²² Te kenn du def biiñ bu bees ci mbuusi der yu màggat. Lu ko moy, biiñ bi day toj mbuus yi, ba mbuus yi yàqu, biiñ bi tuuru. Waaye biiñ bu bees, ci mbuus yu bees lañu koy def.»

Yeesu nee na, mooy boroom bésub noflaay bi

²³ Amoon na benn bésub noflaay Yeesu jaar ciy tool yu ñor. Bi ñuy dem nag, ay taalibeem daldi faq ay gub. ²⁴ Noonu Farisen ya ne Yeesu: «Gisal, lu tax say taalibe di def lu jaaduwul ci bésub noflaay bi?»

²⁵ Yeesu ne leen: «Ndax jänguleen la Daawuda defoon, ba mu amee soxla te xiif, moom ak ña mu àndaloon? ²⁶ Xanaa yéguleen li amoon ci bési Abiyatar sarxalkat bu mag bi, ni Daawuda dugge woon ca kér Yàlla ga, lekk mburu, ya ñu teewal ca kanam Yàlla, jox ci it ña mu àndaloon; fekk jaaduwul kenn lekk ko, ku dul sarxalkat?»

²⁷ Yeesu dellu ne leen: «Yàlla sàkkul nit ngir bésub noflaay bi, waaye sàkk na bésub noflaay ngir nit. ²⁸ Noonu Doomu nit ki mooy boroom bésub noflaay bi.»

3

Yeesufaj na nit ku loxoom làggi

¹ Am beneen bés, Yeesu duggaat ci jängu bi, fekk amoon na fa nit ku loxoom làggi. ² Am na fa nag ay Farisen, ñuy xool Yeesu, ba xam ndax dina ko faj ci bésub noflaay bi, ngir ñu man koo tuumaal. ³ Yeesu ne kú loxoom làggi: «Jógal, taxaw ci kanam ñépp.» ⁴ Noonu Yeesu ne leen:

«Lan moo jaadu, nu def ko bésubnoflaay bi, lu baax mbaa lu bon; nu musal nit mbaa nu rey nit?» Waaye ñu ne cell.

⁵ Ci kaw loolu Yeesu xool leen ak mer, am naqar ndax seen xol bu fatt; ba noppo mu ne nit ki: «Tàllalal sa loxo.» Nit ki tàllal ko, loxoom daldi wér péjj. ⁶ Ca saa sa nag Farisen ya génn, daldi gise ak ñi far ak buur bi Erodd, ngir fexe koo reyulu.

Mbooloo mu bare topp na Yeesu

⁷ Gannaaw loolu Yeesu ak ay taalibeem jóge fa, jém dex ga. Fekk mbooloo mu mag mu jóge diiwaanu Galile, topp ko. ⁸ Te it nit ñu bare dégg la mu def, ñu ñew fi moom, jóge diiwaanu Yude ak dëkku Yerusalem, ca diiwaanu Idume, ca gannaaw dexu Yurdan ak ci wàlli Tir ak Sidon. ⁹⁻¹⁰ Booba nag Yeesu faj na ñu bare, ba mboolem ñi am i jängoro di ko song, ngir laal ko. Noonu Yeesu wax ay taalibeem, ñu wutal ko gaal, ngir mbooloo mi bañ koo buux. ¹¹ Fekk booba képp ku rab jäpp ku ko gis, daanu fa kanamam di yuuxu naan: «Yaa di Doomu Yälla.» ¹² Waaye Yeesu gëdd rab yi bu wér, ngir ñu bañ koo siiwal.

Yeesu tånn na fukki ndaw yi ak ñaar

¹³ Gannaaw loolu Yeesu yéeg ci tund wi, woo ñi ko neex, ñu daldi ñew ci moom. ¹⁴ Noonu mu tånn ci fukk ak ñaar, tudde leen ay ndawam, ngir ñu ànd ak moom te mu yónni leen, ñu waareji, ¹⁵ mu joxaale leen sañ-sañu dàq ay rab.

¹⁶ Fukk ak ñaar ñii la tånn:

Simoj, mi mu tudde Piyeer,

¹⁷ Saag doomu Sebede, ak Yowaana mi mu bokkal ndey ak baay—ñoom ñi mu wooye Bowanerses, maanaam «Ñi aaytal ni dënnu gi»—

¹⁸ Andare ak Filib, Bartelemi ak Macë,

Tomaa ak Saag doomu Alfe, Tade ak Simoj, mi bokk ca mbooloo, ma ñu tudde Ni farlu ci moom seen réew; ¹⁹ ak Yudaa Iskariyo mi nara wor Yeesu.

Ku sosal Xelu Yälla mi

²⁰ Am beneen bés Yeesu ñewaat ca kér ga. Te mbooloo mu bare da jaloowaat fa, ba tax manuñoo lekk sax. ²¹ Bi ko ay bokkam déggee nag, ñu ñew, ngir jäppsi ko naan: «Dafa täggoo ak sagoom.» ²² Te it xutbakat ya jóge Yerusalem ne: «Beelsebul jäpp na ko; ci kàttanu buuru rab yi lay dàqe rab yi.»

²³ Noonu Yeesu woo leen, wax ak ñoom ciy líeb ne leen: «Naka la Seytaane mana dàqe Seytaane? ²⁴ Réew mu xeex boppam, du mana yàgg. ²⁵ Te kér gu xeex boppam, du mana yàgg. ²⁶ Bu Seytaane nag jógee, ba xeex boppam, xàjjalikoo dikkal na ko te du mana yàgg, waaye dina tas.

²⁷ «Su fi amee nit ku bare doole, naka la kenn mana dugge ci kéraram, nangu alalam? Xanaa dafay jékka yeew ku bare doole ka, ba noppo doora toj kéraram gépp. ²⁸ Ci dégg maa ngi leen koy wax, lépp dees na ko baal nit ñi, muy bàkkaar, muy sosal Yälla wu mu mana doon. ²⁹ Waaye kuy sosal Xel mu Sell mi deesu ko baal mukk; gàddu na bàkkaar ba fàww.»

³⁰ Yeesu wax na loolu, ndaxte nee woon nañu, rab jäpp na ko.

Ndeyu Yeesu ak ay rakkam

³¹ Noonu ndeyu Yeesu ak ay rakkam ñew, ñu taxaw ci biti, yónnee, woo ko. ³² Fekk booba mbooloo nga toog, wér ko. Ñu ne ko nag: «Sa yaay ak say rakk ñu ngi taxaw ci biti, di la laaj.»

³³ Waaye Yeesu ne leen: «Kan mooy sama ndey? Ñan ñooy samay rakk?» ³⁴ Noonu mu xool ñi ko wér naan: «Sama yaay ak

samay rakk a ngii; ³⁵ ndaxte kuy def coobarey Yàlla, kooku mooy sama rakk ak sama jigéen ak sama ndey.»

4

Léebu beykat bi

¹ Am beneen yoon Yeesu nekk ci wetu dex ga, di jànglewaat. Mbooloo mu bare dajaloosi, ba tax mu yéeg cig gaal, dugg ca dex ga; mbooloo mépp taxaw ca tefes ga.

² Noonu Yeesu daldi leen jàngal lu bare ciy léeb. Ci njàngleem nag mu ne leen: ³ «Dégluleen, dafa amoon beykat bu demoon jiyi. ⁴ Bi muy saaw toolam nag, lenn ci pepp mi wadd ci kaw yoon wi, picc yi daldi ñew, lekk ko lépp. ⁵ Leneen ci pepp mi wadd ci bérab bu bare ay doj te néew suuf, mu daldi sax bu gaaw, ndaxte suuf si barewul. ⁶ Waaye bi jant bi naajee, mu lakk, wow, ndaxte amul ay reen. ⁷ Leneen nag wadd ci biir ay xaaxaam, xaaxaam yi daldi sax, tanc ko, te meññul dara. ⁸ Li ci des dal ci suuf su baax, mu jóg, sax, di focci ay gub; lii ántu, ba mat fanweeri yoon lu épp la mu ji woon, lii mat juróom benn fukk, lii mat téeméer.»

⁹ Noonu Yeesu ne leen: «Dégl bu baax, yaw mi am ay nopp.»

¹⁰ Gannaaw loolu ba Yeesu nekee fu wéet, fukki taalibe ak ñaar ña, ak ñeneen ñu daan ànd ak ñoom, laaj ko ci mbirum léeb yi. ¹¹ Mu ne leen: «Yéen may nañu leen, ngeen xam mbóoti nguuru Yàlla, waaye ñi ci biti léeb ay émb lépp. ¹² Noonu la, ngir:

“Ñuy xool bu baax waaye duñu gis dara,
di déglu bu baax waaye duñu xam dara,

ngir bañ ñu tuub seeni bàkkaar te Yàlla baal leen.”»

¹³ Noonu Yeesu ne leen: «Ndax xamuleen léeb wii? Nu ngeen xame nag léeb yi ci des? ¹⁴ Ki ji

nag, kàddu gi lay ji. ¹⁵ Ki féete ci yoon wi mooy ki dégg, Seytaane ñew ci saa si, këf kàddu, gi ñu def ci moom. ¹⁶ Ki jot kàddu gi ci bérab bu bare ay doj mooy ki dégg kàddu gi, nangu ko ak mbég ci saa si, ¹⁷ waaye du yàgg, ndaxte wax ji saxul ci moom. Bu jaaree ci nattu nag, mbaa ñu fitnaal ko ndax kàddu gi, mu dàggeeku ci saa si. ¹⁸ Ki jot jiwu wi ci xaaxaam yi mooy ki dégg kàddu gi, ¹⁹ waaye soxlay àddina ak naxi alal ak bëgge solu ko, tanc kàddu gi, ba du meññ dara. ²⁰ Ki jot kàddu gi ci suuf su baax si nag, mooy ki ko dégg te nangu ko, ba jariñ; kii mat fanweeri yoon lu épp la ñu ji woon, kii mat juróom benn fukk, kii mat téeméer.»

Léebu lâmp bi

²¹ Yeesu ne leen itam: «Ndax nit dina jël lâmp, dëpp ci leget walla def ko ci ron lal? Ndax du ko wékk? ²² Amul dara luy kumpa lu ñu warula siiwal, mbaa mu làqu te warul ne fâjj. ²³ Déggl bu baax, yaw mi am ay nopp.»

²⁴ Mu ne leen: «Seetleen bu baax li ngeen di dégg. Dees na leen nattal ak natt, bi ngeen di nattale, te dollil leen. ²⁵ Ku am, dees na la dollil; ku amul, li nga am as néew, dees na ko nangu.»

Léebu jiwu wi

²⁶ Yeesu teg ci ne: «Nguuru Yàlla dafa mel ni nit ku ji tool.

²⁷ Muy nelaw walla muy xool, guddi mbaa bëccëg, jiwu wi sax, di màgg, te xamul naka la ko defe. ²⁸ Suuf day meññ moom ci boppam, mu sax, focci, def i gub. ²⁹ Bu gub yi ñoree nag, mu dagg ko, ndaxte ngóob jot na.»

Léebu doomu fuddën gi

³⁰ Yeesu ne leen ati: «Lu nu mana méngaleel nguuru Yàlla? Walla ban léeb lanu ko mana misaale? ³¹ Dafa mel ni doomu fuddën, bi gëna tuuti ci jiwu

yépp; ³² waaye boo ko jiyee, day jóg, màgg, ba sut gànecxai tóokér yépp; mu sax ay bâンqaaš yu réy, ba picci asamaan tàgg ci keram.»

³³ Noonu Yeesu dégtal leen yeneen léeb yu bare yu mel ni yii, di leen xamal kâddu gi, aju ci lu ñu àttan. ³⁴ Daawu leen wax dara lu dul ciy léeb. Waaye bu wéetee ak ay taalibe, daan na leen firil lépp.

Yeesu dalal na ngelaw li

³⁵ Bés booba nag ci ngoon Yeesu ne taalibe yi: «Nanu jàll dex gi.»

³⁶ Mu yiwi mbooloo mi nag, ay taalibeem jél ko ni mu mel ci gaal gi; te yeneen gaal ànd ak moom. ³⁷ Naka noona ngelaw lu mag daldi jóg, duus yi sang gaal gi, ba mu bëgga fees. ³⁸ Fekk Yeesu tèdd di nelaw ci ngegenaay ci taatu gaal gi.

Taalibe yi daldi ko yee naan: «Kilifa gi, ndax sunu bakkan soxalu la?» ³⁹ Ci kaw loolu Yeesu jóg, daldi gëdd ngelaw li, ne dex gi: «Noppil te dal!» Noonu ngelaw li dal, ba lépp ne nemm. ⁴⁰ Yeesu ne taalibe ya: «Lu tax ngeen tiit? Ndax gëmaguleen?» ⁴¹ Nu daldi ragal lool, naan ci seen biir: «Kii moo di kan, ba ngelaw li ak dex gi sax di ko déggal?»

5

Yeesu faj na ku rab jàpp

¹ Noonu ñu jàll dex ga, ba teer ci diiwaanu waa Serasa.

² Bi Yeesu gënnee gaal gi, nit ku rab jàpp jóge ca sëg ya, daldi ñew kar ko. ³ Kooku nag ca sëg ya la dëkk, te kenn manu koo yeew, du ak càllala sax. ⁴ Ndaxte ay yoon yu bare jéngoon nañu ko te yeew ko ak ay càllala, waaye waa ji daldi dagg càllala yi te damm jéng yi, ba kenn amul woon kàttanu téye ko. ⁵ Guiddi ak bëccëg mu nga woon ca sëg ya ak ca tund ya, di yuuxu te jam yaramam ak ay xeer.

⁶ Bi mu gisee Yeesu fu sore nag, mu daldi dawsí, sukk fa kana-mam, ⁷ di xaacu naan: «Yaw Yeesu Doomu Yàlla Aji Kawe ji, loo may fexeel? Ci turu Yàlla, bu ma mbugal.» ⁸ Ndaxte Yeesu da ko ne: «Yaw rab wu bon wi, génnal ci nit ki.»

⁹ Noonu Yeesu laaj ko: «Noo tudd?» Mu ne ko: «Coggal laa tudd, ndaxte ñu bare lanu.» ¹⁰ Muy ñaan Yeesu lool, ngir mu bañ leena dàq ca réew ma.

¹¹ Fekk amoon na fa ca tund wa géttu mbaam-xuux yu bare yuy for. ¹² Rab ya ñaan Yeesu: «Jox nu ndigal, nu dugg mbaam-xuux ya.» ¹³ Mu may leen ko. Noonu rab ya génn nit ka, dugg mbaam-xuux ya, ñu daldi bartalu, daanu ca dex ga, lab fa. Mbaam-xuux ya nag matoon nañu ñaari junni.

¹⁴ Noonu sàmm ya daw ca dëkk ba ak ca àll ba, nettaliji mbir mi, ba nit ñi ñew, seet li xew. ¹⁵ Nu ñew nag ci Yeesu, gis ka rab ya jàppoon toog, sol ay yére te ànd ak sagoom. Nu daldi ragal. ¹⁶ Ña fekke woon mbir ma nag nettali leen mbirum nit ka ak mbaam-xuux ya. ¹⁷ Ci kaw loolu ñu daldi ñaan Yeesu, mu sore seen réew.

¹⁸ Bi Yeesu di dugg ci gaal gi, ki rab ya jàppoon ñaan Yeesu, ngir ànd ak moom. ¹⁹ Waaye Yeesu mayu ko ko. Mu ne ko: «Ñibbil ci say bokk, nettali leen ni la Boroom bi yérëme, ba defal la lii lépp.» ²⁰ Noonu waa ji dem ci diiwaanu Fukki dëkk yi, daldi fa yégle la ko Yeesu defal, ba ñépp waaru.

Yeesu dekkal na doomu Yayrus te faj jigéen

²¹ Noonu Yeesu jàllaat dex ga, taxaw ca tefes ga. Te nit ñu bare dajaloo, wér ko. ²² Kenn ci njiiti jàngu ba nag, tudd Yayrus, ñew ci moom. Naka la gis Yeesu, mu daanu ciy tànkam, ²³ di ko sarxu lu bare naan: «Sama doom ju

jigéen mi ngi bëgga faatu; kaay teg ko loxo, ngir mu wér te dund.»
²⁴ Noonu Yeesu ànd ak moom.

Bi muy dem, mbooloo mu réy topp ko, di ko tanc. ²⁵ Amoon na fa nag jigéen ju doon xépp deret di-irub fukki at ak ñaar. ²⁶ Sonnoon na lool ci loxoy fajkat yu bare, sànk ci alalam jepp te jélewu ci genn tan, waayefaf wopp ja yokku. ²⁷⁻²⁸ Noonu mu déggoon turu Yeesu, ne ci boppam: «Su ma laalee ay yéreem rekk, dinaa wér.» Mu jaxasoo ak mbooloo mi nag, doxe ko gannaaw, laal mbubbam. ²⁹ Ci saa si deret ji taxaw, mu yég ci yaramam ne jängoroom deñ na.

³⁰ Yeesu yég ci saa si ne, doole génn na ci moom. Mu walbatiku nag ne mbooloo mi: «Ana ku laal samay yére?» ³¹ Ay taalibem ne ko: «Xanaa gisuloo mbooloo mi lay wér; ngay laaj: “Ku ma laal?”» ³² Waaye Yeesu di xool li ko wér, ngir gis ku ko def. ³³ Noonu jigéen ja ñew, daanu ciy tànkam, wax ko dégg gépp; mu tiit bay lox, ndaxte xam na li xewoon ci yaramam. ³⁴ Yeesu ne ko: «Soxna si, sa ngém faj na la; demal ci jämm, te na sa jängoro wacc.»

³⁵ Bi Yeesu di wax nag, am na ku jóge ca kér njiit la, mu ñew naan: «Sa doom faatu na; matatul nuy sonal kilifa gi.» ³⁶ Waaye Yeesu jäppul wax jooju; mu ne njiit la: «Gëmal rekk te baña tit.» ³⁷ Noonu Yeesu dem, ànd ak Piyeer, Saag ak Yowaana rekk, ndaxte mayul keneen, mu ànd ak moom.

³⁸ Naka lañu ñew ci kér njiit li, Yeesu dégg coow li; ñii di jooy, ñii di yuuxu. ³⁹ Mu dugg ne leen: «Lu ngeen di soow, tey jooy? Janq bi deewul, day nelaw rekk.» ⁴⁰ Waaye ñu di ko ñaawal. Noonu Yeesu génne ñépp, woo baayu janq bi ak yaay ji ak ñi mu àndal, dugg fa janq bi nekk. ⁴¹ Mu

jäpp loxoom ne ko: «Talita kumi,» liy tekki: «Janq bi, maa ngi la koy wax, jögal.»

⁴² Ca saa sa janq bi jóg, daldi dox, ndaxte amoon na fukki at ak ñaar. Ñépp daldi waaru, ba ne jomm. ⁴³ Ci kaw loolu Yeesu dénk leen bu wóor, ñu bañ koo siwal; teg ca naa: «Mayleen janq bi, mu lekk.»

6

Yeesu ci dëkku Nasaret

¹ Bi loolu amee Yeesu jóge fa, dellu réewam, ànd ak taalibe yi.

² Bésubnoflaay bi nag mu jängal leen ci seen jängu, ba mbooloom ñi ko dégg waaru naan: «Lii, fu mu ko jéle, te xam-xam bii mu yor, lu mu doon, ba muy def kéemaan yii? ³ Ndax kii du minise bi? Ndax du doomu Maryaama te magu Saag, Yuusufa, Yuda ak Simon? Te ay rakkam yu jigéen ndax nekkuñu fi ak nun?» Kon nag ñu daldi ko xeeb.

⁴ Noonu Yeesu ne leen: «Dees na faaydaal yonent, waaye du ci réewam, ciy bokkam mbaa ci këram.» ⁵ Yeesu manu faa def ay kéemaan yu bare, lu dul teg loxo yenn jarag, wéral leen. ⁶ Mu waaru ndax seen ngëmadi.

Yeesu yónni na fukki taalibe ya ak ñaar

Bi loolu amee Yeesu di wér dëkk ya, di jängle. ⁷ Noonu mu woo ci moom fukki taalibe ya ak ñaar, jox leen sañ-sañu dàq rab yi, yónni leen, ñu ànd ñaar-ñaar.

⁸ Mu digal leen nii: «Bu ngeen di dem, bulleent yóbbaale dara; du mburu mbaa mbuuus mbaa xaalis ci seeni maxtume, waaye yemleen ci aw yet rekk. ⁹ Sol-leen ay dàll te yem ci benn turki.» ¹⁰ Mu ne leen: «Kér gu ngeen dugg, dal-leen fa, ba kera ngeen jóge dëkk ba. ¹¹ Koo xam ne gantu na leen, mbaa mu tanqamlu leen,

génneen fa, yélëb seen pëndu tànk, ngir seede leen seen réer.»

¹² Noonu taalibe ya dem, di waare naan: «Tuubleen seeni bakkhaar.» ¹³ Nu dàq ay rab yu bare, te diw boppi jarag yu bare, wéral leen.

Yaxyaa faatu na

¹⁴ Noonu Erodd buur bi dégg loolu, ndaxte turu Yeesu siiwoon na. Mu ne nag: «Yaxyaa dekki na, moo tax mu ànd ak kàttanu def ay kéemaan.» ¹⁵ Neneen ne: «Kii Ilyas la.» Ni ci des ne: «Yonent la, bu mel ni yonent yu jékk ya.» ¹⁶ Waaye bi ko Erodd déggree, mu ne: «Yaxyaa male ma dagglu boppam, moom moo dekki.»

¹⁷ Fekk Erodd yónnee woon na, jàpp Yaxyaa, yeew ko, tèj. Ndaxte Erodd takkoon na Erojàadd jabaru Filib magam. ¹⁸ Te Yaxyaa ne ko: «Jaaduwul nga denc sa jabaru mag.» ¹⁹ Moo tax Erojàadd émbal ko mer, ba bëgg koo rey, waaye manu koo def. ²⁰ Ndaxte Erodd dafa ragal Yaxyaa, ba sàmm bakkanam, xam ne ku jub la te sell. Bu ko daan déglu it, day jaaxle lool, teewul mu bég ci déglu ko.

²¹ Noonu bés bu yell ñëw, ba Erodd doon màggal bésu juddoom; mu woo ca xew wa ay jaraafam ak kilifay xare ba ak njiti diiwaanu Galile. ²² Booba doomu Erojàadd dugg di fecc, mu neex Erodd ak gan ñi, ba buur bi ne janq bi: «Laaj ma loo bëgg, dinaa la ko jox.» ²³ Mu boole ci ngiñ ne ko: «Loo ma mana laaj, dinaa la ko jox, ba ci genn-wàllu réew mi sax.»

²⁴ Noonu janq bi génn ne ndeyam: «Lu may laaj?» Mu ne ko: «Laajal boppu Yaxyaa.» ²⁵ Mu daldi gaawantu dugg nag ci kanam buur bi ne ko: «Damaa bëgg, nga indil ma léegi boppu Yaxyaa ci biir ndab.» ²⁶ Bi ko

buur ba déggee, mu am naqar wu réy. Waaye bëggu koo gàntu ndax ngiñ li ak gan ñi. ²⁷ Mu daldi yónni nag xarekat, jox ko ndigal, mu indil ko boppu Yaxyaa. Waa ji dem, dagg boppu Yaxyaa ca kaso ba, ²⁸ indi bopp bi ci biir ndab, jox ko janq bi, mu daldi ko jox yaayam. ²⁹ Ba taalibey Yaxyaa dégee loolu, ñu ñëw, fab néew ba, suul ko ci bàmmeel.

Yeesu bareel na ay mburu

³⁰ Gannaaw loolu ndaw yi djaloo ci wetu Yeesu, nettali li ñu def ak li ñu jàngle lépp. ³¹ Ci kaw loolu Yeesu ne leen: «Nanu beddeeku, dem ci bérab bu wéet; ngeen noppalu fa tuuti.» Waxoon na loolu, ndaxte amoon na ñu bare ñu doon dem ak a dikk, ba amuñu sax jot ngir lekk. ³² Noonu ñu dugg cig gaal, dem ca bérab bu wéet.

³³ Bi ñuy dem nag, am ñu leen gis, xàmmi leen, ñu daldi jóge ci dëkk yépp, daw, jiit u leen fa. ³⁴ Bi Yeesu génnee gaal gi, mu gis mbooloo mu réy, yérém leen, ndaxte dañoo mel ni xar yu amul sàmm. Kon mu daldi leen jàngal lu bare.

³⁵ Ca ngoon sa taalibe yi ñëw ci moom ne ko: «Fii àllub neen la, te léegi mu guddi. ³⁶ Yiwil mbooloo mi nag, ñu dugg ci àll bi ak dëkk yi nu wér, jénd lu ñu lekk.» ³⁷ Waaye Yeesu ne leen: «Yéen joxleen leen lu ñu lekk.» Ñu ne ko: «Xanaa nu jénd lu tollook peyu juróom ñetti weer ci mburu, jox leen ñu lekk?» ³⁸ Yeesu laaj leen: «Ñaata mburu ngeen am? Demleen seeti.» Ñu dem seeti ne ko: «Juróomi mburu ak ñaari jén.» ³⁹ Noonu Yeesu sant mbooloo mi, ñu def ay géew, toog ci ñax mu naat mi. ⁴⁰ Ñu toog nag ay géewi juróom fukk ak téeméer.

⁴¹ Bi loolu amee Yeesu jél juróomi mburu yi ak ñaari jén yi, xool ci kaw, sant Yàlla, ba noppo

mu damm mburu yi, jox ko taalibe yi, ngir ñu séddale ko mbooloo mi. Ñaari jén yi it mu séddale ko ñépp. ⁴² Noonu ñépp lekk ba suur. ⁴³ Te it ñu dajale la desoon ca dammiti mburu ak jén ya, mu nekk fukki pañe ak ñaar yu fees. ⁴⁴ Ñu lekkoon nag matoon na limu juróomi junniy góor.

Yeesu dox na ci kaw ndox mi
⁴⁵ Ci kaw loolu Yeesu sant ay taalibeem, ñu dugg ci gaal gi, jàll ba Betsayda, bi muy yiwi mbooloo mi. ⁴⁶ Bi mu tággtöö ak mbooloo mi, mu yéeg ca tund wa, ñaan fa Yálla. ⁴⁷ Noonu guddi jot, fekk gaal gi nekk ci diggu dex gi, te Yeesu rekk moo nekk ca tefes ga.

⁴⁸ Booba mu gis taalibe yi sonn lool ci joow gaal gi ndax li leen ngelaw li soflu. Ca njél nag mu jém ci ñoom, di dox ci kaw dex gi, ba xaw leena raw. ⁴⁹ Bi ñu ko gisee nag, muy dox ci kaw dex gi, ñu foog ne njuuma la, daldi yuuxu. ⁵⁰ Ndaxte ñépp gis ko te jommi ci. Waaye mu wax ak ñoom ci saa si ne leen: «Takkleen seen fit, man la, buleen tiit!» ⁵¹ Noonu mu fekksi leen ci gaal gi, ngelaw daldi ne tekk. ⁵² Njàqarey taalibe ya nag weesu dayo, ndaxte seen xol dafa fatt, ba réere mbir kéemaan, gi Yeesu defoon ci mburu yi.

⁵³ Bi nga xamee ne jàll nañu, ba egg diiwaanu Senesaret, ñu teer fa, ⁵⁴ génn ca gaal ga. Ci saa si nit ñi xàmmi ko, ⁵⁵ ñu daldi daw ca diiwaan ba bépp, te fépp fu ñu ko dégg ñu di ko indil ñu wopp, tédd ci seeni lal. ⁵⁶ Te fu mu mana aw, ci dékk yu mag mbaa yu ndaw walla ci àll bi, ñu indil ko jarag yi ci pénc yi, ñaan ko, mu may leen ñu laal cati mbubbam rekk. Te képp ku ko laal daldi wér.

7

Farisen ya ak aada ya

¹ Amoon na bés nag, ay Farisen ak ay xutbakat yu jóge Yerusalem ñièw ci Yeesu. ² Nu gis yenn ciy taalibeem di lekk, fekk seeni loxo setul, maanaam raxaswuñu woon, ni ko aada santaanee. ³ Farisen yi nag ñoom ak Yawut yi yépp dañuy topp aaday yoon, yi maam yi téral, te fandee leen gënäl lekk ak loxo yu ñu raxasul. ⁴ Te it bu ñu jógee pénc ma, su ñu sanguwul set, duñu lekk. Am nañu it yeneen aada yu bare, maanaam ni nga wara raxase ay kaas, ay njaq ak ay satala, ba ñu laab.

⁵ Noonu Farisen ya ak xutbakat ya laaj ko ne: «Lu tax say taalibe duñu topp aaday yoon, yi maam yi téral, waaye ñuy lekk ak loxo yu setul?» ⁶ Yeesu ne leen: «Esayı waxoon na bu baax ci kåddug Yálla ci seen mbir, yéen naaféq yi, bi mu bindee:

“Xeet wii, ñu ngi may teral ci seen gémmiñ,
waaye seen xol sore na ma.

⁷ Seen màggal amul benn njariñ, ci li ñuy jàngle dénkaaney nit kese.”»

⁸ Yeesu neeti leen: «Dëddu ngeen ndigali Yálla, jublu ci aaday nit.»

⁹ Mu teg ca ne leen: «Xelu ngeen ci tebbi ndigali Yálla, ngir samm seen aada. ¹⁰ Ndaxte Musaa nee na: “Teralal sa ndey ak sa baay,”

teg ca ne: “Ku móolu sa yaay walla sa baay, dees na la rey.”

¹¹ Waaye yéen dangeen ne: ku ne sa yaay walla sa baay: “Li

nga wara jariñoo ci man Korban la,” —maanaam saraxu Yálla la — ¹² dootuleen ko bàyyi, mu defal dara ndeyam walla baayam.

¹³ Noonu tebbi ngeen kåddug Yálla ndax seen aada, ji ngeen di donnante. Te it yéena ngi def yeneen yu bon yu mel nii.»

¹⁴ Noonu Yeesu waxaat ak mbooloo mi ne leen: «Yéen ñépp dégluleen ma te xam. ¹⁵⁻¹⁶ Li ci

biti, tey dugg nit, du ko mana indil sobe, waaye li génn ci nit, loolu mooy indil nit sobe.»

¹⁷ Bi nga xamee ne jóge nañu ci mbooloo mi, dugg ci kér gi, taalibe yi laaj Yeesu, mu firil leen wax ju làqu jooju. ¹⁸ Yeesu ne leen: «Ndax yéen itam seen xol dafa téju? Xanaa xamuleen ne, dara lu jóge biti, dugg ci nit, du ko mana indil sobe, ¹⁹ ndaxte du dugg ci xol, waaye ci biiram lay jém, ba noppo daldi génn ca bérab bu làqu?» Ci li mu wax loolu Yeesu daganal na bépp ñam.

²⁰ Yeesu ne leen ati: «Li génn ci nit, loolu mooy indil nit sobe. ²¹ Ndaxte ci biir, ci xolu nit, la xalaat yu bon di jóge ak ndoxaanu yàqute, càcc ak bóom, ²² njaaloo ak bëggé, coxor, naaféq, ñiaawteef, ñeetaan, saaga, réylu ak jéfi ndof. ²³ Lu bon loolu lépp day génn ci nit, di ko indil sobe.»

Yeesu faj na doomu jigéen, ja dëkk Tir

²⁴ Gannaaw loolu Yeesu jóge fa, jém weti dëkku Tir. Bi mu fa eggee, mu dugg ci kér, te bëggul kenn xam ko, waaye jataayam manula umpe.

²⁵ Amoon na fa nag jigéen ju rab jápp doomam ju jigéen. Bi mu déggee ne, Yeesoo nga fa, mu ñew, daanu ciy tànkam, ²⁶ fekk jigéen ja ci xeetu Gereg la bokkoon, juddoo wälli Fenisi ci diiwaanu Siri.

Noonu jigéen ja ñaan ko, mu dàq rab wi ci doomam. ²⁷ Waaye Yeesu ne ko: «Na gone yi jékka lekk, ba regg; fab ñamu gone yi, sànni ko xaj yi, rafetul.» ²⁸ Jigéen ji ne ko: «Waaw, sang bi, teewul xaj yi di lekk ruusit, yi rot ci lekkukaayu gone yi.» ²⁹ Ci kaw loolu Yeesu ne ko: «Ndax wax jooju demal ci jàmm, rab wa génn na sa doom.»

³⁰ Noonu mu ñibbi, fekk doom ji tèdd cib lal te mucc ci rab wi.

Yeesu faj na ku tèx te luu

³¹ Bi loolu amee Yeesu jóge na weti Tir, jaar ci wàlli dëkku Sidon, dem dexu Galile, ba noppo dugg ci biir diiwaan, bi ñuy wax Fukki dëkk yi.

³² Foofa ñu indil ko ku tèx te dér lool, ñaan ko mu teg ko loxo. ³³ Noonu Yeesu yóbbu ko, ba ñu sore mbooloo mi, mu def ay baaraamam ciy noppam, daldi tifli, laal làmmiñam. ³⁴ Mu yërem ko, ba binni ci xolam, xool ci asamaan, daldi ne: «Effata,» liy tekki «Ubbikuleen.» ³⁵ Ci saa si ay noppam daldi dégg te làmmiñam yiwlku, muc wax bu leer.

³⁶ Bi mu ko defee Yeesu tere leen, ñu wax ko kenn, waaye lu mu leen ko gëna tere, ñu gën ko nee siiwale. ³⁷ Ñu waaru lool naan: «Lépp lu mu def, lu yéeme la. May na sax tèx yi ñuy dégg, ak luu yi ñuy wax.»

8

Yeesu bareel na mburu yi ñaareel bi yoon

¹ Ca bés yooya mbooloo mu réy amaatoon na, te amuñu woon lu ñu lekk. Noonu Yeesu woo taalibe ya ne leen: ² «Yërem naa mbooloo mi, ndaxte toog nañu fi man ñetti fan, te amatuñu lu ñu lekk. ³ Su ma leen yiwee ak seen xiif, dinañu tèle ci yoon wi, ndaxte am na ñu jóge fu sore.» ⁴ Taalibe yi ne ko: «Waaye fii àllub neen la; fu nuy jéle lu doy ngir dundal leen?» ⁵ Yeesu laaj leen: «Ñaata mburu ngeen am?» Ñu ne ko: «Juróom ñaar.»

⁶ Noonu Yeesu sant mbooloo mi, ñu toog ci suuf. Mu jél juróom ñaari mburu yi, sant Yàlla, damm leen, jox leen taalibe yi, ngir ñu séddale leen mbooloo mi; taalibe yi def ko. ⁷ Amoon na fa it tuuti jén yu ndaw. Yeesu jél ko, sant

Yällä, wax taalibe yi, ñu séddale leen itam mbooloo mi. ⁸ Noonu nit ñi lekk ba suur, ba noppia taalibe yi dajale juróom ñaari dàmba yu fees ak dammit yi ci des. ⁹ Na ko fekke nag matoon nañu ñeenti junniy góor.

¹⁰ Bi ko Yeesu defee, mu yiwi leen, daldi dugg ak taalibe ya ca gaal ga, dem ca wàlli Dalmanuta.

Kéemaan gu jóge ci asamaan

¹¹ Noonu Farisen yi ñëw, di werante ak moom; ñu feixe koo fiir, ba laaj ko kéemaan gu jóge ci asamaan tey firndeel yónnentam. ¹² Waaye Yeesu binni ci xolam ne leen: «Lu tax niti jamono jii di laaj kéemaan? Ci dëgg maa ngi leen koy wax, duñu jot genn kéemaan.» ¹³ Ci kaw loolu Yeesu báyyi leen, duggaat ci gaal gi, di jàll dex gi.

Lawiiru Farisen yi

¹⁴ Taalibe yi nag fätte woon nañu yóbbale mburu, te amuñu woon lu dul benn mburu ci gaal gi. ¹⁵ Noonu Yeesu artu leen ne: «Wottuleen te moytu lawiiru Farisen yi ak ñi far ak buur bi Erodd.»

¹⁶ Taalibe yi nag daldi werante naan: «Nun de indaalewunu mburu.» ¹⁷ Waaye Yeesu yeg loolu ne leen: «Lu tax ngeen di werante ci li ngeen indaalewul mburu? Xanaa gisaguleen te xamuleen? Ndax seen xol dafa fatt ba tey? ¹⁸ Ndax ay gumbay njaccaar ngeen, te seeni nopp naqari? Xanaa fàttalikuwuleen; ¹⁹ bi ma dammee juróomi mburu ya ngir juróomi junni ña, ñaata pañe yu fees ak ay dammit ngeen ca dajale woon?» ²⁰ Nu ne ko: «Fukk ak ñaar.» ²⁰ Yeesu neeti leen: «Te bés bi ma dammee juróomi ñaari mburu yi ngir ñeenti junni ñi, ñaata dàmba yu fees ak dammit ngeen dajale woon?» Nu ne ko: «Juróom ñaar.»

²¹ Noonu Yeesu ne leen: «Ndax seen xol dafa tēju ba tey?»

Yeesu faj na ku gumba ca dëkku Betsayda

²² Gannaaw loolu ñu ñëw ci Betsayda. Foofa ñu indil Yeesu ku gumba, di ko ñaan, mu laal ko. ²³ Yeesu nag jàpp loxob gumba gi, yóbbu ko, ba génn dëkk bi. Mu def tiflit ciy bëtam, teg ko loxo naan: «Ndax gis nga dara?»

²⁴ Waa ji xool ne ko: «Gis naa ay nit, ñu mel ni ay garab, te ñu nge dox.» ²⁵ Kon Yeesu laalaat bët yi, gumba gi ne xefleet, daldi wér, ba gis lépp bu leer. ²⁶ Ci kaw loolu Yeesu sant ko mu ñibbi ne ko: «Bul dugg ca dëkk ba.»

Piyeer wax na ne, Yeesu mooy Almasi bi

²⁷ Bi loolu amee Yeesu ànd ak ay taalibeem, dem ca dëkk, yi wér Sesare bu Filib. Bi ñuy dem nag, mu laaj taalibe yi: «Nit ñi, lu ñu wax ne man moom laa?» ²⁸ Nu ne ko: «Am na ñuy ne yaa di Yaxya; ñeneen ne, IlyaaS; ñi ci des ne yaay kenn ci yonent yi.»

²⁹ Noonu Yeesu laaj leen: «Yéen nag, ku ngeen wax ne moom laa?» Piyeer ne ko: «Yaa di Almasi bi.» ³⁰ Ci kaw loolu Yeesu dénk leen bu wóor, ñu bañ koo wax kenn.

Yeesu xamal na ne dina dee, dekki

³¹ Booba Yeesu tàmbali na leena xamal ne, Doomu nit ki war na sonn lu bare; njiit ya, sarxalkat yu mag ya ak xutbakat ya dëddu ko, ñu rey ko, mu dekki ci ñetti fan. ³² Noonu mu xamal leen mbir mi, ba mu leer nàññ.

Bi ko Piyeer déggjee, mu woo ko ci pegg, daldi ko yedd. ³³ Waaye Yeesu geestu, gis yeneen taalibe yi, mu daldi yedd Piyeer ne ko: «Sore ma Seytaane; yëfi nit ngay fonk, waaga du yëfi Yälla.»

³⁴ Noonu Yeesu woo taalibe yi ak mbooloo mi ne leen: «Ku bëgga topp ci samay tànk, na

bàyyi boppam te gàddu bant bi ñu ko wara daaj, doora topp ci man. ³⁵ Ndaxte koo xam ne bëgg ngaa rawale sa bakkan, dinga ko ñàkk, waaye ku ñàkk sa bakkan ngir man ak ngir xibaaru jàmm bi, dinga ko jotaat. ³⁶ Ndaxte moom àddina sépp, lu muy jariñ nit, bu ñàkkee bakkanam? ³⁷ Te nit, lu mu wara weccee bakkanam? ³⁸ Ku ma rusa faral, te nanguwul samay wax ci kanam niti jamono jii, ñi fecci seen kóllère ak Yàlla te topp bákkaar, Doomu nit ki dina la rusa xam, bés bu ñéwee ci ndamu Baayam, ànd ak malaaka yu sell yi.»

9

¹ Mu ne leen ati: «Ci dëgg maa ngi leen koy wax, am na ñi fi taxaw, ñoo xam ne duñu dee, te gisuñu nguuru Yàlla ñéw ak doole.»

Ndamu Yeesu joll na ci moom

² Juróom benni fan gannaaw gi, Yeesu àandoon na ak Piyeer, Saag ak Yowaana, mu yóbbu leen ñoom rekk fu wéet ci tund wu kawe lool. Foofa jémmam soppiku ci seen kanam; ³ ay yéreem di ray-rayi, weex täll, te fóotukatu àddina manu leen weexale nii. ⁴ Noonu ñu gis yonenti Yàlla Ilyaas ak Musaa, di wax ak Yeesu.

⁵ Piyeer daldi ne Yeesu: «Kilifa gi, bég nanu ci sunu teew fii; nanu defar ñetti mbaar, benn yaw, benn Musaa ak benn Ilyaas.»

⁶ Fekk xamul lu muy wax, ndaxte tiitaange jàpp na leen ñoom ñett ñépp. ⁷ Noonu niir muur leen, te baat jibe ca niir wa naan: «Kii mooy sama Doom ji ma bëgg, ci moom laa ame bânnex; dégluleen ko.» ⁸ Ci saa si taalibe yi xool, waaye gisatuñu kenn ku dul Yeesu rekk.

⁹ Bi loolu amee ñu wàcc ca tund wa. Bi muy wàcc nag, Yeesu sant leen ne: «Buleen nettali kenn li ngeen gis, ba kera Doomu nit ki

dekki na.» ¹⁰ Ñu téye wax jooju ci seen biir, di sotteente xel, ba xam lu ndekkite looluy tekki.

¹¹ Noonu taalibe yi laaj Yeesu: «Lu tax xutbakat yi di naan, Ilyaas moo wara jékka ñéw?» ¹² Yeesu ne leen: «Waaw, Ilyaas dina jékka ñéw, jubbanti lépp. Waaye itam lu tax bind nañu ne, Doomu nit ki war na sonn lu bare, ñu xeeb ko, déddu ko. ¹³ Waaye maa ngi leen di wax ne, Ilyaas ñéw na, te def nañu ko la leen neex, ni ko Mbind mi waxe.»

Yeesu faj na xale bu rab jàpp

¹⁴ Bi nga xamee ne Yeesu ñéw na, ba jege taalibe yi, mu gis mbooloo mu bare wér leen, te ay xutbakat di werante ak ñoom. ¹⁵ Naka la mbooloo mi gis Yeesu, ñu waaru, daldi daw nuyu ko.

¹⁶ Noonu Yeesu laaj leen: «Ci lan ngeen di werante ak ñoom?»

¹⁷⁻¹⁸ Kenn ci mbooloo mi ne ko: «Kilifa gi, rab jàpp na sama doom, ba luuloo ko. Saa su ko jàppée, daf koy daaneel ci suuf, gémmiñ gi di fuur, muy yéyu, ne jàdd. Ñaan naa say taalibe, ñu dàq ko, waaye manuñu ko.» ¹⁹ Yeesu ne leen: «Yéen niti jamono jii, yéen ñi gémadi, ba kañ laa wara nekk ak yéen, ba kañ laa leen wara muñal? Indil-leen ma xale bi.»

²⁰ Ñu indil ko ko. Bi xale bi gisee Yeesu nag, rab wi sayloo ko ci saa si, mu daanu ci suuf, di xalangu, gémmiñ giy fuur. ²¹ Yeesu laaj baay bi: «Lii kañ la ko dal?» Baay bi ne ko: «Li dale ci ngoneem. ²² Léeg-léeg rab wi bëmëx ko ci sawara, léeg-léeg mu bëmëx ko ci ndox, ngir rey ko. Soo ko manee, yérëm nu te xettali nu.» ²³ Yeesu ne ko: «Nga ne: «Soo ko manee,» ku gém man na lépp.»

²⁴ Ci saa si baayu xale bi wax ci kaw naan: «Gém naa, dàqal ma sama ngémadi.»

²⁵ Yeesu gis nag ne, mbooloo maa ngi daw, wërsi ko, mu daldi gëdd rab wi nag ne ko: «Génnal ci moom, yaw rab wu luu te tëx, te bu ko jàppaat; wax naa la ko.» ²⁶ Noonu rab wa daldi yuuxu, sayloo xale bi, génn. Xale bi ne nemm, mel ni ku dee, ba tax ñu bare ne: «Dee na.» ²⁷ Waaye Yeesu jàapp loxoom, jógloo ko, xale bi daldi taxaw.

²⁸ Bi Yeesu duggee ci kér gi, taalibe yi laaj ko ci pegg: «Lu tax manunu ko woona dàq?» ²⁹ Yeesu ne leen: «Yu mel ni yii, ñaan ci Yàlla rekk a leen di dàq.»

³⁰ Bi loolu amee ñu jóge fa, jaar ci diiwaanu Galile, Yeesu bëggul kenn yég ko. ³¹ Ndaxte muy jàngal taalibe yi ne leen: «Dees na jébbal Doomu nit ki ci loxoy nit, te dinañu ko rey, mu dekki ci ñetti fan.» ³² Waaye taalibe yi xamuñu lu wax joojuy tekki, te ñemewuñu ko koo laaj.

Kan moo gëna màgg?

³³ Bi nga xamee ne egg nañu dëkku Kapernawum, te dugg ci kér gi, Yeesu laaj leen ne: «Lu ngeen doon waxtaane ci yoon wi?» ³⁴ Waaye ñu ne cell, ndaxte ñu ngi fa doon werante, ba xam ku gëna màgg ci ñoom.

³⁵ Noonu Yeesu toog, woo fukki taalibe ya ak ñaar ne leen: «Ku bëgga jiit, na topp ci gannaaw ñépp te nekk surgab ñépp.» ³⁶ Bi ko Yeesu waxee, mu jél xale, indi ko ci biir géew bi, ba noppi leewu ko naan: ³⁷ «Ku nangu xale bu mel ni bii ci sama tur, man mii nga nangu; te ku ma nangu, du man mii sax nga nangu waaye ki ma yónni.»

Waa jiy dàq ay rab

³⁸ Bi loolu amee Yowaana ne ko: «Kilifa gi, danoo gis nit kuy dàq ay rab ci sa tur, nu tere ko ko, ndax li mu bokkul ci nun.» ³⁹ Waaye Yeesu ne ko: «Buleen

ko tere, ndaxte kenn manula def kéemaan ci sama tur, ba noppi di ma xarab. ⁴⁰ Ku nu sotul, far na ak nun. ⁴¹ Ci dégg maa ngi leen koy wax, koo xam ne kii may na leen kaasu ndox rekk, ndax yéena ngi bokk ci man Kirist, kooku du ñàkk yoolam mukk.

Ni yóbbe nit bàkkaar

⁴² «Waaye ku yóbbe bàkkaar kenn ci ñi gëna tuuti ñi ma gëm, li gën ci moom, moo di ñu takk doj wu réy ci baatam, sànni ko ci géej. ⁴³⁻⁴⁴ Boo xamee ne sa loxo mu ngi lay yóbbe bàkkaar, dagg ko. Ndaxte ñàkk loxo te tàbbi ci dund gu wóor gi, moo gën ci yaw, nga am ñaari loxo te tàbbi ci sawara su dul Fey mukk. ⁴⁵⁻⁴⁶ Te bu la sa tànk di yóbbe bàkkaar, dagg ko. Nga lafañ te tàbbi ci dund gu wóor gi moo gën, nga am ñaari tànk, ñu sànni la ci sawara. ⁴⁷ Te bu la sa bét di yóbbe bàkkaar, luqi ko. Nga patt te dugg ci nguuru Yàlla, moo gën ci yaw, nga am ñaari bët, ñu sànni la ci sawara. ⁴⁸ Foofa: «Sax ya duñu dee mukk, te sawara sa du Fey.»

⁴⁹ Ñépp sawara lañu leen di xorome. ⁵⁰ Xorom lu baax la, waaye bu sàppée, nan lañu koy delloo çafkaam? Amleen xorom te ngeen jammoo.»

10

Pase

¹ Gannaaw loolu Yeesu jóge fa, dem ca wàlli réewu Yawut yi, ya ca gannaaw dexu Yurdan. Bi mu fa demee, mbooloo mu bare ñéw fi moom. Yeesu daldi leen jàngal, ni mu ko daan defe.

² Noonu ay Farisen ñéw ci moom, lalal ko fir, ñu laaj ko: «Ndax jaadu na, nit fase soxnaam?» ³ Yeesu ne leen: «Lu leen yoonu Musaa sant?» ⁴ Nu ne ko: «Musaa maye na, nit bind kayitu pase, tàggook soxnaam.» ⁵ Waaye Yeesu ne leen: «Dénkaane boobu

mu leen bindal, bind na ko ndax seen xol dafa fatt. ⁶ Waaye ca njàlbéen ga “Yàlla sàkk na leen, kii góor, kii jigéen.” ⁷ Looloo tax góor di teqalikook ndeyam ak baayam, ànd ak soxnaam, ⁸ ñoom ñaar doon benn.” Kon nekkatuñu ñaar waaye benn lañu. ⁹ Lu Yàlla takk nag, bu ko nit tas.”

¹⁰ Bi ñu delloo ca kér ga nag, taalibe ya laaj ko ci mbirum loolu. ¹¹ Noonu Yeesu ne leen: «Ku fase sa soxna, takk jeneen, njaaloo nga, di tooñ ku jékk ka. ¹² Te jigéen ji tas, séyaat ak keneen, njaaloo nga.”

Xale Yu ndaw yi

¹³ Bi loolu wéyee ñu indil Yeesu ay xale, ngir mu teg leen ay loxoom. Waaye taalibe ya gëdd nit ñi. ¹⁴ Bi ko Yeesu gisee nag, mu metti ko lool, mu ne leen: «Bàyyileen xale yi, ñu ñew fi man! Buleen leen tere, ndaxte ñu mel ni ñoom ñoo yelloo nguuru Yàlla. ¹⁵ Ci dëgg maa ngi leen koy wax, ku woyoful ni xale, nangu nguuru Yàlla, doo ci mana dugg.” ¹⁶ Noonu Yeesu leewu leen, teg leen ay loxoom, barkeel leen.

Waxambaane Wu bare alal

¹⁷ Gannaaw loolu bi Yeesu nekkee ci kaw yoon wi di dem, am ku daw, sukk ci kanamam ne ko: «Kilifa gu baax gi, lu ma wara def, ngir am wàll ci dund gu dul jeex gi?» ¹⁸ Yeesu ne ko: «Lu tax nga wooye ma ku baax ki? Yàlla rekk a baax. ¹⁹ Xam nga ndigal yi: “Bul bóome, bul njaaloo, bul sàcc, bul seede lu dul dëgg, bul nangu alalu jaambur, teralal sa ndey ak sa baay.”» ²⁰ Waa ji ne ko: «Kilifa gi, loolu lépp sàmm naa ko li dale ci samag ndaw ba tey.”

²¹ Noonu Yeesu xool ko, am cofeel ci moom, mu ne ko: «Lenn rekk moo la dese. Demal jaay li nga am, jox ko miskin yi, te dinga woomle ci asamaan; boo noppee,

nga ñew topp ci man.” ²² Waaye ci wax jooju xar kanamam lëndëm, mu jóge fa ak tiis, ndaxte ku bare woon alal la.

²³ Noonu Yeesu xool taalibe yi ko wér ne leen: «Boroom alal dugg ci nguuru Yàlla, lu jafee ngoogu!” ²⁴ Wax jooju nag daldi jaaxal taalibe yi lool. Waaye Yeesu neeti leen: «Samay xarit, dugg ci nguuru Yàlla, lu jafee ngoogu!

²⁵ Giléem jaar ci bën-bënu puso moo gëna yomb boroom alal dugg ci nguuru Yàlla.” ²⁶ Wax jooju gënamee jaaxal taalibe ya, ñu naan ci seen biir: «Kon nag ku mana muc?» ²⁷ Noonu Yeesu xool leen naan: «Loolu té na nit, waaye téwul Yàlla; Yàlla man na lépp.”

²⁸ Ci kaw loolu Piyeer daldi ko ne: «Nun de dëddu nanu lépp te topp la!» ²⁹ Yeesu ne ko: «Ci dëgg maa ngi leen koy wax, képp ku dëddu kér, doomu ndey yu góor walla yu jigéen, ndey walla baay, doom walla suuf ndax man ak xibaaru jàmm bi, ³⁰ dinga am tey jii téeméeri yoon ay kér, doomi ndey yu góor ak yu jigéen, ndey, doom ak suuf, ñoom ak ay fitnay noon, te ellég nga am dund gu dul jeex. ³¹ Waaye ñu bare ci ñi jiitu ñooy mujji; ñi mujj ñooy jiituji.”

Yeesu xamle na ne dina dee, dekki

³² Gannaaw loolu ñu ànd jém Yerusalem, Yeesu jiitu; taalibe yi am njàqare, te ñi ci topp tiit. Noonu Yeesu woowaat fukk ak ñaar ña cig wet, xamal leen li nara xew ci mbiram. ³³ Mu ne leen: «Noo ngi dem Yerusalem, te dees na jébbal Doomu nit ki ci loxoy sarxalkat yu mag ya ak xutbakat ya. Dinañu ko àtte, teg ko dee, jébbal ko ñi dul Yawut, ³⁴ ñu ñaawal ko, di tifli ci kawam, dór ko ay yar, rey ko. Waaye gannaaw ñetti fan dina dekki.”

Li doomi Sebede ñaan Yeesu

³⁵ Gannaaw loolu Saag ak Yowaana, doomi Sebede, ñew ci Yeesu. Nu ne ko: «Kilifa gi, danoo bëggoon nga may nu li nu lay ñaan.» ³⁶ Yeesu ne leen: «Lu ngeen bëggoon, ma may leen ko?» ³⁷ Nu ne ko: «Bés boo solo sa ndam, nga may nu, nu toog, kii ci sa ndijoor, kii ci sa càmmoñ.» ³⁸ Waaye Yeesu ne leen: «Xamuleen li ngeen di ñaan. Ndax man ngeena naan kaasu naqar, bi may naan? Ndax man ngeena sóobu ci metit, yi ma nara sóobu?» ³⁹ Nu ne ko: «Waaw, man nanu ko.» Noonu Yeesu ne leen: «Dingeen naan kaasu naqar, bi may naan, tey sóobu ci metit, yi ma nara sóobu, ⁴⁰ waaye toog ci sama ndijoor mbaa sama càmmoñ, du man maa koy maye. Ni ñu ko waajal rekk a ko yellowo.»

⁴¹ Bi nga xamee ne fukki taalibe ya ca des dégg nañu loolu, ñu daldi mere Saag ak Yowaana. ⁴² Waaye Yeesu woo leen naan: «Xam ngeen ne ci xeeti àddina, ni ñu teg njiit dañu leen di dóor yetu nguur, te kilifa yi di leen not. ⁴³ Buleen mel ni ñooñu. Waaye ku bëgga nekk kilifa ci yéen, na nekk seen surga, ⁴⁴ te ku bëgga nekk njiit, na nekk seen jaam. ⁴⁵ Ndaxte noonu la Doomu nit ki ñëwe sax, du ngir ñu nekk ay surgaam, waaye ngir muy seen surga, ba joxe bakkanam ngir njotug ñu bare.»

Yeesu faj na ku gumba

⁴⁶ Bi loolu wéyee ñu agsi ca dékku Yeriko. Bi ko Yeesu di génn, ànd ak taalibe ya ak mbooloo mu xawa bare, am gumba gu tudd Bartime—liy tekki «doomu Time», toog ci wetu yoon wi, di yelwaan. ⁴⁷ Noonu mu dégg ne, Yeesum Nasaret moo fay romb; mu daldi yuuxu naan: «Yérém ma, yaw Sétu Daawuda bi!» ⁴⁸ Ci

kaw loolu ñu bare gëdd ko, ngir mu noppi. Teewul mu gëna yuuxu naan: «Yaw Sétu Daawuda bi, yérém ma!»

⁴⁹ Noonu Yeesu taxaw, daldi ne: «Wooleen kol!» Nu woo nag gumba gi ne ko: «Na sa xel dal! Jógal! Mu ngi lay woo.» ⁵⁰ Bi mu ko déggée, mu sànni malaanam, ne bérét, dem ci Yeesu. ⁵¹ Yeesu ne ko: «Loo bëggoon ma defal la ko?» Gumba gi ne ko: «Kilifa gi, damaa bëgga gis.» ⁵² Noonu Yeesu ne ko: «Demal ci jàmm. Sa ngëm faj na la.» Ci saa si gumba gi gis, daldi topp Yeesu ci yoon wi.

11

Yeesu dugg na Yerusalem

¹ Gannaaw loolu Yeesu ak taalibe ya jege nañu Yerusalem, ba agsi dékki Betfase ak Betani ci wetu tundu Oliw ya. Noonu Yeesu yebal ñaar ciy taalibem, ² ne leen: «Demleen ci dékk bi ci kanam. Bu ngeen fa duggee, dingeen fa gis cumbur gu kenn masula war. Yiwileen ko, indi. ³ Bu leen kenn nee: «Lu ngeen di def?» neleen ko: «Boroom bi da koo soxla, te léegi mu delloosi ko.»

⁴ Taalibe ya dem nag, ñu gis cumbur ga ci mbedd mi, mu yeewe cib buntu kér. ⁵ Bi ñu koy yiwi nag, am na ca ña fa taxaw, ñu ne leen: «Lu ngeen nar, bay yiwi cumbur gi?» ⁶ Taalibe yi wax leen, ni leen Yeesu digale woon, nit ni bàyyi leen, ñu dem.

⁷ Nu indi cumbur gi Yeesu nag, lal ci seeni yére, mu toog ci. ⁸ Nu bare lal seeni yére ci yoon wi, ñenn ñi dagg ay cari garab ci tool yi, lal leen it ci yoon wi. ⁹ Ni y jiit ak ñiy topp ci Yeesu ñépp di wax ci kaw naan:

«Osaana!

Yaw miy ñew ci turu Boroom bi, ku barkeel nga!

¹⁰ Nguuru sunu maam Daawuda
giy ñew dina barkeel!
Ci bérab yu gëna kawe, nañu ne:
“Osaana!”»

¹¹ Noonu Yeesu dugg Yerusalem,
dem kér Yàlla ga, xool lépp, ba
noppi génn dem dékku Betani,
moom ak fukki taalibe ya ak ñaar,
ndaxte dafa guddi.

*Yeesu dàq na jaaykat ya ca kér
Yàlla ga*

¹² Bét set ñu génn Betani, fekk
Yeesu xiif. ¹³ Noonu mu séen
fu sore garabu figg gu sëq, mu
dem seeti, ndax am na ay doom.
Waaye bi mu fa eggee, gisul lu
dul ay xob, ndaxte jamonoy figg
duggagul. ¹⁴ Ci kaw loolu mu
ne garab gi: «Dootuloo meññ
mukk!» Taalibe yi dégg loolu mu
wax.

¹⁵ Bi ñu eggee Yerusalem, Yeesu
dugg ci kér Yàlla gi, daldi dàq
ni fay jaay ak ñi fay jénd. Mu
daaneel taabali weccikatu xaalis
yi ak tooguy jaaykati pitax yi, ¹⁶ te
mayul kenn, mu yóbbu am njaay
ci kér Yàlla gi. ¹⁷ Mu di leen jängal
ne leen: «Ndax waxuñu ci Mbind
mi:

“Dees na wooye sama kér
kérü ñaan ci Yàlla ngir xeet
yépp.”

Waaye yéen def ngeen ko kérü
sàcc.»

¹⁸ Bi ko sarxalkat yu mag ya ak
xutbakat ya déggée nag, ñu ragal
ko, ndaxte mbooloo mépp dañoo
waaru ci njangleem. Noonu ñu
seet pexem reylu ko.

¹⁹ Bi timis jotee Yeesu ak taalibe
yi génn dékk bi.

Garabu figg gi ñu rëbb

²⁰ Ci suba si, bi ñuy dem, ñu gis
ne garabu figg gi dee na, ba wow
konj. ²¹ Noonu Piyeer fàttaliku
li xewoon, ne Yeesu: «Kilifa gi,
xoolal, figg gi nga rëbb dee na, ba
wow!»

²² Yeesu ne: «Gémleen Yàlla.
²³ Ci dégg maa ngi leen koy wax,

ku ne tund wale: “Jógal, tàbbi
ca géej ga,” te nga gëm ne loolu
dina am, bañ cee boole xel ñaar,
kon sa ñaan nangu. ²⁴ Moo tax
maa ngi leen koy wax, bu ngeen
di ñaan Yàlla, lépp lu ngeen ko
mana laaj, gémleen ne jot ngeen
ko, te dingeen ko am. ²⁵⁻²⁶ Te it bu
ngeen di ñaan, fekk ngeen jàppal
kenn dara, baal-leen ko, ngir seen
Baay bi ci kaw baal leen seeni
tooñ, yéen itam.»

Sañ-sañu Yeesu

²⁷ Gannaaw loolu ñu duggaat
Yerusalem, te Yeesu doon doxantu
ca étti kér Yàlla ga. Noonu sarx-
alkat yu mag ya ak xutbakat ya ak
njiit ya dab ko ²⁸ ne ko: «Yëf yii
ngay def, ci ban sañ-sañ nga koy
defe? Te ku la may sañ-sañu def
ko?»

²⁹ Yeesu ne leen: «Man itam
dinaa leen laaj lenn; bu ngeen ma
ci tontoo, kon dinaa leen wax ci
ban sañ-sañ laay defe yëf yii. ³⁰ La
Yaxyaa daan def, di sóob nit ñi ci
ndoxt, fu mu ko jéle, ci Yàlla walla
ci nit ñi?»

³¹ Bi ñu ko déggée, ñuy werante
ci seen biir naan: «Bu nu nee: “Ci
Yàlla,” kon dina nu laaj: “Lu tax
gémuleen ko kon?” ³² Waaye bu
nu nee: “Ci nit ñi,” kon mbooloo
mi dal ci sunu kaw;» ndaxte ñépp
teg nañu Yaxyaa ab yonent. ³³ Ñu
wax Yeesu nag ne: «Loolu de
xamunu ko.» Noonu Yeesu ne
leen: «Kon man itam duma leen
wax ci ban sañ-sañ laay defe yëf
yii.»

12

Léebu beykat yi

¹ Noonu Yeesu daldi leen wax
ciy líeb. Mu ne leen: «Amoon
na fi nit ku jémbét toolu reseñ.
Mu ñag tool bi, gas pax ngir nal
ci reseñ yi, tabax wottukaay, ba
noppi batale ko ay beykat, daldi
tukki.

² «Bi tool bi ñoree nag, mu yónni surga ci ñoom, ngir jot wällam ci meññeeef gi. ³ Waaye ñu jàpp ko, dóor ko ay yar, dàq ko, mu dellu ak loxoy neen. ⁴ Mu yónniwaat beneen surga, waaye ñu dóor ko ci bopp, toroxal ko. ⁵ Mu yónneeti beneen surga, ñu rey ko. Mu yónni ñeneen ñu bare, ñii ñu dóor leen, ñii ñu rey.

⁶ «Noonu mu dese ko kenn rekk, di doomam ji mu bëgg. Mujj mu yónni ko naan: "Xéy na ñu weg sama doom." ⁷ Waaye beykat yi daldi ne ci seen biir: "Kii moo wara donn tool bi; nan ko rey, moom ndono li." ⁸ Ñu jàpp ko nag, rey, sànni ci biti.»

⁹ Noonu Yeesu laaj leen: «Boroom tool bi nag, lu muy def? Xanaa ñew, rey beykat ya, dénk tool ba ñeneen. ¹⁰ Ndax ma-suleena jàng wax jii ci Mbind mi? "Doj wi tabaxkat yi sànni, mujj na di doju koñ; ¹¹ ci Boroom bi la loolu jóge, te yéemu nanu ci."»

¹² Noonu kilifa yi di wut pexem jàpp ko, ndaxte xam nañu ne ñoom lay wax. Waaye ragal nañu mbooloo mi, ba ñu bàyyi ko fa, dem.

Galag gi ñuy Fey buur bi Sesaar

¹³ Bi loolu amee ñu yónni ci Yeesu ay Farisen ak ñu far ak buur bi Erodd, ngir fir ko ci waxam. ¹⁴ Ñu ñew ci moom nag ne ko: «Kilifa gi, xam nanu ne ku wóor nga, te ragaloo kenn, ndaxte seetuloo jémmi nit, waaye dangay xamle yoonu Yàlla ci bu wóor. Wax nu, ndax jaadu na, nu Fey buur bi Sesaar galag am déet? Nu Fey ko walla nu bañ koo Fey?»

¹⁵ Waaye Yeesu xam na seen naaféq, mu ne leen: «Lu tax ngeen bëgg maa fir? Indil-leen ma posetu denariyon, ma seet.»

¹⁶ Ñu jox ko poset bi. Noonu Yeesu laaj leen: «Kan lañu ci

def nataalam ak turam?» Ñu ne ko: «Sesaar.» ¹⁷ Noonu Yeesu ne leen: «Joxleen nag Sesaar li Sesaar moom, te jox Yàlla li Yàlla moom.» Ñu daldi waaru ci mbi-ram.

Sadusen yi ak ndekkite li

¹⁸ Gannaaw loolu ay Sadusen ñew ci moom, ngir laaj ko lenn. Sadusen yi nag gémüñu ne ndekkite am na. ¹⁹ Ñu ne ko: «Kilifa gi, Musaa bindal na nu ne, ku magam faatu, te bàyyiwul doom ak soxnaam, kooku war na donn jigéen ji, ba yékkati giiru magam.

²⁰ «Amoon na fi nag juróom ñaari góor, ñu bokk ndey ak baay. Taaw ba takk jabar, faatu, te bàyyiwul doom. ²¹ Ñaareel ba takk jigéen ja, faatu moom itam te bàyyiwul doom. Netteel bi it noonu. ²² Mbir mi dem na nag, ba juróom ñaar ñooñu ñépp dem, te kenn bàyyiwu fi doom. Mujj jigéen ja faatu moom itam. ²³ Ci ndekkite li nag kan ci ñoom moo ko wara donn, fekk ku nekk ci juróom ñiaar ñi mas na koo takk?»

²⁴ Yeesu ne leen: «Mbaa du dangeena nekk cig réer, ci li ngeen xamul Mbind mi mbaa káttanu Yàlla? ²⁵ Ndaxte keroog ndekkite li kenn du am jabar, kenn du am jékkér, waaye di-nañu mel ni malaaka yi ci kaw.

²⁶ Te sax li jém ci mbirum ndekkite, xanaa jànguleen lii Yàlla wax ci Tawreetu Musaa ci saarum ngarab si: «Maay Yàllay Ibraayma, Isaaxa ak Yanqóoba? ²⁷ Li ci génn mooy, nekkul Yàllay ñi dee, waaye Yàllay ñiy dund la. Kon sóobu ngeen cig réer.»

Ban ndigal moo gëna màgg ci yoonu Musaa

²⁸ Bi ñuy werante, benn xutbakat ñew, dégg seen waxtaan, gis ne Yeesu tontu na leen tont lu

leer. Mu laaj ko nag: «Ci ndigal yi, ban moo ci gëna màgg?»

²⁹ Noonu Yeesu ne ko: «Bii: “Dégulseen, yéen banni Israyill! Yàlla sunu Boroom mooy Boroom bi, te kenn la.” ³⁰ Kon nanga bëgg Yàlla sa Boroom ak sa xol bépp ak sa bakkan bépp, sa xel mépp ak sa kàttan gépp.” ³¹ Te ñaareel bi, lii la: “Nanga bëgg sa moroom, ni nga bëgge sa bopp.” Ndigal yii ñoo sut yépp.”

³² Xutbakat bi ne ko: «Waaw, kilifa gi, li nga wax dëgg la: Yàlla kenn la, te amul jeneen Yàlla ju dul moom. ³³ Te nga bëgg ko ak sa xol bépp ak sa xel mépp ak sa kàttan gépp moo dàq bépp sarax bu ñuy yóbbu ngir màggal Yàlla ak bu ñuy lakk ca sarxalukaay ba.”

³⁴ Bi Yeesu gisee nag ne tontuna ak xel, mu ne ko: «Sorewuloo nguuru Yàlla.” Bi mu waxee loolu, kenn ñemeetu koo laaj dara.

Mbaa Almasi bi mooy sëtu Daawuda?

³⁵ Bi nga xamee ne Yeesu ma nga doon jàngle ca kér Yalla ga, mu laaj nit ñi: «Lu tax xutbakat yi di wax ne, Almasi bi mooy sëtu Daawuda? ³⁶ Daawuda moom wax na ci kàttanu Xel mu Sell mi naan:

“Boroom bi nee na sama Boroom: ‘Toogal ci sama ndijoor, ba kera may daaneel say noon ci sa kanam.’”

³⁷ Gannaaw Daawuda nag wooye na ko: “Boroom bi,” nu muy nekke sétam?» Noonu mbooloo mu mag mi di ko déglu ak bànnex.

³⁸ Bi Yeesu di jàngle nag, mu ne leen: «Moytuleen xutbakat yi; dañoo bëgg di doxantu, sol ay mbubb yu réy, te ñépp di leen nuyoo ñaari loxo ci pénc mi. ³⁹ Ci jàngu yi, féete kanam lañuy wut, te toogu yu yiw lañuy taamu ci

reeri xew yi. ⁴⁰ Nu ngi lekk alalu jigéen ñi seeni jëkkér faatu, di ñaan Yàlla ay ñaani ngistal yu gudd. Seen mbugal dina gëna far.”

Saraxu soxna si

⁴¹ Noonu Yeesu toog ca kér Yàlla ga, janook ndab, yi ñuy def sarax ngir Yàlla, muy xool nit ña cay dugal seen xaalis. Am nag ay boroom alal yu ci di def xaalis bu bare. ⁴² Gannaaw ga daal benn jigéen ju jëkkéraram faatu, te mu ñàkk, ñëw, def ci ñaari poseti xànjär*, yu matul sax dërëm.

⁴³ Bi ko Yeesu gisee, mu woo taalibe yi ne leen: «Ci dëgg maa ngi leen koy wax, li jigéen ju ñàkk jee dugal ca defukaay ya moo épp maana alalu ñeneen ñi ñépp. ⁴⁴ Ñoom ñépp dañu sàkk ci seen barele, waaye moom dafa sàkk ci néewleem, ba far ko joxe lépp, toog.”

13

Yàqug Yerusalem ak dellusig Doomu nit ki

¹ Bi Yeesu di jóge ca kér Yàlla ga, kenn ca taalibe ya ne ko: «Kilifa gi, xoolal! Ni mu réye ay doj, te rafete ni ay taax!» ² Waaye Yeesu ne leen: «Du gis ngeen taax yu réy yii yépp? Lii lépp dina daanu, ba doj dootul des ci kaw doj.»

³ Gannaaw loolu, bi nga xamee ne Yeesu toog na ci tundu Oliw ya, jàkkaarllook kér Yàlla ga, Piyeer, Saag, Yowaana ak Andare fekki ko cig wet, laaj ko: ⁴ «Wax nu kañ la loolu di am? Te luy tegtal ne, mbir yii yépp a ngi bëgga mat?»

⁵ Noonu Yeesu ne leen: «Moytuleen, bu leen kenn nax. ⁶ Nu bare dinañu ñëw ci sama tur naan: “Moom laa,” te dinañu nax ñu bare. ⁷ Bu ngeen déggee ay xare ak coowi xare, wottuleena

* **12:42** Mooy posetu lepton. Seetal Xaalís ci Leeral yi.

tiit; loolu war na am, waaye mu-jug jamono ji jotagul. ⁸ Xeet dina jóg, xeex ak weneen xeet, réew xeex ak meneen réew. Te yénguy yénguy suuf dina am ciy bérab yu bare, ak ay xiif. Loolu lépp mooy ndoortel metit yi, mel ni jigéen tuy matu.

⁹ «Moytuleen. Dees na leen jébbal àttekat ya, di leen dóor ay yar ca jàngu ya. Dinañu leen déj ci kanam i boroom réew ak i buur ndax sama tur, ngir ngeen nekk seede ci ñoom. ¹⁰ Fåww xibaaru jámm bi jékka jib ci xeet yépp. ¹¹ Saa su ñu leen jàppée nag, déj leen ci péncum layoo, buleen jàq ci li ngeen wara wax; li ngeen jot ca waxtu woowa waxleen ko, ndaxte du yéenay wax waaye Xel mu Sell mi.

¹² «Mag dina joxe rakkam cig dee, baay joxe doomam; ay doom it dinañu jóg, di bañ seeni waajur, di leen reylu. ¹³ Te ñépp dinañu leen bañ ndax sama tur; waaye ku muñ ba ca muj ga, muc.

¹⁴ «Bés baa ngi ñew, bu li ñuy wax “Lu araam luy yàqe” tegee ca bérab bu mu yellowowul; kiy jàng, na xam. Bu ngeen gisee loolu nag, ku nekk ci biir diiwaanu Yude, nanga daw ca tund ya. ¹⁵ Ku nekk ci kaw taax mi, bul wàcc ngir dugg kér gi, fab say yéf ya fa nekk. ¹⁶ Ku nekk ci tool bi, bul ñibbi ngir fab sa mbubb. ¹⁷ Ngalla jigéen ñi ëmb ca bés yooya, ngalla it ñiy nàmpal. ¹⁸ Ñaanleen ngir seen gàddaay baña tase ak ja-monoy seddaayu lolli. ¹⁹ Ndaxte booba dina am metit wu réy wu masula am, ba àddina sosoo ak tey, te dootul am mukk. ²⁰ Te bu fekkul woon Boroom bi wàñni bés yooyu, kenn du muc, waaye fekk na mu wàñni leen ndax gaayam ñi mu tànn.

²¹ «Booba nag, bu leen kenn waxee: “Kaayleen gis, Kirist a ngi fi,” mbaa: “Xool-leen, mu nga fale,” buleen ko gém. ²² Ndaxte

ñiy mbubboo turu Kirist ak ñiy mbubboo turu yonent, dinañu feeñ, di joxe ay firnde yu réy ak ay kéemaan, ba ciy nax sax ñi Yàlla tånn, su loolu manoona am. ²³ Wax naa leen ko lu jiit. Kon nag moytuleen.

²⁴ «Waaye booba, gannaaw metit yooyu:

“Jant bi dina lëndëm te weer dootul leer;

²⁵ biddiiw yi di daanoo asamaan, te kàttani asamaan yi yéngu.”

²⁶ «Noonu dees na gis Doomu nit ki ñew ci niir yi, ànd ak kàttan ak ndam lu réy. ²⁷ Dina yónni ay malaakaam, ñu dajale ñi mu tånn ci ñeenti xébla yi, fa àddina dale, ba fa asamaan yem.»

²⁸ Yeesu teg ca ne: «Jàngleen misaalu garabu figg ga. Boo xamee ne ay bàンqaasam duy nañu, tey xobam sëq, xam ngeen ne nawet jege na. ²⁹ Noonu itam bu ngeen gisee loolu lépp xew, xamleen ne jege na; mu ngi ci bunt bi sax. ³⁰ Ci dëgg maa ngi leen koy wax, niti jamono jii duñu wéy, te loolu lépp amul. ³¹ Asamaan ak suuf dinañu wéy, waaye samay wax du wéy mukk.

Yàlla rekk moo xam bés ba

³² «Waaye bés boobu ak waxtu woowu, kenn xamul kañ lay doon; du malaaka yi ci kaw, du sax Doom ji, waaye Baay bi rekk moo ko xam. ³³ Moytuleen te xool! Xamuleen kañ la waxtu wi di jot.

³⁴ «Mi ngi mel ni nit ku tukki, mu dénk kéraram ay surgaam, ku nekk ak sa sas, te sant bék-k-néeg bi, mu xool. ³⁵ Yéen nag xool-leen, ndaxte xamuleen kañ la boroom kér gi di délsi, muy ci timis mbaa ci xaaju guddi, muy ci fajar mbaa njél. ³⁶ Bu nee jalañ, bumu leen bett, ngeen di nelaw. ³⁷ Li ma leen wax, ñépp laa ko wax: “Xool-leen!”»

14

Njiiti yoon yi fexeel nañu Yeesu

¹ Booba nag sarxalkat yu mag ya ak xutbakat ya ñu ngi doon fexeel Yeesu, ngir jàpp ko, reylu. Fekk booba ñaari fan a des ci màggalu bésu Mucc ba ak màggalu Mburu ma amul lawiir. ² Kon nag ñu ne: «Bumu doon ci bésu màggal bi, ngir yëngu-yëngu baña am ci nit ñi.»

Jigéen diw na boppu Yeesu ak latkoloñ

³ Bi nga xamee ne Yeesu nekkoon na dëkku Betani, mu dem këru Simon ma gaana woon, di fa lekk. Noonu jigéen ñëw, yor njaq lu ñu defare doj wu tudd albaatar. Njaq li def latkoloñ ju raxul ju ñuy wax nàrd, tey jar lu baree bare. Jigéen ji toj njaq li, tuur latkoloñ ci boppu Yeesu.

⁴ Waaye amoon na fa ñu mer, di xultu ci seen biir naan: «Yàq gii, lu muy jariñ? ⁵ Maneesoon na jaay latkoloñ jii ci lu tollook peyug atum lëmm, jox ko miskin yi.» Noonu ñu daldi gëdd jigéen ji.

⁶ Waaye Yeesu ne leen: «Bàyyileen ko. Defal na ma jëf ju rafet; lu tax ngeen di ko sonal? ⁷ Miskin yaa ngi ak yéen bés bu nekk, te man ngeen leena dimbali saa su leen neexee, waaye dungreen ma gis ba fàww. ⁸ Jigéen ji def na li mu man; diw na sama yaram ak latkoloñ, ngir waajal sama rob, laata moo jot. ⁹ Ci dëgg maa ngi leen koy wax, fépp fu ñuy yéene xibaaru jàmm bi ci àddina sépp, dinañu fa fàttali it li jigéen jii def.»

Yudaa wor na Yeesu

¹⁰ Ca waxtu woowu kenn ci fukki taalibe ya ak ñaar, ku tudd Yudaa Iskariyo, dem ca sarxalkat yu mag ya, ngir wori Yeesu. ¹¹ Bi ñu ko déggee, ñu am ca bànnex bu réy, dig ko xaalis. Noonu mu

fexe jamono ju mu leen mana jébbal Yeesu.

Reer bu mujj bi

¹² Bés bu jëkk ca màggal, ga ñuy wax Mburu ma amul lawiir, taalibey Yeesu laaj ko: «Foo bëgg, nu defaral la reeru bési Mucc bi?» Bés bu jëkk booba nag mooy bés, ba ñu farala rendi gàttub bésu Mucc ba. ¹³ Noonu Yeesu yebal ñaar ci taalibe yi ne leen: «Dem-leen ca dëkk ba, foofa góor gu yenu njaq lu def ndox, dina taseek yéen, ngeen topp ko. ¹⁴ Kér gi mu dugg nag, ngeen ne boroom kér gi: "Kilifa gi nee na: Ana néegu gan, bi may lekke reeru bésu Mucc bi, man ak samay taalibe?" ¹⁵ Dina leen won néeg bu féete kaw te yaa, ñu defar ko, ba lépp jekk. Foofa ngeen nuy defarale reer bi.»

¹⁶ Bi mu ko waxee, taalibe ya dem ca dëkk ba, gis lépp, ni leen ko Yeesu waxe woon. Noonu ñu defar reer bi.

¹⁷ Bi nga xamee ne timis jot na, Yeesu ñëw, ànd ak fukki taalibe yi ak ñaar. ¹⁸ Ñu toog, di lekk. Bi ñuy lekk nag, Yeesu ne leen: «Ci dëgg maa ngi leen koy wax, kenn ci yéen, ku bokk ak man di lekk sax, dina ma wor.» ¹⁹ Taalibe yi nag am naqar, ñu daldi ko ne kenn-kenn: «Mbaa du man?» ²⁰ Mu ne leen: «Kenn ci yéen fukk ak ñaar la, kuy cappandoo ak man ci ndab li. ²¹ Doomu nit ki mu ngi dem, ni ñu ko waxe ci Mbind mi, waaye ki koy wor dina torox. Bañoona juddu moo gën ci moom.»

²² Noonu bi ñuy lekk, Yeesu jël mburu, sant Yalla, jox leen ko naan: «Jël-leen, lii sama yaram la.» ²³ Gannaaw loolu mu jël kaas, sant Yalla, jox leen ko, ñépp naan ci. ²⁴ Mu ne leen: «Lii mooy sama deret, ji fas kóllëre gi, te tuurul ñu bare. ²⁵ Ci dëgg maa ngi leen koy wax, dootuma naan gannaaw tey

ndoxum reseñ mii, ba kera ma ciy naan bu bees ci nguuru Yàlla.»

²⁶ Noonu ñu woy Yàlla, ba noppí génn, dem ca tundu Oliw ya.

Yeesu wax na ne, Piyeer dina ko weddi

²⁷ Booba Yeesu ne leen: «Yéen ñépp dingeen ma dàggeeku, ndaxte bind nañu:

“Dinaa dóor sàmm bi,
xari jur gi tasaaroo.”

²⁸ Waaye bu ma dekkee, dinaa leen jiituji Galile.»

²⁹ Kon Piyeer ne ko: «Bu la ñépp dàggeekoo, man duma la bàyyi mukk.» ³⁰ Waaye Yeesu ne ko: «Ci dëgg maa ngi la koy wax, guddig tey, bala ginaar a sab ñaari yoon, dinga ma weddi ñetti yoon.» ³¹ Waaye Piyeer gëna sax ca la mu waxoon naan: «Boo xamee ne sax, damaa wara dee ak yaw, duma la weddi mukk.» Taalibe yépp it waxe noonu.

Yeesu ñaan na ca toolu Setsemane ci biür tiis wu réy

³² Noonu ñu dem ca bérab bu tudd Setsemene. Yeesu ne taalibe yi: «Toogleen fii, ma dem ñaani.» ³³ Mu ànd ak Piyeer, Saag ak Yowaana, daldi jàq, ba xonet. ³⁴ Mu ne leen: «Sama xol dafa tiis, ba ma bëggä dee; toogleen fii, xool.»

³⁵ Noonu Yeesu dem ci kanam tuuti, daanu ci suuf, di ñaan ne, waxtu wi teggi ko, bu loolu manoona am. ³⁶ Mu ne: «Abba, Baay, yaw mi dara téwul, teggil ma kaasu naqar bii. Moona bumu doon sama coobare, waaye na sa coobare am.»

³⁷ Noonu mu délsi ci taalibe yi, fekk ñuy nelaw. Mu ne Piyeer: «Simoj, dangaa nelaw? Amuloo sax dooley xoolandoo ak man benn waxtu? ³⁸ Xool-leen te ñaan, ngir baña daanu cig fir. Seen xol jag na, waaye seen bind a woyof.»

³⁹ Beneen yoon Yeesu dem, di ñaane noonu, ⁴⁰ délsiaat, fekk leen ñuy nelaw, ndaxte seeni bët

dañoo diis. Xamuñu lu ñu koy tontoo.

⁴¹ Netteelu yoon mu délsi ci ñoom ne leen: «Yéena ngi nelaw tey noppalu ba tey! Jeex na. Waxtu wi jot na; ñu ngi wor Doomu nit ki ci loxoy bàkkaarkat yi. ⁴² Jógleen nu dem; ki may wor a ngi nii, di ñëw.»

Jàpp nañu Yeesu

⁴³ Bi Yeesu di wax, Yudaa mi bokkoon ci fukki taalibe ya ak ñaar, agsi, ànd ak mbooloo mu bare, mu jóge ca sarxalkat yu mag ya, ca xutbakat ya ak ca njiti xeet wa, te gànnaayoo jaasi ak yet.

⁴⁴ Fekk ki ko naroona wor joxoon na leen tegtal ne leen: «Ki may fóon, moom la; jàppleen ko, yóbbu ko te wottu ko bu baax.»

⁴⁵ Noonu mu ñëw ci Yeesu ne ko: «Kilifa gi,» daldi ko fóon. ⁴⁶ Bi mu ko defee nit ñi song Yeesu nag, jàpp ko. ⁴⁷ Waaye kenn ci ñi fa taxaw bocci jaaseem, dóor surgab sarxalkat bu mag bi, nopp bi dagg.

⁴⁸ Yeesu ne leen: «Jóg ngeen ngir jàpp ma, gànnaayoo jaasi ak yet, mel ni ñuy topp sàcc. ⁴⁹ Moona daan naa toog bés bu nekk ca kér Yàlla ga, di jàngle, te jàppleen ma. Waaye lii am na, ngir Mbind mi am.» ⁵⁰ Ci kaw loolu, ñépp dëddu ko, daw.

⁵¹ Fekk amoon na ca waxambaane wu lëkkaayoo woon sér, topp Yeesu, ñu daldi ko jàpp.

⁵² Waaye waxambaane wa wacc fa sér bi, daldi daw, def yaramu neen.

Yeesu taxaw na ci kanam kureelu àttekat yi

⁵³ Ñi jàpp Yeesu yóbbu ko ci sarxalkat bu mag bi, te foofa la sarxalkat yu mag yi, njiit yi ak xutbakat yi yépp dajaloo. ⁵⁴ Piyeer nag topp ko fu sore, ba ci éttru sarxalkat bu mag bi, mu toog fa ak alkaati yi, di jaaru ci taal bi.

55 Noonu sarxalkat yu mag yi ak kureelu àttekat yi yépp di wut ku mana seede lu daan Yeesu, ba ñu man koo reylu, waaye gisuñu kenn. ⁵⁶ Teewul sax naaféq ñu bare ñëw, seede ci Yeesu lu dul dégg, waaye seen seede ànduñu. ⁵⁷ Ba mujj naaféq taxaw, seede ci moom naan: ⁵⁸ «Nun daal dégg nanu, mu ne: "Dinaa toj kér Yàlla, gii loxoy nit liggéey, tabax ci ñetti fan geneen gu nit liggéeyul."» ⁵⁹ Waaye ba tey seeni wax ànduñu.

⁶⁰ Ci kaw loolu sarxalkat bu mag bi taxaw ci seen kanam ne Yeesu: «Doo tontu? Lu la nit ñi di jiiñ?» ⁶¹ Waaye Yeesu ne cell, waxul dara. Sarxalkat bu mag bi dellu nag ne ko: «Ndax yaa di Almasi bi, Doomu Yàlla ju tedd ji?» ⁶² Yeesu ne ko: «Moom laa. Te dingeen gis Doomu nit ki toog ci ndijooru Aji Man ji, di ñëw ci niiri asamaan.»

⁶³ Bi ko sarxalkat bu mag bi déggée nag, mu daldi mer, ba xotti ay yéreem naan: ⁶⁴ «Weddi na Yàlla, lu nu doyeeti seede? Lu ngeen ci xalaat?» Noonu ñépp teg ko dee. ⁶⁵ Ci kaw loolu ñu daldi tifli ci moom, takk ay bétam, di ko dóor ay kurfeñ, naan ko: «Yaw wax nu ci kàddug Yàlla, ku la dóor?» Ba noppo alkaati yi teeru ko ak ay pes.

Piyeer weddi na Yeesu

⁶⁶ Piyeer nag ma nga toogoon ci ètt bi féete suuf. Noonu benn mbindaanu sarxalkat bu mag ba romb fa. ⁶⁷ Mu gis Piyeer di jaaru, xool ko jàkk naan: «Yaw itam àndoona nga ak Yeesum Nasaret moomu.» ⁶⁸ Waaye Piyeer weddi ko naan: «Xawma li ngay wax, dégguma ci dara.» Mu daldi génn, dem ca buntu kér ga. ⁶⁹ Foofa nag mbindaan mi gisaat ko, mu ne ñii fa taxaw: «Waa jii ci ñoom la bokk.» ⁷⁰ Waaye Piyeer weddiwaat ko.

Nees-tuut ñi fa taxaw ne Piyeer: «Yaw mi de, ci lu wóor bokk nga ci, nde waa Galile nga.»

⁷¹ Waaye Piyeer daldi giñ ak a waat naan: «Xawma nit ki ngay wax.» ⁷² Ci saa si ginaar sab ñaareelu yoon. Noonu Piyeer fàttaliku li ko Yeesu wax: «Bala ginaar a sab ñaari yoon, dinga ma weddi ñetti yoon.» Mu daldi jooy jooy yu metti.

15

Yeesu taxaw na ci kanam Pilaat, boroom réew ma

¹ Ci suba teel sarxalkat yu mag yi gise, ñoom ak njiiit yi ak xutbakat yi ak kureelu àttekat yi yépp. Ñu yeew nag Yeesu, daldi ko yóbbu, jébbal ko Pilaat.

² Noonu Pilaat laaj ko: «Ndax yaa di buuru Yawut yi?» Yeesu ne ko: «Wax nga ko.» ³ Te sarxalkat yu mag yi di ko jiiñ lu bare. ⁴ Kon nag Pilaat laajaat ko: «Déggal lépp li ñu lay jiiñ. Xanaa amoo ci tont?» ⁵ Waaye ba tey Yeesu waxul dara, ba tax Pilaat waaru.

⁶ Màggal gu nekk nag Pilaat daan na may mbooloo mi, ñu tànn kenn ci ñi ñu téjoon, mu bàyyil leen ko. ⁷ Fekk booba amoon na ku ñu têj, tudd Barabas, ku bokk ci ña bëggoona tas réew mi, boole ci rey nit. ⁸ Noonu mbooloo mi ñëw, laaj Pilaat, mu defal leen la mu daan def. ⁹⁻¹⁰ Pilaat nag xam ne kiñaan rekk a taxoon sarxalkat yu mag yi jébbal ko Yeesu. Kon mu ne mbooloo mi: «Xanaa ma bàyyil leen buuru Yawut yi?» ¹¹ Waaye sarxalkat yu mag yi xiir mbooloo mi, ñu laaj Pilaat, mu bàyyil leen Barabas.

¹² Kon Pilaat ne leen: «Lan laay def nag ak ki ngeen di wooye buuru Yawut yi?» ¹³ Ñu daldi yuuxuwaat naan: «Daaj ko ci bant, ba mu dee!» ¹⁴ Pilaat ne leen: «Lu tax? Gan tooñ la def?» Waaye mbooloo mi di yuuxu bu

gëna kawe: «Daaj ko ci bant!»
 15 Noonu Pilaat, mi wuta neex mbooloo mi, bàyyil leen Barabas, ba noppì mu dòorlu Yeesu ay yar, jébbal ko, ngir ñu daaj ko ci bant.

Xarekat yi ñaawal nañu Yeesu

16 Bi loolu amee ñu dugal Yeesu ci biir kér boroom réew ma, mooy bérab bu ñuy wax Peretoriyum, ñu daldi woo mbooloom xarekat yépp. 17 Noonu ñu solal ko mbubb mu xonq curr, ràbb kaalag dég, teg ko ci boppam. 18 Ñu daldi ko wax bu kawe: «Nuyu nanu la, yaw buuru Yawut yi!» 19 Ñu di ko dóor ci bopp ak bant, di ko tifli, daldi sukk, màggal ko. 20 Bi ñu ko ñaawalee noonu ba noppì, ñu summi mbubb mu xonq mi, solaatal ko ay yéreem, yóbbu ko, ngir daaj ko ci bant.

Rey nañu Yeesu ci kaw bant ba

21 Amoon na nag nit ku dékk Siren, tudd Simon, di baayu Alegsàndar ak Rufus. Fekk booba mu romb fa, jóge ca wet, ga féete ak tool ya, ñu ga ko ngir mu gàddu bant bi. 22 Noonu ñu yóbbu Yeesu ca bérab bu ñuy wax Golgota, liy tekki «bérabu Kaañu bopp.» 23 Ñu bëgg koo jox biiñ bu ñu boole ak naan gu tudd miir, waaye nanguwu ko.

24 Foofa ñu daaj Yeesu ci bant, daldi séddoo ay yéreem, tegoo ko ay bant, ba xam ku nekk, looy am; 25 booba fekk yoor-yoor di jot. 26 Mbind mi xamle lu tax ñu rey ko nee na: «Kii mooy buuru Yawut yi.» 27-28 Booba it ñu daajaale ak moom ñaari taskati réew mi, kenn ci ndijooram, ki ci des ci càmmoñam.

29 Ña fa doon romb di ko xas, di wëcc seen bopp ndax sib ko, naan: «Waaw kay, yaw mi bëggä toj kér Yàlla gi, tabaxaat ko ci ñetti fan, 30 wàccal ci bant bi te musal sa bopp!» 31 Noonu it sarxalkat

yu mag yi ak xutbakat yi di ko ñaawal ci seen biir naan: «Kii musal na ñeneen waaye manula musal boppam. 32 Almasi bii, di buuru Israyil, na wàcc léegi ci bant bi, nu gis ko te gëm.» Ñi ñu daajaale ak moom it di ko xarab.

Yeesu saay na

33 Li tàmbalee digg bëccëg, ba ci tisbaar, réew mépp lëndëm. 34 Ci tisbaar nag Yeesu wootee kàddu gu dëgér naan: «Elowi, Elowi, lema sabaktani?» liy tekki: «Sama Yàlla, sama Yàlla, lu tax nga dëddu ma?» 35 Ñenn ci ña fa taxaw nag, bi ñu ko déggée, ñu ne: «Mu ngi woo yonent Yàlla Ilyas.» 36 Noonu kenn daw, jël aw sagar, capp ko ci bineegar, mu teg ko ci bant, jox ko ko, mu muucu. Mu ne: «Bàyyileen, nu seet, ba xam Ilyas dina ñëw, wàcce ko.» 37 Noonu Yeesu woote-waat ak kàddu gu dëgér, delloo ruuwam Yàlla.

38 Bi mu ko defee ridob bérab bu sell ba ca kér Yàlla ga xar ñaar, li dale ci kaw ba ci suuf. 39 Njiitu xare nag, bi taxawoon ci kanam Yeesu, bi mu gisee ni Yeesu deeye, mu ne: «Ci dëgg, nit kii Doomu Yàlla la!»

40 Amoon na fa nag ay jigéen, ñu leen dànd, di xool. Xàmmi nañu ci: Maryaama mi dékk Magdala, Maryaama yaayu Saag mu ndaw ak Yuusufa, ak Salome. 41 Bi Yeesu nekkee Galile, jigéen ñooñu ñoo ko doon topp, di ko topptoo. Amoon na fa it yeneen jigéen yu bare yu àndoona ak moom, ba ñëw Yerusalem.

Rob nañu Yeesu

42 Booba nag bésu Waajal la woon, maanaam bés bu jiit bésüb noflaay bi. Ca ngoon sa nag, 43 Yuusufa mi dékk Arimate takk aw fitam, dem Pilaat, laaj ko néewu Yeesu. Yuusufa moomu nag, ku siiw la woon ci kureelu àttekat yi, te doon séentu moom

itam nguuru Yàlla. ⁴⁴ Bi Pilaat déggée ne, Yeesu faatu na xaat, mu waaru. Mu woolu nag njiit li, laaj ko, ndax yàgg na faatu. ⁴⁵ Bi ko ko njiit li dëggalee, Pilaat jox néew bi Yuusufa.

⁴⁶ Noonu Yuusufa jënd càngaay, wàccé néew bi, laxas ko ci, dugal ko cib bàmmeele bu ñu yett ci xeer. Bi mu ko defee mu bérañ aw doj, ube ko buntu bàmmeele bi. ⁴⁷ Maryaamam Magdala nag ak Maryaama yaayu Yuusufa xool fu mu ko denc.

16

Yeesu Kirist dekki na

¹ Bi bésubnoflaay bi wéyee, Maryaamam Magdala, Maryaama yaayu Saag, ak Salome, jënd curaay, ngir dem xeeñal néewu Yeesu. ² Kon bés bu jëkk ci ayubés gi, ñu njelu dem ca bàmmeele ba, ³⁻⁴ di laajante: «Ku nuy bérañal doj, wiy ub bàmmeele bi?» Doj woowu nag bu réya réy la woon.

Noonu ñu xool, gis ne doj wa deñ. ⁵ Nu dugg ci bàmmeele bi, gis ca ndijoor waxambaane wu sol mbubb mu weex, ñu daldi tiit. ⁶ Mu ne leen: «Buleen tiit. Yéena ngi seet Yeesum Nasaret, mi ñu daajoon ci bant bi. Nekkati fi, dekki na; gisleen fi ñu ko téraloon. ⁷ Kon nag demleen, ne Piyeer ak taalibe ya: “Mi ngi leen di jiitu Galile. Foofa ngeen koy gise, ni mu leen ko waxe woon.”»

⁸ Noonu jigéen ñi génn, dawe bàmmeele ba, tiit bay lox. Te waxuñu kenn dara ndax seen tiit.

⁹ Bi Yeesu dekkee nag ci suba teel ca bés bu jëkk ca ayu-bés ga, mu jékka feeñu Maryaama mu dëkk Magdala, mi mu dàqe woon juróom ñaari rab. ¹⁰ Maryaama nag dem nettali ko ñi àndoona ak Yeesu, fekk ñuy naqarlu, di jooy. ¹¹ Bi ñu déggée ne, Yeesoo

ngi dund te Maryaama gis na ko, gëmuñu ko.

¹² Gannaaw loolu Yeesu feeñu ñaar ci ñoom ci jeneen jëmm, ñuy jaar ci yoon wi, jëm àll ba. ¹³ Nu waññiku nag, wax ko ña ca des, waaye ba tey gëmuñu leen ñoom it.

¹⁴ Gannaaw ga it Yeesu feeñu fukki taalibe yi ak benn, bi ñuy lekk. Mu yedd leen ndax seen ngëmadi ak seen dëgér bopp, ci li ñu baña gëm ñi ko gisoon, bi mu dekkee.

¹⁵ Mu ne leen: «Demleen ci àddina sépp, yégal xibaaru jàmm bi mbindeef yépp. ¹⁶ Ku gëm te ñu sóob ko ci ndox, dina mucc; ku gëmul, dees na ko daan. ¹⁷ Ni ma gëm dinañu ànd ak firnde yii: ci sama tur dinañu dàq rab yi, di wax làkk yu bees, ¹⁸ di jàpp jaan ak seeni loxo; te bu ñu naanee lu ñu tooke, du leen wàññi dara, te jarag ju ñu teg loxo, mu wér.»

¹⁹ Gannaaw bi Boroom bi Yeesu waxee ak ñoom, mu yékkatiku, dem asamaan, toog ci ndijooru Yàlla. ²⁰ Taalibe ya dem waareji, te loxob Boroom bi ànd ak ñoom, di dëggal kàddu gi ak firnde, yi ci ànd.

Xibaaru jàmm bi ci Almasi bi Yeesu, ni ko Yàlla jaaralee ci LUUG

Ubbite gi

¹ Yaw Teyofil mu tedd mi, xam nga ne, nit ñu bare sasoo nañoo bind ab nettali bu jém ci mbir, yi xewoon ci sunu bir, ² li déppook waxy seede, yi ko teewe woon li dale ca ndoorte la te ñu mujj nekk jawriñi kàddug Yalla. ³ Léegi nag kon man ci sama wàll, gëstu naa ci lépp li ko dale ca njàlbéen ga, te fas naa la ko yéenee bindal, nettali la ni xew-xew yooyu deme woon tembe. ⁴ Noonu dinga mana xam ne li ñu la jàngaloon lu wér péñj la.

Jibril yégle na juddub Yaxya

⁵ Ca jamonoy Erodd, mi nekkoon buur ca réewu Yawut ya, amoon na sarxalkat bu ñu tudde Sakari te bokk ca mbootaayu sarxalkat, ya askanoo ci Abiya. Soxnaam Elisabet askanoo moom itam ci Aaróona. ⁶ Sakari ak soxnaam ñu jub lañu ca kanam Yalla, di topp ni mu ware ndigal yi ak dogali Boroom bi yépp. ⁷ Waaye amuñu doom, ndaxte Elisabet manula am doom, te it fekk ñoom ñaar ñépp ay màggat lañu.

⁸ Benn bés nag Sakari doon def liggeeyu sarxaleem ca Yalla, ndaxte mbootaayam a aye keroog. ⁹ Bi ñuy tegoo bant, ni ko sarxalkat yi daan defe naka-jekk, ngir xam kan mooy dugg ca bérab bu sell ba ca kér Yalla ga, ngir taal fa cuuraay, bant ba tegu ci Sakari.

¹⁰ Ca waxtu wa ñuy taal cuuraay la, mbooloo maa nga woon ca biti, di ñaan. ¹¹ Noonu benn malaakam Boroom bi daldi feeñu Sakari, taxaw ca féeteek ndijooru

sarxalukaay, ba ñuy taal cuuraay ca kawam. ¹² Naka la ko Sakari gis, fitam daldi dem, mu tiit. ¹³ Waaye malaaka ma ne ko: «Bul ragal dara Sakari, ndaxte sa ñaan nangu na. Elisabet sa soxna dina la jural doom, te dinga ko tudde Yaxya. ¹⁴ Sa mbég lay doon, sa xol sedd ci, te ñu bare dinañu bég ci juddoom, ¹⁵ ndaxte dina nekk ku màgg ca kanam Yalla. Du naan biiñ walla dara luy màndil, te bu juddoo, Xel mu Sell mi daldi ko solu. ¹⁶ Dina delloosi niti Israyil yu bare ci Yalla seen Boroom. ¹⁷ Mooy jiitu, di yégle ñewug Boroom bi, ànd ak xel mi ak doole, ji yonent Yalla Ilyaas amoon, ngir jubale xoli baay yi ak doom yi, ngir delloo ñi déggadi ci maanduteg ñi jub. Noonu dina waajal mbooloo muy teeru Boroom bi.»

¹⁸ Sakari daldi ne malaaka ma: «Nan laay xame ne loolu dégg la? Ndaxte mag laa, te sama soxna it màggat na.» ¹⁹ Malaaka ma ne ko: «Man maay Jibril miy taxaw ci kanam Yalla. Dañu maa yónni ngir ma wax ak yaw te yégal la xibaaru jàmm boobu. ²⁰ Léegi nag gannaaw gëmuloo li ma wax, dinga luu te dootuloo mana wax, ba kera sama wax di am, bu jamonoom jotee.»

²¹ Fekk na booba mbooloo maa ngi xaar, jaaxle lool ci li Sakari yàgg ca bérab bu sell ba. ²² Waaye bi mu génnee nag, manula wax ak ñoom. Noonu nit ña xam ne dafa am lu ko feeñu ca bérab bu sell ba. Dafa luu, ba di leen liyaar.

²³ Bi Sakari matalee liggeeyu sarxaleem ba noppo, mu daldi ñibbi. ²⁴ Bi mbir yooyu weesoo, Elisabet soxnaam émb, di ko nëbb lu mat juróomi weer ²⁵ te naan: «Lii mooy yiw wi ma Boroom bi defal, ba fajal ma li doon sama gàcce ci nit ñi!»

Jibril yégle na juddub Yeesu

²⁶ Bi Elisabet nekkee ci juróom benni weeram, Yàlla yónni na malaakaam Jibril ca dékku Nasaret ca diiwaanu Galile. ²⁷ Mu yebal ko ca janq bu ñu may waa ju bokk ci askanu Daawuda te ñu koy wax Yuusufa, waaye àndaguñu. Janq baa ngi tudd Maryama. ²⁸ Malaaka ma dikk ca moom ne ko: «Jàmm nga am, yaw mi Boroom bi defal aw yiw; mu ngi ak yaw.»

²⁹ Waxi malaaka ma daldi jaaxal Maryama, muy xalaat lu nuyoo boobu mana tekki. ³⁰ Malaaka ma ne ko: «Bul ragal dara Maryama, ndaxte Yàlla tånn na la ci yiwan. ³¹ Dinga èmb, jur doom ju góor; nanga ko tudde Yeesu. ³² Ku màgg lay nekki, te dinañu ko wooye Doomu Aji Kawe ji. Boroom bi Yàlla dina ko jébbal nguuru Daawuda maamam. ³³ Noonu dina yilif askanu Yanqóoba ba faww, te nguuram du am àpp.»

³⁴ Maryama laaj malaaka ma ne ko: «Naka la loolu mana ame? Man de, janq laa ba tey.» ³⁵ Malaaka ma ne ko: «Xel mu Sell mi dina wàcc ci yaw, te Aji Kawe ji dina la yiir ci kàttanam. Moo tax xale biy juddu dinañu ko wooye Ku sell ki, Doomu Yàlla ji. ³⁶ Elisabet sa mbokk mi it dina am doom ju góor cig màggatam. Ki ñu doon wooye ku manula am doom, mu ngi ci juróom benni weeram. ³⁷ Ndaxte dara tewùl Yàlla.» ³⁸ Maryama ne ko: «Jaamub Boroom bi laa. Na Yàlla def ci man li nga wax.»

Ci noonu malaaka ma daldi dem.

Maryaama seeti na Elisabet

³⁹ Ci jamono jooju Maryama jóg, gaawantu dem ci benn dëkk bu nekkoon ca tund ya ca diiwaanu Yude. ⁴⁰ Mu dugg ca kér Sakari, daldi nuyu Elisabet. ⁴¹ Naka la Elisabet dégg Maryama di nuyoo, doomam

daldi yëngatu ci biiram. Noonu Xelum Yàlla mu Sell mi daldi solu Elisabet. ⁴² Elisabet wax ca kaw ne: «Barkeel nañu la ci jigéen ñi, barkeel doom ji nga èmb! ⁴³ Man maay kan, ba ndeyu sama Boroom ñew di ma seetsi? ⁴⁴ Maa ngi lay wax ne naka laa la dégg ngay nuyoo rekk, sama doom ji yëngu ci sama biir ndax mbég. ⁴⁵ Barke ñeel na la, yaw mi gém ne li la Boroom bi yégal dina mat!»

Maryaama woy na mbaaxu Yàlla

⁴⁶ Noonu Maryama daldi ne: ⁴⁷ «Sama xol a ngi màggal Boroom bi, sama xel di bégi ci Yàlla sama Musalkat, ⁴⁸ ndaxte fàttaliku na ma, man jaamam bu woyof bi. Gannaaw-si-tey, niti jamono yépp dinañu ma wooye ki ñu barkeel, ⁴⁹ ndaxte Ku Màgg ki defal na ma lu réy.

Turam dafa sell.

⁵⁰ Day wàcce yérmandeem ci ñi ko ragal, ci seeni sét ba ci seeni sëtaat. ⁵¹ Wone na jéf yu mag ci dooley loxoom, te tas mbooloom ñiy réy-réylu, ⁵² daaneel boroom doole yi ci seen nguur, yékkati baadoolo yi.

⁵³ Ñi xiif, reggal na leen ak ñam wu neex, te dàq boroom alal yi, ñu daw ak loxoy neen.

⁵⁴ Wallu na banni Israyil giy jaamam, di fàttaliku yérmandeem,

⁵⁵ ni mu ko dige woon sunuy maam, jëmale ko ci Ibraayma ak askanam ba faww.»

⁵⁶ Noonu Maryama toog fa Elisabet lu wara tollook ñetti weer, sooga ñibbi.

Juddub Yaxyá

⁵⁷ Gannaaw loolu jamono ji Elisabet wara mucc agsi, mu daldi jur doom ju góor. ⁵⁸ Dëkkandoom yi ak bokkam yi yég ne, Boroom bi won na ko yérmande ju réy, ñu ànd ak moom bégi.

⁵⁹ Bi bés ba délsees, ñu ñew xarafalsi xale ba, bëgg koo dippee baayam Sakari. ⁶⁰ Waaye yaayam ne leen: «Déedéet, Yaxya lay tudd.» ⁶¹ Ñu ne ko: «Amoo menn mbokk mu tudd noonu.»

⁶² Ñu daldi liyaar baayam, ngir xam nan la bëgg ñu tudde xale ba. ⁶³ Sakari laaj àlluwa, bind ci ne: «Yaxya la tudd.» Ñépp daldi waaru. ⁶⁴ Ca saa sa Yàlla dindi luu gi, Sakari daldi waxaat, di màggal Yàlla. ⁶⁵ Waa dëkk ba bépp jaaxle, xew-xew yooyu siiw ca tundi Yude yépp. ⁶⁶ Ñi dégg nettali, bi jém ci mbir yooyu, dañu koo denc ci seen xol te naan: «Nu xale bii di mujje nag?» Ndaxte leeroon na ne dooley Boroom baa ngi ànd ak moom.

Sakari sant na Yàlla

⁶⁷ Sakari baayu Yaxya daldi fees ak Xel mu Sell mi. Noonu mu wax ci kàddug Yàlla ne:

⁶⁸ «Cant ñeel na Boroom bi, Yàllay Israyil, ndaxte wallusi na mbooloom, ba jot leen!

⁶⁹ Feeñal na nu Musalkat bu am doole, bi soqikoo ci askanu Daawuda jaamam,

⁷⁰ ni mu yéglee woon bu yàgg jaarale ko ci yonentam yu sell yi.

⁷¹ Dina nu musal ci sunuy noon, jèle nu ci sunu loxoy bañaale.

⁷² Yàlla wone na yérmandeem, ji mu digoon sunuy maam, te di fàttaliku kóllëre, gi mu fas ak ñoom,

⁷³ di ngiñ, li mu giñaloon sunu maam Ibraayma naan,

⁷⁴ dina nu tegale ak sunuy noon,

ngir nu man koo jaamu ci jàmm, ⁷⁵ nu sell te jub ci kanamam sunu giiru dund.

⁷⁶ Yaw nag doom, dinañu lay wooye yonentu Aji Kawe ji, ndaxte dinga jiit, di yégle ñewug Boroom bi, di ko xàllal yoon wi.

⁷⁷ Dinga xamal mbooloom ni leen Boroom bi mana musale, jaare ko ci seen mbaalug bákkaar, ⁷⁸ ndaxte Yàlla sunu Boroom fees na ak yérmande, ba tax muy wàcce ci nun jant buy fenk,

⁷⁹ ngir leeral ñi toog ci lëndëm, takkandeeru dee tiim leen, ngir jiite nu ci yoonu jàmm.»

⁸⁰ Noonu Yaxyaa ngi doon màgg, te xelam di ubbiku. Mu dëkk ca màndiq ma, ba bés ba muy feeñu bánni Israyil.

2

Yeesu juddu na ca Betleyem

¹ Ca jamono jooja buur bu mag bu ñuy wax Ogust joxe ndigal ne, na ñépp binduji. ² Mbindu moma, di mu jékk ma, daje na ak jamono, ja Kiriñus nekke boroom réewu Siri. ³ Noonu ku nekk dem binduji ca sa dëkku cosaan. ⁴ Yuusufa nag daldi jóge Nasaret ca diiwaanu Galile, jém ca diiwaanu Yude ca Betleyem, dëkk ba Daawuda cosaanoo, ndaxte ci askanu Daawuda la bokk. ⁵ Mu dem binduji, ànd ak Maryaama soxnaam, fekk booba Maryaama émb. ⁶ Bi ñu nekkee Betleyem, waxtu wa mu waree mucc agsi. ⁷ Mu taawloo doom ju góor, mu laxas ko ci ay laytaay, téral ko ca lekkukaayu jur ga, ndaxte xajuñu woon ca dalukaay ba.

Malaaka feeñu na ay sàmm

⁸ Fekk booba amoon na ca gox ba ay sàmm yu daan fanaan ca tool ya, di wottu jur ga. ⁹ Noonu

benn malaakam Boroom bi feeñu leen, ndamu Boroom bi daldi leer, melax, wér leen. Tiitaange ju réy jàpp leen.¹⁰ Waaye malaaka mi ne leen: «Buleen tiit, ndaxte dama leen di xamal xibaaru jàmm buy indi mbég mu réy ci nit ñépp.¹¹ Tey jii ca dëkku Daawuda, ab Musalkat juddul na leen fa, te mooy Almasi bi, di Boroom bi.¹² Ci firnde jii ngeen koy xàmmee: dingeen gis liir bu ñu laxas ci ay laytaay, tèral ko ci lekkukaayu jur.»

¹³ Bi mu waxee loolu, yeenne malaaka yu bare yu jóge asamaan, ànd ak moom, di sant Yàlla naan:

¹⁴ «Nañu màggal Yàlla ca asamaan su kawe sa, te ci àddina, na jàmm wàcc ci nit, ñi mu nangu ndax yiwaml!»

¹⁵ Bi malaaka ya delloo ca asamaan, sàmm yi di waxante naan: «Nanu dem boog Betleyem, seeti la fa xew, li nu Boroom bi xamal.»

¹⁶ Ñu daldi gaawantu dem, gis Maryaama ak Yuusufa, ak liir, ba ñu tèral ca lekkukaayu jur ga.¹⁷ Bi ñu leen gisee, ñu nettali la ñu leen waxoon ca mbirum xale ba.¹⁸ Ñi dégg li sàmm yi doon wax ñépp daldi waaru lool.¹⁹ Waaye Maryaama moom, takkoon na mbir yooyu yépp, di ko xalaat ci xolam.²⁰ Noonu sàmm ya dellu ca seen jur, di màggal Yàlla, di ko sant ci li ñu déggoon lépp te gis ko, ndaxte lépp am na, ni ko Boroom bi waxe woon.

Yóbbu nañu Yeesu ca kér Yàlla ga ca Yerusalem

²¹ Bi bés ba délseee jamonoy xarafal xale ba agsi. Ñu tudde ko Yeesu, ni ko malaaka ma diglee woon, laata ko yaayam di èmb.

²² Noonu jamono ji ñu leen wa-roona sellale* agsi, ni ko yoonu Musaa tèrale. Waajuri Yeesu yi daldi koy yóbbu ca dëkku Yerusalem, ngir sédde ko Boroom bi.²³ Ndaxte bind nañu ci yoonu Boroom bi ne: «Bépp taaw bu góor, nañu ko sédde Boroom bi.»²⁴ Bi ñu ko yóbboo, def nañu itam sarax, ni ko yoonu Boroom bi santaanee: «ñaari pitaxu àll walla ñaari xati yu ndaw.»

²⁵ Amoon na ca Yerusalem nit ku tudd Simeyon. Nit ku fonkoon yoonu Yàlla la te déggal ko, doon séentu jamono, ji Yàlla wara dëfal bànni Israyil. Xel mu Sell mi mu ngi ci moom,²⁶ te xamal na ko ne du dee mukk te gisul Almasib Boroom bi.²⁷ Noonu Xelum Yàlla daldi yóbbu Simeyon ba ca kér Yàlla ga. Bi waajuri Yeesu indee xale ba, ngir sédde ko Yàlla, ni ko yoon wi santaanee,²⁸ Simeyon jél xale bi, leewu ko, daldi sant Yàlla ne:

²⁹ «Boroom bi, nanga yiwi sa jaam, mu noppaliji ci jàmm, ni nga ko waxe.

³⁰ Ndaxte sama bët tegu na ci mucc gi nga lal,

³¹ xeet yépp seede ko.

³² Muy leer giy leeral xeet yi, di ndamu Israyil say gaa.»

³³ Waajuri Yeesu yi waaru ci li ñu doon wax ci xale bi.³⁴ Noonu Simeyon ñaanal leen, ba noppí ne Maryaama: «Xale bii Yàllaa ko yónni, ngir ñu bare ci Israyil daanu te yékkatiku. Def na ko it muy firnde ju ñuy weddi,³⁵ ba naqar dina xar sa xol ni jaasi. Noonu xalaati ñu bare feeñ.»

³⁶ Amoon na it ca Yerusalem yonent bu ñuy wax Aana. Doomu Fanuwel mi askanoo ci Aser la woon, te Aana màggatoon na lool. Bi mu séyee, dëkk na juróom ñaari at ak jékkéräm.³⁷ Jékkér ja

* 2:22 sellale: yaayu liir ba dina toog ab àpp. Gannaaw loolu dinañu ko sellal ci rendil ko sarax. Noonu dina set.

gaañu, te séyaatul. Léegi amoon na juróom ñett fukki at ak ñeent. Mi ngi dékke woona jaamu Yàlla guddi ak bëccëg ca kér Yàlla ga, di ñaan ak di woor.³⁸ Aana yem ca waxi Simeyon ya, daldi gérëm Yàlla tey yégal mbiri liir ba ñépp ñi doon séentu jamono, ji Yàlla wara jot Yerusalem.

³⁹ Bi waajuri Yeesu yi matalee seen warugar ci lépp lu yoonu Boroom bi santaane woon, ñu dellu seen dékkü Nasaret ca diiwaanu Galile. ⁴⁰ Xale baa nga doon màgg, di dégér, mu fees ak xel te yiwu Yàlla ànd ak moom.

Yeesu ca kér Yàlla ga

⁴¹ At mu jot nag waajuri Yeesu yi daan nañu dem Yerusalem, ngir màggali bésu Mucc ba. ⁴² Noonu bi Yeesu amee fukki at ak ñaar, ñu dem màggal ga, ni ñu ko daan defe naka-jekk. ⁴³ Bi màggal ga tasee, ñu dépp ñibbi, waaye xale ba Yeesu des Yerusalem, te ay waajuram yéguñu ko. ⁴⁴ Ñu xalaat ne, Yeesu dafa àndoон ak ñeneen, ñi ñu bokkaloon yoon. Bi ñu doxee bésüb lëmm, ñu tàmbali di ko seet ci seen bokk yi ak seen xame yi. ⁴⁵ Bi ñu ko gisul nag, ñu daldi dellu Yerusalem, seeti ko.

⁴⁶ Ca gannaaw èllëg sa ñu fekk ko ca kér Yàlla ga, mu toog ci jànglekatì Yawut yi, di déglu ak di laajte. ⁴⁷ Ñépp ñi dégg li mu wax yéemu ci xel, mi mu àndal, ak ni mu doon tontoo. ⁴⁸ Naka la ko waajuram yi gis, ñu daldi waaru. Yaayam ne ko: «Sama doom, lu tax nga def nu lii? Man ak sa baay nu ngi la doon seet, jaaxle lool.» ⁴⁹ Mu ne leen: «Lu tax ngeen may seet? Xanaa xamuleen ne damaa wara nekk ci sama kér Baay?»

⁵⁰ Waaye xamuñu li kàddoom yi doon tekki. ⁵¹ Noonu Yeesu daldi ànd ak ñoom, dellu Nasaret te déggal ay waajuram. Fekk yaayam moom takk mbir yooyu yépp ci xolam. ⁵² Yeesoo ngi doon

màgg ci jëmm, tey yokku ci xam-xam te neex Yàlla ak nit ñi.

3

Waareb Yaxyä

¹ Fukkeelu at ak juróom ci nguuru Tibeer Sesaar, fekk Poñsë Pilaat yilif diiwaanu Yude, Erodd yilif diiwaanu Galile, Filib magam yilif diiwaanu Iture ak bu Tarakonit, te Lisañas yilif Abilen.

² Te it Anas ak Kayif nekkoon sáralkat yu mag ya. Ca jamono jooja la kàddug Yàlla wàcc ci Yaxyä, doomu Sakari, ca màndin ma. ³ Yaxyä daldi dugg àll, bi wér dexu Yurdan gépp, di waaree nii: «Tuubleen seeni bàkkaar, ba noppí ma sóob leen ci ndox, ngir Yàlla baal leen seeni bàkkaar.»

⁴ Loolu lañu bind ci téereb waxi yonent Yàlla Esayi naan: «Am na baat buy xaacu ca màndin ma ne:

«Xàll-leen yoonu Boroom bi, jubal-leen fi muy jaar.

⁵ Nañu sëkk xur yi, maasale tund yi ak jànj yi. Yoon yi dëng ñu jubbanti leen, yi ñagas ñu rataxal leen.

⁶ Bu ko defee bépp mbindeef dina gis mucç gi Yàlla téral.”»

⁷ Mbooloo ma daan ñëw ngir mu sóob leen ci ndox, Yaxyä daan na leen wax naan: «Yéen ñi fees ak dañar mel ni ay co! Ku leen artu ngeen daw merum Yàlla mi nara wàcc? ⁸ Jéfeleen nag ni ñu tuub seeni bàkkaar, te baña nax seen bopp naan: “Nun daal doom i Ibraayma lanu,” ndaxte maa ngi leen koy wax, Yàlla man na defal Ibraayma ay doom ci doj yi. ⁹ Sémmiñ wi tiim na reeni garab yi. Garab nag gu meññul doom yu baax, dees na ko gor, sànni ko ci sawara si.»

¹⁰ Mbooloo ma laaj ko ne: «Lan lanu wara def nag?» ¹¹ Mu ne leen: «Ku am ñaari mbubb, nga jox menn mi ki amul. Ku am ñam

itam, nga bokk ko ak ki amul.»
¹² Ay juutikat itam ñew ca Yaxya, ngir mu sóob leen ci ndox; ñu ne ko: «Kilifa gi, lu nu wara def?»
¹³ Mu ne leen: «Laajleen rekk lu jaadu.» ¹⁴ Ay xarekat laaj nañu ko ne: «Li jém ci nun nag?» Mu ne leen: «Buleen néewal doole kenn, jél xaalisam ci kaw ay tékku mbaa ci seede lu dul dëgg. Waaye doylooleen li ñu leen di fey.»

¹⁵ Mbooloo maa ngay xaar, di séentook a laaj ci seen xel, ndax Yaxya mooy Almasi bi. ¹⁶ Noonu Yaxya wax leen ñoom ñépp ne leen: «Man maa ngi leen di sóob ci ndox. Waaye ki ma épp kàttan dina ñew te yeyoowumaa tekki ay dàllam. Kooku dìna leen sóob ci Xel mu Sell mi ak sawara. ¹⁷ Layoom mu ngi ci loxoom, ngir jéri dàgga ja, ba mu set; pepp ma dina ko def ca sàqam, waaye xatax ba dina ko lakk ci sawara su dul fey mukk.»

¹⁸ Noonu Yaxya teg ca yeneen dénkaane yu bare, di yégal nit ña xibaaru jàmm ba. ¹⁹ Waaye Yaxya yedd na Erodd boroom diiwaanu Galile, ndaxte dafa takkoon Erojàdd jabaru magam, te it boole woon na ci yeneen ñaawteef, ²⁰ bafaf tej Yaxya kaso.

Yaxya sóob na Yeesu ci ndox

²¹ Noonu Yaxya sóob mbooloo mépp ci ndox, sóobaale it Yeesu. Bi Yeesu di ñaan nag, asamaan daldi ubbiku. ²² Noonu Xel mu Sell mi daldi wàcc ci moom, yor jémmu pitax, te baat bu jòge asamaan jib ne: «Yaa di sama Doom, ji ma bëgg; ci yaw laa ame bànnex.»

Cosaanu Yeesu Kirist

²³ Bi Yeesu di tàmbali liggeeyam, amoon na lu wara tollu ci fanweeri at, di doomu Yuusufa ci bëti nit ñi.
 Te Yuusufa mooy doomu Eli,
²⁴ miy doomu Matat.

Matat, Lewi mooy baayam; Lewi, Melki;
 Melki, Yanayi; Yanayi, Yuusufa;
²⁵ Yuusufa, Matacas; Amos; Naxum; Esli; Nagayi.
²⁶ Nagayi, Maat; Matacas; Semeyin; Yoseg; Yoda.
²⁷ Yoda, Yowanen mooy baayam; Yowanen, Resa; Resa, Sorobabel. Kooku Salacel a ko jur; Salacel, Neri;
²⁸ Neri, Melki; Adi; Kosam; Elmadam; Er.
²⁹ Er, Yeesu; Eliyeser; Yorim; Matat; Lewi;
³⁰ Simeyon; Yuda; Yuusufa; Yonam; Eliyakim.
³¹ Eliyakim, Meleya; Meleya, Mena;
 Mena, Matata; Matata, Natan; Natan, Daawuda. ³² Daawuda mooy doomu Isayi; Isayi, Obedd; Bowas; Salmon; Nason.
³³ Nason; Aminadab; Aminadab, Admin; Arni; Esron; Peres; Yuda;
³⁴ Yanqóoba; Isaaxa; Ibraayma; Teraa; Naxor;
³⁵ Serug; Rew; Peleg; Eber; Sela. ³⁶ Sela, Kaynam mooy baayam; Kaynam, Arpagsàdd; Arpagsàdd, Sem; Sem, Nóoyin; Nóoyin, Lemeg;
³⁷ Lemeg, Matusalem; Enog, Yeredd; Maleleel; Kaynan;
³⁸ Enos; Set; Set doomu Aadama; Aadama doomu Yälla.

4

Yeesu dékku na ay nattu ci pexey Seytaane

¹ Noonu Yeesu fees ak Xel mu Sell mi, jòge dexu Yurdan.
² Xelum Yälla mi yóbbu ko ca màndin ma, mu nekk fa ñeent fukki fan, jàntkoonte ak fiiri Seytaane. Lekkul woon dara ci fan yooya, te gannaaw gi mu xiif.
³ Noonu Seytaane ne ko: «Boo dee Doomu Yälla, santal doj wii

mu nekk mburu.» ⁴ Yeesu ne ko: «Mbind mi nee na: "Nit du dunde mburu rekk."»

⁵ Seytaane yóbbu na ko fu kawe. Ci xef ak xippi mu won ko réewi àddina sépp, ⁶ ne ko: «Dinna la jox bépp sañ-sañu nguur yii ak seen ndam ndaxte jébbal nañu ma ko, te ku ma soob laa koy jox. ⁷ Kon boo ma màggalee, dinga moom lépp.» ⁸ Yeesu ne ko: «Mbind mi nee na: "Nanga màggal Yàlla sa Boroom te jaamu ko moom rekk."»

⁹ Seytaane yóbbu na ko Yerusalem, teg ko ca njobbaxtalú kér Yàlla ga ne ko: «Boo dee Doomu Yàlla, tébal jém ci suuf, ¹⁰ ndaxte Mbind mi nee na: "Dina jox ay malaakaam ndigal ci

sa mbir,

ñu sàmm la,

¹¹ dinañu la leewu ci seeni loxo, ngir nga baña fakktalu ciw doj.»

¹² Yeesu ne ko: «Bind nañu ne: "Bul diijat Yàlla, sa Boroom."»

¹³ Bi mu ko lalalee fiiram yi mu am yépp, Seytaane daldi sore Yeesu, di xaar yeneen jamono.

Yeesu ci dëkku Nasaret

¹⁴ Yeesu dellu diiwaanu Galile, fees ak dooley Xelum Yàlla, te turam siiw ca diiwaan booba bépp. ¹⁵ Muy jàngle ca seeni jàngu, te ñépp di ko tagg.

¹⁶ Yeesu dem Nasaret fa mu yaroo, te ca bésub noflaay ba, mu dugg ca jàngu ba, ni mu ko daan defe. Noonu mu taxaw ngir jàngal mbooloo mi. ¹⁷ Ñu jox ko téereb yonent Yàlla Esayi. Bi mu ko ubbee, mu gis bérab, ba ñu bind aaya yii:

¹⁸ «Xelum Boroom baa ngi ci man, ndaxte moo ma tànn, ngir ma yégal néew doole yi xibaaru jàmm bi.

Dafa maa yónni, ngir ma yégal jaam ñi ne dinañu leen goreel, yégal gumba yi ne dinañu gis,

te jot ñi ñu not,

¹⁹ tey yégle atum yiw, mi jóge ci Boroom bi.»

²⁰ Bi mu jàngée aaya yooyu ba noppí, mu ub téere bi, delloo ko ki koy denc, toog. Ñépp ña nekkoon ca jàngu ba dékk koy bët. ²¹ Noonu mu daldi ne: «Tey jii, loolu Mbind mi wax mat na, bi ngeen koy déglu.» ²² Ñépp di seede lu rafet ci Yeesu, di waaru ci wax ju neex, ji mu doon yégle, ñu naan: «Ndax kii du doomu Yuusufa?» ²³ Mu daldi leen ne: «Xam naa ne dingeen ma ne: "Fajkat bi, fajal sa bopp. Yég nanu li xew Kapernawum, defal lu ni mel fii ci réew mi nga dëkk."» ²⁴ Mu tegaat ca ne: «Ci dëgg maa ngi leen koy wax, ab yonent kenn du ko teral ca réewam. ²⁵ Ci dëgg maa ngi leen koy wax, ca jamonoy Ilyas, bi mu tawul lu mat ñetti at ak genn-wàll, te xiif bu metti am ca réew mépp, amoon na ca Israyil jigéen yu bare yu seen jékkér faatu. ²⁶ Moona Yàlla yónniwul Ilyas ci kenn ci ñoom, waaye mu yebal ko ci jigéen ju jékkér faatu, ju dëkk Sarebta, ca wetu Sidon. ²⁷ Te it amoon na ca Israyil, ca jamonoy yonent Yàlla Alyasa, ay nit ñu bare ñu gaana. Waaye fajul ci kenn ku dul Naamaan, mi dëkkoon réewu Siri.»

²⁸ Bi ñu déggee wax yooya, ñépp ña nekkoon ca jàngu ba daldi fees ak mer. ²⁹ Noonu ñu jóg, génne ko dëkk ba, yóbbu ko ca mbartalam tund, wa ñu sanc seen dëkk, ngir bëmëx ko ci suuf. ³⁰ Waaye moom mu jaar ci seen biir, dem yoonam.

Yeesu faj na nit ku am rab

³¹ Gannaaw loolu Yeesu dem Kapernawum, ab dëkk ca diiwaanu Galile. ³² Mu jàngal leen ca bésub noflaay ba, ñu waaru ca njàngleem, ndaxte dafa wax ak sañ-sañ. ³³ Noonu am na ci jàngu bi nit ku rab jápp. Mu daldi

xaacu ne: ³⁴ «Moo! Yaw Yeesum Nasaret, loo nuy fexeel? Ndax dangaa ñew ngir alag nu? Xam naa la, yaa di Aji Sell ji jóge ci Yàlla!» ³⁵ Waaye Yeesu gëdd ko naan: «Noppil te génn ci moom!» Noonu rab wi daaneel nit ki ci suuf ci kanam ñépp, daldi génn ci moom te gaañu ko.

³⁶ Bi loolu amee ñépp waaru, ñuy waxante ci seen biir naan: «Céy jii wax! Ci sañ-sañ ak doole lay sant rab yi, ñu daldi génn.» ³⁷ Noonu turam siiw ca diiwaan bépp.

Yeesu faj na jarag yu bare

³⁸ Bi mu jógee ci jängu bi, Yeesu dafa dem kér Simonj. Gorob Simonj bu jigéen dafa feebar, ba yaram wi tanggal lool. Ñu ñaan Yeesu, mu dimbali leen ci. ³⁹ Mu randusi, tiim ko, gëdd tanggaloor wi, mu dem. Noonu tanggaloor wi wàcc, soxna si jóg ca saa sa, dileen topptoo.

⁴⁰ Bi jant sowee, ñu indil Yeesu ñi wopp ñépp ak ay jängoro yu wuute. Kenn ku nekk mu teg la loxo, wéral la. ⁴¹ Te it ay rab di génn ca nit ña te di yuuxu naan: «Yaay Doomu Yàlla!» Noonu mu gëdd leen, te mayu leen, ñu wax dara, ndaxte xam nañu ne mooy Almasi bi.

⁴² Ca njël gu jékk Yeesu génn, dem ca bérab bu wéet. Mbooloo ma di ko seet. Bi ñu ko gisee, ñu koy wuta téye, ngir bañ mu dem. ⁴³ Mu ne leen: «Damaa wara dem ci yeneen dëkk yi, ngir yégle xibaaru jämm bi ci nguuru Yàlla, ndaxte looloo tax ñu yónni ma.» ⁴⁴ Noonu mu dem di waare ca jängu ya ca réewu Yawut ya.

5

Yeesu woo na ay taalibe

¹ Benn bés Yeesu taxaw ca tefesu dexu Senesaret. Mbooloo ma wér ko, di buuxante ngir déglu kàddug Yàlla. ² Noonu mu

gis ñaari gaal yu teer ca tefes ga, nappkat ya ca wàcce, di raxas seeni mbaal. ³ Mu dugg ci genn gaal, fekk tuy gu Simonj, mu ne ko, mu joow ba sore tuuti. Noonu Yeesu toog ca gaal ga, di jängal mbooloo ma.

⁴ Bi mu jängleeb ba noppi, mu ne Simonj: «Joowal gaal gi, ba fa ndox ma gëna xóote, ngeen sànni fa seeni mbaal ngir napp.» ⁵ Simonj ne ko: «Kilifa gi, coono lanu fanaane biig te jäppunu dara. Waaye nag dinaa ko sànni ci sa ndigal.»

⁶ Naka lañu sànni mbaal yi, jäpp jén yu bare, ba mbaal yay tàmbalee xëtt. ⁷ Noonu ñu daldi liyaar seen àndandoo, yi nekk ca geneen gaal ga, ngir ñu ñew dimbali leen. Ñooñu agsi, ñu feesal ñaari gaal yi, ba ñuy bëggga suux. ⁸ Naka la Simonj Piyeer gis loolu, daldi sukk ci kanam Yeesu ne ko: «Sore ma Boroom bi, ndaxte nitu båkkaar laa!» ⁹ Wax na loolu nag, ndax jén yu bare ya ñu mbaaloon daf koo jaaxal, moom ak ña mu àndaloone ¹⁰ ak ña mu bokkaloon liggeey ba, maanaam ñaari domi Sebede yi di Saag ak Yowaana. Yeesu ne Simonj: «Bul ragal dara; gannaaw-si-tey, ay nit ngay mbaal jéme ci man.» ¹¹ Noonu ñu teer ca tefes ga, båyyi lépp, di topp ci moom.

Yeesu faj na ku gaana

¹² Ni Yeesu nekke woon ci ab dëkk, am fa ku gaana ba daj. Bi mu gisee Yeesu, mu daldi dëpp jéem ci suuf, ñaan ko: «Sang bi, soo ko bëggee, man nga maa wéral.» ¹³ Yeesu tallal loxoom, laal ko naan: «Bëgg naa ko, wéral.» Ca saa sa ngaanaam daldi deñ. ¹⁴ Yeesu sant ko ne: «Bu ko wax kenn, waaye demal won sa bopp sarxalkat bi, te nga jébbal Yàlla sarax si yoonu Musaa santaane, ngir ñu xam ne wér nga, te mu nekk seede ci

ñoom.» ¹⁵ Noonu turu Yeesu di gëna siiw. Mbooloo mu bare di ñew ci moom, ngir déglu ko te mu faj seeni jàngoro. ¹⁶ Waaye Yeesu moom di beddeeku ci bérab yu wéet ya, di ñaan.

Yeesu faj na ku làggi

¹⁷ Am na bés Yeesu doon jàngle. Amoon na ca mbooloo, ma tee-woon, ñu bokkoon ca Farisen ya ak ay xutbakat yu jóge ca dëkk yépp, ya ca Galile ak ya ca Jude ak Yerusalem. Yeesu àandoon na ak dooley Boroom bi, ba muy faj ay jarag.

¹⁸ Noonu ay nit ñëw, jappoo basan, ga ñu téral nit ku yaram wépp làggi. Ñu di ko wuta dugal ca kér ga, ngir indi ko ca Yeesu. ¹⁹ Waaye gisuñu fu ñu koy awale ndax mbooloo ma. Ñu daldi yéeg ca kaw kér ga nag, xeddi tiwil ya, yoor waa ja ak basan ga, wàcce ko ca kanam Yeesu ca biir mbooloo ma. ²⁰ Bi Yeesu gisee seen ngëm, mu ne làggi ba: «Sama waay, baal nañu la say bàkkaar.»

²¹ Xutbakat yi ak Farisen yi di werante ci seen xel naan: «Kii mooy kan bay sosal Yàlla? Ana ku mana baale bàkkaar yi, ku dul Yàlla dojn?»

²² Waaye Yeesu xam seen xalaat, ne leen: «Lu tax ngeen di werante ci seen xel? ²³ Ma wax ne: “Baal nañu la say bàkkaar,” walla ma ne: “Jógal te dox,” lan moo ci gëna yomb? ²⁴ Waaye xamleen ne, Doomu nit ki am na ci àddina sañsañu baale bàkkaar yi.» Ci kaw loolu Yeesu ne ku làggi ba: «Maa ngi la koy sant, jógal, jél sa basan te nga ñibbi.» ²⁵ Nit ka jóg ca saa sa ci kanam ñépp, jél basan, ga ñu ko téraloon, ñibbi tey màggal Yàlla. ²⁶ Mbooloo mépp waaru, di màggal Yàlla. Ñu ragal tey wax naan: «Gis nanu tey ay mbir yu ëpp xel.»

Yeesu woo na Lewi

²⁷ Gannaaw loolu Yeesu génn, gis ab juutikat bu tudd Lewi, mu toog ca juuti ba. Mu ne ko: «Kaay topp ci man.» ²⁸ Lewi jóg, bàyyi lépp, daldi ko topp. ²⁹ Noonu Lewi togglu ay ñam yu bare ci kéräm, ngir teral Yeesu. Juutikat yu bare ak yeneen gan ñu nga fa woon, di lekkandoo ak ñoom. ³⁰ Farisen yi ak seeni xutbakat di xultu taalibey Yeesu yi ne leen: «Lu tax ngeen di lekkandoo ak di naanandoo ak ay juutikat ak ay boroom bàkkaar?» ³¹ Yeesu ne leen: «Ñi wér soxlauñu fajkat, ñi wéradi ñoo ko soxla. ³² Ñewuma ngir woo ñi jub, waaye ngir woo bàkkaarkat yi, ñu tuub seeni bàkkaar.»

Yeesu xamle na lu tax ay taalibeem soxlawuñoo woor

³³ Noonu ñu ne Yeesu: «Taalibey Yaxyá yi ak yu Farisen yi dinañu faral di woor ak di ñaan ci Yàlla, waaye say taalibe ñu ngiy lekk ak di naan.» ³⁴ Yeesu ne leen: «Ndax man ngeena woorloo gan, yi ñëw cig céet, li feek boroom céet gaa ngi ànd ak ñoom? ³⁵ Waaye bés yaa ngi ñëw, yu ñuy jéle boroom céet gi ci seen biir. Bés yooyu nag, dinañu woor.»

³⁶ Te it Yeesu wax leen léeb wii: «Kenn du jél mbubb mu bees, xotti ci sekkit, daaxe ko mbubb mu màggat. Lu ko moy, dina xotti mbubb mu bees mi, te sekkit, wi mu ci jèle, du ànd ak mbubb mu màggat mi. ³⁷ Te kenn du def biiñ bu bees ci mbuusi der yu màggat. Lu ko moy, biiñ bu bees bi day toj mbuus yi, biiñ bi tuuru, mbuus yi yàqu. ³⁸ Waaye dañoo wara def biiñ bu bees ci mbuus yu bees. ³⁹ Ku naan biiñ bu màggat du bëgg bu bees bi, ndax day wax ne: «Bu màggat bi baax na.»

6

*Yeesu nee na, mooy boroom
bésüb noflaay bi*

¹ Amoon na benn bésubnoflaay
Yeesu di dem, jaar ci ay tool
yu ñior. Taalibeem ya di fàq
ay cègg, di leen boxom ci seeni
loxo tey lekk. ² Am ay Farisen
yu ne: «Lu tax ngeen di def lu
jaaduwul ci bésubnoflaay bi?»

³ Yeesu ne leen: «Ndax jànguleen
la Daawuda defoon, ba mu xi-
ifee, moom ak ña mu àndaloon?

⁴ Xanaa yéguleen, ni mu dugge
woon ca kér Yàlla ga, jél mburu,
ya ñu teewal ca kanam Yàlla,
lekk ca, jox ca ña mu àndaloon?
Fekk jaaduwul kenn lekk ko, ku
dul sáralkat.» ⁵ Yeesu dellu ne
leen: «Doomu nit ki mooy bo-
room bésubnoflaay bi.»

Yeesu faj na nit ku loxoom làggi

⁶ Beneen bésubnoflaay, Yeesu
dugg ci jàngu bi, di fa jàngle.
Amoon na fa nit ku loxol ndi-
jooram làggi. ⁷ Xutbakat yi ak
Farisen yi ñu ngi ko doon xool,
ba xam ndax dina ko faj ci bésub
noflaay bi, ngir ñu am lu ñu ko tu-
umaale. ⁸ Waaye Yeesu xam seen
xalaat, daldi ne ku loxoom làggi:
«Jógal taxaw ci kanam ñépp.» Nit
ka daldi jóg taxaw. ⁹ Yeesu ne
leen: «Ma laaj leen, lan moo
jaadu, nu def ko bésubnoflaay bi,
lu baax mbaa lu bon; nu musal
nit mbaa nu lor nit?» ¹⁰ Ci kaw
loolu mu xool leen ñoom ñépp,
ba noppi ne nit ka: «Tàllalal sa
loxo.» Mu tàllal ko, loxoom daldi
wér péñj. ¹¹ Waaye nit ña mer
ba fees, di rabat pexe yu jém ca
Yeesu.

Yeesu tånn na fukki ndaw yi ak ñaar

¹² Ca bés yooya Yeesu yéeg ca
tund wa ngir ñaan, mu fanaan
fa, di ñaan ci Yàlla. ¹³ Bi bët
setee, Yeesu woo taalibeem yi,
tånn ci fukk ak ñaar, tudde leen
ay ndawam:

¹⁴ Simonj, mi Yeesu tudde Piyeer,
ak Andare, mi bokk ak Piyeer
ndey ak baay;

Saag ak Yowaana,
Filib ak Bartelemi,
¹⁵ Macë ak Tomaa,
Saag doomu Alfe,
ak Simoñ mi bokk ci mbooloo,
ma ñu tudde Ñi farlu ci moom
seen réew;
¹⁶ Yudaa doomu Saag,
ak Yudaa Iskariyo, mi mujja
wor.

Barke ak toroxte

¹⁷ Yeesu ànd ak ndaw ya, wàcc
tund ya, daldi taxaw ca joor ga,
fa mbooloom taalibe mu takku
nekkoon. Amoon na fa it ay nit
ñu bare ñu jòge ca réewu Yawut
ya mépp ak ca dëkku Yerusalem
ak dëkk yi nekk ca wetu géej ga,
maanaam Tir ak Sidon. ¹⁸ Dañoo
ñew ngir déglu ko, te it ngir mu
faj leen. Ñi rab jàpp it faju nañu.
¹⁹ Ñépp a ngi ko doon wuta laal
ndax doole jiy jòge ci moom, di faj
ñépp.

²⁰ Yeesu xool ay taalibeem, ne
leen:

«Yéen ñi néew doole, barkeel
ngeen,
ndaxte nguuru Yàlla, yéena ko
yellowo.

²¹ Yéen ñi xiif léegi, barkeel
ngeen,
ndax dingeen regg.

Yéen ñiy naqarlu léegi, barkeel
ngeen,
ndax dingeen ree.

²² Barkeel ngeen, bu leen nit ñi
bañee, di leen dàq ak a saaga,
di sib seen tur ngir Doomu nit
ki. ²³ Bu boobaa bégleen te
bànneexu, ndax seen yool dina
réy ci laaxira. Ndaxte noonu la
maami seeni bañ daan fitnaale
yonent yi.

²⁴ Waaye nag yéen boroom alal yi,
torox ngeen,
ndaxte jot ngeen ba noppi seen
bànneex.

²⁵ Yéen ñiy lekk ba suur léegi,
torox ngeen,
ndax ñellég dingeen xiif.
Yéen ñiy ree léegi, torox ngeen,

ndax dingeen am aw naqar, ba
jooy xàcc.

²⁶ Torox ngeen bu leen ñépp dee
waxal lu baax, ndaxte noonu la
seeni maam daan jéfe ak ña doon
mbubboo yonent.

Mbëggeel ci noon yi

²⁷ «Waaye maa ngi leen koy
wax, yéen ñi may déglu, soppleen
seeni bañaale tey defal lu baax ñi
leen bañ. ²⁸ Yéeneleen lu baax ñi
leen di móolu, te ñaanal ñi leen di
sonal. ²⁹ Ku la talaata cib lex, jox
ko ba ca des. Kuy nangu sa mbubb
mu mag, bul téye sa turki. ³⁰ Képp
ku la ñaan, may ko, te ku nangu
say yéf, bu ko ko laaj. ³¹ Defal-leen
nit ñi li ngeen bëgg, ñu defal leen
ko.

³² «Su ngeen soppee ñi leen
sopp, ban ngérém ngeen ciy am?
Ndaxte bakkäarkat yi sax sopp
nañu ñi leen sopp. ³³ Te bu
ngeen defalee lu baax ñi leen
koy defal, ban ngérém ngeen ciy
am? Bakkäarkat yi it dañuy def
noonu. ³⁴ Te bu ngeen dee leble
te yaakaar ci ndelloo, ban ngérém
ngeen ciy am? Bakkäarkat yi it
dañuy lebal seeni moroom, ngir
ñu delloo leen ko. ³⁵ Waaye sop-
pleen seeni noon, di leen defal
lu baax, tey leble, baña yaakaar
ñu delloo leen ko. Noonu seen
yool dina mag te dingeen wone
ne yéenay doomi Aji Kawe ji,
ndaxte Yàlla day wone mbaaxam
ci ñu goreedi ñi ak ñu soxor ñi.
³⁶ Nangeen am yérmande, ni seen
Baay ame yérmande.

Buleen àtte

³⁷ «Buleen àtte seeni moroom
ak ñaaw njort, te deesu leen àtte.
Buleen daan kenn, te deesu leen
daan. Baal-leen ñi ci des, te
dinañu leen baal. ³⁸ Mayeleen te
dinañu leen may. Dinañu leen
ëmbal natt bu baax bu ñu rokkos
te yéngal ko, mu fees bay tuuru.
Ndaxte dees na leen nattal ak natt,
bi ngeen di nattale.»

³⁹ Noonu Yeesu wax na leen be-
neen léeb ne leen: «Ndax gumba
man na wommat moroomam?
Mbaa duñu daanu ñoom ñaar ci
kàmb? ⁴⁰ Taalibe génul kilifaam,
waaye taalibe bu jàng ba wàcc,
dina yem ak kilifaam demin.

⁴¹ «Lu tax ngay xool ñax gi ci
sa bëtu mbokk, te gisuloo gànj gi
ci sa bët yaw? ⁴² Nan nga mana
waxe sa mbokk: “Sama xarit, may
ma, ma dindil la ñax gi ci sa bët,”
yaw mi gisul gànj gi nekk ci sa
bët? Naaféq! Jékkala dindi gànj
gi ci sa bët, te noonu dinga mana
gis bu leer, ngir dindi ñax gi ci sa
bëtu mbokk.

Garab gi ak meññeef gi

⁴³ «Garab gu baax du meññ
doom yu bon, te garab gu bon du
meññ doom yu baax. ⁴⁴ Ndaxte
garab, meññeefam lañu koy
xàmmee. Deesul witte figg ci
dédd, walla reseñ ci xaaaam.
⁴⁵ Noonu nit ku baax, lu baax lay
wax, ndax loolu la denc ci xolam,
te nit ku bon, lu bon lay wax,
ndaxte denc na lu bon ci xolam.
Ndaxte gémmiñ, la fees xolam lay
wax.

Ñaari tabaxkat yi

⁴⁶ «Lu tax ngeen may wooye
“Boroom bi, Boroom bi,” te
dungeen def li may wax? ⁴⁷ Képp
ku ñew ci man, di dégg samay
wax te di ko jéfe, ma won leen
nu muy mel. ⁴⁸ Dafa mel ni nit
kuy tabax kér, mu gas fu xóot, jot
doj wu réy, samp fa kér ga. Bi
mbënn ma ñewee, wal ma dafa
dal ca kér ga te yénguwul, ndaxte
nit ka dafa tabax kér ga tabax bu
dëgér. ⁴⁹ Waaye képp ku dégg
samay wax te jéfewuloo ko, dinga
mel ni nit ku tabax kéraram ci suuf,
bañ koo defal fondamaa. Bi wal
ma dalee ca kér googa, dafa màbb
ca saa sa, lépp yàqu yaxeet.»

¹ Bi Yeesu waxee la mu naroona wax lépp ca kanam mbooloo ma, mu daldi dem Kapernawum. ² Amoon na fa njiitu xare. Njiit la nag, surgaam bu mu bëggoo lool dafa feebatoon, bay bëggaa dee. ³ Bi mu déggee mbiri Yeesu, mu yónni ca moom ay Yawut, di magi dëkk ba, ngir ñaan ko, mu ñëw faj surga ba. ⁴ Bi magi dëkk ba agsee ca Yeesu, ñu sàkku ci moom ndimbal, ñaan ko: «Ki nu yónni ci yaw de, yellow na ndimbal, ⁵ ndaxte sopp na sunu xeet te moo nu tabaxal sax sunu jàngu.»

⁶ Noonu Yeesu daldi ànd ak ñoom. Waaye bi ñuy bëggaa agsi ca kér ga, njiit la yebal ay xaritam ngir ñu wax Yeesu ne: «Sang bi, bul sonal sa bopp, ndaxte yeeyoowuma nga dugg sama kér. ⁷ Looloo tax it ma xalaat ne awma darajay gatandu la. Waxal genn kàddu rekk, te sama surga dina wér. ⁸ Ndaxte man itam maa ngi nekk ci ndigal, te ame naa ay xarekat ci sama ndigal. Su ma nee kii: “Demal,” mu dem. Mbaa ma ne keneen ki: “Ñéwal,” mu ñëw. Te su ma nee sama jaam: “Defal lii,” mu def ko.»

⁹ Bi ko Yeesu déggee, mu waaru. Noonu mu walbatiku ca mbooloo, ma topp ci moom, ne leen: «Maa ngi leen koy wax, ci bànni Israyil sax, masuma cee gis ku gëme nii.» ¹⁰ Noonu ndaw ya daldi dellu ca kér ga. Bi ñu agsee, ñu gis ne surga ba wér na.

Yeesu dekkal na doomu jigéen ju jékkéram faatu

¹¹ Yàggul dara Yeesu dem ci dëkk bu ñuy wax Nayin. Taalibeem yi ak mbooloo mu bare ànd ak moom. ¹² Bi muy agsi ca buntu dëkk ba, fekk ñuy rob néew boo xam ne kenn rekk la woon ci ndeyam, ji jékkéram faatu woon. Te mbooloo mu bare ca dëkk ba di gunge soxna sa. ¹³ Bi ko Boroom ba gisee, mu daldi koy yérëm ne

ko: «Bul jooyati.» ¹⁴ Mu jegeñsi, laal jaat ga, ñi ko jàppoo taxaw. Mu ne: «Waxambaane wi, jógal, ndigal la.» ¹⁵ Noonu nit ka dee woon jóg toog, tàmbalee wax. Yeesu delloo ko yaay ja. ¹⁶ Ñépp tiit, bay màggal Yàlla, di wax naan: «Yonent bu mag feeñ na ci sunu biir! Yàlla wallusi na mbooloom!»

¹⁷ La ñu wax ci mbiri Yeesu daldi siiw ca réewu Yawut ya ak la ko wér yépp.

Yeesu jàngle na ci mbirum Yaxya

¹⁸ Taalibey Yaxya ya nettali mbir yooyu yépp seen kilifa. Noonu Yaxya woo ñaar ci ay taalibeem, ¹⁹ yónni leen ci Boroom bi, ngir laaj ko: «Ndax yaw yaa di Ki wara ñëw, walla danoo wara xaar keneen?» ²⁰ Bi taalibe ya agsee ca Yeesu, ñu ne ko: «Yaxya moo nu yebal, nu laaj ndax yaa di Ki waroona ñëw, walla danuy xaar keneen?»

²¹ Ca waxtu woowa Yeesu wéral nit ñu bare ci seeni feebar ak ci seeni metit, di dàq ay rab tey gisloo ay gumba. ²² Noonu mu wax ndaw ya ne leen: «Demleen nettali Yaxya li ngeen gis te dégg ko. Gumba yaa ngi gis, lafañ yi y dox, gaana yi wér, téx yi y dégg, ñi dee di dekki, te néew doole ñaa ngi dégg xibaaru jàmm bi. ²³ Yaw mi sa ngëm yolomul ndax man, barkel nga.»

²⁴ Bi ndawi Yaxya yi demee, Yeesu daldi wax ak mbooloo ma ci mbirum Yaxya ne leen: «Lu ngeen seeti woon ca mändij ma? Xanaa barax buy jaayu ci ngelaw li? ²⁵ Kon lu ngeen seeti woon nag? Nit ku sol yére yu rafet? Waaye ñiy soloo noonu, tey dund dund gu neex ñu ngi dëkk ci kéri buur. ²⁶ Kon lu ngeen seeti woon? Yonent? Waaw, wax naa leen ne épp na yonent. ²⁷ Yaxya male

moo di ki ñu waxoon ci Mbind mi naan:

“Maa ngi yónni sama ndaw, mu jiit la,

te xàllal la yoon ci sa kanam.”

²⁸ Maa ngi leen koy wax, ci li jigéen jur, ku sut Yaxya masula feeñ. Waaye ba tey ki gëna ndaw ci nguuru Yàlla moo ko sut..”

²⁹ Nit ñépp ñi doon déglu Yeesu, ba ci juutikat yi sax, dëggal nañu ne Yàlla ku jub la, ndaxte nangu nañu Yaxya sóob leen ci ndox.

³⁰ Waaye Farisen ya ak xutbakat ya dañoo bañ, mu sóob leen ci ndox, di wone noonu ne gàntu nañu li leen Yàlla bëggaloon.

³¹ Yeesu tegaat ca ne: «Kon lan laa mana méngaleel niti jamono jii? Lan lañuy nirool? ³² Ñu ngi nirook xale yu toog ca pénc ma tey woowante naan:

“Liital nanu leen ak toxoro, te fecculeen,
woyal nanu leen woyi dëj, te jooyuleen.”

³³ Ndaxte Yaxya feeñ na, lekkul mburu, naanul biiñ, ngeen daldi ne: “Dafa ànd ak rab.”

³⁴ Gannaaw gi nag Doomu nit ki ñew na, lekk, naan, ngeen daldi ne: “Kii daal bëgg na lekk, di naan biiñ, tey xaritoo ak ay juutikat ak ay boroom bàkkaar.” ³⁵ Waaye li xam-xamu Yàlla di jur, mooy firndeel ne dëgg la.”

Yeesu ca kér Simon Farisen ba

³⁶ Amoon na ab Farisen bu ñaan Yeesu, mu ñew lekkandoo ak moom. Yeesu dem kér waa ja, toog ca lekkukaay. ³⁷ Fekk amoon na ca dëkk ba jigéen juy moy Yàlla. Bi mu yégee ne, Yeesoo ngay lekk ca kér Farisen ba, mu dem, yóbbale njaq lu ñu defare doj wu ñuy wax albaatar te def latkoloñ. ³⁸ Bi jigéen ja agsee, mu taxaw ca gannaaw tànki Yeesu, di jooy. Noonu ay rongooñam tooyal

tànki Yeesu, jigéen ja di leen fomp ak kawaram, di leen fóon te ciy sotti latkoloñ ja.

³⁹ Naka la Farisen, bi woo woon Yeesu ci kérám, gis loolu, mu wax ci xelam naan: «Bu nit kii doonoon yonent, kon dina xam kuy jigéen ji koy laal ak ni mu nekke bàkkaarkat.» ⁴⁰ Yeesu ne ca tonn, daldi ne Farisen ba: «Simon, am na lu ma la wara wax.» Simon ne ko: «Waxal, kilifa gi.»

⁴¹ Yeesu ne ko: «Da fee amoon ñaari nit ñu ameel bor benn leblekat. Kenn kaa ngi ko ameel téeméeri junni ci xaalis, ki ci des fukki junni*. ⁴² Waaye kenn ci ñoom manu koo fey. Noonu mu baal leen bor ya. Ci ñaar ñooñu nag kan moo ko ciy gëna bëgg?» ⁴³ Simon ne ko: «Xanaa ki ñu baal bor bi gëna bare.»

Yeesu ne ko: «Atte nga dëgg,» ⁴⁴ daldi walbatiku ca jigéen ja, ne Simon: «Ndax gis nga jigéen jii? Dugg naa sa kér, te joxewuloo ndox, ngir raxas samay tànk. Waaye moom, raxas na samay tànk ak ay rongooñam, ba noppi fomp leen ak kawaram. ⁴⁵ Bi ma agsee, fóonuloo ma, waaye moom, bi ma duggee ba léegi tàyyiwul ci di fóon samay tànk. ⁴⁶ Defuloo diw ci sama bopp, waaye moom, sotti na latkoloñ ci samay tànk.

⁴⁷ Moo tax ma di la wax ne, su wonee mbëggeel gu réye nii, dafa fekk ñu baal ko bàkkaaram yu bare. Waaye ki mbëggeelam néew dafa fekk ñu baal ko lu tuuti.»

⁴⁸ Yeesu daldi ne jigéen ja: «Baal nañu la say bàkkaar.»

⁴⁹ Noonu ñi doon lekkandoo ak moom di wax ci seen xel naan: «Kii am sañ-sañu baale bàkkaar mooy kan?» ⁵⁰ Waaye Yeesu ne jigéen ja: «Sa ngém musal na la. Demal ci jàmm.»

* ^{7:41} téeméeri junni: maanaam juróomi téeméeri denariyon; fukki junni: maanaam juróom fukki denariyon. Seetal Xaalís ci Leeral yi.

8*Léebu beykat bi*

¹ Gannaaw loolu Yeesu di dem ca ay dëkk yu mag ak yu ndaw, di waaraate ak di yégle xibaaru jàmm bi jém ci nguuru Yàlla. Fukki taalibe ya ak ñaar ànd ak moom, ² ak ay jigéen yu mu teqale woon ak rab te jéle leen ci seeni wopp, ñu di: Maryama, mi ñuy wooye Maryaamam Magdala, mi Yeesu tåggale woon ak juróom ñaari rab; ³ Sànn, soxnas ku ñuy wax Kusa, mi doon wottu alalu Erodd; ak Susànn ak ñeneen jigéen. Jigéen ñooñu ñoo doon joxe seen alal, ngir dimbali Yeesu ak ay taalibeem.

⁴ Dëkk ak dëkk nit ña di fa jóge jém ca Yeesu, ba mbooloo mu bare dajaloo, mu wax leen léeb wii: ⁵ «Dafa amoon beykat bu demoon jiyi. Bi muy saaw toolam nag, lenn ci pepp mi wadd ci kaw yoon wi, nit ñi joggi ci, picci asamaan lekk ko lépp. ⁶ Leneen wadd ci bérab bu bare ay doj. Naka la sax rekk, daldi wow, ndaxte suuf si tooyul woon. ⁷ Leneen nag wadd ci biir ay xaaxaam, ñu saxandoo, xaaxaam ya tanc ko. ⁸ Li ci des dal ci suuf su baax, sax, nangu ba meññ téeméeri yoon lu ëpp la mu ji woon.»

Gannaaw loolu Yeesu wax ak kàddu gu dëgér ne: «Déglul bu baax, yaw mi am ay nopp.»

⁹ Taalibey Yeesu yi laaj ko lu léeb woowu di tekki. ¹⁰ Mu ne leen: «May nañu leen, ngeen xam mbóoti nguuru Yàlla, waaye ñi ci des, dama leen di wax ci ay léeb. Noonu la, ngir:

“Ñuy xool te duñu mana gis, di dégg te duñu mana xam.”

¹¹ «Lii la léebu beykat bi di tekki. Kàddug Yàlla mooy jiwu wi. ¹² Ki féete ci yoon wi mooy ki dégg. Gannaaw gi, Seytaane dafay ñew, këf kàddu, gi ñu def ci

xolam, ngir mu baña gëm te Yàlla musal ko. ¹³ Ki nekk ci bérab bu bare ay doj, mooy ki dégg kàddu gi, ba noppi nangu ko ak mbég. Waaye wax ji saxul ci moom. Dina gëm ab diir, waaye bu nattu yi agsee, mu daldi dàgggeeku. ¹⁴ Ki jot ci jiwu wi ci xaaxaam yi mooy ki dégg kàddu gi, waaye neestuut soxla yi ak alal ak bànnexxi àddina tanc ko, ba du àgg cig mat. ¹⁵ Ki jot ci jiwu wi ci suuf su baax si nag, mooy ki dégg kàddu gi te denc ko ci xol bu baax bu gore, te muñ ba jur njariñ.

Léebu làmp bi

¹⁶ «Kenn du taal làmp, dëpp ci leget, walla mu di ko def ci ron lal. Daf koy wékk, ngir mu leeral ñiy dugg. ¹⁷ Amul dara luy kumpa lu ñu dul siiwal bés, walla lu làqu lu ñu dul feeñal, ba mu ne fàññ. ¹⁸ Seetleen bu baax, ni ngeen di déglloo kàddu gi. Ku am, dees na la dollil, waaye ku amul, dees na nangu sax li nga xalaatoon ne am nga ko ba noppi.»

Ñiy waa kér Yeesu dëgg

¹⁹ Noonu ndeyu Yeesu ak ay rakkam ñew seetsi ko, waaye manuñu woona agsi ci moom, ndaxte nit ña dañoo bare. ²⁰ Am ku ko yégal ne: «Sa yaay ak say rakk ñu ngi nii taxaw ci biti, bëgg laa gis.» ²¹ Waaye mu daldi leen ne: «Sama yaay ak samay rakk, ñooy ñiy déglu kàddug Yàlla, te di ko topp.»

Yeesu dalal na ngelaw li

²² Benn bés Yeesu àndoona ak ay taalibeem, dugg ci gaal. Mu ne leen: «Nanu jàll dex gi.» Noonu ñu dem. ²³ Bi ñuy dem nag, Yeesu daldi nelaw. Ngelaw lu am doole daldi ñew, yëngal dex gi, gaal gi fees ak ndox, ba ñu bëggga suux. ²⁴ Noonu taalibe yi jegesi Yeesu, yee ko ne: «Kilifa gi, kilifa gi, nu ngiy dee!»

Ci kaw loolu Yeesu jóg, daldi gëdd ngelaw li ak duus yi. Lépp dal, ba ne nemm.²⁵ Yeesu ne taalibe yi: «Ana seen ngëm?» Nu daldi tiit te waaru, naan ci seen biir: «Kii moo di kan? Mi ngi jox ndigal ngelaw li ak ndox mi, ñuu koy déggal.»

Yeesu faj na ku rab jåpp

²⁶ Noonu ñu teer ca diiwaanu waa Serasa, fa jakkaarloo ak diiwaanu Galile.²⁷ Bi Yeesu di wàcc ca gaal ga, ku rab jåpp ca waa dëkk ba ñëw, kar ko. Yàgg na def yaramu neen te dëkkul ca kér, waaye ca sëg ya lay nekk.²⁸ Bi mu gisee Yeesu, mu yuuxu, daanu ciy tànkam, daldi xaacu ne: «Yaw Yeesu Doomu Yàlla Aji Kawe ji, loo may fexeel? Maa ngi lay ñaan, nga bañ maa mbugal.»

²⁹ Dafa wax loolu, ndaxte Yeesu santoon na rab wi, mu génn ci moom. Rab wa dafa ko doon farala jåpp. Nit ñi daan ñaňu ko wottu, di ko yeew ak ay càllala, ak di ko jéng, mu di leen dagg, rab wi di ko xiir ca bérab yu wéet.

³⁰ Noonu Yeesu laaj ko: «Noo tudd?» Mu ne ko: «Coggal laa tudd.» Dafa wax loolu, ndaxte rab yu baree ko jåppoon.³¹ Rab yooyoo ngi ko doon ñaan, ngir mu bañ leena sant, ñu dem ca kàmb gu xóot gi.

³² Fekk amoon na fa géttu mbaam-xuux yu bare, yuy for ca tund wa. Rab ya ñaan Yeesu, mu may leen, ñu dugg mbaam-xuux ya. Mu may leen ko.³³ Noonu rab ya génn nit ka, dugg mbaam-xuux ya, ñu daldi bartalu, daanu ca dex ga, lab.³⁴ Sàmm ya gis li xew, daw nettaliji mbir mi ca dëkk ba ak ca àll ba.³⁵ Nit fii génn, ngir seet li xew.

Bi ñuu agsee ca Yeesu, ñu fekk fa nit, ka rab ya bàyyi woon, toog ca kanam Yeesu, sol ay yére te ànd ak sagoom. Nu daldi ragal.³⁶ Ña fekke woon mbir ma nag, nettali

leen naka la Yeesu wérale ki rab ya jåppoon.³⁷ Ci kaw loolu waa diiwaanu Serasa bépp ragal, ba ñaan Yeesu mu jóge fa. Noonu Yeesu dugg ci gaal gi, di bëggä dem.³⁸ Nit ki Yeesu tåggale woon ak rab ya ñaan ko, ngir ànd ak moom. Waaye Yeesu wañni ko ne ko:³⁹ «Ñibbil, nettali li la Yàlla defal lépp.» Noonu waa ji dem di wér dëkk ba yépp, di fa yégle la ko Yeesu defal.

Yeesu dekkal na doomu Yayrus te faj jigéen

⁴⁰ Bi Yeesu dëppee dellu, mbooloo ma di ko teeru, ndaxte ñépp a ngi ko doon xaar.⁴¹ Noonu nit ñëw, tuddoon Yayrus te nekk njiiut jàngu ba. Bi mu agsee, mu daanu ci tànki Yeesu, sarxu ko mu ñëw kéräm,⁴² ndaxte jenn doomam ju jigéen, ji mu amoon kepp te tuy tollu ci fukki at ak ñaar, ma nga doon waaja dee.

Bi Yeesuy dem, nit ñaa ngi doon buuxante, di ko tanc.⁴³ Amoon na nag ca mbooloo ma jigéen ju doon xépp deret diirub fukki at ak ñaar, te kenn manu ko woona faj.⁴⁴ Jigéen ja jegeñsi Yeesu nag, doxe ko gannaaw, laal catu mbubbam. Ca saa sa deret ji dal.

⁴⁵ Yeesu laaj nit ña ne: «Ana ku ma laal?» Ku nekk di miim. Noonu Piyeer ne ko: «Kilifa gi, nit ñépp a ngi lay wér, di la tanc wet gu nekk.»⁴⁶ Waaye Yeesu ne: «Am na ku ma laal, ndaxte yég naa ne am na doole ju génn ci man.»⁴⁷ Te jigéen ja xam ne manul woona ñëbb li mu def. Mu daldi daanu ci tànki Yeesu, di lox. Noonu mu nettali ci kanam ñépp li taxoon mu laal Yeesu, ak ni mu wére ca saa sa.⁴⁸ Yeesu ne ko: «Soxna si, sa ngëm faj na la. Demal ci jàmm.»

⁴⁹ Bi Yeesu di wax nag, am na ku jóge ca kér njit la, mu ñëw naan: «Sa doom faatu na; matatul ngay sonal kilifa gi.»⁵⁰ Yeesu

dégg kàddu yooyu, daldi ne njiit la: «Bul tiit. Gëmal rekk te dina dundaat.»

⁵¹ Bi Yeesu agsee ca kér ga, nanguwul kenn duggaaleek moom, ñu dul Piyeer, Yowaana, Saag ak waajuri xale ba. ⁵² Ña fa nekk ñépp di yuuxu ak di jooy xale bi. Noonu Yeesu ne leen: «Bàyyileen seen jooy yi. Janq bi deewul, day nelaw rekk.» ⁵³ Waaye ñu di ko ñaawal, ndaxte xamoon nañu ne dee na. ⁵⁴ Waaye Yeesu jàapp loxob janq ba, woo ko ne ko: «Xale bi, jögal.» ⁵⁵ Noonu ruuwu xale ba délsiaat, mu daldi jóg ca saa sa. Yeesu santaane ñu may ko, mu lekk. ⁵⁶ Waajuri xale bi daldi waaru. Waaye Yeesu tere leen, ñu wax kenn li xew.

9

Yeesu yónni na fukki taalibe yi ak ñaar

¹ Benn bés Yeesu dajale fukki taalibe ya ak ñaar, jox leen doole ak sañ-sañu dàq rab yépp ak di faj jängoro yi. ² Noonu mu yónni leen ñuy yégle nguuru Yàlla ak di faj jarag yi. ³ Mu ne leen: «Bu ngeen di dem, buleen yóbbaale dara, du yet mbaa mbuuus mbaa mburu mbaa xaalis. Buleen yor it ñaari turki. ⁴ Kér gu ngeen dugg, dal-leen fa, ba kera ngeen di fa jóge. ⁵ Fépp fu leen nit ñi gàntoo, gënneen ca dëkk booba te ngeen yëlëb seen pëndu tànk, ngir seede leen seen réer.»

⁶ Noonu ñu dem dëkk ak dëkk, di fa yégle xibaaru jàmm bi, tey wéral jarag yi.

⁷ Bi Erodd boroom diiwaanu Galile déggee li Yeesu ak ay taalibeem doon def lépp, mu jaaxle, ndaxte amoon na, ñu doon wax ci mbiri Yeesu naan: «Yaxyaa moo dekki.» ⁸ Am it ñuy wax naan: Ilyaas moo délsi. Neneen naan: «Kenn ci yonent yu jékk yaa dekki.» ⁹ Waaye Erodd ne:

«Yaxyaa, man mii maa dagglu boppam. Kon kii ma dégg ay jaloooreem, mooy kan?» Noonu mu koy fexee gis.

Yeesu bareel na ay mburu

¹⁰ Bi ndaw ya délse, ñu nettali Yeesu la ñu defoon lépp. Noonu mu yóbbaale leen, ñu sore nit ñi, jém ca dëkk bu ñuy wax Betsayda. ¹¹ Bi ko nit ña yégee, ñu toppi ko. Yeesu teeru leen, di leen wax ci mbirum nguuru Yàlla, te di wéral ñi ko aajowoo.

¹² Ca ngoon sa fukki taalibe ya ak ñaar ñew ci Yeesu ne ko: «Ywil mbooloo mi, ñu dugg ci dëkk yi ak àll bi ko wér, ngir am lu ñu lekk ak fu ñu fanaan, ndaxte fii àllub neen la.» ¹³ Waaye Yeesu ne leen: «Joxleen leen lu ñu lekk.» Ñu ne ko: «Amunu lu dul juróomi mburu ak ñaari jén. Xanaa ndax nu dem jéndal mbooloo mii lu ñu lekk?» ¹⁴ Ndaxte lu wara mat juróomi junniy góor a nga fa teewoon. Yeesu ne taalibe ya: «Neeleen mbooloo mi ñu toog def ay géewi juróom fukki nit.» ¹⁵ Taalibe ya def ko, toogloo nit ña.

¹⁶ Bi loolu amee Yeesu jél juróomi mburu yi ak ñaari jén yi, xool ci kaw, gérém Yàlla, ba noppo mu damm leen, jox taalibe yi, ngir ñu séddale ko mbooloo mi. ¹⁷ Noonu ñépp lekk ba suur. Bi ñu dajalee desit ya, ñu feesal fukki pañe ak ñaar.

Piyeer wax na ne, Yeesu mooy Almasi bi

¹⁸ Benn bés Yeesu beddeeku mbooloo ma, di ñaan; taalibe yi nekk ci wetam. Mu laaj leen ne: «Nit ñi, ku ñu wax ne moom laa?» ¹⁹ Ñu ne ko: «Am na ñu naan, yaa di Yaxyaa; ñeneen ne, Ilyaas; ñi ci des ne yaay kenn ci yonent yu jékk yaa dekki.»

²⁰ Yeesu ne leen: «Yéen nag ku ngeen ne moom laa?» Piyeer ne ko: «Yaa di Almasi, bi Yàlla

yónni.»²¹ Noonu Yeesu daldi leen dénk, tere leen ñu wax ko kenn,²² teg ca ne: «Doomu nit ki war na sonn lu bare; sarxalkat yu mag ya ak xutbakat ya dëddu ko, ñu rey ko, mu dekki ca ñetteelu fan ba.»

²³ Noonu Yeesu ne leen ñoom ñépp: «Ku bëggä aw ci samay tank, na bàyyi boppam, gàddu bés bu nekk bant, bi ñu ko wara daaj, doora topp ci man.²⁴ Ndaxte koo xam ne bëgg ngaa rawale sa bakkan, dinga ko ñakk, waaye ku ñakk sa bakkan ngir man, dinga ko jotaat.²⁵ Ndaxte moom àddina sépp, lu muy jariñ nit, su fekkee ne dafay ñakk bakkanam walla mu loru?²⁶ Ku ma rusa faral, te nanguwul samay wax, Doomu nit ki dina la rusa xam, bés bu ñéwee ci ndamam ak ci ndamu Baay bi ak lu malaaka yu sell yi.²⁷ Ci dëgg maa ngi leen koy wax, am na ñi fi taxaw ñoo xam ne duñu dee te gisuñu nguuru Yàlla gi.»

Ndamu Yeesu jolli na ci moom

²⁸ Bi ñu ca tegee luy tollook ayu-bés gannaaw bi Yeesu waxee loolu, mu ànd ak Piyeer, Yowaana ak Saag, yéeg ca kaw tund wa ngir ñaan.²⁹ Bi muy ñaan, xar kamanam daldi soppiku, ay yéreem weex tåll bay melax.³⁰ Am ñaari nit di waxtaan ak moom, muy yonenti Yàlla Musaa ak Ilyas.³¹ Ñoo feeñ ci ndamu Yàlla, di waxtaane ci demug Yeesu, gi muy àggalee yenam ci Yerusalem.³² Fekk Piyeer ak ñi mu àndal doon gëmméentu, waaye bi ñu yewwoo bu baax, ñu gis ndamu Yeesu, ak ñaari nit ñu taxaw ci wetam.³³ Bi nit ñooñu di sore Yeesu, Piyeer ne ko: «Kilifa gi, bég nanu ci sunu teew ffi; nanu defar ñetti mbaar, benn yaw, benn Musaa ak benn Ilyas.» Fekk xamul la mu doon wax.³⁴ Bi mu koy wax, niir ñëw muur leen, taalibe yi daldi tiit, bi leen niir wa èmbee.³⁵ Noonu baat jibe ca niir

wa naan: «Kii mooy sama Doom ji ma fal; dégluleen ko.»

³⁶ Bi baat ba waxee ba noppi, Yeesu rekk des fa. Taalibe ya noppi, baña nettali kenn ca ja-mono jooja la ñu gisoon.

Yeesu faj na ku rab jàpp

³⁷ Ca suba sa Yeesu ak taalibe ya wàccce ca tund wa, mbooloo mu bare ñëw, di ko gatandu.³⁸ Nit xaacu ci biir mbooloo mi naan: «Kilifa gi, maa ngi lay ñaan, nga seet sama doom, ndaxte moom kepp laa am.³⁹ Léeg-léeg rab jàpp ko, mu daldi yuuxu ca saa sa, rab wi di ko sayloo, gémmiñ gi di fuur. Du faral di génn ci moom te dina ko sonal.⁴⁰ Ñaan naa say taalibe, ñu dàq ko, waaye manuñu ko.»⁴¹ Yeesu ne leen: «Yéen niti jamono jii, yéen ñi gëmadi te dëng, ba kañ laa wara nekk ak yéen te di leen muñal? Indil ma sa doom.»

⁴² Bi xale biy agsi, rab wi di ko daaneel ci suuf, muy say. Waaye Yeesu daldi gëdd rab wa, wéral xale ba, daldi ko delloo baayam.⁴³ Ku nekk waaru na ndax màggug Yàlla.

Bi ñuy yéemu ci li mu doon def, Yeesu ne taalibeem ya:⁴⁴ «Dégluleen bu baax lii ma leen di wax: dinañu jébbal Doomu nit ki ci loxoy nit ñi.»⁴⁵ Waaye taalibe ya xamuñu kàddu googu. Yàlla dafa leen nëbb li muy tekki, ba ñu bañ koo xam, te ñemewuñu koo laaj Yeesu.

Kan moo gëna màgg?

⁴⁶ Werante am ci biir taalibe yi, ñuy laajante kan moo gëna màgg ci ñoom.⁴⁷ Yeesu mi xam seen xalaat, jél ab xale, teg ci wetam ne leen:⁴⁸ «Ku nangu xale bii ci sama tur, man mii nga nangu; te ku ma nangu, nangu nga ki ma yónni; ndaxte ki gëna woyof ci yéen ñépp, kooku moo gëna màgg.»

⁴⁹ Bi loolu amee Yowaana jël kàddu gi ne: «Kilifa gi, danoo gis nit kuy dàq ay rab ci sa tur, nu tere ko ko, ndaxte bokkul ci nun.» ⁵⁰ Waaye Yeesu ne ko: «Buleen ko tere, ndaxte ku la sotul, far na ak yaw.»

Bañ nañoo nangu Yeesu ca Samari

⁵¹ Bi jamono ji jegeñsee, ji Yeesu waree jóge àaddina dem asamaan, mu sigiñu ci dem Yerusalem. ⁵² Noonu mu yebal ay ndaw, ñu jiitu ko. Ñu dem nag, dugg ci ab dëkk ci diiwaanu Samari, ngir wutal ko fa fu mu dal. ⁵³ Waaye waa dëkk ba nanguwuñu ko, ndaxte mi ngi jublu woon Yerusalem. ⁵⁴ Bi taalibe yi tudd Saag ak Yowaana gisee loolu, ñu ne: «Boroom bi, ndax dangaa bëgg nu ne, na sawaras asamaan dal ci seen kaw, faagaagal leen?» ⁵⁵ Waaye Yeesu walbatiku, yedd taalibe ya, ⁵⁶ ba noppo ñu daldi dem wuti beneen dëkk.

Ki bëgga topp Yeesu warula geestu gannaawam

⁵⁷ Bi ñuy dem, am ci yoon wi ku ne Yeesu: «Dinaa la topp fépp foo jém.» ⁵⁸ Waaye Yeesu ne ko: «Till yi am nañu seeni kàmb, te picci asamaan am nañu ay tàgg, waaye Doomu nit ki amul fu mu noppal boppam.» ⁵⁹ Yeesu ne keneen: «Toppal ci man.» Waaye kooku ne ko: «Sang bi, may ma, ma jëkka dem suuli sama baay.» ⁶⁰ Mu ne ko: «Bàyyil ñi dee, ñu suul seeni néew. Yaw demal, yégle nguuru Yàlla.» ⁶¹ Keneen ne ko: «Sang bi, dinaa la topp, waaye may ma, ma jëkka tàgguguji sama waa kér.» ⁶² Yeesu ne ko: «Kuy ji, di geestu, yejoowula liggéey ci nguuru Yàlla.»

10

Yeesu yebal na juróom ñaar fukki taalibe ak ñaar

¹ Gannaaw loolu Boroom bi tann na yeneen juróom ñaar fukki taalibe ak ñaar, yebal leen, ñu ànd ñaar ak ñaar, jiituji ko ca dëkk yépp ak ca bérab yépp, ya mu naroona dem moom ci boppam. ² Mu ne leen: «Ngóob mi yaatu na, waaye liggéeykat yi barewuñu. Ñaanleen nag Boroom ngóob mi, mu yebal ay liggéeykat, ñu góob toolam. ³ Demleen! Maa ngi leen di yónni, mel ni ay mbote ci biir ay bukki. ⁴ Buleen yor xaalis walla mbuus walla ay dàll. Buleen nuyu kenn ci yoon wi.

⁵ «Kér gu ngeen mana dugg, nangeen jékk ne: “Na jàmm wàcc ci kér gi.” ⁶ Bu fa nitu jàmm nekkee, seen yéene dina ko indil jàmm. Lu ko moy, seen yéene dina délsi ci yéen. ⁷ Dal-leen ca kér googa, tey lekk ak a naan lu ñu leen di jox, ndaxte liggéeykat yelloo na jot peyam. Buleen dem nag kér ak kér.

⁸ «Dëkk bu ngeen mana dugg, te waa dëkk ba teeru leen, lu ñu leen jox, lekkleen ko. ⁹ Nangeen wéral jaragi dëkk ba, te ngeen ne leen: “Nguuru Yàlla jegesi na leen.” ¹⁰ Waaye bu ngeen duggee ci dëkk te teeruwuñu leen, demleen ca mbedd ya te ne leen: ¹¹ “Seen pëndu dëkk, bi taq ci sunuy tànk sax, noo ngi koy faxas, ngir seede leen seen réer. Waaye nag xam-leen ne nguuru Yàlla jegesi na.” ¹² Maa ngi leen koy wax, bu bés baa, waa Sodom ñooy tane dëkk boobo.

¹³ «Dingeen torox, yéen waa Korasin ak waa Betsayda, ndaxte kéemaan yi ma def ci yéen, bu ñu leen defoon ci dëkku Tir walla ci dëkku Sidon, kon tuub nañu seeni bàkkaar bu yàgg, xéppoo dóom, sol saaku. ¹⁴ Moona ca bés pénc ba, Tir ak Sidon ñoo leen di tane. ¹⁵ Te yaw dëkku Kapernawum, ndax dees na la

yékkati bu kawe? Déedéet, dees na la daane bu suufe.

¹⁶ «Ku leen déglu, déglu na ma; ku leen bañ, bañ na ma. Te ku ma bañ, bañ na ki ma yónni.»

¹⁷ Juróom ñaar fukki taalibe yi ak ñaar délsi, fees ak mbég te naan: «Boroom bi, rab yi sax déggal nañu nu ndax sa tur.»

¹⁸ Yeesu ne leen: «Maa ngi doon séen Seytaane wàcce asamaan ni sawaras melax. ¹⁹ Gis ngeen, jox naa leen sañ-sañu joggi ci jaan yi ak ci jiit yi, daan dooley bañaale bi, te dara du leen mana gaañ. ²⁰ Moona li leen rab yi déggal, bumu tax ngeen bég, waaye béggleen ndax li ñu bind seen tur ci asamaan.»

²¹ Ca saa soosu Xel mu Sell mi feesal Yeesu ak mbég, mu daldi ne: «Yaw Baay, Boroom asamaan ak suuf, maa ngi lay sant ci li nga nèbb yéf yii ñi am xam-xam ak ñi am xel, te xamal leen gone yi. Waaw, Baay, ndaxte looloo la neex.» ²² Yeesu teg ca ne: «Sama Baay jébbal na ma lépp, te kenn manula xam, man Doom ji, maay kan, ku dul Baay bi; kenn manula xam it kan mooy Baay bi, ku dul man Doom ji, ak ku ma ko bégga xamal.»

²³ Gannaaw bi mu waxee loolu, Yeesu walbatiku ca taalibe ya ne leen ñoom rekk: «Ñi seeni bët di gis li ngeen di gis, am nañu mbég. ²⁴ Ndaxte maa ngi leen koy wax, yonent yu bare ak buur yu bare béggoon nañoo gis li ngeen di gis, waaye gisuñu ko, te dégg li ngeen di dégg, waaye dégguñu ko.»

Nit ku baax ku dëkk Samari

²⁵ Noonu benn xutbakat daldi jóg, ngir fexee fir Yeesu ne ko: «Kilifa gi, lan laa wara def, ba am dund gu dul jeex?» ²⁶ Yeesu ne ko: «Lu ñu bind ci yoonu Musaa? Lan nga ciy jàng?» ²⁷ Nit ka ne ko: «Nanga bëgg Yalla sa Boroom ak

sa xol bépp ak sa bakkan bépp, sa kàttan gépp ak sa xel mépp,” te it: “Nanga bëgg sa moroom, ni nga bëgg sa bopp.”» ²⁸ Yeesu ne ko nag: «Li nga wax dëgg la. Boo defee loolu, dinga dund ba fàww.» ²⁹ Waaye xutbakat ba bëggona am aw lay, ne Yeesu: «Kan mooy sama moroom nag?»

³⁰ Yeesu ne ko: «Dafa amoon nit ku jóge woon Yerusalem, jém Yeriko. Ay sàcc dogale ko, futti ko, dóor ko ba muy bëggaa dee, dem båyyi ko fa. ³¹ Faf ab sarxalkat jaar ca yoon wa, séen nit ka, teggi. ³² Benn waay it bu soqikoo ci giiru Lewi, aw ca bérab booba, séen waa ja, teggi. ³³ Waaye benn waay bu dëkk Samari bu doon tukki, ñew ba jege waa ja, gis ko, yérém ko. ³⁴ Noonu mu ñew, sotti diw ak biiñ ca gaañu-gaañu ya, lémès ko. Gannaaw loolu mu teg ko ci mbaamam, yóbbu ko ci fanaanukaay, di ko topptoo. ³⁵ Bi bët setee, mu génne ñaari poseti xaalis*, jox ko boroom kér ga ne ko: “Nanga topptoo nit kooku. Bés bu ma fi jaaraatee, dinaa la fey, man ci sama bopp, lépp loo ci dolli ci xaalis.”»

³⁶ Yeesu teg ca ne: «Lu ciy sa xalaat? Kan ci ñett ñooñu moo jëfe ni kuy jéf jéme ci moroomam, ba ñu gisee nit, ka sàcc ya dogale woon?» ³⁷ Xutbakat ba ne ko: «Xanaa ki ko won yérmandeem.» Yeesu ne ko nag: «Demal tey def ni moom.»

Màrt ak Maryaama teeru nañu Yeesu

³⁸ Bi Yeesu ak ay taalibeem nekkee ci yoon wi, mu dugg ci benn dëkk, fekk fa jigéen ju tudd Màrt, ganale ko. ³⁹ Màrt nag amoon rakk ju tudd Maryaama, ma nga toog ci tànki Boroom bi, di déglu ay kàddoom. ⁴⁰ Fekk Màrt jàpp lool ca waañ wa. Noonu mu ñew

* **10:35** Maanaam ñaari denariyon. Seetal Xaalís ci Leeral yi.

ci wetu Yeesu ne ko: «Boroom bi, doo ci wax dara, boo gisee sama rakk ji bàyyi ma ak liggeey bi yépp? Ne ko mu jàapple ma.»⁴¹ Boroom bi ne ko: «Màrt, Màrt, yu baree ngi fees sa xol, nga am ay téq-téq ndax loolu. ⁴² Moona de, lenn rekk a am solo. Maryaama dafa tàngn cér bi gén, te kenn du ko nangu ci moom.»

11

Ni ñuy ñaane ci Yàlla

¹ Am bés Yeesu di ñaan ci benn bérab. Bi mu noppee, kenn ci taalibeem yi ne ko: «Boroom bi, jàngal nu, nan lanu wara ñaane, ni ko Yaxyà jàngle ay taalibeem.»⁴³

² Yeesu ne leen: «Bu ngeen dee ñaan, nangeen ne:

Baay, yal na sa tur di lu ñu sellal, yal na sa nguur ñëw.

³ Yal nanga nu may bés bu nekk lu nu dunde.

⁴ Yal nanga nu baal sunuy bákkaar, ndaxte nun itam danuy baal ñépp ñi nu tooñ.

Yàlla boo nu teg ci yoonu nattu.»

⁵ Yeesu teg ca ne leen: «Mi ngi mel ni, nga dem seeti sa xarit ci xaaжу guddi ne ko: "Xarit, lebal ma ñetti mburu. ⁶ Dafa am sama xarit bu ma ganesi, te awma dara lu ma ko jox."»

⁷ «Waaye kooku nekk ci biir néegam, dina ko ne: "Bu ma lakkal, tég naa bunt bi ba noppiti tédd naa maak sama njaboot; manumaa jóg di la jox dara."»⁸ Maa ngi leen koy wax, su jógul jox ko li muy laaj ndax li ñu xaritoo it, ndax la kee ñàkk jom dina tax mu jox ko lépp li mu soxla.

⁹ Moo tax ma ne, ñaanleen, ñu may leen; seetleen, te dingeen gis; fèggleen, ñu ubbil leen. ¹⁰ Ndaxte képp kuy ñaan, dinga am; kuy seet, dinga gis; kuy fègg, ñu ubbil la. ¹¹ Bu la sa doom ñaanee jén, yaw miy baayam, ndax dinga

ko baña jox jén, jox ko jaan?¹² Walla mu ñaan la nen, nga jox ko jiit? ¹³ Ndegam yéen ñi bon yéena mana jox seeni gone lu baax, astamaak Baay bi nekk ci kaw dina jox Xel mu Sell mi ñi ko koy ñaan!»

Yeesu ak Beelsebul

¹⁴ Am bés Yeesu dàq rab wulu. Naka la rab wa génn, luu ba daldi wax, ba mbooloo may yéemu. ¹⁵ Waaye am ca mbooloo ma ay nit, ñu doon wax naan: «Ci kàttanu Beelsebul, buuru rab yi, lay dàqe rab yi.»

¹⁶ Am ñeneen ñu fexe koo fir, ba laaj ko kéemaan gu jóge ci asamaan tey firndeel yónnentam.

¹⁷ Waaye Yeesu xam seen xalaat ne leen: «Réew mu xeex boppam tas, kér gu xeex boppam gent.

¹⁸ Te it bu Seytaane xeexee boppam, naka la nguuram di mana yàgge? Damay wax loolu, ndaxte nee ngeen, damay dàq rab jaarale ko ci kàttanu Beelsebul. ¹⁹ Te it bu fekkee ne man damay dàq ay rab ci kàttanu Beelsebul, seeni taalibe nag ci gan kàttan lañu leen di dàqe? Kon ñoo leen di àtte. ²⁰ Waaye bu fekkee ne ci baaraamu Yàlla laay dàqe rab, kon nguuru Yàlla agsi na ba ci yéen.

²¹ «Su nit ku bare doole gànnaayoo, di wottu kérám, alalam dina raw. ²² Waaye bu ku ko ñépp doole ñéwee, daan ko, dafay nangu gànnaay ya mu yaakaaroon, ba noppiti séddale alal ja. ²³ Ku farul ak man, yaa ngi may xeex, ku dajalewul ak man, yaa ngi tasaare.

²⁴ «Boo xamee ne rab, wa jàppoon nit, génn na ci moom, day wér ay bérab yu wow, di wut fu mu noppaloo, waaye du ko gis. Noonu da naan: "Naa dellu ca sama kér, ga ma jóge." ²⁵ Bu ñéwee nag, mu fekk kérám, ñu

bale ko, defar ko ba lépp jekk.
²⁶ Bu ko gisee nag, mu dem wooyi yeneen juróom ñaari rab yu ko gëna soxor. Ñu dugg, sanc fa; ba tax mujug nit kooku mooy yées njàlbéenam.»

²⁷ Bi Yeesu di wax loolu, jenn jigéen yékkati baatam ca biir mbooloo ma ne: «Céy jigéen ji la ëmb te nàmpal la moo barkeel!»
²⁸ Waaye Yeesu ne ko: «Neel kay, ki barkeel mooy kiy déglu kàddug Yàlla te di ko topp.»

Firndeg yonent Yàlla Yunus

²⁹ Naka la mbooloo may gëna takku, Yeesu ne: «Niti jamono jii dañoo bon. Ñu ngi laaj firnde, waaye duñu jot genn firnde gu dul firndeg Yunus. ³⁰ Ndaxte ni Yunus nekke woon firnde ci waa dëkku Niniw, noonu la Doomu nit kiy nekke firnde ci niti jamono jii. ³¹ Keroog bés pénc buur bu jigéen, ba dëkkoon ca sudd, dina joggandoo ak niti jamono jii, yey leen; ndaxte dafa jóge ca catul àddina, ngir déglu xam-xamu Suleymaan, te ku sut Suleymaan a ngi fi. ³² Te it ca bés pénc, waa dëkku Niniw dinañu joggandoo ak niti jamono jii, yey leen, ndaxte bi leen Yunus waaree, tuub nañu seeni bàkkaar, te ku sut Yunus a ngi fi.

Léebu làmp bi

³³ «Kenn du taal làmp, ba noppo di ko dugal cig kàmb, walla di ci këpp leget. Daf koy wékk, ngir mu leeral ñiy dugg. ³⁴ Bét mooy làmpu yaram. Bu sa bét wéree, kon sa yaram wépp leer. Waaye bu sa bét woppee, kon sa yaram wépp lëndëm. ³⁵ Moytul ndax leer gi nekk ci yaw du lëndëm. ³⁶ Kon bu sa yaram wépp nekkee ci leer te amul genn wet gu laal ci lëndëm, dina leer nàññ, mel ni leeraayu làmp ne ràyy ci sa kaw.»

Yeesu yedd na Farisen yi ak xutbakat yi

³⁷ Bi Yeesu waxee ba noppo, benn Farisen wax ko, mu ñew lekke kéraram. Yeesu dugg ca kér ga, toog ca lekkukaay ba.

³⁸ Farisen bi nag daldi jaaxle, bi mu gisee ne Yeesu raxasuwul, laata muy lekk. ³⁹ Noonu Boroom bi ne ko: «Waaw, yéen Farisen yi, yéena ngi setal bitib kaas bi ak ndab li, waaye ci biir dangeena fees ak càcc ak mbon!

⁴⁰ Yéena ñakk xel! Xanaa du ki defar biti moo defar biir itam? ⁴¹ Sarxeleen li nekk ci biir te seen lépp dina sell. ⁴² Yéen Farisen yi dingeen torox! Ndaxte yéena ngi sàkk asaka ci naana ak ru ak léjum bu nekk, waaye sàggane ngeen njubte ak mbëggeel ci Yàlla. Loolu ngeen wara def, waxuma nag ngeen sàggane la ca des.

⁴³ Yéen Farisen yi, dingeen torox! Ndaxte ca jàngu ya, toogu ya féete kanam ngeen di taamu te bëgg ñépp di leen nuyoo ñaari loxo ca pénc ma. ⁴⁴ Dingeen torox, ndaxte dangeena mel ni ay bàmmeel yu raaf, ba nit ñi di ci dox te teyuñu ko.»

⁴⁵ Kenn ci xutbakat yi ne ca tonn ne: «Kilifa gi, boo waxee loolu, yaa ngi nuy xas, nun itam.» ⁴⁶ Noonu Yeesu neeti leen:

«Yéen itam xutbakat yi, dingeen torox! Ndaxte dangeen di sëf nit ñi say yu diis, waaye dungene nangoo laal sëf bi sax ak seen cati baaraam. ⁴⁷ Dingeen torox, ndaxte yéena ngi tabax xabruy yonent, yi seeni maam reyoon.

⁴⁸ Dangeen di seede noonu ne ànd ngeen ak li seen maam defoon, ndaxte ñoo rey yonent yi, yéen ngeen tabax xabru yi. ⁴⁹ Looloo tax Yàlla mi xam lépp ne: “Dinnaa leen yónnee ay yonent ak ay ndaw. Nenn ñii dinañu leen fitnaal, rey leen.” ⁵⁰ Kon nag Yàlla dina mbugal niti jamono jii

ndax dereti yonent yi ñu tuur, ba àddina sosoo ak léegi,⁵¹ la dale ca Abel ba ci Sakari, moom mi ñu rey ci diggante sarxalukaay bi ak bérab bu sell bi. Waaw, maa ngi leen koy wax, Yàlla dina mbugal niti jamono jii ndax loolu.⁵² Yéen xutbakat yi, dingeen torox, ndaxte yéena yóbbu caabiy xam-xam; dugguleen ci, te ku ci bëggga dugg, ngeen tere ko ko.»

⁵³ Bi Yeesu génnee bérab boobu, Farisen ya ak xutbakat ya émbal ko mer te di ko seetlu ci fànn gu nekk,⁵⁴ di ko yeeru, bëggga këf waxam bu awul yoon.

12

Yeesu artu na taalibeem yi cig naaféq

¹ Gannaaw loolu, naka la mbooloo ma dajaloo ba mat ay junniy junniy nit, di tancante, Yeesu tàmbalee wax jémale ca taalibeem ya ne leen: «Moytuleen lawiiru Farisen ya, li di naaféq.² Amul dara lu nëbbu lu ñu warula biral, mbaa lu kumpa lu ñu warula sjiwal.³ Looloo tax lu ngeen wax ci biir lëndëm, dees na ko dégg ci leer. Lu ngeen déey nit ci biir néeg, dees na ko yégle ci kaw taax yi.

⁴ «Maa ngi leen koy wax, samay xarit, buleen ragal ñu mana rey yaram, ba noppo dootuñu mana def dara.⁵ Dinaa leen wax nag ki ngeen wara ragal: ragal-leen ki nga xam ne bu reyee ba noppo, am sañ-sañu sànni ca sawara. Waaw, maa ngi leen koy wax, ragal-leen kooku.⁶ Juróomi picci ramatu, ndax duñu ko jaay ci ñaari dërem? Moona Yàlla fattewul benn ci ñoom.⁷ Seen kawari bopp sax waññees na leen. Kon buleen ragal dara, yéena gën ndiiraanu ramatu.

⁸ «Te maa ngi leen koy wax, képp ku ma nangu ci kanam nit ñi, Doomu nit ki dina la nangu ci

kanam malaakay Yàlla yi.⁹ Waaye ku ma gàntu ci kanam nit ñi, dinañu la gàntu ci kanam malaakay Yàlla yi.¹⁰ Ku sosal Doomu nit ki, dinañu la baal, waaye kuy sosal Xel mu Sell mi, duñu la ko baal.

¹¹ «Bu ñu leen yóbbboo ca jàngu ya, ca kanam kilifa ya ak àttekat ya, buleen am xel ñaar ci li ngeen wara tontu ak nan ngeen wara tontoo, walla lu ngeen wara wax,¹² ndaxte Xel mu Sell mi dina leen xamal ca waxtu woowa li ngeen wara wax.»

Léebu nit ku ñàkk xel ki

¹³ Am ca mbooloo ma ku ne Yeesu: «Kilifa gi, joxal ndigal sama mag, mu sédd ma ci sunu ndono.»¹⁴ Yeesu ne ko: «Sama waay, kan moo ma fal àttekat ci seen kaw, walla mu teg ma fi, ma di leen séddaleel seen alal?»¹⁵ Noonu mu ne leen ñoom ñépp: «Moytuleen bëgge, ndaxte bakkhanu nit ajuwul ci alalam, ak lu mu baree bare.»

¹⁶ Noonu mu dégtal leen wii léebl ne: «Dafa amoon waa ju bare alal, te ay toolam nangu lool,¹⁷ muy werante ci xelam naan: “Nu ma wara def? Ndaxte amatuma fu ma dajale sama ngóob mi.”¹⁸ Noonu mu ne: “Nii laay def: daaneel sama sàq yi, defaraat yu gëna réy, ba man cee dajale sama dugub ji ak sama am-am bépp. ¹⁹ Te dinaa kañ sama bopp ne: ‘Yaw mii, am nga alal ju bare ju mana dem ay ati at; noppalal sa yaram, di lekk, di naan, tey bég.’”²⁰ Waaye Yàlla ne ko: “Ñàkk xel! Guddig tey, dees na jél sa bakkhan. Kon li nga dajale lépp, ku koy moom?”

²¹ «Kiy dajale alal ngir boppam nag te amul dara ca kanam Yàlla, lu mel nii moo lay dal.»

Wóolu Yàlla

²² Noonu Yeesu daldi ne taalibeem yi: «Looloo moo tax maa ngi leen koy wax, buleen seen bakkhan

jaaxal, ci lu ngeen wara lekk. Buleen jaaxle it ngir seen yaram ci lu ngeen wara sol,²³ ndaxte bakkan moo gën lekk, te yaram a gën koddaay.²⁴ Seetleen baaxoñ yi: duñu ji, duñu góob, amuñu dencukaay, amuñu sàq, teewul Yällaa ngi leen di dundal. Céy ni ngeen éppe maana picc yi!²⁵ Ana kan ci yéen ci kaw njaaxleem, moo mana yokk waxtu ci àppam?²⁶ Su fekkee lu tuuti loolu rekk manuleen koo def, kon lu tax ngeen di jaaxle ci li ci des?

²⁷ «Seetleen ni tóor-tóori ñax mi di saxe. Duñu liggeey, duñu ècc, waaye maa ngi leen di wax ne Suleymaan sax ci ndamam soluwul woon ni benn ci ñoom.²⁸ Yéen ñi néew ngém! Bu Yälla woddee nii ñaxum tool yi, miy sax tey, te bu subaa ñu def ko ci taal bi, ndax du leen gëna wodd?²⁹ Buleen di wut lu ngeen di lekk walla lu ngeen di naan; te buleen ci jaaxle. ³⁰ Ndaxte loolu lépp, ñi xamul Yälla ñoo koy wut. Te seen Baay xam na ne soxla ngeen ko.³¹ Waaye wutleen nguuram, te loolu lépp dina leen ko ci dollil.

³² «Buleen ragal dara, yéen coggal ju ndaw ji, ndaxte dafa soob seen Baay, mu jagleel leen nguuram.³³ Jaayleen seen alal, sarxe ko, ngir sàkku ay mbuusi xaalis yu dul bënn, maanaam alal ju dul jeex ca laaxira; foofa sàcc du ko jege te max du ko yàq.³⁴ Ndaxte fu sa alal nekk, fa la sa xol nekk itam.

Farlu gi

³⁵ «Takkuleen bu dëgér te bàyyi làmp yi tàkk.³⁶ Mel-leen ni ay surga yuy xaar seen njaatige buy jóge ca céet ga, ndax bu fëggée bunt ba, ñu ubbil ko ca saa sa.³⁷ Surga yooyee seen njaatige fekkul ñuy nelaw, ba mu agsee, ñoo gëna yeyoo ngérém. Ci dëgg maa ngi leen koy wax, njaatige

bi dina sol yérey waañ, wax leen ñu toog lekk, ba noppo indil leen ñam wi.³⁸ Su fekkee seen njaatige ci xaaju guddi lay ñew sax, walla bu suuf seddee, te fekk leen noonu, surga yooyu ñoo gëna yeyoo ngérém.³⁹ Waaye xamleen lii: bu boroom kér gi xamoon ban waxtu la sàcc bi di ñew, du ko bàyyi, mu toj kérám.⁴⁰ Yéen itam taxawleen jonn, ndaxte Doomu nit ki dina ñew ci waxtu wu ngeen ko séenuwul.»

⁴¹ Piyeer ne Yeesu: «Boroom bi, ndax dangay dégtal léebleen ngir nun rekk walla ngir mbooloo mépp?»⁴² Boroom bi ne ko: «Kan moo nekk surga bu takku te teey, bu njaatigeem teg ci waa kér gi, ngir mu leen di dundal ci jamono ji?»⁴³ Bu njaatigeem ñewee te gis mu def noonu, surga boobu dina am ngérém.⁴⁴ Ci dëgg maa ngi leen koy wax, njaatige bi dina ko teg ci alalam jépp.⁴⁵ Waaye su fekkee surga ba da ne ci xelam: “Sama njaatige day yéexa ñew,” ba tax mu tàmbalee dór surga ya ca des ak mbindaan ya, di lekk te di naan, di mändi,⁴⁶ kon njaatige ba dina ñew ci bés bu mu ko séenuwul ak waxtu wu mu xamul. Dina ko dór ay dór yu metti, jox ko añub ñi gëmul Yälla.

⁴⁷ «Surga bi xam bëgg-bëggü njaatigeem, te waajul mbaa mu takku def ko, dinañu ko dór dór yu metti.⁴⁸ Waaye surga bi xamul bëgg-bëggü njaatigeem, te def lu yellow ay dór, dinañu ko dór dór yu néew. Ku ñu jox lu bare dees na la feyeku lu bare. Ku ñu dénk lu bare, dees na la laajaat lu ko ép.

Jàmm walla féewaloo ci biir nit ñi

⁴⁹ «Damaa ñew ngir indi sawara si ci àddina, te bëgg naa xaat taal bi tàkk.⁵⁰ Fàww ñu sóob ma ci metit, te ba looluy mat, duma noppalu.⁵¹ Ndax dangeena

xalaat ne damaa ñew ngir indi jàmm ci àddina? Déedéet. Maa ngi leen koy wax, damaa ñew ngir indi féewaloo.⁵² Gannaaw-si-tey, bu juróomi nit bokkee genn kér, dinañu féewaloo. Ñett dinañu féewaloo ak ñaar ñi ci des, ñaar ñi féewaloo ak ñett ñooñu.⁵³ Baay dina féewaloo ak doom, doom ak baayam. Ndey dina féewaloo ak doomam ju jigéen; doom ju jigéen ji ak ndeyam. Goro dina féewaloo ak soxnas doomam; soxnas nit ak goroom.»

Lan mooy jamonoy tey jii

⁵⁴ Yeesu neeti mbooloo ma: «Bu ngeen gisee mu xiin ci sowu, dangeen naan ca saa sa: "Dina taw," te mooy am. ⁵⁵ Te bu ngeen yégee ngelaw liy uppe sudd, ngeen ne: "Dina tàng tàngaay wu metti," te mooy am. ⁵⁶ Naaféq yi ngeen doon! Man ngeena ràññee melow asamaan ak suuf, waaye lu tax manuleena ràññee li jamonoy leégi ji di tekki?

⁵⁷ «Lu tax it dungeen àtteel seen bopp liy jéf ju jub? ⁵⁸ Bu la nit jiiñee dara, ba ngeen ànd di dem ca àttekat ba, nanga fexee juboo ak moom ci yoon wi. Lu ko moy, dina la yóbbu ci yoon, yoon jébbal la ca loxoy alkaati ba, mu téj la. ⁵⁹ Maa ngi la koy wax, doo génヌ foofa mukk te feyuloo fiftin bi ci mujj.»

13

Ku tuubul bàkkaaram, sàñku

¹ Ca jamono jooju ay nit ñew ca Yeesu, nettali mbirum waa Galile, ya Pilaat reylu woon, jaxase seen deret ak dereti mala, yi ñu rendi woon, jébbal leen Yàlla. ² Mu ne leen: «Mbaa du dangeena xalaat ne, waa Galile yooyu dañoo gëna nekk bàkkaarkat ña ca des, ndax coono bi ñu daj? ³ Maa ngi leen di wax ne du dëgg. Waaye su ngeen tuubul seeni bàkkaar,

dingeen sàñku noonu, yéen ñépp itam.⁴ Te fukki nit ak juróom ñett ñooñu dee, bi taaxum kaw ma ca goxu Silowe daanoo ci seen kaw, ndax dangeena yaakaar ne ñoo gëna nekk ay tooñkat ñeneen ñi dëkk Yerusalem yépp?⁵ Maa ngi leen di wax ne du dëgg. Waaye su ngeen tuubul seeni bàkkaar, dingeen sàñku noonu, yéen ñépp itam.»

⁶ Noonu mu daldi leen wax léeb wii: «Nit amoon na ci toolam garab gu ñu naan figg. Benn bés mu ñëw di ko raas-si, fekku fa benn doom. ⁷ Noonu mu ne surga ba: "Ñetti at a ngii may ñew di raas-si garab gii te duma ci fekk dara. Gor ko. Lu tax muy xatal tool bi?"⁸ Surga ba ne ko: "Sang bi, bàyyiwaat ko fi at mii. Dinaa wàqi taat wi, def ci tos. ⁹ Xëy na dina meññi. Bu ko deful, nga gor ko."»

Yeesu faj na jigéen ju xuuge ci bésub noflaay bi

¹⁰ Benn bésub noflaay Yeesoo ngi doon jàngle ci ab jàngu. ¹¹ Amoon na fa jigéen ju rab jàppoon, ba feebarloo ko lu wara mat fukki at ak juróom ñett; dafa xuuge woon te manul woona siggi dara. ¹² Bi ko Yeesu gisee, mu woo ko ne ko: «Soxna si, sa feebar deñ na.» ¹³ Noonu mu teg ko ay loxoom, soxna sa siggi ca saa sa, di màggal Yàlla. ¹⁴ Waaye njiitu jàngu ba mer, ndax li Yeesu fajoon nit ca bésub noflaay ba, mu ne mbooloo ma: «Am na juróom benni fan yu nit ñi wara liggey. Kon war ngeena ñew faju ci bés yooyu, waaye du ci bésub noflaay bi.» ¹⁵ Boroom bi ne ko: «Naaféq yi! Ndax bésub noflaay bi, kenn ku nekk ci yéen du yiwee ca gétt ga yékkam walla mbaamam ngir wëaggi ko? ¹⁶ Jigéen jii nag bokk ci askanu Ibraayma te Seytaane ténk ko fukki at ak juróom ñett,

ndax kenn waru koo yiwi ci bésub noflaay bi?»

¹⁷ Naka la wax loolu, noonam yépp daldi rus, waaye mbooloo mi di bégi ci jéf yu yéeme, yi mu doon def yépp.

Léebu doomu fuddén gi

¹⁸ Noonu Yeesu neeti: «Lan la nguuru Yàlla di nirool? Lan laa ko mana méngaleel? ¹⁹ Mi ngi mel ni doomu fuddén gu nit jél, ji ko ci toolam. Mu sax, nekk garab, ba picci asamaan ñew, tággi ciy caram.»

Léebu lawiir bi

²⁰ Mu neeti: «Lan laa mana méngaleek nguuru Yàlla? ²¹ Mi ngi mel ni lawiir bu jigéen jél, jaxase ko ak ñetti andaari fariñ, ba kera tooyal bépp di funki.»

Bunt bu xat bi

²² Yeesoo ngi doon jaar ci ay dékk yu mag ak yu ndaw, di jàngle te jublu Yerusalem. ²³ Am ku ko ne: «Boroom bi, ndax ñiy mucc ñu néew lay doon?» Yeesu ne leen: ²⁴ «Defleean seen kem kàttan, ngir dugg ci bunt bu xat bi, ndaxte maa ngi leen koy wax, ñu bare dinañu jéema dugg, waaye duñu ko man. ²⁵ Jamono dina ñew, ju boroom kér gi di jóg, téj buntam. Dingeen nekk ci biti di fëgg naan: «Boroom bi, ubbil nu!» Mu ne leen: «Xawma fu ngeen bokk.» ²⁶ Bu ko defee ngeen naan: «Noo doon bokk di lekk ak a naan, te jàngle nga ci sunuy pénc.» ²⁷ Mu ne leen: «Nee naa leen xawma fu ngeen bokk. Yéen ñépp soreleen ma, defkati lu bon yi!» ²⁸ Foofa dingeen jooy, di yéyu, bu ngeen gissee seeni maam Ibraayma, Isaaxa, Yanqóoba ak yonent yépp ci nguuru Yàlla, te ñu dàq leen ca biti. ²⁹ Ay nit dinañu jóge penku ak sowu, nor ak sudd, ñew, bokk lekk ci ñam, yi Yàlla di joxe ci nguoram. ³⁰ Noonu ñenn

ci ñi mujj ñooy jiitiji; te ci ñi jiit, ñooy mujji.»

Dinañu yàq Yerusalem

³¹ Ca jamono jooja ay Farisen ñew ca Yeesu ne ko: «Jógeel fii, dem feneen, ndaxte Erodd a ngi lay wuta rey.» ³² Noonu mu ne leen: «Demleean ne bukki boobu ne ko: «Xoolal, maa ngi dàq rab yi tey wéral nit ñi tey ak suba. Ca ñetteelu fan ba, ma àgg fa ma Yàlla jémale.» ³³ Waaye fàww ma dox sama itte tey, suba ak gannaaw suba, ndaxte wareesula reye ab yonent feneen fu dul Yerusalem.

³⁴ «Yerusalem, Yerusalem, yaw miy rey yonent yi, tey sànni ay doj ndaw yi, ba ñu dee, aka maa bëgoona dajale say doom, ni ginaar di uufe ay cuujam te nanguwuleen! ³⁵ Kon nag Yàlla dina bërgél seen kér. Te maa ngi leen koy wax, dungeen ma gisati, ba kera ngeen ne: «Yaw miy ñew ci turu Boroom bi, ku barkeel nga!»

14

Yeesu ca kérug Farisen

¹ Benn bésub noflaay Yeesu dem ci kérug benn kilifag Farisen yi, ngir lekke fa. Nit ñaa ngi ko doon xool bu baax. ² Faf am ca kanamam nit ku feebatoon, ay tànkam newi. ³ Yeesu yékkati baatam, ne xutbakat ya ak Farisen ya: «Ndax jaadu na, nu faj ci bésub noflaay bi?»

⁴ Waaye ñépp ne cell. Yeesu daldi laal jarag ja, faj ko, ba noppo ne ko mu ñibbi. ⁵ Gannaaw loolu mu ne leen: «Ku sa doom walla sa yékk daanu ci teen, ndax doo dem génneji ko ca saa sa, fekk sax bésub noflaay la?» ⁶ Amuñu woon dara lu ñu ciy teg.

⁷ Yeesu gis ni gan yi doon tànne toogu yu yi, mu daldi leen wax léeb wii: ⁸ «Bu ñu la wooyee

ci xewu céet, bul jël toogu bu yiw. Man na am woo nañu it nit ku la éppl daraja.⁹ Kon ki leen woo yéen ñaar ñépp man na ñew ci yaw ne la: "Joxal toogu bi nit kii." Noonu dinga rusa dem ca toogu bu gannaawe ba.¹⁰ Waaye bu ñu la wooyee, demal ca toogu bu gannaawe ba. Bu ko defee ki la woo, bu agsee ne la: "Sama xarit, àggal ca kaw." Loolu dina la sagal ci ñi nga toogandool ci lekkukaay bi.¹¹ Ndaxte képp kuy yékkatiku dees na la suufeel, te kuy suufeelu, ñu yékkati la."

¹² Noonu Yeesu ne ki ko woo woon lekk: «Boo dee woote añ walla reer, bul woo rekk say xarit, say doomi ndey, say bokk, walla say dëkkandoo yu am alal. Lu ko moy ñooñu itam dinañu la woo, fey la bor bi.

¹³ Waaye boo dee woote lekk, wool néew doole yi, làggi yi, lafañ yi ak gumba yi.

¹⁴ Soo ko defee, dinga barkeel, ndaxte duñu la ko mana fey, waaye dinga jot sag pey, bés bi ñi jub di dekki.»

Léebu ñiy jégglu ci ngan gi

¹⁵ Bi mu déggee wax yooyu, kenn ca gan ya ne Yeesu: «Kiy lekk ci ñam, yi Yàlla di joxe ci nguoram, barkeel nga!»¹⁶ Yeesu ne ko: «Dafa amoon nit ku togglu ay ñam, woo ay nit ñu bare.

¹⁷ Bi waxtuw lekk jotee mu yónni surga ca ña muy ganale, fáttali leen: "Man ngeena ñew, ndaxte lépp sotti na léegi."

¹⁸ «Waaye ñu tàmbali di jégglu ci ngan gi ñoom ñépp. Ku jékk ka ne ko: "Damaa jénd tool léegi, te fàww ma dem seeti ko. Maa ngi lay ñaan, nga jéggal ma."¹⁹ Keneen ne: "Damaa jénd léegi fukki yékk, te damay dem nii, jéem leena beyloo ba xam. Maa ngi lay ñaan, nga jéggal ma."²⁰ Keneen ne ko: "Damay sooga takk jabar, looloo tax duma mana ñew."

²¹ «Surga ba dellu ca njaatigeem nettali ko loolu lépp. Noonu boroom kér ga mer, daldi ne surga ba: "Demal gaaw ca pénc ya ak ca mbedd ya ca dëkk ba, te indil ma fii néew doole yi, ñu làggi ñi, gumba yi ak lafañ yi."

²² «Surga ba ñéwaat ne ko: "Sang bi, def naa li nga ma sant, waaye bérab bi feesul."²³ Noonu njaatige ba ne ko: "Génnal dëkk bi te dem ca yoon ya ak ca tool ya, xiir nit ñi, ñiu duggsi, ngir sama kér fees.²⁴ Maa ngi leen koy wax, ci ñi ma woo woon ci sama reer bi, kenn du ci ñam."»

Ab taalibe war na dëddu lépp, topp Yeesu

²⁵ Am mbooloo yu réy yu top-poön ci Yeesu, ba muy dem ca yoon wa. Mu geestu ne leen:

²⁶ «Képp ku ñew ci man te gënalu ma ko baayam, yaayam, soxnaam, ay doomam, ay magam ak ay rakkam, walla sax bakkanam, du mana nekk sama taalibe.

²⁷ Képp koo xam ne nanguwuloo ñàkk sa bakkan, ba mel ni ku ñu daaj ci bant, te nga topp ma, doo mana nekk sama taalibe.

²⁸ Su kenn ci yéen béggee tabax taaxum kaw, ndax du jékka toog, xalaat ñaata la ko wara dikke, ngir seet ba xam ndax am na xaalis bu mana aggale liggéey bi?

²⁹ Lu ko moy, su yékkatee fondamaa bi te manu koo àggale, ñi koy gis dinañu ko ñaawal, naan ko:

³⁰ "Waa jii dafa tàmbalee tabax, waaye manu koo àggale."

³¹ Walla boog ban buur mooy dugg ci xare ak beneen buur te jékkula toog, seet ba xam moom ak fukki junniy xarekat man na xeex ak kiy ñew ak ñaar fukki junniy xarekat?

³² Su ko manul, dafay yónni ndaw ca beneen buur ba, fi ak ma ngay sore, ngir ñu juboo.

³³ Naka noonu itam ku nekk ci yéen, bu dëdduwul li

mu am lépp, du mana nekk sama taalibe.

³⁴ «Xam ngeen nag ne xorom lu baax la, waaye bu sàppée, nan lañu koy delloo cafkaam? ³⁵ Du jariñ suuf, te du nekk tos. Dañu koy sànni ca biti. Déglul bu baax, yaw mi am ay nopp.»

15

Léebu xar mu réer ma

¹ Ay juutikat ak ay boroom bàkkaar daan jegesi Yeesu ngir déglu ko. ² Farisen ya ak xutbakat ya di ñurumtu naan: «Waa jii mi ngi nangoo nekk ak ay boroom bàkkaar ak a lekkandook ñoom!» ³ Noonu Yeesu daldi leen wax léeb wii ne leen: ⁴ «Kan ci yéen soo amoon téeméeri xar, te benn réer ci, nooy def? Ndax doo bàyyi ca parlukaay ba juróom ñeent fukki xar ya ak juróom ñeent, toppi ma réer, ba gis ko? ⁵ Te boo ko gisee, dinga ko gàddu ak bànnex, yóbbu ko kér ga. ⁶ Boo àggjee ca kér ga, dinga woo say xarit ak say dëkkandoo ne leen: “Kaayleen bànnexu ak man, ndaxte gis naa sama xar ma réeroon.”

⁷ «Maa ngi leen di wax lii: ci noonule, dina am mbég ci asamaan, bu benn bàkkaarkat tuubee ay bàkkaaram. Te mbég moomu mooy épp mbég, mi fay am, ngir juróom ñeent fukk ak juróom ñeent ñu jub, te soxlawuñoo tuub seeni bàkkaar.

Léebu xaalis bu réer ba

⁸ «Te it bu jigéen dencoon fukki libidoor, benn réer ca, nu muy def? Ndax du taal ab làmp, bale kér ga, seet fu nekk, ba gis ko? ⁹ Bu ko gisee, dina woo ay xaritam ak ay dëkkandoom ne leen: “Kaayleen bànnexu ak man, ndaxte gis naa sama alal ja réeroon.” ¹⁰ Maa ngi leen di wax lii: ci noonule la malaakay Yàlla yi di ame mbég ci benn bàkkaarkat bu tuubee ay bàkkaaram.»

Doom ju réer ja

¹¹ Yeesu dellu ne leen: «Dafa amoon góor gu am ñaari doom.

¹² Benn bés caat ma ne baay ba: “Baay, damaa bëggoon, nga jox ma li may wara féetewoo ci ndono li.” Noonu baay ba daldi leen séddale alalam. ¹³ Ay fan yu néew gannaaw gi, caat ma fab yëfam yépp, dem ca réew mu sore, yàq fa alalam ci topp nafsoom. ¹⁴ Bi mu sàñkee alalam jépp, xiif bu metti dal ca réew ma, mu tàmbalee ñàkk. ¹⁵ Mu dem nag, di liggeeyal ku dëkk ca réew ma, kooku yebal ko ca ay toolam ngir mu sàmm mbaam-xuux ya. ¹⁶ Mu xiif ba bëgga lekk ca ñamu mbaam-xuux ya, ndaxte kenn mayu ko dara. ¹⁷ Mujj xelam délsi, mu ne: “Sama baay am na ay surga yu bare, te dañuy lekk ba suur. Man nag maa ngi fii di bëgga dee ak xiif! ¹⁸ Damay jóg, dem ca sama baay ne ko: Baay, tooñ naa Yàlla, tooñ naa la; ¹⁹ yeyootumaa nekk sa doom; boole ma ci say surga.”

²⁰ «Mu daldi jóg, jém kér baayam. Waaye bi muy soreendi kér ga, baayam séen ko, yérém ko, daldi daw laxasu ko, fóon ko. ²¹ Doom ja ne ko: “Baay, tooñ naa Yàlla, tooñ naa la; yeyootumaa nekk sa doom.” ²² Waaye baay ba ne ay surgaam: “Gaawleen indi mbubb, mi gëna rafet, solal ko ko. Te ngeen roof ab jaaro ci loxoom te solal ko ay dàll. ²³ Indileen sëllu wu duuf wa te rey ko, nu lekk te bànnexu; ²⁴ ndaxte sama doom jii dafa dee woon te dundaat na, dafa réeroon te feeñ na.” Noonu ñu tàmbalee bànnexu.

²⁵ «Fekk booba taaw baa nga woon ca tool ya. Bi mu ñëwee, ba jub kér ga, mu dégg ñuy tëgg, di fecc. ²⁶ Mu daldi woo kenn ca surga ya nag, laaj ko lu xew.

²⁷ Mu ne ko: “Sa rakk moo délsi,

te sa baay rey na sëllu wu duuuf wa, ndaxte ñibsi na ci jàmm.”

²⁸ «Ci kaw loolu taaw ba daldi mer, baña dugg ca kér ga. Baayam daldi génn, ngir ñaan ko mu dugg. ²⁹ Waaye taaw ba wax baayam ne ko: “Seetal ñaata at laa la liggéeyal, mel ni jaam, te masumaa moy sa ndigal, waaye yaw, masuloo ma may sax tef, ngir ma bânnexu, man ak samay xarit. ³⁰ Waaye bi sa doom jii dikkee, moom mi yàq sa alal ci ndoxaan, reyal nga ko sëllu wu duuif wi.” ³¹ Noonu baay bi ne ko: “Sama doom, yaa ngi ak man bés bu nekk, te li ma am lépp, yaa ko moom. ³² Waaye war nanoo bânnexu te bég, ndaxte sa rakk jii dafa dee woon te dundaat na, dafa réeroon te feeñ na.”»

16

Léebu bëkk-néeg bu njublanj bi

¹ Yeesu neeti ay taalibeem: «Benn boroom alal moo amoon bëkk-néeg bu ñu jiiñ ne dafay pasar-pasaree alal ji. ² Waa ja woo ko ne ko: “Li may dégg ci yaw mooy lan? Leeralal ma ni nga liggéeye ak sama alal, ndaxte dootoo nekkati sama bëkk-néeg.”

³ «Bëkk-néeg bi di xalaat naan: “Nu may def nag, segam sama njaatige dafa may dàq ci liggéey bi mu ma joxoon? Dem beyi? Awma kàttanam. Yelwaani? Rus naa ko. ⁴ Xam naa ni may def, ba su ma ñàkkee sama liggéey, ay nit fat ma.” ⁵ Noonu mu daldi woolu kenn ku nekk ca ña ameeloон njaatigeem bor. Ka jékka ñéw, mu ne ko: “Ñaata nga ameel sama njaatige?” ⁶ Mu ne ko: “Téeméeri bidonji diwu oliw.” Bëkk-néeg ba ne ko: “Sa kayit a ngii. Toogal fii gaaw te bind juróom fukk.” ⁷ Mu neeti keneen: “Yaw nag, ñaata nga ko ameel?” Mu ne ko: “Téeméeri saakuy pepp.” Bëkk-néeg ba ne ko: “Sa

kayit a ngii. Bindal juróom ñett fukk.” ⁸ Njaatige ba nag daldi naw ni bëkk-néeg bu njublanj boobu muuse woon. Ndaxte ñi bokk ci àddina ñoo gëna muus ci li ñiu jote ci seen diggante ak seen moroom, ba raw ñi bokk ci leelu Yalla.»

⁹ Yeesu teg ca ne: «Maa ngi leen di wax lli: sàkkuleen ay xarit jaare ko ci alalu àddina, ngir bu alal nekkatul, ñu man leena fat ca dal yu sax ya. ¹⁰ Nit ku maandu ci yëf yu néew, dina maandu itam ci yu bare. Ku jubadi ci yëf yu néew, du jub ci yu bare. ¹¹ Su fekkeente ne nag jubuleen ci alalu àddina, kon ku leen di dénk alal ju woor ji? ¹² Te su ngeen maanduwul ci alal ji ngeen moomul, kon ku leen di jox alal ji ngeen moom?

¹³ «Benn jaam manula jaamoondoo ñaari sang; fàww nga bañ kii, bëgg ki ci des, walla nga jàpp ci kenn ki, xeeb ki ci des. Manuleena boole jaamu Yalla ak jaamu Alal.»

¹⁴ Farisen yi déglu li Yeesu doon wax lépp, tâmbali di ko reetaan, ndaxte ñu bëggooon xaalis lañu. ¹⁵ Waaye Yeesu ne leen: «Yéen yéena ngi fexee jub ci kanam nit ñi waaye Yalla xam na seen xol. Ndaxte li nit ñiy fonk, Yalla sib na ko.

¹⁶ «Yoonu Musaa wi ak waxi yonent yi ñu ngi fi woon ba kera Yaxya di ñéw. La ko dale foofa nag, yégle nañu xibaaru jàmm bi ci nguuru Yalla, te ñépp a ngi góor-góorlu, ngir dugg ci. ¹⁷ Waaye nag asamaan ak suuf jóge fi moo gëna yomb randal wenn rëdd ci arafu yoonu Musaa.

¹⁸ «Ku fase sa soxna, ba noppi takk keneen, njaaloo nga, te ku takk jigéen ju jékkéräm fase, njaaloo nga.

Boroom alal ji ak Lasaar

¹⁹ «Dafa amoon boroom alal juy sol yére yu rafet te jafe, tey dund

bés bu set dund gu neex.²⁰ Fekk miskin mu ñuy wax Lasaar daan tédd ca buntu kérām, fees dell ak ay góom,²¹ te bu sañoon, di lekk ci desiti ñam wiy rot ci lekkukaayu boroom alal ji. Xaj yi sax daan nañu ñëw, di mar ay góomam.

²² «Noonu miskin ma dee, malaaka yi yóbbu ko ca wetu Ibraayma. Boroom alal ja itam dee, ñu suul ko.²³ Bi ñu koy mbugal ca sawara, mu téen, séen fu sore Ibraayma ak Lasaar ci wetam.²⁴ Noonu mu yuuxu ne: “Maam Ibraayma, yérëm ma! Yebalal Lasaar, mu sépp catul baaraamam ci ndox, seralal ma sama làmmiñ, ndaxte maa ngi sonn lool ci sawara sii!”²⁵ Ibraayma ne ko: “Sama doom, fàttalikul ne jot nga sa bânnex ci àddina, fekk Lasaar dëkk ci tiis. Looloo tax xolam sedd fii, yaw nag, ngay sonn.²⁶ Rax-cadollit am na kàmb gu xóot sunu diggante ak yéen, ba tax ñi bëggä jóge fii jëm ci yéen, walla ñi bëggä jóge foofu jëmsi ci nun, duñu ko man.”

²⁷ «Noonu boroom alal ja ne: “Kon nag maam, maa ngi lay ñaan, nga yebal Lasaar ca sama kér baay,²⁸ ndaxte am naa fa juróomi rakk. Na leen artu, ngir ñu baña ñëw ñoom itam ci bérabu metit wii.”²⁹ Ibraayma ne ko: “Say doomu baay, ñu ngeek yoonu Musaa ak téerey yonent yi. Nañu leen déggal.”³⁰ Boroom alal ja ne ko: “Déedéet, maam Ibraayma, waaye su kenn dekkee, dem ca ñoom, dinañu tuub seeni bákkaar.”³¹ Waaye Ibraayma ne ko: “Su ñu dégluwul Musaa ak yonent yi, kon ku dekki sax, du tax ñu gëm.”»

17

Bákkaar, ngëm, ak warugaru jaam

¹ Yeesu waxaat ay taalibeam ne leen: «Fiir yuy yóbbe nit bákkaar manta ñàkk, waaye toroxte dal na ki koy lal.² Ñu takk doj wu réy ci baatam, sànni ko ci géej moo gën ci moom tuy daaneel ci bákkaar kenn ci ñi gëna tuuti ci ñii.³ Wottuleen seen bopp.

«Bu sa mbokk tooñee, yedd ko. Bu réccoo, baal ko.⁴ Te su la tooñee juróom ñaari yoon ci bés bi, te ñëw ci yaw juróom ñaari yoon ne la: “Tuub naa ko,” nanga ko baal.»

⁵ Ndaw ya wax Boroom bi ne ko: «Yokkal sunu ngëm..»⁶ Boroom bi ne leen: «Su ngeen amee ngëm gu tuuti sax niw peppu fuddën, kon dingeen mana ne garab gii: “Buddeekul, dem jëmbëtu ca géej ga,” te dina def li ngeen wax.

⁷ «Kan ci yéen bu amoon surga bu beyi walla bu sàmmi ba ñëw, ndax dafa ko naa: “Kaay lekk?”⁸ Déedéet. Xanaa kay da ko naan: “Defaral ma reer bi. Takkul te tibbal ma, ba ma lekk te naan, ba noppi nga doora lekk te naan.”

⁹ Li surga ba topp ndigal, ndax tax na mu yellowo ngérëm? Déedéet.¹⁰ Noonu yéen itam bu ngeen toppee li ñu leen sant lépp ba noppi, dangeena war ne: “Ay surga rekk lanu. Sunu warugar lanu def.”»

Yeesu faj na fukki gaana

¹¹ Bi tuy dem Yerusalem batey, Yeesu jaar ci dig wiy xàjjale Samari ak Galile.¹² Bi tuy jub benn dëkk, fukki gaana ñëw, dogale ko. Ñu taxaw dànd ko, di wax ca kaw naan:¹³ «Yeesu, kilifa gi, yérëm nu!»¹⁴ Naka la leen Yeesu di gis, naan leen: «Demleen won seen bopp sarxalkat ya.»

Bi ñuy dem, ñu daldi set.¹⁵ Kenn ci ñoom gis ne wér na, daldi dëpp, di màggal Yàlla ak baat bu xumb.¹⁶ Mu dëpp jëem ca tànki Yeesu, di ko gérëm. Fekk

nitu Samari la woon. ¹⁷ Noonu Yeesu daldi ne: «Xanaa du fukk yépp a wér? Ana juróom ñeent ña nag? ¹⁸ Amul kenn ci ñoom ku ñew gérém Yàlla ku dul doxandéem bii!» ¹⁹ Noonu Yeesu ne ko: «Jógal dem; sa ngém faj na la.»

Li xew bu Doomu nit ki ñéwee
²⁰ Farisen yi laaj Yeesu ne ko: «Kañ la Yàlla di téral nguoram?» Mu ne leen: «Bu Yalla di wàcce nguoram ci nit ñi, kenn du ko mana teg bët. ²¹ Duñu mana wax it ne: “Xool-leen, mi ngi fii,” walla: “Ma nga fale,” ndaxte nguuru Yàlla wàcc na ci seen biir.»

²² Noonu mu ne taalibe ya: «Jamono dina ñew, fu ngeen di bëgga gis su doon sax benn fan ci jamono ju Doomu nit ki di ñew, waaye dungeen ko gis. ²³ Dees na leen ne: “Mi ngi fii!” walla: “Ma nga fale!” Buleen dem, mbaa ngeen di leen topp. ²⁴ Ndaxte ni melax naan ràyye ci asamaan, di leeral gii wet, ba ca gee, noonu it la Doomu nit ki di mel ci bésam. ²⁵ Waaye balaa booba fàww mu sonn lool te niti jamono jii dëddu ko.

²⁶ «La xewood ca bési Nòoyin, dina xewaat ci bési Doomu nit ki. ²⁷ Nit ñaa ngi doon lekk ak di naan, di jél jabar ak a séyi, ba bés ba Nòoyin duggee ca gaal ga. Noonu mbënn ma ñew, rey leen ñoom ñépp.

²⁸ «Dina mel it ni la xewood ca bési Lòot. Nit ñaa ngi doon lekk ak di naan, di jénd ak di jaay, di ji ak di tabax. ²⁹ Waaye bés ba Lòot génnee Sodom, Yàlla tawloo sawara ak tamarax, rey leen ñoom ñépp. ³⁰ Noonu lay mel, bés bu Doomu nit kiy feeñ.

³¹ «Ca bés boobee ku nekk ca kaw kér ga te ay bagaasam nekk ca biir, bumu wàcc jéli leen. Te it ku nekk ca tool ya, bu mu ñibbi. ³² Fàttalikuleen soxnas Lòot! ³³ Kuy wuta rawale sa

bakkan, dinga ko ñakk, waaye ku ko ñakk, dinga dund. ³⁴ Maa ngi leen koy wax: ca jamono jooju, ñaar dinañu bokka tèdd guddi, dees na yóbbu kenn ki, bàyyi ka ca des. ³⁵⁻³⁶ Ñaari jigéen dinañu wolandoo, dees na yóbbu kenn ci, bàyyi ka ca des.»

³⁷ Taalibe yi ne Yeesu: «Fu loolu di xewe, Boroom bi?» Yeesu ne leen: «Fa médd nekk, la tan yi y dajee.»

18

Léebu àttekat bi ak jigéen ju jékkéram faatu

¹ Noonu Yeesu wax leen itam léeb wii ngir xamal leen ne war nañoo sax ci ñaan te baña xàddi. ² Nee na: «Dafa amoon cib dëkk, benn àttekat bu ragalul Yàlla te faalewul mbindeef. ³ Amoon na itam ca dëkk ba jigéen ju jékkéram faatu ju daan faral di ñew ci moom, naan ko: “Àtte ma ak sama noon!” ⁴ Àttekat ba bañ lu yàgg, waaye am bés mu ne ci xelam: “Ragaluma Yàlla te faalewuma mbindeef, ⁵ waaye jigéen jii lakkal na ma; kon dinaa ko àtte, ngir mu bañatee ñew sonal ma. Dina rey ak ay wax.”»

⁶ Boroom bi tegaat ca ne: «Dégluleen bu baax li àttekat bu bon boobu wax; ⁷ ndax Yàlla du àtte jub mbooloom mi mu tann te ñu koy ñaan wall guddi ak bëccëg? Ndax dina leen xaarloo? ⁸ Maa ngi leen koy wax, dina leen àtte jub ci lu gaaw. Waaye bu Doomu nit ki ñéwee, ndax dina fekk ngém ci àddina?»

Léebu Farisen bi ak juutikat bi

⁹ Yeesu waxaat léeb wii nit, ñi foog ne jub nañu tey xeeb ñi ci des. ¹⁰ Mu ne: «Dafa amoon ñaari nit ñu dem ca kér Yàlla ga, di ñaan. Kenn ki ab Farisen la, ki ci des juutikat. ¹¹ Farisen baa nga taxaw di ñaan ci xelam naan: “Yaw Yàlla, maa ngi lay

sant ci li ma melul ni ñeneen ñiy sàcc, di def lu jubadi te di njaaloo, rawatina juutikat bii. ¹² Ayu-bés gu nekk damay woor ñaari yoon, di joxe asaka ci lépp lu ma wut.”

¹³ «Juutikat ba moom, ma nga taxaw fu sore te bëggula siggi sax, xool ca asamaan. Waaye ma ngay fëgg dënnam te naan: “Yaw Yalla, yérém ma, man miy bákkaarkat.”»

¹⁴ Yeesu teg ca ne: «Maa ngi leen koy wax, nit kooku, ba muy ñibbi kéräm, moom la Yalla àtte ni ku jub, waaye du Farisen ba. Ndaxte képp kuy yékkatiku dees na la suufeel, te kuy suufeelu, ñu yékkati la.»

Liir yi

¹⁵ Amoon na ay nit, ñuy indil Yeesu ay liir, ngir mu teg leen ay loxoom. Bi taalibe ya gisee loolu, ñu gëdd leen. ¹⁶ Waaye Yeesu woo leen ne: «Bàyyileen xale yi, ñu ñëw ci man, te buleen leen tere, ndaxte ñu mel ni ñoom ñoo yellowo nguuru Yalla. ¹⁷ Ci dégg, maa ngi leen koy wax, ku woyoful ni xale, nangu nguuru Yalla, doo ci mana dugg.»

Njiitu Yawut bu bare alal

¹⁸ Benn njiitu Yawut laaj Yeesu ne ko: «Kilifa gu baax gi, lu ma wara def, ba am wàll ci dund gu dul jeex?» ¹⁹ Yeesu ne ko: «Lu tax nga wooye ma ku baax? Yalla rekk a baax. ²⁰ Xam nga ndigal yi: “Bul njaaloo, bul bóome, bul sàcc, bul seede lu dul dégg, teralal sa ndey ak sa baay.”» ²¹ Njiit la ne ko: «Loolu lépp sàmm naa ko li dale ci sama ndaw ba tey.» ²² Bi Yeesu déggée loolu, mu ne ko: «Lenn rekk moo la dese. Jaayal li nga am lépp, séddale ko miskin yi te dinga woomle ca asamaan; boo noppee, nga ñëw topp ci man.» ²³ Bi nit ka déggée loolu, mu am tiis, ndaxte ku bare woon alal la. ²⁴ Yeesu xool ko, daldi

ne: «Boroom alal, dugg ci nguuru Yalla, lu jafee ngoogu! ²⁵ Giléem jaar ci bén-bénu puso moo gëna yomb boroom alal dugg ci nguuru Yalla.» ²⁶ Ñi doon déglu daldi ne: «Kon nag ku mana muc?» ²⁷ Yeesu ne leen: «Li të nit ñi, téwul Yalla.»

²⁸ Noonu Piyeer ne: «Nun de, dëddu nanu li nu am lépp, topp la.» ²⁹ Yeesu ne leen: «Ci dégg maa ngi leen koy wax, képp ku dëddu kér walla soxna walla ay doomi ndey walla ay waajur walla ay doom ngir nguuru Yalla, ³⁰ dinga am tey jii ay yooni yoon, ak dund gu dul jeex èllég.»

Yeesu xamle na ñetteelu yoon ne dina dee, dekki

³¹ Yeesu wéetoo ak fukki taalibe yi ak ñaar ne leen: «Nu ngi dem Yerusalem, te li yonent yi bindoon lépp ci mbirum Doomu nit ki dina mat. ³² Dinañu ko jébbal ñi dul Yawut, ñu ñaawal ko, saaga ko, tifli ci kawam. ³³ Gannaaw bu ñu ko dóoree ay yar ba noppi, dinañu ko rey, waaye ca ñetteelu fan ba dina dekki.»

³⁴ Waaye taalibe ya déggunu li mu leen doon wax; kàddu yooyu ump na leen, te xamuñu li waxi Yeesu yooyu tekki.

Yeesu faj na ku gumba

³⁵ Bi Yeesu di agsi dëkku Yeriko, am gumba gu toogoon ca wetu yoon wa, di yelwaan. ³⁶ Naka la gumba ga dégg mbooloo di jàll, mu laaj lan moo xew. ³⁷ Ñu wax ko ne: «Yeesum Nasaret moo fay jaar.» ³⁸ Noonu mu yuuxu ne: «Yeesu, Sétu Daawuda, yérém ma!» ³⁹ Ñi jiitu woon gëdd ko, ngir mu noppi. Waaye muy gëna yuuxu naan: «Sétu Daawuda, yérém ma!» ⁴⁰ Noonu Yeesu taxaw, santaane ñu indil ko ko. Bi mu jegesee, Yeesu laaj ko ne: ⁴¹ «Loo bëggoon ma defal la ko?» Mu ne ko: «Sang bi, damaa bëgga gis.»

⁴² Noonu Yeesu ne ko: «Na say bët gis! Sa ngëm faj na la.» ⁴³ Ca saa sa mu daldi gis. Noonu mu topp ci Yeesu, di màggal Yàlla. Mbooloo mépp gis loolu, di sant Yàlla.

19

Yeesu dugg na ca kér Sase

¹ Yeesu dugg na Yeriko, jaar ca dëkk ba, di dem. ² Waaye amoon na fa waa ju ñuy wax Sase. Njiitu juutikat la, te di ku bare alal. ³ Bëgg na gis kan mooy Yeesu, waaye dafa gàtt lool, ba manu koo gis ndax mbooloo ma. ⁴ Noonu mu daw, jiitiji ca yoon wa, yéeg ci genn garab ngir gis Yeesu, ndaxte foofa la naroona jaar. ⁵ Bi Yeesu dikkee ba tollook garab ga nag, mu téen ne ko: «Sase, wàccal gaaw, ndax tey sa kér laa wara dal.»

⁶ Sase daldi gaawantu wàcc, ganale ko ak mbég. ⁷ Ñépp gis loolu, di ñurum-ñurumi naan: «Mi ngi dal cig kérü boroom bakkhaar.» ⁸ Waaye Sase taxaw ne Boroom bi: «Déglul Boroom bi, dogu naa may sama genn-wàllu alal miskin yi, te lu ma masa njublañ nit, jél alalam, dinaa ko fey ñeenti yoon lu ni tollu.» ⁹ Yeesu ne ko: «Mucc gi wàcc na tey ci kér gii, ndaxte nit kii, ci askanu Ibraayma la bokk itam. ¹⁰ Ndaxte Doomu nit ki ñew na, ngir seet te musal ñi réer.»

Léebu surga, ya buur bi dénk xaalisam

¹¹ Bi nit ñi doon déglu kàddu yooyu, Yeesu teg ca léeb, ndaxte jege woon na Yerusalem, te ñoom foogoon nañu ne nguuru Yàlla dafay daldi feeñ ca saa sa. ¹² Mu ne nag: «Dafa amoon boroom juddu bu rafet bu demoon ci réew mu sore, ngir ñu fal ko buur te mu délsiaaat. ¹³ Noonu mu woo fukk ci ay surgaam, jox ku nekk benn

libidoor*, ne leen: “Liggéyleen ci, ba may ñibsi.” ¹⁴ Waaye waa réewam bëggüñu ko. Noonu ñu yónni ndaw ci gannaawam ne: “Bëggunu nit kii yilif nu.”

¹⁵ «Bi ñu ko falee buur nag, ba mu délsi, mu woolu surga, ya mu joxoon wurus wa, ngir xam nan lañu ci liggéeye. ¹⁶ Ku jëkk ka ñew ne ko: “Sang bi, sa libidoor bii jur na fukki libidoor.” ¹⁷ Buur ba ne ko: “Def nga lu baax, surga bu baax nga. Segam wonè nga ne takku nga ci lu tuuti, falul ci fukki dëkk.” ¹⁸ Surga ba ca topp ñew ne: “Sang bi, sa libidoor ba indi na juróomi libidoor.” ¹⁹ Buur ba ne ko: “Yaw, falul ci juróomi dëkk.” ²⁰ Keneen ñew ne: “Sang bi, sa libidoor baa ngi nii. Dama koo fasoon ci sekkit, denc ko. ²¹ Dama laa ragaloон, ndaxte ku néeg nga. Dangay nangu loo dénkaanewul, di dajale loo jiwul.” ²² Buur ba ne ko: “Ci say wax laa lay àtte, surga bu bon bi! Xamoon nga ne, nit ku néeg laa, di nangu lu ma dénkaanewul, te dajale lu ma jiwul. ²³ Lu tax nag yóbbuwoo sama xaalis ca denckati xaalis ya? Bés bu ma ñewee nag, ma mana jot sama xaalis ak la mu jur.”

²⁴ «Ci kaw loolu mu ne ña taxawoon ca wetam: “Nanguleen libidoor bi ci moom, jox ko boroom fukki libidoor yi.” ²⁵ Nu ne ko: “Sang bi, am na fukki libidoor ba noppi.” ²⁶ Buur ba ne leen: “Maa ngi leen koy wax, ku am, dinañu la dolli, waaye ku amul, li nga am as néew sax, dinañu ko nangu. ²⁷ Waaye sama noon yi, ñi bëggul woon ma doon seen buur, indileen fii, rey leen ci sama kanam.”»

Yeesu dugg na Yerusalem

²⁸ Bi mu waxee loolu ba noppi, Yeesu dafa daldi jiit, jém Yerusalem. ²⁹ Bi muy jege dëkki

* **19:13** Maanaam mina. Seetal Xaalís ci Leeral yi.

Betfase ak Betani, ci wetu tund wu ñuy wax tundu Oliw ya, Yeesu yebal ñaar ci ay taalibeem,³⁰ ne leen: «Demleen ci dëkk bi ci kanam. Bu ngeen fa duggee, dingeen fa gis cumbur gu kenn masula war. Yiwileen ko, indi.³¹ Bu leen kenn laajee: "Lu tax ngeen koy yiwi?" neleen ko: "Boroom bi da koo soxla."»

³² Ñaari ndaw ya dem, fekk mbir ya deme, na leen ko Yeesu waxe woon. ³³ Bi ñuy yiwi cumbur ga nag, ay boroomam ne leen: «Lu tax ngeen di yiwi cumbur gi?»

³⁴ Ñu ne: «Ndaxte Boroom bi da koo soxla.» ³⁵ Noonu ñu indil cumbur gi Yeesu, daldi lal seeni yére ca kaw, yéegal ca Yeesu.

³⁶ Bi muy dem, nit ñi di lalal Yeesu seeni yére ci yoon wi. ³⁷ Bi ñu agsee fa mbartalam tundu Oliw ya doore, taalibeem yépp fees ak mbég, tambalee màggal Yalla ca kaw ndax kéemaan yu bare yi ñu gis. ³⁸ Ñu ngi naan: «Yaw buur biy ñew ci turu Boroom bi, ku barkeel nga! Na jàmm am ca asamaan, te ndam li fèete ca bérab yu gëna kawe!»

³⁹ Waaye ay Farisen yu nekkoon ca mbooloo ma ne Yeesu: «Kilifa gi, yeddal sa taalibe yi!» ⁴⁰ Noonu mu ne: «Maa ngi leen koy wax, bu ñu noppee ñoom, doj yiy xaacu.»

⁴¹ Bi Yeesu jegee dëkk ba, ba séen ko, mu jooy ko ⁴² naan: «Céy yaw itam, boo xamoon bésub tey yi la mana indil jàmm! Waaye fi mu ne manuloo koo gis. ⁴³ Bés dina ñéwi yu say noon di jal, wéraley la. Dinañu la téj ci biir, tanc la. ⁴⁴ Dinañu la yàqate, yaw ak sa waa dëkk. Doj dootul des ci kaw doj ci yaw, ndaxte ràññeewoo jamono ji Yalla ñewe, wallusi la.»

Yeesu jàngle na ca kér Yalla ga

⁴⁵ Gannaaw loolu Yeesu dugg ca kér Yalla ga, daldi dàq ña fay jaay,

⁴⁶ naan leen: «Mbind mi nee na: "Sama kér kér ñaan ci Yalla lay doon; waaye yéen def ngeen ko kér ñaacc."»

⁴⁷ Bés bu nekk Yeesu di jàngle ca kér Yalla ga. Sarxalkat yu mag ya ak xutbakat ya, ñoom ak njiiti xeet wa, ñu ngi ko doon wuta reylu. ⁴⁸ Waaye xamuñu woon lan lañu mana def, ndaxte nit ñépp a ngi ko doon déglu, bañ benn baat raw leen.

20

Sañ-sañ Yeesu

¹ Benn bés Yeesu doon jàngal nit ña ca kér Yalla ga, di leen yégal xibaaru jàmm bi. Sarxalkat yu mag ya ak xutbakat ya ak njiit ya ñew ne ko: ² «Wax nu ci ban sañ-sañ ngay defe yéf yii, walla kan moo la may boobu sañ-sañ.» ³ Yeesu ne leen: «Man itam dinaa leen laaj lenn: waxleen ma, ⁴ la Yaxyaa daan def, di sóob nit ñi ci nodox, fu mu ko jéle, ci Yalla walla ci nit ñi?» ⁵ Ñu waxtaan ci seen biir naan: «Bu nu nee: "Ci Yalla," dina laaj: "Lu tax gémuleen ko kon?" ⁶ Te bu nu nee: "Ci nit ñi," mbooloo mépp dinañu nu sànni ay xeer, ndaxte gém nañu ne Yaxyaa yonent la woon..» ⁷ Noonu ñu ne ko xamuñu fu mu ko jéle. ⁸ Yeesu ne leen: «Kon man itam duma leen wax ci ban sañ-sañ laay defe yéf yii.»

Léebu beykat yi

⁹ Noonu Yeesu daldi wax nit ña léeb wii: «Amoon na nit ku jembét toolu reseñ, batale ko ay beykat, dem tukki tukki bu yàgg. ¹⁰ Bi tool bi ñoree nag, mu yónni surga ci ñoom, ngir jot wàllam ci meññeef gi. Waaye beykat yi dór ko ay yar, dàq ko, mu dellu ak loxoy neen. ¹¹ Mu yónniwaat beneen surga, ñu dór ko moom itam, toroxal ko, dàq ko, mu dellu ak loxoy neen. ¹² Mu yónneeti

ñetteelu surga, ñu gaañ ko, dàq ko.

¹³ «Boroom tool ba daldi ne: "Nan laay def nag? Dinaa yónni sama doom, sama reeni xol. Xéy na ñu weg ko, moom." ¹⁴ Waaye bi beykat yi gisee doom ji, ñu ne ci seen biir: "Kii moo wara donn tool bi; nan ko rey, moom ndono li." ¹⁵ Ñu génne ko tool bi nag, rey ko.»

Noonu Yeesu laaj leen: «Nu leen boroom tool bi di def, nag? ¹⁶ Xanaa ñew, rey beykat yooyu, dénk tool ba ñeneen.» Bi Yeesu waxee loolu, nit ña ne ko: «Yàlla tere!» ¹⁷ Waaye Yeesu ne leen jàkk, daldi ne: «Kon nag lu baat yii ci Mbind mi di tekki:

"Doj wa tabaxkat ya sànni, mujj na di doju koñ."

¹⁸ Képp ku dal ci doj woowu, dammtoo, te ku mu dal ci sa kaw, rajaxe la.»

¹⁹ Xutbakat ya ak sarxalkat yu mag ya ñu ngi doon wuta jàpp Yeesu ca taxawaay ba, ndaxte xam nañu ne ñoo tax mu wax léeb woowu. Waaye ragal nañu mbooloo ma.

Galag gi ñuy fey buur bi Sesaar

²⁰ Noonu ñu koy yeeru, daldi yónni ay nit ñu mbubboo njub, sas leen ñu fexe koo jàpp ci ay waxam, ngir jébbal ko boroom réew, ma yor kilifteef ak sañ-sañ. ²¹ Ñu daldi ñew ci Yeesu ne ko: «Kilifa gi, xam nanu ne li ngay wax te di ko jàngle lu jub la. Amuloo parlàqu, waaye dangay xamle yoonu Yàlla ci bu wóor. ²² Wax nu, ndax jaadu na, nu Fey buur bi Sesaar galag walla déet.»

²³ Waaye Yeesu xam na seen pexe ne leen: ²⁴ «Wonleen ma posetu denariyon. Kan lañu ci def nataalam ak turam?» Ñu ne ko: «Sesaar.» ²⁵ Noonu mu ne leen: «Joxleen nag Sesaar li Sesaar moom, te jox Yàlla li Yàlla moom.»

²⁶ Noonu manuñu ko woona jàpp ciy waxam ci kanam mbooloo ma; ñu waaru ci tontam, ba wedam.

Sadusen ak ndekkite li

²⁷ Noonu ay nit, ñu bokk ci Sadusen yi, ñew ci moom. Sadusen yi nag ñoom weddi nañu ndekkite li. Noonu ñu laaj ko ne:

²⁸ «Kilifa gi, Musaa bindal na nu ne, ku magam faatu te bàyyiwul doom ak soxnaam, kooku war na donn jigéen ji, ba yékkati giiru magam. ²⁹ Amoon na fi nag juróom ñaari góor ñu bokk ndey ak baay. Taaw ba takk jabar, faatu, te bàyyiwul doom. ³⁰⁻³¹ Ñaareel ba takk jigéen ja, def noonu; ak ñetteel ba, ba juróom ñaar ñépp faatu te bàyyiwuñu doom. ³² Gannaaw ga nag jigéen ja it faatu. ³³ Ci ndekkite li nag, kan ci ñoom moo wara donn jigéen ja, fekk ku nekk ci juróom ñaar ñi mas na koo takk?»

³⁴ Yeesu ne leen: «Ci àddina sii, góor ñi ak jigéen ñi dañuy séy. ³⁵ Waaye ña ñu àtte ne yeyoo nañoo bokk ci dundu ñellég ak ci ndekkite li, kenn du am jabar, kenn du am jékkér. ³⁶ Dafa fekk ne manatuñoo dee, ndaxte dañuy mel ni malaaka yi. Ay doomi Yàlla lañu ndaxte doomi ndekkite lañu. ³⁷ Te Musaa sax wone na ne, néew yi dinañu dekki, ci saarum ngarab si. Foofa Musaa wooye na fa Boroom bi: «Yàllay Ibraayma, Yàllay Isaaxa, di Yàllay Yanqóoba.» ³⁸ Kon nag nekkul Yàllay ñi dee waaye Yàllay ñiy dund la, ndaxte Yàllaa tax ñépp di dund.»

³⁹ Ci kaw loolu ay xutbakat ne ko: «Li nga wax dëgg la, kilifa gi!»

⁴⁰ Ndaxte kenn ci ñoom ñemeetu koo laaj dara.

Mbaa Almasi bi mooy sëtu Daawuda?

⁴¹ Noonu Yeesu ne leen: «Lu tax nit ñi di wax ne, Almasi bi mooy sëtu Daawuda? ⁴² Ndaxte

Daawuda moom ci boppam moo ne ci Sabóor:

“Boroom bi nee na sama Boroom: Toogal ci sama ndijoor,

⁴³ ba kera may daaneel say noon ci sa kanam.”

⁴⁴ Gannaaw Daawuda nag wooye na ko “Boroom bi,” nu muy nekke sétam?»

⁴⁵ Bi ko nit ña fa nekkoon ñépp doon déglu, Yeesu ne ay taalibeem: ⁴⁶ «Moytuleen xutbakat yi; dañoo bëgg di doxantu, sol ay mbubb yu réy, te ñépp di leen nuyoo ñaari loxo ci pénc mi. Ci jàngu yi, toogu yu fëete kanam lañuy wut, te toogu yu yiw lañuy taamu ci reeri xew yi. ⁴⁷ Ñu ngi lekk alalu jigéen ñi seen jékkér faatu, di ñaan Yàlla ay ñaani ngistal yu gudd. Seen mbugal dina gëna tar.»

21

Saraxu soxna si

¹ Noonu Yeesu siggi, séen ay boroom alal ñuy dugal seen sarax ca ndab ya ca kér Yàlla ga. ² Mu gis itam jenn jigéen ju jékkér am faatu te mu ñakk, ju fa def ñaari poseti xànjär*. ³ Noonu mu daldi ne: «Ci dëgg, maa ngi leen koy wax, jigéen ju ñakk jee moo ëpp ñeneen ñépp lu mu joxe. ⁴ Ñoom ñépp dañu sàkk ci seen barele, waaye moom dafa sàkk ci néewleem, ba joxe xaalis bi mu waroona dunde.»

Yàqug Yerusalem ak dellusig Doomu nit ki

⁵ Noonu ay nit doon wax ci lu jém ca kér Yàlla ga, ak ni ñu ko rafetale ak ay doj yu jafe ak alal ju ñu jébbal Yàlla. Waaye Yeesu ne leen: ⁶ «Li ngeen gis fii lépp, jamono dina ñew joo xam ne dina daanu, ba doj dootul des ci kaw doj.»

* **21:2** Mooy posetu leptón. Seetal Xaalís ci Leeral yi.

⁷ Ñu laaj ko ne: «Kilifa gi, kañ la loolu di am? Ak luy tegtal ne looloo ngi waaja xew?» ⁸ Yeesu ne: «Moytuleen, bu leen kenn nax. Ndaxte ñu bare dinañu ñew ci sama tur ne: “Moom laa,” walla ñu naan: “Jamono ji jegesi na.” Buleen topp ñooñu. ⁹ Bu ngeen déggee ay xare ak ay réew yu jóg, wottuleena tiit, ndaxte fàww yooyule jékka am. Waaye taxul mujug jamono daldi taxaw.»

¹⁰ Noonu mu teg ca ne: «Xeet dina jóg, xeex ak weneen xeet, réew dina xeex ak meneen réew.

¹¹ Suuf dina yëngu yëngu yu réy, te wopp ak xiif dina am ci bérab yu bare. Dina am it ay xewxew yu raglu ak ay firnde yu mag yuy jóge asamaan. ¹² Waaye bala looloo xew, dees na leen jàpp, fitnaal leen, di leen jébbal àttekat yi ca jàngu ya, tøj leen kasó. Dees na leen yóbbu ci kanam i buur ak i boroom réew ndax sama tur. ¹³ Loolu dina leen ubbil bunt, ba ngeen man maa seedel.

¹⁴ Fasleen yéenee baña wut lay ngir musal seen bopp. ¹⁵ Ndaxte man ci sama bopp maa leen di jox kàddu ak xel moo xam ne seeni noon duñu ko mana teggi, mbaa ñu di ko weddi. ¹⁶ Seeni waajur sax ak seeni doomi ndey, seeni bokk ak seeni xarit, dinañu leen jébbal àttekat yi, ba ñu rey ñenn ci yéen. ¹⁷ Te ñépp dinañu leen bañ ndax sama tur. ¹⁸ Waaye seen genn kawar sax du neen. ¹⁹ Seen muñ moo leen di musal.

²⁰ «Bu ngeen gisee ay xarekat wér dékku Yerusalem, xamleen ne jamono, ji ñu koy yàq, agsi na. ²¹ Kon nag ku nekk ci biir diiwaanu Yude, nanga daw ca tund ya; ku nekk ci biir dékk bi, nanga ko génn; te ku nekk ca tool ya, bul dugg ca dékk ba! ²² Ndaxte ci bés yooyu Yàlla dina fey jéf yi, te li ñu bindoon ci téereb Yàlla

dina mat. ²³ Ngalla jigéen ñi ëmb ca bés yooya, ngalla it ñiy nàmpal! Ndaxte tiis wu metti dina am ci réew mi, te Yàlla dina wàccé meram ci waa réew mii. ²⁴ Dees na leen reye ak i jaasi, jàpp leen jaam, yóbbu leen ci réewi àddina sépp. Te ñi dul Yawut dinañu nappaaje Yerusalem, ba kera jamonoy ñi dul Yawut mat.

²⁵ «Ay firnde dinañu feeñ ci jant bi, ci weer wi ak ci biddiiw yi. Ci kaw suuf xeet yi dinañu tiit, jaaxle ndax riiru géej gi ak yëngu-yëngub duus yi. ²⁶ Bu boobaa nit ñiy xém ndax tiitaange, bu ñuy xalaat musiba, yi nara wàcc ci àddina, ndaxte dees na yëngal kàttani asamaan. ²⁷ Noonu dinañu gis Doomu nit ki di ñew ciw niir, ànd ak kàttan ak ndam lu réy. ²⁸ Bu mbir yooyu di tàmbalee xew nag, boo yaboo ngeen siggi, téen, ndaxte seen njot jubsi na.»

²⁹ Noonu Yeesu misaal leen lii: «Xool-leen garabu figg ak yeneen garab yi. ³⁰ Bu ñu gisee ñu sèq, soxlawuleen kenn wax leen ne, nawet bi jubsi na xaat. ³¹ Noonu itam bu ngeen gisee loolu lépp xew, xamleen ne nguuru Yàlla jege na.

³² «Ci dëgg maa ngi leen koy wax, niti jamono jii duñu wéy, te loolu lépp amul. ³³ Asamaan ak suuf dinañu wéy, waaye samay wax du wéy mukk.

³⁴ «Moytuleen seen nafsu diigal leen ci yàqute ak ci màndite ak ittey àddina, ba bés boobu bett leen ni mbaal. ³⁵ Ndaxte dina dal ci ñépp ñi nekk ci kaw suuf. ³⁶ Yewwuleen, di sax ci ñaan, ngir ngeen mana mucc ci loolu lépp wara xew, te mana taxaw ak kóolute ci kanam Doomu nit ki.»

³⁷ Yeesoo ngi daan yendoo jàngle ca kér Yàlla ga, te bu guddee mu dem ca tund wu ñuy wax tundu Oliw ya, fanaan fa.

³⁸ Te nit ñépp dañu daan teela xëy ca kér Yàlla ga, di ko déglu.

22

Njiiti yoon yi fexeel nañu Yeesu
¹ Måggalu Mburu ma amul lawiir jege woon na, te ñu di ko wax bésu Mucc ba. ² Sarxalkat yu mag ya ak xutbakat ya di wut pexem reylu Yeesu, ndaxte dañoo ragaloon nit ñia. ³ Noonu Seytaane daldi solu Yudaa, mi ñuy wooye Iskariyo te mu bokkoon ca fukki taalibe ya ak ñaar. ⁴ Noonu Yudaa dem waxtaani ak sarxalkat yu mag ya ak kilifay wottukati kér Yàlla ga, ba xam nan la leen di jébbale Yeesu. ⁵ Ñu am ca bànnex bu réy, dig ko xaalis. ⁶ Yudaa nangu, di fexe jamono ju mu leen mana jébbal Yeesu, fu mbooloo ma nekkul.

Reer bu mujj ba

⁷ Bésu màggalu Mburu ma amul lawiir agsi, ca bés boobu lañu waroona rendi gàttub bésu Mucc ba. ⁸ Noonu Yeesu yebal Piyeer ak Yowaana ne leen: «Demeen, defaral nu reeru bésu Mucc ba.» ⁹ Ñu ne ko: «Fan nga bëggoon, nu defare ko fa?» ¹⁰ Mu ne leen: «Bu ngeen duggee ca dékk ba, góor gu yenu njaq lu def ndox, dina taseek yéen. Toppleen ci moom ba ca kér ga muy dugg, ¹¹ te ngeen ne boroom kér ga: "Kilifa gi nee na: Ana néegu gan, bi may lekke reeru bésu Mucc ba, man ak samay taalibe?" ¹² Noonu dina leen won néeg bu féete kaw, te yaa, ñu defar ko ba nopp. Foofa ngeen koy defare.»

¹³ Ñu dem, gis lépp, ni leen ko Yeesu waxe woon. Noonu ñu defar reer bi.

¹⁴ Bi waxtu wi jotee Yeesu toog ak ndaw yi, ¹⁵ ne leen: «Yàkkamti woon naa lool lekk ak yéen reeru bésu Mucc bii, laata ñu may sonal. ¹⁶ Ndaxte maa ngi leen koy wax,

dootuma ko lekk mukk, lu dul ba kera mu mat ci nguuru Yàlla.»

¹⁷ Noonu mu fab kaas, daldi sant Yàlla ne: «Jél-leen kaas bii, séddoo ko. ¹⁸ Ndaxte maa ngi leen koy wax, dootuma naan ndoxum reseñ mi, ba kera Yàlla di téral nguuram.»

¹⁹ Gannaaw loolu mu jél mburu, sant Yàlla, damm ko, joxleen ko ne: «Lii sama yaram la, wi ma joxe ngir yéen. Defleent lii, ngir fàttaliku ma.»

²⁰ Noonu itam bi ñu lekkeebi noppo, mu jél kaas bi ne leen: «Kaas bii mooy misaal kólliére gu bees gi Yàlla fas jaarale ko ci sama deret, ji tuuru ngir yéen. ²¹ Waaye nag loxob ki may wor a ngi nekk ak man ci ndab li. ²² Doomu nit ki mu ngi dem, ni ñu ko dogale. Waaye ki koy wor dina torox.» ²³ Noonu taalibe yi di laajante ci seen biir, kan ci ñoom mooy nara def loolu.

²⁴ Taalibe ya it di werante, ngir xam kan ci ñoom moo gëna màgg. ²⁵ Yeesu ne leen: «Buuri xeeti àaddina dañu leen di dóor yetu nguur, te kilifa yi dañuy sàkku ngérém. ²⁶ Waaye yéen buleen def noonu. Ki gëna màgg ci yéen, na nekk ni ki gëna ndaw, te njuit mel ni surga. ²⁷ Ki toog ca lekkukaay ba, moom ak surgaam, ñoom ñaar kan moo ci gëna màgg? Xanaa du ki toog ci lekkukaay bi? Waaye man maa ngi ci seen biir ni surga. ²⁸ Yéen nag yéenay ñi ànd ak man ci samay fitna. ²⁹ Man nag jox naa leen sañ-sañu nguuru, ni ma ko sama Baay joxe. ³⁰ Dingeen lekkandoo te naanandoo ak man ci sama nguur. Te dingeen toog ci jal yi, di àtte fukki giir ak ñaar yu bànni Israyil.»

³¹ Yeesu teg ca ne: «Simon, Simon! Seytaane ñaan na, ñu jébbal leen ko, ngir mu teqalee leen ni ñu teqalee dugub ak xatax.

³² Waaye man ñaanal naa la, ngir sa ngém dëgér. Te yaw, boo délse, nanga dëgéraal sa bokki taalibe yi. ³³ Piyeer ne ko: «Boroom bi, àttan naa ànd ak yaw ca kasoo, ba ci dee sax.» ³⁴ Yeesu ne ko: «Piyeer, maa ngi la koy wax, bala ginaar a sab tey jii, dinga weddi ñetti yoon ne xam nga ma.»

³⁵ Noonu Yeesu ne leen: «Ba ma leen yebalee te yóbbalewuleen woon xaalis, mbuus, walla dàll, ndax ñakkoon ngeen dara?» Nu ne ko: «Déedéet.» ³⁶ Mu ne leen: «Léegi nag képp ku am xaalis, na ko jél; te ku am mbuus, na ko jél; ku amul jaasi, na jaay mbubbam, jënde ko jaasi. ³⁷ Ndaxte maa ngi leen koy wax, lii Mbind mi wax fàww mu am ci man, bi mu nee: “Boole nañu ko ak ñu bon ña.” Ndaxte loolu jém ci man mi ngi mat.» ³⁸ Noonu taalibe ya ne ko: «Boroom bi, ñaari jaasee ngii.» Mu ne leen: «Doy na.»

Yeesu ñaan na ca tundu Oliw ya

³⁹ Noonu Yeesu génn, dem ca tundu Oliw ya, ni mu ko daan defe naka-jekk. Taalibeem ya topp ci moom. ⁴⁰ Bi mu agsee ca bérab ba, mu ne leen: «Ñaanleen, ngir baña daanu cig fiir.» ⁴¹ Noonu mu dànd leen, ba fu aw saan mana tollu, daldi sukk di ñaan ne: ⁴² «Baay, soo ko beggee, teggil ma kaasu naqar bii. Moona bumu doon sama coobare, waaye na sa coobare am.» ⁴³ Noonu malaakam Yàlla daldi koy feeñu, may ko doole. ⁴⁴ Ci biir tiis, Yeesu gëna sawar ci ñaan gi, ñaqam mel ni lumbi deret dal ci suuf.

⁴⁵ Bi mu ñaanee ba noppo, mu jóg, délsi ci taalibe yi, fekk leen ñuy nelaw, ndaxte seen xol dafa sonnoon ak tiis. ⁴⁶ Noonu mu ne leen: «Lu tax ngeen di nelaw? Jógleen ñaan, ngir baña daanu cig fiir.»

⁴⁷ Bi Yeesu di wax, mbooloo mu bare agsi; ku ñuy wax Yudaa te mu bokkoon ci fukki ndaw yi ak ñaar jiite leen. Yudaa jegeñsi Yeesu, bëgg koo fóon.
⁴⁸ Waaye Yeesu ne ko: «Ci fóon ngay jébbale Doomu nit ki ay noonam!» ⁴⁹ Bi ñi àndoona ak Yeesu gisee liy bëgga xew, ñu ne: «Boroom bi, ndax nu dóore jaasi?» ⁵⁰ Kenn ci ñoom nag dóor surgab sarxalkat bu mag ba, noppu ndijooram dagg. ⁵¹ Waaye Yeesu daldi ne: «Bàyyileen.» Mu laal noppu waa ja, wéral ko.

⁵² Noonu Yeesu ne sarxalkat yu mag ya ak kilifay wottukati kér Yàlla ga ak njiti xeet, wa ko jàppsi woon: «Jóg ngeen, gànnaayoo jaasi ak yet, mel ni ñuy topp sácc. ⁵³ Moona maa nga woon ak yéen bés bu nekk ca kér Yàlla ga, te jàppuleen ma. Waaye léegi seen waxtu la, di jamonoy lëndëm.»

Piyeer weddi na Yeesu

⁵⁴ Nu jàpp Yeesu, yóbbu ko ca kér sarxalkat bu mag ba. Piyeer topp fu sore. ⁵⁵ Amoon na taal ca diggu étta ba, ay nit toog, wér ko, Piyeer itam toog ci seen biir. ⁵⁶ Ab mbindaan gis ko, mu toog, taal bi di ko leeral, mu ne ko jàkk ne: «Nit kii itam àndoona na ak moom.» ⁵⁷ Waaye Piyeer weddi ko ne: «Soxna si, xawma kooku.» ⁵⁸ Nees-tuut keneen gis ko ne: «Yaw itam ci ñoom nga bokk.» Piyeer ne ko: «Sama waay, bokkuma ci.»

⁵⁹ Bi ñu tegee lu mat waxtu, ke-neen dikkaat ca wax ja ne: «Ci lu wóor nit kii àndoona na ak moom, nde Galile la jóge.» ⁶⁰ Waaye Piyeer ne ko: «Sama waay, xawma li ngay wax!» Bi kàddoom di daanu, faf ginaar daldi sab. ⁶¹ Noonu Boroom bi geestu, xool Piyeer. Te Piyeer fàttaliku la ko Boroom bi waxoon ne: «Bala ginaar a sab tey jii, dinga ma weddi ñetti yoon.»

⁶² Piyeer daldi génn, di jooy jooy yu metti.

Ay alkaati ñaawal nañu Yeesu

⁶³ Nit ñaa nga jàppoon Yeesu, di ko ñaawal ak di ko dóor. ⁶⁴ Nu ngi takkoon ay bëtam, di ko laaj, naan ko: «Yaw, wax nu ci kàddug Yàlla, ku la dóor?» ⁶⁵ Nu ngi ko doon tifaar it yeneen saaga.

Yeesu taxaw na ci kanam Pilaat ak Erodd

⁶⁶ Bi bët setee, kureelu njiiti xeet wa, maanaam sarxalkat yu mag ya ak xutbakat ya, daldi daje, indi Yeesu ci seen kanam. ⁶⁷ Nu ne ko: «Soo dee Almasi bi, wax nu ko.» Mu ne leen: «Su ma leen ko waxee, dungeen ma gëm. ⁶⁸ Te su ma leen laajee, dungeen tontu. ⁶⁹ Waaye gannaaw-si-tey, Doomu nit ki dina toog ci ndijoru Yàlla, Aji Man ji.» ⁷⁰ Noonu ñépp ne: «Kon nag yaay Doomu Yàlla ji?» Mu ne leen: «Yéen ci seen bopp wax ngeen ne moom laa.» ⁷¹ Nu daldi ne nag: «Lu nuy doyeeti seede léegi, ndegam nun ci sunu bopp noo ko nangoo ci gémminiñam!»

23

¹ Gannaaw loolu kureelu àttekat ya yépp daldi jóg, yóbbu Yeesu ca Pilaat. ² Foofa ñu tàmbali di ko sosal naan: «Fekk nanu nit kii, muy fàbbi sunu réew, di leen teree fey galag Sesaar, te mi ngi teg boppam Almasi, maanaam buur.» ³ Noonu Pilaat laaj ko: «Ndax yaa di buuru Yawut yi?» Yeesu ne ko: «Wax nga ko.»

⁴ Pilaat ne sarxalkat yu mag ya ak mbooloo ma: «Gisuma genn tooñ ci nit kii.» ⁵ Waaye ñu sax ci seeni wax naan: «Mi ngi jöglöö mbooloo mi, di jàngle ci réewu Yawut ya mépp, li dale ci Galile ba fii.»

⁶ Bi Pilaat yégee baat yooyu, mu laajte ne: «Ndax nit kii Galile la dëkk?» ⁷ Bi mu yégee ne Yeesoo

ngi nekk ci diiwaan bi Erodd yilif, mu yónnee ko Erodd, mi nekkoon ci jamono jooju ci Yerusalem.

⁸ Bi Erodd gisee Yeesu, mu am mbég mu réy. Bu yàgg ba tey dafa koo bëggoona gis, ndaxte déggoon na ñuy wax ci ay mbitram te yaakaaroon na ne dina ko gis mu def kéemaan. ⁹ Noonu mu laaj ko ay laaj yu bare, waaye Yeesu waxul dara. ¹⁰ Sarxalkat yu mag ya ak xutbakat yaa nga fa woon, di ko jiiñ bu metti. ¹¹ Noonu Erodd ak ay xarekatam toroxal Yeesu, di ko ñaawal. Gannaaw loolu mu solal ko mbubb mu rafet, delloo ko Pilaat. ¹² Erodd ak Pilaat dañoo ñi bañante woon bu jékk, waaye ca bés booba doon nañu ay xarit.

¹³ Pilaat daldi woo sarxalkat yu mag ya, njiit ya ak mbooloom Yawut ya ne leen: ¹⁴ «Indil ngeen ma nit kii, ne ma day jàddloo yoon mbooloo mi. Léegi nag man mii laaj naa ko ci seen kanam, waaye gisuma tooñ ci moom ak li ngeen koy jiiñ lépp. ¹⁵ Erodd itam gisul tooñ gu mu def, ndegam mu yónneewaat nu ko. Nit kii deful genn tooñ gu jar ñu koy rey. ¹⁶⁻¹⁷ Kon nag dinaa ko dóorlu ay yar te bàyyi ko.» ¹⁸ Waaye ñu bokk di yuuxu, ñoom ñépp naan: «Reyal kii te bàyyi Barabas!»

¹⁹ Dañoo téjoon Barabas, ndaxte dafa jéema tas dékk ba, te rey nit. ²⁰ Pilaat waxaat ak mbooloo ma, ndaxte dafa bëggoona bàyyi Yeesu. ²¹ Waaye ñuy yuuxu naan: «Daaj ko ci bant! Daaj ko ci bant, ba mu dee!»

²² Pilaat ne leen fietteel bi yoon: «Lu tax? Gan tooñ la def? Gisuma ci moom dara lu jar dee. Kon dinaa ko dóorlu ay yar te bàyyi ko.» ²³ Waaye ñoom ñu sax ca la ñu waxoon, di gëna yuuxu naan, ñu daaj ko ci bant. Coow la yej Pilaat. ²⁴ Muj gi Pilaat dogal, ñu defal leen li ñu bëgg. ²⁵ Mu bàyyil

leen ki ñu ko ñaanoon, kooku ñu téjoon kaso, ndax tas réew ma ak rey nit. Waaye mu jébbal leen Yeesu ci seeni loxo.

Daaj nañu Yeesu ci bant

²⁶ Bi ñuy yóbbu Yeesu, ñu jàpp ku ñuy wax Simon te mu dëkk Siren, ku jóge ca wet, ga féeete ak tool ya, sëf ko bant, ba ñuy wara daaj Yeesu, ngir mu gàddu ko, topp ci moom. ²⁷ Mbooloo mu baree nga ko topooin, te jigéen ñu baree ngi doon yuuxu, di ko jooy. ²⁸ Yeesu daldi walbatiku ca ñoom ne: «Yéen jigéeni Yerusalem, buleen ma jooy! Jooyleen seen bopp ak seeni doom. ²⁹ Ndaxte jamono dina ñew, ju ñu naan: “Jigéen ñi masula jur ak ñi masula nàmpal, barkeel ngeen!” ³⁰ Bu keroogee,

“Nit ñi dinañu ne tund yi: ‘Daanuleen ci sunu kaw!’ te naan jànji: ‘Suul-leen nu! ’” ³¹ Ndaxte su ñu defee nii garab gu tooy gi, lu ñuy def garab gu wow gi?»

³² Yóbbale nañu itam ñeneen, ñuy ñaari defkati lu bon, ngir rey leen. ³³ Bi xarekat ya agsee ba ca bérab, ba ñuy wooye Kaañu bopp, ñu daaj fa Yeesu ca bant, daajaale ñaari defkati lu bon ya, kenn ca ndijooram, ka ca des ca càmmoñam.

³⁴ Ci kaw loolu Yeesu ne: «Baay, baal leen, ndaxte xamuñu li ñuy def.» Xarekat ya tegoo ay bant yéreem, ngir séddoo ko.

³⁵ Mbooloo maa nga fa taxaw di seetaan. Njiit ya di ko reetaan naan: «Musul na ñeneen; na musul boppam, su fekkee mooy Almasi bi, ki Yàlla fal!» ³⁶ Xarekat ya it di ko ñaawal. Ñu jegesi, jox ko bineegar te naan: ³⁷ «Su fekkee ne yaay buuru Yawut yi, musalal sa bopp!»

³⁸ Ñu daaj mbind, mu tiim ko naan: «Kii mooy buuru Yawut yi.»

³⁹ Kenn ca defkatu lu bon ya ñu wékkoon ci bant, di ko xas, naan ko: «Xanaa du yaw yaay Almasi bi? Musalal sa bopp te musal nu!» ⁴⁰ Waaye ka ca des yedd moroom ma, naan ko: «Xanaa ragaloo Yàlla, yaw mi ñuy mbugal ni moom?» ⁴¹ Nun yellowo nanu sunu mbugal, waaye moom deful dara.» ⁴² Noonu mu ne: «Yeesu, fàttaliku ma, boo délse ci sa nguur.» ⁴³ Yeesu ne ko: «Ci dëgg maa ngi la koy wax, tey jii dinga texe ak man ca jataayu Yàlla.»

Yeesu saay na

⁴⁴⁻⁴⁵ Noonu digg bëccëg daldi jot, jant ba nëbbu, réew mépp daldi lëndëm kérus lu mat ñetti waxtu. Ridob bérab bu sell ba ca kér Yàlla ga daldi xar ñaar.

⁴⁶ Yeesu woote ak kàddu gu dëgér naan: «Baay, jébbal naa la sama ruu!» Bi mu waxee loolu, mu delloo ruuwam Yàlla. ⁴⁷ Bi njíti xare ba gisee li xewoon, mu màggal Yàlla ne: «Dëgg-dëgg nit kii ku jub la woon.»

⁴⁸ Nit ña fa dajaloo woon ñépp, di seetaan li xew, ba ñu gisee loolu, ñu dellu seen kér, fëgg seen dënn, di jooy. ⁴⁹ Xamey Yeesu yépp ak jigéen, ña ko toppe woon Galile, dànd leen, di xool li xew.

Rob nañu Yeesu

⁵⁰⁻⁵¹ Nit ku ñuy wax Yuusufa dem ca Pilaat. Mi ngi dëkk Ari-mate ca diiwaanu Yude, Yuusufaa nga bokkoon ca kureelu åttekat yi. Nit ku baax la woon te jub, te àndul woon ci li ñu dogaloon te jéf ko. Da doon séentu nguuru Yàlla. ⁵² Mu dem ca Pilaat, laaj ko néewu Yeesu. ⁵³ Gannaaw loolu mu wàcce ko ca bant ba, laxas ko ci càngaay, dugal ko cib bàmmeebu ñu yett ciw doj te masuñu caa def kenn. ⁵⁴ Fekk bésu Waajal la woon, te bésub noflaay baa ngi doon tàmbali. ⁵⁵ Jigéen ña gungee woon Yeesu Galile, ànd ak Yuusufa, gis bàmmeebu ak

na ñu ca dence néewu Yeesu ba. ⁵⁶ Noonu ñu dellu defari cuuraay ak latkoloñ ngir néew ba. Ca bésub noflaay ba ñu noppalu, ni ko yoon wi santaanee.

24

Yeesu Kirist dekki na

¹ Bés bu jékk ca ayu-bés ga, jigéen ña jóg ca fajar, dem ca bàmmeebu ba. Ñu ngi yoroon cuuraay lu ñu defaroon. ² Bi ñu agsee, ñu fekk ñu bérañ doj, wa uboon bàmmeebu ba. ³ Ñu dugg ca bàmmeebu ba, waaye fekkuñu fa néewu Boroom bi Yeesu. ⁴ Noonu ba ñu nekkee ak seen njaaxle, am na ñaar ñu leen feeñu, sol yére yuy melax. ⁵ Jigéen ña am tiitaange ju mag, daldi dëpp seen jé ci suuf. Waaye ñu ne leen: «Lu tax ngeen di seet kiy dund ci biir néew yi? ⁶ Nekkati fi; dekki na. Fàttalikuleen la mu leen waxoon, ba mu nekkee Galile. ⁷ Nee woon na: «Fàww ñu jébbal Doomu nit ki bàkkaarkat yi, ñu rey ko ci bant, mu dekki ca ñetteelu fan ba.» ⁸ Noonu ñu daldi fàttaliku kàdduy Yeesu ya.

⁹ Bi ñu jógee bàmmeebu ba, ñu dem nettaliji loolu lépp fukki ndaw ya ak benn, ak ña ca des ñépp. ¹⁰ Jigéen ña ñoo doon Maryaamam Magdala, Sànn, ak Maryama yaayu Saag. Yeneen jigéen yi leen gunge woon itam nettali loolu ndaw ya. ¹¹ Waaye ñu teg wax jooju ay jeneer, ba gëmuñu jigéen ñooñu. ¹² Waaye Piyeer daldi jóg, daw, dem ca bàmmeebu ba. Bi mu àggee, mu sëgg, yér, gisul lu dul càngaay la. Noonu mu dëpp ñibbi, jaaxle lool ci li xew.

Yeesu feeñu na ñaari taalibe yu jém Emayus

¹³ Ca bés boobu ñaar ci taalibe yi di dem ci dëkku Emayus, te mu sore Yerusalem ci lu mat fukki

kilomet. ¹⁴ Ñu waxtaane li xewoon lépp. ¹⁵ Bi ñuy waxtaan ak a sotteente xalaat, Yeesu ci boppam dab leen, ànd ak ñoom, ¹⁶ fekk seeni bët muuru, ba manu ko woona xàmmi. ¹⁷ Yeesu ne leen: «Lan ngeen di waxtaane nii ci yoon wi?» Noonu ñu taxaw, seen xol jeex. ¹⁸ Kenn ci ñoom, ki tudd Kéleyopas ne ko: «Xanaa yaw rekk yaa ñièw Yerusalem te umple li fi xewoon bés yii?» ¹⁹ Yeesu ne leen: «Lu fi xew?» Ñu ne ko: «Mbirum Yeesum Nasaret. Ab yonent la woon bu doon def ay jëf yu mag, di wax ay kàddu yu am doole, ci kanam nit ñi ak ca kanam Yàlla. ²⁰ Waaye sunuy sarxalkat yu mag ak sunuy njiit ñoo ko jébbal nguur gi ngir ñu àtte ko, teg ko dee, ba daaj ko ci bant. ²¹ Nun nag danoo yaakaaroon ne mooy kiy nara jot Israyil. Waaye bi loolu xewee ak léegi, tey la ñetteelu fan bi. ²² Teewul nag am na ay jigéen yu boikk ci nun yu nu jaaxal. Dañoo fajaru ca bàmmeel ba, ²³ waaye fekkuñu fa néewam. Ñu délsi, nettali nu ne, ay malaaka feeñu nañu leen, yégal leen ne mi ngi dund. ²⁴ Nenn ci sunu àndandoo yi dem nañu ca bàmmeel ba, fekk lépp mel, na ko jigéen ña waxe woon. Waaye moom gisuñu ko.»

²⁵ Noonu Yeesu ne leen: «Yéen daal, yéena ñakk xel, te seen xol yéexa gëm li yonent yi yégle woon! ²⁶ Xanaa du Almasi bi dafa waroona daj boobu coono te dugg ci ndamam?» ²⁷ Noonu mu tàmbalee ci yonent Yàlla Musaa ba ci yonent yépp, tekkil leen li Mbind mi wax lépp ci ay mbiram.

²⁸ Bi ñuy jub dëkk, ba ñu jëmoon nag, Yeesu def ni kuy jubal yoonam. ²⁹ Waaye ñu téye ko ne ko: «Toogal fii ci nun, ndaxte jant baa ngi so, te léegi mu guddi.»

Noonu mu dugg, toog ca ñoom.

³⁰ Bi ñu tàmbali di reer, Yeesu jël mburu ma, gérém Yàlla, ba noppí damm ko, jox leen ko. ³¹ Bi mu defee loolu, lépp leer ci seeni bët, ñu daldi ko xàmmi. Waaye Yeesu ne mes, gisatuñu ko. ³² Noonu ku nekk ñaan sa moroom: «Ndax sa xol seddul woon, bi muy wax ak nun ci yoon wi, te muy tekki Mbind mi?»

³³ Ñu daldi jóg ca saa sa, dellu Yerusalem, fekk fa fukki ndaw ya ak benn, ak yeneen taalibe.

³⁴ Ñooñu ne leen: «Dëgg la, Boroom bi dekki na, te feeñu na Simon!» ³⁵ Ñaari taalibe ya ñoom it daldi leen nettali la xewoon ca yoon wa ak ni ñu xàmmee Yeesu, bi mu dammee mburu ma.

Yeesu feeñu na ay taalibeem

³⁶ Bi ñaari taalibe ya dee wax noonu, Yeesu taxaw moom ci boppam ci seen biir ne leen: «Na jàmm wàcc ci yéen.» ³⁷ Ñu daldi tiit, foog ne dañoo gis njuuma. ³⁸ Waaye Yeesu ne leen: «Lu tax ngeen jaaxle, ak lu tax ngeen di xel ñaar ci seen xol? ³⁹ Xool-leen samay loxo ak samay tànk. Man mii la. Laal-leen ma te xam, njuuma amul yaram walla ay yax, ni ngeen gise, ma am ko.» ⁴⁰ Bi mu leen waxee loolu, mu won leen ay loxoom ak ay tànkam.

⁴¹ Waaye ba tey manuñu woona gëm ndax seen mbég ak jaaxle. Noonu Yeesu laaj leen ne: «Ndax am ngeen fii lu ñu lekk?» ⁴² Ñu jox ko dogu jén wu ñu lakk. ⁴³ Mu jël ko, lekk ci seen kanam.

⁴⁴ Noonu mu ne leen: «Bi ma nekkie ak yéen, waxoon naa leen baat yii: li ñu bind lépp ci samay mbir ci yoonu Musaa ak ci téerey yonent yi ak ci Sabóor dafa wara am.» ⁴⁵ Noonu mu ubbi seen xel, ngir ñu xam li Mbind mi di wax.

⁴⁶ Mu ne leen: «Fàww Almasi bi sonn, mu dee te dekki ca ñetteelu fan ba, ni ñu ko binde, ⁴⁷ te it ñuy yégle xeet yépp ci turam, dale ko

ci Yerusalem ne war nañoo tuub
seeni bákkaar, Yálla baal leen.
⁴⁸ Yéenay samay seede. ⁴⁹ Te man
dinaa leen yónnee li sama Baay
dige. Yéen nag toogleen ci dëkk
bi, ba ñu sol leen doole ji jóge ci
kaw.»

Yeesu tàggú na ay taalibeem

⁵⁰ Gannaaw loolu Yeesu yóbbu
leen ca wetu Betani. Foofa mu
yékkati ay loxoom, barkeel leen.
⁵¹ Bi mu leen dee barkeel, mu
tàggoo ak ñoom, Yálla yéege ko
asamaan. ⁵² Taalibe ya màggal
ko, daldi dellu Yerusalem, fees ak
mbég. ⁵³ Foofa daawuñu jóg ca
kér Yálla ga, di gérém Yálla.

Xibaaru jàmm bi ci Almasi bi Yeesu, ni ko Yàlla jaaralee ci YOWAANA

*Yeesu Kirist moo di Kàddu gi ak
leer gu wóor gi*

¹ Ca njàlbéen ga fekk na Kàddu gi am, te Kàddu gi ma nga woon ak Yàlla, te Kàddu gi Yàlla la woon. ² Moo di ki nekkoon ak Yàlla ca njàlbéen ga. ³ Ci moom lañu sàkke lépp. Amul dara lu ñu sàkk lu jaarul ci moom. ⁴ Ci moom la dund nekk, te dund googu mooy leeral nit ñi. ⁵ Leer gi feeñ na ci biir lèndëm, te lèndëm gi jàppu ko.

⁶ Yàlla yónni woon na nit ku ñu naan Yaxya. ⁷ Kooku ñew na, doon ab seede, ngir wax ci mbirum leer gi. Ñew na ngir ñépp dégg li mu wax te gém. ⁸ Moom ci boppam du woon leer gi, waaye ñew na ngir seedel leer gi.

⁹ Kàddu googu mooy leer gu wóor, giy ñew ci àddina te di leeral nit ku nekk. ¹⁰ Ci àddina la nekkoon, àddina si ñu sàkk jaarale ko ci moom, te àddina xamu ko. ¹¹ Ñew na ci réewam, te ay ñoñam nanguwuñu ko. ¹² Teewul ñi ko nangu te gém ci turam, may na leen, ñu am sañ-sañu nekk doomi Yàlla. ¹³ Ñooñu judduwuñu ci deret walla ci bëgg-bëggü yaram, walla ci coobarey nit. Ñu ngi juddu ci Yàlla.

¹⁴ Kàddu gi ñew, doon nit, dëkk ci sunu biir. Gis nañu ndamam, mu fees ak yiw ak dëgg, ndam li Baay bi jox jenn Doomam ji mu am kepp.

¹⁵ Yaxyaa ngi koy seedel te yégle na lii; nee na: «Moo taxoon ma wax ne: “Dina ñew sama gannaaw waaye moo ma gëna

màgg, ndaxte nekk na laata may juddu.”»

¹⁶ Kàddu gi fees na ak yiw, te nun ñépp jot nanu ci sunu wàll, mu barkeel nu ay yooni yoon. ¹⁷ Ndigali Yàlla yi, ci gémmiñu Musaa lañu leen jaarale; yiw wi ak dëgg gi, Yeesu Kirist moo ko indaale. ¹⁸ Kenn masula gis Yàlla, waaye Bàjjo bi, di Yàlla te nekk ak Baay bi, moo ko xamle.

Yaxya nee na, du Almasi bi

¹⁹ Lii mooy seedes Yaxya. Amoon na bés Yawut ya yónni ay sarxalkat ca Yaxya, ñu ànd ak ñu soqikoo ci giiru Lewi. Ñu nga jöge Yerusalem, ñew ci moom, di ko laaj mooy kan. ²⁰ Yaxya tontu na leen te nébbu ci dara, wóoral na leen ne moom du Almasi bi.

²¹ Ñu laaj ko ne: «Kon yaay kan? Ndax yaa di IlyaaS?» Mu ne leen: «Déedéet, duma IlyaaS.» Ñu ne ko: «Ndax yaa di Yonent, bi wara ñew?» Mu ne leen: «Déedéet.» ²² Noonu ñu laaj ko ne: «Wax nu yaay kan, ngir nu mana tontu ñi nu yónni. Nga ne yaa di kan?» ²³ Yaxya wax leen li yonent Yàlla Esayi waxoon ne: «Man maa di baat biy yégle ci mändiq mi ne: “Xàll-leen yoonu Boroom bi!”»

²⁴ Amoon na ñu bokk ca Farisen ya, yu andoon ca mbooloo, ma ñu yónni woon ca Yaxya. ²⁵ Ñooñu laaj ko ne: «Gannaaw doo Almasi bi, doo IlyaaS, doo Yonent bi wara ñew, lu tax ngay sóob nit ñi ci ndox?» ²⁶ Yaxya ne leen: «Man maa ngi sóobe ci ndox, waaye am na ci seen biir ku ngeen xamul. ²⁷ Kookooy ñew sama gannaaw, te man sax yeyoowumaa tekki ay dàllam.»

²⁸ Lii xewoon na ci dëkku Betani, ca gannaaw dexu Yurdan, fa Yaxya doon sóobe.

Yeesu moo di Gàttub Yàlla

²⁹ Ca ëllég sa, bi Yaxya gisee Yeesu, muy ñew ci moom, mu

ne: «Xool-leen! Kii mooy Gàttub Yàlla, bi ñu nara rendi, ngir dindi bàkkaaru àddina.³⁰ Moo taxoon ma wax ne: "Am na kuy ñew sama gannaaw, waaye moo ma gëna màgg, ndaxte nekk na laata may juddu."³¹ Xawma woon kookukan la waroona doon, waaye xamal ko bànni Israyil moo tax ma ñew, di sóob nit ñi ci ndox.»

³² Ci kaw loolu Yaxya seede na lii: «Gis naa Xelu Yàlla mi ci melow pitax, mu jòge ci asamaan, tegu ci moom. ³³ Bi loola laata am, xawma woon mooy kan, waaye Yàlla, mi ma yebal may sóobe ci ndox, nee woon na ma: "Dinga gis Xel mu Sell mi wàcc, tegu ci kaw nit. Kooku moo di ki leen di sóob ci Xel mu Sell mi."» ³⁴ Yaxya teg ca ne: «Gis naa loolu te seede naa ne moom moo di Doomu Yàlla ji,»

Ni jékka doon taalibey Yeesu

³⁵ Ca ñellég sa Yaxya taxawaatoon na ca bérab booba, ànd ak ñaari taalibeem. ³⁶ Bi mu gisee Yeesu muy romb, mu daldi ne: «Kii mooy Gàttub Yàlla bi!»

³⁷ Ñaari taalibe ya dégg li mu wax, daldi dem toppi Yeesu. ³⁸ Yeesu geestu, gis ne ñoo ngi koy topp. Mu ne leen: «Lu ngeen soxla woon?» Ñu ne ko: «Foo dëkk, Rabbi?»

Ràbbi mi ngi tekki «Kilifa gi». ³⁹ Yeesu ne leen: «Kaayleen gis.» Noonu ñu dem, seeti fa mu daloon, ngoonalal ko. Ci tàkkusaani kaw la woon.

⁴⁰ Kenn ci ñoom ñaar, ñi déggoon li Yaxya wax te topp Yeesu, ma nga tuddoon Andare, mi bokkoon ak Simon Piyeer ndey ak baay. ⁴¹ Andare dafa daldi dem seeti Simon ne ko: «Gis nanu Almasi bi.» Baat boobu mi ngi tekki «Kirist». ⁴² Noonu mu yóbbu ko ci Yeesu. Yeesu xool ko ne ko: «Yaa di Simon, doomu Yowaana. Dinañu la wooye Sefas.» Sefas

mi ngi tekki «Piyeer», maanaam «xeer».

Yeesu woo na Filib ak Nataneel
⁴³ Ca ñellég sa mu fas yéenee dem diiwaanu Galile te mu gis Filib. Yeesu ne ko: «Toppal ci man.»

⁴⁴ Filib mu nga dëkkoon Bet-sayda, dëkku Andare ak Piyeer.

⁴⁵ Filib dajeek Nataneel ne ko: «Gis nanu ki yoonu Musaa wi ak yonent yi doon wax. Mu ngi tudd Yeesu, doomu Yuusufa, te dëkk Nasaret.» ⁴⁶ Nataneel ne ko: «Aa! Ndax dara lu baax man na jòge Nasaret?» Filib ne ko: «Ñéwal gis.»

⁴⁷ Naka la Yeesu gis Nataneel jëmsi ci moom, mu daldi ne ci mbiram: «Xool-leen, nitu Israyil dégg a ngee di ñew; du dox benn tànku caaxaan.» ⁴⁸ Nataneel ne ko: «Noo ma xame?» Yeesu ne ko: «Bi la Filib di laata woo, gis naa la, bi nga nekkee ca ker garabu figg ga.» ⁴⁹ Nataneel wax ko ne: «Kilifa gi, yaay Doomu Yàlla ji, yaa di buuru Israyil!» ⁵⁰ Yeesu ne ko: «Ndax li ma ne, gis naa la ca ker garab ga, moo tax nga gém? Dinga gis mbir yu gëna réy yii.» ⁵¹ Noonu mu teg ca ne: «Ci dégg-dégg maa ngi leen koy wax, dingeen gis asamaan ubbiku, malaaka yi y baagante kaw ak suuf, di wàcc ci Doomu nit ki.»

2

Yeesu dem na céet ga ca dëkku Kana

¹ Ñaari fan gannaaw loolu ag céet am ca dékku Kana ca diiwaanu Galile. Yaayu Yeesu teewe woon na ko. ² Woo woon nañu it Yeesu ca céet ga ak ay taalibeem.

³ Ca biir xew wa, biïñ ba daldi jeex. Yaayu Yeesu ne ko: «Amatuñu biïñ.» ⁴ Yeesu ne: «Soxna si, loo ma bëggal? Ndaxte sama waxtu jotagul.» ⁵ Yaayam daldi ne surga ya: «Defleean lépp lu mu leen wax.»

⁶ Foofa amoon na fa juróom benni ndaa yu ñu yett ci doj, yu Yawut ya daan jéfandikoo ngir seen sangu set. Ndaa lu nekk man na def daanaka téeméeri ljitar. ⁷ Yeesu ne surga ya: «Duyleen ndaa yi.» Ñu duy leen, ba ñu fees bay rembat. ⁸ Noonu Yeesu ne leen: «Tanolleen ci léegi, yót ko njiitu xew wi.» Ñu daldi ko ciy yót. ⁹ Ki jiite xew wa ñam ndox, ma Yeesu soppi biiñ. Xamul woon fu biiñ booba jóge, waaye surga ya tanqoon ndox ma, ñoom xamoon nañu ko. Naka noonu mu woo boroom céet ga ne ko: ¹⁰ «Ci xew yépp, naan gu neex gi lañuy jékke. Bu nit fii doyalee, ñu sooga génne ga ca des. Waaye yaw dangaadencoona gi gëna neex ba négéni.»

¹¹ Firnde jii ame ca Kana, ca diiwaan Galile, moo doon kéemaan gi Yeesu jékka def. Ci noonu la wonee màggayam te ay taalibeem gëm nañu ko.

¹² Bi loolu weesoo, mu ànd ak yaayam, ay rakkam ak i taalibeem, dem dékku Kapernawum. Waaye yàgguñu fa.

Yeesu dàq na jaaykat ya ca kér Yàlla ga

¹³ Måggalu Yawut, gi ñuy wax bésu Mucc ba, mu ngi doon jubsi. Yeesu dem Yerusalem, ¹⁴ dugg ca kér Yàlla ga. Bi mu fa demee, fekk na ca ett ba ay jaaykati nag ak yu xar ak yu pitax, ak weccikatu xaalis ya toog. ¹⁵ Noonu Yeesu ràbb ab yar, daldi leen koy dàqe, ngir ñu génn éttu kér Yàlla ga, ñoom ak xar ya ak nag ya. Mu tasaare xaalisu weccikat ya, daaneel taabal ya, ¹⁶ daldi ne jaaykati pitax ya: «Jéleleen fi lii! Sama kér Baay, buleen ko def marse!» ¹⁷ Taalibeem ya fàttaliku Mbink mi: «Cawarte gi ma am ci sa kér,

mu ngi mel ni taal buy tàkk ci sama biir.»

¹⁸ Noonu Yawut ya ne ko: «Ban firnde nga nuy won ngir dëggal ne am nga sañ-sañu def lii nga def?» ¹⁹ Yeesu ne leen: «Daaneeleen kér Yàlla gii, ma daldi koy yékkati ci ñetti fan.» ²⁰ Ñu ne ko: «Nga ne kér Yàlla, gii ñu tabax ci ñeent fukki at ak juróom benn, man nga koo yékkati ci ñetti fan!»

²¹ Waaye kér Yàlla, gi Yeesu doon wax, nekkul woon ab tabax, aw yaramam ci boppam moo ko taxoon di wax. ²² Gannaaw ga nag, bi Yeesu deeyee ba dekki, la taalibeem ya fàttaliku li mu waxoon, daldi gëm Mbink mi ak wax, ja leen Yeesu waxoon.

²³ Bi Yeesu nekkie Yerusalem ci màggalu bésu Mucc ba, ñu bare gis kéemaan, yi mu doon def, daldi gëm ci turam. ²⁴ Waaye Yeesu wóoluwu leen woon, ndaxte xamoon na leen ñoom ñépp, ²⁵ te it soxlawul ñu koy xamal dara ci nit, ndaxte moom ci boppam xam na xolu nit.

3

Yeesu waxtaan na ak njiitu di-

ine ¹ Amoon na ca Farisen ya nit ku ñu naan Nikodem te mu bokk ca kilifay Yawut ya. ² Genn guddi mu ñew ca Yeesu ne ko: «Kilifa gi, xam nanu ne Yàllaa la yónni ngir nga jàngal nu, ndaxte kenn manula def firnde yii ngay wone te Yàlla àndul ak moom.» ³ Yeesu ne ko: «Ci dëgg-dëgg maa ngi la koy wax, képp ku judduwaatul* doo mana seede nguuru Yàlla.» ⁴ Nikodem ne ko: «Nit ku xas ba màggat, nan lay mana judduwaate? Ndax day dellu ci biiru yaayam ngir judduwaat?»

⁵ Yeesu ne ko: «Ci dëgg-dëgg maa ngi la koy wax, ku judduwal ci ndox ak ci Xelum Yàlla, doo

* 3:3 judduwaat: ci làkku gereg, baat bi Yeesu wax mi ngi tekki «judduwaat» walla «juddoo ci kàttan gu jóge ci kaw».

mana bokk ci nguuru Yàlla. ⁶ Lu juddoo ci nit, nit la; waaye lu juddoo ci Xelum Yàlla, xel la. ⁷ Li ma ne: “Fàww ngeen judduwaat,” bumu la jaaxal. ⁸ Ngelaw fu ko neex lay jublu. Yaa ngi koy dégg waaye xamuloo fu mu jóge, xamuloo fu mu jém. Noonu la mel it ci képp ku juddoo ci Xelum Yàlla.»

⁹ Ci baat yooyu Nikodem ne ko: «Nu loolu mana ame?»

¹⁰ Yeesu ne ko: «Yaw yaay jàngal bànni Israyil te xamuloo mbir yii? ¹¹ Ci dëgg-dëgg maa ngi la koy wax, noo ngi wax li nu xam, di nettali li nu gis, waaye nanguwuleena gëm li nu seede. ¹² Gannaaw gëmuleen li ma leen di wax ci mbiri àddina, naka ngeen mana gëme, bu ma leen waxee ci mbiri asamaan? ¹³ Kenn masula yéeg ci asamaan su dul ki fa jóge, muy Doomu nit ki. ¹⁴ Te itam na Musaa sampe woon ab bant ca diggu màndinj ma, takk ca jaan, ja mu defare woon xànjär, fàww ñu yékkatee noonu Doomu nit ki, ¹⁵ ngir képp ku ko gëm am ci moom dund gu dul jeex.»

¹⁶ Ndaxte Yàlla dafa bëgg àddina, ba joxe jenn Doomam ji mu am kepp, ngir képp ku ko gëm am dund gu dul jeex te doo sàñku mukk. ¹⁷ Yàlla yónniwul Doomam ci àddina ngir mu daan nit ñi, waaye ngir musal leen. ¹⁸ Képp ku ko gëm deesu la daan, waaye ku ko gëmul daan nañu la ba noppí, ndaxte gëmuloo ci turu Doom ji Yàlla am kepp. ¹⁹ Ci nii la àtte bi ame: leer gi ñëw na ci àddina, waaye nit lèndëm gi lañu taamu ndax seeni jéf yu bon. ²⁰ Képp kuy def lu bon day bañ leer gi te du ci ñëw, ndax ragal ay jéfam di feeñ bëccëg ndarakàmm. ²¹ Waaye ku def lu jub day ñëw ci leer gi, ngir ñu xam ne def na ay jéfam ci kanam Yalla.

Yeesu moo gëna màgg Yaxyà

²² Gannaaw loolu Yeesu ànd ak ay taalibeem, dem ca biir dii-waanu Yude, toog fa ak ñoom ab diir, di sóob nit ñi ci ndox.

²³ Yaxyà moom itam doon na sóobe ci ndox ci dëkku Aynon, ca wetu dëkku Salim, ndaxte dii-waan booba bare woon na ndox. Nit ñi daan nañu ñëw ci moom, mu di leen sóob. ²⁴ Booba têjaguñu Yaxyà ci kaso. ²⁵ Foofa ay taalibey Yaxyà tàmbalee werante ak benñ Yawut ci mbirum sangu set. ²⁶ Ci kaw loolu ñu dem ca Yaxyà ne ko: «Kilifa gi, ndax fàttaliku nga kooka nga seede woon te mu nekkoon ak yaw ca gannaaw dexu Yurdan? Moom de, ma ngay sóobe ci ndox léegi te ñépp a ngay dem ca moom!»

²⁷ Yaxyà ne leen: «Kenn manula am dara lu ko Yàlla joxul. ²⁸ Yéen ci seen bopp man ngeena seede ne waxoon naa ne dumà Almasi bi waaye dañu maa yónni ma jiitisi ko. ²⁹ Kiy céetal moo moom séetam. Waaye xaritu kiy céetal dafay taxaw di ko déglu, tey bég, bu déggée baatam. Mbég moomu moo di sama bos tey, te fi mu nekk mat na sëkk. ³⁰ Li war moo di moom, mu gëna màgg te man, ma gëna féete suuf.»

³¹ Ki jóge ci kaw moo féete kaw ñépp; ki jóge ci suuf nag, ci suuf rekk la mana bokk, te ni niti àddina lay waxe. Ki jóge asamaan ³² day wax li mu gis ak li mu dégg, waaye kenn nanguwul li mu seede. ³³ Képp ku nangu seedeem nangu nga ne Yàlla, dëgg lay wax. ³⁴ Ndaw li Yàlla yónni, kàddug Yàlla lay wax, ndaxte mayu Xel mu Sell, mi Yàlla sol ci moom, amul dayo.

³⁵ Baay bi dafa bëgg Doom ji, te jox na ko sañ-sañ ci lépp. ³⁶ Ku gëm Doom ji, am nga dund gu dul jeex; ku déggadil Doom ji, amuloo

dund, waaye merum Yàllaa ngi la tiim.

4

Yeesu waxtaan na ak jigéen ji amoont juróomi jékkér

¹ Amoon na benn bés Farisen yi dégg ne, ñiy topp Yeesu ñoo ëpp ñiy topp Yaxya, te ñi Yeesu sóob ci ndox ñoo ëpp ñi Yaxya sóob. ² Fekk Yeesu moom ci boppam daawul sóob kenn ci ndox, waaye ay taalibeem ñoo daan sóobe. ³ Bi Yeesu yégee loolu nag, mu jóge Yude, dellu diiwaanu Galile.

⁴ Bi muy dem Galile, waroon na jaar ci diiwaanu Samari. ⁵ Noonu mu agsi ci wetu dëkku Sikar ci tool, bi Yanqóoba mayoon doomam Yuusufa. ⁶ Foofa la teenu Yanqóoba nekkoon. Yeesu toog ca pindu teen ba, di noppalu ndax coonob tukki ba. Ca digg bëccëg la woon.

⁷ Noonu jigéenu waa Samari ñëw fa di root. Yeesu ne ko: «May ma ndox, ma naan.» ⁸ Fekk booba nag, taalibey Yeesu ya dañoo de-moon ca biir dëkk ba, di jénd lu ñu lekk.

⁹ Jigéen ja ne ko: «Yaw, ngay Yawut, man maay jigéen ju dëkk Samari; nan nga ma mana ñaane ndox?»

Jigéen ja wax na loolu, ndaxte Yawut ya bokkuñu woon ak waa Samari ndab yu ñuy lekke.

¹⁰ Noonu nag Yeesu ne ko: «Soo xamoon li Yàlla maye, xam ki lay ñaan ndox, kon yaw ci sa bopp, yaa koy ñaan, te moom dina la may ndoxum dund.» ¹¹ Jigéen ja ne ko: «Sang bi, teen bi xóot na te amuloo baag, kon fooy jéle ndoxum dund? ¹² Xanaa kay xalaatuloo ne yaa gëna màgg sunu maam Yanqóoba, moom mi nu gasal teen bii, mu naan ci moom ak i doomam, wëgg cig juram?»

¹³ Yeesu wax ko ne: «Ku naan ci ndoxum teen bii, balaa yàgg mu maraat, ¹⁴ waaye ndox mi may joxe, ku ci naan du marati mukk, ndaxte day nekk ci moom bëtu ndox buy ball, di joxe dund gu dul jeex.»

¹⁵ Noonu jigéen ja daldi ko ne: «Sang bi, may ma ci ndox moomu, ngir ma bañatee mar, bay ñëw ba fii di rootsi.» ¹⁶ Yeesu ne ko: «Demal wooyi sa jékkér te ñëw.» ¹⁷ Jigéen ja ne ko: «Awma jékkér de.» Yeesu ne ko: «Wax nga dëgg ne amuloo jékkér, ¹⁸ ndaxte amoon nga juróomi jékkér, te ki nga nekkal léegi du sa jékkér. Li nga wax dëgg la.» ¹⁹ Jigéen ja ne ko: «Sang bi, gis naa ne ab yonent nga. ²⁰ Nun nag, naka-jekk sunuy maam ca tund wee ngay séen lañu daan jaamoo Yàlla, waaye yéen Yawut yi, dangeen ne Yerusalem lañu wara jaamoo Yàlla.»

²¹ Yeesu ne ko: «Jigéen ji, gëmal lii ma lay wax: dina am jamono joo xam ne du ci tund wale te du ci Yerusalem ngeen di jaamoo Baay bi. ²² Yéen waa Samari, xamuleen li ngeen di jaamu. Nun Yawut yi, xam nanu li nuy jaamu, ndaxte kiy musal àddina ci Yawut yi la jóge. ²³ Waaye jamono dina ñëw, te agsi na ba noppa, jamono joo xam ne jaamukat yi dëgg dinañu jaamu Baay bi ci xel ak ci dëgg. Ñooñu nag, ñooy jaamu Baay bi, ni mu ko bëgge. ²⁴ Yàlla xel la, kon ñi koy jaamu war nañu koo jaamu ci xel ak ci dëgg.» ²⁵ Jigéen ja ne ko: «Xam naa ne Almasi bi —maanaam Kirist— dina ñëw te bu ñëwee, dina nu leeralal lépp.» ²⁶ Yeesu ne ko: «Maa di Almasi bi, man miy wax ak yaw.»

Taalibey Yeesu ya délsi nañu

²⁷ Noonu nag taalibey Yeesu ya délsi, gis muy wax ak ab jigéen. Ñu daldi jaaxle lool. Waaye kenn

ñemewu ko woon ne: «Looy laaj?» walla: «Lu tax ngay wax ak moom?»

²⁸ Noonu jigéen ja wacc fa njaqam, daldi dem ca dëkk ba ne leen: ²⁹ «Kaayleen gis; nit a nga fee ku ma wax lépp lu ma masa def. Ndax kooku du Almasi bi?» ³⁰ Noonu waa dëkk ba jóg, jém ca Yeesu.

³¹ Fekk taalibey Yeesu ya di ko gétén ne: «Kilifa gi, lekkal.» ³² Waaye Yeesu ne leen: «Am na ñam wu may lekk, te xamuleen ko.» ³³ Taalibe ya nag di laajante naan: «Ndax dafa am ku ko indil lekk?» ³⁴ Yeesu ne leen: «Sama ñam moo di def coobarey ki ma yónni te àggale liggey, bi mu ma sant.» ³⁵ Du dangeen naan: “Fii ak ñeenti weer ñu góob”? Waaye man, dama leen naan: xool-leen tool yi, ñoo ngi ñor ba weex tall, di xaar ku leen góob. ³⁶ Kiy góob tool yi mu ngi jot xaat peyam; day dajale nit ñi ngir dund gu dul jeex, ni ñuy dajalee pepp. Kon boog kiy ji dina bégandoo ak kiy góob. ³⁷ Wax ji ñu wax ne: “Kenn dina ji, keneen góob,” dëgg la. ³⁸ Yebal naa leen, ngeen góob tool bu ngeen beyul. Ñeneen a ko bey, te yéena ko jariñoo.»

Nu bare ci waa Samari gém nañu Yeesu

³⁹ Bi jigéen ja nee waa dëkk ba: «Wax na ma li ma def lépp,» ñu bare gém nañu Yeesu. ⁴⁰ Ñu daldi dikk ñaan Yeesu, mu dal ak ñoom. Yeesu toog fa ñaari fan. ⁴¹ Ñu bare gém ko ndax li mu doon wax. ⁴² Ñu ne jigéen ja: «Léegi gém nanu, te du li nga wax moo tax waaye li nu gisal sunu bopp. Te xam nanu ne dëgg-dëgg kii moo di Musalkatu àddina si.»

Yeesu faj na xale ba bëggoona dee

⁴³ Bi Yeesu amee ñaari fan ca dëkk ba, mu jóge fa, jém di-iwaanu Galile, ⁴⁴ ndaxte moom

ci boppam nee woon na: «Ab yonent, kenn du ko faaydaal ca réewam.» ⁴⁵ Bi mu agsee Galile, nit ñi teeru ko, ndaxte ñoom itam teewoon nañu ca màggalu bésu Mucc ba ca Yerusalem, te gisoon nañu la mu fa defoon lépp.

⁴⁶ Noonu kon mu délsi Kana ci Galile, dëkk ba mu soppee woon ndox ma biiñ. Amoon na benn dagu buur ba dëkkoon Kapernawum te doomam feebar. ⁴⁷ Bi mu déggee ne, Yeesu jóge na Yude, ñew Galile, mu dikk ci moom, ñaan ko mu ñew kéräm, wéral doomam, ji wopp bay bëgga dee. ⁴⁸ Yeesu ne ko: «Yéen daal, dungeen gém mukk, fi ak gisuleen ay firnde walla ay kéemaan.» ⁴⁹ Dagu buur ba neeti ko: «Sang bi, ñewal, bala sama doom di dee.» ⁵⁰ Yeesu ne ko: «Demal, sa doom dina dund.» Kilifa ga gém la ko Yeesu wax, daldi dem. ⁵¹ Bi muy dellu kéräm nag, ay surgaam gatandu ko. Ñu daldi ne ko: «Xale bi dina dund!» ⁵² Mu laaj leen ci ban waxtu la tambalee tane, ñu ne ko: «Démb ca njolloor la am ag féex.» ⁵³ Noonu baayu xale ba daldi seetlu ne, ca waxtu woowa la ko Yeesu ne woon: «Sa doom dina dund.» Moom ak njabootam gépp, ñu daldi gém Yeesu.

⁵⁴ Lii mooy ñaareelu firnde, bi Yeesu def ci Galile, gannaaw bi mu jógee Yude.

5

Yeesu faj na jarag

¹ Gannaaw loolu Yawut ya amoonañu genn màggal, moo tax Yeesu demoon Yerusalem. ² Ca wetu benn ci bunti dëkk ba nag, maanaam ca Buntu xar ya, am na fa bët bu tudd Betesda ci làkku yawut, te ñu wërale ko ak juróomi mbaar. ³ Ca suufu mbaar yooyu la jarag yu bare, yu deme nikí ay gumba, ay lafañ ak ay làggi, daan tèdd, di xaar ndox mi yéngati;

⁴ Ndaxte, ci ni ñu ko nettalee, benn malaakam Boroom bi da daan wàcc léeg-léeg di jax ndox mi. Bu ndox mi masaa yëngu ba noppi, jarag ju ca jiitu, wopp joo amaan, daldi wér ca saa sa.

⁵ Amoon na fa benn waay bu feebaroon lu mat fanweeri at ak juróom ñett. ⁶ Bi ko Yeesu séenee mu tèdd, te mu xam ne woppam ji yàggoon na lool, mu laaj ko ne: «Ndax bëgg ngaa wér?» ⁷ Jarag ja ne ko: «Sang bi, duma am ku ma sóob ci ndox mi, bu yëngoo; su ma ciy fexee dem, ñu jékk ma ci.» ⁸ Yeesu ne ko: «Jógal, jél sa basaŋ te dox.» ⁹ Ca saa sa mu daldi wér, jél basaŋam, daldi dox.

Mbir momou dafa daje woon ak bésubnoflaay ba, ¹⁰ looloo tax ba Yawut ya daldi ne nit ku wér ka: «Tey bésubnoflaay la, te sunu yoon aaye na, ngay yor sa basaŋ.» ¹¹ Mu ne leen: «Ki ma faj moo ma ne: “Jélal sa basaŋ te dox.”» ¹² Ñu ne ko nag: «Ku la ne: “Jélal sa basaŋ te dox?”» ¹³ Waaye waa ji xamul ki ko wéral, fekk booba Yeesu dem na, te nit ñu bare teewoon nañu ca bérab ba.

¹⁴ Bi ñu ca tegee ab diir, Yeesu dajeek mom ca kér Yàlla ga ne ko: «Déglul, fii mu ne, wér nga; bul defati bákkaar, ngir ragal lu yées lii dal la.»

Sañ-sañu Doomu Yàlla ji

¹⁵ Noonu nit ka dellu ne Yawut ya, Yeesu moo ko fajoon. ¹⁶ Looloo tax Yawut ya di wuta sonal Yeesu, ndaxte daan na jéfe noonu ca bésubnoflaay ba. ¹⁷ Waaye Yeesu wax na leen ne: «Sama Baay nekk na ba tey ci liggeey, kon man itam damay liggeey.»

¹⁸ Baat boobu moo tax ba Yawut yi gën koo wuta rey, ndaxte yemul woon rekk ci baña topp ndigalu bésubnoflaay ba, waaye dafa wax it ne, Yalla Baayam la, ba teg boppam Yàlla.

¹⁹ Noonu Yeesu ne leen: «Ci dëgg-dëgg maa ngi leen koy wax, Doom ji manula def dara moom ci boppam; li mu gis Baay bi di def rekk lay def. Li Baay bi di jéf la Doom ji itam di jéf. ²⁰ Ndaxte Baay bi bëgg na Doom ji, ba di ko won lépp lu muy def, te dina ko won jéf yu éppe këemaan yii, ngir ngeen gëna waaru. ²¹ Maanaam, ni Baay bi di dekkale ñu dee ñi, di leen jox dund, noonu la Doom ji di joxe dund ñi mu ko bëgga jox. ²² Baay bi du àtte kenn; àtte bi yépp, jox na ko Doom ji, ²³ ngir ñépp di teral Doom ji, ni ñuy terale Baay bi. Ku teralul Doom ji, teraloo Baay, bi ko yónni.

²⁴ «Ci dëgg-dëgg maa ngi leen koy wax, ku dégg sama kàddu te gëm ki ma yónni, am nga dund gu dul jexx te doo jaar ca àtte ba, ndaxte génn nga ci dee, tàbbi ci dund. ²⁵ Ci dëgg-dëgg maa ngi leen koy wax, jamono dina ñéw te agsi na ba noppi, mooy jamono, ji ñu dee ñi di dégg baatu Doomu Yàlla ji, te ku ko dégg dinga dund. ²⁶ Ndaxte ni Baay bi ame dund moom ci boppam, noonu it la ko maye Doom ji, mu am ko ci boppam. ²⁷ Jox na Doom ji itam sañ-sañu àtte, ndaxte mooy Doomu nit ki.

²⁸ «Bu leen ci dara jaaxal; ndaxte jamonoo ngi ñéw ju néew yépp, yi nekk ci seen bàmmee, di dégg baatam tey génn. ²⁹ Ni daan jéf lu baax dinañu dekki, dund ba fàww, waaye ñi daan jéf lu bon, dinañu dekki, ñu daan leen. ³⁰ Manumaa def dara man ci sama bopp. Ni ma Baay bi di digale rekk laay àttee, te sama àttee bu jub la, ndaxte defuma sama bëgg-bëgg, ci waawi ki ma yónni donj laay aw.

Firnde yi wone sañ-sañu Yeesu

³¹ «Su ma seedeelee sama bopp, sama wax du am maana. ³² Waaye

keneen moo may seedeel, te bir na ma ne la muy wax ci man dëgg la.

³³ «Yéen yónni ngeen ay ndaw ci Yaxya, te seede na dëgg. ³⁴ Man ci sama bopp soxlawuma seedes nit; waaye nag damay wax loolu rekk, ngir ngeen muc. ³⁵ Yaxya meloon na ni làmp buy tåkk tey leeral, te nangu ngeena bànnexu ab diir ci leeram.

³⁶ «Waaye yor naa ci man seede su gëna mag si ma Yaxya di seedeel: maa ngi def jëf, yi ma Baay biy sant. Jëf yooyu may def nag ñooy seede ne, Baay bi moo ma yónni. ³⁷ Te Baay bi ma yónni, moom itam seede na ma. Masuleena dégg baatam te masuleena gis xar kanamam, ³⁸ te kàddoom saxul ci yéen, ndaxte gémuleen ki mu yónni. ³⁹ Yéena ngi gëstu Mbind yi, ndaxte dangeen cee yaakaar dund gu dul jeex. Mbind yooyu nag far, ci sama mbir lañuy wax; ⁴⁰ te bëgguleena ñëw ci man ngir am dund!

⁴¹ «Wutuma tagg yu jóge ci nit. ⁴² Waaye yéen, xam naa leen; leer na ma ne amuleen ci seen xol benn mbëggHEEL ci Yàlla. ⁴³ Man ñëw naa ci sama turu Baay, te nanguwuleen ma, waaye bu keneen dikkee ci turu boppam, ngeen nangu ko. ⁴⁴ Bëgg ngeen ku leen di tagg, te wutuleen ngérëm, li jóge ci jenn Yàlla rekk ji am. Kon nan ngeen mana gëme?

⁴⁵ «Buleen xalaat ne maa leen di jiññi dara ci sama kanam Baay. Musaa, mi ngeen yaakaar, moo leen di booleek moom. ⁴⁶ Bu ngeen gémoon Musaa, dingeen ma gëm man itam, ndaxte seedeel na ma. ⁴⁷ Waaye su fekkee gémuleen li Musaa bind, kon nu ngeen mana gëme samay wax?»

* ^{6:9} Mburu yu ndaw yu ñu defare sungufu lors, doon lekku ñi néew doole.

6

Yeesu dundal na mbooloo mi

¹ Gannaaw loolu Yeesu dafa jàll dexu Galile, maanaam dexu Tiberyàdd. ² Mbooloo mu bare topp ci moom, ndaxte gisoon nañu firnde yooyee mu wone, bi mu wéralee jarag ya. ³ Yeesu daldi yéeg ca kaw tund wa, toog fa ak ay taalibeem. ⁴ Fekk na booba bésu Mucc ba, di màggalu Yawut ya, jubsi. ⁵ Bi Yeesu xoolee, gis mbooloo mu réy di ñièw ci moom, mu ne Filib: «Fu nuy jèle mburu, mu nu leen mana dundale?»

⁶ Bi muy wax loolu it, da doon seetlu Filib, ndaxte xamoon na booba li mu nara def. ⁷ Filib ne ko: «Peyug juróom ñetti weer sax, bu nu ko amoon, du leen mana doy ci mburu, ba kenn ku nekk ci ñoom am ci dog wu ndaw.» ⁸ Keneen ca taalibe ya di Andare, mi bokk ak Simon Piyeer ndey ak baay, ne ko: ⁹ «Am na fi ci mbooloo mi ab xale bu yor juróomi mburu* ak ñaari jén, waaye loolu lu muy jariñ mbooloo mu tollu nii?» ¹⁰ Yeesu daldi ne taalibe ya: «Na ñépp toog.» Fekk ñax mu bare amoon ca bérab ba. Noonu góor ñépp àgg suuf. Waroon nañoo mat juróomi junni. ¹¹ Yeesu daldi jél mburu ya, gérëm Yàlla, ba noppí séddale ko ña fa toogoon. Mu jox leen itam jén, ba ñu doyal sëkk.

¹² Bi ñu lekkee ba regg, Yeesu ne taalibe ya: «Dajaleen desitu mburu mi, ba dara du ci réer.» ¹³ Ñu dajale ko, daldi feesal fukki pañe ak ñaar ak desiti juróomi mburu, yi ñu doon lekk.

¹⁴ Bi nit ña gisee firnde jooju Yeesu wone, ñu ne: «Dëgg-dëgg kii mooy Yonent, bi wara ñëw ci àddina!» ¹⁵ Yeesu gis ne dañu koo nara jëlsi, fal ko buur. Mu bàyyi leen fa, dellu moom rekk ca tund wa.

Yeesu dox na ci ndox

¹⁶ Bi timis jotee taalibeem ya wàcc ca tefes ga, ¹⁷ dugg ci gaal, di jàll dex gi, jém dëkku Kaper-nawum. Booba guddi woon na, te Yeesu agseegul ci ñoom. ¹⁸ Dex gi yëngu na lool, ndaxte da doon ngelaw ak doole. ¹⁹ Bi ñu joowee lu wara tollook juróom benni kilo-met, ñu séen Yeesu, muy dox ci kaw dex gi, jém ci ñoom, ñu daldi tiit. ²⁰ Waaye Yeesu ne leen: «Man la, buleen tiit!» ²¹ Noonu ñu nangu koo dugal ca gaal ga, gaal ga daldi teer ca saa sa ca fa ñu bëggoona wàcc.

²² Ca èllëg sa mbooloo, ma des ca geneen wàllu dex ga, gis ne genn gaal ga fa nekkoon rekk dem na. Xam nañu ne Yeesu bokku ko woon ak taalibe ya, ndaxte ñoom rekk a àndoон. ²³ Waaye yeneen gaal yu jóge dëkku Tiberyàdd ñëw, teer ca wetu fa ñu lekke woon mburu ma, gannaaw bi Boroom bi santee Yàlla ba noppi. ²⁴ Bi mbooloo ma gisee ne Yeesu walla taalibe ya kenn nekkatu fa, ñu dugg ca gaal yooyu, dem seeti ko Kapernawum.

Yeesu mooy ñam wiy joxe dund

²⁵ Bi ñu fekkee Yeesu ca geneen wàllu dex ga, ñu ne ko: «Kilifa gi, kañ nga fi ñëw?»

²⁶ Yeesu ne leen: «Ci dëgg-dëgg maa ngi leen koy wax, firnde yi ngeen gis taxul ngeen may seet. Yéena ngi may wér ndax mburu, mi ngeen lekk ba suur. ²⁷ Buleen liggéeyal ñam wuy yàqu; li gën mooy ñam wu sax ábadan tey joxe dund gu dul jeex. Ñam woowule, Doomu nit ki dina leen ko jox, ndaxte moom la Yàlla Baay bi tànn, mu nekk ndawam.»

²⁸ Noonu ñu laaj ko ne: «Lu nu wara liggéey, ngir matal jëf yi neex Yàlla?» ²⁹ Yeesu ne leen: «Jëf ji neex Yàlla, moo di gëm ki mu yónni.»

³⁰ Ñu ne ko: «Ban firnde nga nu mana won, ngir nu gëm la? Ban liggéey nga nara def? ³¹ Sunuy maam dunde nañu mènn ca mèndinj ma, ndaxte Mbind mi nee na: «Jox na leen, ñu lekk ñam wu wàcce ca asamaan.»

³² Yeesu waxaat ne: «Ci dëgg-dëgg maa ngi leen koy wax, du Musaa moo leen jox ñam woowu wàcce ca asamaan; sama Baay ci boppam, moo leen di jox ñam wu wóor, wi wàcce ca asamaan.

³³ Ndaxte ñam, wi Yàlla di joxe, mooy ñam wiy wàcce ci asamaan tey jox àddina si dund.» ³⁴ Ñu ne ko nag: «Sang bi, kon dee nu faral di jox ci ñam woowel!»

³⁵ Yeesu ne leen: «Man maay ñam wiy joxe dund. Ku ñëw ci man, doo xiif mukk; te ku ma gëm, doo mar. ³⁶ Waaye wax naa leen ko ba noppi; gis ngeen ma te taxul ngeen gëm! ³⁷ Képp ku ma Baay bi jox dina ñëw ci man, te duma dàq mukk ki may fekksi. ³⁸ Ndaxte wàccewuma ci asamaan ngir def sama bëgg-bëgg, waaye damay matal bëgg-bëggü ki ma yónni. ³⁹ Lii mooy bëgg-bëggü ki ma yónni: bu ma ñàkk kenn ci fii mu ma may, te dafa bëgg it ma dekkal leen keroog bés bu mujj ba. ⁴⁰ Ndaxte lii mooy bëgg-bëggü Baay bi: képp ku gis Doom ji te gëm ko, am dund gu dul jeex, te bés bu mujj ba, dinaa ko dekkal!»

⁴¹ Yawut ya tàmbali di ñurumtoo Yeesu, ndaxte dafa ne: «Maay ñam wi wàcce ci asamaan.» ⁴² Ñu naan: «Ndax kii du Yeesu, doomu Yuusufa? Xam nanu ndeyam ak baayam. Kon nag lu tax léegi mu naan, mi ngi jóge asamaan?»

⁴³ Yeesu ne leen: «Bàyyileen seen ñurumtu bi. ⁴⁴ Kenn manula ñëw ci man te Baay, bi ma yónni, xiirtalu la ci; te man dinaa la dekkal keroog bés bu mujj ba.

⁴⁵ Yonent yi bind nañu kàddu gi: "Yàlla dina leen jàngal ñoom ñépp." Kon nag ku déglu te nangu waxi Baay bi, dina ñéw ci man.

⁴⁶ Tekkiwul ne kenn mas na gis Baay bi. Ki jóge ci Yàlla doññ a ko gis. ⁴⁷ Ci dëgg-dëgg maa ngi leen koy wax, ku gëm am nga dund gu dul jeex. ⁴⁸ Maay ñam wi yiw joxe dund. ⁴⁹ Seeni maam lekk nañu mànn ca mändij ma, teewul dee nañu. ⁵⁰ Waaye ñam wi yiw wàcce ci asamaan, ku ko lekk, doo dee. ⁵¹ Man maay ñam wi yiw dund te wàcce ci asamaan. Ku lekk ci ñam wii, dinga dund ba fàww. Te it ñam wi may joxeji, sama yaram la; dama koy joxe ngir àddina mana dund.»

⁵² Noonu Yawut ya werante werante wu tàng ci seen biir naan: «Naka la nu waa jii mana joxe yaramam, ngir nu lekk ko?»

⁵³ Yeesu ne leen: «Dëgg-dëgg maa ngi leen koy wax, bu ngeen lekkul yaramu Doomu nit ki te naanuleen deretam, dungeen am dund ci yéen. ⁵⁴ Ku lekk sama yaram te naan sama deret, am nga dund gu dul jeex, te dinaa la dekkal keroog bés bu mujj ba. ⁵⁵ Ndaxte sama yaram mooy ñam wu wóor wi, te sama deret mooy naan gu wóor gi. ⁵⁶ Kiy lekk sama yaram tey naan sama deret dina sax ci man, ma dëkk ci moom. ⁵⁷ Baay bi ma yónni mu ngi dund, te maa ngi dund jaarale ko ci moom; noonu itam ku may lekk dina dund jaarale ko ci man. ⁵⁸ Kon nag ñam wi wàcce ci asamaan a ngi noonu; bokkul ak ñam wa seeni maam lekkoon te faatu. Ku lekk ñam wii may wax dinga dund ba fàww.»

⁵⁹ Baat yooyu la Yeesu wax, bi mu doon jàngle ca jàngu ba ca Kapernawum.

Taalibey Yeesu yu bare weddi nañu

⁶⁰ Bi ñu dégloo Yeesu ba noppí, taalibeem yu bare nee nañu: «Njàngle mii de, jafe na! Kan moo ko mana déglu?»

⁶¹ Yeesu gis ne taalibeem yaa ngi ñurumtoo loolu, mu ne leen: «Ndax li ma wax da leena jaaxal? ⁶² Lan mooy am nag, bu fekkee gis ngeen Doomu nit ki dellu, yéeg fa mu jékkona nekk? ⁶³ Xelu Yàlla mi mooy joxe dund; ñam wi jariñul dara. Kàddu yi ma leen wax, ci Xelum Yàlla lañu jóge te ñooy joxe dund. ⁶⁴ Waaye am na ci seen biir ñu ko gëmul.»

Ndaxte Yeesu xamoon na ca njàlbéen ga ñan ñoo ko waroona gëmadi ak kan moo ko waroona wor. ⁶⁵ Mu dolli ca it ne: «Looloo tax ma ne, kenn manula ñéw ci man te Baay bi mayu la, nga agsi.»

⁶⁶ Ci loolu taalibeem yu bare dëpp, bañatee ànd ak moom.

⁶⁷ Yeesu daldi wax ak fukki taalibe yi ak ñaar ne leen: «Mbaa bëgguleena dem, yéen itam?»

⁶⁸ Simonj Piyeer ne ko: «Boroom bi, ci kan lanuy dem? Yaa yor kàddu yi yiw joxe dund gu dul jeex.

⁶⁹ Léegi nun gëm nanu te xam nanu ne yaa di Aji Sell, ji jóge ci Yàlla. ⁷⁰ Yeesu ne leen: «Xanaa du maa leen tànn, yéen fukk yi ak ñaar? Moona, am na ci yéen koo xam ne seytane la!» ⁷¹ Yudaa miy doomu Simonj Iskariyo la doon wax. Ndeke Yudaa, la muy bokk lépp ca fukki taalibe ya ak ñaar, moo ko naroona wor.

7

Yeesu ca màggalu Mbaar ya

¹ Gannaaw loolu Yeesu doon na wér diiwaanu Galile. ² Bëggul woona dem diiwaanu Yude, ndaxte Yawut ya dañu ko doon wuta rey.

Fekk na bésu xewu Yawut ya, ñu koy wax màggalu Mbaar ya, mu ngi doon jubsi. ³ Noonu rakki Yeesu yu góor ya ne ko: «Jóge fi

te dem diiwaanu Yude, ngir say taalibe gis, ñoom itam, jaloore yi ngay def. ⁴ Ku bëggä siiw, doo nëbb say jëf. Boo demee bay wone jaloore yu mel ni, fexeel ba ñépp gis la.» ⁵ Rakkam yi dañu doon wax loolu, ndaxte ñoom itam gëmuñu ko woon.

⁶ Yeesu ne leen: «Sama waxtu jotagul. Ci yéen nag, waxtu yépp a baax. ⁷ Àddina du leen bañ waaye bañ na ma, man, ndaxte maa wax ne seeni jëf baaxul. ⁸ Yéen nag demleen màggal ga. Demaguma màggal googu, ndaxte sama waxtu jotagul.» ⁹ Bi mu leen waxee loolu ba noppi, moom mu des Galile.

¹⁰ Bi rakkam ya demee ca màggal ga, Yeesu itam sooga dem te kenn yégu ko; siwalul demam. ¹¹ Fekk Yawut yaa nga ko doon seet ca màggal ga te naan: «Ana waa ji?» ¹² Ca biir mbooloo ma ñu ngi doon déeyante, di wax ci ay mbiram. Ñii naan: «Nit ku baax la.» Ñee naan: «Déedéet, day nax nit ñi.» ¹³ Waaye kenn ñemewu koo tudd ca kaw, ndaxte dañoo ragaloon Yawut ya.

Yeesu jàngle na ca màggal ga

¹⁴ Bi ñu demee ba ca diggu màggal ga, Yeesu dem di jàngle ca kér Yàlla ga. ¹⁵ Yawut ya nag jaaxle, daldi ne: «Nu waa jii def ba xam lii lépp, moom mi jàngul?»

¹⁶ Yeesu daldi leen wax ne: «Li may jàngle, jógewul ci man, waaye ci ki ma yónni la jóge. ¹⁷ Ku fas yéenee wéy ci bëgg-bëggü Yàlla, dina xam ndax sama njàngle ci Yàlla la jóge, walla ci sama coobare. ¹⁸ Nit kiy wax ci coobareem nag, day wuta màggal boppam, waaye kiy wuta màggal ki ko yónni, dëgg rekk lay wax te jubadiwul fenn. ¹⁹ Xanaa du Musaa moo leen jox ndigali Yàlla yi? Waaye kenn ci yéen sàmmu

ko! Lu tax ngeen bëgg maa rey?» ²⁰ Mbooloo ma ne ko: «Xanaa dangaa am ay rab! Ku lay wuta rey?»

²¹ Yeesu ne leen: «Benn jaloore rekk laa def, te yéen ñépp ngeen jaaxle! ²² Li leen Musaa jox ndigalu xarafal gone yi —jögewul kat ci Musaa; mi ngi tambalee ci seen maami cosaan — moo tax ba ngeen nangoo xarafal nit ci bésüb noflaay bi. ²³ Bu ngeen manee xarafal nit ci bésüb noflaay bi, ngir baña wàcc yoonu Musaa, lu tax nag ngeen mere ma, ndax li ma ci wéral nitu lëmm? ²⁴ Bàyyleen di àtte ci ni ngeen di gise, te di àtte dëgg.»

Ndax Yeesu mooy Almasi bi?

²⁵ Am na ci waa Yerusalem ñu doon wax naan: «Xanaa du nit kii lañuy wuta rey? ²⁶ Xool-leen, mi ngi waaraate ci biir nit ñi, te kenn du ko wax dara. Ndax sunu kilifa yi dañoo xam ne mooy Almasi bi? ²⁷ Waaye waa ji, xam nanu fu mu jóge, te saa su Almasi bi dee dikk, kenn du xam fu mu bàyikoo.»

²⁸ Yeesu di jàngle ca kér Yàlla ga, daldi wax ca kaw ne: «Ndax xam ngeen ma te xam fi ma jóge? Ñéwaluma sama bopp, waaye ki ma yónni, ku wóor la. Yéen xamuleen ko. ²⁹ Man xam naa ko, ndaxte ca moom laa jóge, te itam moo ma yónni.»

³⁰ Noonu ñu koy wuta jàpp, waaye kenn manalu ko woon dara, ndaxte waxtoom jotagul woon. ³¹ Moona nag, ñu bare ca mbooloo ma gëm nañu ko. Ñu nga naan: «Ndax bés bu Almasi bi dikkee, ay firndeem dina épp yu nit kii?» ³² Farisen ya daldi dëgg la mbooloo ma doon déeyante ci mbirum Yeesu. Sarxalkat yu mag ya ak Farisen ya yebal ay alkaati yu daan wottu kér Yàlla ga, ngir ñu jàppi ko.

³³ Yeesu wax ne: «Dinaa nekk ak yéen fi ak ab diir, sooga dem

ci ki ma yónni. ³⁴ Dingeen ma seet, waaye dungeen ma gis; te dungeen mana dem fa may nekk.»

³⁵ Yawut ya di laajante ci seen biir naan: «Fu muy dem fu nu ko dul fekk? Mbaa du dafa nara dem ca Yawut, ya gàddaaye ca Gereg ya, te jàngali Gereg ya? ³⁶ Lan la baat yii mu wax di tekki: “Dingeen ma seet waaye dungeen ma gis,” ak: “Dungeen mana dem fa may nekk?”»

³⁷⁻³⁸ Bés ba mujjoon ca màggal ga moo ca èpp solo; keroog Yeesu taxaw, wax ca kaw ne: «Ku mar, na ñew ci man; ku gém, na naan! Ndaxte Mbind mi nee na: “Ndox mu bare muy dundale dina xellee ci dénnam.”» ³⁹ Booba li ko taxoon di wax mooy Xelu Yalla, mi ñi ko gém naroona jot. Fekk na joxeeguñu woon Xelu Yalla mi, ndaxte ndamu Yeesu feeñagul woon.

⁴⁰ Bi ñu déggee wax jooja, am ay nit ca mbooloo ma ñu naan: «Dégg-dégg kii mooy Yonent bi wara ñew.» ⁴¹ Neneen naan: «Mooy Almasi bi.» Ña ca des it ne: «Waaye nan la Almasi bi mana jógee Galile? ⁴² Mbind mi wax na ne, Almasi bi ci xeetu Daawuda lay wàcce te Betleyem, dëkku Daawuda, lay jóge.» ⁴³ Noonu féewaloo daldi am ca biir mbooloo ma ndax Yeesu. ⁴⁴ Am na ca ñoom ñu ko bëggoona jápp, waaye kenn manalu ko woon dara.

Njiiti Yawut yi gëmuñu Yeesu

⁴⁵ Bi alkaati ya delloo, sarxalkat yu mag ya ak Farisen ya laaj leen ne: «Lu tax indiwuleen ko?» ⁴⁶ Alkaati ya ne leen: «Kenn masula waxe ni nit kookul!» ⁴⁷ Noonu Farisen ya laaj leen: «Mbaa naxuñu leen, yéen itam? ⁴⁸ Ndax am na kenn ci sarxalkat yi walla ci Farisen yi ku ko gém? Déedéet. ⁴⁹ Waaye mbooloo mi xamuñu yoonu Musaa; ñu alku lañu!»

⁵⁰ Nikodem bokkoon na ca Farisen ya fa nekkoon. Fekk moo seeti woon Yeesu lu jiit. Mu ne leen: ⁵¹ «Ndax ci sunu yoon, man nañoo daan kenn te dégluwuñu ko, mbaa ñu xam lu mu def?»

⁵² Ñu ne ko: «Mbaa du yaw itam dangaa bokk ci diiwaanu Galile? Gestul, kon dinga xam ne benn yonent masula jóge Galile.» ⁵³ Gannaaw loolu ku ci nekk dellu sa kér.

8

Jigéen ji doon njaaloo

¹ Yeesu moom, dem ca tundu Oliw ya. ² Ca èllég sa ca fajar, mu dellu ca kér Yalla ga, mbooloo ma fa teewoon wér ko. Mu toog, tàmbali di leen jàngal. ³ Xutbakat ya ak Farisen ya indi jenn jigéen ju ñu bettoon muy njaaloo, ñu taxawal ko ca diggu mbooloo ma.

⁴ Noonu ñu ne Yeesu: «Kilifa gi, jigéen jii de, dañu koo bett muy njaaloo. ⁵ Ci ndigali Yalla yi, jigéen ju njaaloo, Musaa dafa santaane ñu sànni ko ay xeer, ba mu dee. Yaw nag, lu ciy sa xalaat?»

⁶ Loolu nag, dañu ko doon wax ngir seetlu ko, ndaxte bëggoon nañoo tiiñal Yeesu. Yeesu sëgg, di bind ak baaraamam ci suuf. ⁷ Bi laaj ya baree, mu siggi ne leen: «Ku masula def bàkkaar ci yéen, na ko jékka sànniy xeer.» ⁸ Noonu mu sëggaat, dellu di bind ci suuf.

⁹ Bi ñu déggee loolu, ñuy rocceku kenn-kenn, mag ña jiit. Yeesu rekk des fa, jigéen ja taxaw ca kanamam. ¹⁰ Mu daldi siggi ne ko: «Jigéen ji, ana ñi la doon jiiñ njaaloo? Ndax kenn tegu la tooñ?» ¹¹ Mu ne ko: «Kenn, Sang bi.» Yeesu ne ko: «Man it ci sama wàll, duma la daan. Demal, waaye bul defati bàkkaar.»

Li Yeesuy wax mooy dégg

¹² Yeesu jubluwaat ca mbooloo ma ne leen: «Man maay leeu

àddina si. Ku ma topp doo dox cig lëndëm, waaye dinga am leeru dund.»

¹³ Farisen ya ne ko: «Yaw yaay seedeel sa bopp, kon li ngay wax du dëgg.» ¹⁴ Yeesu ne leen: «Maa ngi seedeel sama bopp, teewul li may wax di dëgg, ndaxte xam naa fa ma bàyyikoo, xam fa ma jém. Waaye yéen xamuleen fa ma bàyyikoo ak fa ma jém. ¹⁵ Ci gis-gisu àddina ngeen di àttee; man duma àtte kenn. ¹⁶ Teewul nag, su ma demee bay àtte, bu jub lay doon, ndaxte du man rekk ay àtte, waaye Baay, bi ma yónni, daf ciy ànd ak man. ¹⁷ Seen yoon dafa wax ne seedes ñaari nit a gëna wóor. ¹⁸ Man maa ngi seedeel sama bopp, te Baay bi ma yónni mi ngi may seedeel itam.»

¹⁹ Nu laaj ko ne: «Kuy sa baay?» Yeesu ne leen: «Xamuleen ma, xamuleen sama Baay. Bu ngeen ma xamoon, xam ko.»

²⁰ Bi muy wax loolu, Yeesoo nga doon jångle ca kér Yàlla ga, ca wetu fa ñu doon denc asaka ya. Kenn manu ko woona jäpp, ndaxte waxtoom jotagul.

²¹ Yeesu dellu ne leen: «Maa ngi dem; dingeen ma seet, waaye seen bákkaar ngeen di deeyaa. Fa ma jém, dungreen fa mana dem.»

²² Yawut yay waxante naan: «Nee na kat, fa mu jém, dunu fa mana dem. Mbaa du day xaruji?» ²³ Yeesu ne leen: «Yéen, fii ngeen bawoo, ci suuf, waaye man ca kaw laa jóge. Àddina ngeen soqikoo, waaye man bokkuma ci.

²⁴ Looloo tax ma ne, ci seeni bákkaar ngeen di dee. Bu ngeen gëmul ki ma nekk, dingeen dee ci seeni bákkaar.» ²⁵ Nu ne ko: «Yaay kan?» Mu ne leen: «Li ma leen waxoon ca njàlbéen ga. ²⁶ Li ma mana wax ci yéen ba àtte leen, bare na. Waaye ki ma yónni,

ku wóor la, te li mu ma wax rekk laay jottali àddina.»

²⁷ Xamuñu woon ne, Yàlla Baay bee tax muy wax. ²⁸ Yeesu nag ne leen: «Bu ngeen yékkatee Doomu nit ki, dingeen xam ne Maay ki Nekk*. Dingeen xam ne it, duma def dara man ci sama bopp. Li ma Baay biy jàngal rekk laay wax. ²⁹ Te it ki ma yónnee ngi ànd ak man; masu maa bàyyi ma wéet, ndaxte li ko neex rekk laay def.» ³⁰ Bi ñuy dëgg Yeesu di wax loolu, ñu bare daldi koy gëm.

Waa kér Ibraayma

³¹ Yeesu ne Yawut ya ko gëmoon: «Bu ngeen saxee ci li ma wax, nekk ngeen samay taalibe ci lu wóor. ³² Te it dingeen xam dëgg gi, te dëgg gi dina leen goreel.»

³³ Nu ne ko: «Nun ci Ibraayma lanu soqikoo te masunoo nekk jaamu kenn. Nan nga nu mana waxe ne dinañu leen goreel?»

³⁴ Yeesu ne leen: «Ci dëgg-dëgg maa ngi leen koy wax, képp kuy bákkaar, jaamu bákkaar la. ³⁵ Te jaam du bokk ci kér gi ba fàww, waaye doom, moom, ci kér gi la bokk ba fàww. ³⁶ Kon nag bu leen Doom ji defee gor, dingeen doon ay gor tigi. ³⁷ Xam naa ne askanu Ibraayma ngeen. Waaye yéena ngi may wuta rey, ndaxte li may jångle xajul ci yéen. ³⁸ Li ma sama Baay won laay wax; waaye yéen, li leen seen baay di wax ngeen di def.»

³⁹ Nu ne ko: «Ibraayma mooy sunu baay.» Yeesu ne leen: «Bu ngeen dee waa kér Ibraayma, dingeen jéfe ni moom. ⁴⁰ Léegi nag yéena ngi may wuta rey, man mi leen jottali dëgg, gi ma jèle ca Yàlla. Ibraayma deful lu ni mel. ⁴¹ Li ngeen donne ci seen baay rekk ngeen di def.» Nu ne

* **8:28** Maay ki Nekk mooy turu Yàlla, wi mu feeñal yonentam Musaa, te èmb melo wu sax wu Yàlla.

ko: «Nun de, dunu doomi araam. Benn baay rekk lanu am, mooy Yàlla.»

Waa kér Seytaane

⁴² Yeesu ne leen: «Bu Yàlla doon seen baay, dingeen ma bëgg, ndaxte ca moom laa jöge, ñew ci ndigalam. Ñéwaluma sama bopp, waaye moo ma yónni. ⁴³ Lu tax dégguleen li ma leen wax? Li ko waral moo di manuleen koo déglu. ⁴⁴ Seytaane mooy seen baay, te bëgg-bëggam ngeen di bëgg di def. Bóomkat la masa doon. Du taxaw mukk ci dëgg, ndaxte dëgg nekkul ci moom. Buy fen, déppoo na ak jikkoom, ndaxte fenkat la, te ci moom la fen soqikoo. ⁴⁵ Waaye man damay wax dëgg, moo tax gëmuleen ma. ⁴⁶ Kan ci yéen moo mana seede ne bakkhaar naa? Su ma waxee dëgg nag, lu tax dungeen ma gëm? ⁴⁷ Ku nekk doomu Yàlla dina déglu ay waxam. Waaye nekkuleen doomi Yàlla, looloo tax dungeen déglu.»

Li Yeesu seede ci mbiram

⁴⁸ Yawut ya ne ko: «Ndax danoo waxul dëgg, bu nu nee, nitu Samari nga te dangaa am ay rab?»

⁴⁹ Yeesu ne leen: «Awma rab; waaye sama Baay laay teral, te yéen dangeen may toroxal.

⁵⁰ Wutumaa màggal sama bopp. Keneen a ma koy wutal te mooy àtte. ⁵¹ Ci dëgg-dëgg maa ngi leen koy wax, kuy sàmm sama wax doo dee mukk.» ⁵² Yawut ya ne ko: «Léegi wóor nanu ne dangaa am ay rab! Ibraayma faatu na, yonent yépp faatu, yaw nga naan: “Kuy sàmm sama wax doo ñam dee.”

⁵³ Sunu baay Ibraayma faatu na; mbaa du dangaa defe ne yaa ko gëna màgg? Yonent yi itam faatu nañu. Waaw, loo teg sa bopp?»

⁵⁴ Yeesu ne leen: «Su ma dee màggal sama bopp, du am maana. Sama Baay a may màggal, moom mi ngeen naan, mooy seen Yàlla. ⁵⁵ Xamuleen ko nag; man maa ko xam. Su ma ne woon xawma ko, ab fenkat laay doon ni yéen. Waaye xam naa ko te maa ngi sàmm waxam. ⁵⁶ Seen baay Ibraayma bég na, bi mu yégee sama ngan. Bi mu ko gisee it, bég na ci lool.» ⁵⁷ Yawut ya ne ko: «Amaguloo juróom fukki at, ba noppi naan gis nga Ibraayma?»

⁵⁸ Yeesu ne leen: «Ci dëgg-dëgg maa ngi leen koy wax, laata ñuy sàkk Ibraayma, fekk na ma doon ki ñuy wax Maay ki Nekk†.»

⁵⁹ Noonu ñu for ay xeer, bëgg ko koo sànni ngir rey ko. Waaye Yeesu nébbu, génn kér Yàlla ga.

9

Yeesu faj na gumbag judduwaale

¹ Amoon na fu Yeesu jaaroon, gis fa waa ju judduwaale gumba.

² Taalibeem ya laaj ko ne: «Kilifa gi, lu tax waa jii judduwaale gumba? Ndax bakkaram a ko waral, walla bu waajuram?»

³ Yeesu ne leen: «Ajuwul ci bakkaram walla ci bu waajuram. Waaye loolu dafa am, ngir jëfi Yàlla yi feeñ ci moom. ⁴ Bëccëg lanu wara matal jëfi ki ma yónni; guddi dina ñéwi, goo xam ne kenn du ci mana liggéey. ⁵ Ci bi may nekk àddina, maay leeru àddina.»

⁶ Bi Yeesu waxee loolu ba noppi, dafa daldi tifli, jaxase lor wa ak ban, tay ko ci bëti gumba ga ne ko: ⁷ «Demal sëlmu ci bëtu Silowe.» Silowe mi ngi tekki «Yónni nañu ko.» Gumba ga daldi dem sëlmuji, délsi di gis.

⁸ Dëkkandoom yi ak ñi ko xame woon bu jëkk ci yelwaan naan:

† 8:58 Seetal ci 8.28.

«Xanaa du kii moo daan toog, di yelwaan?» ⁹ Ñii naan: «Moom la de!» Nee naar: «Du moom! Dañoo niroo rekk.» Mu daldi leen ne: «Man la de!» ¹⁰ Ñu ne ko: «Lu ubbi say bët?» ¹¹ Mu ne leen: «Ku ñuy wax Yeesu moo tooyal ban, tay ko ci samay bët, ne ma: "Demal sëlmu ci bëtu Silowe." Ma dem nag sëlmuji, daldi gis.» ¹² Ñu ne ko: «Ana waa ji?» Mu ne leen: «Xawma fu mu nekk.»

Farisen laaj nañu gumba, gi ñu wéral

¹³ Noonu ñu daldi indil Farisen yi nit ki gumba woon. ¹⁴ Ndekete Yeesu, bés bi mu tooyal ban, ubbi bëti gumba ga, bésüb noflaay la woon. ¹⁵ Looloo tax Farisen ya di laajaat waa ja fi mu jaar bay gis léegi. Mu ne leen: «Dafa tay ban ci samay bët, ma sëlmuji, ba fi ma nekk maa ngi gis.»

¹⁶ Ci noonu am ca Farisen ya ñu naan: «Ki def lii, manula jóge ca Yälla, ndaxte toppul ndigalu bésüb noflaay bi.» Neneen it di wax ne: «Nan la boroom bàkkaar mana wonee yii firnde?» Noonu ñu daldi féewaloo ci seen biir. ¹⁷ Farisen ya laajaat ka gumba woon ne ko: «Yaw, loo wax ci moom? Yaw de la ubbil say bët.» Mu ne leen: «Yonent la.»

¹⁸ Yawut ya manuñu woona nangu ne, nit ka dafa gumba woon tey gis léegi, ñu daldi wooluji ay waajuram, ¹⁹ laaj leen ne: «Ndax kii mooy seen doom, ji ngeen ne gumba judduwaale la? Kon fu mu jaar, bay gis léegi?» ²⁰ Waajur ya ne leen: «Xam nanu ne daal, sunu doom la te dafa judduwaale gumba. ²¹ Waaye ni mu def léegi bay gis, xamunu ko, te xamunu it ki ko ubbil ay bëtam. Laajleen ko; magum jëmm la, te man na tontul boppam.»

²² Ragal Yawut ya nag moo taxoon waajuri nit ka waxe noonu, ndaxte Yawut ya dañoo mànkoo

woon ne, képp ku seede ne Yeesu mooy Almasi bi, ñu dàq la ca jàngu ba. ²³ Looloo tax waajur ya ne: «Laajleen ko; magum jëmm la.»

²⁴ Farisen ya dellu woowaat ka gumba woon ne ko: «Waxal sa digganteek Yälla. Xam nanu ne waa joojee boroom bàkkaar la.»

²⁵ Mu ne: «Xawma ndax boroom bàkkaar la am déet. Li ma xam daal mooy gumba woon naa, te léegi maa ngi gis.» ²⁶ Ñu laaj ko ne: «Lu mu la def? Nu mu la ubbile say bët?» ²⁷ Mu ne leen: «Wax naa leen ko ba noppi, waaye dégluwuleen ma. Lu ngeen bëgg ci ma di ko wax, di waxaat? Xanaa dangeena bëgga nekk yéen itam ay taalibeem?» ²⁸ Ci kaw loolu ñu daldi ko saaga ne ko: «Yaw yaay taalibeem. Nun, taalibey Musaa lanu. ²⁹ Xam nanu ne Yälla wax na ak Musaa; waaye kii, xamunu sax fu mu jóge.»

³⁰ Waa ja ne leen: «Loolu de, doy na waar! Xamuleen fu mu jóge, te moo ubbi samay bët!

³¹ Xam nanu ne Yälla du déglu boroom bàkkaar. Waaye nag, dina déglu ki koy ragal tey def coobareem. ³² Bi àddina sosoo ba tey, masuñoo dégg nit ku ubbi bëti gumbag judduwaale. ³³ Kon nit kookee nag, bu jógewul woon ca Yälla, du mana def dara.» ³⁴ Ñu ne ko: «Yaw, ci biir bàkkaar nga juddoo, ba noppi di nu jàngal?» Noonu ñu dàq ko ca jàngu ba.

Ngumbag xel

³⁵ Yeesu daldi yég ne dàq nañu nit ka. Bi mu dajeek moom, mu ne ko: «Ndax gëm nga Doomu nit ki?» ³⁶ Waa ja ne ko: «Wax ma mooy kan, Sang bi, ba ma man koo gëm.» ³⁷ Yeesu ne ko: «Gis nga ko ba noppi, te mooy kiy wax ak yaw.» ³⁸ Waa ja ne: «Boroom bi, gëm naa la.» Noonu mu jaamu Yeesu. ³⁹ Yeesu ne ko: «Àttee ma taxa ñew àddina, ngir ñi gumba

gis, ñiy gis gumba.»⁴⁰ Bi Farisen ya nekkoon ak moom déggjee loolu, ñu ne ko: «Xanaa kon nun it danoo gumba?»⁴¹ Yeesu ne leen: «Bu ngeen gumba woon, dungeon am bakkhaar, waaye fi ak yéena ngi naan: “Nu ngi gis,” ci bakkhaar ngeen di dëkk.

10

Misaal ci mbirum sàmm bi ak xar yi

¹ «Ci dëgg-dëgg maa ngi leen koy wax, ku jaar feneen fu dul ci buntu gétt gi, kooku sàcc la, saay-saay la.² Waaye ki jaar ci bunt bi, mooy sàmmu xar yi.³ Wottukat bi dina ko ubbil bunt bi, xar yi dëgg baatam. Xar yi mu moom nag, bu ci nekk dina la woo ci sa tur, ba noppi nga topp ko ci biti.⁴ Sàmm bi, bu génnee yi mu moom yépp, dina leen jiit, ñu topp ko, ndaxte xam nañu baatam.⁵ Waaye duñu topp jaambur; dañu koy daw, ndaxte miinuñu baatam.»

⁶ Yeesu misaaloon na leen loolu, waaye xamuñu lu mu leen doon wax.⁷ Noonu Yeesu newaat: «Ci dëgg-dëgg maa ngi leen koy wax, man maay buntu gétt gi.⁸ Ñi ma fi jiit ñépp ay sàcc lañu, ak ay saay-saay; waaye xar yi dégluwuñu leen.⁹ Man maay bunt bi; ku jaar ci man, dinga muc, dinga mana dugg ak a génn, dinga am it mbooy goo mana fore.¹⁰ Sàcc bi moom, day sàccsi rekk, di rey ak a yàq. Man damaa ñew, ngir nit ñi am dund, ba nekk ci naataange.

¹¹ «Man maay sàmm bu baax bi. Sàmm bu baax bi day joxe bakknam ngir ay xaram.¹² Ki dul sàmm bi tey liggeeyal xaalis rekk waaye moomul xar yi, bu sénee bukki, day daw, bàyyi fa xar ya. Bu ko defee bukki ba dal ca coggal ja, jàpp ca, tasaare ya ca des.¹³ Booba surga day daw,

ndaxte xaalis rekk lay liggeeyal, faalewul xar ya.

¹⁴⁻¹⁵ «Man maay sàmm bu baax bi. Ni ma xame Baay bi te Baay bi xame ma ni, noonu laa xame samay xar, te ñoom it ni lañu ma xame. Te it kat dinaa joxe sama bakkan ngir xar yi.¹⁶ Am naa yeneen xar yu bokkul ci gétt gii. War naa leena indi, ñoom it, te dinañu déglu sama baat. Benn coggal ay am ak benn sàmm.¹⁷ Baay bi bëgg na ma, ndaxte damay joxe sama bakkan ngir jëlaat ko.¹⁸ Kenn du ko jèle ci man; maa koy joxe ci sama coobarey bopp. Am naa it sañ-sañu joxe ko te am naa sañ-sañu jëlaat ko. Loolu la ma sama Baay sant.»

¹⁹ Kàddu yooyee ñoo féewalewaat Yawut yi.²⁰ Ñu bare ca ñoom naan: «Dafa ànd ak rab! Dafa dof! Lu tax ngeen koy déglu?»²¹ Waaye ñeneen naan: «Nit ku am ay rab du waxe nii. Ndax rab man na ubbi bëti gumba?»

Yawut ya nanguwuñu Yeesu

²² Am bés ñu doon màggal ca Yerusalem Bés ba ñu sellale woon kér Yalla ga; ci jamonoy sedd la woon.²³ Yeesoo nga woon ca kér Yalla ga, di doxantu ca biir Weranda bu Suleymaan.²⁴ Yawut ya wér ko ne ko: «Kañ nga nuy dindi ci kumpa? Boo dee Almasi bi, wax ko mu leer.»

²⁵ Yeesu ne leen: «Wax naa leen ko ba noppi, waaye gémuleen. Jëf yi may def ci sama turu Baay ñoo may seede.²⁶ Waaye gémuleen ndaxte bokkuleen ci samay xar.²⁷ Samay xar dinañu dégg sama baat; xam naa leen te ñu ngi may topp.²⁸ Dama leen di jox dund gu dul jeex; duñu sàñku mukk, te kenn du leen jèle ci sama loxo.²⁹ Baay bi ma leen jox, moo gëna màgg lépp, te kenn manula jèle

dara ci loxob Baay bi. ³⁰ Man ak Baay bi benn lanu.»

³¹ Yawut ya daldi foraat ay xeer, bëgg koo sànni, ngir rey ko. ³² Noonu Yeesu ne leen: «Def naa ci seen kanam jëf yu baax yu bare ci ndigalu Baay bi. Ban ci jëf yooyu moo tax ba ngeen bëgg maa sànni ay doj?» ³³ Yawut ya ne ko: «Jëf ju baax taxul nu bëgg laa sànniy xeer, waaye dangay suufeel turu Yàlla; yaw, nit rekk nga, ba noppi di def sa bopp Yàlla!»

³⁴ Yeesu ne leen: «Bind nañu ci seen téereb yoon ne: "Yàlla nee na: Ay yàlla ngeen." ³⁵ Yàlla wooye na "ay yàlla" ñi mu yónnee kàddoom, te xam nanu ne kenn manula randal waxi Yàlla. ³⁶ Kon nu ngeen mana waxe ne damay suufeel turu Yàlla ndax li ma ne Doomam laa, man mi Yàlla tànn, yónni ma ci àddina? ³⁷ Su ma deful sama jëfi Baay, buleen ma gëm; ³⁸ waaye su ma ko defee, bu ngeen ma gëmul sax, gëmleen boog samay jëf, ngir ngeen xam te nangu ne maa ngi nekk ci Baay bi te Baay bi nekk na ci man.» ³⁹ Ñu di ko wuta jàppaat, waaye mu bàyyi leen fa, dem.

⁴⁰ Yeesu génn, jàllaat dexu Yurdan, toog fa Yaxyaa daan sóobe ci ndox bu jékk. ⁴¹ Nit ñu bare ñëw ci moom, te naan: «Yaxyaa deful benn kéemaan, waaye li mu wax ci kii yépp, dëgg la.» ⁴² Noonu ñu bare gëm ko.

11

Deewu Lasaar

¹ Amoon na benn waay bu woppoona, ñu koy wax Lasaar. Ma nga dékkoon Betani, moom ak Maryaama ak Mårt, mi mu bokkaloon ndey ak baay. ² Maryaama mooy jigéen ji yottiji latkoloñ ci tànki Boroom bi, fompe ko kawaram. Moom la càmmiñam Lasaar woppoona.

³ Ñaari jigéeni Lasaar yónnee ca Yeesu ne ko: «Boroom bi, sa xarit wopp na.» ⁴ Bi Yeesu déggée xibaar boobu, mu ne: «Lasaar de, woppam jooju du ko mujje; day wone ndamu Yàlla, tey màggal Doomu Yàlla ji.»

⁵ Yeesu soppon na Mårt ak Maryaama ak Lasaar. ⁶ Bi mu yégee nag ne Lasaar wopp na, mu toogaat yeneen ñaari fan ca bérab, ba mu nekkoon. ⁷ Gannaaw loolu mu ne taalibe ya: «Nanu dellu Yude.» ⁸ Taalibe ya ne ko: «Kilifa gi, yàggul dara waa Yude doon nañu la wuta rey ak i xeer, nga di fa dellu?» ⁹ Yeesu ne leen: «Xanaa du bëccëg fukki waxtook ñaar la? Kuy dox bëccëg, du fakktalu, ndaxte day gis leeru àddina si. ¹⁰ Waaye kuy dox guddi, dina fakktalu, ndaxte leer nekkul ci moom.» ¹¹ Yeesu wax loolu, teg ca ne: «Sunu xarit Lasaar nelaw na, waaye maa ngi dem yee ko.» ¹² Taalibe ya ne ko: «Boroom bi, bu nelawee kay, kon dina wér.»

¹³ Yeesu dafa bëggoona wax ne, Lasaar dee na, waaye taalibe yi dañoo xalaatoon ne mbiri nelaw rekk lay wax. ¹⁴ Ci kaw loolu Yeesu wax ci lu leer ne: «Lasaar dee na.» ¹⁵ Bég naa ngir yéen ndax li ma fa nekkul, ngir seen ngëm gëna dëgér. Waaye nanu ko seeti.» ¹⁶ Noonu Tomaa, ki turam di tekki «Séex bi», daldi ne yeneen taalibe ya: «Nanu dem nun itam, deeyandoo ak moom!»

Yeesu mooy ndekkite, mooy dund

¹⁷ Bi Yeesu agsee, mu fekk ne bi ñu dencee Lasaar ak léegi, mat na ñeenti fan. ¹⁸ Betani ma nga woon ca wetu Yerusalem, diggante bi matul woon sax ñetti kilomet. ¹⁹ Yawut yu bare ñëwoon nañu kér Mårt ak Maryaama, ngir dëfal leen ci seen deewu càmmiñ.

²⁰ Bi Yeesu ñëwee, Mårt yég ko, dem di dajeek moom; fekk booba Maryamaa nga toogoon ca kér ga. ²¹ Mårt ne Yeesu: «Boroom bi, boo fi nekkoon de, sama càmmiñ li du dee. ²² Waaye xam naa ne fii nu tollu sax, loo ñaan Yälla, mu may la ko.» ²³ Yeesu ne ko: «Sa càmmiñ dina dekki.» ²⁴ Mårt ne ko: «Xam naa ne dina jóg bésu ndekkite la, keroog bés bu mujj ba.» ²⁵ Yeesu ne ko: «Man maay ndekkite li, maay dund gi. Ku ma gém, boo deeyee it, dinga dund. ²⁶ Rax-ca-dolli kuy dund te gém ma, doo dee mukk. Ndax gém nga loolu?» ²⁷ Mu ne ko: «Waaw, Boroom bi. Gém naa ne yaay Almasi bi, di Doomu Yälla, ji wara ñew àddina.»

²⁸ Bi Mårt waxee loolu, mu daldi dem wooyi Maryamaa ne ko ci pett: «Kilifa gaa ngi fi; mi ngi lay laaj.» ²⁹ Bi Maryamaa déggee loolu, mu daldi jóg, gaawantu dem ca Yeesu. ³⁰ Te fekk duggagul woon ca dëkk ba, waaye ma nga woon ba tey ca bérab, ba mu daje woon ak Mårt. ³¹ Noonu Yawut, ya nekkoon ca kér ga di défal Maryamaa, gis ko mu ne bérét génn, ñu daldi koy topp, defe ne day jooyi ca bàmmeel'ba.

³² Bi Maryamaa agsee nag ca Yeesu, ba gis ko, mu daanu ciy tånkam ne ko: «Boroom bi, boo fi nekkoon, sama càmmiñ du dee.» ³³ Yeesu gis ne mi ngi jooy te Yawut yi ànd ak moom itam ñu ngi jooy. Mu daldi jàq, am naqar wu réy. ³⁴ Mu ne leen: «Fu ngeen ko denc?» Ñu ne ko: «Kaay gis, Sang bi.»

³⁵ Yeesu jooy. ³⁶ Noonu nag, Yawut ya ne: «Gis ngeen ni mu ko bëgge woon!» ³⁷ Waaye am na ca ñoom ñu doon wax naan: «Moom mi ubbi bëti gumba gi, ndax manul woona fexe ba Lasaar du dee?»

Lasaar dekki na

³⁸ Yeesu dellu am naqar wu réy, daldi dem ca bàmmeel ba. Pax la mu ñu yett ci doj, ube ko xeer. ³⁹ Yeesu ne: «Dindileen xeer wi!» Mårt, jigéenu ku dee ki ne ko: «Boroom bi, dina xasaw xunn fii mu nekk, ndaxte am na ci bàmmeel bi ñeenti fan.» ⁴⁰ Yeesu ne ko: «Ndax waxuma la ne boo gëmee, dinga gis ndamu Yälla?» ⁴¹ Ñu daldi dindi xeer wa. Yeesu xool ci kaw, ne jàkk asamaan, ñaan Yälla ne: «Baay, sant naa la ci li nga ma déglu ba noppi. ⁴² Xam naa ne doo jóg ci di ma déglu, waaye dama koy wax, ngir nit ñi ma wér gém ne yaa ma yónni.»

⁴³ Bi mu waxee loolu, Yeesu woote ak baat bu dëgér ne: «Lasaar, ñëwal ci biti!» ⁴⁴ Néew bi daldi génn, ñu gis càngaay, li ñu takke woon tånk yi ak loxo yi, ak kaala, gi ñu muure woon kanam gi. Yeesu ne leen: «Tekkileen ko, bàyyi ko mu dem.»

Pexe yi jém ci Yeesu

⁴⁵ Yawut yu bare ca ña ñëwoon kér Maryamaa te gis li Yeesu defoon, daldi koy gém. ⁴⁶ Waaye amoona it ñu demoon ci Farisen ya, nettali leen la Yeesu defoon. ⁴⁷ Farisen ya ak sarxalkat yu mag ya woo kureelu åttekat ya ne: «Nit kii kat, kéemaan yi tuy def a ngi bëgga bare. Lu tuy def nag?» ⁴⁸ Ndaxte su nu ko bàyyee mu jàppoo nii, ñépp dinañu ko gém, te kilifay Room yi dinañu ñew, daaneel sunu kér Yälla gi, tas sunu réew!»

⁴⁹ Amoon na ca ñoom ku ñuy wax Kayif te mu nekkoon sarxalkat bu mag ba at momma; mu ne leen: «Xamuleen ci mbir mi dara. ⁵⁰ Xanaa xamuleen ne, kenn nit rekk dee ngir ñépp, mooy li gën ci yéen? Bu ko defee réew mi du tas.»

⁵¹ Loolu Kayif waxu ko woon ci sagoom, waaye li mu nekkoon sarxalkat bu mag ba at momma,

moo tax Yàlla xiirtal ko mu ne, Yeesu dina dee ngir réew mi.
⁵² Du woon rekk ngir xeet woowu, waaye ngir itam doomi Yàlla, yi tasaaroo yépp, dajaloo nekk benn.

⁵³ Keroog la njiiti Yawut ya dogu ci rey Yeesu. ⁵⁴ Taxoon na ba Yeesu dootul doxantu ci biir Yawut ya. Noonu mu dem ca gox bu jege mändij ma, ca dëkku Efrayim. Foofa nag la toog ak ay taalibeem.

⁵⁵ Bésu Mucc baa ngi doon jubsi, mu doonoon ag màggal ci Yawut yi, ba ñu bare ca waa àll ba di dem Yerusalem balaa booba, ngir sanguji set. ⁵⁶ Ñu ngi doon wut Yeesu tey waxante ca kér Yàlla ga naan: «Lu ngeen ci xam? Ndax dina ñew ci màggal gi walla déet?» ⁵⁷ Sarxalkat yu mag ya ak Farisen ya daldi santaane ne, bu kenn xamee fu Yeesu nekk, mu yégle ko, ngir ñu man koo jåpp.

12

Maryaama sotti na latkoloñ ci tànki Yeesu

¹ Juróom benni fan laata ñuy màggal bésu Mucc ba, Yeesu dem na Betani, dëkku Lasaar, mi mu dekkal. ² Foofa ñu defaral ko fa reer. Mårt moo ko doon séddale, te Lasaar bokkoon na ca gan ña.

³ Noonu Maryaama daldi jél libaru latkoloñ ju raxul ju ñuy wax nàrd, tey jar lu baree bare. Mu sotti ko ci tànki Yeesu, ba noppi fomp ko ak kawaram. Xetu latkoloñ gi gilli ci kér gi yépp. ⁴ Kenn ca taalibey Yeesu ya, muy Yudaa Iskariyo, mi ko nara wor, daldi ne: ⁵ «Lu tax jaayewuñu latkoloñ jii peyu atum lëmm, jox ko miskin yi?» ⁶ Waaye bi muy wax loolu, xalaatul woon miskin yi, ndaxte sàcc la woon; moo yoroon boyetu xaalis bi, te daan ci sàkk.

⁷ Waaye Yeesu ne ko: «Bàyyi ko! Jekkoon na mu denc ko ngir

bés bu ñu may suul. ⁸ Miskin yaa ngi ak yéen bés bu nekk, waaye dungreen ma gis ba fàww.»

⁹ Bi ñu yégee ne Yeesoo nga fa, mbooloom Yawut mu bare daldi dem Betani. Yeesu rekk yóbbuwu leen fa woon, waaye dañoo bëggoona gisaale Lasaar, mi Yeesu dekkaloon. ¹⁰ Sarxalkat yu mag ya dogu ci ne dañuy reyaale Lasaar, ¹¹ ndaxte moo waral Yawut yu bare dëddu leen, gém Yeesu.

Yeesu dugg na Yerusalem

¹² Ca ëllég sa mbooloo mu bare, ma ñewoodon ca màggalu bésu Mucc ba, yég ne Yeesoo ngi jëmsi Yerusalem. ¹³ Nu daldi jél cari garab, génn di ko teeru. Ñuy xaacu naan:

«Osaana!

Yaw miy ñew ci turu Boroom bi,

ku barkeel nga!

Na Yàlla barkeel buuru Israyil!»

¹⁴ Yeesu wut cumbur, war ko; ndaxte Mbind mi nee na:

¹⁵ «Buleen ragal, waa Siyon.

Gis ngeen, seen buur a ngi ñew, war mbaam mu ndaw.»

¹⁶ Yooyu yépp, taalibe ya xamuñu woon ca saa sa lu muy tekki; waaye gannaaw bi ndamu Yeesu feeñee, ñu fàttaliku ne, Mbind mi yégle woon na loolu ci moom, te amal nañu ko.

¹⁷ Ña nekkoon ak Yeesu ñépp, bi muy wooyee Lasaar mu génn ca bàmmeelel ba te mu dekkal ko, demoon nañu, nettali la ñu gis.

¹⁸ Looloo tax mbooloo ma teeru ko, ndaxte yégoon nañu firnde jooju. ¹⁹ Farisen yi nag di waxante naan: «Gis ngeen, manuleen ci dara; ñépp a ngi koy topp!»

Yeesu wax na ci ni mu wara faatoo

²⁰ Ca mbooloo ma, amoon na ca ay Gereg yu bokk ca ña ñewoodon Yerusalem ngir jaamu Yàlla diirub màggal ga. ²¹ Ñew nañu ci Filib, mi dëkk Betsayda ci diiwaanu

Galile, ne ko: «Sang bi, danoo bëggroona gis Yeesu.»²² Filib dem wax ko Andare; ñu ànd, waxy ko Yeesu.

²³ Mu ne leen: «Waxtu wi ñu wara feeñale ndamu Doomu nit ki jot na.²⁴ Ci dëgg-dëgg maa ngi leen koy wax, fi ak peppu dugub ji wadd ci suuf jaarul ci dee, du mana weesu li mu doon: pepp doññ. Waaye bu deeyee, dina jur pepp yu bare.²⁵ Ku bëgg bakknam dina ko ñàkk, waaye ku ko bañ ci àddina sii, dina ko denc ngir dund gu dul jeex gi.²⁶ Ku bëgga doon sama surga, na ma topp. Bu ko defee, fu ma nekk, fa lay nekk moom itam. Ku may liggéeyal, sama Baay dina ko teral.

²⁷ «Léegi nag damaa jàq. Lu may wara wax? Mbao du dama naan: "Baay, musal ma ci li nara xew waxtu wi y ñew?" Déedéet, ñew naa sax ngir jaar ci waxtu woowu.²⁸ Baay, màggalal satur!» Noonu ñu dégg baat bu jóge asamaan naan: «Màggal naa ko ba noppo, te dinaa ko màggalaat.»

²⁹ Mbooloo ma fa teewoon te dégg baat ba daldi ne: «Dënnu la woon!» Ñeneen naan: «Malaakaa doon wax ak moom.»

³⁰ Waaye Yeesu ne leen: «Taxuma baat boobu jolli, waaye yéena tax.³¹ Àtteb àddina si jot na: léegi ñu dàq malaaka mu bon, mi jiite àddina si.³² Te man, bu ñu ma yékkatee, ma tiim suuf, dinaa xiirtal nit ñépp ci man.»³³ Ci baat yooyu la doon misaale ni mu wara faatoo.

³⁴ Mbooloo ma ne ko: «Jàng nanu ci sunu téereb yoon ne, Almasi bi dina sax ba fàww. Kon yaw, nan nga mana waxe ne: "Doomu nit ki dina yékkatiku?" Kuy Doomu nit kooku?»

³⁵ Yeesu ne leen: «Leer gi dootul yàgg ak yéen. Doxleen, ci bi ngeen dee am leer, ngir lëndëm bañ leenabett. Ndaxte kuy dox ci

lëndëm doo xam foo jém.³⁶ Kon ci bi ngeen dee am leer gi, gëmleent ko, ngir ngeen doon doomi leer.»

Yeesu bàyyi na Yawut ya ci seen ngëlëem

Bi mu waxee loolu ba noppo, Yeesu dafa dem, nébbatuji leen.

³⁷ Firnde yi mu leen won yépp taxul ñu gëm ko,³⁸ ngir li yonent Yalla Esayi waxoon am:

«Boroom bi, ana ku gëm sunu waare? Kan la Boroom bi won dooleem?»

³⁹ Manuñu woona gëm, ndaxte Esayi dafa waxaat ne:

⁴⁰ «Yalla dafa gumbaal seeni bët, def ba ñu dëgér bopp, ngir seeni bët baña gis, seen xel baña xam, ñu baña waññiku ci man ngir ma wéral leen.»

⁴¹ Esayi dafa wax loolu, ndaxte gisoon na ndamu Yeesu te mi ngi doon wax ci ay mbiram.

⁴² Fekk na ci biir njiit yi sax, ñu bare gëemoon nañu Yeesu, waaye Farisen yee tax fésaluñu ko, ndaxte dañoo ragaloon, ñu dàq leen ca jàngu ba.⁴³ Ngérëmu nit a leen gënaloon ngérëmu Yalla.

⁴⁴ Yeesu yégle ne: «Ku ma gëm, gëmuloo ma waaye gëm nga ki ma yónni.⁴⁵ Ku ma gis, gis nga ki ma yónni.⁴⁶ Ni ag leer laa wàcce ci àddina, ngir ku ma gëm du des ci lëndëm.⁴⁷ Ku dégg samay wax te toppu leen, du man maa koy daan, ndaxte wàccuma ngir daan àddina, waaye damaa ñew ngir musal ko.⁴⁸ Ku ma beddeku te nanguwul samay wax, dina fekk fii li koy daan: sama njànglee koy daan keroog bés bu mujj ba.

⁴⁹ Ndaxte waxuma ci sama coobare, waaye Baay bi ma yónni ci boppam, moo ma sant li ma wara wax ak li ma wara jàngle.⁵⁰ Te xam naa ne li muy santaane day joxe dund gu dul jeex. Kon li

ma wax, dama koy wax, ni ma ko Baay bi sante.»

13

Yeesoo raxas na tànki taalibeem

¹ Laata màggalu bésu Mucc ba la woon. Yeesu xamoon na ne waxtu wi mu wara génne àddina, dem ca wetu Baay ba, jot na. Ku bëgg ñoñam yi nekk ci àddina la, te bëgg na leen ba fa mbëggeel mana yem.

² Yeesu ak taalibe yaa ngi doon reer. Fekk na booba Seytaane xiirtal Yudaa, doomu Simonj Iskariyo, ngir mu wori Yeesu. ³ Yeesu xamoon na ne Yàlla joxoon na ko sañ-sañ ci lépp, xam it ne ca Yàlla la jóge te ca moom lay delluwaat. ⁴ Mu daldi jóge ca reer ba, summi mbubbam, daldi jël ab sarbet, laxas ko ci ndiggam. ⁵ Noonu mu sotti ndox ci ab këll, daldi tàmbali di raxas tànki taalibe ya, di leen fomp ak sarbet, ba mu laxasaayoo.

⁶ Bi mu agsee ba ca Simonj Piyeer, kooku ne ko: «Boroombi, ndax yaw dangaa nara raxas samay tànk?» ⁷ Yeesu ne ko: «Xamoo fii mu nekk li may def, waaye dinga ko xami.» ⁸ Piyeer ne ko: «Déedéet, duma nangu mukk nga raxas samay tànk.» Yeesu ne ko: «Su ma la raxasul, doo bokk ak man dara.» ⁹ Simonj Piyeer ne ko: «Kon nag Boroombi, bul yem rekk ci tànk yi, waaye raxasaaleel loxo yi ak bopp bi!» ¹⁰ Yeesu ne ko: «Ku sangu ba noppi, soxlaatula raxas lu dul ay tànkam, ndaxte set na wecc. Yéen nag set ngeen, waaye du ñiépp!» ¹¹ Fekk Yeesu xamoon na ki ko nara wor, looloo tax mu ne: «Sétuleen yéen ñiépp.»

¹² Bi mu leen raxasalee seeni tànk ba noppi, Yeesu dafa solaat mbubbam, dellu toogaat ne leen: «Ndax xam ngeen li ma

leen defal? ¹³ Yéena ngi may wooye "Kilifa gi" ak "Boroombi," te wax ngeen dëgg, moom laa.

¹⁴ Kon bu fekkee ne man miy Boroombi tey Kilifa gi, maa leen raxasal seeni tànk, yéen itam war ngeen di raxasalante seeni tànk.

¹⁵ Bàyyl naa leen fi royukaay, ngir ngeen di jëf, nii ma jëfeek yéen. ¹⁶ Ci dëgg-dëgg maa ngi leen koy wax, jaam gënula màgg sangam, mbaa ndaw, ki ko yónni.

¹⁷ Gannaaw xam ngeen loolu, bu ngeen doxalee noonu, dingien bég.

Yeesu yégle na ne Yudaa moo koy wor

¹⁸ «Yéen ñiépp taxuleen may wax; xam naa ñi ma tànn. Waaye li Mbind mi wax, fàww mu am, bi ñu naan: "Ki lekk sama dugub wéq na ma." ¹⁹ Maa ngi leen koy wax ci teel, bala looloo ñëw, ngir bu ñewee, ngeen gëm ne Maay ki Nekk. ²⁰ Ci dëgg-dëgg maa ngi leen koy wax, ku nangu kenn ci ñi may yónni, nangu nga ma, man itam; te ku ma nangu, nangu nga ki ma yónni.»

²¹ Bi Yeesu waxee loolu ba noppi, mu jàq, biral ne: «Ci dëgg-dëgg maa ngi leen koy wax, kenn ci yéen dina ma wor.» ²² Taalibe yi di xoolante, te xamuñu kan lay wax. ²³ Ka Yeesu bëgggoon te mu bokkoon ca taalibe ya, ma nga sóonu woon ca kaw Yeesu.

²⁴ Kooku la Simonj Piyeer liyaar, ngir mu laaj Yeesu ki ko taxoon di wax. ²⁵ Taalibe ba daldi walbatiku ca Yeesu, laaj ko ne: «Boroombi, kooku kan la?» ²⁶ Yeesu ne ko: «Dinaa capp dogu mburu ci ndab li; ki ma koy jox, kooku la..»

Noonu Yeesu jël dogu mburu, capp ko ca ndab la, daldi koy jox Yudaa, doomu Simonj Iskariyo.

²⁷ Naka la Yudaa jël dog wa, Seytaane dugg ci moom. Yeesu ne ko: «Gaawantul ci li ngay def!»

²⁸ Amul kenn ca ña fa toogoon ku xam lu tax mu wax ko loolu. ²⁹ Waaye gannaaw Yudaa moo yoroon boyetu xaalis bi, am ñu xalaat ne, Yeesu dafa koo wax, mu dem jëndi li war ci màggal gi, walla mu ne ko mu dem sarax miskin yi. ³⁰ Yudaa nag jël dogu mburu ma, daldi génn ca saa sa. Booba guddi woon na.

Yeesu yégle na ne, Piyeer dina ko weddi

³¹ Bi Yudaa génnee, Yeesu ne: «Léegi nag ndamu Doomu nit ki feeñ na, te ndamu Yàlla feeñ na itam ci moom. ³² Te bu ma feeñalee ndamu Yàlla, Yàlla itam ci tewaaayam dina feeñal ndamu Doomu nit ki, te dina ko def léegi. ³³ Samay soppe, sama nekk ak yéen dootul yàgg. Dingeen may seet, waaye maa ngi leen di wax léegi li ma waxoon Yawut ya: fa ma jém, dungreen fa mana dem. ³⁴ Maa ngi leen di jox ndigal lu bees: bëgganteleen. Nangeen di bëggante ni ma leen bëgge. ³⁵ Ni ñuy xame ne samay taalibe ngeen, mooy ngeen bëggante.»

³⁶ Simonj Piyeer laaj ko ne: «Boroom bi, foo jém?» Yeesu ne ko: «Fa ma jém, manuloo ma faa topp léegi, waaye dinga ma toppi ca kanam.» ³⁷ Piyeer ne ko: «Boroom bi, lu tax manuma laa topp léegi? Attan naa joxe sama bakkan ngir yaw!» ³⁸ Yeesu ne ko: «Attan ngaa joxe sa bakkan ngir man? Ci dëgg-dëgg maa ngi la koy wax, bala ginaar a sab, dinga ma weddi ñetti yoon.

14

Yeesu dëfal na xolu taalibeem yi

¹ «Buleen jàq. Gëmleen Yàlla te gëm ma. ² Am na néeg yu

bare ca sama kér Baay, bu dul woon noonu, ma wax leen ko, ndaxte maa ngi dem defaral leen fa ngeen di dékk. ³ Te su ma leen defaralee bérab booba ba noppi, dinaa délsi, yóbbalee leen, ba fu ma nekk, ngeen nekk fa, yéen itam. ⁴ Te fa ma jém, xam ngeen yoon wi.»

Yeesu mooy yoon wi jém ci Yàlla

⁵ Tomaa ne ko: «Boroom bi, xamunu fa nga jém. Kon nan lanuy mana xame yoon wi?»

⁶ Yeesu ne ko: «Man maay yoon wi, maay dëgg te dund it man la. Kenn du ñëw ci Baay bi te jaarul ci man. ⁷ Ndegam xam ngeen ma, dingeen xam itam sama Baay. Lu weesu tey, xam ngeen ko te gis ngeen ko.»

⁸ Fibil ne ko: «Boroom bi, won nu Baay bi; loolu doy na nu.»

⁹ Yeesu ne ko: «Ni ma yàggæk yéen te ba tey Fibil, xamuloo ma? Ku ma gis, gis nga Baay bi. Kon nag nan ngay mana laaje naan: “Won nu Baay bi”? ¹⁰ Xamuloo ne maa ngi nekk ci Baay bi te Baay baa ngi ci man? Kàddu yi ma leen di wax jògewuñu ci man, waaye Baay bi nekk ci man mooy matal ay jéfam. ¹¹ Gëmleen li ma leen wax ne maa ngi ci Baay bi te Baay baa ngi ci man; walla boog, gëmleen ndax jéf yi. ¹² Ci dëgg-dëgg maa ngi leen koy wax: képp ku ma gëm dina def, moom itam, jéf yi may def. Dina def sax yu gëna màgg, ndaxte maa ngi dem ci Baay bi. ¹³ Te it lu ngeen ñaan ci sama tur dinna ko def, ngir Doom ji feeñal ndamu Baay bi. ¹⁴ Lu ngeen ñaan ci sama tur, maa koy def.

Yeesu dig na leen Xel mu Sell mi

* **14:16** Dimbalikat bi: Yeesu nee na, Dimbalikat bi xel la, kon bët du ko gis. Xel moomu dina wàcc, fekk taalibe yaa ngiy dund. Gannaaw bi Yeesu yéegee asamaan te bésu Pàntakot ñëw, ca la Dimbalikat bi wàcc ci ñi gëm Yeesu. Noonu ba tey, kuy taalibeb Yeesu, ci sa xlay dékk.

¹⁵ «Bu ngeen ma bëggée, dingeen topp sama ndigal. ¹⁶ Te dinaa ñaan Baay bi, mu jox leen beneen Dimbalikat*, buy nekk ak yéen ba abadan. ¹⁷ Kooku mooy Xelu Yàlla, mi yor dëgg. Àddina du ko mana nangu, ndaxte gisu ko te xamu ko. Yéen xam ngeen ko, ndaxte mi ngi dëkk ak yéen te dina nekk ci yéen. ¹⁸ Duma leen bàyyi ngeen wéet. Dinaa délsi ci yéen. ¹⁹ Des na tuuti ci kanam, àddina du ma gisati; waaye yéen dingeen ma gis. Dinaa dund, moo tax yéen itam dingeen dund. ²⁰ Bu keroogee, dingeen xam nag ne nekk naa ci sama Baay, yéen it nekk ngeen ci man, te maa ngi nekk ci yéen. ²¹ Ki ma bëgg, mooy kiy nangu samay ndigal te di ko topp. Ku ma bëgg, Baay bi bëgg la, te man dinaa la bëgg, di la feeñu.»

²² Yudaa —du Yudaa Iskariyo de, beneen la woon — ne ko: «Boroom bi, lu xew, ba nga nar noo feeñu nun rekk, te doo feeñu àddina sépp?» ²³ Yeesu ne ko: «Ku ma bëgg dina sàmm sama kàddu. Sama Baay dina ko bëgg te nun dinanu ñëw ci moom te dëkk ci moom. ²⁴ Ku ma bëggul doo sàmm sama kàddu. Li may wax nag, jògewul ci man, waaye mi ngi soqikoo ci ki ma yónni.

²⁵ «Lii dama leen koy wax ci bi may nekk ak yéen. ²⁶ Waaye Dimbalikat, bi leen Baay bi di yónnee ci sama tur, muy Xelam mu Sell, dina leen jängal lépp, di leen fàttali li ma leen waxoon lépp. ²⁷ Jàmm laa leen bàyyeel, sama jämm laa leen jox, jämm ju àddina manula joxe. Buleen jäq, buleen tiit.

²⁸ «Dégg ngeen li ma leen wax: “Dinaa dem, waaye dinaa délsi ci yéen.” Bu ngeen ma bëggooon, dingeen bég ci li may dem ca

Baay ba, ndaxte Baay bee ma gëna màgg. ²⁹ Wax naa leen ko nag lëegi, bala looloo ñëw, ngir bu waxtu wa agsee, ngeen gëm. ³⁰ Lu weesu tey duma amati jotu waxtaan ak yéen, ndaxte malaaka mu bon mi jiite àddina saa ngi ñëw. Kooku manalu ma dara. ³¹ Waaye àddina si war na xam ne bëgg naa Baay bi te ni ma ko Baay bi sante, ni laay jëfe. Jógleen, nu dem!

15

Yeesu, garab gu wóor gi

¹ «Man maay garab* gu wóor gi, te sama Baay mooy beykat bi. ² Car bu soqikoo ci man te meññul, dina ko dog, sànni. Waaye car bu ci meññ, dina ko tenqi, ngir mu gëna meññ. ³ Yéen nag, Baay bi setal na leen jaarale ko ci kàddu gi ma leen wax, ni beykat di tenqee garabam. ⁴ Saxleen ci man; ma sax, man itam, ci yéen. Ni car manula ame ay doom, bu saxul ci garab, noonu itam dungeen mana meññ li may jëfe ci yéen, bu ngeen saxul ci man.

⁵ «Man maay garab gi; yéen yéenay car yi. Ki sax ci man te ma sax ci moom, dina meññ, ndaxte bu ngeen saxul ci man, dungeen man dara. ⁶ Ku saxul ci man dinañu ko sànni ci biti, mu mel ni car bu ñu dagg, ba mu wow. Car yu wow nag, dañu leen di buub, sànni ci sawara, ñu lakk. ⁷ Bu ngeen saxee ci man te saxal samay wax ci seen xol, lu ngeen ñaan mu nangu. ⁸ Liy feeñal sama ndamu Baay moo di, ngeen di gëna meññ tey wone noonu ne samay taalibe ngeen.

⁹ «Ni ma Baay bi bëggée, noonu itam laa leen bëgge. Saxleen ci mbëggeel googu ma am ci yéen. ¹⁰ Bu ngeen toppee samay ndigal, dingeen sax ci sama mbëggeel,

* **15:1** Garab googu, lawtan la guy meññ ay doomí reseñ.

ni ma toppe sama ndigali Baay, ba tax ma sax ci mbèggeelam. ¹¹ Wax naa leen loolu, ngir ngeen bokk ci sama mbég, te seen bos mat sëkk. ¹² Sama ndigal mooy ngeen bëggante, ni ma leen bëgge. ¹³ Genn mbëggel manula weesu joxe sa bakkan ngir say xarit. ¹⁴ Samay xarit ngeen, ci kaw ngeen def li ma santaane. ¹⁵ Dootuma leen wooye jaam, ndaxte jaam du xam li sangam di def. Xarit laa leen wooye, ndaxte xamal naa leen li ma jële lépp ci sama Baay. ¹⁶ Du yéen yéena ma tann, waaye man maa leen tann, sas leen ngeen dem, meññ meññeef gu sax, ngir Baay bi def lu ngeen ko ñaan ci sama tur. ¹⁷ Li may santaane nag, mooy ngeen bëggante.

Nit ñi bañ nañu Yeesu ak ay taalibeem

¹⁸ «Bu leen àddina bañee, xam-leen ne man lañu jékka bañ. ¹⁹ Ni bokk ci ñoom lañu bëgg. Bu ngeen bokkoon ci ñoom, dinañu leen bëgg, ni ñu bëgge seeni ñoñ. Waaye bokkuleen ci àddina, ndaxte maa leen tann, ber leen. Looloo tax ñu bañ leen. ²⁰ Fàttalikuleen li ma leen wax: "Jaam gënula màgg sangam." Bu ñu ma sonalee, dinañu leen sonal yéen itam. Bu ñu toppee sama wax, dinañu topp seen wax yéen itam. ²¹ Waaye loolu lépp dinañu leen ko def ndax man, ndaxte xamuñu ki ma yónni. ²² Su ma ñéwul woon, ne leen dara, duñu am bàkkaar. Waaye léegi amuñu lay ngir seeni bàkkaar. ²³ Ku ma bañ, bañ nga itam sama Baay. ²⁴ Su ma deful woon ci seen biir jëf yu kenn deful, kon duñu am bàkkaar. Waaye léegi nag gis nañu samay jëf te teewul ñu bañ nu, man ak sama Baay. ²⁵ Waaye loolu am na ngir kàddu gi am,

kàddu gii ñu bind ci seen yoon: "Bañ nañu ma ci dara."

²⁶ «Dimbalikat bi† dina ñew, mooy Xel mi jóge ci Baay bi tey yor dégg gi. Dina jóge ci Baay bi, ma yebal ko ci yéen. Moom nag, moo may seedeeli. ²⁷ Te yéen itam dingeen seede samay mbir, ndaxte yéena nekkoon ak man ca njàlbéen ga.

16

¹ «Loolu dama leen koo wax ngir seen ngém baña wàññiku.

² Dinañu leen dàq ca jàngu ya, te dinañu dem ba jamono joo xam ne fi leen di rey dañuy xalaat ne ñu ngi màggal turu Yàlla. ³ Dinañu agsi foofu, ndaxte xamuñu Baay bi te xamuñu ma.

⁴ Loolu nag, wax naa leen ko, ngir bu waxtu wi jotee ngeen fàttaliku ne yégal naa leen ko. Waxuma leen ko ca njàlbéen ga, ndaxte maa ngi nekkoon ak yéen.

Jéfi Dimbalikat bi

⁵ «Léegi nag maa ngi dem ca ka ma yónni, te kenn ci yéen laaju ma fi ma jëm. ⁶ Seen xol dafa jeex ndax li ma leen wax. ⁷ Moona de, ci sama wàll, dégg laa leen di wax. Li gën ci yéen mooy ma dem, ndaxte su dul loolu, Dimbalikat bi* du ñew ci yéen; waaye su ma demee, dinaa leen ko yónnee. ⁸ Te bu dikkee, dina yey niti àddina ci lu jëm ci seen bàkkaar, ci lu jëm ci sama njubte ak ci lu jëm ci àtte ba. ⁹ Ci mbiri seen bàkkaar, dina leen yey ci li ñu ma gémul. ¹⁰ Ci mbiri sama njubte, dina leen yey ndaxte maa ngi dem ci Baay bi te dungeen ma gisati. ¹¹ Ci mbiri àtte ba, dina leen yey ndaxte àtte nañu malaaka mu bon mi jiite àddina si, ba daan ko.

¹² «Li ma leen wara wax bare na, waaye dungeen ko mana dékku. ¹³ Bu Xelum Yàlla mi

† 15:26 Seetal ci 14.16, 17 ak 26. * 16:7 Seetal ci 14.16, 17 ak 26.

yor dëgg gi dikkee nag, dina leen gindi ci lépp li jëm ci yoonu dëgg, ndaxte du wax ci coobarey boppam, waaye lu ko Baay bi wax, mu jottali leen ko. Dina leen yégal mbir yu ñewagul.¹⁴ Dina ma màggal, ndaxte lu mu leen wax, ci man la ko jèle.¹⁵ Lépp lu Baay bi am, maa ko moom. Looloo tax ma ne leen, lu mu leen jottali, ci man la ko jèle.

Naqar wa, soppaliku na bânnex

¹⁶ «Ci kanam tuuti dungeen ma gisati. Bu ñu ci tegee ab diir, ngeen gisaat ma.»

¹⁷ Loolu Yeesu wax, tax na ba am ca taalibe ya, ñu waxante ne: «Lu muy wax nii: «Ci kanam tuuti dungeen ma gisati; bu ñu ci tegee ab diir, ngeen gisaat ma,» ak naan: «Ndaxte maa ngi dem ca Baay ba?»¹⁸ Ñu ne: «“Teg cab diir,” lu muy tekki? Xamunu li muy bëgga wax.»

¹⁹ Yeesu gis ne am na lu ñu ko bëgga laaj, mu ne leen: «Dama ne: «Ca kanam tuuti, dungeen ma gis, te bu ñu ca tegee ab diir, ngeen gisaat ma.» Ndax loolu ngeen di laajante ci seen biir?²⁰ Ci dëgg-dëgg maa ngi leen koy wax, dingeen jooy xâcc, waaye àddina dina bég; dingeen jàq, waaye seen njàqare dina soppaliku bânnex.²¹ Jigéen ju nekk ci mat, dafay jàq, ndaxte waxtu wi mu wara jur jot na. Waaye bu doom ji juddoo, dina fâtte coonoom ndaxte day bég ci li doom ji gane àddina.²² Noonu nag ngeen di jàqe, yéen itam. Waaye dinaa leen gisaat, seeni xol sedd, te seen mbég moomu, kenn du ko mana dindi.²³ Bés boobu dootuleen ma laaj dara. Ci dëgg-dëgg maa ngi leen koy wax, Baay bi dina leen may lu ngeen ko ñaan ci sama tur.²⁴ Ba léegi ñaanaguleen dara ci sama tur.

Ñaanleen, mu nangu. Bu ko defee seen mbég mat sëkk.

Yeesu not na àddina

²⁵ «Loolu lépp, dama leen koo wax ci ay misaal. Jamono dina ñew, ju ma dootul wax ak yéen ci ay misaal, waaye ju ma leen dee wax lu leer ci Baay bi.²⁶ Bu keroogee dingeen ñaan ci sama tur. Neewuma dinaa leen ñaanal Baay bi,²⁷ ndaxte Baay bi ci boppam bëgg na leen. Bëgg na leen ndaxte bëgg ngeen ma te gëm ngeen ne ci Yàlla laa jôge.²⁸ Jôge naa ca Baay bi, ñew àddina. Léegi maa ngi génn àddina, fekki Baay bi.»

²⁹ Taalibe yi ne ko: «Léegi yaa ngi wax lu leer te misaaloo!³⁰ Léegi gis nanu ne xam nga lépp, te soxlawul kenn di la laaj dara. Looloo tax nu xam ne yaa ngi jôge ci Yàlla.³¹ Yeesu ne leen: «Ndax gëm ngeen léegi?³² Waxtu waa ngi ñew te agsi na ba noppo, dingeen tasaaroo, ku nekk ñibbi, ma des man rekk.³³ Waaye nag déedéet, wéetuma, ndaxte Baay baa ngi may wéttali. Dama leen wax loolu, ngir ngeen am jàmm ci man. Dingeen am nattu ci àddina, waaye takkleen fit yi; not naa àddina.»

17

Yeesu ñaanal na boppam

¹ Bi mu waxee loolu ba noppo, Yeesu dafa xool ci kaw, ne jàkk asamaan, ñaan Yàlla ne:

«Baay, waxtu wi tax ma ñew ci àddina agsi na. Feeñalal ndamu Doom ji, ngir moom itam mu mana feeñal sa ndam.² Ndaxte jox nga ko sañ-sañ ci bépp mbindeef, ngir mu may dund gu dul jeex gi ñi nga ko dénk.³ Dund gu dul jeex gi nag, mooy ñu xam la, yaw jenn Yàlla ju wóor ji am, te ñu xam it ki nga yónni, muy Yeesu Kirist.⁴ Wone naa sa ndam ci

àddina, ndax li ma matal liggéey, bi nga ma santon. ⁵ Léegi nag Baay, ci sa teewaay, feeñalal ci man ndam, li ma amoon ci sa wet, laata àddina di sosu.

Yeesu ñaanal na ay taalibeem

⁶ «Xamal naa sa tur nit, ñi nga tânné ci àddina te dénk ma leen. Bokkoon nañu ci yaw, nga dénk ma leen, te sàmm nañu sa kàddu. ⁷ Xam nañu léegi ne loo ma jox-aan, ci yaw la jóge, ⁸ ndaxte xamal naa leen kàddu yi nga ma jox, te nangu nañu ko. Woor na leen ne ci yaw laa jóge, te gém nañu ne yaa ma yónni. ⁹ Ñoom laay ñaanal. Ñaanaluma waa àddina, waaye maa ngi ñaanal ñi nga ma dénk, ndaxte ci yaw lañu bokk. ¹⁰ Lu ma am, yaa ko moom, te loo am, maa ko moom; te ñoom ñoo feeñal sama ndam. ¹¹ Nekkatuma ci àddina, waaye ñoom ñu ngi ci; man, ci yaw laa jém. Baay bu sell bi, sàmm leen ci sa dooley tur woowu nga ma jox, ngir ñu nekk benn, ni nu nekk benn, man ak yaw. ¹² Bi ma nekkee ak ñoom, daan naa leen sàmm ci sa dooley tur, tur wi nga ma jox. Wottu naa leen, ba kenn ci ñoom sàñkuwul, lu dul kiy aji réer ji*, ngir li Mbind mi waxoon am.

¹³ «Waaye léegi maa ngi jémsi ci yaw, te maa ngi wax nii ci bi may nekk àddina, ngir ñu fees ak sama mbég. ¹⁴ Jottali naa leen sa kàddu, te àddina bañ leen, ndax li ñu mel ni man, baña bokk ci àddina soosu. ¹⁵ Ñaanuma nga jéle leen àddina, waaye nga yiir leen ci Iblisi. ¹⁶ Dañoo mel ni man; bokkuñu ci àddina. ¹⁷ Samp leen ci dëgg, ngir ñu sell. Sa kàddu mooy dëgg. ¹⁸ Ni nga ma yónnee àddina, noonu laa leen yónnee ci nit ñi. ¹⁹ Sellal naa sama bopp ngir ñoom, ngir ñu sampu ci dëgg te sell.

* 17:12 aji réer ji: Yudaa Iskariyo la.

Yeesu ñaanal na ñi koy gém ñellég

²⁰ «Ñaanaluma leen ñoom rekk, waaye itam ñi may gém ñellég ndax seen wax. ²¹ Damay ñaan ngir ñépp doon benn. Baay, na ñooñu nekk benn ci nun, ni nga nekke ci man te ma nekke ko ci yaw. Nañu ànd, ba àddina gém ne yaa ma yónni. ²² Boole naa leen ci ndam, li nga ma sol, ngir ñu àndandoo, ni nu ànde man ak yaw. ²³ Man ci ñoom, yaw it ci man, ngir ñu gëna ànd, nekk benn, ba àddina xam ne yaa ma yónni, xam ne bëgg nga leen, ni nga ma bëgge.

²⁴ «Baay, bëgg naa, ñi nga ma dénk nekk ak man fa ma jém, ngir ñu gis sama ndam, li nga ma sol, ndaxte bëgg nga ma, laata àddina di sosu.

²⁵ «Baay, yaw ku jub ki, waa àddina xamuñu la, waaye man xam naa la, te ñii xam nañu ne yaa ma yónni. ²⁶ Xamal naa leen sa tur te dinaa ko gëna xamle, ngir mbëggeel, gi nga am ci man, nekk ci ñoom, te man it ma nekk ci ñoom.»

18

Jàpp nañu Yeesu

¹ Bi mu waxee noonu ba noppi, Yeesu jóge fa ak i taalibeem, jàll xuru Sedoron, dugg cib tool.

² Yudaa mi ko naroona wor xamoon na it bérab ba, ndaxte Yeesu daan na fa dem ak ay taalibeem.

³ Yudaa daldi fa dem, yóbbaaale mbooloom xarekat ak ay alkaati yu ko sarxalkat yu mag ya ak Farisen ya jox. Ñu yor ay jum ak ay làmp ak it gànnaay.

⁴ Noonu Yeesu, mi xamoon li ko waroona dal lépp, jabsi leen ne leen: «Ku ngeen di seet?» ⁵ Ñu ne ko: «Yeesum Nasaret.» Yeesu ne: «Man la.»

Fekk Yudaa mi ko nara wor a nga ànd ak ñoom.⁶ Bi leen Yeesu nee: «Man la,» ñu daldi dellu gannaaw, ba daanu.⁷ Yeesu laajaat leen ne: «Ku ngeen di seet?» Ñu ne ko: «Yeesum Nasaret.»⁸ Mu ne leen: «Wax naa leen ne man la. Bu fekkene nag man ngeen di seet, bàyyileen ñii ma àndal, ñu dem.»

⁹ Noonu la baat boobu mu waxoon ame: «Baay, kenn sàñkuwul ci ñi nga ma dénk..»

¹⁰ Bi Yeesu waxee loolu ba noppo, Simon Piyeer bocci jaasi, ji mu yoroon, daldi dóor surgab sarxalkat bu mag ba, noppu ndijooram dagg. Surga boobu mi ngi tuddoon Malkus.¹¹ Waaye Yeesu ne Piyeer: «Roofal jaasi ji ci mbaram. Ndax warumaa naan kaasu naqar, bi ma Baay bi sédd?»

Yóbbu nañu Yeesu ca Anas

¹² Mbooloom xarekat ya ak seen kilifa ak alkaatiy Yawut ya jàpp Yeesu, daldi yeew,¹³ jëkk koo yóbbu ca Anas, ndaxte Anas mooy gorob Kayif, mi doon sarxalkat bu mag ba at mooma.¹⁴ Kayif moo digaloon Yawut ya ne: «Li gën moo di kenn rekk dee, ngir mbooloo mi mucc.»

Piyeer weddi na Yeesu

¹⁵ Bi ñuy yóbbu Yeesu, Simon Piyeer ak keneen ca taalibe ya topoona nañu ko. Keneen kooku nag, xamante na ak sarxalkat bu mag ba, moo waral mu duggaaleek Yeesu ca biir kér kilifa ga.¹⁶ Waaye Piyeer, moom, des ca buntu kér ga. Noonu taalibe boobu xamante woon ak sarxalkat bu mag ba génn, wax ak jigéen, ja doon wottu buntu kér ga, fexe Piyeer dugg ci biir.

¹⁷ Mbindaan mi doon wottu bunt bi ne Piyeer: «Mbaa yaw it bokkuloo ci taalibey waa ji?» Mu ne ko: «Déedéet, bokkuma ci.»

¹⁸ Booba dafa seddoon, ba surga ya ak alkaati ya boyal ab taal, di ca

jaaru. Piyeer itam taxaw, di jaaru ak ñoom.

Sarxalkat bu mag ba seetlu na Yeesu

¹⁹ Sarxalkat bu mag ba daldi laaj Yeesu ci lu jém ci taalibeem yi ak ci njàngleem mi.²⁰ Yeesu ne ko: «Ci mbooloo laa doon waxe. Ci kér Yàlla ga ak ci ay jàngu, fa Yawut yépp di daje, laa mas di jàngleee. Masumaa wax dara di ko nèbb.²¹ Lu tax nga may laaj? Laajal ñi doon déglu li ma leen wax. Ñoom xam nañu li ma doon wax.»²² Bi Yeesu waxee loolu, kenn ci alkaati yi nekkoon ci wetam daldi koy pes ne ko: «Ndax nii ngay tontoo sarxalkat bu mag bi?»²³ Yeesu ne ko: «Su ma waxee lu jaaduwul, wone ko; waaye su ma waxee lu jub, lu tax nga may dóor?»

²⁴ Anas daldi koy yebal ca Kayif, sarxalkat bu mag ba, ñu yeew ko ba tey.

Piyeer dellu weddi Yeesu

²⁵ Fekk na booba Simon Piyeer, moom, ma nga taxaw di jaaru rekk. Ñu laaj ko ne: «Mbaa yaw it bokkuloo ci taalibey waa ji?» Waaye Piyeer weddi ko ne: «Déedéet, bokkuma ci.»

²⁶ Kenn ci surgay sarxalkat bu mag ba, di mbokku ka Piyeer coroon noppam, ne Piyeer: «Xanaa du yaw laa gisoon ak moom ca tool ba?»²⁷ Waaye Piyeer dellu weddi ko. Noonu ginaar daldi sab.

Yeesu ca kér Pilaat

²⁸ Bi loolu wéyee ñu jéle Yeesu ca Kayif, yóbbu ko ca kér boroom réew ma. Ci waxtuw njél la woon. Waaye Yawut ya yéeguñu ca taaxum kaw ma. Dañoo bañoona taq sobe, ngir mana lekk ca ñamu bésu Mucc ba.²⁹ Looloo tax Pilaat boroom réew ma génn, dajeek ñoom. Mu laaj leen ne: «Lu ngeen di jiiñ waa jii?»³⁰ Ñu

ne ko: «Bu deful woon lu bon, duñu la ko jébbalsi.»³¹ Pilaat ne leen: «Jél-leen ko, yéen, te àtte ko ci seen yoon.» Yawut yi ne ko: «Yoon mayu nu, nu àtte nit, teg ko dee.»

³² Noonu la kàddug Yeesu gi ame, ci li mu misaaloon ni mu wara faatoo.

³³ Gannaaw loolu Pilaat duggaat ca taaxum kaw ma, woo Yeesu ne ko: «Ndax yaa di buuru Yawut yi?»³⁴ Yeesu ne ko: «Ndax yaa ko xalaat, wax ko, am dañu la koo xelal ci man?»³⁵ Pilaat ne ko: «Mbaa xalaatoo ne man Yawut laa? Sa xeet ak sarxalkat yu mag yi ñoo ma la jébbal. Lan nga def?»

³⁶ Yeesu ne ko: «Sama kilifteef nekkul ci àddina. Bu sama kilifteef nekkoon àddina, sama surga yi dinañu xex, ngir bañ ñu jébbal ma Yawut yi. Waaye sama kilifteef nekkul àddina.»³⁷ Pilaat ne ko: «Kon yaw buur nga?» Yeesu ne ko: «Wax nga ko; buur laa. Lii moo tax ma juddu, ñew àddina: ngir wax dëgg gi. Ku bokk ci dëgg dina nangu li ma wax.»³⁸ Pilaat laaj ko ne: «Luy dëgg?»

Bi mu waxee loolu ba noppi, Pilaat daldi géennaat, jém ca Yawut ya ne leen: «Gisuma ci moom genn tooñ.»³⁹ Seen aada laaj na, ma bàyyil leen kenn, saa su ñuy def màggalu bésu Mucc bi. Xanaa ma bàyyil leen “buuru Yawut yi”?»⁴⁰ Noonu ñu daldi yuuxuwaat: «Déedéet, waxunu kii; Barabas lanu wax!» Fekk Barabas moomu taskatu réew la woon.

19

Àtte nañu Yeesu ci dee

¹ Noonu Pilaat joxe ndigal, ñu dóor Yeesu ay yar. ² Xarekat ya ràbb kaalag dég, teg ko ci boppu Yeesu, solal ko mbubbum xarekat mu xonq curr.³ Ñu di ko jegeñsi, di ko pes, naan ko: «Nuyu nanu la, yaw buuru Yawut yi!»

⁴ Pilaat géennaat ne leen: «Gisngeen, maa ngi leen koy indil ci biti, ngir ngeen xam ne waa jii, gisuma ci moom genn tooñ.»

⁵ Yeesu nag génn, tegoo mbubbum xarekat mu xonq mi ak kaalag dég gi. Pilaat it ne leen: «Waa jaa ngii!»⁶ Waaye bi ñu ko gisee, sarxalkat yu mag ya ak alkaati ya di yuuxoo naan: «Daaj ko ci bant! Daaj ko ci bant, ba mu dee!» Pilaat ne leen: «Jél-leen ko, yéen, daaj ko ci bant, ndaxte gisuma ci moom genn tooñ.»⁷ Yawut yi ne ko: «Am nanu aw yoon, te ci yoon woowu, war na dee ndaxte teg na boppam Doomu Yàlla.»

⁸ Bi Pilaat déggee wax jooju, dafa gëna tiit,⁹ dugg ca taax ma, daldi ne Yeesu: «Foo jòge?» Waaye Yeesu tontuwu ko.¹⁰ Pilaat ne ko: «Man ngay baña waxal? Xanaa xamuloo ne am naa sañsañu bàyyi la, te am naa itam sañsañu daaj la ci bant?»¹¹ Yeesu ne ko: «Amuloo benn sañ-sañ ci man su dul bi la Yàlla jox. Looloo tax ba ki ma jébbal ci say loxo am na bakkhaar, bi gëna réy.»

¹² Booba nag la Pilaat doon fexee bàyyi Yeesu. Waaye Yawut ya di yuuxoo naan: «Boo bàyyee kii, doo xaritu buur bi Sesaar. Nit ku teg boppam buur, noonub Sesaar la!»¹³ Bi Pilaat déggee loolu, mu daldi géenne Yeesu ca biti, dem toog ca jalub àttekaay ba, ca fu ñuy wax Bérabu doj ya. Ci làkku yawut ñu naan ko Gabata.¹⁴ Booba ñu ngi waajal màggalu bésu Mucc ba, ca weti digg bëccëg. Pilaat ne Yawut ya: «Seen buur a ngii!»¹⁵ Waaye ñuy yuuxoo naan: «Na dee! Na dee! Daaj ko ci bant!» Pilaat ne leen: «Ndax seen buur bi, dama koo wara daaj ci bant?» Sarxalkat yu mag ya ne ko: «Amunu benn buur bu dul Sesaar!»¹⁶ Noonu Pilaat

jébbal leen Yeesu, ngir ñu daaj ko ci bant.

Daaj nañu Yeesu ci bant

Bi leen ko Pilaat jébbalee, ñu jél ko, yóbbu.¹⁷ Yeesu ci boppam gàddu bant ba, génn ngir dem ca fa ñuy wax bérabu Kaañu bopp; ñu koy wooye Golgota ci làkku yawut.¹⁸ Foofa la xarekat ya daaje Yeesu ca bant ba. Ci noonu it ñu daajaale ñaari nit ci wetam, mu nekk ca digg ba.

¹⁹ Pilaat santaane itam ñu bind, teg ko ca kaw bant, ba ñu ko daajoon. Mbind ma lii la wax: «Kii mooy Yeesum Nasaret, buuru Yawut yi.»²⁰ Mbind momma, Yawut yu bare jàng nañu ko, ndaxte fa ñu daajoon Yeesu ca bant ba jege woon na dëkk ba, te mbind ma ci làkku yawut la woon, ci làkku waa Room ak ci gereg.²¹ Noonu sarkalkat yu mag yu Yawut ya ne Pilaat: «Bul bind: "Buuru Yawut," bindal rekk: "Kii moo ne mooy buuru Yawut yi."»²² Pilaat ne leen: «Xas naa koo bind, du deñ.»

²³ Xarekat ya, bi ñu daajee Yeesu ca bant ba, ba noppa dañoo jél ay yéreem, séddale ko ñeenti cér, ku nekk benn. Jél nañu it mbubbam bu ñu ràbb ca kaw ba ci suuf te amul benn ñaw.²⁴ Xarekat ya di waxante naan: «Mbubb mi, bunu ko xotti, waaye nanu ko tegoo ay bant, ngir xam ku koy moom.» Noonu la Mbind mi waroona ame, bi mu naan: «Séddoo nañu samay yére, tegoo ay bant sama mbubb.» Loolu nag la xarekat ya def.

²⁵ Ca wetu bant, ba ñu daajoon Yeesu, yaayam a nga fa taxawoon, moom ak doomu ndeyam ju jigéen, Maryama soxnas Këlópas, ak Maryama mi dëkk Magdala.²⁶ Bi Yeesu gisee yaayam taxaw ci wetu taalibe, bi mu bëggoon, mu ne ko: «Soxna si, sa doom a ngi,»²⁷ neeti taalibe

ba: «Sa yaay a ngl nii.» Booba la ko taalibe ba yóbbu këram, yor ko.

Yeesu saay na

²⁸ Bi loolu wéyee, gannaaw Yeesu xam na ne lépp mat na léegi, mu ne nag, ngir amal Mbind mi: «Damaa mar.»²⁹ Amoon na foofa gutt bu fees ak bineegar. Noonu ñu jél sagar, tooyal ko ca, takk ko ci caru garab gu ñuy wax isob, teg ko ci gémmiñu Yeesu.³⁰ Bi Yeesu muucuu bineegar bi, mu ne: «Lépp mat na!» Noonu mu sëgg, delloo ruuwam Yälla.

³¹ Keroog ba ñu dee waajal bésüb noflaay ba la woon, te Yawut ya bëgguñu néew ya des ca bant ya, ndaxte bésüb noflaay boobu fonkoon nañu ko lool. Ñu ñaan Pilaat, mu dammlu tànki ña ñu daajoon, te jèle leen fa.³² Noonu xarekat ya dem, damm tànki ku jëkk ka, teg ca ka ca des, ca ña ñu daajaale woon ak Yeesu.³³ Bi ñu agsee ci Yeesu, dammuñu ay tànkam, ndaxte gis nañu ne booba faatu na.³⁴ Waaye kenn ca xarekat ya daldi jél xeej, jam ko ko ci wet, ca saa sa deret ak ndox di tuuru.³⁵ Kiy nettali mbir yooyu, da cee teg bëtam, te li muy wax dëgg la. Moom ci boppam xam na ne li muy wax dëgg la, ngir yéen itam ngeen gëm,³⁶ ndaxte loolu dafa xew ngir Mbind mi am: «Benn yaxam du damm.»³⁷ Leneen it Mbind mi wax na ko: «Dinañu gis ki ñu jamoon.»

Rob nañu Yeesu

³⁸ Gannaaw loolu Yuusufa mi dëkk Arimate ñaan Pilaat ngir yóbbu néewu Yeesu. Yuusufa taalibe Yeesu la woon ci lu kenn yégul, ndaxte dafa ragaloona Yawut ya. Pilaat may ko ko. Yuusufa daldi dem, yóbbu néewu Yeesu.³⁹ Nikodem itam ñëw, moom mi masoona seeti Yeesu

guddi. Mu indaale lu wara tollook fanweeri kiloy cuuraay lu ñu defare ndàbbi miir ak banti alowes.⁴⁰ Nu jél néewu Yeesu, laxas ko ci càngaay, boole ko ak cuuraay li, ni ko Yawut yi tàmmoo def, bu ñuy waajal néew.⁴¹ Tool a nga woon ca wetu bérab, ba ñu daajoon Yeesu, te ca tool booba amoon na fa bàmmeel bu ñu masula suul kenn.⁴² Ca béusu Waajal la woon, ba Yawut ya doon waajal bésub noflaay ba, te bàmmeel ba jege woon na. Foofa lañu denc Yeesu.

20

Yeesu Kirist dekki na

¹ Bés ba jiitú ca ayu-bés ga, Maryaamam Magdala jóg ca fajar, dem ca bàmmeel ba. Bi mu agsee, mu gis ne dindi nañu xeer, wa ñu ko ube woon.² Mu daw, dem ca Simoñ Piyeer ak ca beneen taalibe ba, maanaam ka Yeesu bëggooon, ne leen: «Jéle nañu néewu Boroom ba ca bàmmeel ba, te xamunu fu ñu ko yóbbu.»

³ Piyeer ak beneen taalibe ba daw, dem ca bàmmeel ba.⁴ Ñoom ñaar ñépp a ngi doon daw, waaye beneen taalibe ba raw Piyeer, jékk ko ca bàmmeel ba.⁵ Duggul nag, dafa sëgg, yér, séen càngaay la ca suuf.⁶ Noonu Simoñ Piyeer, mi ko toppoon, agsi, daldi dugg. Mu séen càngaay la ci suuf,⁷ ak kaala ga muuroon boppu Yeesu. Waaye kaala googu àndul ak càngaay la; dañu ko laxas, teg ko ci wet.⁸ Noonu keneen ka jiitú woon ca bàmmeel ba, duggsi moom itam. Naka la gis, daldi gém.⁹ Taalibe yi xamaguñu woon Mbind mi doon wone ne Yeesu dafa wara dekki.¹⁰ Noonu taalibe ya dépp, ñibbi.

Yeesu feeñu na Maryaamam Magdala

¹¹ Maryaama nag moom, ma nga desoon ca biti, ca wetu bàmmeel ba, di jooy. Bi muy jooy, mu sëgg, yér ci biir,¹² séen ñaari

malaaka yu sol mbubb yu weex, toog ca bérab, ba ñu dencoon Yeesu; kenn ka fèeteek bopp bi, ki ci des ca tànk ya.¹³ Malaaka ya laaj ko ne: «Jigéen ji, looy jooy?» Mu ne leen: «Dañoo jél sama Boroom, te xawma fu ñu ko yóbbu.»

¹⁴ Bi mu waxee loolu, mu geestu, séen Yeesu mu taxaw, waaye xamul woon ne moom la.¹⁵ Yeesu laaj ko ne: «Jigéen ji, looy jooy? Kooy seet?» Mu foog ne boroom tool ba la, ne ko: «Sériñ bi, bu fekkee yaa ko yóbbu, wax ma foo ko denc, ma jéli ko.»¹⁶ Noonu Yeesu ne ko: «Maryaama.» Mu walbatiku, làkk ko ci yawut ne ko: «Ràbbuni!» Ràbbuni mooy tekki «Kilifa gi».

¹⁷ Yeesu ne ko: «Bu ma téye, ndaxte yéegaguma ca Baay ba. Waaye demal, ne samay bokk, maa ngi yéeg ca sama Baay biy seen Baay, ca sama Yàlla jiy seen Yàlla.»¹⁸ Noonu Maryaamam Magdala dem, yégali ko taalibe ya ne leen: «Gis naa Boroom bi!» Mu daldi leen nettali li mu ko wax.

Yeesu feeñu na taalibe yi

¹⁹ Bés boobu ca ngoon sa, taalibe yaa nga daje woon ca genn kér, tēju ca biir ndax ragal Yawut ya. Yeesu ne tell ci seen biir ne leen: «Na jàmm wàcc ci yéen!»²⁰ Mu daldi leen won ay loxoom ak wetam. Bi ñu gisee Boroom bi, taalibe ya daldi bég lool.²¹ Yeesu dellu ne leen: «Na jàmm wàcc ci yéen! Ni ma Baay bi yónnee, noonu laa leen di yónnee, man itam.»

²² Bi mu waxee loolu, mu ef leen ne leen: «Sol naa leen Xelu Yàlla mu Sell mi.²³ Ni ngeen di baal seeni bàkkaar, baal nañu leen ba noppí; ni ngeen baalul, baaluñu leen.»

Yeesu ak Tomaa

²⁴ Fekk na Tomaa, mi bokk ci fukki taalibe yi ak ñaar, te turam

di tekki «Séex bi», nekku fa woon, bi Yeesu ñëwee.²⁵ Yeneen taalibe yi ne ko: «Gis nanu Boroom bil!» Mu ne leen: «Su ma gisul fa ñu daajoon pont ya ci ay loxoom, te defuma ca sama baaraam, su ma tegul it sama loxo ci wetam, duma ko gëm mukk.»

²⁶ Bi ñu ca tegee ayu-bés, taalibe Yeesu ya dajewaat ca biir kér ga, Tomaa itam a nga fa woon. Bunt yépp tēju woon nañu, waaye Yeesu ne tell ci seen biir ne leen: «Na jàmm wàcc ci yéen!»

²⁷ Noonu mu ne Tomaa: «Indil sa baaraam fii te seet sama loxo; indil sa loxo, teg ko ci sama wet.

Bàyyil di weddi te nga gëm.»

²⁸ Tomaa ne ko: «Sama Boroom, sama Yalla!»²⁹ Yeesu ne ko: «Li nga ma gis a tax nga gëm? Ki bég mooy ki gëm te gisu ma!»

³⁰ Yeesu wone na it ci kanam taalibe ya yeneen firnde yu ñu nettaliwul ci téere bii.³¹ Waaye li ci nekk, bind nañu ko ngir ngeen gëm ne Yeesu mooy Almasi bi, Doomu Yalla ji, te seen ngëm may leen, ngeen am ci moom dund.

21

Yeesu feeñu na juróom ñaari taalibe

¹ Bi ñu ca tegee ab diir, Yeesu feeñwaat na ay taalibeem ca tefesu dex gu ñuy wax Tiberyàdd. Nii la deme woon: ² Taalibey Yeesu yii àndoona nañu: Simon Piyeer; Tomaa, ki turam di tekki «Séex bi»; Nataneel, mi dëkk Kana ca diiwaanu Galile; doomi Sebede ak yeneen ñaari taalibe.³ Simon Piyeer ne leen: «Maa ngi nappi.» Ñu ne ko: «Nun it danuy ànd ak yaw.» Ñu dugg gaal, daldi dem. Waaye guddi googu jàppuñu dara.

⁴ Ci fajar gi Yeesu taxaw ca tefes ga, waaye taalibe yi xàmmiwuñu ko.⁵ Yeesu ne leen nag: «Bokk yi, xanaa jàppuleen jén?» Ñu ne

ko: «Déedéet.»⁶ Mu ne leen: «Sànnileen mbaal mi ci ndijooru gaal gi, bu ko defee ngeen jàpp.» Ñu sànni fa mbaal ma, mu fees ak jén, ba manuñu ko woona génne ndox mi.

⁷ Taalibe ba Yeesu bëggooon, ne Piyeer: «Boroom bi la!» Bi Simon Piyeer déggee loolu, dafa woddo mbubbam, ndaxte dafa summiku woon, daldi sóobu ci dex gi.⁸ Yeneen taalibe ya xëcc mbaal, mi fees dell ak jén, jéme ko ca tefes ga, ndaxte gaal ga sorewul woon; diggante bi waroon na tollook téeméeri meetar.

⁹ Bi ñu teeree, ñu gis ab taal, ñu ciy lakk ay jén, teg mburu ca wet ga.¹⁰ Yeesu ne leen: «Indileen ci jén, yi ngeen jàpp.»¹¹ Simon Piyeer yéeg ca gaal ga, daldi xëcc mbaal ma ca tefes ga, mu fees dell ak jén yu mag; matoon na téeméeri jén ak juróom fukk ak ñett. Te li tuy baree bare lépp, taxul mbaal ma dog.¹² Yeesu ne leen: «Ñëwleen ndékki.» Kenn ci taalibe yi ñemewu koo laaj ki mu doon, ndaxte xam nañu ne Boroom bi la.¹³ Yeesu jegeñsi, jél mburu mi, jox leen, jox leen it jén.

¹⁴ Bi Yeesu dekkee ba tey, bii mooy ñetteelu yoon, bi mu feeñoo ay taalibeem.

Yeesu ak Piyeer

¹⁵ Bi ñu ndékkee ba noppi, Yeesu ne Simon Piyeer: «Simon doomu Yowaana, ndax gën nga maa bëgg, ni ma ñii bëgge?» Mu ne ko: «Ahakay, Boroom bi, xam nga ne bëgg naa la.» Yeesu ne ko: «Topptool ma sama mbote yi.»

¹⁶ Noonu mu waxaat ko ne: «Simon doomu Yowaana, ndax bëgg nga ma?» Mu ne ko: «Ahakay, Boroom bi, xam nga ne bëgg naa la.» Yeesu ne ko: «Sàmmal ma sama xar yi.»

¹⁷ Mu neeti ko ñietteel bi yoon: «Simon doomu Yowaana, bëgg nga maam?» Piyeer am naqar ci

li mu ko laaj ñetti yoon: «Ndax bëgg nga ma?» Mu ne ko: «Boroom bi, xam nga lépp; xam nga ne bëgg naa la.» Yeesu ne ko: «Topptool ma sama xar yi.¹⁸ Ci dëgg-dëgg Piyeer, maa ngi la koy wax, bi nga dee ndaw yaa doon takk sa geño, di dem fu la neex. Waaye boo màggatee, dinga tällal say loxo, keneen takkal la sa geño, yóbbu la foo bëggul.»¹⁹ Ci baat yooyu la Yeesu doon misaale nan la Piyeer wara faatoo ngir jollil ndamu Yalla. Noonu Yeesu ne ko: «Toppal ci man!»

²⁰ Piyeer geestu, gis taalibe bi Yeesu bëggoon, di ñëw ci seen gannaaw. Taalibe boobu mooy ki sóonu woon ca Yeesu, ba ñuy lekk, te laajoon ko ne: «Boroom bi, kan moo lay wori?»²¹ Piyeer gis ko, daldi ne Yeesu: «Kii nag, Boroom bi, nu muy mujje?»²² Yeesu ne ko: «Su ma neexoon mu dund, ba ma délsi, lu ciy sa yoon? Yaw toppal ci man.»

²³ Noonu am, ci bokki taalibe yi, ñu xalaat ne, taalibe boobu du dee. Moona Yeesu masul ne Piyeer, du dee; waaye li mu wax mooy: «Su ma neexoon mu dund, ba ma délsi, lu ciy sa yoon?»

²⁴ Taalibe boobu mooy seede mbir yooyu, bind leen, te xam nanu ne li muy wax dëgg la.

²⁵ Yeesu def na yeneen jëf yu bare. Su ñu ko doon nettali, bind lépp, xalaat naa ne téere yi duñu xaj ci àddina.

JËFI NDAW YA KIRIST YÓNNI

*Yeesu Kirist yéeg na ci
asamaan*

¹ Yaw Teyofil, téere bu jëkk, ba ma bindoon, ëmb na lépp li Yeesu tàmbali woona jëf ak a jàngle,
² ba ci bés, ba ko Yalla yéege ci asamaan. Lu ko jiitú joxoon na ay ndigal, jaare ci Xel mu Sell mi, jém ci ndaw ya mu tånnoon.
³ Gannaaw ay coonoom, ñew na ci ñoom, di leen won ay firnde yu bare te wér ne mu ngi dund; mu feeñu leen diirub ñeent fukki fan, di diisoo ak ñoom ci lu jém ci nguuru Yalla.

⁴ Am bés muy lekk ak ñoom, mu sant leen ne: «Buleen sore Yerusalem, waaye ngeen xaar li Baay bi dige woon te ma waxoon leen ko. ⁵ Ndaxte Yaxya daa na sóob nit ñi ci ndox, waaye yéen dees na leen sóob ci Xel mu Sell mi fi ak ay fan yu néew.»

⁶ Bi ñu dajaloo ak moom nag, ñu laaj ko: «Boroom bi, ndax ci jamono jii ngay yékkatiwaat nguuru Israyil?» ⁷ Mu ne leen: «Ngeen xam jamono yi ak saa, yi Baay bi dogal ci sañ-sañam, loolu mayuñu leen ko. ⁸ Waaye bu Xel mu Sell mi ñéwee ci yéen, dingeen jot kàttan te nekk samay seede ci dëkku Yerusalem, ca diiwaani Yude ak Samari yépp ak ba fa àddina yem.»

⁹ Bi mu waxee loolu, te ñu di ko xool, Yalla yéege na ko, te aw niir jél ko, làq ko seeni bët. ¹⁰ Bi muy dem nag, te ñu ne jàkk asamaan, ñaar ñu sol yu weex daldi ne seef, taxaw ci seen wet. ¹¹ Nu ne leen: «Yéen waa Galile, lu tax ngeen taxaw, di xool ci asamaan? Yeesu male ñu jële ci seen biir, yéege ko

asamaan, dina délsi ni ngeen ko gise, muy dem asamaan.»

Nu tånn Macas, mu wuutu Yu-daa, nekk ndaw

¹² Bi loolu amee ñu jóge ca tund, woowu ñuy wax tundu Oliw ya, te mu dend ak Yerusalem lu tollu ak kilomet*, ñu daldi dellu Yerusalem. ¹³ Bi ñu dikkee, ñu yéeg ca néeg, ba sut ca taax ma, fa ñuy dal.

Ñoo doon Piyeer ak Yowaana, Saag ak Andare, Filib ak Tomaa, Barteleemi ak Macë, Saag doomu Alfe, ak Simon mi bokkoon ci mbooloo mi ñuy wax Ni farlu ci moom seen réew; ak Yudaa doomu Saag.

¹⁴ Ñoom ñépp ñoo bokk menn xel, di wéy ci ñaan ci Yalla, ànd ak jigéen ñi ak Maryama, ndeyu Yeesu, ak rakki Yeesu yu góor.

¹⁵ Ca bés yooya nag Piyeer taxaw ca digg bokk ya, di mbooloo mu tollu ni téeméer ak ñaar fukk.

¹⁶ Mu ne leen: «Bokk yi, li Xel mu Sell mi waxoon ci Mbind mi jaarale ko ci gémmiñu Daawuda, faww mu am. Waxoon na ci mbirum Yudaa, mi wommat ñi jàpp Yeesu ¹⁷ te mu bokkoon ci nun, ba am cér ci liggeey bi.»

¹⁸ —Pey gi Yudaa jotoon ci ñaawteefam, mu jënd ci tool, daanu fa, ba fàcc, ay butitam tuuru. ¹⁹ Loolu siiwoon na ci waa Yerusalem, moo tax ci seen lakk ñuy tutde tool ba Akeldama, maanaam «Toolu deret».—

²⁰ Piyeer teg ca ne: «Ndaxte lii lañu bind ci téereb Sabóor: “Na këram gental, bu fa kenn dëkk.”

Te it:

“Na keneen bey sasam.”

²¹ Kon ñeel na nu, nu tånn kenn ci ñi bokk ak nun, diir bi Yeesu doon dem ak a diikk ci sunu biir, ²² li

* ^{1:12} kilomet: maanaam li ñu maye Yawut yi, ñu dox ko ci bésub noflaay bi.

dale ci bi ko Yaxya sóobee ci ndox, ba bés ba ko Yàlla jéle ci sunu biir, yéege ko. Kooku war na ànd ak nun, di seedeel ndekkitel Yeesu.»

²³ Bi ko Piyeer waxee, ñu tudd ñaar: Yuusufa, mi ñu dippee Barsabas te di ko dàkkentale Yus-tus, moom ak Macas. ²⁴ Ñu ñaan ci Yàlla ne: «Boroom bi, yaw mi xam xolu nit ñépp, won nu ki nga tånn ci ñaar ñii, ²⁵ mu yenu liggeeyu nekk sa ndaw, wuutu Yu-daa, mi ko bàyyi, dem bérabam.» ²⁶ Noonu ñu boole leen, tegoo ay bant, bant ba dal ca Macas, mu fekki fukki ndaw ya ak benn.

2

Nëwug Xel mu Sell mi ca màggalu Pàntakot

¹ Bi bésu màggalu Pàntakot agsee, ñoom ñépp booloo nañu ci benn bérab. ² Ca saa sa riir jollee asamaan, mel ni ngelaw lu gaaw te bare doole, daldi fees dell kér, ga ñu toog. ³ Te ay làmmiñ yu mel ni sawara feeñu leen, ñu tasaaroo ci seen biir, toñ ca kaw kenn ku nekk. ⁴ Noonu ñu fees ak Xel mu Sell mi ñoom ñépp, ñu daldi wax yeneen lakk, ni leen Xel mu Sell mi maye, ñu wax ko.

⁵ Fekk booba amoon na ay Yawut yu daloon Yerusalem, doon ay nit ñu ragal Yàlla te bokk ci xeeti àddina yépp. ⁶ Bi nit ñi déggee riir ma nag, ñépp dajaloo, daldi waaru ci li ñu leen dégg, ñuy wax ku nekk sa lakk. ⁷ Nu waaru te yéemu naa: «Gisleen, ñiy wax ñépp, ndax duñu waa diiwaanu Galile? ⁸ Naka la mana ame nag, nu di leen dégg, kenn ku nekk ci nun, ñuy wax ci sa làmmiñ, wi nga nàmp? ⁹ Nun ñi ay Pàrt, waa Medi ak waa Elam, nun ñi dëkk Mesopotami, réewu Yawut yi, Kapados, Pont ak Asi, ¹⁰ di waa Firisi, Pamfili, Misra ak weti Libi, yi dend ak Siren, nun ak gan ñi jóge Room, ¹¹ Yawut yi

ak ñi tuub ci yoonu Yawut yi, waa Keret ak waa Arabi, nun ñépp nu ngi leen di dégg, ñuy yégle màggayi Yàlla ci sunuy lakk!» ¹² Noonu ñépp waaru, ba jaaxle lool, ñuy waxante ci seen biir ne: «Lii lu muy tekki?» ¹³ Waaye fienn ñi di leen ñaawal ne: «Waay! Ñii dañoo mändi ak biiñ.»

Piyeer yégal na mbooloo mi xibaaru jámm bi

¹⁴ Ci kaw loolu Piyeer taxaw, ànd ak fukki ndaw ya ak benn, mu wax ci kaw, di yégal mbooloo ma ne: «Bokki Yawut yi ak yéen ñépp ñi dëkk Yerusalem, dégluleen bu baax te xam lii ma leen di wax! ¹⁵ Nit ñii mändiwuñu, ci ni ngeen ko fooge, ndaxte nu ngi ci yooryoor rekk. ¹⁶ Waaye lii mooy li Yàlla waxoon, jaarale ko ci yonet-tam Yowel ne:

¹⁷ «Yàlla nee na: Ci bés yu mujj yi, dinaa tuur ci sama Xel ci kaw nit ñépp; seen xeet wu góor ak wu jigéen di-nañu wax ci kàddug Yàlla; waxambaane yi dinañu gis ay peeñu te màggat yi di gént ay gént.

¹⁸ Waaw, ci bés yooyu dinaa tuur ci sama Xel ci sama kaw jaam yu góor ak yu jigéen,

te dinañu wax ci kàddug Yàlla.

¹⁹ Dinaa wone ay kéemaan ci kaw ci asamaan ak ay firnde ci suuf ci àddina, muy deret, sawara ak ay niiri saxar.

²⁰ Jant bi dina daldi lëndëm, weer wi deretal, bala bésu Boroom biy ñew, di bés bu mag, bi ànd ak ndam.

²¹ Booba nag ku woo Boroom bi ci aw turam, dinga mucc.”

²² «Yéen bokki Israyil, dégluleen wax jii! Yeesu mi dëkk Nasaret, nit la woon, ku Yàlla dëggal ci seen kanam ciy kéemaan, ay jaloore ak firnde, ya

Yàlla defoon jaarale ko ci moom ci seen biir; yéen xam ngeen ko.
²³ Moom nag jébbale nañu ko, jaar ci nas, bi Yàlla dogaloon te xam ko lu jiitu; te yéen rey ngeen ko ci daaj ko ci bant, jaarale ko ci loxoy bàkkaarkat. ²⁴ Waaye Yàlla dekkal na ko, daggal ko buumi dee, ndaxte dee manu koo téye.
²⁵ Daawuda wax na ci mbiram ne: "Saa su ne gis naa Boroom bi ci sama kanam;

gannaaw mu ngi ci sama ndijoor, duma raf.

²⁶ Moo tax sama xol sedd, may woy sama bânnex, te it sama yaram di têdd ci yaakaar.

²⁷ Ndaxte doo bàyyi sama ruu ci barsàq, te doo seetaan sa waa ju sell, mu yàqu.

²⁸ Xamat nga ma yoonu dund; dinga ma béglooji ci sa kanam."

²⁹ «Bokk yi, man naa leena wax lu wóor ci mbirum maam Daawuda, ne dee na te suul nañu ko; bàmmeelam mu ngi ci nun ba tey. ³⁰ Waaye yonent la woon, te xamoon na ne Yàlla digoon na ko ci ngiñ ne dina teg ci nguuram kenn ci askanam. ³¹ Kon gis na lu ñewagul, di wax ci mbirum ndekkitel Kirist ne bàyyiwuñu ko ci barsàq, te yaramam yàquwul.

³² Yeesu moomu nag, Yàlla dekkal na ko; nun ñépp seede nanu ko.

³³ Yàlla yéege na ko ak ndijooram, te jot na ci Baay bi Xel mu Sell mi ñu dige woon, ba tuur lii ngeen gis te dégg ko. ³⁴ Ndaxte du Daawudaa yéeg ci asamaan, waaye moom ci boppam nee na: "Boroom bi wax na sama Boroom: Toogal ci sama ndijoor,
³⁵ ba kera may daaneel say noon ci sa kanam."

³⁶ «Na banni Israyil gépp xam bu wóor nag ne Yeesu moomu ngeen daajoon ci bant, Yàlla def na ko Boroom ak Almasi bi.»

³⁷ Bi ko mbooloo ma déggée, naqaru xol wu metti jàpp leen; ñu daldi ne Piyeer ak ndaw ya ca des: «Bokk yi, lu nu wara def?»

³⁸ Piyeer ne leen: «Tubleen seeni bàkkaar, te kenn ku nekk ci yéen, ñu sóob ko ci ndox ci turu Yeesu Kirist. Noonu Yàlla dina leen baal seeni bàkkaar te may leen Xel mu Sell mi. ³⁹ Ndaxte li Yàlla dige woon, yéena ko moom ak seeni doom ak ñu sore ñépp, di ñépp ñi Yàlla sunu Boroom di woo ci moom.» ⁴⁰ Noonu mu artu leen ak yeneen wax yu bare, di leen dénk ne: «Rèccleen ci niti jamono ju dëng jii.»

⁴¹ Ñi nangu ay waxam nag, ñu sóob leen ci ndox, te ca bés booba lu mat limub ñetti junniy nit yokku nañu ci ñoom.

Mbooloom ña gém Kirist

⁴² Noom nag ñuy wéy ci njànglem ndaw yi ak cig bokk, ci damm mburu ak ñaan ci Yàlla.

⁴³ Ragal jàpp ñépp, te ndaw yi di def ay kéemaan ak ay firnde yu bare. ⁴⁴ Ñi gém nag dañoo booloo te bokk lépp. ⁴⁵ Ñu jaay seeni suuf ak seen alal, séddoo ko, ku nekk ak la ngay soxla. ⁴⁶ Te bés bu nekk ñu saxoo teew ak benn xalaat ca kér Yàlla ga, tey damm mburu ca kér ya; ñuy lekk seen ñam ak xol bu laab tey bég, ⁴⁷ di màggal Yàlla te am yiw ci wetu nit ñépp. Noonu bés bu nekk Boroom bi di yokk ca mbooloo ma ñi mucc.

3

Piyeer faj na nit ku lafañ

¹ Am bés Piyeer ak Yowaana dem, ba bëggä dugg ca kér Yàlla ga ca waxtuw ñaan, maanaam tisbaar. ² Fekk ñu indi fa nit ku judduwaale lafañ, ñu di ko teg bés bu nekk ca bunt, ba ñuy wooye Bunt bu rafet ba, ca kér Yàlla ga, ngir muy yelwaan ña fay dugg.

³ Bi mu gisee Piyeer ak Yowaana nag, ñuy dugg ca kér Yàlla ga, mu

dékk leen loxo. ⁴ Ci kaw loolu Piyeer ak Yowaana ne ko jàkk, te Piyeer ne ko: «Xool nu.» ⁵ Lafañ bi xool leen, yaakaar ne dina jot dara ci ñoom.

⁶ Noonu Piyeer ne ko: «Awma xaalis, awma wurus, waaye li ma am, dinaa la ko jox: ci turu Yeesu Kirist mu Nasaret doxal!» ⁷ Mu jàpp ci loxol ndijooram, yékkati ko. Ci saa si ay tànkam ak ay kostanam dëgér. ⁸ Mu tèb, daldi taxaw, di dox. Mu dugg ak ñoom ca kér Yàlla ga, muy dox, di tèb tey sant Yàlla. ⁹ Noonu ñiépp gis ko, muy dox, di sant Yàlla. ¹⁰ Te ñu xàmmi ko, ne moo daan toog, di yelwaan ca Bunt bu rafet ba ca kér Yàlla ga. Nu daldi waaru lool te yéemu ci li ko dikkal.

Waareb Piyeer

¹¹ Naka waa ji taq ci Piyeer ak Yowaana, ñiépp waaru; ñu daldi daw, fekksi leen ca bérab ba ñuy wax Werandaa bu Suleymaan. ¹² Bi Piyeer gisee loolu nag, mu ne mbooloo mi: «Yéen waa Israyil, lu tax ngeen waaru ci lii? Lu tax ngeen di nu xool jàkk, mel ni ci sunu kàttan, mbaa ci sunu ragal Yàlla lanu doxloo kii? ¹³ Yàllay Ibraayma ak Isaaxa ak Yanqóoba, di Yàllay sunuy maam, màggal na Ndawam Yeesu; yéena xàccek moom, ba jébbal ko Pilaat, fekk naroon na koo bàyyi. ¹⁴ Yéen xeeb ngeen Aji Sell ji te Jub, te tinul ab reykat. ¹⁵ Bóom ngeen Aji Dundal ji, waaye Yàlla dekkal na ko; seede nanu ko nun ñiépp. ¹⁶ Ci gém turam la nit, kii ngeen di gis te xam ko, dëgère; waaw, turu Yeesu ak ngém gi jóge ci moom, moo tax mu wér péñj ci seen kanam, yéen ñiépp.

¹⁷ «Léegi nag bokk yi, xam naa ne ñàkka xam a tax ngeen def ko, yéen ak seeni kilifa. ¹⁸ Waaye noonu la Yàlla amale li mu yégle woon lu jiitú jaarale ko

ci gémmiñug yonent yépp naan, Almaseem dina sonn. ¹⁹ Tuubleen seeni bakkáar nag te waññiku ci Yàlla, ngir seeni bakkáar far. ²⁰ Noonu jamonoy péex dina bawoo ci Boroom bi, te muy yebal Almasi bi mu leen jagleel, maanaam Yeesu. ²¹ Asamaan war na koo yor, ba jamono ju ñuy defaraat lépp, di jamono ji Yàlla waxoon jaarale ko ci gémmiñug yonentam yu sell yépp, li dale ci njàlbéenug àddina. ²² Ndaxte Musaa nee woon na: “Boroom bi seen Yàlla dina leen feeñalal ci seen xeet Yonent ni man; nangeen ko déggal ci lépp lu mu leen wax. ²³ Képp ku déggalul Yonent boobu, dees na la far ci xeet wi.”

²⁴ «Li dale sax ci Samiyel ak ñi ci topp, bépp yonent bu wax yégle na bés yii. ²⁵ Yéen nag yéenay donn yonent yi ak kóllère, gi Yàlla fasoon ak seeni maam, bi mu naan Ibraayma: “Xeeti àddina yépp dinañu barkeel ci ki soqikoo ci yaw.” ²⁶ Yàlla feeñal na Ndawam, jékk koo yebal ci yéen, ngir barkeel leen, ci waññi leen kenn ku nekk ci say bakkáar.»

4

Piyeer ak Yowaana ci kanam kureelu àttekat ya

¹ Bi ñuy wax ak mbooloo ma, sarxalkat ya ak kilifag ñiy wottu kér Yàlla ga ak Sadusen ya daanu ci seen kaw. ² Nu mer lool ci li ñuy waarr nit ñi, di yégle ndekkitel ñi dee, sukkandikoo ko ci ndekkitel Yeesu. ³ Noonu ñu jàpp leen, téj leen ba ca ñàllég sa, ndaxte mu nga doon tàmbalee guddi. ⁴ Waaye ñu bare ca ña dégg wax ja gém nañu, te limu góor ñi gém yokku na, ba mat juróomi junni.

⁵ Ca ñàllég sa nag kilifay Yawut yi ak njiit yi ak xutbakat yi dajaloo ci Yerusalem. ⁶ Ràññée nañu ci: Anas, miy sarxalkat bu mag bi, Kayif, Yowaana, Alegsàndar ak

bokki sarxalkat bu mag bi. ⁷ Ñu dëj Piyeer ak Yowaana ca digg ba, laaj leen ne: «Lii ngeen def, ci gan kàttan, mbaa ci turu kan, ngeen ko defe?»

⁸ Ci kaw loolu Piyeer daldi fees ak Xel mu Sell mi, ne leen: «Yéen kilifay xeet wi ak njuit yi, ⁹ bu fekkee ne xettali nit ku wopp, ba mu wér, moo tax ngeen dëj nu ci pénc mi tey, ¹⁰ nangeen xam lii, yéen ñépp ak bànni Israyil gépp: ci turu Yeesu Kirist mu Nasaret, mi ngeen daajoon ca bant te Yàlla dekkal ko, ci tur woowu la nit kii jèle ag wér, ba taxaw ci seen kanam. ¹¹ Yeesu moomu mooy:

“Doj wi ngeen xeeboon, yéen tabaxkat yi,
te moo doon doju koñ.”

¹² Te mucç amul ci keneen, ndaxte ci ron asamaan amul weneen tur wu ñu maye ci nit ñi, wu nu wara mucce.»

¹³ Kon bi ñu gisee fit, wi Piyeer ak Yowaana àndal, te ñu xam ne masuñoo jàng mbaa ñuy gëstu ci diine, ñu daldi waaru, ràññee ne daa nañu ànd ak Yeesu. ¹⁴ Te bi ñu gisee nit, ka ñu fajoon, taxaw ak ñoom, manuñu caa teg dara. ¹⁵ Noonu ñu santaane, ñu génne leen, ñu daldi gise ci seen biir, ¹⁶ ne: «Lu nuy def ak ñii? Ndaxte def nañu kéemaan gu siiw; loolu leer na ñi dëkk Yerusalem ñépp, te manunu koo weddi. ¹⁷ Waaye ngir mbir mi baña law ci xeet wi, nanu leen aaye, ñu baña waxati ak kenn ci tur woowu.»

¹⁸ Noonu ñu woo leen, ñu tere leen bu wóor, ñu waxati mbaa waare dara ci turu Yeesu. ¹⁹ Waaye Piyeer ak Yowaana ne leen: «Bu fekkee ne déggal leen te bâyyi Yàlla mooy li jub ci kanam Yàlla, seetleen. ²⁰ Waaye nun manuno baña wax li nu gis te dégg ko.» ²¹ Noonu kilifa yi têkkuwaat leen, yiwi leen, ñu dem. Ndaxte amuñu benn bunt ci ñoom ngir mbugal leen, fekk ñépp di màggal

Yàlla ci li xewoon. ²² Ndaxte nit, ka ñu fajoon ci kéemaan googu, weesoon na ñeent fukki at.

Mbooloom ñi gëm ñaan na ci Yàlla

²³ Bi ñu leen yiwee nag, ñu dem ci seeni bokk, nettali leen li sarxalkat yu mag ya ak njuit ya waxoon lépp. ²⁴ Bi ko bokk ya déggée nag, ñu mànkoo, diis seen kàddu Yàlla ne: «Boroom bi, yaa sàkk asamaan, suuf, géej ak lépp li nekk ci seen biir. ²⁵ Yaa wax, jaar ci sunu maam Daawuda sa jaam, mi doon gémmiñu Xel mu Sell mi, ne:

“Lu tax xeeti àddina di bax?
Lu tax ñuy fexe lu manula am?

²⁶ Buuri àddina dañoo booloo,
te kilifa yi dajaloo,

di bañ Boroom bi ak Almaseem.”
²⁷ Ndaxte ci dégg ci dëkk bii, Erodd ak Poñsé Pilaat ànd ak xeeti àddina ak bànni Israyil, likkoo nañu, ngir daaneel sa Ndaw lu sell li nga fal, di Yeesu, ²⁸ te def

lépp, li sa kàttan ak sa ndigal téraloon. ²⁹ Léegi nag Boroom bi, seetal seeni têkku te may nu, nun say jaam, nuy wax sa kàddu ak fit. ³⁰ Tàllalal sa loxo, ci wéral ak ci wone ay kéemaan ak ay firnde, jaarale ko ci turu Yeesu, sa Ndaw lu sell li.»

³¹ Bi ñu ñaanee ba noppo, bérab ba ñu booloo woon daldi yéngatu; te ñoom ñépp fees ak Xel mu Sell mi, ñuy wax kàddug Yàlla ak fit wu dëgér.

Mbooloom ñi gëm ñi

³² Noonu mbooloom ñu gëm ñi bokk menn xel ak benn xalaat. Kenn daawul aakimoo dara ci alalam, waaye ñoo bokkoon lépp.

³³ Te ndaw yi di seedeel ndekkitel Yeesu Boroom bi ak kàttan gu réy. Te yiw wu yaatu èmb leen, ñoom ñépp. ³⁴ Kenn ci ñoom ñàkkul dara, ndaxte képp ku nekk boroom suuf mbaa am ay kér, jaay na ko, indi njég li, ³⁵ teg ko ci loxoy

ndaw ya; ñu di ci sédd, kenn ku nekk li mu soxla.

³⁶ Noonu amoon na fa ku tudd Yuusufa, te ndaw yi dàkkentale ko Barnabas, miy tekki «Kiy dègéräl fit yi,» mu soqikoo ci giiru Lewi, te juddoo dunu Sipar. ³⁷ Moom nag jaay na tool, ba mu moom, indi xaalis ba, teg ko ci loxoy ndaw ya.

5

Anañas ak Safira

¹ Naka noonu nit ku tudd Anañas, ànd ak Safira jabaram, jaay làccu suuf. ² Mu dencal boppam benn cér ca njég la, ànd ca ak jabaram; ba noppí mu indi cér ba ca des, teg ko ci loxoy ndaw ya.

³ Bi mu ko defee Piyeer ne ko: «Anañas, lu tax nga bàyyi Seytaane dugg la, ba fees sa xol, ngay wor Xel mu Sell mi, ci li nga dencal sa bopp benn cér ci njég li? ⁴ Bi mu jaragul, ndax moomuloo ko woon? Te bi mu jaree, ndax yilifuloo woon njég li? Lu tax nga fas ci sa xol def nii? Woruloo nit ñi, waaye Yàlla nga wor.»

⁵ Bi Anañas déggée baat yooyu, mu daanu dee. Ñi ko dégg ñépp tiit, ba ne nérém. ⁶ Noonu waxambaane ya jóg, ñu sàng ko, yóbbu ko, jébbal Yàlla.

⁷ Netti waxtu gannaaw ga, jabaram duggsi, fekk xamul la fa xew. ⁸ Piyeer daldi ko ne: «Wax ma, ndax lii mooy njégu tool bi?» Mu ne ko: «Waawaaw, lii la.»

⁹ Ci kaw loolu Piyeer ne ko: «Lu tax ngeen ànd, di diijat Xelu Boroom bi? Ñi denci woon sa jékkér ñu ngi nii ci bunt bi, te dinañu la yóbbu.» ¹⁰ Ca saa sa mu daanu ciy tànkam, dee. Bi waxambaane ya agsee nag, ñu fekk ko, mu faatu; ñu yóbbu ko, def ko ci wetu jékkéräm. ¹¹ Noonu tiitaange ju

mag tàbbi ci mbooloom ñi gém ñépp ak ñi ko dégg ñépp.

Ndawi Kirist yi faj nañu ñu bare

¹² Bi loolu amee ay kéemaan ak ay firnde yu bare di xew ci nit ñi, jaare ca loxoy ndaw ya. Ñépp di booloo ca Werandaa bu Suleymaan ca kér Yàlla ga. ¹³ Te kenn ci ña ca des ñemewula booloo ak ñoom, waaye nit ñépp di leen màggal. ¹⁴ Moona ay nit ñu gëna bare, góor ak jigéen, di gém Boroom bi, tey taq ci ñoom.

¹⁵ Nit ñi indi sax ñu wopp ca mbedd ya, teg leen ca ay lal yu ndaw ak ay leeso, ngir bu Piyeer di jaar, doonte takkandeeram sax yiir ñenn ci ñoom. ¹⁶ Te it nit ñu bare dajaloo, jóge ca dëkk ya wér Yerusalem, ñu indi ay jarag ak ñu rab yu bon sadd; te ñoom ñépp daldi wér.

Fitnaal nañu ndaw yi

¹⁷ Booba sarxalkat bu mag ba jóg ak gàngooram gépp, maanaam kureelu Sadusen ga fa dëkk. Kiñaan gu mag jàpp leen, ¹⁸ ba ñu jàpp ndaw ya, téj leen ca kasó ba. ¹⁹ Waaye ci guddi malaakam Boroom bi ubbi buntu kasó ba, génne leen ci biti naan: ²⁰ «Demleen taxaw ca kér Yàlla ga, te xamal nit ñi lépp lu jém ci dund gu wóor gi.» ²¹ Bi ñu déggée loolu, ñu dugg ca kér Yàlla ga ci suba teel, daldi waare.

Bi ñu koy def, sarxalkat bu mag ba ak gàngooram ñew, woolu kureelu àttekat ya, maanaam mbooloom njiiti bànni Israyil gépp; ñu yónnee, ngir jéli ndaw ya ca kasó ba. ²² Waaye bi wottukati kér Yàlla ga agsee ca kasó ba, gisuñu leen fa; ñu daldi délsi, yégle ko ²³ ne: «Fekk nanu kasó ba téju bu wóor ak wottukat ya taxaw ca bunt ya, waaye bi nu ko tijjee, fekkunu kenn ci biir.»

²⁴ Bi kilifag wottukati kér Yàlla ga ak sarxalkat yu mag ya déggée

loolu, ñu daldi ciy jaaxle lool, ñuy laajante, fu lii di mujj.

²⁵ Noonu benn waay ñëw, yégal leen ne: «Nit ñi ngeen téjoon ñu ngi taxaw ca kér Yàlla ga, di jàngal nit ñi.» ²⁶ Ci kaw loolu kilifa ga ak wottukat ya dem jëli leen; waaye boolewuñu ci fitna, ngir ragal nit ñi sànni leen ay xeer.

²⁷ Bi ñu leen indee, ñu dëj leen ci kanam mbooloo ma. Sarxalkat bu mag ba laaj leen ²⁸ ne: «Ndax terewunu leen ci lu wér, ngeen waare ci tur woowu, te fi mu ne dajal ngeen Yerusalem ak seeni waare, rax-ca-dolli yééna ngi nuy fexee taqal deretu nit kooku.»

²⁹ Waaye Piyeer ak ndaw ya ne leen: «Déggal Yàlla moo gën déggal nit. ³⁰ Yàllay sunuy maam dekkal na Yeesu, mi ngeen bóoomoon ci wékk ko ca bant ba. ³¹ Te Yàlla yékkati na ko ci ndijoram, mu nekk Buur ak Musalkat, ngir may bànni Israyil réccu, ba mu baal leen seeni bàkkaar. ³² Seede nanu loolu, nun ak Xel mu Sell, mi Yàlla may ñi koy déggal.»

³³ Bi ñu déggee loolu, ñu mer ba seen xol di dagg, ñu bëgg leena rey. ³⁴ Waaye amoon na fa nit ku tudd Gamaleel, bokk ci tariixab Farisen ya, di xutbakat bu tedd ci yoonu Musaa, mu jóg ca mbooloo ma, santaane ñu génne leen tuuti. ³⁵ Bi ñu ko defee mu ne leen: «Yéen bokki Israyil, moytuleen li ngeen di def nit ñooñu. ³⁶ Ndaxte bu yàggul Tëdas jögoon na, mbubboo daraja, ba lu mat ñeenti téeméeri nit takktoo ak moom. Tëdas moomu nag reyees na ko, te ñi ko toppoon ñépp tasaaroo, ba seen pexe nasax. ³⁷ Gannaawam it Yudaa mu Galile jóg, ca jamono ja ñu doon bind waa réew ma, mu jögloo nit ñu bare, ñu ànd ak moom. Moom

itam dee na, te ay nitam ñépp tasaaroo. ³⁸ Léegi maa ngi leen di wax, génnleen ci mbirum ñooñu te bàyyi leen ñu dem. Ndaxte bu seen pas-pas mbaa seen jéf dee pexem nit, dina yàqu. ³⁹ Waaye bu fekkee ne ndogalu Yàlla la, dungeen ko mana fanq, ngir ragaala jàankoonte ak Yàlla.»

⁴⁰ Bi mu waxee loolu, ñu fekk ko ci xalaatam; ñu woo ndaw ya, daldi leen dóor ay yar, tere leen, ñu waxati dara ci turu Yeesu, ba noppi bàyyi leen, ñu dem.

⁴¹ Ndaw ya nag jóge ca kanam kureelu àttekat ya, bég ci li leen Yàlla jàppe, ñu yeyoo yenu toroxte ngir Tur wa*. ⁴² Noonu bés bu nekk ca kér Yàlla ga ak ca kér ya, daawuñu noppee jàngle ak a xamle xibaaru jàmm bi, ne Yeesu mooy Almasi bi.

6

Sàkk nañu ñiy topptoo yëfi mbooloo ma

¹ Ca bés yooyu, naka taalibe yi di gëna bare, Yawut yiy làkk gereg tàmbalee ñaxtu ci mbirum Yawut tigi yi, te lii a ko waral: jigéen ñi seen jékkér dee, te ñu bokk ci ñoom, naraalewuñu leen ca ndimbal, la ñuy séddale bés bu nekk. ² Noonu fukki ndaw ya ak ñaar woo mbooloom taalibe ya ne leen: «Nu bàyyi kàddug Yàlla, di topptoo mbirum séddale, loolu jekkul ci nun. ³ Kon nag bokk yi, tannleen juróom ñaari nit ci seen biir, ñu am seede su rafet te fees ak Xel mu Sell mi ak sago, nu dénk leen liggéey bii. ⁴ Waaye nun dinanu wéy ci ñaan ci Yàlla ak ci yenub xamle kàddu gi.»

⁵ Lii ñu wax nag neex na mbooloo mépp. Noonu ñu tann Ecen, di nit ku fees ak ngëm ak Xel mu Sell mi, boole ci Filib ak Porokor, teg ca Nikanor, Timon,

* **5:41** Tur wa mooy turu Boroom bi Yeesu Kirist.

Parmenas ak Nikolas, mi juddoo
Ancos te tuub ci yoonu Yawut ya.

⁶ Nu jébbal leen ndaw ya, ñaanal
leen, teg leen loxo.

⁷ Noonu kàddug Yàlla di law, ba
mbooloom taalibe yi di yokku bu
bare ci Yerusalem; te sarxalkat yu
bare déggal Yàlla ci topp yoonu
ngém wi.

Jàpp nañu Ecen

⁸ Naka noona Ecen, mi fees ak
yiw ak kàttan, di def ay kéemaan
yu mag ak ay firnde ca nit ña.
⁹ Waaye ay nit jóg, bokk ci jängu,
bi ñuy wax Jàngub ñi ñu goreel, di
ay niti dëkki Siren ak Alegsàndiri,
ak it waa diiwaani Silisi ak Asi.
Ñuy werante ak Ecen, ¹⁰ waaye
àttanuñu sagoom ak Xel mi tuy
waxe.

¹¹ Kon ñu daldi jénd ay nit, ñu
ne: «Dégg nanu ko, tuy sosal
Musaa ak Yàlla.» ¹² Noonu ñu
jóglloo nit ñi ak njiit yi ak xutbakan
yi, ñu dal ci kawam, jàpp ko,
yóbbu ko ca kureelu àttekat ya.
¹³ Te ñu sàkk ay naaféq tuy seede
ne: «Kii du bàyyee wax lu juuyoo
ak bérab bu sell ba ak yoonu
Musaa. ¹⁴ Ndaxte dégg nanu, tuy
wax ne, Yeessum Nasaret moomu
dina daaneel bérab bii te soppi
aada, yi nu Musaa batale woon.»

¹⁵ Bi ñu ko waxee, ña toogoon
népp ca mbooloo ma xool ko jákk,
gis xar kanamam, mu mel ni xar
kanam malaaka.

7

Layu Ecen fa kanam mbooloo ma

¹ Noonu sarxalkat bu mag ba
ne ko: «Ndax loolu dëgg la?»

² Ecen ne ko: «Yéen samay bokk
ak samay baay, dégluleen! Yàlla,
miy Boroom ndam, feeñu woon
na sunu maam Ibraayma, bi mu
nekkee réewu Mesopotami, te
dëkkagul woon Karan. ³ Mu ne
ko: “Toxul sa réew, bàyyi say

bokk, te ñew ci réew, mi ma lay
won.”

⁴ «Ci kaw loolu mu génn réewu
niti Kalde, dëkksi Karan. Te bi
baayam faatoo, Yàlla toxale ko
foofa, dëël ko ci réew, mi ngeen
dëkk léegi. ⁵ Waaye mayu ko
fa genn moomeel gu mu wara
donale, du sax fu mu mana teg
tànkam; waaye dig na ko ne dina
ko may réew mi, mu yilif ko
moom ak askanam, fekk booba
amagul doom. ⁶ Yàlla ne ko: “Ñi
soqikoo ci yaw dinañu ganeyaan
ci réew mu ñu dëkkul; dees na
leen def ay jaam, di leen fitnaal di
irub ñeenti téeméeri at.” ⁷ Waaye
Yàlla nee na: “Xeet wi leen jaam-
loo, man maa leen di àtte te
gannaaw loolu dinañu génn, di
ma jaamu ci bérab bii.” ⁸ Yàlla nag
téral kóllere seen diggante, fas
ko ci mändargam xaraf. Noonu
Ibraayma jur Isaaxa, xarafal ko
ca juróom ñetteelu fan ba; Isaaxa
def noonu Yanqóoba, Yanqóoba it
def noonu fukki maam ya ak ñaar,
ñi sos xeet wi.

⁹ «Naka maam yooyu, dañoo
iñaane Yuusufa, ba jaay ko,
mu jém réewu Misra. Waaye
Yàlla taxawu ko, ¹⁰ génne ko ci
coonoom yépp, defal ko yiw ak xel
ci kanam Firawna, buuru Misra,
mu def ko kilifag Misra ak kéräm
gépp.

¹¹ «Bi loolu amee xiif tàbbi
ci biir Misra ak réewu Kanaan
mépp, ba toskare ja metti lool, te
sunuy maam amatuñu lu ñu lekk.

¹² Yanqóoba nag dégg ne Misra
am na dugub, mu yebal ca sunuy
maam, ñu dem fa yoon wu jékk.

¹³ Bi fa ay doomi baayam delloo
nag, Yuusufa xàmmiku leen, te
Firawna xamante ak njabootam.

¹⁴ Ci kaw loolu Yuusufa yebble,
woo baayam ak bokkam yépp,
ñuy juróom ñaar fukki nit ak
juróom. ¹⁵ Noonu Yanqóoba dem
Misra, faatu fa, moom ak sunuy

maam. ¹⁶ Gannaaw loolu ñu yóbbu seeni néew Sisem, dugal leen ca bàmmeel, ba Ibraayma jéndoona ak xaalis ca doomi Amorca Sisem.

¹⁷ «Bi loolu wéyee jamono ji jege woon na, ngir Yàlla amal li mu digoon Ibraayma ci ngiñ; fekk xeet wa di law tey gëna bare ci Misra, ¹⁸ ba keroog beneen buur bu xamul Yuusufa di falu ci Misra. ¹⁹ Buur boobu nag dafa daan nax sunu xeet, di fitnaal sunuy maam, ba di leen sànniloo seeni doom, ngir ñu dee.

²⁰ «Booba nag la Musaa juddu, di ku rafet ci kanam Yàlla; ñu yor ko ñetti weer ci biir kér baayam, ²¹ ba noppì sànni ko. Noonu doom ju jigéen ju Firawna for ko, yar ko ni doomam. ²² Musaa nag di ku yewwu ci xam-xamu waa Misra bépp, di jàmbaar ci wax ak jëf.

²³ «Bi mu demee ba am ñeent fukki at, mu fas yéeney seeti ay bokkam, maanaam bànni Is-rayil. ²⁴ Noonu mu gis ca ku ñuy néewal doole, mu sotle ko, feyul ko, ba dóor waayi Misra ja.

²⁵ Mu defe ne, ay bokkam dinañu xam ne ciy loxoom la leen Yàllay musale, waaye xamuñu ko.

²⁶ Ca èllèg sa mu juux ci ay Yawut yuy xeex, mu di leen jéema jubale ne leen: "Yéen ay bokk ngeen, lu tax ngeen di xeex?"

²⁷ Waaye kiy néewal doole mroomam bëmëx ko ne: "Ku la teg kilifa ak àttekat ci sunu kaw? ²⁸ Ndax danga maa bëggä rey, ni nga defoon démb waayi Misra ja?" ²⁹ Bi Musaa déggée wax jooju, mu daldi daw, dem réewu Majan, di fa ab doxandéem; mu séy fa, ba am ñaari doom.

³⁰ «Lu ko wees ñeent fukki at nag, bi mu nekkee ca mändinju tundu Sinayi, malaaka feeñu ko ci takk-takku sawara ci biir as ngarab. ³¹ Bi ko Musaa gisee, mu daldi waaru ci li mu gis; mu jegesi ngir niir ko, dégg baatu Boroom

bi ne ko: ³² "Man maay sa Yàllay maam, di Yàllay Ibraayma, Isaaxa ak Yanqóoba." Ci kaw loolu Musaa tiit bay lox, te ñemeetula xool. ³³ Noonu Boroom bi ne ko: "Summil say dàll, ndaxte bérab bi nga taxaw, bérab bu sell la. ³⁴ Gis naa bu baax fitnay sama xeet ci Misra te dégg naa seeni tawat, kon wàcc naa ngir musal leen. Léegi nag ñéwal, dinaa la yebal Misra."

³⁵ «Musaa moomu bañoon nañu ko, ba ne ko: "Ku la teg kilifa ak àttekat?" Waaye moom la Yàlla yebal, jaarale ko ci malaaka mi ko feeñu ca ngarab sa, ngir mu nekk kilifa gu leen di goreel.

³⁶ Moo leen génne réewu Misra, di def ay kéemaan ak ay firnde ca réew ma, ca gééju Barax ya ak ca mändinj ma diirub ñeent fukki at.

³⁷ Musaa moomu moo ne woon bànni Is-rayil: "Yalla dina leen feeñalal ci seeni bokk Yonent bu mel ni man." ³⁸ Te moo nekkoon ak mbooloo ma ca mändinj ma, ànd ak sunuy maam, wéttalikoo malaaka, mi waxoon ak moom ci tundu Sinayi. Te mu jote ci Yàlla kàddu yi yund, ngir jottali nu ko.

³⁹ Waaye sunuy maam nanguwuñu koo déggal; dañu koo bañ te seeni xel dépp, dellu Misra. ⁴⁰ Ñu sant Aaróna ne: "Sàkkal nu ay yalla yuy jiitu ci sunu kanam, ndaxte Musaa male

nu génne ci réewu Misra, xamunu lu ko dal." ⁴¹ Booba nag ñu tégglu aw sëllu, muy xérém, ñu di ko tuuru, di bànnexu ci seeni jëfi loxo. ⁴² Waaye bi ñu ko defee Yàlla dëddu leen, bërgél leen, ñuy jaamu biddiwi asamaan. Moom lañu bind ci téereb yonent yi ne:

"Yéen bànni Is-rayil, ndax rendi ngeen jur, jébbal ma, boole ko ak i sarax, diirub ñeent fukki at ca mändinj ma?

43 Yóbbu ngeen sax fu nekk xayma, biy màggalukaayu Molog,
ak biddiiwub Refan, bi ñu daan bokkaaleel Yàlla,
di ay nataal, yi ngeen defoon ngir màggal leen!
Kon nag dinaa leen toxal, yóbbu leen ci gannaaw réewu Babilon.”

44 «Sunuy maam amoon nañu ca mändiq ma xaymab màggalukaay, bi émboon li Yàlla seede. Xayma boobu nag defoon nañu ko, roye ko ci bi Musaa gisoon, ni ko ko Yàlla sante woon.
45 Te gannaaw ga, bi Yosuwe nekkee kilifag sunuy maam, ñu jot xayma ba ñoom it, yóbbu ko ca réew, ma ñu nangu ca xeet ya Yàlla dàq ci seen kanam. Xayma ba nekk fa, ba ci jamonoy Daawuda.

46 Moom yiw na fa kanam Yàlla, mu ñaan ko, mu sàkkal ko kér ngir askanu Yanqóoba.

47 Waaye Suleymaan

moo tabaxal Yàlla kér ga.

48 «Moona Aji Kawe ji du dëkk ci fu loxol nit defar; moom la ab yonent wax ne:

49 “Asamaan mooy sama jal, te suuf mooy sama tegukaayu tànk.

Kon gan kér ngeen may tabaxal, mbaa fan mooy sama bérabu nopalukaay?

50 Ndax du sama loxo moo defar yéf yooyu yépp?

—Moom la Boroom bi doon wax.”

51 «Yéen ñi dëgér bopp, ànd ak xol buy bañ ak ay nopp yuy fatt, mel ni ñi xamul Yàlla. Dungeen nopppeek a diiroo ak Xel mu Sell mi; ni ko seen baay yi daan defe, noonu ngeen di def, yéen itam.

52 Kan ca yonent ya la seeni maam tegul woon ay fitna? Rey nañu ñi doon yégle ñewug Aji Jub ji, moom mi ngeen jébbale léegi, ba ñu rey ko.

53 Jot ngeen yoonu Musaa, wi Yàlla wàcce jaarale ko

ci ay malaaka, te sàggane ngeen ko.”

Sànni nañu ay DOJ Ecen, ba rey ko

54 Bi ñu déggee loolu nag, seeni xol di dagg, ñuy yéyu, jém ci kawam.

55 Waaye Ecen, mi fees ak Xel mu Sell mi, ne jàkk ci asamaan, gis ndamu Yàlla, te gis Yeesu mi taxaw ci ndijooru Yàlla.

56 Mu ne: «Seetleen, maa ngi gis asamaan yi ubbiku, te Doomu nit kaa ngii taxaw ci ndijooru Yàlla.”

57 Bi ñu déggee loolu, ñu daldi xaacu ca kaw, tey dar seeni nopp; ñu ànd, ne milib ci kawam;

58 ñu wat-wate ko, génne ko dëkk ba, dór ko ay DOJ, ba mu dee. Seede ya tegoon nañu seeni yére ci tànki waxambaane wu tudd Sóol.

59 Noonu ñu dór Ecen ay DOJ, muy ñaan Yàlla ne: «Boroom bi Yeesu, nangul sama ruu!»

60 Bi mu ko waxee, mu sukk, wax ak baat bu kawe: «Boroom bi, bu leen bindal bákkaar bii,» ba noppí mu nelaw.

8

¹ Sóol moom ànd na ci ñi doon rey Ecen.

Fitnaal nañu mbooloo mi

Bés booba nag fitna ju metti dal na ci mbooloom ñi gém, mi nekk Yerusalem, ba ñépp, ñu moy ndaw ya, tasaaroo ci diiwaani Yude ak Samari.

2 Ay nit ñu ragal Yàlla fab Ecen, jébbal ko Boroom bi, di ko jooy bu wér.

3 Waaye naka Sóol, mu ngay tas mbooloom ñi gém, di tàbbi ca kér ya, tey jàpp góor ak jigéen, di leen téj kaso.

Filib waare na ci diiwaanu Samari

4 Ñi tasaaroo nag dem fu nekk, di fa xamle xibaaru jàmm bu kàddug Yàlla.

5 Naka Filib mu dem ca benn dëkk ca Samari, di leen yégal Kirist.

6 Bi ko mbooloo mi déggee te gis kéemaan yi muy def, ñu bokk benn xalaat, fekki ko

ci li mu wax. ⁷ Ndaxte ay rab yu bon bâyyi nañu nit ñu bare, ñu ñu jâppoon, di yuuxu ci kaw; te ñu bare ñu lâggi ak ñu lafañ daldi wér. ⁸ Noonu mbég mu réy tâbbi ca dëkk ba.

Simoj luxuskat bi

⁹ Amoon na nag nit ku tudd Simoj, di luxuskat bu yâgg ca dëkk ba, te daan yéem waa Samari gépp, ci naan: «Ku màgg laa.» ¹⁰ Kon ñépp, mag ak ndaw, taq ci moom ne: «Kii mooy dooley Yâlla ji tudd “Màgg”.» ¹¹ Ñu taq ci moom, ndax li mu leen yâgga waarr ci ay luxus. ¹² Waaye bi ñu gëmee xibaaru jâmm, bi Filib yégle jém ci nguurug Yâlla ak turu Yeesu Kirist, góor ak jigéen daldi nangu, ñu sóob leen ci ndox. ¹³ Simoj sax gém, ñu sóob ko ci ndox; mu wéy nag ci topp Filib, di waaru ci kéemaan yi ak firnde yu mag yiy am.

¹⁴ Bi nga xamee ne ndaw yi nekk Yerusalem yég nañu ne, waa Samari nangu nañu kâddug Yâlla; ñu yónni fa Piyeer ak Yowaana. ¹⁵ Ñu dem fa nag, ñaanal leen, ngir ñu jot Xel mu Sell mi. ¹⁶ Ndaxte wâccagul ci kenn ci ñoom, waaye sóoboon nañu leen rekk ci ndox ci turu Boroom bi Yeesu. ¹⁷ Noonu Piyeer ak Yowaana teg leen loxo, ñu jot Xel mu Sell mi.

¹⁸ Bi Simoj gisee nag ne Yâlla may na Xel mi jaarale ko ci loxoy ndaw ya, mu indil leen xaalis, ¹⁹ ne leen: «Mayleen ma sañsañ boobu, ba ku ma teg samay loxo, nga jot Xel mu Sell mi.» ²⁰ Waaye Piyeer ne ko: «Asarul ak sa xaalis, yaw mi yaakaar ne man ngaa jénd mayu Yâlla ak xaalis. ²¹ Amuloo benn wâll mbaa cér ci lii, ndaxte sa xol laabul ci kanam Yâlla. ²² Réccul nag sa coxor te ñaan Boroom bi, mu baal la sa xalaatu xol, su manee

am. ²³ Ndaxte gis naa ne sóobu nga ci lu wex xat ci kanam Yâlla, te bàkkaar not na la.» ²⁴ Simonj nag ne leen: «Ñaanal-leen ma ci Boroom bi, ngir mu fegal ma li ngeen wax.»

²⁵ Noonu bi ñu seedeelee Yâlla te wax ci kâddoom, ñu dellu Yerusalem, di xamle xibaaru jâmm bi ci dëkk yu bare yu waa Samari.

Filib yee na jaraafu Ecópi

²⁶ Naka noonu benn malaakam Boroom bi ne Filib: «Jógal te jublu Misra, jaar ci yoon wi jóge Yerusalem, jém Gasa, di mändin.»

²⁷ Filib jóg dem. Noonu mu gis fa nitu Ecópi ku yoom, di jaraaf ju mag ci Kandas, buur bu jigéen bu Ecópi, te di ko wottul xaalisam bépp. Fekk mu ñéwoon Yerusalem, ngir màggalsi Yâlla, bay dellu; ²⁸ mu toog ci watiiram, di jàng téereb yonent Yâlla Esayi.

²⁹ Xel mi nag ne Filib: «Dabal watiiir wale.»

³⁰ Noonu Filib dawsí, mu dégg waayi Ecópi ja, di jàng téereb yonent Yâlla Esayi. Mu laaj ko: «Ndax xam nga li ngay jàng?»

³¹ Mu ne ko: «Nu ma ko mana xame, su ma ko kenn firilul?» Mu woo Filib nag, mu yéeg, toog ak moom. ³² Fekk aaya yii la doon jàng ci Mbind mi:

«Yóbbu nañu ko ni xar mu ñuy rendiji;

ni mburt mu luu ci kanam i watkat,
mu ne cell.

³³ Ci toroxteem nangu nañu dëggam;
ñi mu tollool jamono, ku ci xalaat lii?

Jéle nañu bakkanam ci àddina.»

³⁴ Jaraaf ja nag ne Filib: «Maa ngi lay laaj, ci mbirum kan la yonent bi jémale wax ji? Ndax mbirum boppam lay wax mbaa mu keneen?» ³⁵ Noonu Filib tâmbali ci aaya yooyu, xamat ko xibaaru jâmm bi ci mbirum Yeesu.

36-37 Bi ñuy jaar ci yoon wi, ñu agsi ci ndox. Jaraaf ja ne ko: «Ndox a ngi nii, ana lu tere, nga sóob ma ci?» 38 Mu santaane nag, ñu taxawal watiir wa; Filib ak jaraaf ja wàcc ñoom ñaar ci biir ndox ma, mu sóob ko ca. 39 Ba noppi ñu génn ca ndox ma, te ca saa sa Xelu Boroom bi fëkk Filib, ba jaraaf ja gisatu ko, waaye mu toppaat yoonam, ànd ak mbég. 40 Filib moom teeri dëkku Asot, muy jaar ci dëkku yépp, di fa xamle xibaaru jàmm bi, ba kera muy ñew dëkku Sesare.

9

Sóol waññiku na ci Yeesu

1 Naka Sóol, muy tèkkoo rey taalibey Boroom bi, ba di ko noyyee far. Mu dem nag ca sarxalkat bu mag ba,² laaj ko ay bataaxal yu muy yóbbul jànguy dëkku Damaas. Noonu ñu mu fa fekk, te ñu bókk ci yoon wi, góor mbaa jigéen, mu am dogalu yeew leen, indi leen Yerusalem.

3 Waaye bi muy jub Damaas, ca saa sa leer gu jóge asamaan melax, ba èmb ko. 4 Mu daanu ci suuf, dégg baat bu ko ne: «Sóol, Sóol, lu tax nga di ma fitnaal?» 5 Mu wuyu ne: «Yaay kan Boroom bi?» Boroom bi ne ko: «Maay Yeesu, mi ngay fitnaal. 6 Waaye jógal, dugg ca dëkki ba, te dinañu la wax li nga wara def.» 7 Nit ñi ànd ak moom nag taxaw, waaru ba luu, ci li ñu dégg baat bi te gisuñu kenn. 8 Noonu Sóol jóg, xippi, waaye gisul dara; kon ñu wommat ko, yóbbu ko Damaas. 9 Diirub ñetti fan gisul dara, lekkul, naanul.

10 Amoon na nag ci Damaas taalibe bu tudd Anañas. Bi loolu amee nag Boroom bi feeñu ko ne: «Anañas!» Mu wuyu: «Maa ngi nii Boroom bi.» 11 Boroom bi ne ko: «Jógal, nga jaar ci mbedd, mi ñuy wax Mbedd mu jub mi,

te seet ci kér Yudaa nit ku tudd Sóol te dëkk Tars, ndaxte mu ngay ñaan. 12 Te gis na cim peeñu nit ku tudd Anañas, mu dugg, teg ko ay loxo, ba muy gisaat.» 13 Waaye Anañas ne ko: «Boroom bi, dégg naa ci nit ñu bare ci mbirum kooku, ñu seede lu bare lu bon lu mu def say gaay ci Yerusalem. 14 Te indaale na fii sax sañ-sañ bu jóge ci sarxalkat yu mag ya, ngir yeew képp kuy tudd saw tur.» 15 Waaye Boroom bi ne ko: «Demal, ndaxte maa ko tànn, muy sama jéfandukaay, ngir yóbbu sama tur fa kanam ñi nekkul Yawut ak fa kanam buur yi ak bànni Israyil. 16 Te dinaa ko won coono yu bare yu mu wara dékku ngir sama tur.»

17 Ci kaw loolu Anañas dem, dugg ca kér ga, teg ay loxoom Sóol. Mu ne ko: «Sóol sama mbokk, Boroom bi Yeesu, mi la feeñu woon ci kaw yoon wi, bi ngay dikk, moo ma yónni, ngir nga dellu di gis te fees ak Xel mu Sell mi.» 18 Ca saa sa lu mel ni ay waasintóor génne ci ay bétam, mu daldi gisaat. Noonu mu jóg, ñu sóob ko ci ndox; 19 ba noppi mu lekk, amaat doole.

Bi mu ko defee mu toog ay fan ak taalibe, ya nekk Damaas. 20 Ca saa sa muy yégle ca jàngu ya ne, Yeesu mooy Doomu Yalla. 21 Ñi ko dégg ñépp waaru naan: «Ndax du kii moo daan tas ñiy tudd tur woowu ci Yerusalem, te mu ñew fii, ngir yeew leen, yóbbu ci kanam sarxalkat yu mag ya?» 22 Moona Sóol di gëna am kàttan, bay jaaxal Yawut yi dëkk Damaas, ci di leen wax ay firnde, ne Yeesu mooy Almasi bi.

23 Ba ñu ca tegee ay fani fan, Yawut yi daldi gise, ngir reylu ko. 24 Waaye Sóol yég seen pexe. Fekk guddi ak bëccëg ñu doon wottu bunt yi yépp, ngir man koo bóm. 25 Noonu taalibe yi jél ko ci guddi,

def ko ci dàmba gu réy, jaarale ko ci miir bi, yoor ko ci suuf.

²⁶ Bi Sóol agsee Yerusalem, mu jéema ànd ak taalibe yi, waaye ñépp ragal ko, ndax gëmuñu woon ag taalibeem. ²⁷ Ci kaw loolu Barnabas jël ko, yóbbu ko ca ndaw ya, nettali leen, ni Sóol gise Boroom bi ci kaw yoon wi, ak li mu ko wax, rax-ca-dollí fit wi mu doon waxe ci turu Yeesu ci Damaas. ²⁸ Noonu mu nekk ak ñoom ci Yerusalem, di dugg ak a génn, di wax ak fit ci turu Boroom bi. ²⁹ Muy wax ak di werante ak Yawut yi yìakk gereg, waaye ñu di ko wuta rey. ³⁰ Bi ko bokk yi yégee nag, ñu yóbbu ko dëkku Sesare, yebal ko dëkku Tars.

³¹ Noonu mbooloom ñi gëm nekk ci jàmm ci biir diiwaani Yude gépp ak Galile ak Samari; ñuy géna dëgér, di wéy ci ragal Yàlla, tey yokku ci ndimbalu Xel mu Sell mi.

Piyeer faj na Ene

³² Piyeer nag di wér, di jaar fu nekk, tey dem ci gaayi Yàlla yi dëkk Lidd, ³³ mu gis fa nit ku laggi, tudd Ene, tédd ci basan diirub juróom ñetti at. ³⁴ Piyeer ne ko: «Ene, Yeesu Kirist faj na la; jögal te defar sa lal.» Noonu mu daldi jóg ca saa sa. ³⁵ Bi ko waa diiwaani Lidd ak Saron gépp gisee, ñu daldi waññiku ci Boroom bi.

Piyeer dekkal na Tabita

³⁶ Amoon na nag ci dëkku Yope taalibe bu jigéen bu tudd Tabita, liy tekki «Dorkas», maanaam «kéwél», te muy wéy ci jéf yu baax ak sarxe. ³⁷ Ca fan yooyu mu daanu wopp, ba faatu; noonu ñu sang ko, teg ko ca néeg, ba sut ca taax ma. ³⁸ Gannaaw Lidd sorewul ak Yope nag, te taalibe yi dégg ne Piyeer a nga fa, ñu yónnee ko ñaari nit, ñaan ko mu ñew ci ñoom ci saa si.

³⁹ Bi ko Piyeer déggee, mu jóg, ànd ak ñoom. Bi mu ñéwee, ñu yóbbu ko ca néeg bu kawe ba. Fekk fa ay jigéen ñi seeni jëkkér faatu, ñu daldi wér Piyeer, ñépp di jooy, di ko won kamisol ya ak mbubb, ya Dorkas daan defar cig dundam.

⁴⁰ Ci kaw loolu Piyeer génne ñépp ci biti, mu sukk, ñaan ci Yàlla, ba noppí walbatiku ca néew ba ne ko: «Tabita, jögal!» Noonu mu xippi, gis Piyeer, daldi toog.

⁴¹ Piyeer may ko loxo, yékkati ko. Mu woo gaayi Yàlla ya ak jigéen ña, won leen ko, muy dund. ⁴² Mbir ma siiw ca Yope gépp, ba ñu bare gëm Boroom bi. ⁴³ Gannaaw loolu Piyeer toog ay fan ci Yope, ci këru ku tudd Simonj, miy wullikat.

10

Korney woo na Piyeer

¹ Amoon na ci Sesare nit ku tudd Korney, nekk njiitu xare, mu bokk ci mbooloom xare, mi ñuy wax mu Itali. ² Moom nag ku farlu woon ci Yàlla la, te ragal ko, moom ak waa këram gépp; muy sarax ñu bare ci bànni Israyil, tey saxoo ci ñaan ci Yàlla.

³ Am bés ci tisbaar nag mu am peeñu, gis bu leer malaakam Yàlla feeñu ko ne ko: «Korney!»

⁴ Noonu Korney ne ko jàkk, daldi tiit ne ko: «Kilifa gi, lu mu doon?» Malaaka ma ne ko: «Say ñaan ak say sarax yéeg na fa kanam Yàlla, te nangul na la. ⁵ Yónnil léegi nag ay nit ci dëkku Yope, ñu woo ku tudd Simonj, mi ñu dàkkentale Piyeer. ⁶ Mu nga dal fa Simonj wullikat, bi këram nekk ci wetu géej.»

⁷ Bi malaaka mi doon wax ak moom demee, Korney woo ñaar ci ay surgaam ak benn xarekat bu farlu ci Yàlla ci ñi koy topptoo; ⁸ mu nettali leen lépp, yebal leen Yope.

⁹ Ca ëllëg sa, ba ñuy jaar ca yoon wa, ba jub dëkk ba, Piyeer yéeg ca kaw taax ma ci digg bëccëg ngir ñaan ci Yalla. ¹⁰ Noonu xiif dab ko fa, mu bëggä lekk. Waaye bi ñu koy toggäl, Yalla feeñu ko. ¹¹ Mu xool asamaan ubbiku, gis lu mel ni sér bu mag bu ñu téye ci ñeenti laf ya, voor ko, mu jém suuf. ¹² Boroom ñeenti tånk yépp ñu nga ca, ak yi y raam ci suuf, ak picci asamaan. ¹³ Te baat ne ko: «Jógal, Piyeer, rey te lekk.» ¹⁴ Waaye Piyeer ne ko: «Mukk, Boroom bi, ndaxte masumaa lekk dara lu daganul mbaa lu araam.» ¹⁵ Waaye baat bi wax ak moom ñaareelu yoon ne ko: «Lu Yalla sellal, bu ko araamal.» ¹⁶ Ñu def ko nag, ba muy ñetti yoon, ba noppi ñu ne cas sér ba, jém asamaan. ¹⁷ Bi loolu amee Piyeer jaaxle lool ci lu peeñu miy tekki; fekk booba nit ñi Korney yebal, laajte woon nañu kér Simon, ba agsi ci bunt bi. ¹⁸ Ñu woote nag naan: «Simon, mi ñu dàkkentale Piyeer, ndax fi la dëkk?»

¹⁹ Bi Piyeer di rabal xelam ci peeñu ma, Xel mi ne ko: «Ñetti nit a ngi nii, di la wut. ²⁰ Jógal, nga wàcc te ànd ak ñoom; bul werante, ndaxte maa leen yebal.»

²¹ Piyeer wàcc nag ne nit ñi: «Maa ngi nii, man mi ngeen di wut; lu doon seeni tånk?» ²² Ñu ne ko: «Korney, njiitu xare ba, nit ku jub la te ragal Yalla, ba am seede su rafet ci bánni Israyil gépp. Malaaka mu sell nag sant na ko, mu woolu la ci kéräm te déglu li ngay wax.» ²³ Ci kaw loolu Piyeer dugal leen, dalal leen.

Piyeer ci kér Korney

Ba bët setee, Piyeer jóg, dem ak ñoom, ànd ak ñenn ci bokk yi dëkk Yope, ²⁴ te bés ba ca topp mu dikk Sesare. Fekk Korney woo na kéräm ay bokkam ak i xaritam

yi ko gëna jege, di xaar Piyeer. ²⁵ Bi Piyeer duggee nag, Korney daje ak moom, daanu ciy tånkam, sargal ko. ²⁶ Waaye Piyeer yékkati ko ne: «Jógal, man it nit rekk laa.» ²⁷ Noonu muy waxtaan ak moom, duggsi, fekk fa ndajem nit ñu bare. ²⁸ Mu ne leen: «Xam ngeen ne aaye nañu Yawut, mu jaxasoo ak ku mu bokkalul xeet, mbaa mu dugg ci kéräm. Waaye Yalla won na ma ne warumaa ne kenn setul mbaa araam na. ²⁹ Looloo tax, bi ngeen ma wooloo, ñièw naa ci lu àndul ak werante. Maa ngi leen di laaj nag, lu ngeen may doye?»

³⁰ Ci kaw loolu Korney ne: «Ñetti fan a ngii may ñaan ci sama biir kér ci waxtu wii, maanaam tisbaar. Ci saa si ku sol yére yuy melax taxaw ci sama kanam, ³¹ mu ne ma: “Korney, say ñaan nangu na, te say sarax egg nañu fa kanam Yalla. ³² Yónnee nag ci Yope, woolu Simon, mi ñu dàkkentale Piyeer; mu nga dal ci kér Simon miy wullikat ca wetu géej ga.” ³³ Yónnee naa nag ci ni mu gëna gaawe, woolu la; te maa ngi lay sant ci li nga ñièw. Léegi nag nun ñépp nu ngi fi ci kanam Yalla, ngir déglu lépp li la Boroom bi sant.»

³⁴ Noonu Piyeer jél kàddu ga ne leen: «Ci dëgg gis naa ne Yalla du génale, ³⁵ waaye ci xeet yépp, ku ko ragal tey def lu jub, moom la nangu. ³⁶ Yónnee na kàddoom bánni Israyil, di leen xibaar jàmm, jaarale ko ci Yeesu Kirist, miy Boroom lépp. ³⁷ Xam ngeen li xewoon ci réewum Yawut yépp, li ko tàmbalee ci diiwaanu Galile, topp ci waareb Yaxya, mu naan nit ñi, mu sóob leen ci ndox. ³⁸ Xam ngeen ne Yalla fal na Yeesum Nasaret, sol ko Xel mu Sell mi ak kàttan; muy wér, di def lu baax ak di faj ñépp ñi nekkoon ci kilifefu Seytaane, ndaxte Yalla

ànd na ak moom.

³⁹ «Seede nanu li mu def lépp ci biir réewu Yawut ya ak Yerusalem. Moona rey nañu ko ci wékk ko ci bant. ⁴⁰ Waaye Yàlla dekkal na ko ci ñetteelu fan ba te biral ko, ⁴¹ waxuma xeet wépp, waaye seede yi Yàlla tann lu jiit, maanaam nun ñi daan lekk di naan ak moom gannaaw ndekkiteem. ⁴² Te Yeesu sant na nu, nu yégal xeet wa, di seede ne moom la Yàlla jagleel àtteb ñiy dund ak ñi dee. ⁴³ Yonent yépp seedeel nañu ko ne, ku ko gém, Yàlla dina la baal say bàkkaar ci turam.»

⁴⁴ Bi Piyeer di wax loolu, Xel mu Sell mi wàcc ci kaw ñépp ñiy déglu kàddu ga. ⁴⁵ Yawut yi gém yépp nag, ñi ànd ak Piyeer, daldi waaru ci li Yàlla tuur Xel mu Sell, mi mu maye, ci ñi dul Yawut itam. ⁴⁶ Ndaxte dégg nañu leen, ñuy wax yeneen lakk ak di màggal Yàlla.

⁴⁷ Booba Piyeer daldi wax ne: «Ñii jot Xel mu Sell mi ni nun, ndax manees na leena baña sóob ci ndox?» ⁴⁸ Noonu mu santaane, ñu sóob leen ci ndox ci turu Yeesu Kirist. Gannaaw loolu ñu ñaan ko, mu toog ci ñoom ay fan.

11

*Piyeer leeral na jéfam fa kanam
gaayi Kirist
ya nekk Yerusalem*

¹ Bi loolu amee ndaw yi ak bokk yi nekk ci diiwaanu Yude, dégg nañu ne, ñi dul Yawut nangu nañu kàddug Yàlla. ² Bi Piyeer demee Yerusalem nag, kureelu Yawut gi farataal xaraf, di werante ak moom ne ko: ³ «Lu tax nga dem ca kérup ñu xaraful, bay lekk sax ak ñoom?»

⁴ Noonu Piyeer daldi leen benn-bennal mbir mi, nettali leen ko ⁵ ne: «Nekkoon naa ca dëkku Yope, di fa ñaan ci Yàlla, ba far sama xol seey ci moom; noonu ma

am peeñu: lu mel ni sér bu mag wàcc, jóge ci asamaan, ñu yoor ko ca ñeenti laf ya, mu ñew ba ci man. ⁶ Ma xool ko jàkk, seetlu ko bu baax, ma gis ca boroom ñeenti tànk yu nekk ci kaw suuf, di rabi àll yi, yiy raam ak picci asamaan. ⁷ Te dégg naa baat bu ma ne: “Jógal Piyeer, rey te lekk.” ⁸ Waaye ma ne: “Mukk Boroom bi, ndax dara lu daganul mbaa lu araam masula dugg ci sama gémmin.” ⁹ Waaye ñaareel bi yoon baat bi dellu ne ma: “Lu Yàlla sellal, bu ko araamal.” ¹⁰ Loolu am ba muy ñetti yoon, ba noppo ñu ne cas lépp, jéme asamaan.

¹¹ «Ca saa sa ñetti góor, ña ñu yebal ci man, jóge Sesare, agsi ca kér ga ma dal. ¹² Te Xel mi ne ma: “Àndal ak ñoom, te bu ci werante.” Juróom benni bokk, yi fi teew, gunge woon nañu ma, ba nu dugg ca kér góor googu. ¹³ Mu nettali nu ne gis na malaaka, feeñu ko ca kéraram ne ko: “Yónneel ca dëkku Yope, woolu Simonj, mi ñu dàkkentale Piyeer. ¹⁴ Dina la xamal ay wax yu lay musical, yaw ak sa waa kér gépp.”

¹⁵ «Bi ma tàmbalee wax nag, Xel mu Sell mi wàcc ci ñoom, ni mu wàcc woon ci nun bu jékk. ¹⁶ Bi loolu amee ma fàttaliku li Boroom bi wax ne: “Yaxyá ci ndox la daan sóobe, waaye yéen dees na leen sóob ci Xel mu Sell mi.” ¹⁷ Gannaaw nag Yàlla jagleel na leen may, gi mu nu mayooin, bi nu gémee Yeesu Kirist Boroom bi, man maay kan, bay tebbi àtteb Yàlla?»

¹⁸ Bi ñu déggee loolu, amuñu dara lu ñu ca teg, ñu daldi màggal Yàlla ne: «Yàlla nag may na ñi dul Yawut it ñu tuub seeni bàkkaar, ba am dund gu wóor gi.»

Barnabas ak Sóol ci dëkku An-
cos

¹⁹ Ni tasoon nag ndax fitna, ji amoon gannaaw Ecen, ñu dem ba diiwaanu Fenisi, ci dunu Sipar ak ca dëkku Ancos, di wax kàddu gi, waaye yemale ko ci Yawut yi.
²⁰ Moona amoon na ci ñoom ay niti Sipar ak dëkku Siren, ñu ñew ci Ancos, ba seen wax law ci Gereg yi it, ñu di leen xamal xibaaru jàmm bu Yeesu Boroom bi. ²¹ Te loxob Boroom bi ànd ak ñoom, ba mbooloo mu mag gëm te waññiku ci Boroom bi.

²² Ba mbir ma siiwee, ba àgg ci noppi mbooloom ñi gëm ci Yerusalem, ñu yebal Barnabas ba Ancos. ²³ Bi mu agsee nag, ba gis yiw, wi leen Yalla may, mu bég ci te di leen xiir, ñu wakkirlu ci Boroom bi te dogu ci. ²⁴ Ndaxte nit ku baax la woon te fees ak Xel mu Sell mi ak ngëm; noonu mbooloo mu bare dolliku ci Boroom bi.

²⁵ Gannaaw loolu Barnabas dem ca dëkku Tars, di wut Sóol. ²⁶ Bi mu ko gisee, mu indi ko Ancos. Noonu atum lëmm ñu bokk ak mbooloom ñi gëm, di jångal nit ñu bare. Te ci Ancos lañu jékka tutde taalibe ya Gaayi Kirist.

²⁷ Ca fan yooyu ay yonent jóge Yerusalem, ñew Ancos. ²⁸ Kenn ci ñoom tudd Agabus jóg, mu yégle jaarale ko ci Xelu Yalla mi ne xiif bu metti dina daj àddina sépp. Loolu nag amoon na ca ayug buur bu ñuy wax Kélodd. ²⁹ Kon taalibe ya fas yéenee sàkk ndimbal, jëme ca bokk ya dëkk diiwaanu Yude, ku nekk ak sa kem kàttan. ³⁰ Noonu lañu def nag, teg ko ci loxoy Barnabas ak Sóol, yónnee ko njit ya.

12

Yalla musal na Piyeer ca kaso ba

¹ Ca jamono jooja Erodd buur ba jappoon na ay nit ci mbooloom ñi gëm, ngir fitnaal leen. ² Noonu mu daldi jàpp Saag, doomu ndeyu Yowaana, mu reylu ko ci jaasi.

³ Bi mu gisee nag ne mbir moomu neex na Yawut ya, mu daldi jàpp it Piyeer; fekk loolu daje ak bési màggalu Yawut, ga ñuy wax Mburu ma amul lawiir. ⁴ Bi mu ko jàppée, mu têj ko kaso, teg ko ci loxoy ñeenti mboolooy xarekat, ngir ñu wottu ko, fekk mbooloo mu ci nekk di ñeenti nit; amoon na yéeney yóbbu ko ci kanam Yawut ya gannaaw màggalu bésu Mucc ba.

⁵ Noonu ñuy wottu Piyeer ca kaso ba, waaye mbooloom ñi gëm di ko ñaanal Yalla ak seen xol bépp.

⁶ Bi Erodd nekkee ci tànki indilu ko, ca guddi googa yeewoon nañu Piyeer ak ñaari càllala, muy nelaw diggante ñaari xarekat, te ay xarekat di wottu buntu kaso ba. ⁷ Ca saa sa malaakam Boroom bi ñew, te leer ne ràyy ca néeg ba. Malaaka ma dóor Piyeer ci wetam, yee ko ne ko: «Jógal bu gaaw!» Noonu jéng ya rot ciy loxoom.

⁸ Malaaka ma ne ko: «Takkal sa geño te sol say dàll.» Mu def ko. Malaaka ma ne ko: «Solal sa mbubb te topp ci man.» ⁹ Piyeer génn, topp ca malaaka ma, fekk gëmul sax ne lu am la, waaye mu yaakaar ne peeñu la. ¹⁰ Noonu ñu weesu wottukat bu jëkk ba ak ba ca tegu, ñu agsi ca buntu weñ, ba jém ca dëkk ba, mu daldi ubbikul boppam ci seen kanam. Ñu génn nag, jaar ci benn mbedd, malaaka ma daldi ko bàyyi.

¹¹ Bi xelam délse ci moom Piyeer ne: «Léegi xam naa ci lu wóor ne, Boroom bi yónni na malaakaam, musal ma ci loxoy Erodd ak li ma Yawut ya yéene woon lépp.» ¹² Mu rabal xelam ci loolu, daldi dem kér Maryaama, ndeyu Yowaana, mi ñuy wax it Märk, fekk ñu bare booloo fa, di ñaan ci Yalla. ¹³ Noonu Piyeer fëgg buntu kér ga, te mbindaan mu tudd Rodd wuyusi ko. ¹⁴ Mu

xàmmi baatu Piyeer, bég ci, ba fátte koo ubbil, waaye mu daw ci biir, xamle ne Piyeer a nga ca bunt ba.¹⁵ Ñu ne ko: «Xanaa dangaa dof.» Waaye mu dègér ci li mu wax. Noonu ñu ne ko: «Xanaa malaakaam la.»¹⁶ Fekk Piyeer di gëna fëgg. Noonu ñu tijji, gis ko, daldi waaru.¹⁷ Piyeer taf loxoom ci gémmiñam, ngir ñu noppí, daldi leen nettali, ni ko Boroom bi génnee ca kaso ba. Mu ne leen: «Tee ngeen jottali ko Saag ak bokk ya.» Bi mu ko waxee, mu jóge fa, dem feneen.

¹⁸ Bi bët setee nag, yëngu-yëngu bu réy am na ca xarekat ya, ñu ne: «Ana Piyeer?»¹⁹ Noonu Erodd wutlu ko, waaye gisu ko. Kon mu àtte wottukat ya, joxe ndigalu rey leen.

Buur Erodd dee na

Bi loolu amee Erodd jóge ci di-iwaanu Yude, dem dëkku Sesare, toog fa.²⁰ Fekk mu nekk ci xëccoo bu fàng ak waa dëkki Tir ak Sidon. Naka noona ñu ànd, bëgg koo gis. Ñu neexal Balastus, bëkk-néegu buur ba, di ñaan jàmm, ndaxte réewu buur ba moo doon dundal seen bos.

²¹ Ca bés ba ñu jàpp nag Erodd sol mbubbi buuram, toog ca jal ba ca àttelekaay ba, di leen yedd ak a dénk.²² Noonu mbooloo mi di yuu Xu naan: «Lii baatu Yalla la, du baatu nit!»²³ Ca saa sa nag, gannaaw màggalul Yalla, malaakam Boroom bi fàdd ko te ay sax dugg ko, ba mu dee.

²⁴ Moona kàddug Boroom bi di gëna màgg tey law.

²⁵ Naka Barnabas ak Sóol, bi ñu matalee seen liggéey, ñu jóge Yerusalem, ñibbi, ànd ak Yowaana mi tudd Mårk.

13

Yalla yónni na Barnabas ak Sóol

¹ Amoon na ci mbooloom ñi gëm, mi nekk dëkku Ancos,

ay yonent ak ay jànglekat: maanaam Barnabas, Simeyon ku ñu dàkkentale Nuul, Lusiyus mi dëkk Siren, Manayen mi yaroondoo ak Erodd boroom diiwaan ba, ak Sóol.² Am bés nag, bi ñuy jaamu Boroom bi ak di woor, Xel mu Sell mi ne: «Beralleen ma Barnabas ak Sóol ngir liggéey, bi ma leen wooye.»³ Bi ñu ko déggée, ñu daldi woor ak a ñaan, teg leen ay loxo, ba noppí bàyyi leen ñu dem.

Waare nañu ci dunu Sipar

⁴ Noonu Xel mu Sell mi yónni leen. Ñu dem nag ci dëkku Selusi, dugg fa gaal, jém ci dun bu ñuy wax Sipar.

⁵ Bi ñu teeree ca dëkku Salamin nag, ñu yégle fa kàddug Yalla ca jàngub Yawut ya. Ku tudd Yowaana ànd ak ñoom, di leen jàapple ci liggéey bi.

⁶ Noonu ñu jaar ci dun bépp, ba egg dëkku Pafos. Foofa ñu gis luxuskat bu tudd Bar-Yeesu, di Yawut bu mbubboo turu yonent.

⁷ Mu bokk ci gàngooru boroom réew ma tudd Sersiyus Poolus, di nit ku neex xel. Moom nag mu woolu Barnabas ak Sóol, ngir bëgga dégg kàddug Yalla.

⁸ Waaye Elimas, boroom xam-xam bu ñuul bi —ndaxte loolu la turam di tekki — di leen dogale, ngir bañ boroom réew ma gëm.

⁹ Ci kaw loolu Sóol, mi tudd it Pool, daldi fees ak Xel mu Sell mi; mu xool ko jàkk,¹⁰ ne ko: «Yaw mi fees ak fen ak lu bon, di doomu Iblis, tey noonu lépp lu jub, ndax doo bàyyee dëngal yoon yu jub yu Boroom bi?»¹¹ Léegi loxob Boroom bi dina dal sa kaw, te dinga gumba, ba dootuloo gis jant bi ab diir.» Ca saa sa nag ay

bëtam muuru, mu daldi tàbbi cig lèndém, muy làmbatu, di wut ku ko wommat.¹² Ba boroom réew ma gisee li xew nag, mu daldi

gém, di yéemu ci yoonu Boroom bi.

Waare nañu ci Ancos ci diiwaanu Pisidi

¹³ Naka noona Pool ak ñi mu àndal jóge Pafos, jaar ci géej, jém dékku Peers ci réewu Pamfili. Yowaana nag tággoor ak ñoom, dellu Yerusalem.

¹⁴ Waaye ñoom ñu jóge Peers, aw ca yoon wa, ba ñew dékku Ancos ci diiwaanu Pisidi. Bésub noflaay ba nag ñu dugg ca jàngu ba, toog. ¹⁵ Bi ñu jànggee yoonu Musaa ak yonent ya, njiiti jàngu ba yónnee ca ñoom ne leen: «Bokk yi, bu ngeen amee lu ngeen di dénk mbooloo mi, waxleen ko.» ¹⁶ Noonu Pool jóg, tallal loxoom ne leen:

«Yéen bokki Israyil ak yéen ñi ragal Yàlla, dégluleen! ¹⁷ Yàllay banni Israyil tånn na sunuy maam, di yokk xeet wa, bi ñuy ganeyaan ci Misra; ba noppi mu génne leen fa ak kàttanu loxoom. ¹⁸ Diirub ñeent fukki at mu di leen muñal ca mändinj ma. ¹⁹ Gannaaw loolu faagal na juróom ñaari xeet ci réewu Kanaan, ba sunuy maam donn réew ma. ²⁰ Loolu lépp xew na ci diirub ñeenti téeméeri at ak juróom fukk.

«Gannaaw loolu mu jox leen ay njiit, ba ci yonent Yàlla Samiyel. ²¹ Booba ñuy ñaan buur, te Yàlla jox leen Sóol, doomu Kis ci giiru Beñamin, muy seen buur diirub ñeent fukki at. Gannaaw ga mu jèle ko fa, ²² dellu falal leen buur bu tudd Daawuda, mu seedee ko nii: “Gis naa Daawuda, doomu Isayi, ku ma neex ci sama xol, te dina def lépp luy sama coobare.”

²³ «Noonu ci askanam Yàlla in-dil na bánni Israyil Musalkat bi Yeesu, ci ni mu ko dige woon. ²⁴ Laata muy ñew nag, Yaxyaa daan na waare, ne bánni Israyil gépp, ñu tuub seeni bákkaar, te mu sóob leen ci ndox. ²⁵ Te

ba Yaxyay jeexal sasam, mu ne: “Ku ngeen may teg? Duma Ki wara ñew; waaye am na kuy ñew sama gannaaw, koo xam ne kii yeooowumaa tekki ay dàllam.”

²⁶ «Bokk yi, yéen askanu Ibraayma ak yéen ñi ragal Yàlla, kàddug mucc gi ci nun la wàcc.

²⁷ Waa Yerusalem ak seeni kilifa xàmmiwuñu woon Yeesu te xamuñu woon waxu yonent, yi ñuy jàng bésub noflaay bu nekk; teewul ñu amal waxu yonent yi, ci li ñu àtte Yeesu, ba daan ko.

²⁸ Yoon dabu ko fenn, moona ñaan nañu Pilaat, mu reylu ko.

²⁹ Noonu ñu def lépp lu yonent yi bindoon ci mbiram, ba noppi ñu wàcce ko ca bant ba, tâbbal ko ci bàmmeel. ³⁰ Waaye Yàlla dekkal na ko, ³¹ te diirub ay fan yu bare feeñu na ñi àndoон ak moom, jóge diiwaanu Galile, dem Yerusalem; léegi nag ñooy ay seedeem ci wetu xeet wi, ³² te nu ngi leen di xamal xibaaru jàmm bi ne leen, li Yàlla digoon sunuy maam, ³³ def na ko ngir nun seeni sét, ci li mu dekkal Yeesu. Moom lañu bindoon ci ñaareelu saaru Sabóor ne:

“Yaa di sama Doom,
maa di sa Baay tey.”

³⁴ Te it li ko Yàlla dekkal, ba mu bañatee jaar ci dee, te suuf du ko lekk mukk, moom la Yàlla wax ne: “Dinaa la may barke yu sell
te wóor, yi ma digoon
Daawuda.”

³⁵ Moo tax mu waxaat feneen ne:
“Doo bàyyi sa Waa ju sell, mu
yàqu.”

³⁶ Ndaxte bi Daawuda defee coobarey Yàlla ci jamonoom, mu faatu, ñu suul ko, mu fekki ay maamam, suuf lekk ko. ³⁷ Waaye ki Yàlla dekkal, yaramam seeyul.

³⁸ «Kon nag bokk yi, nangeen xam ne ci moom Yeesu nu ngi leen di yégal mbaalug bákkaar yi. Te fépp fu yoonu Musaa tèle woona attee nit ni ku jub, ³⁹ fa la Yeesu

di àttee ni ku jub képp ku ko gém.
 40 Wottuleen nag ba li yonent yi bindoon bañ leena dal, ci li ñu ne:
 41 "Yéen ñiy xeebaate, gisleen lii, ngeen yéemu ba far;
 ndaxte dinaa def ci seen jamono jéf,
 joo xam ne su ngeen ko déggée sax,
 dungeneen ko gém."»

42 Bi ñuy génn nag ca jàngu ba, Yawut ya ñaan leen, ñu baamtu wax ja ca bésubnoflaay ba ca tegu. 43 Te bi mbooloo ma tasee, ay Yawut yu bare ak ñi tuuboon ci yoonu Yawut te ragal Yàlla, topp ci Pool ak Barnabas. Ñuy diisoo ak ñoom, di leen xiir, ñu wàkkirlu ci yiwu Yàlla.

44 Noonu bésubnoflaay ba ca tegu, daanaka waa dëkk bépp daje, ngir déglu kàddug Yàlla. 45 Waaye bi Yawut yi gisee mbooloo ma, ñu daldi fees ak kiñaan, di weddi li Pool di wax te di ko xas. 46 Bi loolu amee Pool ak Barnabas ne leen ci lu bir: «Yéen lanu wara jékka yégal kàddug Yàlla, waaye gannaaw gàntu ngeen ko, ba àtte seen bopp ne yejoowuleen dund gu dul jeex gi, kon nu ngi waññiku ci ñi dul Yawut. 47 Ndaxte moom la nu Boroom bi sant ci li mu naan: "Samp naa la, nga nekk leeru ñi dul Yawut,

ngir nga yóbbu mucc gi, mu daj cati àddina."»

48 Ñi dul Yawut nag, bi ñu déggée loolu, daldi bég tey màggal kàddug Boroom bi; te ñépp ñu jagoo dund gu dul jeex daldi gém.

49 Noonu kàddug Boroom bi di law ci diiwaan bépp. 50 Waaye Yawut ya xiir ay jigéen, ñi woomle te farlu ci diine, ñoom ak magi dëkk ba, ñu fitnaal Pool ak Barnabas, ngir génne leen réew ma. 51 Waaye Pool ak Barnabas daldi yélëb seen pëndu tànk, ngir dëggal seen weddi, jém dëkku

Ikoñum. 52 Naka taalibe yi nag, ñu fees ak mbég ak Xel mu Sell mi.

14

Pool ak Barnabas ci dëkku Ikoñum

¹ Bi Pool ak Barnabas nekkée Ikoñum nag, ñu dugg ci jàngub Yawut ya, ni ñu ko daan defe; ñuy waare, ba mbooloom Yawut ak Gereg mu bare gém. ² Waaye Yawut yu nanguwul yi ñoo jógloo ñi dul Yawut, di ñaawal seen njort ci bokki taalibe yi. ³ Pool ak Barnabas nag sax nañu ci Ikoñum lu yàgg, ñu wéeru ci Boroom bi, bay wax ak fit wu dëgér; te Yàlla dëggal kàddug yiwan, ba may leen, ñu def ay kéemaan ak ay firnde. ⁴ Noonu waa dëkk bi xàjjalikoo, ñii far ak Yawut yi, ñale far ak ndaw ya. ⁵ Waaye ñi dul Yawut ak Yawut yi, ñoom ak seeni kilifa, lal pexem fitnaal leen ci sànni ay doj. ⁶ Bi ko Pool ak Barnabas yégee nag, ñu daw ca diiwaanu Likawni ca dëkk ya ñuy wax Listar ak Derbë ak wàllaa ya. ⁷ Foofa ñu di fa xamle xibaaru jàmm bi.

Pool ak Barnabas ci dëkku Listar

⁸ Amoon na ca Listar nag nit ku fa toog, ku ay tànkam làggi, ndax li mu judduwaale lafañ te masula dox. ⁹ Moom nag muy déglu Pool miy waare. Noonu Pool xool ko jàkk, gis ne am na ngém ngir wér. ¹⁰ Mu ne ko ak baat bu dëgér: «Jógol taxaw bu jub.» Noonu nit ki ne bérét, jóg, daldi dox.

¹¹ Bi mbooloo ma gisee li Pool def, ñu daldi yuuxu, ne ci làkku waa Likawni: «Yàlla yi soppiku nañu nit, wàcc ci nun.» ¹² Noonu ñu tudde Barnabas, Sës, te tudde Pool, Ermes, ndaxte mooy ki yor wax ji. ¹³ Fekk ci buntu dëkk ba amoon na fa kér gu ñuy màggale Sës. Sarxalkat ba nag ànd ak mbooloo ma, daldi indi ca bunt

ya ay yëkk ak ay caq, yi ñu defare tóor-tóor, ngir màggal leen ci tuur deretu mala.

¹⁴ Waaye bi ko ndaw yi Barnabas ak Sóol déggee, ñu sib ko ba xotti seeni yére, ñu daldi daw, tàbbi ca mbooloo ma, di wax ci kaw ne: ¹⁵ «Yéen nit ñi, lu leen xiir ci lii? Nun it ay nit lanu, ñu bokk bind ak yéen. Te nu ngi leen di xamal xibaaru jàmm ne leen, ngeen dëddu yëfi neen yii te waññiku ci Yàlla miy dund te sàkk asamaan, suuf, géej ak li ñu èmb lépp. ¹⁶ Démb mayoon na xeet yépp, ñu aw seen yoonu bopp. ¹⁷ Moona noppiwula firndeel aw meloom ci def lu baax, di leen wàcceele ci asamaan taw buy indi naataange, ba ngeen lekk ba suur, te seen xol fees ak mbég.»

¹⁸ Noonu ci lu jafe yey nañu mbooloo ma ak wax jooju, ba tere leen, ñu rendil leen sarax.

¹⁹ Waaye bi loolu wéyee amoon na ay Yawut yu jóge Ancos ak Ikoñum, ñu fàbbi mbooloo ma, sànni Pool ay doj, ba yaakaar ne dee na, ñu diri ko ba ca gannaaw dëkk ba. ²⁰ Waaye taalibe ya ñew wér ko, mu daldi jóg, duggaat ca dëkk ba. Ca suba sa nag, mu ànd ak Barnabas, dem Derbè.

Délsi nañu dëkku Ancos

²¹ Bi ñu fa àggée nag, ñu xamle fa xibaaru jàmm bi, ba sàkk fa ay taalibe yu bare. Gannaaw loolu ñu délsi Listar, Ikoñum ak Ancos, ²² di dooleel xeli taalibe ya, xiir leen ñu sax ci yoon wi; ñu ne leen: «Ci kaw nattu yu bare lanu wara dugge ci nguuru Yàlla.» ²³ Ci mbooloom ñi gém mu nekk nag, ñu tånn ci ay njiit; ba noppí ñu ñaan Yàlla ak di woor, dénk leen Boroom bi ñu gém. ²⁴ Gannaaw loolu ñu jaar diiwaanu Pisidi, dikk ci Pamfili. ²⁵ Ñu yégle käddu gi ci dëkku Peers, doora dem dëkku Atali.

²⁶ Foofa nag ñu dugg gaal, jém Ancos, fa ñu leen dénke woon ca yiwu Yàlla, ngir liggéey bi ñu àggale. ²⁷ Bi ñu agsee, ñu woo mbooloom ñi gém, nettali leen fi ñu jaar ak Yàlla fépp, ak ni mu ubbee buntu ngém ci ñi dul Yawut. ²⁸ Noonu ñu toog ak taalibe ya diir bu yàgg.

15

Géew bi am ci Yerusalem

¹ Amoon na bés ay nit jóge diiwaanu Yude, ñuy jängal bokk yi ne leen: «Ku xaraful, ni ko aaday Musaa santaanee, doo mana mucc.»

² Pool ak Barnabas nag am ak ñoom diisoo ak werante wu metti; noonu bokk yi jäpp ne, Pool ak Barnabas ak ñeneen ci ñoom war nañoo dem Yerusalem ca ndaw ya ak njiit ya, ngir leeral werante wi. ³ Kon nag mbooloo mi gunge leen, ñu jaar ci wälli Fenisi ak Samari, di nettali ni ñi dul Yawut waññikoo ci Yàlla, ba bokk yépp am ca mbég mu réy. ⁴ Te bi ñu agsee Yerusalem, mbooloom ñi gém, ndaw yi ak njiit yi teeru leen, ñu nettali leen fi ñu jaar ak Yàlla fépp.

⁵ Ci kaw loolu ñeneen, ñi gém waaye bokk ci tarixab Farisen ya, daldi jóg ne: «Fàww ñi dul Yawut xaraf, te ñu dénk leen sàmm yoonu Musaa.»

⁶ Noonu ndaw yi ak njiit yi dajaloo, ngir seet mbir mommu.

⁷ Gannaaw werante wu bare Piyeer jóg ne leen: «Yéen bokk yi, xam ngeen ne ca njálbéen ga Yàlla tånnnoon na ma ci yéen, ngir ma yégal ñi dul Yawut xibaaru jàmm bi, ba ñu gém. ⁸ Yàlla, mi xam xol yi, seede na leen ci li mu leen may Xel mu Sell mi, ni mu nu ko maye nun itam. ⁹ Génalantewu nu ak ñoom, ci li mu sellal seen xol ci kaw ngém. ¹⁰ Léegi nag lu tax ngeen di diinat Yàlla, ciy teg

taalibe yi yen bu nu masula àttan, nun mbaa sunuy maam? ¹¹ Nun daal ci yiwu Yeesu Boroom bi lanu yaakaara mucce, te ñoom itam, ci lañu wékkoo..»

¹² Bi mu ko waxee, mbooloo mépp ne xerem, di déglu Barnabas ak Pool, ñuy nettali kéemaan ak firnde yépp, yi Yàlla def jaarale ko ci ñoom ci biir ñi dul Yawut.

¹³ Bi ñu noppee, Saag jél kàddu ga ne: ¹⁴ «Bokk yi, dégluleen ma! Simonj nettali na, ni Yàlla seetsee bu jékk ñi dul Yawut, ngir sàkku ci ñoom xeet wu ñu tudde turam.

¹⁵ Te loolu sax dëppoo na ak li yonent yi téral; ñu bind ne: ¹⁶ "Boroom bi nee na: Gannaaw loolu dinaa délsi, te yékkati këru Daawuda, gi ne tasár,

dinaa defar gent ya,
ba taxawalaat ko.

¹⁷ Noonu li des ci doom Aadama wut Boroom bi,
maanaam xeet yi dul Yawut, ñuy tudd sama tur.

¹⁸ Man dinaa def loolu, man Boroom bi ko wax,
te ca njàlbéen ba tey ma di ko xamle.”

¹⁹ «Kon nag lii mooy sama ndigal: bunu gétén ñi dul Yawut te waññiku ci Yàlla. ²⁰ Waaye nu bind leen, ñuy moytu ñam wu araam wu ñu tuuroo xérém, tey moytu njaaloo, ak jur gu médd, bay naan deret ja. ²¹ Ndaxte ca njàlbéen ga ba tey am na ca dékk bu nekk ñuy waare ci yoonu Musaa; bésub noflaay bu nekk sax dañu ciy xutba ca jànga ya.”

Bataaxal bi ndaje mi bind ñi dul Yawut

²² Bi mu ko waxee, ndaw yi ak njiit yi ak mbooloom ñi gém mépp fas yéenee tånn ci ñoom ay nit, yónni leen Ancos, ñu ànd ak Pool ak Barnabas. Noonu ñu tånn Yudd, mi ñu dippee Barsabas, ak Silas, di ay njiit ca bokk ya.

²³ Ñu jox leen bataaxal bu ne:

Yéen sunu bokk yi dul Yawut te dékk Ancos, Siri ak Silisi, nu ngi leen di nuyu, nun seeni bokk, di ndaw yi ak njiit yi. ²⁴ Dégg nanu ne am na ay nit ñu bawoo ci nun, ñu di leen lëjal ak seeni wax, di jaxase seeni xol, te fekk sukkandikuwuñu ci lenn ndigal lu jóge ci nun.

²⁵ Kon nag mànkoo nanu ci tånn ay nit, yónnee leen ko, ànd ak sunuy soppe Barnabas ak Pool. ²⁶ Ñoom jaay nañu seen bakkan ngir turu Yeesu Kirist Boroom bi. ²⁷ Yónni nanu nag Yudd ak Silas, ñu di leen xamal xibaar boobu ci seen gémmiñ. ²⁸ Ndaxte li neex Xel mu Sell mi te neex nu, mooy nu bañ leena teg beneen yen, lu dul dénkaane yii am njariñ, ²⁹ maanaam ngeen moytu ñam wu ñu tuuroo xérém, deretu jur gu médd ak njaaloo. Bu ngeen moytoo yéf yooyu, dingeen def lu baax. Ci jàmm.

³⁰ Noonu ñu tàggoo, dem Ancos, ñu dajale mbooloo mi, jébbal leen bataaxal bi. ³¹ Nu jàng ko nag, seen xol sedd ci doole, ji leen bataaxal bi indil. ³² Te Yudd ak Silas, ñu doon yonent, ñuy dooleel bokk yi, di dëgëral seen fit ak wax yu bare. ³³⁻³⁴ Bi loolu amee ñu toog fa ab diir, ba noppi bokk yi yiwi leen ci jàmm, ñu dellu ca ña leen yónni woon. ³⁵ Waaye Pool ak Barnabas des ci Ancos, di jàngle ak di xamle xibaaru jàmm bu kàddug Boroom bi, ñoom ak ñeneen ñu bare.

Ñaareelu tukkib ndaw la Pool, ànd ak Silas

³⁶ Gannaaw ay fan Pool ne Barnabas: «Nan dellu seeti bokk ya ca dékk yépp, fu nu masa yéglee kàddug Boroom bi, ba gis nu ñu def.» ³⁷ Barnabas nag bëggoon na yóbbale Yowaana, mi ñuy wax it Márk. ³⁸ Waaye Pool dafa lànk ne:

«Matul nu yóbbu ki nu waccoon ca Pamfili, ba àndul woon ak nun ca liggey ba.»

³⁹ Noonu ñu xuloo, ba far tággo. Barnabas yóbbaaale Märk, ñu dugg gaal, jém Sipar. ⁴⁰ Pool tånn Silas, dem; bokk ya dénk leen ci yiwu Boroom bi; ⁴¹ mu jaar ci diiwaanu Siri ak Silisi, di dëgëral mboolooy ñi gëm.

16

Timote àndsi na ak Pool ak Silas

¹ Naka noona mu dikk dëkki Derbë ak Listar, fekk fa taalibe bu tudd Timote te ndeyam di Yawut bu gëm, waaye baayam di Gereg. ² Te mbokk, yi nekk dëkki Listar ak Ikoñum, seedeel nañu ko lu baax. ³ Pool bëgg nag mu ànd ak moom, waaye ndegam Yawut yépp, ya dëkk ca wàllaa ya, xam ne baayam Gereg la woon, mu jël ko, xarafal ko. ⁴ Bi loolu amee ñuy jaar ca dëkk ya, jottali leen dénkaane, yi ndaw yi ak njiiyt yi nekk Yerusalem joxe, te sant leen ñu sàmm ko. ⁵ Noonu mboolooy ñi gëm di gëna dëgér ci yoon wi, tey yokku bés bu nekk.

Yalla wax na ak Pool ci biir peeñu

⁶ Bi loolu amee gannaaw Xel mu Sell mi aaye na leen, ñu yégleji kàddu gi ci diiwaanu Asi, ñu daldi jaari wàlli Firisi ak Galasi. ⁷ Bi ñu agsee nag ci wetu diiwaanu Misi, ñuy jéema dugg diiwaanu Bitini, waaye Xelum Yeesu mayu leen ko. ⁸ Ñu romb nag Misi, dem dëkku Torowas. ⁹ Noonu ci guddi Yalla feeñu Pool ci nii: nitu Maseduwan taxaw, di ko ñaan ne ko: «Ñéwal ci Maseduwan, wallusi nu!» ¹⁰ Bi mu amee peeñu moomu, ca saa sa nu* fexee jàll ba Maseduwan, xam ne Boroom bi moo nu woo, ngir nu xamle fa xibaaru jàmm bi.

* **16:10** Bind nañu nu, ndaxte Luug mi bind Jéf ya mooy wax.

Lidi gëm na Kirist ci dëkku Filib

¹¹ Noonu nu dugg gaal ca Torowas, jubal dunu Samotaras, jóge fa ca ëllëg sa, nu jém teerub Neyapolis. ¹² Bi nu fa teeree, nu jém Filib, bi nekk dëkk bi èpp maana ca wàll woowu ci diiwaanu Maseduwan, di it moomeelu Room. Nu toog fa ay fan.

¹³ Bi bés sub noflaay agsee nag, génn nanu ci buntu dëkk ba, jublu ci wetu dex ga, yaakaar ne bérabu ñaanukaay la. Nu toog fa nag, di wax ak jigéen ña fa dajaloo.

¹⁴ Fekk am na fa jigéen juy déglu, tudd Lidi, di jaaykatu cuub†, bu dëkk Catir, te mu ragal Yàlla. Noonu Boroom bi ubbi na xolam, ba mu nangu li Pool di wax. ¹⁵ Ci kaw loolu ñu sóob ko ci ndox, moom ak waa këram, ba noppi mu ñaan nu ne: «Bu ngeen ma jàppée ni ku takku ci Boroom bi, ganesileen ma ci sama kér.» Te mu di nu ci xiir.

Tëj nañu Pool ak Silas ca kasobaa

¹⁶ Am bés, ba nuy dem nag ca ñaanukaay ba, nu daje ak jaam bu jigéen bu rabu gisaane solu, te ay sangam di jariñu lu bare ci gisaaneem.

¹⁷ Mu daldi topp ci Pool ak nun, di xaacu ne: «Nit ñii jaami Yàlla Aji Kawe ji lañu; ñoo leen di yégal yoonu muc.»

¹⁸ Muy def noonu ay fani fan, waaye bi ko Pool xajootul, mu waññiku ne rab wa: «Sant naa la ci turu Yeesu Kirist, génnal ci moom.» Noonu rab wa ne mëll, génn ci moom.

¹⁹ Bi ay sangam gisee nag seen buntu wërsëg téju, ñu daldi jàpp Pool ak Silas, di leen diri, jémé leen ca pénc ma fa kanam njiiyt ya.

²⁰ Noonu ñu dëj leen fa mbaxanay menne naan: «Yawut yii lëjal nañu sunu dëkk, ²¹ di xamle ay

† **16:14** Cuub yu dàlde la woon, maanaam xonq curr.

aada yu nu sañula nangu mbaa nu di ko topp, nun ñi bokk ci nguuru Room.»

²² Mbooloo ma it ànd ci, dal ci seen kaw; àttekat ya nag summilu seeni yére, santaane ñu dóor leen ay yar. ²³ Noonu ñu dóor leen ay yar yu bare, téj leen, sant boroom kaso ba, mu wottu leen bu wér. ²⁴ Gannaaw jot na ndigal loolu nag, mu sànni leen ca néeg ba gëna ruqu ci biir kaso ba, jéng seeni tànk.

²⁵ Ba guddi giy xaaj nag, Pool ak Silas di ñaan ak di sant Yalla, te ñeneen ñi nekk ca kaso ba di leen déglu. ²⁶ Ca saa sa suuf yëngu bu metti, ba fondamaab kaso ba daanu; bunt yépp daldi ne kulbét ubbiku, te jéngi ña ñu téj ne téll tijjiku. ²⁷ Ci kaw loolu boroom kaso ba tiite ci ay nelaw, gis bunt yépp ubbiku. Mu daldi boacci jaaseem, bëgga xaru, yaakaar ne ña ñu téj dañoo daw. ²⁸ Waaye Pool wax ci kaw ne: «Bul lor sa bopp, nun ñépp nu ngi fi.»

²⁹ Bi ko boroom kaso ba déggee, mu daldi laaj làmp, ne saraax dugg, daanu ci kanam Pool ak Silas, di lox. ³⁰ Mu génne leen ci biti ne leen: «Kilifa yi, lu ma wara def, ba muc?» ³¹ Ñu ne ko: «Gëmal Yeesu Boroom bi, kon dinga muc, yaw ak sa njaboot.» ³² Noonu ñu xamal ko kàddug Boroom bi, moom ak waa këram gépp. ³³ Mu jël leen nag ci waxtu woowu ci guddi, raxas seeni gaañu-gaañu, ba noppo ñu sóob ko ci ndox, moom ak waa këram gépp. ³⁴ Bi ñu ko defee mu yóbbu leen ca këram, jox leen ñu lekk, mu bég lool ci li mu gëm Yalla, moom ak waa këram gépp.

³⁵ Bi bët setee, àttekat ya yónni alkaati ya, ñu ne boroom kaso ba: «Yiwil ñaari nit ñooñu, ñu dem.» ³⁶ Kon boroom kaso ba yégal loolu Pool ne ko: «Àttekat ya jox nañu ma ndigal, ngir ma

yiwi leen, ngeen dem; léegi nag gënkleen te dem ci jàmm.»

³⁷ Waaye Pool ne alkaati ya: «Dóor nañu nu ay yar ci kanam ñépp, ci lu ñu wéerul ci benn àtte, rax-ca-dolli téj nañu nu kaso, nun ñiy jaambur ci nguuru Room. Léegi ndax dañu noo bëgga sànni ci mbedd mi ci kumpa? Mukk! Nañu ñëw, ñoom ci seen bopp, gunge nu ci biti.»

³⁸ Bi mu ko waxee, alkaati ya yégal àttekat ya la mu wax. Bi ñu déggee ne jaamburi Room lañu, ñu daldi tiit. ³⁹ Ñu ñëw nag di leen dëfal, ñu gunge leen ci biti, di leen ñaan, ñu génn dëkk ba. ⁴⁰ Noonu ñu génn ca kaso ba, dugg ci kér Lidi, ñu gis fa bokk ya, dëgëral leen, daldi dem seen yoon.

17

Pool ak Silas ci dëkku Tesalonig

¹ Bi ñu fa jógee, ñu aw yoon wa jaar dëkku Amfipolis ak Apoloni, doora ñëw Tesalonig, fa Yawut ya am jàngu. ² Pool nag dugg ca ñoom, na mu ko daan defe, ba am fa ñetti bésubnoflaay, muy werante ak ñoom ci li Mbind mi wax. ³ Mu di leen ko tekki, te di leen wax ay firnde yuy wone ne fäww Almasi bi sonn te dekki. Mu ne leen: «Yeesu, mi ma leen di yégal, mooy Almasi bi.» ⁴ Noonu ñenn ci Yawut yi gëm, ànd ak Pool ak Silas, ñoom ak mbooloo mu mag ci Gereg yi ragal Yalla, ak jigéen ñu am maana ñu bare.

⁵ Waaye kiñaan tàbbi ca Yawut ya, ñu daldi jël ay taxawaalukat ca pénc ma, dajale mbooloo, ñuy yëngal dëkk ba. Ñu daanu ci kér Yason, di wut Pool ak Silas, ngir dëj leen ci kanam waa dëkk ba.

⁶ Bi ñu leen gisul nag, ñu diri Yason ak ñeneen ca bokk ya ci kanam àttekat ya. Ñuy wax ci kaw naan: «Nit ñi dëpp àddina sépp agsi nañu fii léegi, ⁷ te Yason

a leen dalal. Ñoom ñépp dañoo bañ ndigali buur Sesaar ne, am na beneen buur bu ñuy wax Yeesu.»⁸ Bi ko mbooloo mi ak àttekat yi déggee, ñu daldi jaaxle lool.⁹ Noonu nanguwuñoo yiwi Yason ak ñi ci des, lu dul bi ñu leen bataaleelee dara.

Pool ak Silas dem nañu Bere

¹⁰ Bi loolu amee bokk yi jàllale Pool ak Silas ci saa si ci guddi, ñu jém Bere. Ba ñu fa eggee nag, ñu dugg ca jängub Yawut ya.¹¹ Fekk ña fa nekk ñoo gëna am ay teggin waa Tesalonig, ndaxte nangu nañu kàddu ga te sawar ca, di niir Mbind mi bés bu nekk, ba xam ndax loolu dëgg la am déet.¹² Kon nag Yawut yu bare gëm, ak ñu bare ci Gereg yi, di jigéen yu am maana, ak ay góor.

¹³ Waaye bi Yawuti Tesalonig déggee ne Pool mu ngi yégle kàddug Yalla ci Bere it, ñu daldi fay díkk, di joggloo ak a jaxase mbooloo ma.¹⁴ Noonu bokk yi yebal Pool ca saa sa, mu jém géej, waaye Silas ak Timote des fa.¹⁵ Ñi ànd ak Pool nag gunge ko ba dëkku Aten. Bi ñu fa àggee, ñu waññiku, yóbbale ndigalu Pool ne, Silas ak Timote ñëw fekksi ko ci lu gëna gaaw.

Pool ci dëkku Aten

¹⁶ Bi leen Pool di nég ca Aten, mu am naqaru xol wu réy ci li mu gis dëkk ba fees ak ay nataali bokkaale Yalla.¹⁷ Muy werante nag ca jängu ba ak Yawut ya ak ña ragal Yalla, tey werante it bés bu nekk ca pénc ma ak ña fay dajaloo.

¹⁸ Noonu ay boroom xam-xam ci mbooloo mi ñuy wax Epikuren ak ci mbooloo mi ñuy wax Estowisen, di werante ak moom. Ñenn ci ñoom ne: «Fortukatu xam-xam bii, lu mu bëgga wax?» Te ña ca des, bi ñu déggee Pool di waare xibaaru jàmm bi, aju ci

Yeesu ak ci mbirum ndekkite, ñu ne: «Dafa mel ni day waare ay yàlla yu nu xamul.»¹⁹ Kon nag ñu jél ko, yóbbu ko ca géew, ba ñuy wax Areyopas. Ñu ne ko: «Danoo bëggooon, nga leerall nu ci sa xam-xam bu bees, bii ngay yégle.²⁰ Ndaxte sol nga ci sunuy nopp lu nu xamul. Danoo bëggooona xam nag léegi, loolu lu muy tekki.»²¹ Ndaxte waa Aten ñépp ak doxandéem ya fa dëkk, wax ak a déglu lu bees rekk lañu daan xénte.

²² Noonu Pool taxaw ci biir mbooloom Areyopas ne leen: «Yéen waa Aten gis naa ne farlu ngeen ci diine lool.²³ Ndaxte bi may doxantu di seet seeni màggalukaay, gis naa ci benn bu ñu bind lii: «Yalla mi nu xamul.» Li ngeen di màggal nag te xamuleen ko, loolu laa leen di xamal.

²⁴ «Yalla mi sàkk àddina ak li mu èmb lépp, moom miy Boroom asamaan ak suuf, du dëkk ci néegi màggalukaay yu loxoy nit defar.²⁵ Du jariñu it ci loxoy nit, mel ni dafa soxla dara, ndax moom mooy jox ñépp bakkan ak ruu ak lépp.²⁶ Ci kenn nit la sàkke xeeti àddina yépp, ñu dëkk ci ñeenti xébla yi; fekk àppal na xeet wu nekk jamonoom, te rédd seen diggi réew.²⁷ Yalla def na loolu, ngir ñu koy wut ci yaakaaru daj ko ci làmbatu, fekk sax sorewul kenn ci nun.²⁸ «Ndaxte ci moom lanuy dunde, di ci jéf te nekk ci,» ni ko ñienn ci seeni taalifikat dëggale naan: «Nun noo di aw xeetam.»²⁹ Kon nag, bu nu nekkee xeetu Yalla, warunoo gëm ne Yalla mel na ni nataali wurus, xaalis mbaa DOJ yu nit defar ci xareñ mbaa xel.³⁰ Ca jamono yu wees ya Yalla toppul ñàkka xam googa, waaye léegi koo mana doon ak foo mana nekk, Yalla santaane na, nga tuub say bàkkaar.³¹ Ndaxte sàkk na bés bu muy àtte àddina ci njub,

dénk ko Nit ki mu tånn; te firndeel na loolu bu wóor, ci li mu ko dekkal ca néew ya.»

³² Bi ñu déggée nag, muy wax ci mbirum ndekkitel ñi dee, ñii di ko foontoo, ña ca des ne ko: «Dinanu la déglu ci mbir moomu beneen yoon.» ³³ Noonu Pool génn ci seen biir. ³⁴ Moona am na ñenn ñu taq ci moom te gém: xàmmées na ci Denis, ku bokk ci mbooloom Areyopas, ak jigéen ju tudd Damaris, ak ñeneen.

18

Pool ci dëkku Korent

¹ Bi loolu wéyee Pool bàyyikoo Aten, dem Korent. ² Mu tase fa ak Yawut bu tudd Akilas te juddoo diiwaanu Pont. Muy sooga jóge réewu Itali ak soxnaam Pirsil, ndaxte buur ba Kélodd sant na Yawut yépp, ñu génn Room. ³ Noonu Pool seeti leen, te gannaaw ñoo bokk liggey, maanaam di defar ay xayma, mu dal fa ñoom, ñuy liggeyandoo.

⁴ Bésubnoflaay bu nekk nag muy diisoo ak ñi nekk ca jängu ba, di jéema gémloo ay Yawut ak ay Gereg. ⁵ Waaye bi Silas ak Timote jógee diiwaanu Maseduwan, egg fa, Pool jublu ci xamle kàddu gi, tey dëggal ci Yawut yi naan Yeesu mooy Almasi bi. ⁶ Bi ko Yawut ya gàntoo nag, di ko xas, mu yélèb ay yéreem ne leen: «Yéena sàkku seen musiba; set naa ci. Léegi maa ngi dem ci ñi dul Yawut.»

⁷ Ci kaw loolu mu jóge fa, dugg ci kérku tudd Tisiyus Yustus, di ku ragal Yalla, te kér ga dend ak jängu ba. ⁸ Kirispus nag, njiitu jängu ba, gém na Boroom bi ak waa kérám gépp. Te waa Korent ñu bare dégg kàddu gi te gém ko, ñu sóob leen ci ndox.

⁹ Naka noona Boroom bi feeñu Pool ci guddi ne ko: «Bul tiit dara, waaye deel wax te baña noppi. ¹⁰ Ndaxte maa ngi ànd ak yaw,

te kenn du la jàpp, ba fitnaal la, ndaxte am naa xeet wu bare ci dëkk bii.» ¹¹ Noonu Pool des at ak genn-wàll ci seen biir, di fa jàngle kàddug Yalla.

¹² Ci nguuru Galyon ci diiwaanu Akayi nag, Yawut ya likkoo, ñu dal ci kaw Pool, yóbbu ko ca àttekaay ba. ¹³ Ñu ne: «Kii day xiir nit ñi ci màggal Yalla ci lu juuyoo ak yoon wi.»

¹⁴ Bi Pool béggee wax nag, Galyon ne Yawut ya: «Yéen Yawut yi, bu aju woon ci jàdd yoon walla ñaawteef wu réy, kon liy yoon mooy ma déglu leen. ¹⁵ Waaye bu ajoo ci ay werante ciy wax ak ay tur ak seen yoon, loolu seen wàll la; man duma ko àtte.» ¹⁶ Noonu mu dàq leen ca àttekaay ba. ¹⁷ Ci kaw loolu nit ñépp jàpp Sosten, njiitu jängu ba, ñu di ko dóor ca kanam àttekaay ba, waaye Galyon faalewu leen.

Pool délsi na dëkku Ancos

¹⁸ Bi loolu wéyee Pool desati fa fan yu bare. Gannaaw ga mu tággtöö ak bokk ya, dugg gaal jém Siri, ànd ak Pirsil ak Akilas. Bi mu jógeegul teerub Señsere, mu watlu boppam, ndaxte am na lu mu dige woon ak Yalla.

¹⁹ Noonu ñu teer ci Efes. Pool bàyyi fa ñi mu àndaloон, daldi dugg ca jängu ba, di diisoo ak Yawut ya. ²⁰ Ñu ñaan ko, mu des fa lu gëna yàgg, waaye nanguwul. ²¹ Kon mu tággtöö ak ñoom naan: «Dinaa délsi ci yéen, bu soobee Yalla.» Noonu mu dugg gaal, jóge Efes, ²² teersi dëkku Sesare, mu dem nuyu mbooloom ñi gém, ba noppo dem Ancos.

Netteelu tukkib Pool, ngir yégle xibaaru jämm bi

²³ Bi mu fa desee ay jamono, mu jóge fa, di jaar dëkkoo dëkk ci diiwaanu Galasi ak Firisi, di dooleel xoli taalibe yépp.

²⁴ Amoon na nag Yawut bu tudd Apolos te juddoo Alegsàndiri, mu dikk Efes. Nit ku yewwu la woon te am xam-xam bu yaatu ci Mbind mi. ²⁵ Jàngoon na ci yoonu Boroom bi, di ku farlu ci xelam, muy xamle ak a jàngle bu wóor ci mbirum Yeesu, waaye fekk xam-xamam yem ci ni Yaxya daan sóobe ci ndox. ²⁶ Noonu mu daldi wax ak fit wu dëgér ca jàngu ba. Bi ko Pirsil ak Akilas dégggee nag, ñu woo ko fi ñoom, gën ko leeral yoonu Yàlla.

²⁷ Naka Apolos bëgga dem Akayi, bokk ya xiir ko ca, ñu bind taalibe ya, ngir ñu teeru ko teeru bu rafet. Noonu mu dikk fa te jariñ lool ñi gëm jaare ko ci yiwu Yàlla. ²⁸ Ndaxte mu ngay yey Yawut ya ca kanam ñépp, di firi Mbind yi, ba wone ne Yeesu mooy Almasi bi.

19

Pool ci dëkku Efes

¹ Ba Apolos nekkee Korent nag, Pool jaar ca teggi ya gëna kawe ca réew ma, doora dikk Efes. Noonu mu gis fa ay taalibe. ² Mu ne leen: «Ndax jot ngeen ci Xel mu Sell mi, bi ngeen gëmee?» Ñu ne ko: «Déggunu sax ne Xel mu Sell mi am na.» ³ Mu ne leen: «Kon nag, bi ñu leen sóobee ci ndox, lu ciy maana?» Ñu ne ko: «Xanaa li Yaxya téral.» ⁴ Pool ne leen: «Yaxya daan na sóob nit ñi ci ndox, ndax bi ñu tuubee seeni bakkár; te mu ne bànni Israyil, kly topp ci moom lañu wara gëm, maanaam Yeesu.» ⁵ Bi ñu déggjee loolu nag, sóob nañu leen ci ndox ci turu Yeesu Boroom bi. ⁶ Te bi leen Pool tegee loxo, Xel mu Sell mi ñew ci ñoom, ñuy wax yeneen lakk, di wax ci kàddug Yàlla. ⁷ Limub nit ñooñu nekk na lu mat fukk ak ñaar.

⁸ Noonu Pool dugg ca jàngu ba, di wax ak fit wu dëgér diirub

ñetti weer, di diisoo ak ñoom ci mbirum nguurug Yàlla, di leen jéema gëmloo. ⁹ Waaye bi xolu ñenn ci ñoom fattee, ñu gëmadi, bay suufel yoon wi ci kanam mbooloo ma, mu jóge ci ñoom, xàjjale taalibe yi ak ñoom, di diisoo bés bu nekk ca jàngukaayu ku ñuy wax Tiranus. ¹⁰ Mu wéy ci noonu diirub ñaari at, ba ñi dëkk diiwaanu Asi ñépp dégg kàddug Boroom bi, muy Yawut muy Gereg.

Ay kéemaan yu bare am na ci Efes

¹¹ Booba Yàllay def ay kéemaan yu ràññiku yuy jaar ci loxoy Pool.

¹² Nu yóbbul sax ñi wopp ay kaala ak ay taraxlaay yu laaloon yaramam, ba jàngoro yi di leen båyyi, rab yay génn ci ñoom.

¹³ Noonu ay Yawut yuy wëndeelu, di faj ñi rab jàpp, ñu di leen jéema ñaanal ci turu Yeesu Boroom bi naan: «Ci turu Yeesu, mi Pool di yégle, génnleen.» ¹⁴ Ñi doon def loolu, juróom ñaari doom lañu woon ci Sewa, mi doon sarxalkat bu mag ci Yawut yi.

¹⁵ Waaye bi ñu ko defee rab wa ne leen: «Xam naa Yeesu, xam naa it kuy Pool, waaye yéenay ñan?» ¹⁶ Ci kaw loolu nit ka rab jàpp song leen, not leen ñoom ñépp; mu soxore leen lool, ba ñu daw kér ga, def yaramu neen te gaañu bu metti.

¹⁷ Loolu siiw na ci ñépp, ñi dëkk Efes, di Yawut ak Gereg; tiitaange jàpp leen ñoom ñépp, ba ñu màggal turu Yeesu Boroom bi. ¹⁸ Bi loolu amee ñu bare ci ñi gëm ñew, di wesar ci kanam ñépp seeni jati luxus. ¹⁹ Te ñu bare ci ñi daan luxus, indi seeni téere, lakk leen ci kanam ñépp. Te bi ñu xaymaa njég la, mu tollook juróom fukki junnly poseti daraxma. ²⁰ Noonu la kàddu Boroom bi lawe, te not lépp.

²¹ Bi loolu wéyee Pool nas xel jém Yerusalem, jaar ci diiwaani Maseduwan ak Akayi. Mu ne: «Gannaaw bu ma fa demee, fáww ma seeti Room it.» ²² Mu yebal nag ci Maseduwan ñaari jaraafam, di Timote ak Erast, waaye moom mu des ab diir ci Asi.

Yëngub mbooloo mi ci Efes

²³ Fekk booba amoon na yëngu-yëngu bu réy ci lu aju ci Yoon wi. ²⁴ Ndaxte nit ku tudd Demetirus, di téggu xaalis buy defar nataali xaalis ngir màggal Artemis, daan na ci jariñu lu bare, moom ak ay nawleem. ²⁵ Noonu mu dajale leen ak seeni liggeykat ne leen: «Gaa ñi, xam ngeen ne sunu njariñ mu ngi aju ci liggeyay bii. ²⁶ Gis ngeen nag te dégg ne Pool male gémloo na bay fàbbi mbooloo mu bare, waxuma ci Efes rekk, waaye ci biir Asi gépp naan: “Yàlla yu ay loxo defar duñu ay yàlla.” ²⁷ Léegi kat loraangee ngi nuy yoot, te du yem ci xañ nu sunu liggeyay rekk, waaye it dina daaneel màggalukaayu Artemis sunu yàlla ju mag ji, tey neenal ndamam, moom mi Asi gépp te àddina sépp di màggal.»

²⁸ Bi ñu déggée loolu, mer mu réy tàbbi ci ñoom, ñuy yuuxu ne: «Artemis mu Efes màgg na!»

²⁹ Noonu dëkk bépp jaxasoo. Ñu bokk benn xalaat, daldi ne milib ca powukaay ba, diri Gayus ak Aristàrk, waa Maseduwan, ñi ànd ak Pool. ³⁰ Pool nag bëggä dugg ca mbooloo ma, waaye taalibe ya nanguwuñu ko. ³¹ Ñenn ca jawriñ nguur gi it, ñuy ay xaritam, yónnee ci moom, di ko dénk, mu baña jaay bakkanam ci dugg ca powukaay ba. ³² Noonu ndaje ma rëb, ba ñii di yuuxu lii, ñale di yuuxu laa, te ña ca gëna bare xamuñu lu waral ndaje ma. ³³ Ci kaw loolu Yawut ya jén Alegsàndar ci kanam, te mbooloo

ma di ko xaacu ay ndigal, mu daldi tållal loxoom, ngir làyyi ca mbooloo ma. ³⁴ Waaye bi ñu xamee ne Yawut la, ñépp a bokk benn baat, yuuxu diirub lu mat ñaari waxtu naan: «Artemis mu Efes màgg na!»

³⁵ Gannaaw loolu boroom dëkk ba dalal mbooloo ma ne leen:

«Yéen waa Efes, ana ku xamul ne dëkk Efes moo di wotukaayu màggalukaayu Artemis ak nataalam, bi wàccce asamaan? ³⁶ Gannaaw nag kenn manta weddi loolu, war ngeena dalal seen xel te baña sañaxu ci dara. ³⁷ Ndaxte nit ñii ngeen fi indi sàccuñu ca màggalukaay ya te sosaluñu sunu yàlla. ³⁸ Su fekee ne Demetirus ak ay nawleem jàankoonte nañu ak kenn, am na ay bési layoo ak ñu yilif réew mi; nañu fa woo ku ñu amleen-teel. ³⁹ Waaye su ngeen di laaj leneen, mbooloom dëgg dina ko àtte. ⁴⁰ Ndaxte fi mu ne man nañu noo jiiñ jògug mbooloo mi ndax li fi xew tey. Te bu loolu amee dunu am aw lay ci mbirum mbooloo mu rëb mii, ndaxte amul dara lu ko waral.» Bi mu waxee loolu nag, mu tas mbooloo ma.

20

Pool jaar na ci diiwaani Maseduwan ak Geres

¹ Bi yëngu-yëngu ba dalee, Pool woo taalibe ya fa moom, dooleel leen. Bi mu ko defee mu tåggoo ak ñoom, jóge fa, dellu diiwaanu Maseduwan. ² Noonu mu jaar ca bérab yooyu, di dooleel nit ñi ak wax yu bare; ba noppí mu dem réewu Geres, ³ toog fa ñetti weer. Waaye bi mu nekkee ci kaw tànki dugg gaal jém diiwaanu Siri, te Yawut yi lalal ko pexe, mu fas yéenee dellu, jaare Maseduwan. ⁴ Booba nag ñii ñoo ànd ak moom: Sopater, doomu Pirus mi dëkk Bere; Aristàrk ak Segond, ñi dëkk Tesalonig; Gayus,

mi dëkk Derbë, ak Timote; te it Tisig ak Torofim ñi dëkk Asi. ⁵ Ñooñu nag jiit, di nu nég dëkku Torowas. ⁶ Waaye naka nun, gannaaw màggalu Yawut, ga ñuy wax Mburu ma amul lawiir, nu dugg gaal ci Filib, def ci juróomi fan, fekksi leen Torowas, nu am fa juróom ñaari fan.

Pool dekkal na Ëtikus ci Torowas

⁷ Ca bés bu jëkk ca ayu-bés ga, booloo nanu ngir damm mburu ma. Te Pool, mi bëggoona dem ca ëllëg sa, di diisoo ak ñoom te waxtaanam law ba ci xaaju guddi. ⁸ Ca néeg bu kawe, ba nu booloo nag, amoon na fa làmp yu bare. ⁹ Noonu waxambaane wu tudd Ëtikus te toog ca palanteer ba, gëmméentu bay jeyaxu. Bi Pool di géna yaatal waxtaanam nag, nelaw daldi ko jàpp, mu xàwwikoo ca ñetteelu taax ma, daanu, ñu yékkati ko, fekk mu dee.

¹⁰ Waaye Pool wàcc, daldi sëgg ci kawam, roof ko loxoom ne leen: «Bàyyileen jooy yi, mu ngi dund.» ¹¹ Noonu mu yéegaat, damm mburu ma, lekk; ba noppo delluwaat ci waxtaanam, di ko yaatal ba ca njël, doora tággo. ¹² Naka waxambaane wa, ñu indi ko muy dund, ba seen xol sedd guyy.

Pool tággo na ak njiiiti mbooloom ñi gëm ca Efes

¹³ Nun nag nu jiit, dugg gaal jém Asos, fa nu Pool santon, nu jèle ko fa; fekk moom fas na yéeney dox, ba agsi fa. ¹⁴ Noonu mu fekksi nu ci Asos, nu jél ko ca gaal ga, dem Mitilen. ¹⁵ Gannaaw loolu gaal ga jóge fa, nu agsi ca ëllëg sa janook dunu Kiyos. Bés ba ca tegu nag nu jàll ba Samos, te ñetteelu fan ba nu àgg Mile. ¹⁶ Ndaxte Pool fasoon na yéenee teggi Efes, ngir baña yàgg

ci diiwaanu Asi; mu ngi doon gaawantu, ngir màggal, gi ñuy wax Pàntakot fekk ko Yerusalem.

¹⁷ Bi Pool eggee Mile nag, mu yónnee ca Efes, ngir woo njiiiti mbooloom ñi gëm. ¹⁸ Bi ñu ñewee, mu ne leen: «Yéen xam ngeen bu baax, ni ma doon doxale diirub sama ngan gépp ci seen biir, li dale ci bés bi ma jékkee teg tànk ci Asi ba tey. ¹⁹ Jaamu naa Boroom bi ci woyof gu mat ak ay rongoon, dékku ay nattu yu ma pexey Yawut yi indil. ²⁰ Xam ngeen ne masuma leena nëbb dara lu leen di jariñ, di leen jàngal ci kanam ñépp ak ca kér ya. ²¹ Dénk naa Yawut yi ak Gereg yi ne leen, ñu tuub seeni bàkkaar, ba waññiku ci Yàlla te gëm sunu Boroom Yeesu.

²² «Léegi maa ngi nii di dem Yerusalem, ci li ma Xelu Yàlla mi xiirtal, te xawma lu ma fay dal.

²³ Xam naa rekk ne ci dëkkoo dékk Xel mu Sell mi xamal na ma ne ay buum ak ay metit ñu ngi may néng. ²⁴ Waaye sama bakkan soxalu ma, su fekkee bey naa sama sas, ba matal liggey, bi ma Boroom bi dénk, maanaam ma seedeel ci ñépp xibaaru jàmm, bi èmb yiwu Yàlla.

²⁵ «Fi mu ne nag xam naa ne dootuleen gis sama kanam, yéen ñépp ñi ma jaaroon ci seen biir, di yégle nguuru Yàlla. ²⁶ Moo tax may dëggal tey jii ne wàccoo naa ak yéen ñépp bés pénc.

²⁷ Ndaxte ñeebluwuma leen, ci di leen xamal lépp li Yàlla digle.

²⁸ Wottuleen nag seen bopp te wottu coggal jépp, ji leen Xel mu Sell mi def sàmm, ngeen sàmm mbooloo, mi Yàlla jotal boppam ak deretu Doomam. ²⁹ Xam naa ne bu ma leen wonee gannaaw, bukki yu soxor dinañu tåbbi ci coggal ji te duñu ci ñeeblu kenn. ³⁰ Ay nit dinañu jóg ci seen biir sax, di wax luy sàanke, ngir sàkku

ay taalibe. ³¹ Foogleen nag, di fàttaliku ne diirub ñetti at, guddi ak bëccëg, masumaa noppi di leen artu kenn ku nekk ci yéen ak ay rongoon.

³² «Léegi nag maa ngi leen di dénk Boroom bi, moom ak kàddug yiwan, gi leen mana dëgëral te may leen cér ci biir gaayi Yalla yu sell yépp. ³³ Nammuma xaalisu kenn mbaa wurusam mbaa koddaayam. ³⁴ Xam ngeen ne faj naa samay soxla ak soxlay ñi ànd ak man ci sama loxo yii. ³⁵ Ci lépp won naa leen royukaay, ci li nu wara dimbali ñi néew doole te fàttaliku li Yeesu Boroom bi wax moom ci boppam ne: "Joxe moo gëna barkeel nangu."»

³⁶ Bi mu waxee loolu, mu sukk ak ñoom ñépp, ñaan ci Yalla. ³⁷ Te ñépp jooy bu metti, di laxasu ci baatu Pool, fóon ko bu baax. ³⁸ Li leen gëna teg aw tiis mooy li mu leen wax: «Dootuleen gis sama kanam.» Noonu ñu gunge ko ba ca gaal ga.

21

*Pool jublu na ci dëkku
Yerusalem*

¹ Bi nga xamee ne tàggoo nanu ak ñoom ci naqar, nu dugg gaal, jubal dunu Kos. Te ca ñellëg sa nu dem ba teer ca Rodd, ba noppi jôge fa, jàll ba Patara. ² Foofa nag nu gis gaal guy jàll ba Fenisi, nu dugg ca, mu daldi teddi. ³ Noonu nu séen dunu Sipar, bàyyi ko ci sunu càmmoñ, jublu diiwaanu Siri, nu teersi Tir. Ndaxte foofa la gaal gi wara yebbee la mu yeboon. ⁴ Nu wut taalibe ya, ba gis leen, toog ak ñoom juróom ñaari fan. Ñoom nag ñu ne Pool ci li leen Xelu Yalla mi may, mu baña dem Yerusalem. ⁵ Moona bi jataayu gaal ga matee, nu awaat ci yoon

wi. Te ñépp gunge nu, ñoom ak seeni soxna ak seeni doom; nu génn dëkk ba, sukk ca tefes ga, ñaan ci Yalla. ⁶ Noonu nu tàggoo ak ñoom, dugg ca gaal ga, ñu dellu seen kér.

⁷ Bi nu jógee Tir nag, nu demaat ci géej, ba teer Patolemayis. Foofa nu nuyu bokk ya, yendu, fanaan.

⁸ Nu jóge fa ca ñellëg sa, ñéw ba ca dëkku Sesare. Nu dugg ca kér Filib, taskatu xibaaru jàmm bi, mi bokk ci Juróom ñaar ña*, nu dal fa moom. ⁹ Amoon na ñeenti doom yuy janq, ñuy wax ci kàddug Yalla.

¹⁰ Bi nu fa nekkee ay fan nag, yonent bu tudd Agabus jóge Yude, agsi. ¹¹ Mu ñéw ci nun, daldi yeew ay loxoom ak i tànkam ak laxasaayu Pool naan: «Nii la Xel mu Sell mi waxe: "Ki moom laxasay gii, Yawut yi dinañu ko yeewe nii ca Yerusalem, jébbal ko ñi dul Yawut."»

¹² Bi nu déggée loolu, nun ak ña fa nekk nu ñaan Pool, mu baña dem Yerusalem. ¹³ Ci kaw loolu Pool ne: «Lu ngeen di jooy, di yàq sama xol? Bañuma ñu yeew ma rekk, waaye nangu naa sax, ñu rey ma ci Yerusalem ngir turu Yeesu Boroom bi.» ¹⁴ Bi nu ko manula dëpp, nu noppi ne: «Kon na coobarey Boroom bi am!»

¹⁵ Gannaaw fan yooyu nu defaru, ngir dem Yerusalem.

¹⁶ Noonu ay taalibe yu dëkk Sesare ànd ak nun, yóbbu nu ca nit ku tudd Manason, fu nu wara dal; moom nag nitu Sipar la woon, di taalibe bu yàgg.

Pool ci dëkku Yerusalem

¹⁷ Bi nu agsee Yerusalem nag, taalibe ya teeru nu ak mbég.

¹⁸ Ca ñellëg sa Pool ànd ak nun, seeti Saag, fekk njiit yépp teew fa. ¹⁹ Noonu Pool nuyu leen, nettali leen benn-benn li Yalla def

* **21:8** Juróom ñaar ñooy ñi doon séddale ndimbalu mbooloo ma ca Yerusalem. Seetal 6.5.

ci biir ñi dul Yawut, jaarale ko ci liggéeyam.

²⁰ Bi ko njiit ya déggee, ñu maggall Yälla ne ko: «Mbokk mi, gis nga ne am na ay junniy Yawut ñu gém, te ñépp a sawar ci yoonu Musaa. ²¹ Dégg nañu ci sa mbir nag ne yaa ngi jängal Yawut yépp, yi dëkk ci biir ñi dul Yawut, ñu báyyi yoonu Musaa te baña xarafal seeni doom mbaa topp sunuy aada. ²² Lu nu ci wara def nag? Ndaxte ci lu wér dinañu xam ne ñew nga. ²³ Nu ngi lay digal nag, nga def nii: am na ci nun ñeenti góor ñu dige ak Yälla. ²⁴ Jél leen, bokk ak ñoom setlu, te nga gáddu seen peyu wateef. Noonu ñépp dinañu xam ne li ñu déggoon ci sa mbir du dëgg, waaye yaa ngi jéf tey sàmm yoonu Musaa. ²⁵ Naka ñi dul Yawut ñi gém, bind nanu leen li nu àtte ne, ñu moytu ñam wu ñu tuuroo xérém te moytu deretu médd ak njaaloo.»

²⁶ Bi ñu ko waxee, Pool jél nit ña te ca ñéleg sa mu bokk setlu ak ñoom, ñu dugg ca kér Yälla ga. Ñu xamle ban bés la seen setlu di àgg, di bés bu ñuy jébbale sarax ngir kenn ku nekk ci ñoom.

Japp nañu Pool

²⁷ Bi àppu juróom ñaari fan ya di bëgga jeex, Yawut yi jóge diiwaanu Asi gis Pool ca kér Yälla ga. Ñu daldi jógloo mbooloo mépp, japp ko, ²⁸ di xaacu ne: «Wallee, wallee, yéen bokki Israyil! Waa jaa ngi nii, moom miy waare fépp ak ci ñépp, bay suufeel sunu xeet ak yoonu Musaa ak bérab bii; dugal na sax ay Gereg fii ci kér Yälla gi, ba indi sobe ci bérab bu sell bii.» ²⁹ Li tax ñu wax looloo, mooy gisoon nañu Torofim mu Efes, ànd ak moom ca dëkk ba, te ñu yaakaar ne Pool dugal na ko ca kér Yälla ga.

³⁰ Noonu dëkk ba bépp màbb, mbooloo ma ne këpp, ñu japp Pool, génne ko ca kér Yälla ga. Ca saa sa ñu tēj bunt ya. ³¹ Bi ñu koy wuta rey, xibaar ba agsi ba ca kilifag mbooloom xarekat ba, naan Yerusalem gépp jaxasoo na. ³² Ca saa sa mu ànd ak ay xarekat ak ay njiiti xare, ne jaas wàcc ci ñoom. Bi Yawut ya gisee kilifa ga ak xarekat ya nag, ñu daldi báyyi dór, ya ñu doon dór Pool.

³³ Noonu kilifa ga jegesi japp ko, santaane ñu jéng ko ak ñaari cällala. Bi ñu ko defee mu laaj ku mu doon ak lu mu def. ³⁴ Waaye ci biir mbooloo ma, bu ñii nee lii, ña ca des ne laa. Kon nag gannaaw manu caa xam dara lu wóor ndax coow li, mu santaane, ñu yóbbu ko ci biir tata ja. ³⁵ Bi Pool eggee ca yéegukaayu tata ja, aaytalu mbooloo ma réy, ba ay xarekat fab ko. ³⁶ Ndaxte mbooloo maa nga ko topp, di xaacu ne: «Reyleen kol!»

*Pool layoo na ak waa
Yerusalem*

³⁷ Bi ñu koy bëgga dugal ca tata ja, Pool ne kilifa ga: «Ndax man naa laa wax dara?» Mu ne ko: «Yaw dégg nga gereg?

³⁸ Kon nekkuloo waayi Misra, jooju jógloo woon nit ñi keroog te yóbbu woon ñeenti junniy bómkat ca mändij ma?» ³⁹ Pool ne ko: «Man Yawut laa, di jaambur ci Tars, dëkk bu am tur ci diiwaanu Silisi. Maa ngi lay ñaan, ma wax ak mbooloo mi.» ⁴⁰ Te kilifa ga may ko ko. Noonu Pool taxaw ca yéegukaay ba, tàllal loxoom mbooloo ma, ñu daldi ne tekk. Mu wax ak ñoom ci lakkú yawut ne:

22

¹ «Yéen bokk yi ak baay yi, dégluleen samaw lay.» ² Bi ñu déggee, mu di leen wax ci lakkú yawut, ñu gën ne xerem.

Noonu Pool ne leen: ³ «Man Yawut laa, juddoo Tars ci diiwaanu Silisi, yaroo ci dëkk bii. Taalibe laa woon ci Gamaleel, mu jängal ma bu wér yoonu sunuy maam, ba ma sawar ci Yalla, mel ni yéen ñiépp tey. ⁴ Daan naa fitnaal ñia bokkoon ci yoon wii, ba di ci rey sax; yeew naa góor ak jigéen, tøj leen; ⁵ sarxalkat bu mag ba ak mbooloom njiit yi yépp man nañu ma cee seede. Am bés ñu bindal ma ay bataaxal ngir bokki Damaas. Ma doon fa dem, ngir yeew ñia fa nekkoon, indi leen Yerusalem, ngir ñu yar leen.

⁶ «Waaye ci digg bëccëg, bi ma jaaree ca yoon wa, ba jëgesi Damaas, ca saa sa leer gu mag jöge asamaan, melax ba èmb ma. ⁷ Ma daldi ne nérëm ci suuf, dégg baat bu ma ne: "Sóol, Sóol, lu tax nga di ma fitnaal?" ⁸ Ma ne ko: "Yaa di kan, Boroom bi?" Mu ne ma: "Maa di Yeesum Nasaret, mi ngay fitnaal." ⁹ Ñi ma àndaloon gis nañu leer ga, waaye déggunu baatu ka doon wax ak man. ¹⁰ Noonu ma laaj ko: "Lu ma wara def, Boroom bi?" Boroom bi ne ma: "Jógal dem Damaas, foofa dees na la biral lépp, li ma la yen." ¹¹ Gannaaw gisuma woon dara ndax leeraayu melxat ga, ñia ma àndal wommat ma, ma ñëw Damaas.

¹² «Bi ma ko defee ku tudd Anañas ñiéw ci man. Nit ku ragal Yalla la woon ci sàmm yoonu Musaa, te Yawuti Damaas yépp seedeel ko lu baax. ¹³ Mu taxaw ci sama wet ne ma: "Sóol sama mbokk, delluwaatal di gis." Noonu ma daldi gisaat ca saa sa, xool ko. ¹⁴ Mu ne ma: "Sunu Yällay maam tånn na la, ba may la, nga xam coobareem te gis Aji Jub ji te nga dégg ay waxam. ¹⁵ Ndaxte li nga gis te dégg ko, dinga ko seede ci ñiépp. ¹⁶ Léegi nag, looy nég? Jógal, ñu sóob la ci ndox, nga set ci say bàkkaar ci

tudd turu Yeesu."

¹⁷ «Bi ma délse Yerusalem nag, di ñaan ca kér Yalla ga, leer tàbbi ci man. ¹⁸ Ma daldi gis Boroom bi, mu ne ma: "Génnal Yerusalem nu mu gëna gaawe, ndaxte duñu nangu li ngay seede ci man." ¹⁹ Ma ne ko: "Boroom bi, xam nañu ne dama daan wér jängoo jängu, di tøj kaso ak di dóor ay yar ñi la gëm. ²⁰ Rax-ca-dolli bi ñu tuuree deretu Ecen, mi la doon seedeel, teewe naa ko, ànd ca, bay wottu sax yérey ñi ko doon rey." ²¹ Waaye Boroom bi ne ma: "Demal, dinaa la yebal fu sore, nga jëm ci xeeti ñi dul Yawut."»

Pool wone na ne jaambur la ci nguuru Room

²² Mbooloo ma déglu ko nag ba ca wax jooju, waaye bi ñu déggée loolu, ñu daldi yuuxu naan: «Farleen ko ci àddina! Yembar mu mel ni moom yeyoowula dund!» ²³ Ñu daldi yuuxu ak di sànni seeni yére, tibb suuf, di callmeeru. ²⁴ Noonu kilifa ga santaane, ñu dugal Pool ca tata ja te caw ko ay yar yu metti, laaj ko ba xam lu tax ñu di ko yuuxoo nii. ²⁵ Waaye bi ñu koy joñ ak ay der, Pool ne njiitu xare ba fa taxaw: «Ndax am nga sañ-sañu dóor ay yar jaamburu Room, te fekk yoon dabu ko sax?»

²⁶ Bi ko njiit la déggée, mu fekki kilifaam, yégal ko ko; mu ne ko: «Ndax xam nga li ngay def? Nit kale jaambur la ci Room.»

²⁷ Noonu kilifa ga ñiéw laaj Pool: «Wax ma, ndax jaambur nga ci Room?» Mu ne ko: «Waaw, moom laa.» ²⁸ Kilifa ga ne ko: «Man Fey naa xaalis bu bare, ngir nekk jaambur ci Room.» Waaye Pool ne ko: «Man de dama koo judduwaale.» ²⁹ Ñi ko bëggoona dóor ay yar nag randu ko ca saa sa. Te kilifa ga sax tiit ci xam ne Pool jaamburu Room la, te yeewlu na ko.

Déj nañu Pool ca kureelu àttekat Yawut ya

³⁰ Ca ëllég sa kilifa ga bàyyi ko, ndaxte bëggoon na xam bu wóor lu ko Yawut ya jiiñ. Mu santaane ne, sarxalkat yu mag ya dajaloo, ñoom ak kureelu àttekat ya. Gannaaw loolu mu indilu Pool, déj ko ci seen kanam.

23

¹ Noonu Pool xool jàkk géew ba ne leen: «Bokk yi, ci xel mu dal laa doxale ci kanam Yàlla ba ci bésu tey bi.» ² Ci kaw loolu sarxalkat bu mag ba, di ku ñuy wax Anañas, sant ña taxaw ca wetam, ñu fél gémmiñam. ³ Pool ne ko: «Yàlla dina la dóor, yaw mi naaféq, bay samandaay miir bu joy bu ñu weexal. Yaa ngi toog di ma àtte, ci li yoon wi digle, ba noppo santaane ñu dóor ma, ci li yoon wi tere!» ⁴ Waaye ña taxaw ca wetam ne ko: «Ndax dangay xas sarxalkat bu mag, bi Yàlla fal?» ⁵ Pool ne leen: «Bokk yi, xawma woon ne sarxalkat bu mag bi la, ndaxte téral nañu ci Mbind mi ne: "Bul wax lu bon sa kilifag xeet."»

⁶ Naka noona Pool, mi xam ne genn-wàllu kureel ga bokk nañu ci taríixab Sadusen ya, te ña ca des bokk ci taríixab Farisen ya, mu wax ci kaw ci biir géew ba ne: «Bokk yi, man Farisen laa, te Farisen moo ma jur; li tax ñu may àtte tey mooy sama yaakaar ci ne, ñi dee dinañu dekki.» ⁷ Bi mu waxee loolu nag, werante wu metti daldi xew diggante Farisen ya ak Sadusen ya, ba mbooloo ma xàjjalikoo. ⁸ Ndaxte Sadusen yi nanguwuñu ne ndekkite mbaa malaaka mbaa rab, dara am na ci, waaye Farisen nangu nañu yooyu yépp.

⁹ Ci kaw loolu nag coow lu bare daldi jib. Ñenn ca xutbakat, ya bokk ca Farisen ya, ne bérét, daldi

xuloo bu metti ne: «Gisunu dara lu bon ci nit kii. Su fekkeente ne rab a ko wax mbaa malaaka...?» ¹⁰ Noonu xuloo ba daldi géna tàng, ba kilifa ga ragal ne, nit ñi dinañu daggaate Pool. Kon mu sant xarekat ya, ñu wàcc, nangu Pool ci ñoom, yóbbu ko ca tata ja. ¹¹ Ca guddi ga nag Boroom bi taxaw ci wetu Pool ne ko: «Takkal sa fit; ni nga ma seedee ci Yerusalem, noonu nga may seedee ca Room.»

Yawut ya lal na pexe ngir rey Pool

¹² Bi bët setee Yawut ya daldi lal pexe; ñu dige ci ngiñ ne duñu lekkati, duñu naanati, ba kera ñuy rey Pool. ¹³ Ña lal pexe ma, seen lim épp na ñeent fukk. ¹⁴ Noonu ñu dem ca sarxalkat yu mag ya ak njiit ya ne leen: «Giñ nanu ne dunu mos dara, ba kera nuy rey Pool. ¹⁵ Léegi nag yéen ak kureelu àttekat ya, laajleen kilifa ga, mu indi ko ci seen kanam, mel ni dangeena bëgga seet mbiram bu gëna wóor. Bu ko defee nun dinanu fagaru, ngir rey ko, bala moo agsi.»

¹⁶ Waaye jarbaatu Pool yég fir ga, mu dem, dugg ca tata ja, yégal ko Pool. ¹⁷ Bi ko Pool déggée, mu woo kenn ca njiiti xare ba ne ko: «Yóbbul waxambaane wii ca kilifa ga, ndax am na lu mu ko wara yégal.» ¹⁸ Njiit la jël ko, yóbbu ko ca kilifa ga ne ko: «Pool, mi ñu jàpp, moo ma woo, ñaan ma, ma indil la waxambaane wii, ndaxte am na lu mu lay wax.»

¹⁹ Noonu kilifa ga jàpp ci loxob waxambaane wa, wéetoo ak moom, laaj ko: «Loo ma bëgga yégal?» ²⁰ Mu ne: «Yawut yi dañoo dige, ngir ñaan la, nga indi Pool ëllég ca kanam kureelu àttekat ya, mel ni dañoo bëgga seet mbiram bu gëna wóor. ²¹ Bu leen ko may, ndaxte lu épp ñeent fukk ci ñoom ñu ngi koy lalal fir.

Dige nañu ak ngiñ ne dootuñu lekk, dootuñu naan, li feek reyuñu ko; fi mu ne sax fagaru nañu, dixaar, nga nangu.»²² Kilifa ga nag sant waxambaane wa, mu bañ koo àgge kenn, ba noppo mu yiwi ko, mu dem.

Yóbbu nañu Pool dëkku Sesare
²³ Bi mu ko defee mu woo ñaar ci njiiiti xare ba ne leen: «Waajal-leen ñaar téeméeri xarekat ak juróom ñaar fukki gawar ak ñaar téeméeri nit ñu gánnayaayoo xeej, ngeen dem Sesare ci juróom ñeenti waxtu ci guddi.²⁴ Wutaleen it Pool lu mu war, ngeen yóbbu ko ci jàmm ak salaam ba ca Feligsë, boroom réew mi.»²⁵ Noonu mu bind bataaxal bii:

²⁶ Yaw Feligsë mu tedd mi, di boroom réew mi; man Kélodd Lisiyas maa ngi lay nuyu.
²⁷ Yawut yi jàpp nañu nit kii, bëgg koo rey, waaye bi ma yégee ne jaambur la ci Room, wallu naa ko ak ay xarekat, ba musal ko.²⁸ Bëggooon naa xam lu tax ñu kalaame ko. Moo tax ma yóbbu ko ca kanam seen kureelu àttekat ya.²⁹ Gis naa ne li ñu ko jiiñ mu ngi aju ci ay werantey seen yoon, waaye jiiñuñu ko dara lu jar dee mbaa jéng.³⁰ Te bi ma déggee ne ñu ngi koy fexeel, yebal naa ko ci yaw ci saa si. Sant naa nag ñi ko kalaame, ñu xamal la seen lay.

³¹ Noonu xarekat ya jël Pool ci guddi, indi ko ba ca dëkku Antipataris, ni ñu leen ko sante.
³² Ca ëllég sa ñu waññiku, délsi ca tata ja, bàyyi gawar ga, ñu gunge ko.³³ Bi gawar ga àggee Sesare, ñu jox boroom réew ma bataaxal ba, jébbal ko Pool.³⁴ Bi loolu amee boroom réew ma jàng bataaxal ba, laaj ci ban diiwaan la Pool dëkk. Bi mu yégee ne mu

ngi dëkk Silisi,³⁵ Mu ne ko: «Kon bu ñi la kalaame ñëwee, dinga layoo.» Mu santaane nag, ñu denc ko ca kér buur ba Erodd.

24

Pool lay na ci kanam Feligsë, boroom réew ma.

¹ Bi juróomi fan wéyee, Anañas sarxalkat bu mag ba dikk, ànd ak ay njiiit ak layookat bu tudd Tertul, ñu woo Pool ci yoon fa kanam boroom réew ma.² Noonu ñu woo Pool, te Tertul daldi ko jiiñ naan: «Yaw Feligsë mu tedd mi, sa nguur jural na nu jàmm ju neex, te sa jàppandil soppi na lu bare ci sunu xeet.³ Gis nanu ko fépp ak ci lépp, di la gérém ak sunu xol bépp.⁴ Waaye ngir baña yàggal jataay bi, maa ngi lay ñaan ci sa lewetaay, nga déglu nu ci lu gàtt.⁵ Ndaxte ci mbirum nit kii teew, gis nanu ne rambaaj la, buy indi xëccoo ci Yawut yi ci àddina sépp, di njiiitu mbooloo mu ñuy wax Nasaren.⁶⁻⁷ Dem na ba jéema teddadil sax kér Yàlla ga, waaye jàpp nanu ko.⁸ Soo ko laajee, yaw ci sa bopp, dinga gis ne li nu koy jiiñ dëgg la.»⁹ Ci kaw loolu Yawut ya ànd ca, di dëggal ne loolu wóor na.

¹⁰ Bi loolu amee boroom réew ma jox Pool kàddu gi. Noonu mu làyyi ne:

«Xam naa ne yaa ngi àtte xeet wi diirub at yu bare, moo tax maa ngi làyyi ak kólute.¹¹ Man ngaa wóorliku ne èppagul fukki fan ak ñaar demoon naa Yerusalem ngir màggali.¹² Te kenn gisu ma, maay werante mbaa di jógloo mbooloo, muy ca kér Yàlla ga mbaa ca jàngu ya mbaa ci biir dëkk ba.¹³ Te manuñoo firndeel dara ci li ñu may jiiñ léegi.¹⁴ Waaye nangu naa ci sa kanam ne maa ngi jaamu Yàllay sunuy maam, ci topp yoon wi ñu ne mooy tariixa; terewul ne lépp

li ŋu tēral ci yoonu Musaa ak li yonent yi bind, gëm naa ko.

¹⁵ Te bokk naa ak ŋoom yaakaar ci Yalla, ne ŋi jub ak ŋi jubadi dinañu dekki keroog yawmelxayaam. ¹⁶ Moo tax fu ma tollu, maa ngi góor-góorlu, ngir am xel mu dal fa kanam Yalla ak fa kanam nit ŋi.

¹⁷ «Noonu gannaaw gëjeb at yu bare ŋew naa, ngir indil sama xeet ndimbal te jébbal Yalla ay sarax. ¹⁸ Bi ma koy def nag, gis nañu ma ca kér Yalla ga, ma setlu ba noppo, fekk ànduma ak mbooloo te indiwuma benn coow. ¹⁹ Waaye ay Yawut yu dékk Asi—xanaa kay ŋoo waroona ŋew ci sa kanam, di ma kalaame, bu ŋu amee dara lu ŋu may topp. ²⁰ Waaye it na nit ŋii wax ci lan laa tooñe ci jataayu géewub àtte ba, ²¹ xanaa li ma waxoon ca kaw ci seen biir rekk ne: “Mbirum ndekkitel ŋi dee moo tax ngeen déj ma ci seen kanam tey!”»

²² Bi mu waxee noonu, Feligsë mi xam bu wóor mbirum yoon wi, yiwi leen ba beneen yoon. Mu ne leen: «Bu Lisiyas kilifag xare bi ŋewe, dinaa àtte seen mbir.» ²³ Noonu mu sant njitu xare ba ne ko: «Nanga wottu Pool, waaye nga may ko féex, te bàyyi ay xaritam, ŋu topptoo ko.»

²⁴ Bi ay fan wéyee, Feligsë ŋéwaat, ànd ak soxnaam Dursil, miy Yawut. Noonu mu woolu Pool, di ko déglu ci mbirum gëm Yeesu Kirist. ²⁵ Waaye bi Pool di waxtaan ci mbirum njub ak moom sa bopp ak bés pénc, Feligsë daldi tiit, yiwi ko ne ko: «Demal, bu ma amee jot, dinaa la woolu.» ²⁶ Fekk yaakaaroon na it ne, Pool dina ko jox xaalis; kon mu di ko farala woolu, ngir waxtaan ak moom.

²⁷ Bi ŋaari at weesoo nag, amoon na ku wuutu Feligsë, tudd Porsiyus Festus. Noonu Feligsë,

mi bëggoo lu neex Yawut ya, bàyyi Pool ca kasoo ba.

25

Pool làyyi na ca kanam Festus

¹ Bi Festus teersee ci diiwaanam, mu teg ca ŋetti fan, dem Yerusalem. ² Noonu sarxalkat yu mag ya ak njitti Yawut ya kalaame Pool ci moom. ³ Nyu sàkku ndimbal ci moom, di ko ŋaan bu wér, mu yónni Pool Yerusalem, fekk lal nañu firu rey ko ca yoon wa. ⁴ Waaye Festus ne leen: «Nyngi wottu Pool ca Sesare, te dinaa fa dem fi ak fan yu néew.» ⁵ Mu ne leen: «Ni am maana ci yéen nag, nangeen ànd ak man, layooji ak nit ka, bu dee tooñ na.»

⁶ Noonu Festus am fa ŋoom juróom ŋett ba fukki fan, ba noppo dem Sesare. Ca èllég sa mu toog ca àttekaay ba, joxe ndigal, ŋu indi Pool. ⁷ Bi mu ŋewe nag, Yawut ya jóge Yerusalem wér ko, di ko jiiñ tooñ yu bare te réy, te manuñu leena firndeel.

⁸ Noonu Pool làyyi ne: «Tooñuma yoonu Yawut ya, tooñuma kér Yalla ga, tooñuma buur ba Sesaar.» ⁹ Ci kaw loolu Festus, mi bëgg lu neex Yawut ya, wax Pool ne: «Ndax bëgguloo dem Yerusalem, nga layoo fa ci mbir yii ci sama kanam?»

¹⁰ Waaye Pool ne ko: «Maa ngi nii taxaw ci kanam àttekaayu buur Sesaar; te fii lañu ma wara àtee. Te yaw ci sa bopp xam nga bu baax ne tooñuma Yawut yi. ¹¹ Su ma tooñoon mbaa ma def lu bon lu jar dee, kon duma tinu ngir baña dee. Waaye bu li ŋu may jiiñ taxawul, kenn sañu ma leena jébbal. Dénk naa sama mbir Sesaar.»

¹² Bi mu waxee loolu, Festus gise ak ŋi ko wér, mu ne ko: «Dénk nga sa mbir Sesaar, kon ci moom ngay dem.»

*Festus diisoo na ak buur
Agaripa*

¹³ Ba ñu ca tegee ay fan, buur Agaripa ak Berenis ñew Sesare, ngir nuyusi Festus. ¹⁴ Bi seen ngan di ruus nag, Festus diis buur ba mbirum Pool ne ko: «Feligsé batale na nu ak kenn ku ñu tēj. ¹⁵ Bi ma nekkee Yerusalem, sarxalkat yu mag ya ak njiti Yawut ya kalaame nañu ko ci man, ñaan ma, ma daan ko. ¹⁶ Waaye ma ne leen: «Jébbale nit, fekk jàkkaarloowul ak ñi koy jiiñ, ba mana làyyil boppam ci li ñu koy jiiñ, loolu dëppoowul ak aaday nguuru Room.» ¹⁷ Bi ñu àndee ak man ba fii nag, randaluma mbir mi, waaye ca ñellëg sa sax toog naa ca àttekaay ba, joxe ndigal, ñu indi nit kooku. ¹⁸ Ñi koy kalaame nag, bi ñu taxawee, jiiñuñu ko benn ñaawteef ci yi ma yaakaaroon, ¹⁹ waaye ñuy werante rekk ak moom ci seen yoon ak ci mbirum ku tudd Yeesu, mi dee, te Pool sax ci ne mu ngi dund. ²⁰ Gannaaw lijjanti mbir moomu jafe woon na ma lool nag, ma laaj ko, ndax bëgg na dem Yerusalem, layooji fa ci mbir yooyu. ²¹ Waaye Pool ñaan, nu fomm mbiram, ba kera buur bu tedd ba di ko àtte. Noonu santaane naa ñu aj ko, ba keroog ma koy yónnee Sesaar.»

²² Booba nag Agaripa ne Festus: «Man sax bëgg naa dégg nit kooku.» Festus ne ko: «Bu ñellëgee dinga ko dégg.»

Pool teew na ci kanam Agaripa

²³ Ca ñellëg sa nag Agaripa ak Berenis ñew bu xumb, ñu dugg ca néegu àtte ba, ànd ak kilifay xare ba ak ña am maana ca dëkk ba. Noonu Festus joxe ndigal, ñu indi Pool.

²⁴ Bi mu ñëwee, Festus ne: «Buur Agaripa ak yéen ñépp, ñi fi teew tey, nit kaa ngi nii! Mbiram moo tax mbooloom Yawut yépp, tuy ci Yerusalem, tuy

fii, wér ma di yuuuxu ne: «Nit kii waratula dund.» ²⁵ Waaye gis naa ne deful dara lu jar dee. Moona, gannaaw moom ci boppam dénk na boppam buur bu tedd ba, fas naa yéene yónnee ko ko. ²⁶ Fekk awma dara lu wóor ci mbiram, lu ma mana bind sang bi. Moo tax ma indi ko ci seen kanam, rawatina ci sa kanam, buur Agaripa, ngir sunu jataay may ma lu ma bind. ²⁷ Ndaxte yaakaar naa ne yónnee ku ñu tēj, te bañcaa boole lu ko waral, àndul ak xel.»

26

Layu Pool fa kanam Agaripa

¹ Bi mu ko waxee, Agaripa ne Pool: «Jélal kàddu gi.» Noonu Pool tållal loxoom, daldi làyyi ne:

² «Buur Agaripa, ma làyyi ci sa kanam tey ci lépp li ma Yawut yiy jiiñ, xol bu sedd la ci man, ³ ndaxte xam nga bu baax aaday Yawut yi ak seeni werantey yoon. Kon maa ngi lay ñaan, nga déglu ma ak muñ.

⁴ «Ci lu jém ci Yawut yi, xam nañu sama dund li dale ci samag ndaw, tuy ci sama biir xeet, tuy ci Yerusalem. ⁵ Xam nañu ma bu yágg te man nañoo seede, su leen neexee, ne daan naa dund ni Farisen, te mooy tariixa bi gëna diis ci sunu diine. ⁶ Li ma indi ci kureelu àttekat yii nag, mooy yaakaar ne Yàlla dina amal li mu digoon sunuy maam. ⁷ Dige booba la fukki giir ak ñaar yu bánni Israyil di sàkku, ngir jot ko, ci jaamu Yàlla ak cawarte guddi ak bëccëg. Yaw buur, yaakaar joojoo tax ñu may kalaame, ñoom Yawut yi. ⁸ Lu tax seen xel dàq ne Yàlla dina dekkal ñi dee?»

⁹ «Man sax ci sama bopp defe woon naa ne war naa def lu bare, ngir suufeel turu Yeesum Nasaret. ¹⁰ Daan naa ko def ci Yerusalem,

ba noppa ma jot sañ-sañ ci sarxalkat yu mag ya, bay tēj gaayi Yàlla yu bare. Rax-ca-dolli ku ñu ci masoona bëggä rey, ànd naa ci.
¹¹ Daan naa wér jàngoo jàngu, di leen teg toskare te di leen jéema weddiloo. Te sama mer daa na tar, ba ma di leen xañ ba ca dëkk yu sore, ngir fitnaal leen.

¹² «Noonu am bés, may dem dëkku Damaas, yor sañ-sañ ak ndigalu sarxalkat yu mag ya.
¹³ Ca njolloor, buur bi, gis naa ca yoon wa leer gu jóge asamaan ne ràyy, ba raw leelu jant, melax ba èmb ma, man ak ñi ma àndal.
¹⁴ Nu ne nérém ci suuf, ma dégg baat bu ma wax ci lakkhu yawut ne: "Sóol, Sóol, lu tax nga di ma fitnaal? Ngay bëre ak man ni fas wuy wonjeetu ku koy jam dëgël, metti na ci yaw."

¹⁵ «Noonu ma ne ko: "Yaa di kan, Boroom bi?" Boroom bi ne ma: "Maa di Yeesu, mi ngay fitnaal.
¹⁶ Waaye jógal taxaw. Lii moo tax ma feeñu la: teg naa la yen, nga di ma seedeel ci lépp li nga gis ci man ak li ma lay feeñuji.
¹⁷ Dinaa la musal ci bànni Israyil ak ci ñi dul Yawut. Ci ñoom laa lay yebal,
¹⁸ ngir ubbi seeni bët, nga jéle leen ci lëndëm, tàbbal leen ci leer, nga nangoo leen ci sañ-sañu Seytaane, waññi leen ci Yàlla, ma baal leen seeni bakkhaar te may leen cér ci biir sama gaa yi sell ci kaw ngëm."

¹⁹ «Kon nag buur Agaripa, woruma li ma Yàlla yen ci peeñu.
²⁰ Waaye li tàmbali ci Damaas, teg ci dëkku Yerusalem ak réewu Yawut mépp, ba agsi ci ñi dul Yawut, yégal naa leen, ñu tuub seeni bakkhaar te waññiku ci Yàlla, bay jéf lu déppook réccu.
²¹ Loolu nag moo waral Yawut yi jàpp ma ca kér Yàlla ga, di ma fexee rey.
²² Waaye gannaaw Yàllaa ngi may taxawu ba tey, maa ngi taxaw fi, di ko seedeel

ci mag ak ndaw; yokkuma dara ci li yonent yi ak Musaa xamle woon lu jiit, ²³ maanaam Almasi bi dina dékku ay coono, te mooy jékka dekki, bay jollil leer ci bànni Israyil ak ñi dul Yawut.»

²⁴ Bi muy làyyee nii, Festus daldi ko gëdd ak baat bu kawe ne ko: «Dangaa dof, Pool! Xanaa sa njàng mu réy mi da laa xañ sago.»

²⁵ Waaye Pool ne ko: «Festus mu tedd mi, dofuma; waaye lu déggü laay wax te ànd ak sago.

²⁶ Yëf yii leer na buur bi, moo tax maa ngi koy wax ak kóolute. Wóor naa ne dara ci lii may wax umpu ko, ndaxte lii amewul ciy ruq.
²⁷ Yaw buur Agaripa, ndax gëmuloo yonent yi? Xam naa bu wér ne gëm nga.»

²⁸ Noonu Agaripa ne Pool: «Xanaa yaw, ci diir bu gàtt bii rekk, nga ma bëggä dugale ci gaayi Kirist!»
²⁹ Pool ne ko: «Muy tey, muy èllëg, waxuma yaw rekk waaye it ñi may déglu tey ñépp, na Yàlla def, ba ngeen fekksi ma ci li ma nekk, lu moy jéng yii!»

³⁰ Ci kaw loolu buur ba daldi jòg, boroom réew ma topp ci, Berenis tegu ca ak mbooloo ma mépp.
³¹ Bi ñu génnee nag, ñuy waxante ne: «Nit kii deful dara lu jar dee mbaa kasö.»

³² Te Agaripa ne Festus: «Manoon nanu koo yiwi, bu dénkuloon mbiram Sesaar.»

27

Pool dugg na gaal, di dem Room

¹ Bi loolu wéyee ñu fas yéene noo dugal gaal jëme réewu Itali. Noonu ñu jél Pool ak ñieneen ñi ñu téjoon, dénk leen njiiit xare bu tudd Yulyus, mi bokk ci mbooloom xare mu buur.
² Nu dugg ca gaalu dëkku Adaramit guy taxaw ci teeruy Asi, daldi tàbbi ci biir géej; te Aristärk, mi

dëkk Tesalonig ci diiwaanu Maseduwan, ànd ak nun.

³ Ca ëllëg sa nu teer Sidon; Yulyus laabiir ci Pool, may ko mu dem ci ay xaritam, ngir ñu ganale ko. ⁴ Bi nu fa jógee, nu dem ci biir géej, lerus dunu Sipar ci fegu ngelaw li, ndaxte ngelaw li da noo soflu. ⁵ Nu jàll géej, gi janook diiwaani Silisi ak Pamfili, teersi Mira ca wàlli Lisi. ⁶ Foofa nag njiit la gis gaal gu jóge Alegsàndiri, jém Itali, mu dugal nu ca. ⁷ Noonu nuy dem ndànk diirub fan yu bare, ba janook Kanidd ci kaw coono bu réy; te ndegam ngelaw li mayu nu, nu jém kanam, nu lerus dunu Keret ci fegu ngelaw li, janook Salmon. ⁸ Nu romb fa ak coono yu bare, agsi ca bérab bu ñuy wax Teeru yu neex, te dend ak dëkku Lase.

⁹ Fekk booba yàggoon nañu ca yoon wa, te dem ci géej daldi aaytal, ndaxte jamonoy Kooru Yawut ya wees na. Moo tax Pool digal leen ne: ¹⁰ «Gaa ñi, gis naa ne tukki bi ëmb na musiba ak kasara ju bare, waxuma gaal gi ak li mu yeb waaye sunuy bakkan sax xaj na ci.» ¹¹ Waaye njiit la sobental waxy Pool, déggal dawalkat ba ak boroom gaal ga. ¹² Te gannaaw teeru ba neexula lollikoo, ña ca ëpp mänkoo ci jóge fa, dem ci biir géej, ngir wuta agsi Fenigsë, biy teerub dunu Keret te janook sowu suuf ak sowu kaw, nu lollikoo fa.

Ngelaw lu metti li

¹³ Noonu bi ngelaw lu woyof liy jóge sudd wolee, ñu defe ne man nañoo sottal seen pexe, ñu wëgg diigal, daldi tafu ci dunu Keret. ¹⁴ Waaye nees-tuut ngelaw lu wole penku, ñu di ko wax «Ërakilon», jóge ca dun ba, ne milib ci sunu kaw. ¹⁵ Mu ëpp doole gaal ga, daldi ko wat, ba nu bayliku, daldi yal. ¹⁶ Nu daldi daw, lerus dun bu tuuti bu ñuy

wax Kóda ci fegu ngelaw, rawale looco ga ci kaw gaal ga ak coono bu bare. ¹⁷ Bi ñu ko yéegee, ñu fab ay buum, ngir laxas ca taatu gaal ga, ngir ragala daanu ci suuf su nooy su ñuy wax Sirt; ba noppí ñu daldi sànni diigal, ngir wàññi doxub gaal ga, nuy yale noonu. ¹⁸ Waaye bi nu ngelaw li sonalee bu metti, ca ëllëg sa ñu sànni la gaal ga yeboon ca géej ga. ¹⁹ Te ca ñetteelu fan ba, ñu sànni ak seeni loxo jumtukaay, yi ñu yeboon ngir faggú. ²⁰ Noonu jant bi ne menj te biddiiw ne mes ay fan yu bare, fekk ba tey ngelaw li di wol ak doole, ba sunu yaakaaru mucce gépp tas.

²¹ Bi loolu di xew, fekk gëj nañoo lekk, Pool daldi taxaw ci seen biir ne leen: «Gaa ñi, li gënoon mooy ngeen déglu ma te baña jóge Keret, ba indil seen bopp musiba ak kasara ju réy jii. ²² Léegi nag maa ngi leen di dénk, ngeen takk seen fit, ndax gaal gi rekk mooy yàqu, waaye kenn ci yéen du dee. ²³ Ndaxte ci guddi menn malaaka dikkal na ma, jóge ci Yàlla sama Boroom, bi may jaamu. ²⁴ Mu ne ma: “Pool bul tiit; fàww nga taxaw ci kanam Sesaar, te yaa tax Yàllay aar bakkani ñi nga àndal ñépp.” ²⁵ Moo tax, gaa ñi, takkleen seen fit, ndax wóolu naa Yàlla ne li mu ma wax dina am. ²⁶ Waaye war nanoo luf cib dun.»

Toju gaal ga

²⁷ Ca fukkeelu guddi ga ak ñeent nu nga doon jayan-jayanji ca géeju Adiratig; noonu ca xaaжу guddi dawalkati gaal ga defe ne danu jegesi suuf. ²⁸ Ñu sànni nattukaay ba ci biir géej, mu jàpp ñeent fukki meetar, dem ca kanam tuuti, sànniwaat ko, jàpp fanweeri meetar. ²⁹ Ñu ragal ne dinañu fenqu ci ay xeer, kon ñu daldi sànni ñeenti diigal ci geenu gaal ga, di ñaan

bët set. ³⁰ Waaye ci kaw loolu dawalkati gaal ga taafantaloo ne dañuy sànniji ay diigal ca boppu gaal ga, fekk dañuy fexee jël looco ga, ba raw. ³¹ Waaye Pool ne njiit la ak xarekat ya: «Bu ñii desul ci gaal gi, dungreen raw.» ³² Noonu xarekat ya dagg buum, yay téye looco ga, bàyyi ko mu wéy.

³³ Bi bët setagul, Pool sant leen ñu lekk; mu ne leen: «Tey mooy seen fukki fan ak ñeent yu ngeen ne jonn, lekkuleen, mousleen dara. ³⁴ Maa ngi leen di sant nag, ngeen lekk, ndax noonu rekk ngeen mana rawe. Ndax genn kawar du rot ci yéen.» ³⁵ Bi mu waxee loolu, mu fab mburu, sant Yàlla ci kanam ñépp, damm ko, daldi ko lekk. ³⁶ Bi ñu gisee loolu, ñépp dëgëraat, ñu daldi lekk ñoom itam. ³⁷ Mboolem ñi nekkoon ca gaal ga mat na ñaar téeméeri nit ak juróom ñaar fukk ak juróom benn. ³⁸ Noonu ñu lekk ba suur, daldi sànni pepp ma ca géej ga, ngir woyofal gaal ga.

³⁹ Bi bët setee nag, xàmmiwuñu réew ma, waaye séen nañu ruqu tefes. Noonu ñu fas yéene caa teeral gaal ga, bu ñu ko manee. ⁴⁰ Ñu dagg diigal ya, bàyyi leen ci biir géej, yiwiwaale baar ba; ba noppo firi wiiru kanam ga, jublu ca tefes ga. ⁴¹ Waaye ñu dal ca tundu suuf ca bérab bu ñaari koron daje, gaal ga daldi fa luf. Boppu gaal ga nuur bu baax, ne fa tekk, te dooley duus ya daldi toj geen ba.

⁴² Bi loolu amee xarekat ya bëgga rey ñi ñu téj, ngir ragal ñenn ñi féey, ba raw. ⁴³ Waaye njiit la bëgga musical Pool, mu tere leen pexe ma. Mu sant ñi mana féey, ñu jékka sóobu ca ndox ma, ba jot tefes ga. ⁴⁴ Mu sant ñi ci des ñu def noonu, langaamu ci ay dénk, mbaa ca tojiti gaal ga.

Noonu ñépp jot tefes ga ci jàmm ak salaam.

28

Pool ci dunu Målt

¹ Bi nu rëccee, nu yég ne dun baa nga tudd Målt. ² Te waa réew ma won nu laabiir gu ràññiku, ndaxte taalal nañu nu sawara, ganale nu ndax taw bi sóob ak sedd bi. ³ Pool nag di for matt, di ko def ca taal ba, jaan ne ca mëlle ndax tàngoor wa, taq ci loxoom. ⁴ Bi waa réew ma gisee rab wa wékku ci loxoom nag, ñuy waxante naan: «Ci lu wóor nit kii reykat la; te bi mu rëccee ca géej ga sax, ndogalu Yàlla mayu ko mu dund.» ⁵ Waaye Pool yélëb rab wa ca sawara sa, te wàññiwu ko dara. ⁶ Nit ñi di xaar mu newi, mbaa mu ne dàll, dee; waaye bi ñu négee lu yàgg te gis ne dara joutu ko, ñu soppi xel ne: «Kii yàlla la.»

⁷ Amoon na nag ca wet ya ay suuf yu doon moomeelu ku tudd Publiyus, di kilifag dun ba. Mu teeru nu, ganale nu ngan gu réy diirub ñetti fan. ⁸ Fekk baayu Publiyus dafa tédd ndax ay tàngoori yaram yu koy dikkal ak biiru taññ. Pool nag dem seeti ko, ñaan ci Yàlla, teg ko ay loxoom, mu daldi wér. ⁹ Ci kaw loolu jarag ya ca des ca dun ba daldi dikk, amaat wér-gi-yaram. ¹⁰ Ñu teral nu ci fànn yu bare, te bi nuy dem, ñu jox nu li nuy soxla lépp.

Egg nañu dëkku Room

¹¹ Bi nu fa amee ñetti weer, nu dugg ca gaal gu lollikoo ca dun ba, daldi tåbbi ca géej ga. Gaalu dëkku Alegsàndiri la woon, te yor xàmmikaay guy nataalu Kastor ak Polugsé. ¹² Noonu nu teer dëkku Sirakus, toog fa ñetti fan. ¹³ Nu jóge fa, lerus tefes ga, ba agsi Resiyo. Ca èllëg sa ngelawu sudd daldi jóg, te ca ñaareelu fan ba nu teer Pusol. ¹⁴ Gis nanu fa ay bokk,

ñu ñaan nu, nu toog fa ayu-bés. Noonu nu dem Room. ¹⁵ Sunuy xibaar law na, ba egg ca bokk ya fa dëkk, noonu ñu gatandu nu ba ca péncu Apiyus ak bérab bu ñuy wax Ñetti añukaay ya. Bi leen Pool gisee, mu sant Yàlla, daldi takk fitam. ¹⁶ Bi nu dikkee Room nag, ñu may Pool, mu dëkk fa ko lew, moom ak xarekat ba koy wottu.

Pool xamle na xibaaru jàmm bi ca Room

¹⁷ Bi ñetti fan wéyee, mu woolu njiiti Yawuti dëkk ba. Bi ñu daljalo nag, mu wax leen lii: «Bokk yi, jàpp nañu ma ci Yerusalem, jébbal ma waa Room, fekk defuma dara luy suufeel sunu xeet, mbaa lu juuyoo ak sunuy aaday maam. ¹⁸ Waa Room nag seet sama mbir, te bëgg maa bàyyi, ndaxte toppuñu ma dara lu jar dee. ¹⁹ Waaye bi ko Yawut ya bañee, fas yéene naa dénk sama mbir Seshaar, fekk ba tey awma dara lu may taqal sama xeet. ²⁰ Moo tax ma ñaanaa gise ak yéen, nu diisoo, ndaxte yaakaaru bánni Israyil moo tax ñu jéng ma..»

²¹ Bi ñu ko déggée, ñu ne ko: «Jotunu benn bataaxal bu jóge Yude ci sa mbir, te kenn ci bokk, yi fi dikk, jottaliwul mbaa mu seede ci yaw lu bon. ²² Waaye bëgg nanoo dégg li nga gém, ndaxte xam nanu ne, tariixa booba, kenn jubluwu ko fenn.»

²³ Noonu ñu jox ko bés, te ñu bare ñëw, fekksi ko ca néegam. Mu di leen jàngal suba ba ngoon, di leen dëggal lu jém ci nguuru Yàlla ak ci Yeesu, tukkee ci yoonu Musaa ak ci yonent yi, di leen jéema gémloo. ²⁴ Ñenn ñi nag gém li mu wax, ña ca des weddi ko. ²⁵ Gannaaw manuñoo déggoo, ñu bëgga tas. Waaye bi ñuy laata dem, Pool teg ca wax jii: «Xel mu Sell mi wax na seeni

maam dëgg jaaraale ko ci yonent Yàlla Esayi. ²⁶ Nee na:
“Demal ci xeet wii ne leen:
Dingeen déglu bu baax waaye
dungeen xam dara;
di xool bu baax waaye dungeen
gis dara.”
²⁷ Ndaxte xolu xeet wii dafa
dérkiis; dañuy déglu ak nopp yu naqari,
tey gëmm seeni bët,
ngir bañia gis ak seeni bët,
dégg ak seeni nopp,
te xam ci seen xol,
ñu waññiku ci man, ma wéral
leen.”

²⁸⁻²⁹ «Xamleen nag ne xibaaru
mucc giï yégal nañu ko ñi dul
Yawut, te ñoom dinañu ko déglu.»

³⁰ Noonu diirub ñaari at Pool
dëkk ca kér gu muy fey, di fa
àggale ñépp ñi koy seetsi. ³¹ Muy
yégle nguuru Yàlla, di jàngle ci
mbirum Boroom bi Yeesu Kirist ak
fit wu dëgér, te kenn terewu ko ko.

Bataaxal bi Yàlla may Pool, mu bind ko WAA ROOM

¹ Man Pool, jaamub Kirist Yeesu, maa leen di bind bataaxal bii. Yàlla woo na ma, ma nekk ndawam, sas ma liggeeyu xamle xibaaru jàmmam bi. ² Xibaaru jàmm boobu, Yàlla dige woon na ko bu yàgg, jaarale ko ciy yonetam, ñu def ko ci Mbind mu sell mi, ³⁻⁴ di xamle mbirum Doomam, Yeesu Kirist sunu Boroom. Lu jèm ci meloom ci àddina, ci askanu Daawuda la jóge, waaye lu jèm ci xelam mu sell, Doomu Yàlla la; ndaxte ndekkiteem nekk na firnde ju ràññiku, ne moom la. ⁵ Te moom Kirist tàbbal na nu ci yiwu Yàlla, def nu ay ndawam, yónni nu ci biir xeeti àddina sépp, ngir ñu gém ko te jébbalu, ba màggal turam. ⁶ Te ci ngeen bokk, yéen ñi Yàlla woo, ngeen nekk ci Kirist.

⁷ Yéen ñi dëkk Room ñépp, yéen ñi Yàlla bëgg te woo leen, ngeen nekk gaayam yu sell, na leen Yàlla sunu Baay ak Boroom bi Yeesu Kirist may yiw ak jàmm.

Pool sant na Yàlla

⁸ Kon nag li may jékka wax mooy lii: sant naa Yàlla sama Boroom, jaarale ko ci Yeesu Kirist, ngir yéen ñépp, ndaxte seen ngém siiw na ci àddina sépp. ⁹ Bët bu set maa ngi leen di boole ci samay ñaan. Yàlla seede na li may wax, Yàlla mi may jaamu ci sama xel, ci xamle xibaaru jàmm bu Doomam. ¹⁰ Te li ma koy faral di ñaan mooy lii: bu soobee Yàlla, na ma ubbil bunt, ba ma mana ñew ci yéen.

¹¹ Ndaxte bëgg naa leena gis lool, ba indil leen barke bu jóge ci Xel mu Sell mi, ndax seen ngém

gëna dëgér. ¹² Maanaam ma nekk ci seen biir, te nu dimbaleente ci sunu ngém, ndax man itam ma gëna am doole.

¹³ Bokk yi, damaa bëgg ngeen xam ne xalaat naa leena seetsi ay yooni yoon, ngir meññ njariñ ci yéen, ni ma ko defe ci yeneen xeet yi, waaye ay téq-téq ñoo ma téye ba léegi. ¹⁴ Am naa warugar sama diggante ak ñépp, muy ñi jàng ni Gereg yi, muy ñi jàngul ni Baarbaar yi, ñi bare xam-xam ak ñi barewul xam-xam. ¹⁵ Li aju ci man nag, jekk naa ngir ñew, xamal leen xibaaru jàmm bi, yéen it waa Room.

Dooley xibaaru jàmm bi

¹⁶ Ndaxte awma benn werante ci xibaaru jàmm bi may waare, ndax mbirum Yàlla la, mu làmboo dooleem, ngir musal képp ku ko gém, muy Yawut ci bu jékk mbaa ki dul Yawut. ¹⁷ Ndaxte xibaar bii day wone, ni nit mana jube ci kanam Yàlla, sukkandikoo ci ngém rekk, tàmbali ci ngém, yem ci ngém. Moo tax Mbind mi wax ne: «Ku jub ci kaw ngém, dinga dund.»

Nit ñépp tooñ nañu Yàlla

¹⁸ Merum Yàllaa ngi feeñe asamaan, wàcc ci nit ñi, ndax seen weddi Yàlla gépp ak seen jubadi gépp, ñoom ñi suul dëgg, di topp lu jubadi. ¹⁹ Ndax li nit mana xam ci Yàlla, leer na ci seen xel, ndax Yàlla won na leen ko. ²⁰ Ndaxte ba àddina sosoo ba tey, mbiri Yàlla yu nëbbu ya, maanaam dooleem ju sax ja, ak meloom wu kawe wa, feeñ nañu bu leer, te bir ñépp ci yi mu sàkk, ba tax bunti lay yépp tëj nañu.

²¹ Ndaxte bi ñu xamee Yàlla, taxul ñu màggal ko ni mu ware, mbaa ñu sant ko. Waaye ñu daldi réer ci seen biiri xalaat yu mujjal fenn, ba tax seen xol gumba, ba lëndëm këruus. ²² Ñu teg seen bopp ni boroomi xel, fekk ñu ñakk

xel lañu woon. ²³ Toxal nañu ndamu Yàlla Aji Sax ji, wuutal fa nataali nit ku dul sax, moom ak ay picc, ay rabi àll mbaa yuy raam.

²⁴ Moo tax Yàlla bërgël na leen ci seeni bëgg-bëgg, ñu sóobu ciy ñaaawteef, di jéflante lu gáccelu ci seeni cér. ²⁵ Toxal nañu dëggu Yàlla, téral fen, di màggal ak a jaamu mbindeef, ba faaleetuñu sax Aji Bind, ji yelloo cant ba faww. Amiin.

²⁶ Loolu moo tax nag Yàlla bërgël na leen ci seeni bëgg-bëgg yu ruslu. Seeni jigéen sax dëddu nañu li jekk, sóobu ci lu jekkadi, ñoom ak seeni moroom. ²⁷ Noonu it góor ñi báyyi nañu li jekk ci seeni cér, maanaam ànd ak jigéen, bay am ay bëgg-bëgg yu tar ci ànd ak seeni moroom. Góor di defante ak góor li warul, ñu di jot seen peyu réer ci seeni yaram.

²⁸ Gannaaw xam Yàlla soxalu leen, Yàlla it bërgël na leen ci seen xel mu bon moomu, ñu sax ci jéf yu jekkadi. ²⁹ Seen xol fees na ak lu jubadi, lu bon, bëgge ak coxor; duñu xalaat lu dul kiñaan, bóome, xuloo, njublañ ak ñaaaw njort; dañuy jéw, ³⁰ di yàq der, di ñu bañ Yàlla te ñàkk sutura, di réy-réylu ak a kañu; ay jàmbar lañu ci fexe lu bon, di bañ seeni waajur. ³¹ Amuñu xel, amuñu kólleré, amuñu cofeel, amuñu yérmande. ³² Xam nañu ne ñiy jéfe loolu, Yàlla daganal na seen dee, waaye teewul ñu di ko def, boole ko ak di farle ñi ci sax.

2

Àtteb Yàlla

¹ Kon nag képp ku mu mana doon, yaw miy àtte sa moroom ak ñaaaw njort, amuloo aw lay, ndaxte àtte sa moroom, daan sa bopp la; yaa ngi koy àtte ndax ay jéfam, fekk yaw itam noonu ngay jéfe. ² Xam nanu ne ñiy jéfe noonu, Yalla dina leen àtte,

te àtteem jub na. ³ Yaw nag miy àtte ñiy def loolu, te di ko def, ndax defe nga ne dinga rëcc ci àtteb Yàlla? ⁴ Ndax dangaa xeeb mbaaxu Yàlla, mi yéexa mer te di la muñal? Xanaa xamuloo ne Yàllaa ngi lay won baaxaayam, ngir nga réccu say bákkaar?

⁵ Waaye ndegam dëgér nga bopp te bëgguloo réccu, yaa ngi dajale merum Yàlla ci sa bopp. Ndaxte Yàlla sàkk na bés bu muy wone àtteem bu jub bi te meram wàcc ci ñi bon; ⁶ bés booba dina delloo ku nekk ay jéfam. ⁷ Ñiy góor-góorlu ciy def lu baax, bëgg Yàlla boole leen ca ndamam te sédde leen ngérém ak dund gu sax, dina leen tåbbal ci dund gu dul jeex. ⁸ Waaye ñi dëgér bopp, ba tanqamlu dëgg, di topp lu jubadi, seen pey mooy dooni merum Yàlla ak toroxte. ⁹ Ki doon def lu bon, peyam mooy tiis ak metit wu tar, muy Yawut ci bu jékk, mbaa ki dul Yawut. ¹⁰ Waaye ki doon def lu baax, añam mooy bokk ci ndamu Yàlla, am ngérém ak jàmm, muy Yawut ci bu jékk, mbaa ki dul Yawut. ¹¹ Ndaxte ñépp a yem fa kanam Yàlla.

¹² Képp ku doon bákkaar nag te nekkuloo woon ci yoonu Musaa, Yàlla dina la àtte ci lu dul yoonu Musaa, nga doora sàñku. Te képp ku doon bákkaar te nga nekkoon ci yoonu Musaa, Yàlla dina la àtte ci yoon woowu. ¹³ Kon déglu yoonu Musaa rekk doyul; du loolu mooy tax nit jub ci kanam Yàlla; kiy sàmm yoon wi, moom la Yàlla di àtte ni ku jub. ¹⁴ Ndax ñi dul Yawut te nekkuñu ci yoonu Musaa, ñu ngiy def li yoon woowu téral, ndaxte Yàlla def na ko ci nit. Te wonee nañu noonu ne man nañoo ràññee lu baax ak lu bon, su ñu nekkul sax ci yoonu Musaa, ¹⁵ di wone it ne Yàlla bind na ci seen xol jéf yi yoonu Musaa santaane. Seen xel it seede na ne noonu la, fekk seeni xalaat ñoo

leen di tuumaal, mbaa ñu leen di jéggal. ¹⁶ Ndax bés dina ñew, bu xalaat yu làqu yi di feeñ, te Yàlla àtte nit ñi jaarale ko ci Yeesu Kirist. Xibaaru jàmm, bi may waare, moo ko wax.

Yoonu Musaa ak njariñam

¹⁷ Maa ngi ñew nag ci yaw mi ne Yawut nga; yaa ngi sukkandiku ci yoonu Musaa ak di damu ci Yàlla. ¹⁸ Xam nga coobareem, ndaxte jäng nga ci yoonu Musaa, ba fonk yëf yi gëna baax. ¹⁹ Yaa ngi teg sa bopp wommatkatu gumba yi ak leeru ñi nekk cig lëndëm. ²⁰ Yaa di jänglekatu ñi jängul ak xamlekatu ñi xamul, ndaxte xalaat nga ne Yàlla jagleel na leen ci yoonu Musaa bépp xam-xam ak gépp dëgg. ²¹ Kon nag yaw miy jängal say moroom, xanaa doo jängal sa bopp? Yaw miy waare di tere sàcc, mbaa doo sàcc yaw itam? Yaw miy tere njaaloo, mbaa doo njaaloo? ²² Yaw miy araamat xérém yi, mbaa doo sàcc li nekk ci seeni xàmb? ²³ Yaw miy damoo yoonu Musaa, mbaa doo ko moy, ba indi gàcce ci turu Yàlla? ²⁴ Moo tax Mbind mi ne: «Yéena tax ñi nekkul Yawut di suufeel turu Yàlla.»

Xaraf ak njariñam

²⁵ Bëggoon naa ngeen xam ne xaraf am na njariñ, boo ca boolee sàmm yoon. Waaye boo ko ca boolewul, sa xaraf amatul njariñ. ²⁶ Te itam ku xaraful, tey def jëf yu jub yi yoonu Musaa santaane, ndax Yàlla du ko teg ni ku xaraf? ²⁷ Ku dul Yawut te xaraful waaye di sàmm yoon wi, kooku dina la mana àtte, yaw Yawut bi. Ndaxte li ngay xam xam yoonu Musaa ci Mbind mi te xaraf, terewul nga koy moy. ²⁸ Juddu nekk Yawut taxul sag Yawut dëgg, te xaraf ci saw yaram taxul sa xaraf wóor. ²⁹ Waaye Yawut dëgg, ci xol lay nekk. Te xaraf dëgg itam, ci xol

lay nekk. Du ngistal, lu dëggul la. Te képp ku mel noonu, dees na la gérém, waxuma la nit ñi, waaye Yàlla ci boppam.

3

Li Yàlla jagleel Yawut yi

¹ Yawut bi nag, ci lan la rawe ku dul Yawut? Te xaraf lu muy njariñ? ² Raw na ko fu nekk. Ci bu jëkk Yawut yi la Yàlla dénk waxam. ³ Bu fekkee ne am na ci ñoom ñu ñakk kóllére, ndax loolu man na fanq kólléreg Yàlla? ⁴ Mukk! Su ñépp nekkoon ay naaféq, du tere Yàlla nekk dëgg. Moom la Mbind mi wax ci Yàlla ne:

«Loo wax, ñépp ànd ci,
te ku layoo ak yaw, nga yey ko.»

⁵ Su fekkee nag njubadig nit dina feeñal njubteg Yàlla, lu ciy seen xalaat? Wax ji may bëgga wax nag léegi, waxy nit rekk la, maanaam: ndax kon Yàlla àttewul yoon ci li muy daan ku jubadi? ⁶ Mukk! Ndax su Yàlla jubadi woon, naka lay àttee àddina si? ⁷ Waaye nag xanaa dina am ku tontu ci loolu ne: «Su fekkee sama ñakk kóllére gën na yékkati kólléreg Yàlla, di yokk it ndamam, lu tax kon Yàlla di ma teg ba tey bákkaarkat, ba di ma àtte?» ⁸ Lu tax manunoo wax ne: «Nanu def lu bon, ngir lu baax génn ca?» Am na sax ñu tuytuumaal, di wax ne noonu lanuy waaree. Waaye ñiy wax loolu, ndaan gi ñu yellowo dina leen dal.

Ku jub amul

⁹ Kon nag lu nu ci wara wax? Nun Yawut yi, ndax noo gën ñi ci des? Mukk! Ndaxte wone nanu ne, nit ñépp ñu ngi ci notaangeg bákkaar, muy Yawut yi mbaa Gereg yi. ¹⁰ Moom la Mbind mi wax ne:
«Ku jub amul, du kenn sax.
¹¹ Amul kenn ku xam yëfi Yàlla, mbaa kenn ku koy wut.

12 Ñépp jeng nañu,
ba kenn amalatul Yàlla njariñ.
Kenn du def lu baax, du kenn sax!
13 Seen put a ngi xasaw ni
méddum ñetti fan,
seen làammiñ làggi ci njublan,
te seeni kàddu aay ni dañaru
ñàngóor.
14 Duñu génne ci seen gémmiñ lu
dul ay móolu ak i xas.
15 Ñu sawar lañu ci rey nit.
16 Fu ñu jaar, foofa yàqu ak
musiba.
17 Xamuñu yoonu jàmm,
18 te ragal Yàlla sore na seen xol.»
19 Xam nanu nag ne lépp
lu yoonu Musaa wax, wax na
ko ñi nekk ci yoon woowu,
ngir gémmiñ yépp ne miig, te
waa àddina sépp jaar ci àtteb
Yàlla. 20 Ndaxte sàmm yoon wi
taxul kenn jub ci kanam Yàlla;
solob ndigal yi daal mooy wone
bàkkaar.

*Bunt bi Yàlla ubbi, ngir musal
nit ñi*

21 Waaye léegi nag Yàlla feeñal
na, ni nit mana jube ci kanamam,
ci lu séquel ak yoonu Musaa dara.
Waaye ba tey yoonu Musaa ak
waxi yonent yi seedeel nañu ko.
22 Jub ci kanam Yàlla, gém Yeesu
Kirist rekk a koy maye, te képp ku
ko gém bokk nga ci. Ndaxte ñépp
a yem fa kanam Yàlla. 23 Ñépp
a bàkkaar, ba joteetuñu ndamu
Yàlla. 24 Waaye gannaaw Kirist
Yeesu dee na ngir jot leen, Yàlla
ciw yiwam man na leena àtte
ni ñu jub ci dara. 25 Wàcce na
Kirist, mu nekk sarax ngir Yàlla
baal nu sunuy bàkkaar, jaar ci
deretam ji ñu tuur; te ngém rekk
moo nu ciy boole. Noonu Yàlla
firndeel na ne ku jub la, doonte
sax dafa muñaloon ñi jiiu ja-
monoy Kirist, ba jéggal leen seeni
bàkkaar. 26 Kon ci jamono jii nu
ne, Yàlla wone na bu leer ne ku
jub la, di àtte ni ku jub képp

ku gém Yeesu, te ba tey dëkk ci
njubteem.

27 Kan a mana bàkku nag ci
kanam Yàlla? Kenn! Lu ko
waral nag? Xanaa sàmm yoon?
Déedéet! Ngém rekk. 28 Ndaxte
danoo dëggal ne ngém rekk a tax
Yàlla di àtte nit ni ku jub, waaye
du sàmm yoon. 29 Walla ndax
nag Yawut yi rekk la fi nekkal?
Ndax nekkalu fi it ñu dul Yawut?
Ahakay! 30 Gannaaw Yàlla kenn
la, ñépp la fi nekkal. Ñi xaraf
dina leen àtte ni ñu jub ndax
seen ngém, ñi xaraful it dina
leen àtte ni ñu jub ndax seen
ngém. 31 Xanaa kon ngém day
fanq yoonu Musaa? Mukk! Da
koy géna dëgérał sax.

4

Ni Ibraayma gème Yàlla

1 Sunu maam Ibraayma, mi nu
soqikoo; nu mbiram tèdde? 2 Bu
fekkoonte ne Ibraayma, ci kaw i
jéfam la ko Yàlla àttee ni ku jub,
kon am na lu mu ci mana damoo.
Waaye demewul noonu ci kanam
Yàlla. 3 Lan la Mbind mi wax ci
loolu? Nee na: «Ibraayma gém
na Yàlla, te Yàlla jàppe ngémam
ni njub.»

4 Képp kuy liggéey dina jot
peyam; te pey googu du ag may,
ñaqam la. 5 Waaye Yàlla dina àtte
jub sax ki ko weddi woon; kon
ku wéeruwul ciy jéfam, waaye
mu gém rekk, Yàlla dina jàppe
ngémam ni njub. 6 Noonu la
Daawuda birale barkeelug nit ki
Yàlla jagleel njub, fekk ay jéfam
taxul. 7 Mu ne:

«Ñi ñu baal seen jàdd yoon,
te seeni bàkkaar far ci kanam
Yàlla,
ñu barkeel lañu.

8 Ki Boroom bi sëful ay
bàkkaaram,
kooka ku barkeel la.»

9 Kon nag barkeel googu, ndax
ñi xaraf rekk ñoo ko yeyoo?

Ndax ñi xaraful it bokkuñu ci? Ahakay! Ndaxte wax nanu ne, Yàlla jàppe na ngëmu Ibraayma ni njub.¹⁰ Kañ la ko jagleel njub nag? Ndax lu jiit u xarafam la woon, am gannaaw ga? Lu ko jiit u la woon.¹¹ Ndaxte Ibraayma gém na, te Yàlla jàppe na ngëmam ni njub, fekk booba xarafagul. Te xaraful gi, màndarga la woon ci yaramam, di firndeel ne ku jub la woon. Noonu la Ibraayma mana nekke baayu ñépp ñi gém, ba Yàlla man leena àtte ni ñu jub, te xarafuñu sax.¹² Noonu itam la Ibraayma mana nekke baayu ñi xaraf, bu fekkee yemuñu rekk ci xaraf, waaye ñu am ngëm, ga Ibraayma sunu maam amoon lu jiit u xarafam.

Ibraayma gëmoon na la ko Yàlla digoon

¹³ Ndaxte Yàlla dafa digoon Ibraayma ak ñi naroona soqikoo ci moom, ne dinañu moom àddina si. Te dige boobu jògewul ci yoonu Musaa, waaye dafa jóge ci njub, gi Ibraayma amoon ci kanam Yàlla ci kaw ngëmam.¹⁴ Ndaxte su fekkee ne ñi nekk ci yoonu Musaa rekk ñooy moom àddina, kon ngëm amatul njariñ, te digeb Yàlla toxu na.¹⁵ Yoonu Musaa daal du def lu dul wàcce merum Yàlla ci sunu bopp; ndax fu yoon amul, jàdd yoon du fa mana am.

¹⁶ Kon nag loolu Yàlla dige, ngëm rekk a koy indi, ngir mu sukkanikoo yiwu Yàlla rekk. Noonu la dige bi wóore ci ñi soqikoo ci Ibraayma ñépp, du ci ñi nekk ci yoonu Musaa rekk, waaye itam ñi gém ni Ibraayma gëme woon. Kon Ibraayma mooy sunu baay, nun ñépp.¹⁷ Moom la Yàlla dogal, wax ko ci Mbind mi ne: «Def naa la baayu xeet yu bare.» Ndaxte Ibraayma gëmoon na Yàlla, miy dekkal ñi dee, tey wax ci lu amagul, mel ni dafa am.

¹⁸ Ibraayma dafa jàppoone ci ngëmam, di yaakaar, fekk bunti yaakaar yépp téju. Moo tax mu nekk baayu xeet yu bare, ni ko Mbind mi waxe ne: «Noonu la sa askan di meli.»¹⁹ Mu xool yaramam, xam ne dee rekk a ko dese, ndax mi ngi tollu woon ci lu mat téeméeri at, waaye ba tey ngëmam wàññikuwal. Mu xam it ne, Saarata manatula émb.²⁰ Waaye loolu taxul ngëmadi jàpp ko, ba muy werante ci waxu Yàlla; ngëmam sax di gëna dëgér, mu daldi sant Yàlla,²¹ mu wóor ko ne loolu ko Yàlla dig, Yàlla man na koo def.²² Moo tax «Yàlla jagleel na Ibraayma njub.»²³ Waaye loolu lañu bind ne: «Yàlla jagleel na ko njub,» du Ibraayma rekk a moom wax ji.²⁴ Nun itam ci wax jooju lanu bokk, te Yàlla dina nu jagleel njub, nun ñi gém Yàlla, mi dekkal Yeesu sunu Boroom.²⁵ Ndaxte Yàlla jébbale na ko ngir sunuy tooñ, dekkal ko ngir àtte nu jub.

5

Jàmm fa kanam Yàlla

¹ Léegi nag, gannaaw Yàlla àtte na nu jub ci kaw ngëm, nanu jàpp ci jàmm, ji nu am fa kanam Yàlla, jaarale ko ci sunu Boroom Yeesu Kirist.² Moo nu ubbil bunt ci Yàlla, nu taxaw temm ci yiwan, jaar ci ngëm. Te it nu ngi bég ciy négandiku, Yàlla boole nu ci ndamam.³ Te du ci loolu rekk, waaye bég nanu it ci sunuy nattu; ndax xam nanu ne nattu day fed-dali muñ;⁴ te muñ mooy ndeyu jikko ju dëgér; te jikko ju dëgér day jur yaakaar.⁵ Te yaakaar jooju du ay nax, ndax mbëggelu Yàllaa ngi baawaan ci sunu xol, jaarale ko ci Xelam mu Sell mi mu nu may.

⁶ Ndaxte bi nu amul jenn doole, booba la Kirist dee ngir nun, fekk danoo weddi woon Yàlla.

⁷ Kuy nangoo deeyal nit ku jub, yombula gis, waaye nag jombul am na ku nangoo deeyal ku baax. ⁸ Waaye Yàlla firndeel na mbèggeelam ci nun, ci li Kirist dee ngir nun, bi nu nekkee sax ay bàkkaarkat!

⁹ Gannaaw Kirist tuur na dertam nag, ngir Yàlla àtte nu jub, rawatina ne dina nu musal ci merum Yàlla. ¹⁰ Nun ay bañaaley Yàlla lanu woon, waaye Doomam dee na, ngir jubale nu ak moom. Gannaaw léegi nag xariti Yàlla lanu, rawatina ne dinanu mucc ndax dundug Doomam. ¹¹ Te sax nu ngi bégi ci Yàlla, jaarale ko ci sunu Boroom Yeesu Kirist, mi nu jubale ak moom.

Dee ndax sunu bokk ci Aadama, dund ndax sunu bokk ci Kirist

¹² Kon nag bàkkaar ci kenn nit la jaar, dugg ci àddina, indaale fi dee, te dee daldi law ci nit ñépp, ndaxte ñépp a bàkkaar. ¹³ Bàkkaar kon nekkoon na ci àddina, bi Yàlla di laata wàcce yoonu Musaa. Waaye gannaaw yoonu Musaa téddagul woon, bàkkaar du woon jàdd yoon. ¹⁴ Teewul nag la dale ca Aadama ba ca Musaa, dee a ngi fi woon ci àddina, di not ñépp, ak sax ñi seen bàkkaar melul woon ni bosu Aadama, maanaam jàdd yoon. Aadama moomu nag moo di takkandeeru Kirist, mi waroona ganesi àddina.

¹⁵ Waaye warunoo yemale tooñu Aadama ak mayu Yàlla. Bàkkaaru kenn nit kooku tax na ñu bare dee; waaye yiwu Yàlla ak may, gi nu keneen nit ka Yeesu Kirist yéwénal, baawaan na ci ñu bare, ba suul tooñ googu. ¹⁶ Te bàkkaaru Aadama niroowul ak mayu Yàlla. Aadama bàkkaar na benn yoon, ba tax Yàlla daan ko, daanaale ñépp; waaye Yàlla jéggie na tooñ yu bare ci dara, ba mu àtte ñu bare ni ñu jub. ¹⁷ Bàkkaaru kenn nit tax na

dee tàbbi àddina, yilif ñépp ni buur; waaye jéfu keneen nit ka, maanaam Yeesu Kirist, moo ko suul, ba tax ñu bare tàbbi ci dund gu bees, falu ni ay buur; xanaa ñi Yàlla boole ci yiwan wu bare, te àtte leen jub ci dara fa kanamam.

¹⁸ Kon nag nu gàttal wax ji: jàddug kenn nit ka rekk moo waral Yàlla daan ñépp; noonu itam jéf ju jubu keneen nit ka rekk moo ubbi bunt, ba ñépp mana jub ci kanam Yàlla te am dund gu bees. ¹⁹ Aadama moomu dafa déggadil Yàlla, ba yóobaale ñu bare, ñu nekk i bàkkaarkat; noonu itam Yeesu Kirist dafa déggal Yàlla, yóobaale ñu bare itam, ñu jub.

²⁰ Yoonu Musaa daldi wàcc, ngir bàkkaar gëna bare; waaye fa bàkkaar bare, yiwu Yàlla gën faa bare. ²¹ Ba tax, ni bàkkaar doon yilife ñépp ni buur, indaale dee, noonu itam la yiwu Yàlla faloo ni buur, jòge ci njub, jém ci dund gu dul jeex. Loolu lépp darajay Yeesu Kirist sunu Boroom moo nu ko may.

6

Rëcc nanu ci dooley bàkkaar

¹ Lu nu wara wax léegi nag? Xanaa nu sax ci bàkkaar, ngir yiwu Yàlla gëna bare? ² Mukk! Nun ñi dee, ba rëcc ci kàttanu bàkkaar, naka lanu manatee sax ci di ko def? ³ Xanaa dangeena xamul ne, képp ku ñu sóob ci ndox, ngir wone ne mu ngi bokk ci Yeesu Kirist, ci deewu Yeesu la bokk. ⁴ Bi ñu nu sóobee ci ndox moomu nag, day misaal ne dañu noo suul ak Kirist, nu dee ni mu deeye woon; ba tax nu dekki it, ni mu dekkee woon ci dooley Yàlla Baay bi, te nu sóobu ci dund gu bees.

⁵ Kon nag gannaaw benn lanu ak Kirist, dee ni mu deeye woon, kon dinanu nekk it benn ak moom, dekki ni mu dekkee woon.

⁶ Ndegam xam nanu ne daajoon nañu Kirist ca bant ba, xam nanu it ne jikko ju bon ji nu judduwaale, daajaale nañu ko ak Kirist ca bant ba. Yalla def na loolu, ngir ngeuru bakkhaar, gi nekkoon ci sunu yaram tas, nu rëcc ci dooleem. ⁷ Ndaxte ku dee, bakkhaar manatul dara ci yaw.

⁸ Gannaaw nag dee nanu ak Kirist, gëm nanu ne dinanu dekki it ni moom, ⁹ xam ne Kirist mi dekki dootul dee mukk, dee manatul dara ci moom. ¹⁰ Dee na benn yoon, ba bakkhaar manul ci moom dara; mi ngi dund léegi, di ànd ak Yalla ba fäww.

¹¹ Ci noonu nag yéen itam tegleen seen bopp ni ñu dee ak Kirist, ba rëcc ci dooley bakkhaar, di dund, ànd ak Yalla ba fäww ndax seen bokk ci Yeesu Kirist. ¹² Buleen mayati bakkhaar nag, mu yilif seeni yaram yu néew doole, bay topp ay bëgg-bëggam. ¹³ Buleen jébbalati seeni cér bakkhaar, mu def leen jumtukaayam ngir jéfam yu jubadi; waaye gannaaw rëcc ngeen ci dooley dee, bay dundaat, jébbaluleen ci Yalla te jébbal ko seeni cér, mu def leen jumtukaayam ngir jéfam yu jub. ¹⁴ Ndaxte bakkhaar dootu leen manal dara, yéen ñi génn ci yoonu Musaa, dugg ci yiwu Yalla.

Jaami Yalla ci yoonu njub

¹⁵ Lan lanu wara wax nag léegi? Gannaaw génn nanu ci yoonu Musaa, dugg ci yiwu Yalla, ndax danoo wara sax ci def bakkhaar? Mukk! ¹⁶ Ndax dangeena xamul ne koo jébbal ci moom te déggal ko, jaamam nga? Naka noonu, mbaa ngeen nekk jaami bakkhaar, mu jéme leen ci dee, mbaa ngeen déggal Yalla, mu sóob leen ci yoonu njub. ¹⁷ Waaye sant naa Yalla ci lii: yéen fii doon jaami bakkhaar, bi ngeen dégggee mboolem dégg gi, nangu ngeen

ko ak seen xol bépp. ¹⁸ Ci noonu rëcc ngeen ci notaangeg bakkhaar te jébbal ci Yalla, sóobu ci njub.

¹⁹ Xam naa ne seen xam-xam ci mbir mii sorewul, moo tax ma yombal wax ji, awale ko ci baat yii. Ni ngeen jéle woon seeni cér, jébbal leen, ñu nekk jaami lu selladi ak lu bon, di géna jur lu bon, noonu itam léegi jébbal-leen seeni cér, ñu nekk jaami njub, ngeen doora sell. ²⁰ Ndaxte keroog ba ngeen nekkee jaami bakkhaar, séquleen woon dara ak lu jub.

²¹ Ban njariñ ngeen ci jéle nag? Dara lu dul gäcce, ndaxte ci dee la leen doon jémale. ²² Waaye léegi Yalla goreel na leen ci kilifefu bakkhaar, def leen ay jaamam, ba jural leen sellaay, jéme leen ci dund gu dul jeex. ²³ Ndaxte peyu bakkhaar mooy dee, waaye mayu Yalla mooy dund gu dul jeex ci Yeesu Kirist sunu Boroom.

7

Bokk ci Kirist dafa mel ni jigéen juy séy

¹ Bokk yi, yéen ñi may waxal xam ngeen luy yoon; xam ngeen kon ne yoon am na doole ci nit diirub dundam. ² Ci maanaa, mu ngi mel ni jigéen juy séy; yoon a ngi koy boole ak jékkéram, ñu ànd seen giiru dund, waaye su jékkér ji faatoo, buum gi dagg na.

³ Kon nag su jabar ji àndee ak beneen góor, te fekk jékkér jiy dund, dees na ko àtte njaaloo. Waaye bu jékkér ji faatoo, yoon jeexal na seen diggante; man na séy nag ak beneen góor, te du doon njaaloo.

⁴ Nii laa leen ko mana misaale, samay bokk; bi Kirist deeyee, dangeena deeyandoo ak moom, te noonu yoonu Musaa wàcc leen. Léegi nag yéena ngi ànd ak keneen, maanaam Kirist mi dekki, ngir nu amal Yalla njariñ. ⁵ Keroog ba nu daan topp sunu

nafsu, yoonu Musaa daan na xamb bëgg-bëgg yu bon, yiy yëngal sunuy cér, ba jural nu dee.⁶ Waaye léegi yoon wi wàcc na nu, ci li nu dee, ba récc cig buumam. Léegi nag nu ngi jaamu Yàlla, waxuma leen ci sàmm santaane rekki, ndax loolu wees na, waaye ci kàttan gu bees, gi nu Xelum Yàlla di may.

Yoonu Musaa ak dooley bàkkaar

⁷ Kon nag lu nu wara wax? Ndax bàkkaar ci yoonu Musaa la jóge? Mukk! Waaye moo ma xamal luy bàkkaar. Ndaxte su ma yoon wi waxul woon: «Bul bëgg yëfi jaambur;» kon duma xam luy xemmem.⁸ Waaye bàkkaar jaare na ci ndigalu Yàlla, daldi ñëw dugg ci man, ba yëngal ci man xemmem yu bare. Ndaxte ba ma xamagul woon yoonu Musaa, bàkkaar da ne woon nemm ci man.⁹ Keroog bi ma xamagul lu yoon wi santaane, maa ngi doon dund dund gu neex; waaye ba ma ko déggee, bàkkaar dafa daldi fuddu ci man, te man ma daldi dee.¹⁰ Noonu gis naa ne ndigal loolu waroona jëme nit ñi ci dund, daf maa jëme ci dee.¹¹ Ndaxte bàkkaar jaar na ci li Yàlla digle, ba nax ma, rey ma.

¹² Kon nag man nanoo wax ne yoonu Musaa yoon wu sell la, te ndigalu Yàlla dafa sell, jub te baax.¹³ Ndax kon lu baax moo ma tåbbal ci dee? Mukk! Bàkkaar a ko def, ngir jikkoom feeñ; dafa gis ci lu baax loolu bunt bu mu mana jaar, ba rey ma. Noonu ndigalu Yàlla tax na, bàkkaar fés, bon ba jéaggi dayo.

Li nit bëgga def, manu koo def

¹⁴ Xam nanu ne yoonu Musaa ngi jóge ci Yàlla, waaye man yëfi àddina laa fonk, te nekk ci dooley bàkkaar, mel nib jaam.¹⁵ Ndaxte samay jëf jaaxal na ma; li ma bëgga def, duma ko def, waaye

li ma bañ rekk, moom laay def.¹⁶ Kon nag gannaaw li may def du sama coobare, nangu naa ne yoonu Musaa baax na.¹⁷ Léegi nag du man maay def lu bon loolu, waaye bàkkaar bi dëkk ci man, moo ma ciy jiiñ.¹⁸ Ndaxte xam naa ne lu baax dëkkul ci man, maanaam ci sama bindu doom Aadama. Am naa yéeney def lu baax, waaye awma kàttanu yeggale.¹⁹ Lu baax nag lu may yéene, duma ko def, waaye lu bon lu ma bëggul, moom laay def.²⁰ Bu fekkee nag lu ma bëggul, moom laay def, kon dootul sama coobare, waaye bàkkaar bi dëkk ci man, moo ma ci jiiñ.

²¹ Gis naa nag lii: saa su ma bëgggee def lu baax, lu bon a ngi ma taxawu.²² Ndaxte ci sama biir xol yoonu Yàlla wi neex na ma.²³ Waaye gis naa jeneen doole juy yëngu ci samay céri yaram, di bëre ak li sama xol bëgg; day bëre ba not ma, def ma jaam ci dooley bàkkaar joojuy yëngu ci samay cér.²⁴ Céy maaka torox! Ana ku may musal ci sama yaram, wii may jëme ci dee?²⁵ Maa ngi sant Yàlla; am na kuy musle, mooy Yeesu Kirist sunu Boroom.

Kon nag lii laa gis ci sama bopp: ci sama xel maa ngi topp yoonu Yàlla, waaye ci sama bindu doom Aadama maa ngi topp yoonu bàkkaar.

8

Dund gu bees ci dooley Xelu Yàlla mi

¹ Léegi nag yoon manula dab ñi bokk ci Yeesu Kirist.² Ndaxte kàttanu Xelum Yàlla, tukkee ci Kirist Yeesu, di may nit dund gu bees, goreel na ma ci notaangeg bàkkaar ak dee.³ Lu yoonu Musaa manul woona def, ndax néew dooley nit, Yàlla defe na ko nii: dafa yónni Doomam, ngir mu yor sunu jëmm, nun ñiy nekk ay

bàkkaarkat, ba noppí mu jébbale bakkánam, ngir dindi bàkkaar yi. Noonu la Yàlla tase nguuru bàkkaar ci nit. ⁴ Ba tax na léegi njub, gi yoonu Musaa di digle, am na ci nun, ñiy déggal Xelu Yàlla mi te baña topp sunu nafsu.

⁵ Ñiy topp seen nafsu, seeni bëgg-bëgg rekk lañu fonk, waaye ñiy topp Xelu Yàlla mi, coobareem lañu fonk. ⁶ Ndaxte fonk nafsu, ci dee lay jëme; waaye fonk Xelu Yàlla mi, dund ak jàmm lay joxe. ⁷ Ndaxte ku fonk sa nafsu, bañaaleb Yàlla nga, ndaxte doo déggal Yàlla, mbaa ngay sàmm ay santaaneem, te manuloo koo def sax. ⁸ Kuy topp sa nafsu nag, doo mana neex Yàlla.

⁹ Waaye yéen nekkatuleen ci topp seen nafsu, waaye yéena ngi topp Xelu Yàlla mi, bu fekkee ne mu ngi dëkk ci yéen. Ku amul Xelum Kirist nag, bokkuloo ci moom. ¹⁰ Bu fekkee ne Kirist dëkk na ci yéen nag, lii moo am: seen yaram mi ngi ci dooley dee ndax bàkkaar bi nekk ci yéen, waaye seen xel mi ngi dund ndax njub gi leen Yalla jox. ¹¹ Kon nag gannaaw Xelum Yàlla, mi dekkal Yeesu ca néew ya, dëkk na ci yéen, dina tax seen yaram wi néew doole dund ci kàttanu Xel moomu dëkk ci yéen.

¹² Kon nag bokk yi, am nanu lu nu war, waaye waxuma leen topp sunu nafsu ak i bëgg-bëggam; ¹³ ndaxte kuy topp nafsoom, fàww mu dee, waaye kuy not jéfi yaramam ci dooley Xelu Yàlla mi, dina dund. ¹⁴ Ndaxte ñépp ñiy déggal Xelu Yàlla mi, ay doomi Yàlla lañu. ¹⁵ Nekkatuleen fa kanam Yàlla, ni jaam bu ragal sangam, waaye Xel mi leen Yàlla sol, ay doomi Yàlla la leen def, ba tax nu di wooye Yàlla: «Abba», maanaam «Baay.» ¹⁶ Ndaxte Xelu Yàlla mi, moom ci boppam, day ànd ak sunu xel ci seede ne

doomi Yàlla lanu. ¹⁷ Gannaaw ay doomi Yàlla lanu, dinanu moomi lépp li Yàlla jagleel ay doomam, séddu ci ngëneel yi Kirist yelloo. Waaye nag ku bëgga bokk ak Kirist ndamam èllëg, war ngaa séddu ci ay fitnaam tey.

Ndam liy ñëw

¹⁸ Xalaat naa ne sunu naqaru tey, wareesu ko tékkale ak sunu ndamu èllëg. ¹⁹ Ndax li Yàlla bind lépp a ngi ne seewa gis doomi Yàlla yi feeñ ci seen biir ndam. ²⁰ Ndaxte dunyaa bi bëpp mu ngi ci yoon wu dul mujj fenn; teyu ko, Yàlla moo ko ko teg. Waaye teewul ñu am yaakaar ne, ²¹ Yàlla dina rengi seen buumi njaam ci dee, boole leen ci jàmmu doomi Yàlla yi ak seen ndam.

²² Xam nanu ba fi nu tollu ne li Yàlla bind lépp a ngi mititlu ni jigéen juy matu. ²³ Te du dunyaa bi rekk mooy mititlu, nun it nu ngi mititlu, nun ñi Yàlla sol Xelam, ngir nu ñam añu èllëg; nu ngi ne seew Yàlla boole nu ci lépp li nu yelloo ni ay doomam, keroog bés bu Yàllay goreel sunu yaram. ²⁴ Ndaxte sunu mucç èmb na yaakaar. Li nga gis ba noppí, nekkatul yaakaar; li teew, noo koy yaakaare? ²⁵ Li feek gisagunu nag li nuy yaakaar, dinanu ko séentu ak muñ.

²⁶ Te it Xelu Yàlla mi moo nuy xettali ci sunug néew doole. Ndaxte xamunu sax naka lanu wara ñaane Yàlla, waaye Xelu Yàlla maa ngi nuy ñaanal fa moom ak i yéene yu làmmiñ manta takk. ²⁷ Te Yàlla, miy natru xol yi, xam na xalaatu Xel mi, ndaxte tinu, gi muy tinul gaayi Yàlla yi, méngoo na ak coobarey Yàlla.

²⁸ Xam nanu itam ne ñi bëgg Yàlla, maanaam ñi Yalla woo ci boppam te boole leen ci li mu téral, Yàlla dina joo loxoom ci lépp lu xew ci seen dund, ngir

jural leen lu baax. ²⁹ Ndaxte ñi mu xamoon lu jiitu, dafa dogaloon ñu nirook Doomam, ngir mu nekk taaw ci biir njaboot gu yaa. ³⁰ Ñi mu dogaloon loolu ci ñoom, da leena woo; ñooñu mu woo, da leena àtte ni ñu jub; ñooñu mu àtte jub, da leena boole ca ndamam.

Mbëggeelu Yàlla ci Yeesu Kirist

³¹ Lu nu wara wax nag ci loolu lépp? Gannaaw Yàlla ànd na ak nun, kan moo nu manal dara?

³² Yàlla mi nu gàntulul Doomam waaye mu joxe ko, mu dee ngir nun, ndax dina nu bañalati dara?

³³ Ñi Yàlla tånnal boppam, kan moo leen di tuumaal? Yàlla moo leen àtte ni ñu jub. ³⁴ Kan moo leen mana teg tooñ? Yeesu Kirist mi dee, moo dekki itam, te mu nga fa ndijoorul Yàlla, di nu fa ñaanal! ³⁵ Kan moo nu mana tåggaleek mbëggeelu Kirist? Xanaa duy nattu, te du njàqare, du it fitna, du xiif walla rafle, du it ay ngaañ walla jaasi sax. ³⁶ Moo tax Mbind mi ne:

«Ñu ngi nuy rey ngir yaw, ci suba ba jant so;
ñu ngi nuy jàppe ni xar yu ñuy rey.»

³⁷ Waaye loolu lépp teewul, nu ngi mel niy ñeyi xare ci dooley Kirist mi nu bëgg. ³⁸ Ndax wóor na ma ne dara manu noo tåggaleek mbëggeelam; du dee, du dund, du malaaka yi, du seeni kilifa, du tey, du èllëg, du boroom doole yi, ³⁹ du li ci kaw mbaa li ci suuf, mbaa leneen lu ñu bind; dara manu noo tåggale mukk ak mbëggeel, gi nu Yàlla jox ci Kirist Yeesu sunu Boroom.

9

Yàlla tånnal na boppam banni Israyil

¹ Li ma bëgga wax nag, ci kanam Kirist laa koy waxe; dëgg la, du aw fen. Sama xel, mi Xel mu

Sell miy leeral, seedeel na ma ne dëgg laay wax. ² Maanaam, duma noppee am naqar wu réy ci sama biir xol, ³ ba xawa bëgga tåggoo ak Kirist te alku, ngir ñi ma bokkal xeet mucc. ⁴ Bànni Israyil lañu, te Yàlla def na leen ni ay doomam; dëkkaloon na ndamam ci seen biir, fas ak ñoom kóllere yi. Ñoom la Yàlla dénk yoonu Musaa, ñoom la xamal ni ñu ko wara jaamoo, ñoom la jox i digam. ⁵ Maam ya Yàlla tånnoon, ci ñoom lañu bokk, ci ñoom it la Kirist wàcce, maanaam ci jémmam, Kirist mi di Yàlla, tiim lépp, te yelloo teraanga ba fáww. Amiin.

⁶ Waaye neewuma waxu Yàlla dafa toxu, ndaxte bokk ci bánni Israyil, taxul nga bokk ci Israyil tigi.

⁷ Te it du ñi soqikoo ci Ibraayma ñépp, ay doomam dëgg lañu. Ndaxte Yàlla dafa wax Ibraayma ne ko: «Saw askan ci Isaaxa lay jaar.» ⁸ Maanaam, soqikoo ci Ibraayma taxula nekk doomu Yàlla, waaye juddu ci biir digeb Yàlla mooy taxa bokk dëgg-dëgg ci askanu Ibraayma. ⁹ Ndaxte Yàlla dafa digoon Ibraayma ne ko: «Ci waxtu wii déwén dinaa délси ci yaw, te Saarata dina am doom ju góor.»

¹⁰ Du ci loolu rekk, waaye noonu la it ci lu jém ci Rebeka; doom yi mu jur ñoo bokk benn baay, moo di sunu maam Isaaxa. ¹¹⁻¹² Waaye Yàlla wax ko: «Yanqóoba rakk ji mooy yilif magam Esawu,» fekk xale ya judooguñu te defaguñu dara, muy lu baax, muy lu bon. Yàlla def na noonu, maanaam tånn kenn ci doom yi, ngir dogalam mana taxaw, te sukkandikuwl ci seeni jéf waaye ci wooteb Yàlla. ¹³ Loolu la Mbind mi wax ne: «Bëgg naa Yanqóoba, bañ naa Esawu.»

¹⁴ Kon lu nu ci wara wax? Ndax Yàlla åttewul foofu yoon nag?

Mukk! ¹⁵ Dafa wax Musaa sax ne ko:
 «Su ma neexee yéwéne,
 su ma soobee yérém.»

¹⁶ Dama leen di wax nag, dara ajuwul ci coobarey nit, mbaa ci ñaqam, waaye lépp a ngi aju ci yérmandey Yàlla. ¹⁷ Ndax Mbind mi biral na li Yàlla wax Firawna ne ko: «Def naa la buur, ngir feeñal sama kàttan ci say mbir, ngir siiwal sama tur ci àddina si sépp.» ¹⁸ Kon nag Yàlla, la ko neex lay def, muy yérém nit, mbaa dëgëral xolam ci lu bon.

Merum Yàlla ak yérmandeem

¹⁹ Waaye xanaa dina am ku may wax ne: «Gannaaw kenn manula bañ coobarey Yàlla, lu tax kon muy teg nit tooñ?» ²⁰ Yaw nag nit ki, ak koo mana doon, lu tax ngay werante ak Yàlla? Ndax mbindeef dina laaj ki ko bind: «Lu tax nga binde ma nii?» ²¹ Ndax tabaxkatu ndaa sañula fab banam, tabax ci ñaari ndaa, benn bi ngir soxla yu am maana, bi ci des ngir soxla yu ndaw?

²² Kon nag looy wax ci lii: Yàlla bëggoon na wone meram, xamle it dooleem ci àddina; teewul dafa sax ci muñal ñi yelloo meram te taxaw ci sàngku. ²³ Bëggoon na it xamle màggayaam mu èpp xel, ci boole ñi mu yérém ci ndamam; moo tax mu tånn leen ca njàlbéen. ²⁴ Wax ji noo ko moom, nun ñi Yàlla woo ci boppam ci biir Yawut yi ak ci biir xeet yi ci des. ²⁵ Moom la wax ci téereb Ose ne:

«Ñi nekkul woon sama xeet
 dinaa leen ko def,
 ñi bokkul woon ci sama
 mbëggel,
 dinaa leen ci boole.»

²⁶ Te:
 «Fa ñu leen waxe woon:
 “Dungeen sama xeet,”
 dees na leen fa wooye “Doomi
 Yàlla Boroom dund.”»
²⁷ Esayi wax na ci mbirum Israyil ne:

«Lu bànni Israyil baree bare ni
 suufus géej sax,
 lu néew rekk a ciy muc.

²⁸ Ndaxte li Boroom bi dogal ci
 àddina,
 dina ko gaawa def, te dina mat
 sëkk.»

²⁹ Esayi it waxoon na lu jiit loolu ne:
 «Boroom gàngoori xare yi, su
 bàyyiwul woon ci nun lu
 néew,
 kon ba tey raat nanu ni dëkki
 Sodom ak Gomor.»

Bànni Israyil ak xibaaru jàmm bi

³⁰ Lu nu ci wara wax nag? Ñi dul Yawut te fonkuñu woon jub ci kanam Yàlla, léegi jub nañu ci kaw ngém. ³¹ Waaye bànni Israyil, mi bëggona sàmm yoon ngir jub, matalu ko. ³² Ndax lan? Ndax dañoo sukkandiku ci seeni jéf, bàyyi ngém. Dañoo daanu ci «doj wuy fakktale.» ³³ Moom la Yàlla wax ci Mbind mi ne:
 «Dinaa samp ci Siyon DOJ wuy
 fakktale,
 di xeer wuy daaneel nit;
 waaye ku wéeru ci moom, sa
 yaakaar du tas.»

10

¹ Bokk yi, sama coobarey xol ci bànni Israyil ak sama ñaan ci Yàlla, mooy ñu muc. ² Seedeel naa leen ne, ñu farlu lañu ci jaamu Yàlla, waaye seen njaamu àndul ak xam-xam. ³ Xamuñu yoon, wi Yàlla téral ngir nit jub ci kanamam, waaye dañoo wéy ci seen pexey bopp; ba tax ñu baña nangu yoonu njub woowu Yàlla téral. ⁴ Ndaxte ci Kirist la yoonu Musaa dëppe, ba tax ku ko gém, dinga jub fa kanam Yàlla.

Yàlla bëggoon na ñépp muc

⁵ Ku bëggä jub ci kanam Yàlla ci kaw sàmm yoon, Musaa daf cee wax ne: «Ku ko manoona matal, dinga dund ba fàww.» ⁶ Waaye ku

jub ci kanam Yàlla ci kaw ngém,
nii lay waxe:

«Bul wax ci sa xol ne: "Kuy yéeg
ci kaw?"»

mel ni dangaa bëgg Kirist wàcc.

7 «Bul wax it: "Kuy dem ca
barsaq?"»

mel ni dangaa bëgg Kirist dekki.

8 Kon boog lan lay wax? Lii:

«Waxu Yalla mi ngi ci sa wet, ci sa
làmmiñ, ci sa xol.»

Te wax jooju lal ngém lanuy
waare. 9 Ndaxte soo waxee ak sa
gémmin ne, Yeesu mooy Boroom
bi, te nga gém ci sa xol ne, Yalla
dekkal na ko, dinga mucc. 10 Ndax
xol la nit di gême, ba tax mu jub
ci kanam Yalla; làmmiñ it la nit
di waxe ne mi ngi ci Kirist, ba
tax Yalla musal ko. 11 Mbind mi
dafa wax ne: «Képp ku ko gém,
sa yaakaar du tas mukk.» 12 Ndax
ñépp a yem ci kanam Yalla, muy
Yawut mbaa ku dul Yawut, ndax
kenn rekk mooy sunu Boroom
nun ñépp; ku yéwén la ci képp
ku koy ñaan. 13 Ndaxte bind
nañu: «Képp ku woo Boroom bi
ciw turam, dinga mucc.»

14 Waaye nan lañuy wooye ki ñu
gëmagul? Naka lañu mana gême
ki ñu déggagul turam? Naka lañu
mana dégg turam, te kenn xam-
alu leen ko? 15 Nan lañu mana
waaree, su leen kenn yónniwul?
Looloo tax Mbind mi wax ne: «Ñiy
yégle xibaaru jàmm bi, ni seen
ñew di sedde xol!»

16 Waaye ñépp nanguwuñu
xibaaru jàmm bi; moom la Esayi
wax ne: «Boroom bi, ana ku gém
sunu waare?» 17 Kon boog ngém
ci kaw dégg lay juddoo, te dégg
sosoo ci xibaaru Kirist.

18 Waaye ma ne: xanaa ñépp
dañoo déggul? Ahakay! Mbind
mi wax na ne:

«Seen baat jolli na ci ñeenti xébla
yépp,

seen wax wér na àddina sépp.»

19 Waaye ma teg ci ne: xanaa
bànni Israyil dañoo xamul?

Ahakay! Musaa dafa jëkkoona
wax ne:

«Dinaa leen siisloo xeet wu
bokkul ci Yalla,
merloo leen ci ñi xamul dara ci
Yalla.»

20 Esayi it takk na fitam, ba wax
ne:

«Ñi ma wutul woon, gis nañu ma,
feeñ naa ci ñi ma laajul woon.»

21 Waaye ci mbirum Israyil dafa
wax ne:

«Tàllal naa samay loxo, suba ba
ngoon,
ci xeet wu may bañ tey werante.»

11

Yalla bërgélul bànni Israyil

1 Ma ne kon, ndax Yalla bërgél
na xeetam? Mukk! Ndaxte
man itam ci Israyil laa bokk,
wàcce ci Ibraayma te bokk ci
giiru Beñamin. 2 Yalla bërgélul
xeetam, wi mu xamoon lu jiit.
Ndax dangeena xamul li Mbind
mi di wax ci mbirum Ilyas?
Dafa doon tawat Israyil ci Yalla
naan: 3 «Boroom bi, rey nañu
say yonent, daaneel say bérab yu
sell, ba man kenn maa ci des, te
ñu ngi may wuta rey.» 4 Waaye
Yalla da ko ne: «Dencal naa sama
bopp juróom ñaari junniy nit ñu
jaamuwl Baal.» 5 Noonu itam ci
jamono ji nu nekk, des na nit ñu
néew ñu Yalla dencal boppam ciw
yiwan. 6 Gannaaw nag yiwan Yalla
rekk a tax mu denc leen, kon du
seen peyug ñaq, walla boog yiwan
Yalla dootul yiwan.

7 Kon lu nu ci wara wax? Li
bànni Israyil doon wut, gisuñu ko.
Waaye ñi Yalla tànn rekk a ko gis,
te ña ca des baña gém, ba seen xol
dérkiis. 8 Looloo tax Mbind mi ne:
«Yalla daf leena jox xelum nit ku
gëmméentu,

bët yu gëlém ak nopp yu têx,
ba ci bésub tey.»

9 Te Daawuda it daf ci wax naan:
«Na seeni ñam sax nekk fiir ak i
pakk;

nañu ci daanu, te Yàlla mbugal
leen.

¹⁰ Nañu gumba ba ne fatuus,
nañu tiis te sègg ba fàww.»

¹¹ Ndax kon dañoo tarxiis,
daanu ba fàww? Mukk! Waaye
jéllub Israyil dafa ubbi bunt, ngir
xeeti ñi dul Yawut mana mucc, te
bànni Israyil siis leen. ¹² Gannaaw
seen tooñ nag moo ubbi buntu yiw
ci waa àddina si, te seen ñakk
moo meññ barkeb xeet yépp, céy
bés bu Israyil gépp delloo ci Yàlla,
ndaw barke bu bare!

Muccu ñi dul Yawut

¹³ Yéen ñi dul Yawut, yéen laay
waxal. Ndegam Yalla daf maa def
ndawam, yónni ma ci yéen xeeti
àddina si, damay matal samab
yónnent. ¹⁴ Dama koy def, ngir ñi
bokk ak man xeet siis, ba ñenn ñi
mucc. ¹⁵ Ndaxte bi Yalla génnee
Israyil, ubbee na noonu bunt, ngir
xeeti àddina juboo ak moom; kon
su Yalla dugalaatee Israyil, ndax
du mel ni ndekkitel néew ya?
¹⁶ Damay wax ne, mburu mépp
sell na, bu ci Yalla amee wàll.
Naka noonu garab gi Yalla séddoo
reen bi, garab gépp sell na.

¹⁷ Bànni Israyil a ngi mel ni
garabu oliw gu ñu jémbët ci kér
gi, waaye mu am car yu ci fàq.
Yaw mi dul Yawut, yaa ngi mel
ni caru garabu oliw gu àll bu ñu
jabtal ci garabu kér googu. Noonu
nga jariñoo meen, mi jóge ci reen
bi. ¹⁸ Kon nag bul bàkku, di
xeeb car yooyu Yalla fàq. Waaye
soo béggee bàkku, xamal ne reen
moo lay yenu, te du yaw miy car
yaa koy yenu.

¹⁹ Xanaa dinga wax ne: «Car
yooyu dañu leena fàq, ngir jabtal
ma fa ñu nekkoon.» ²⁰ Dëgg la;
waaye seen ngémadee tax ñu fàq
leen, wuutal la fa ndax sa ngém.
Bumu tax nag ngay bàkku, waaye
nanga moytu. ²¹ Gannaaw Yalla
baalul car ya cosaanoo ca garab

ga, kon boog yéen itam man na
leena fàq.

²² Loolu kon wone na ni Yàlla
baaxe ak ni muy meree tooñ. Ci
ñi daanu, Yalla wone na ni meram
tàng, wone mbaaxam ci yéen,
su fekkee yéena ngi ci wéy; lu
ko moy, dees na leen fàq yéen
itam. ²³ Te car yooyu fàq, su ñu
wéyul ci seen ngémadi, dees na
leen delloo ci garab gi, ndax Yàlla
man na leen cee tafaat. ²⁴ Yaw
mi dul Yawut, yaa ngi bokkoon ci
garabu oliw gu àll, waaye Yalla
daf la cee jèle, ci lu dul farala am,
jabtal la ci garabu kér gi. Kon man
nanoo gëna wóor ne, Yawut ya
judduwaale nekk ci garabu oliw
gu kér gi, Yalla dina leen ci delloo.

Yalla bëgg na yérëm ñépp

²⁵ Bokk yi, dama leena bëgga
dindi kumpa ci lii, ngir ngeen
baña yég seen bopp. Dérkiisu xol
dab na bànni Israyil ab diir, ba
bés ba mboolem waa àddina, ñu
wara bokk ci nguuru Yalla, dugg
ca. ²⁶ Bu loolu amee nag, bànni
Israyil gépp dina mucc. Moom la
Mbind mi téral, bi mu naan:
«Ab xettalikat dina jóge ci Siyon,
dàq weddi ci askanu Yanqóoba.

²⁷ Loolu mooy kólliëre, gi may fas
ak ñoom,
bés bu may dindi seeni bàkkaar.»

²⁸ Gannaaw bañ nañu xibaaru
jàmm bi, ay bañaaley Yalla lañu,
ngir ngeen jot barkeem. Waaye
gannaaw Yalla tånn na leen, dafa
leen bëgg ba tey ndax seen maam
ya. ²⁹ Ndax li Yalla maye, dootu
ko nangu mukk, te ku mu woo
ci boppam, dootu la dàq mukk.

³⁰ Ñu déggadil Yalla ngeen woon,
waaye ngémadig Yawut yi tax na,
ngeen jot yérmandeem. ³¹ Ñoom
itam lank nañu léegi, ngir mana
bokk ak yéen yérmandey Yalla.
³² Kon Yalla téj na ñépp ci
ngémadi, ngir mana yérëm ñépp.

Yalla yellow na teraanga

³³ Xelum Yàlla ni mu xóote, ak xam-xamam ni mu baree, ba raw xelum nit! Kan moo muus, ba xam dogalam? Walla nga am xel, ba nànd ay jéfam? ³⁴ Mbind mi dafa ne:

«Ana ku xam xalaatu Boroom bi?
Ku ko doon digal?»

³⁵ Te it:

«Ku ko masa jox dara,
ba mu war laa delloo?»

³⁶ Ndaxte ci moom la lépp sosoo, ci moom la lépp di jaar, ci moom la lépp di dellu. Moo yellowo ndam ba fàww! Amiin.

12

Jaamu Yàlla ci dund gu bees

¹ Kon nag bokk yi, gannaaw yérmandey Yàlla baree na noonu, maa ngi leen di ñaan, ngeen jébbal ko seen yaram wépp. Na seen dund mel ni sarax su ñuy defal Yàlla, sarax su sell te neex ko. Loolu mooy njaamu, gi leen war. ² Bu leen àddina jay, waaye yeesluleen ci seen xel, ba soppiku, ngeen mana xam bu wér coobarey Yàlla, di lépp lu baax, neex ko te mat sékk.

³ Gannaaw Yalla may na ma ciw yiwan, ma nekk ndawam, maa ngi leen di wax lii, kenn ku nekk ci yéen: buleen yég seen bopp, waaye ngeen am xalaat yu yem, méngook ngém gi leen Yàlla sédd, ku nekk ak wàllam. ⁴ Loolu, ci maanaa, mi ngi mel ni yaramu nit: yaram, lu cér yi baree bare, benn niroowul ak moroomam liggéey. ⁵ Noonu itam nun ñi bokk ci Kirist, lu nu baree bare, benn lanu te danoo mánkoo.

⁶ Kon gannaaw Yàlla séddale na ay mayam, ku nekk ak sa cér, nanu koy jéfandikoo. Ku Yàlla may, ngay waare kàddoom, nga wax ko kem sa ngém; ⁷ kuy topp-to yoëfi mbooloo mi, nga takku ci; ku Yàlla may, ngay jàngle, nekk ci; ⁸ kuy feddali ngému nit ñi ci Yàlla, nga sax ci; kuy séddoo

alalam ak nit ñi, nga def ko ak xol bu laab; kuy jiite mbooloo mi, nga sawar ci; kuy dimbali ñi néew doole, nanga ci bégi.

⁹ Na seen cofeel di lu déggut te baña nekk ngistal; araamalleen lu bon te sax ci lu baax. ¹⁰ Bégganteleen ak xol bu leer, niy doomi ndey, te farlu ci teralante. ¹¹ Sawarleen te baña tayel, di jaamu Boroom bi ak seen xol bépp. ¹² Bégleen ci yaakaaru ëllég te muñ bépp tiis, di sax ci ñaan Yàlla. ¹³ Dimbalileen gaayi Yàlla yi ci seeni soxla, te saxoo dalal gan.

¹⁴ Ku leen fitnaal, ñaanalleen ko yiw, te bañ koo móolu.

¹⁵ Bégandooleen ak ñi bégi, te jooyandoo ak ñiy jooy. ¹⁶ Bokkleen menn xel, tey baña yékkatiku, di yóotu daraja, waaye ngeen fonk ñi suufe; buleen teg seen bopp boroomi xel.

¹⁷ Buleen feyante lu bon, waaye sàkkuleen seede su rafet ci kanam ñépp. ¹⁸ Wutleena juboo ak ñépp, ba fa seen kàttan yem. ¹⁹ Samay soppe, buleen di feyantoo, waaye bàyyileen lépp ci loxoy Yàlla, mi yellowo àtte; ndax Yàlla nee na ci Mbind mi: «Man maay àtte, maay fey jéf.» ²⁰ Waaye defleent lii: «Bu sa noon xiifee, may ko mu lekk;

bu maree, may ko mu naan.
Ndax boo ko defee, dinga ko rusloo.»

²¹ Bu leen lu bon épp doole, waaye notleen ko ci def lu baax.

13

Népp war nañoo déggal njiit yi

¹ Gannaaw loolu na nit ku nekk déggal ñi yore baat ci kanamam; ndaxte amul njiit lu fi Yàlla sampul. Njiit yépp nag Yàlla moo leen fi teg. ² Kon ku leen baña déggal, ndigalu Yàlla nga lank; ku def loolu, yoon dina la dab. ³ Kuy def lu baax warula ragal

njiit li, kuy def lu bon moo ko wara ragal. Soo ko bëggee baña ragal nag, kon defal lu baax, te dina la tagg. ⁴ Ndax Yàllaa ko dénk liggeey boobu ngir sa jàmm. Waaye sooy def lu bon, war ngaa ragal, ndax du cig neen la ame jaasiy àtte; jawriñu Yàlla la ngir wàcce meru Yàlla, ci Fey ku def lu bon. ⁵ Kon fokk ngeen déggal ko, waxuma sax ndax sañ-sañam boobu, waaye it ngir seen xel dal.

⁶ Gannaaw Yàllaa sas njiit yi liggeey boobu, te ñi ngi ci, kon fàww ngeen Fey galag. ⁷ Joxleen ku nekk céram; ku ngeen wara Fey galag, feyleen ko ko; ku ngeen wara Fey juuti, feyleen ko ko; ku ngeen wara weg, weggleen ko; ku ngeen wara teral, teral-leen ko.

Bëgganteleen

⁸ Buleen ameel kenn dara, lu dul mbëggeel; ndax ku bëgg sa moroom, wàccoo nga ak yoonu Musaa. ⁹ Ndaxte ndigali Yàlla yépp, yi deme ni: «Bul njaaloo, bul bóome, bul sàcc, bul bëggé,» walla leneen ndigal lu mu mana doon, wax jii moo leen èmb: «Nanga bëgg sa moroom, ni nga bëggé sa bopp.» ¹⁰ Ku bëgg sa moroom, doo ko tooñ; kon ku wéy ci mbëggeel matal nga yoonu Musaa.

Jekkleen ngir teeru Kirist, buy délsi

¹¹ Te lii itam am na: xam ngeen bu baax jamono ji nu tollu; jamonoy yewwu jot na, ndax léegi sunu mucc gën na noo jege, ca ba nu dooree gëm. ¹² Guddi gi màggat na, bët a ngi bëggé set. Nanu bàyyi nag jéf yu lèndém te ràngoo gànnaay yi nu Yàlla jox, ngir dund ci leer. ¹³ Gannaaw nu ngi ci leer, na sunug dund rafet. Bunu naan sàngara ba màndi tey bànnexu; bunu njaaloo tey def i ñaawteef ak sunuy cér; bunu xulo mbaa nuy ñeeyante. ¹⁴ Waaye

gànnayaoleen Yeesu Kirist Boroom bi, te baña topp seen bakkan ciy bëgg-bëggam yu bon.

14

Baña teg sa moroom tooñ

¹ Gannaaw loolu ku ngëmam néew nangeen ko nangu, te baña werante ak moom ci lu lënt. ² Ndax am na ku xalaat ne man na lekk ñam wu nekk, fekk ku ngëmam néew du lekk yàpp, waaye léjum rekk lay lekk. ³ Kiy lekk lu nekk, bumu xeeb ki ko dul def. Naka noonu itam ku dul lekk yàpp, bumu teg tooñ ki koy lekk; ndax Yàlla nangu na leen ñoom ñaar. ⁴ Koo teg sa bopp, ba di ko teg tooñ? Jaamu jaambur la! Mu taxaw ci liggeyam, mbaa mu sàggane ko, moom ak sangam la. Waaye dina jub, ndax Boroom bi am na dooley taxawal ko ci njub.

⁵ Noonu itam am na ñiy tånn bés ak ñiy yemale bés yépp. Na ku nekk xam bu wér li tuy def, te jàpp ci. ⁶ Ndaxte kuy tånn bés, mu ngi koy def ngir màggal Boroom bi. Kiy lekk lu nekk it, mu ngi koy def ngir màggal Boroom bi; loolu leer na ndax day sant Yàlla. Te it ki baña lekk yàpp, mu ngi koy def ngir màggal Boroom bi, di ko sant. ⁷ Kenn ci nun dundul ngir boppam, kenn deewul it ngir boppam. ⁸ Danuy dund ngir màggal Boroom bi, dee it ngir màggal ko. Kon nag nuy dund mbaa nu dee, noo ngi ci Boroom bi.

⁹ Loolu sax moo waral Kirist dee te dundaat, ngir mana nekk Boroomu ñi dee ak ñiy dund.

¹⁰ Yaw nag lu tax ngay teg sa moroom tooñ? Lu tax nga koy xeeb? Xanaa nun ñépp, danu dul dajeji fa kanam Yàlla, ngir mu layoo ak nun? ¹¹ Ndaxte Mbind mi téral na lii:

«Boroom bi nee na:

«Ni mu wóore ne maa ngi dund,

ni la wóore ne, ñépp dinañu ma sukkal,
te ku nekk seede ne maay Yàlla.”»
¹² Noonu ku nekk ci nun dinga làyyi fa Yàlla ci lépp loo masa def.

Baña yóbbe sa moroom bákkaar

¹³ Kon nanu bàyyee tegante tooñ, waaye nu fas yéenee moytu lépp lu nekk fir guy yóbbe sunu moroom bákkaar. ¹⁴ Xam naa ne amul wenn ñam wu sellul, ndax Yeesu Boroom bi xamal na ma loolu. Waaye loo yaakaar ne sellul, ci yaw la sellul. ¹⁵ Soo dee lekk luy indil sa moroom tiis, génn nga ci mbéggeel. Yaw nag bul réeral sa moroom ci sa ñam, ndax Kirist dee na ngir moom. ¹⁶ Bu sa njariñ jur wax ju ñaaw.

¹⁷ Ndaxte bokk ci nguuru Yàlla jotewul dara ak lu nuy lekk mbaa lu nuy naan. Nguuru Yàlla mooy jub ci kanam Yàlla te am mbég ak jàmm ci dooley Xel mu Sell mi. ¹⁸ Kiy jaamoo noonu Kirist moo neex Yàlla ak nit ñi.

¹⁹ Kon nag nanu wut luy indi jàmm, tey yékkati ngëmu sunu moroom. ²⁰ Bu sa ñam yàq jëfu Yàlla. Bépp ñam sell na ci kanam Yàlla. Ci lu wér! Waaye képp ku lekk luy yàq sa ngëmu moroom, def nga lu bon. ²¹ Liy sa warugar mooy nga baña fir sa moroom ci yàpp mbaa ci biiñ mbaa ci leneen lu mu mana doon.

²² Su fekkee sa ngëm dëgér na, wone ko ci sa diggante ak Yàlla. Kiy nangu, te du ci sikkal boppam, kooku barkeel na. ²³ Waaye kuy lekk ñam te am ci xel ñaar, def nga bákkaar, ndax sa ngëm yemu fa. Ndaxte jëf ju àndul ak ngëm, bákkaar la.

15

*Wut li neex sa moroom, te baña
topp sa bànnex*

¹ Nun ñi dëgér ci sunu ngëm, war nanoo nangu ñi seen ngëm

néew te am ci lu ñuy sikki-sàkka, te baña yem ci wut sunu bànnex. ² Na ku nekk ci nun di wut lu neex moroomam ngir jariñ ko, ba mu gëna dëgér ci ngëmam. ³ Ndaxte Kirist masula wut bànnexu boppam. Loolu la Mbind mi wax ne: «Lor yi ñu la saagaa, ci sama kaw lañu dal.» ⁴ Ndaxte lépp lu ñu waxoon ci Mbind mi lu jiitu tey, dañu koo téraloon, ngir nu sàkku ci xam-xam, xam-xam bu nuy may fit ak muñ, ak di feddali sunu yaakaar. ⁵ Kon nag Yàlla miy maye muñ ak fit, na leen may, ngeen déggoo te nekk benn bu yellook li Kirist Yeesu wone. ⁶ Ba tax nu bokk benn xalaat ak benn baat ci màggal Yàlla, Baayu Yeesu Kirist sunu Boroom.

*Xibaaru jàmm bi, ñépp la
ñéwal*

⁷ Moo tax nangoonteleen, bay màggal Yàlla, ni leen Kirist nangoo. ⁸ Lii laay wax: Kirist ñéw na liggeeyal Yawut yi, ngir wone kóllereg Yàlla ci matal dige, ya mu digoon maam ya. ⁹ Ñéw na itam ngir ñi nekkul Yawut mana màggal Yàlla ndax yérmandeem. Moo tax Mbind mi ne:

«Dinaa la màggal tey tagg saw tur ci kanam xeet yépp.»

¹⁰ Mbind mi nee na it:
«Yéen xeeti àddina, ñéwleen
bànnexu ak xeet wi Yàlla
tànnal boppam.»

¹¹ Mu dellooti ne:
«Santleen Boroom bi, yéen waa
àddina,
te ñéw màggal ko, yéen xeet
yépp.»

¹² Te it Esayi wax na ne:
«Am na sétu Isayi buy ñéw,
dina yilif xeeti ñi dul Yawut,
te ci moom lañuy wékk seen
yaakaar.»

¹³ Kon Yàlla miy maye yaakaar, na def ci seen xol mbég mu réy ak jàmm ju yaa ci seen kaw ngëm, ba

ngeen am yaakaar ju mat sëkk ci dooley Xel mu Sell mi.

Li waral Pool ñemee waxe noonu

¹⁴ Bokk yi, wóor na ma ne baax ngeen ba fa mbaax mana yem, fees dell ak xam-xam, ba mana jàngleente mbiri Yàlla ci seen biir. ¹⁵ Bu sama kàddu diisee nag ci bataaxal bii, dara taxul lu dul bëgga yeosal seen xalaat, ndaxte Yàlla ci kaw yiwan daf maa sas, ¹⁶ ma nekk jawriñu Kirist Yeesu, yebal ma ci àddina ci xeeti ñi dul Yawut. Liggéey bu sell laay def ngir Yàlla, ci xamle xibaaru jàmmam bi, ngir xeeti àddina sell ci dooley Xel mu Sell mi, ba neex Yàlla, mel ni sarax su ñu koy jébbal. ¹⁷ Kon nag maa ngi bânnexu ci Kirist Yeesu ngir liggéey boobu ma Yàlla dénk. ¹⁸ Awma fitu wax leneen nag, lu dul li Kirist jéf jaarale ko ci man, ngir xeeti àddina jébbalu ci moom; jéf na jaarale ci samay wax ak samay jéf, ¹⁹ ci ay tegtal ak i kéemaan, sukkandikoo ci dooley Xelu Yàlla mi. Ba fi mu nekk nag yégle naa fu nekk xibaaru Kirist, li dale ci Yerusalem, jaar ci gox yépp, ba àgg diiwaanu Iliri. ²⁰ Sama yéene mooy xamle xibaaru turu Kirist fa mu eggagul, ndax bëggumaa yeggale sas wu keneen daloon. ²¹ Li ma def nag, dëppoo na ak li Mbind mi wax ne: «Ñi yégal mbiram dinañu ko yég,

te ñi ko masula dégg, xam ko.»

Pool fas na yéene dem dëkku Room

²² Bëggoon naa ñew seetsi leen, fekk ay téq-téq ñoo ma téye ba tey. ²³ Waaye nag léegi bey naa sama sas ci gox yii. ²⁴ Bu may dem Espaañ nag, bëgg naa faa jaar, nuyu leen; ndaxte ay at a ngii maa ngi am yéene ju tar ci ñew seetsi leen. Bëgg na maa nekk

ci seen biir, ngir am bânnexu sotteente ak yéen xalaat ab diir, te it ngeen waajalal ma sama yoonu Espaañ. ²⁵ Waaye nag fi mu nekk maa ngi dem nii Yerusalem, ngir dimbaliji gaayi Yàlla yu sell ya fa nekk. ²⁶ Ndaxte waa Maseduwan ak waa Akayi ñi gém, fas nañu yéene yàakk ci seeni alal, yónnee ko, ngir dimbali ñi néew doole ci gaayi Yàlla yu sell, yi nekk Yerusalem. ²⁷ Yéene nañu ko, te it ci dëgg-dëgg bor la, bu ñu wara fey. Ndaxte gannaaw ñi gém ci Yerusalem séddoo nañu ak ñi dul Yawut seen ngém, kon xeet yooyu itam war nañoo séddoo ak ñoom seen alal. ²⁸ Kon nag waxtu wu ma noppee ci liggéey boobu, ba teg may gu tedd gii ci loxoy boroom, dinaa dem Espaañ, tey jaar fi yéen. ²⁹ Te wóor na maa ne bu ma agsee ci yéen, dinaa indaale barkeb Kirist bu mat sëkk.

³⁰ Gannaaw loolu bokk yi, maa ngi leen di ñaan ci turu sunu Boroom Yeesu Kirist ak ci bëggante, gi Xelu Yàlla mi def ci nun, ngeen defal ma lii: àndleen ak man, nu tuur sunu ñaq ci ñaan Yàlla. ³¹ Ñaanal-leen ma, ngir ma mucc ci ñi gémul ci waa Yude; te it gaayi Yàlla yu sell yu nekk ci Yerusalem nangu ndimbal, li ma leen di yóbbul. ³² Dolli ci, Yàlla may ma, ma ñew seetsi leen ak xol bu sedd, nu booloo yeeslu fa kanam Yalla. ³³ Yal na Yalla miy Boroom jàmm ànd ak yéen ñépp. Amiin.

16

Pool a ngi nuyu waa Room

¹ Bu nu weesoo loolu, maa ngi leen di dénk sunu jigéen Febe, miy liggéeyal mbooloom ñi gém ci dëkku Señsere. ² Nangeen ko jàpp ci turu Boroom bi, ni ko gaayi Yàlla yi yellow, te dimbali ko ci lépp lu mu aajowoo, ndaxte moom itam wax dëgg, dimbali na

ñu bare, ba ci man mii di wax ak yéen.

³ Nuyul-leen ma Pirsil ak Aklas, samay nawle ci liggeeyu

Kirist Yeesu. ⁴ Ñoom ñaar dem nañu, bay bëgga jaay seen bakkan ngir man; maa ngi leen di gérém ci loolu, du man rekk sax, waaye itam mboolooy ñi gém ci xeeti àddina sépp.

⁵ Nuyul-leen ma it ñiy booloo ci seen kér.

Maa ngi nuyu it Epaynet, mi jékka gém Kirist ci diiwaanu Asi; ⁶ ak Maryama, mi sonnoon lool ci yéen.

⁷ Nuyul-leen ma it Andoronikus ak Yuñas, sama bokk, yi ñu ma booleeloon téj; am nañu tur ci ndawi Yälla yi, te ñoo ma jiit sax ci gém Kirist.

⁸ Te fàttewuma Ampilyaatus, mi ma bëgg ci sama xol ngir Boroom bi.

⁹ Nuyul-leen ma it Urban, sunu nawle ci liggeeyu Kirist, ak sama soppe Estakis; ¹⁰ ak it Apeles, mi ngémam dëggú, ba yelloo kóolute.

Nuyul-leen ma it waa kér Aristobul, ¹¹ ak Erojon sama mbokk, ak waa kér Narsis, ñi ci Boroom bi.

¹² Maa ngi nuyu Tirifen, moom ak Tirifos, jigéen ñi sonn ci liggeeyu Boroom bi, ak it sama soppe Persidd, mi ci jeex tàkk.

¹³ Maa ngi nuyu it Rufus, waa ji xolam seey ci Boroom bi, ak yaayam, mi ma féete woon it cérib ndey. ¹⁴ Te fàttewuma Asànkirit, Felegon, Ermes, Patarobas, Ermas, ñoom ak mboolem bokk yépp.

¹⁵ Nuyul-leen ma it Filolog ak Yuli, Nere ak jigéenam.

Te fàttewuma Olimpas ak gaayi Yälla yiy booloo ak ñoom ñépp.

¹⁶ Te yéen bokk yi, saafooneteleen ak xol bu laab. Mboolooy ñi gém Kirist yépp a ngi leen di nuyu.

Moytuleen ñi leen di réeral

¹⁷ Bokk yi, maa ngi leen di dénk, ngeen moytu ñi leen di féewale, ba di leen jàddloo yoon wi, ciy wax lu juuyoo ak dëgg gi ngeen jäng. Dawleen leen ba sore. ¹⁸ Ndax ñu deme noonu liggeeyaluñu Kirist sunu Boroom; seen bopp lañuy liggeeyal. Ñu ngi ñëw ak làmmiñ yu neex, di jay xol yu woyof yi, ba nax leen.

¹⁹ Waaye seen dégg ndigal bir na ñépp, ba sama xol sedd lool ci yéen. Teewul nag damaa bëgg ngeen am xam-xam bu leer ci lu baax, te baña laal dara ci lu bon. ²⁰ Su ko defee Yälla Boroom jàmm dina not Seytaane ci seeni tànk léegi.

Yal na yiwu Yeesu sunu Boroom ànd ak yéen!

²¹ Timote sama nawle bi may jàapple ci liggeey bi, mu ngi leen di nuyu, ak samay bokk Lusiyus, Yason ak Sosipater.

²² Man Tersiyus mi bind bataaxal bii nag, maa ngi leen di nuyu ci turu Boroom bi.

²³ Gayus mu ngi leen di nuyu; moo may ganale ci kérám, te foofa it la mbooloo mi di dajaloo. Erast miy topptoo mbiri xaalisu dëkk bi it, nuyu na leen, ak sunu mbokk Kartus.

²⁴ Yal na yiwu sunu Boroom Yeesu Kirist ànd ak yéen! Amiin.

Yälla yelloo na ndam

²⁵ Santleen Yälla, mi leen mana saxal bu wér ci dëggú xibaaru jàmm, bi may waare ci mbirum Yeesu Kirist! Nekkoon na kumpa gu làqu diirub ay ati at, ²⁶ waaye léegi nag Yälla dindi na nu ci kumpa. Santaane na, nu yégle xibaar boobu ci xeeti àddina

sépp, ci firi Mbindi yonent yi, ngir
nit ñi man koo gëm, ba jébbalu.

²⁷ Yàlla mi jagoo xam-xam
bépp, moom rekk moo yellowo
ndam ba fàww, jaar ci Yeesu
Kirist! Amiin.

Bataaxal bu jëkk bi Yàlla may Pool, mu bind ko WAA KORENT

¹ Man Pool, ndawul Kirist Yeesu ci coobarey Yàlla, man ak Sosten sunu mbokk, ² noo leen di bind, yéen mbooloom Yàlla, mi dëkk Korent. Nu ngi leen di nuyu, yéen ñi Yàlla sédde boppam jaare ci Kirist Yeesu, yéen ñi Yàlla woo, ngeen sell, boole leen ak ñi nekk ci àddina sépp tey tudd turu sunu Boroom Yeesu Kirist, miy seen Boroom, di sunu bos. ³ Yal na leen Yàlla sunu Baay ak Yeesu Kirist Boroom bi may yiw ak jàmm.

Pool sant na Yàlla

⁴ Duma jóg ci di sant Yàlla sama Boroom ci seen mbir ndax yiw, wi mu leen may ci seen bokk ci Kirist Yeesu. ⁵ Ndaxte ci yiwi Yàlla yépp ngeen woomle ci Kirist, muy ci wax, muy ci xam-xam. ⁶ Ndaxte li nu doon seedeel Kirist, Yàlla dëggal na ko ci yéen. ⁷ Noonu nag ñakkuleen genn may léegi bi ngeen di séentu waxtu, wi sunu Boroom Yeesu Kirist di feeñ ci biir ndamam. ⁸ Kirist dina leen dooleel ba ca muj ga, ngir ngeen baña am wenn ñàññ bés bu sunu Boroom Yeesu Kirist délse. ⁹ Yàlla kuy sàmm kóllére la, moom mi leen woo, ngir ngeen bokk ak Doomam Yeesu Kirist, sunu Boroom.

Na mbooloo mi juboo

¹⁰ Waaye bokk yi, maa ngi leen di dénk ci turu sunu Boroom Yeesu Kirist, ngeen juboo te baña féewaloo ci seen biir. Waaye nangeen ànd te booloo, bokk xel, bokk xalaat. ¹¹ Ndaxte bokk yi, waa kér Kelowe xamat nañu ma ne dangeen di xuloo. ¹² Maa ngi ñëw ca wax ja: kenn ku nekk ci yéena ngi naan: «Man ci Pool laa

bokk!» «Man ci Apolos!» «Man ci Sefas!» «Man ci Kirist!»

¹³ Ndax Kirist dafa xaajoo? Ndax Pool lañu daajoon ca bant ba, mu dee ngir yéen? Ndax sóob nañu leen ci ndox, ngir wonne ne bokk ngeen ci Pool? ¹⁴ Maa ngi sant Yàlla ci li ma sóobul kenn ci yéen, ku dul Kirispus ak Gayus, ¹⁵ ngir kenn baña wax ne ci sama tur lañu ko sóob. ¹⁶ Ahakay! Sóob naa it ci ndox waa kér Estefanas. Waaye ci sama pàttaliku sóobuma keneen. ¹⁷ Ndaxte Kirist yebalu ma ngir may sóobe ci ndox, waaye da maa yebal, ngir may yégle xibaaru jàmm bi, te ma bañ koo def ak waxi xam-xamu nit, ngir baña ñàkkal faayda deewu Kirist ca bant ba.

Xam-xamu nit jotewul dara ak bu Yàlla

¹⁸ Ndaxte yégleb deewu Kirist ca bant ba, ag ndof la ci ñiy sàñku. Waaye ci nun ñi aw ci yoonu muc gi, dooley Yàlla la. ¹⁹ Ndaxte Mbind mi nee na:
«Dinaa folli xam-xamu boroom xam-xam yi,

lem xalaati ñi am xel.»

²⁰ Ana boroom xam-xam bi? Ana kaañ mi? Ana boroom làmmiñ wu neex wi ci àddina si? Xanaa Yàlla wonewul ne xam-xamu àddina si ag ndof la?

²¹ Gannaaw àddina si ci xam-xamam demul ba xam Yàlla — te Yàllaa dogal loolu ci xam-xamam — soob na Yàlla mu musal ñi gëm, jaar ci yégleb xibaaru Kirist, fekk ag ndof la ci bëti nit. ²² Ndaxte Yawut yi ñu ngi laaj ay firnde; Gereg yi di wut xam-xam. ²³ Waaye nun nu ngi yégle Kirist, mi ñu reyoon ca bant ba, te loolooy téq ngëmu Yawut yi, di ag ndof ci ñi dul Yawut. ²⁴ Waaye ci ñi Yàlla woo, ñuy Yawut mbaa di Gereg, Kirist mooy dooley Yàlla, di xam-xamu Yàlla. ²⁵ Li ñuy wax ag ndof ca wàllu Yàlla moo gëna

tedd xam-xamu nit. Te li ñuy wax ñàkk dooley Yàlla moo ëpp kàttan dooley nit.

²⁶ Bokk yi, seetleen seen nekkin, bi leen Yàlla di woo. Barewul woon ci yéen, ñi ñuy tudde ay boroom xam-xam mbaa ay boroom doole mbaa ñu rafet ab juddu. ²⁷ Waaye li àddina teg ag ndof, Yàlla tàng na ko, ngir rusloo boroom xam-xam yi; te li àddina teg ag ñàkk doole, Yàlla tàng na ko, ngir rusloo boroom doole yi. ²⁸ Li dul juddu bu rafet te mata xeeb ci àddina, Yàlla tàng na ko; Yàlla tàng na li nekkul, ngir neenal li nekk. ²⁹ Noonu kenn du mana damu ca kanam Yàlla. ³⁰ Waaye Yàlla moo def ba ngeen bokk ci Kirist, moom mi doon ci nun xam-xam bu jóge ca Yàlla, maanaam: sunu njubte, sunu sellaay, sunu njot. ³¹ Loolu dafa am, ngir li Mbind mi wax am, ne: «Kuy damu, na damu ci Boroom bi.»

2

¹ Man ci sama bopp, bokk yi, bi ma ñewee ci yéen, ngir yégle mbóoti Yàlla, ñewuma ci ay wax yu neex ak xam-xam bu réy.
² Dogu woon naa ci baña xam dara ci seen biir lu dul Yeesu Kirist, te muy ki ñu rey ca bant ba.
³ Bi ma teewee ci yéen, ànd naa ak ñàkk doole, ragal ak njàqare.
⁴ Li ma wax ak li ma waare, defuma ko ci làmmiñ wu neex, sukkandikoo ko ci xam-xamu nit, waaye ànd na ak ay firnde yu soqikoo ci kàttanu Xelum Yàlla,
⁵ ngir seen ngém baña wékku ci xam-xamu nit ñi waaye mu wékku ci dooley Yàlla.

Xelum Yàlla mooy joxe xam-xamu Yàlla

⁶ Moona am na xam-xam bu nuy yégal ñi mat, xam-xam bu bokkul ci àddina si, te njiiti àddina si xamuñu ko, ñoom ñi nara wéy.

⁷ Nu ngi yégle mbóootu xam-xamu Yàlla, mu nébbu woon te Yàlla dogal ko ngir sunu ndam, laata àddina di sosu. ⁸ Kenn ci njiiti àddina amul woon xam-xam boobu. Su ñu ko amoon, kon duñu rey Boroom ndam li ci bant bi.
⁹ Waaye Mbind mi nee na:

«Lu bét gisul,
nopp déggú ko,
xel xalaatu ko,
loolu la Yàlla dencal ñi ko bëgg.»

¹⁰ Fekk nag nun la ko Yàlla won, jaarale ko ci Xelam.

Xelum Yàlla mooy leeral lépp, ba ci xalaati Yàlla yi gëna xóot.

¹¹ Kan ci nit ñi moo xam yëfi nit? Xanaa xelum nit mi nekk ci moom rekk a ko xam. Noonu it kenn xamul yëfi Yàlla, ku dul Xelum Yàlla.

¹² Nun nag Xel mi nu jot, jògewul ci àddina, waaye Yàllaa nu ko sol.

¹³ Loolu nu Yàlla may, yéglewunu ko ci ay baat yu soqikoo ci xam-xamu nit, waaye nu ngi koy yégle ci baat, yi soqikoo ci Xelum Yàlla, di tekkantal yëfi Xelum Yàlla ci ay baat yu mu nu sol. ¹⁴ Nit kese du nangu yëfi Xelum Yàlla. Ag ndof lay doon ci moom; du ko mana nangu, ndaxte ku yor Xelum Yàlla rekk moo ko mana ràññale.

¹⁵ Nit ki yor Xelum Yàlla dafay àtte lépp; moom ci boppam, kenn du ko àtte. ¹⁶ Ndaxte Mbind mi nee na:
«Ana ku xam xalaatu Boroom bi?
Ku ko doon digal?»

Waaye nun am nanu xalaatu Kirist.

3

Xuloo ci biir mbooloom ñi gëm

¹ Man nag bokk yi, manuma woona wax ak yéen ni ay nit ñuy déggal Xelum Yàlla, waaye waroon naa wax ak yéen ni ñuy topp seen nafsu, mel ni ay liir ci seen dund ci Kirist. ² Nàmpaloон naa leen, waaye joxuma leen dugub, ndaxte àttanuleen ko woon, te ba léegi sax àttanuleen ko ³ ci

li ngeen di topp seen nafsu. Bu ñeetaan ak xuloo amee ci seen bïir, xanaa du loolu mooy wonne dangeena topp seen nafsu, di doxale ni niti àddina? ⁴ Bu kenn yéglee ne: «Man ci Pool laa bokk,» keneen ne: «Man ci Apolos,» ndax jëfewuleen ni niti àddina rekk?

⁵ Kuy Apolos? Ak kuy Pool? Nun ay surga rekk lanu, yu ngeen jaare, ba gém. Te Boroom bi moo sas ku nekk liggeeyam. ⁶ Maa jëmbët, Apolos suuxat, waaye Yalla moo jebbil. ⁷ Ki jëmbët nag ak ki suuxat, kenn du ci dara, waaye Yalla miy jebbil rekk moo am solo. ⁸ Ki jëmbët ak ki suuxat benn lañu. Teewul nag ku nekk dina jot yool bu tollook liggeeyam. ⁹ Nu ngi liggeeyandoo ci liggeeyu Yalla; yéenay toolu Yalla, yéenay taaxum Yalla.

¹⁰ Man nag teg naa fondamaa bi, ni tabaxkat bu man liggeeyam, déppook sas wi ma Yalla jagleel ci kaw yiwam. Te keneen a ngi tabax ci kaw; waaye na ku nekk teeylu ci ni tuy tabaxe. ¹¹ Ci li jém ci fondamaa bi, kenn manu fee téral beneen bu dul bi fi xasa taxaw, tuy Yeesu Kirist. ¹² Ku tabax ci kaw fondamaa bi, wurus, xaalis, per, dénk, gittax walla boob, ¹³ sa liggeey dina fés, ndaxte bés baa koy xamle. Bés boobu dina fenk ni sawara, te sawara si dina nattu liggeeyu ku nekk. ¹⁴ Ku sa liggeey dëgér, dinga jot yool. ¹⁵ Waaye ku sa liggeey lakk, dinga ñakk. Yaw ci sa bopp dinga mucc, waaye mel ni ku récc ci sawara si.

¹⁶ Xanaa xamuleen ne yéenay kér Yalla, te Xelum Yalla dëkk na ci yéen? ¹⁷ Ku yàq kér Yalla gi, Yalla dina la yàq, ndaxte kér Yalla gi dafa sell, te yéenay kér googu.

¹⁸ Kon bu kenn nax boppam: su kenn ci yéen tegee boppam boroom xam-xam ci gis-gisu àddina

sii, kooku na doon dof, ngir am xam-xam bu wóor. ¹⁹ Ndaxte xam-xamu àddina si, ndof la fa Yalla. Moom la Mbind mi ne: «Yalla jàpp na ñu muus ñi, ba seen fir këppu ci seen kaw.» ²⁰ Te it: «Boroom bi xam na xalaati boroom xam-xam yi; xam ne duñu mujj fenn.»

²¹ Kon nag bu kenn tiitaru ndax nit ñi, ndaxte yéena moom lépp, ²² tuy Pool, di Apolos, di Sefas, di àddina, di dund, di dee, di lu am, di luy ñëw; lépp, yéena ko moom. ²³ Yéen, Kirist a leen moom; Kirist, Yalla ko moom.

4

Yalla rekk moo am sañ-sañu àtte nu

¹ Nañu nu teg kon ay surgay Kirist, di ay jawriñ yuy xamle mbóoti Yalla. ² Li war ci jawriñ mooy mu takku ci liggeeyam. ³ Ngeen àtte ma walla ñeneen àtte ma, amaluma ko solo. Man sax duma àtte sama bopp. ⁴ Sama xel yeddu ma ci dara, waaye loolu taxul ma jub; ki may àtte mooy Boroom bi. ⁵ Looloo tax buleen daan kenn ci àtte, bala jamono ji di jot te Boroom bi ñëw. Mooy leeral yi nébbu ci lëndëm, di làñni mébétu xol yi. Bu ko defee ku nekk dina jot ci Yalla ngërëm li mu yellowo.

⁶ Bokk yi, ci loolu ma leen doon wax lépp nag, misaal naa leen ko ci Apolos ak ci man, ngir ngeen xool ci nun, ba xam li wax jii di tekki: «Bu seen xalaat weesu li Mbind mi wax.» Noonu kenn du màggal kii, suufeel ki ci des. ⁷ Ndaxte yaw, ku la def, ba nga gëna màgg fi ci des? Loo am lu ñu la mayul? Te bu ñu la ko mayee, lu tax nga di ci tiitaru, mel ni mayuñu la ko?

⁸ Yéen suur ngeen xaat! Woomle ngeen xaat! Tàmbali ngeen di nguuru te agseegunu! Céy ni ma bëgge, ngeen di

nguuru, ba nu mana bokk ak yéen di nguuru! ⁹ Xalaat naa ne, nun ndawi Kirist yi, Yàlla def na ba nu mel ni nit ñu ñu jàppe ci xare te mujj ci sàppe yi, ñu dogal seen dee, nuy ceetaanum mbindeef yépp, muy nit muy malaaka. ¹⁰ Nun teg nañu nu ni ay dof ndax Kirist, waaye yéen am ngeen xel ci Kirist. Néew nanu doole, waaye yéen am ngeen doole. Nawees na leen, waaye nun dañu noo xeeb. ¹¹ Ba fii mu nekk, danoo xiif, mar te rafle; ñu ngi nuy dóor, te dëkkunu fenn; ¹² nu ngi ñaq di jariñoo. Ku nu saaga, nu ñaanal la lu baax. Coono bu ñu nu teg, nu tegoo ko. ¹³ Ku nu ñaawal, nu tontu la tont lu rafet. Fi mu ne noo mujj di mbalitu àddina, di ñu ñàkk njariñ ci lépp.

¹⁴ Binduma leen loolu ngir ngeen am yeraange, waaye dama koo def ngir artu leen, ndaxte yéenay samay doom te bëgg naa leen. ¹⁵ Su ngeen amee fukki junniy njiit yu leen di sàmm ci Kirist, ba tey benn baay rekk ngeen am, ndaxte maa leen yégal xibaaru jàmm bi, ba jur leen ci Kirist. ¹⁶ Kon nag maa ngi leen di ñaan, ngeen roy ci man. ¹⁷ Looloo tax ma yebal ci yéen Timote, miy sama doomu diine, di doom ju takku te ma bëgg ko. Dina leen fàttali ni may dunde ci Kirist, te mu dëppook li may jàngle fu nekk ci mboolooy ñi gëm ñépp.

¹⁸ Am na ci seen biir ñuy tiitaru, di xalaat ne dumá délseeti ci yéen. ¹⁹ Waaye bu soobee Boroom bi, léegi ma ñew ci yéen te seet boroom tiitar yooyu; waxuma seen kàddu, seen doole laay seet. ²⁰ Ndaxte nguuru Yàlla du waxi kese, waaye doole la. ²¹ Lu leen gënal? Ma ñew ci yéen, yor ab yar, walla ma ànd ak mbëggeel, te lewet?

Géenneleen kiy moy Yàlla ci seen biir

¹ Dégg nanu sax ñu naan, am na kuy moy Yàlla ci seen biir, moy gu ni tollu, duñu ko gis sax ci ñi xamul Yàlla. Dem na, ba am ci yéen kuy séy ak jabaru baayam. ² Moona yéen de, yéena ngi titaru. Waaye dangeena waroona am naqar, ba dàq kiy def loolu ci seen biir! ³ Man nag, jémm ji sore na leen, waaye xel mi mu ngi ci yéen, te àtte naa xaat kiy def loolu, ni su ma teewoon ci seen biir. Dogal naa, ⁴ ngeen daje ci turu Boroom bi Yeesu, te sama xel teewe ko, ànd ak dooley Boroom bi Yeesu, ⁵ nu jébbal nit kooku Seytaane, yaramam yàqu, ngir ruuwam muc mucc keroog bésu Boroom bi.

Bàkkaar ci xol dafa mel ni lawiir ci mburu

⁶ Seen tiitar bi jekkul dara. Xanaa xamuleen ne tuuti lawiir day tax tooyalu fariñ bépp funkí? ⁷ Ni ma leen ko mana misaale, jéleelen fi bépp lawiir bu yàgg, ngir ngeen sell ni tooyal bu bees bu amul lawiir, ndax nekk ngeen ko ba noppí. Ndaxte Kirist deeyal na nu ca bant ba, mel ni gàtt bu ñuy rendi, jébbal ko Yàlla ca màggalu bésu Mucc ba. ⁸ Kon nanu màggal sunu Måggal, waxuma ak lawiir bu màggat biy misaal kiñaan ak lu bon, waaye ak mburu mu amul lawiir, maanaam ci xol bu laab ak ci dégg.

⁹ Bindoon naa leen, ngeen baña séq dara ak njaalookat yi.

¹⁰ Bëgguma ci woona limaale waa àddina, maanaam njaalookat yi, nay yi, njublañ yi ak xérëmkat yi. Su ngeen séqul ak ñooñu dara, kon fàww ngeen génn àddina. ¹¹ Lii laa leen bëggoona wax: buleen séq dara ak ku ñu tudde mbokk mu gëm Kirist, te fekk day

njaaloo walla mu nay walla muy xérém walla muy xas nit walla muy mändi walla muy njublañ. Nit ku mel noonu moom, buleen bokk ak moom, sax far di lekk.

¹² Ndax man maa wara àtte ñi bokkul ci mbooloom ñi gém Kirist? Dédéet! Waaye ñi bokk ci seen mbooloo yéena leen wara àtte. ¹³ Ñi bokkul ci mbooloom ñi gém, Yalla moo leen di àtte. Waaye yéen, ni ko Mbind mi waxe: «Dàqleen ci seen biir kiy def lu bon.»

6

Waruleena réeroo ci seen biir

¹ Te it bu kenn ci yéen amee lëj-lëj digganteem ak mbokku taalibeem, lu tax muy dem ca àttekaayi ñi xamul Yalla, te baña dem ca gaayi Yalla yi, ñu àtte ko? ² Xanaa dangeena xamul ne, gaayi Yalla yi ñooy àtteji àddina? Te ndegam yéenay àtteji àddina, lu tere ngeen mana àtte mbir yu ñakk solo yi? ³ Xanaa xamuleen ne nooy àtteji malaaka yi? Waxatumaak mbiri àddina sii. ⁴ Bu ngeen amee ay lëj-lëj yu mel noonu, dangeen di wuti ay àttekat ci ay nit, ñi amul wenn yoon ci mbooloom ñi gém! ⁵ Ma ne kon, war ngeena rus! Xanaa amul ci seen biir kenn ku am xel, ku mana àtte bokkam yi? ⁶ Waaye defuleen loolu; mbokk a ngi layoo ak moroomam, rax-cadoll ci kanam ñi gémul lañu koy defe!

⁷ Layoo bi sax wone na ne báyyi ngeen seen warugar. Lu tax muñuleen sax tooñ, yi ñu leen di tooñ? Lu tax far nanguwuleen, ñu sácc leen? ⁸ Waaye yéen sax yéenay tooñ ak di sácc, te seeni bokk ngeen koy def!

⁹ Xanaa xamuleen ne, ñi jubadi duñu bokk ci nguuru Yalla? Bu leen ci kenn nax: ñiy doxaan walla xérémkat yi ak njaalookat

yi ak góor-jigéen ñi ak ñi ànd ak ñoom, ¹⁰ walla sácc yi ak ñu bégge ñi ak mändikat yi ak ñiy xaste ak njublañ yi, duñu bokk ci nguuru Yalla. ¹¹ Te am na ñu meloon noonu ci yéen. Waaye Yalla fóotal na leen seeni bàkkaar, sellal leen, àtte leen ni ñu jub, ci turu Boroom bi Yeesu Kirist ak ci dooley Xelum Yalla, sunu Boroom.

Jariñooleen seen yaram ngir ndamu Boroom bi

¹² Am na ci yéen ñu naan: «Sañ naa lépp.» Waaw, waaye du lépp a jariñ nit. «Sañ naa lépp,» waaye duma báyyi dara, mu not ma.

¹³ Am na ci yéen ñu naan: «Ñam mooy jariñ biir, te biir ay jariñoo ñam.» Waaw, te Yalla dina leen yàq, ñoom ñaar yépp. Waaye sàkkuñu yaram ngir moy Yalla; dañu koo sàkk, ngir moy jariñ Boroom bi, Boroom bi di ko jariñoo.

¹⁴ Te Yalla, mi dekkal Boroom bi, dina dekkal it sunu yaram jaare ko ci dooleem. ¹⁵ Xanaa xamuleen ne, seen yaram ñooy céri Kirist? Ndax kon damay jël céri Kirist, def ko céri jigéeni moykat? Mukk!

¹⁶ Xanaa xamuleen ne, kuy ànd ak jigéen juy moy dafay booloo ak moom, nekk benn? Ndaxte Mbind mi nee na: «Ñoom ñaar dinañu doon benn.» ¹⁷ Waaye nag kuy ànd ak Boroom bi, xel yi dañuy booloo, nekk benn.

¹⁸ Dawleen njaaloo! Bépp bàkkaar bu nit mana def, du laal yaramam, waaye nag kuy njaaloo, dafay bàkkaar, di lor yaramam. ¹⁹ Xanaa xamuleen ne, seen yaram mooy kér Yalla gi? Gannaaw Xel mu Sell maa ngi ci yéen, te Yällaa leen ko may, kon momuleen seen bopp, ²⁰ ndaxte Yalla jot na leen ak njég lu réy. Kon nag màggal-leen Yalla ci seen yaram.

7

Li jëm ci mbirum séy

¹ Nanu jàll nag léegi ci laaj, yi ngeen ma doon bind, ci baña ànd ak jigéen, ndax lu baax la ci góor. ² Lii mooy sama xalaat: moy gu bare gi tax na ba, na góor gu nekk am jabaram, jigéen ju nekk am jékkéram. ³ Jékkér war na def warugaru jékkér ci jabaram; jabar it def warugaru jabar ci jékkéram. ⁴ Jigéen ji amul sañ-sañ ci yaramam moom kenn; jékkéram moo ko moom. Niki noonu it jékkér ji amul sañ-sañ ci yaramam; jabaram moo ko moom. ⁵ Bu kenn tere boppam moroomam, su dul ne dangeena mànkoo ci def noonu ab diir, ngir gëna mana wéetal Yàlla ci ñaan. Waaye su loolu weesoo, nangeen doxal yoonu séy; lu ko moy, Seytaane dina leen fir ndax seen ñàkk maandute. ⁶ Li ma leen di wax fii du ndigal, waaye dama leen di xamal li ñu leen may, ngeen def ko. ⁷ Ndaxte dégg-dégg su ma sañoon, kon ñépp mel ni man; waaye ku nekk ak li la Yàlla jagleel, kii ak may gii, kee ak may gale.

⁸ Lii laay yégal ñi séyul ak it ñi seen jékkér dee: baax na ci yéen, su fekkee dangeena toog rekk ni man, baña séy. ⁹ Waaye su ngeen manula téye seen bopp, nangeen séy, ndaxte séy moo gën xemmem di leen gaañ.

¹⁰ Ñi séy nag, maa ngi leen di jox ndigal lii —Boroom bi moo ko waxoon, du man— jigéen ju séy warula teqalikoo ak jékkéram. ¹¹ Te bu teqalikoo ak moom, bumu séyaat, mbaa boog na juboo ak jékkéram. Te bu jékkér ji fase jabaram.

¹² Ñi ci des nag, lii laa leen di wax —Boroom bi waxu ko woon —su nit ku gëm Kirist amee jabar ju gëmul, te mu nangoo séy ak

moom, waru koo fase. ¹³ Naka noonu it su jigéen ju gëm Kirist amee jékkér ju gëmul, te mu nangoo nekk ak moom, warula tas. ¹⁴ Li tax ma wax ko moo di, jékkér ji gëmul, Yàlla sellal na ko, ndax li mu ànd ak jabaram. Te it jigéen ji gëmul, Yàlla sellal na ko, ndax li mu ànd ak jékkéram ji gëm; lu ko moy, seeni doom dinañu am sobe, te fekk dañoo sell.

¹⁵ Waaye nag, su fekkee ki gëmul bëgg na dem, na dem. Ci wàll woowu nag, ki gëm Kirist, tuy jékkér ji walla jabar ji, amul benn ténk, ndaxte Yàlla moo leen woo ngir ngeen dund ci jàmm. ¹⁶ Loo ci xam, yaw jigéen ji, ndax dinga gëmloo sa jékkér Musalkat bi walla déet? Loo ci xam yaw jékkér ji it, ndax dinga gëmloo sa jabar Musalkat bi walla déet?

¹⁷ Ku nekk nag na dund, ni ko ko Boroom bi jagleele, mu méngoo ak ni mu meloon, bi ko Yàlla wooyee. Moom laay téral ci mboolooy ñi gëm yépp. ¹⁸ Ki xaraf, bi ko Yàlla wooyee, warula jéema far màndargam xaraf bi. Ki xaraful, bi ko Yàlla wooyee, aa-jowul mu xaraf. ¹⁹ Xaraf ak ñàkka xaraf lépp a yem; li am solo moo di topp ndigali Yàlla. ²⁰ Na kenn ku nekk jàpp ci li mu nekkoon, bi ko Yàlla wooyee. ²¹ Ndax jaam nga woon, bi la Yàlla wooyee? Na ci sa xel dal. Waaye soo amee bunt, ba yiwiku, nanga ci jaar.

²² Ku nekkoon jaam, bi la Boroom bi wooyee, Boroom bi goreel na la. Ba tey it ku nekkoon gor, bi ñu la wooyee, jaamu Kirist nga. ²³ Gannaaw Yàlla jot na leen ak njég lu réy, buleen doon jaamub nit. ²⁴ Bokk yi, fàww ku nekk wéy ca kanam Yàlla ci fànn ga mu nekkoon, bi ko Yalla wooyee.

²⁵ Ci li jëm ci janq yi, awma ndigalu Boroom bi, waaye maa ngi joxe sama xalaat, ni ku ñu

wóolu ndax li ma jot yérmandey Boroom bi.²⁶ Bu nu seetee tiis wii fi teew nag, defe naa ne li baax ci nit, moo di mu sax ci li mu nekk.²⁷ Ndax takk nga jabar?

Bul wuta tåggook moom. Ndax takkuloo jabar? Bul wut jabar.²⁸ Waaye nag boo séyee, defoo bákkaar, te bu janq séyee, deful bákkaar. Waaye ñi séy dinañu am naqar ci àddina, te naqar woowu dama leen ko bëggoona fanqal, yéen ñi séyagul.

²⁹ Lii laa bëgga wax, bokk yi: diir bu gàtt rekk a fi des. Lu weesu tey, na góor ñi am jabar di def, ni bu ñu ko amul woon;³⁰ ñiy jooy, mel ni ñu jooyul; ñiy bég, mel ni ñu bégul; ñiy jénd, ni ñu moomul li ñu jénd;³¹ ñiy jariñoo àddina, bañ cee xér. Ndaxte àddina sii, ci ni mu mel, dootul yàggati.

³² Bëggoon naa, ngeen baña am benn xalaat. Góor gu takkul jabar dafay bàyyi xel ci mbiri Boroom bi, di wuta neex Boroom bi.³³ Waaye ku takk jabar, fáww mu bàyyi xel ci mbiri àddina si, ak nu mu mana neexe jabaram,³⁴ te noonu dafay daldi bare soxla. Jigéen ju séyul, walla janq, dafay bàyyi xel ci mbiri Boroom bi—bëgg koo jox yaramam ak xelam. Waaye jigéen ji séy dafay bàyyi xel ci mbiri àddina, ak nu mu mana neexe jékkéram.³⁵ Seen njariñ a tax ma wax lii, du ngir teg leen yen bu ngeen àttanul, waaye ngeen mana jáppandil Boroom bi ci njaamu gu rafet gu àndul ak genn njaaxle.

³⁶ Nanu jàll nag ci mbiri kiy takk ngoro te amul pastéefu takk ndaw si. Su fekkee ne waxambaane wi xalaat na ne jéfewul nu jekk ak janq bi, fekk muy wees ag ndawam, te mu xalaat ne dafa koo wara takk, kon na ko takk, ni mu ko bëgge; deful bákkaar.³⁷ Waaye nag su dogoo dëgg ci

baña takk, fekk sagoom rekk a tax te kenn tegu ko ko, kon ba tey def na lu baax.³⁸ Noonu ku takk as ndawam def na lu baax, rawatina nag ku takkul.

³⁹ Jigéen ji séy dina ànd ak jékkéram giiru dundam. Waaye su jékkér ji faatoo, man na séy ak ku ko neex, su fekkee ne góor gu gém la.⁴⁰ Moona nag dina gëna bég, bu toogee noonu rekk. Loolu mooy sama xalaat, te defe naa ne man it am naa Xelum Yàlla.

8

Mbir yi jém ci lekk yàpp, wi ñu jagleel xérém yi

¹ Léegi nag, ci li jém ci yàpp wi ñu jébbal xérém yi: nun ñépp am nanu xam-xam, loolu dëgg la. Xam-xam day tax ba nit yég boppam, waaye mbëggeel day yékkati ngém.² Ku xalaat ne xam nga dara, sa xam-xam bënnagul.³ Waaye ku bëgg Yàlla, Yalla xam la.

⁴ Kon nag ci li jém ci lekk yàpp wu ñu jébbal xérém yi, xam nanu ne xérém du dara ci àddina; xam nanu itam ne Yàlla kenn rekk la.⁵ Su fekkee ne am na sax yu ñuy teg Yàlla, muy ci asamaan mbaa ci suuf—ndaxte am na yu bare yu ñu faral di bokkaaleel Yàlla ak Boroom bi—⁶ ba tey ci nun, jenn Yàlla rekk a am, muy Baay bi; lépp a ngi jóge ci moom te moom lanu nekkal. Te it benn Boroom rekk a am, muy Yeesu Kirist; lépp a ngi jaare ci moom, te nun it nu ngi dund jaare ci moom.

⁷ Waaye ñépp xamuñu loolu. Am na ñu tàmmoon xérém yi, te léegi, bu ñu lekkatee yàppu sarax yi, dañuy xalaat ne xérém lañu ko jagleel. Seen xel dafa leen di yedd, ndaxte ci seen ñàkka xam dañuy foog ne taq nañu sobe ndax ñiam woowu.⁸ Waaye ñam manula tax nu neex Yàlla. Su nu ci lekkee, du

yokk dara ci nun. Su nu ci lekkul, du nu wàññi dara.

⁹ Waaye moytuleen, ba sañ-sañ bi ngeen am, baña yóbbe bákkaar ñi seen ngém néew. ¹⁰ Su amee ku ngémam néew, mu gis la, yaw mi bare xam-xam, nga toog di lekk ca màggalukaayu xérém ya, ndax du ko xiir mu lekk yàppu sarax? ¹¹ Noonu sa xam-xam dina lor kooku ngémam néew, fekk sa mbokk moomu, Kirist dee na ngir moom! ¹² Su ngeen bákkaaree, ba tooñ bokk yi néew ngém, di nêxal seen xel, bákkaar ngeen ba tooñ Kirist. ¹³ Kon bu sama mbokk sóoboo ci bákkaar ndax ñam wi ma lekk, dootuma lekk mukk yàpp, ngir baña sóob ci bákkaar sama mbokk mi.

9

Dëddu naa peyu ndawal Kirist te lew na ma

¹ Ndax awma ndagal ci li may def? Ndax duma ndawul Kirist? Ndax gisuma Yeesu sunu Boroom? Xanaa du yéena soqikoo ci liggeey bi ma Boroom bi sant? ² Su ma ñenn ñi tegul ndaw, moom laa ci yéen, ndaxte yéenay firnde jiý wone ne ndawul Boroom bi dëgg laa.

³ Nii laay tontoo ñi may àtte: ⁴ Xanaa sañunoo lekk ak a naan? ⁵ Xanaa sañunoo indaale soxna su gém Kirist, ni yeneen ndawul Kirist ak doomi ndeyu Boroom bi ak Sefas sax? ⁶ Walla boog man ak Barnabas rekk noo wara daan sunu doole?

⁷ Kan moo masa solu soldaar ci pexey boppam? Kan mooy bey tool te du ci jariñu? Walla kan mooy sàmm jur te du naan ca soow ma? ⁸ Lii may wax, du ci yëfi doom Aadama rekk laa ko jukkee; xanaa du yoon wi it moo ko santaane? ⁹ Ndaxte bind nañu ci yoonu Musaa ne: «Bul sunjuñ gémmiñu nag wu ñiu takk ci bojukaay.» Ndax mooy tekki nag ne, Yalla dafa bàyyi xel nag

yi? ¹⁰ Walla boog xanaa nun noo moom wax jooju? Waaw, noo tax ñu bind loolu. Noonu kuy bey war na am yaakaar, te kuy bojj di yaakaara jot wàllam. ¹¹ Nu ji ci yéen yëfi Xelum Yàlla, ba noppi góobe ci yéen yëfi àddina, ndax loolu dafa èpp li nu wara séentu? ¹² Ndegam ñeneen a am sañ-sañ boobu ci yéen, nun kon waxi-noppi.

Waaye nag jariñoowunu sañ-sañ boobu. Danuy far muñ lépp, ngir baña indi ndog ci yoonu xibaaru jàmm bu Kirist bi. ¹³ Xanaa xamuleen ne, ñiy liggeeyal yëf yu sell yi, dañuy lekk ñam, wi ci kér Yàlla gi, te ñiy liggeey ci sarxalukaay bi, dañuy jot seen wàll ci sarax yi? ¹⁴ Naka noonu it Boroom bi digle na ne, ñiy yégle xibaaru jàmm bi, nanu ci dund.

¹⁵ Waaye man jariñoowuma benn ci sañ-sañ yooyu, te binduma yëf yooyu, ngir ngeen di ma defal yu ni mel. Dee sax moo ma ko gëná—kenn du jéle ci man mbir moomu may kañoo!

¹⁶ Su may yégle xibaaru jàmm bi, manuma cee kañu. Sas la, wu ñu ma sas. Dinaa torox, su ma yéglewul xibaaru jàmm bi! ¹⁷ Su doon ci sama coobare laa yégle xibaaru jàmm bi, man naa ci séentu yool. Waaye defuma ko ci sama coobare, ndaxte sas la, wu ñu ma sas. ¹⁸ Kon nag lan mooy sama yool? Xanaa di yégle xibaaru jàmm bi ci dara, te baña jariño sañ-sañ boobu ma ci yellowo.

¹⁹ Gor laa te kenn moomu ma; teewul def naa sama bopp jaamu ñépp, ngir mana gindi nit ñu bare ci Kirist. ²⁰ Ci biir Yawut yi, sol naa melow Yawut yi, ngir gindi leen. Man ci sama bopp yoonu Musaa jiitalu ma, terewul bi ma nekkee ci biir ñiy sàmm yoonu Musaa, sàmm naa yoon wa, ngir

gindi leen. ²¹ Ci biir ñi nekkul ci yoonu Musaa, faalewuma woon yoon wi, ngir gindi leen; waxuma ne ànduma ak yoonu Yàlla, waaye topp naa yoon ci sama bokk ak Kirist. ²² Ci biir fií néew ngém, meloon naa ni ku néew ngém, ngir gindi leen. Doon naa lépp ci ñépp, ngir def lépp lu ma man, ba ñenn mucc ci. ²³ Damaa def loolu lépp ndax xibaaru jàmm bi, ngir man it ma am wàll ci barkeem.

²⁴ Xanaa xamuleen ne, ñépp ñooy daw cib rawante, waaye kenn rekk ay jél ndam li? Dawleen nag ngir jél ko. ²⁵ Ñiy jojante ci po muy waral tåggat yaram, dañuy xañ seen bopp lu bare. Dañu koy def, ngir am kaalag ndam gu dul yàgg; waaye nun danu koy def, ngir am kaalag ndam gu sax ba fàww. ²⁶ Man nag noonu laay dawe, te duma dawantu. Noonu laay bëree, waaye duma def ni nit kuy dòor ci jaww ji. ²⁷ Waaye damay not sama yaram, ba moom ko, ngir ragala yégal ñi ci des xibaaru jàmm bi, ba noppo Yàlla xañ ma ndam li.

10

Mbirum bànni Israyil misaal la, ma nuy artu

¹ Bokk yi, bëgguma ngeen umple li daloon sunu maam ya. Ñoom ñépp niir wa* tiimoon na leen, te ñoom ñépp jàll nañu géej. ² Sóobu nañu ca ndoxu géej ga ak ca niir wa, ba bokk noonu ci Musaa. ³ Ñoom ñépp bokk nañoo lekk ñam wa Yàlla joxe, ⁴ naan naan ga mu joxe, ndaxte ñu ngi doon naan ca xeer, wa leen doon gunge, te xeer woowa Kirist la woon. ⁵ Teewul ñi èpp ci ñoom neexuñu woon Yàlla, ba mu fàddoon leen ca màndij ma.

* **10:1** Ba bànni Israyil nekkee ca màndij ma, Boroom bi moom ci boppam moo leen jiite woon, mel ni niir ci bëccëg bi, ngir gindi leen, su guddee mu doon jumu sawara, ngir niital leen.

⁶ Mbir yooyu ay misaal lañu, yu nuy artu, ngir benn bëgg-bëgg bu bon bañ noo jiital, na mu leen jiitale woon. ⁷ Buleen jaamu ay xérëm, ni ko ñenn ñi ci ñoom defe woon. Ndaxte Mbind mi nee na: «Mbooloo mi dafa toog, di lekk ak di naan, ba noppo ñu jóg di mbumbaay.» ⁸ Bunu njaaloo, ni ko ñenn ñi ci ñoom defe woon, ba tax ñaar fukki junni ak ñett ci ñoom dee ci benn bés. ⁹ Bunu diijat Kirist, ni ko ñenn ñi ci ñoom defe, ba ay jaan màtt leen, ñu dee. ¹⁰ Buleen xultu, ni ko ñenn ñi ci ñoom defe woon, ba tax Malaakam bòomkat bi rey leen.

¹¹ Mbir yooyu leen daloon misaal la ci nun, te bind nañu ko ngir artu nu, nun ñiy dund ci jamono jii lépp mat. ¹² Kon nag kiy naw sa doole, ba yaakaar ne taxaw nga, moytula daanu ci bákkaar! ¹³ Benn nattu dabu leen bu wuute ak yi dal nit ñépp. Te sax Yàlla kuy sàmm kólliére la, te du nangu nattu bi wees seen kattan, waaye cib nattu dina leen ubbil bunt bu ngeen mana rëcce, ba ngeen man koo dékku.

Buleen booloo ak rab yu bon yi

¹⁴ Looloo tax, sama soppe yi, nangeen daw xérëm yi. ¹⁵ Maa ngei wax ak yéen ñi am xel. Kon seetleen li ma leen wax. ¹⁶ Kaas bu yiw bi tax nuy gérëm Yàlla, ndax du wone sunu booloo ak deretu Kirist? Mburu mi nuy damm, xanaa du dafay wone sunu booloo ak yaramu Kirist? ¹⁷ Ndegam benn mburu rekk a am, kon nun ñépp lu nu baree bare, menn mbooloo lanu, ndaxte bokk nanu menn mburu mi.

¹⁸ Seetleen ci bànni Israyil. Ñiy lekk sarax si ñu rendi, ndax booloowuñu ak Yàlla ji ñu jagleel sarxalukaay ba? Ahakay! ¹⁹ Li may wax, lu muy tekki? Ndax

yàpp wi ñu jagleel xérém yi dafay dara? Walla xérém yi dañuy dara? ²⁰ Dédéet! Waaye sarax yi xérémkat yi di rendi, ay rab lañu ko jagleel; jagleeluñu ko Yàlla. Te man bëgguma, ngeen booloo ak rab yi. ²¹ Manuleena naan ci kaasu Boroom bi, naan ci kaasu rab yi. Manuleena sukk ci reerub Boroom bi, sukk ci reerub rab yi. ²² Walla boog ndax danuy jéema gillil meru Boroom bi? Xanaa noo ko èpp doole?

Na mbëggeel laal seeni jëf, te ngeen wottu seen sañ-sañ

²³ Dafa am ñu naan: «Lépp lanu sañ.» Waaw, waaye du lépp a baax ci nun. «Lépp lanu sañ,» waaye it lépp du yékkati ngëm. ²⁴ Bu kenn seet njariñam rekk, waaye nay seet njariñul meroonam.

²⁵ Man ngeena lekk lépp lu ñuy jaay ca ja ba, bañ cee boole ay laaj ngir dalal seen xel. ²⁶ Ndaxte Mbind mi nee na: «Àddina ak li ci biiram lépp, Boroom bi moo ko moom.»

²⁷ Ku xamul Yàlla nag, bu leen wooyee aw ñam këram, te ngeen nangoo dem, lekkleen lépp lu ñu leen dëj, baña laajte dara ngir dalal seen xel. ²⁸ Waaye bu leen kenn nee: «Lii sarax la, bu ñu jagleel xérém yi,» suurleen ko ndax ki leen ko xamal, ngir xel mu dal. ²⁹ Waxuma sa xel yaw, waaye xelu keneen laay wax.

Waaye nga ne: «Li ma saña def, lu tax nit ku xelam dalul di am dara lu mu ciy wax? ³⁰ Su ma lekkee dara di ci sant Yàlla, lu tax ñu may wax lu ñiaaw, fekk sant naa ci Yàlla?»

³¹ Kon su ngeen di lekk walla ngeen di naan, walla lu ngeen mana def, defleэн lépp ngir màggal Yàlla. ³² Buleen def dara lu mana fanq ngëmu Yawut yi walla ñi dul Yawut walla mbooloom Yàlla. ³³ Noonu laay

def man ci sama bopp: damay wuta neex ñépp ci lépp. Wutuma lu may jariñ, waaye luy jariñ ñu bare laay wut, ngir ñu mucc.

11

¹ Royleen ma nag, ni may roye Kirist.

Li jekk ci góor ak ci jigéen, bu mbooloo miy màggal Yàlla

² Maa ngi leen di sant ci li ngeen may fàttaliku ci lépp, ak ci li ngeen di topp dénkaane yi ma leen dénk.

³ Waaye nag bëgg naa ngeen xam lii: Kirist mooy kilifag bépp góor, góor di kilifag jigéen, te Yàlla di kilifag Kirist. ⁴ Kon nag góor guy ñaan Yàlla, walla muy wax ci kàddug Yàlla, fekk mu teg dara ci boppam, day suufeel Kirist, kilifaam. ⁵ Waaye bu jigéen musóoruwl, buy ñaan walla buy wax ci kàddug Yàlla, kooku day suufeel jékkëram jiy kilifaam, ndaxte day mel ni jigéen ju ñu wat. ⁶ Jigéen ju dul musóoru, bu yahooo, mu watu. Waaye su fek-kee ne jigéen dafay am kersa, su wàññee kawaram walla mu watu, fàww kon mu musóoru. ⁷ Góor nag moom warula teg dara ci boppam, ndaxte mooy melokaanu Yàlla te dafay wone ndamu Yàlla. Jigéen moom dafay wone ndamu góor. ⁸ Ndaxte jélewuñu góor ci jigéen, waaye jigéen lañu jèle ci góor. ⁹ Te sàkkuñu góor ngir jigéen, waaye jigéen lañu sàkk ngir góor. ¹⁰ Looloo tax jigéen wara teg ci kaw boppam luy màndargaal kilifteef ga, ndax malaaka yi.

¹¹ Teewul nag ci sunu booloo ak Boroom bi, jigéen a ngi wéeru ci góor, te góor a ngi wéeru ci jigéen. ¹² Ni ñu sàkke jigéen ci góor, noonu la góor juddoo ci jigéen, te lépp a ngi jóge ca Yàlla.

¹³ Seetleen mbir mii: ndax jekk na jigéen baña musóoru, buy ñaan Yàlla? ¹⁴ Xanaa du àddina ci boppam dafa leen di won ne gàcce la ci góor, ngir muy yar kawar gu bare? ¹⁵ Waaye loolu nag ab taar la ci jigéen. Dañoo jagleel jigéen kawar gu gudd, muy muuraay ci moom. ¹⁶ Waaye su kenn bëggée werante ci mbir moomu, na xam lii: amunu beenen aada ci njàng mi, du nun walla mboolooy Yàlla.

Reerub Boroom bi

¹⁷ Bi may tollu ci ndigal yi, manuma leena sant, ndaxte seeni ndaje loraange lañuy jur, waaye du njariñ. ¹⁸ Ci bu jékk dégg naa lii: bu ngeen di daje, am na ci yéen ñuy féewaloo, te xaw naa koo gém. ¹⁹ Fåww mu am ay féewaloo ci seen biir, ngir ñu mana xàmmi ñi neex Yàlla ci yéen. ²⁰ Bu ngeen dajee, manuleena wax ne rerub Boroom bi ngeen di lekk. ²¹ Ndaxte bu ngeen dee lekk, ku nekk dafay gaawantu di lekk reeram, ba tax ñenn ñaa ngi xiif, fekk ñeneen di mändi. ²² Xanaa amuleen kér yu ngeen di lekke ak di naane? Walla ndax dangeena xeeb mbooloom Yàlla? Walla ngeen bëgga rusloo ñi amul dara? Lu ma leen ci wara wax nag? Ma gérém leen ci loolu? Mukk! Gérémuma leen.

²³ Li ma jéle ci Boroom bi, moom laa leen jottali: Boroom bi Yeesu, ci guddi gi ñu ko woree, dafa jél mburu, ²⁴ sant Yàlla, damm ko ne: «Lii sama yaram la, wi ma joxe ngir yéen. Defleent lii, ngir fàttaliku ma.» ²⁵ Noonu itam bi ñu lekkee ba noppí, mu jél kaas bi ne leen: «Kaas bi mooy misaal kóllére gu bees, gi Yàlla fas jaaraale ko ci sama deret. Defleent lii ngir fàttaliku ma.» ²⁶ Ndaxte saa su ngeen di lekk mburu mii, walla ngeen di naan ci kaas bii, yéena

ngi yégle deewu Boroom bi, ba kera muy ñëw.

²⁷ Kon nag képp ku jekkadi ni mu lekke ci mburu mi te naane ni ci kaasu Boroom bi, tooñ nga yaramu Boroom bi ak deretam. ²⁸ Na ku nekk seetlu boppam nag, sooga lekk ci mburu mi te naan ci kaas bi. ²⁹ Ku lekk mburu mi, naan ci kaas bi, fekk faalewuloo solos yaramu Kirist wi, sa lekk ak sa naan dina xëcc àtteb Yàlla ci sa kaw. ³⁰ Looloo tax ñu bare ci yéen wopp te ñakk doole, ba ñenn ñi faatu. ³¹ Su nu doon seetlu sunu bopp ni mu ware, kon àtte du nu dal. ³² Waaye bu nu Boroom bi dee àtte, da nuy yar ngir bañ noo boole ci mbugalu àddina.

³³ Noonu nag bokk yi, bu ngeen dajee, di lekk rerub Boroom bi, nangeen xaarante. ³⁴ Ku xiif, na lekke këram, ngir baña indi ci yéen àtteb Yàlla ndax seen ndaje yi.

Yeneen fànn yi ci des nag, bu ma ñëwee ci yéen, dinaa ko seet.

12

May yi jóge ci Xelu Yàlla mi

¹ Léegi nag bokk yi, ci li jém ci mayi Xelum Yàlla, bëgguma ngeen umple ci dara. ² Xam ngeen ne bi ngeen xamagul woon Yàlla, xérém yi manula wax ñoo leen jiitaloon, di leen wommat. ³ Moo tax ma leen di xamal lii: ku Xelum Yàlla solu du wax ne: «Yeesu dafa araam.» Te it kenn manula wax ne: «Yeesu mooy Boroom bi,» su ko ko Xelum Yàlla waxloowul.

⁴ Am na fanni may yu bare yu jóge ci Xelum Yàlla, waaye menn Xel moomu moo koy séddale.

⁵ Am na ay sas yu bare, waaye benn Boroom bi la. ⁶ Am na ay fann yu bare yu Yàllay feeñale dooleem, waaye jenn Yàlla ji mooy jéfe doole yooyu yépp ci ñépp.

⁷ Noonu Yàlla jox na ku nekk fann gu muy feeñale Xelam mu

Sell mi ngir njariñul ñépp. ⁸ Am na ku Yàlla sédde, jaarale ko ci Xelam, mayu wax ak xel mu leer, keneen am mayu xam-xam, te mu bawoo ci menn Xel mi. ⁹ Keneen it menn Xel mi jox ko ngëm, keneen di wéral ay jängoro ci kàttanu Xel moomu, ¹⁰ keneen di def ay kéemaan, am kuy wax ci kàddug Yàlla, am keneen kuy ràññee li jóge ci Xelum Yàlla ak li jóge ci yeneen xel yi, keneen it di wax ay xeeti làkk, ak kuy firi làkk yooyu. ¹¹ Loolu lépp, menn Xel moomu moo koy def, ku nekk mu sédd la ci, ni mu ko soobe.

Wenn yaram ak cér yu bare

¹² Noona la ci yaramu nit. Yaram wenn la, teewul am na cér yu bare. Waaye céri yaram yépp, ak li ñuy baree bare, ñoo bokk, doon wenn yaram. Te noonu la Kirist mel. ¹³ Yàlla sóob na nu ci menn Xelam mi, ngir nu doon wenn yaram: nuy Yawut walla nu dul Yawut, nuy jaam mbaa gor, nun ñépp Yàlla may na nu, nu naan ci menn Xel mi.

¹⁴ Yaram du benn cér, waaye céryu bare la. ¹⁵ Kon bu tànk nee: «Man duma loxo, kon bokkuma ci yaram,» du ko teree bokk ci céri yaram yi. ¹⁶ Te bu noppnee: «Duma bët, kon bokkuma ci yaram,» du ko teree bokk ci céri yaram yi. ¹⁷ Bu yaram wépp doon bët, kon nan lay déggé? Walla bu yaram wépp doon nopp, kon nan lay xeeñtoo? ¹⁸ Waaye Yàlla dafa riime céri yaram wi, def bu ci nekk fa mu ko soobe. ¹⁹ Bu lépp doon benn cér, kon fu yaram di nekk? ²⁰ Cér yi daal bare nañu, waaye wenn yaram rekk a am.

²¹ Bët nag manul ne loxo: «Soxlawuma la!» Te bopp it manul ne tànk yi: «Soxlawuma leen!» ²² Loolu sax manula am, ndaxte céri yaram, yi gëna néew doole, ñoo gëna am njariñ. ²³ Te céryi gëna ñàkk maana, ñoom

lanuy gëna topptoo. Cér yi ci rafetula tudd, ñoom lanuy gëna suturaal, ²⁴ fekk yi gëna rafet, soxlawul nu leen di suturaale noonu. Waaye Yàlla dafa boole sunu céri yaram yi, ngir gëna teral cér yi ko soxla. ²⁵ Noonu yaram du séddaloo, waaye céri bu ci nekk dina dimbali yi ci des. ²⁶ Bu sa benn céru yaram dee metti, yeneen yi ci des yépp dañuy bokk, yég metit wi. Te bu dee dangaa fonk sa benn céru yaram it, ndax du sa yaram wépp a ciy bânnexeu?

²⁷ Léegi benn yaram ngeen, muy yaramu Kirist, te kenn ku nekk ci yéen céri nga ci. ²⁸ Te Yàlla teg na ci mbooloom ñi gëm, ku nekk ak sa may: ci bu jëkk ay ndawi Kirist, teg ca ñiy wax ci kàddug Yàlla, teg ca ñiy jängle, ñiy def ay kéemaan, ñi am mayu wéral ay jängoro, ñiy dimbalee, ñiy jiite, ñiy wax ay xeeti làkk. ²⁹ Ndax ñépp ay ndawi Kirist lañu? Ndax ñépp dañuy wax ci kàddug Yàlla? Ndax ñépp ay jängle? Ndax ñépp ay def kéemaan? ³⁰ Ndax ñépp a am mayu wéral ay jängoro? Ndax ñépp ay wax ay làkk? Ndax ñépp a leen di firi? ³¹ Waaye fonkleen may yi gën.

Mbëggeel moo gëna màgg lépp

Léegi nag ma won leen yoon wu gën lépp.

13

¹ Su fekke ne damay wax làkki nit ñi ak yu malaaka yi sax, te boolewuma ci mbëggeel, duma dara lu dul ndënd muy riir, walla jóolóoli buy kandañ-kandañji. ² Su ma yéglee wax ju tukkee ci Yàlla, ma xam lépp luy kumpa, ma yor xam-xam bépp te gëm Yàlla ba mana randal ay tund, fekk boolewuma ci

mbëggeel, duma dara. ³ Te it su ma doon sarxe li ma am lépp, di bàyyi ñu lakk sama yaram, ba rey ma, su ma ci boolewul mbëggeel, du ma jariñ dara.

⁴ Ku bëgg dafay muñ te laabiir. Ku bëgg du iñaan, du kañu, du tiitaru, ⁵ du def lu jekkadi, du wut njariñu boppam, du naqari deret, du ñaaw njort. ⁶ Du bég ci lu awul yoon, waaye dina bég ci lépp luy jollil dëgg. ⁷ Mbëggeel day baale lépp, am gém ci lépp, yaakaar lépp, muñ lépp.

⁸ Mbëggeel amul àpp. Ñiy wax ci kàddug Yàlla dinañu noppí, ñiy wax ay làkk dinañu ko bàyyi, ñiy xamle xam-xamu Yàlla wàcc. ⁹ Xam-xam bi nu am des na, te ni nu jottalee xibaar bi nu Yàlla dénk des na. ¹⁰ Waaye li mat, bu dikkee, li matul jóge fi. ¹¹ Bi ma dee xale, dama doon wax ni xale, di déggé ni xale, di xalaate ni xale. Waaye bi ma doonee mag, bàyyi naa lu bokkoon cig ndaw. ¹² Tey jii gis bu lèndém lanuy gis, ni takkandeer ci seetu bu lèndém; bu ñellégee dinanu gis jaxran. Tey jii sama xam-xam des na; bu ñellégee dinaa xam ba mat sëkk, ni ma Yàlla same.

¹³ Léegi nag ñett yii ñooy sax: ngém, yaakaar, mbëggeel; te mbëggeel moo ci raw.

14

Farluleen ci di jottali kàddug Yàlla

¹ Xéntewooleen mbëggeel te fonk mayi Xelum Yàlla, rawatina mayu wax ci kàddug Yàlla, ² ndaxte kiy wax aw làkk, waxul ak nit ñi, waaye Yàlla lay waxal, ndaxte kenn déggul li muy wax. Dafay wax ay mbóot ci xelam. ³ Waaye kiy jottali kàddug Yàlla, nit ñi lay waxal ngir yékkati seen ngém, di leen dénk ak a dëfäl. ⁴ Kiy wax aw làkk dafay yokk boppam, waaye kiy wax ci

kàddug Yàlla, dafay yokk ngëmu mbooloo mi. ⁵ Léegi nag bëgg naa yéen ñépp, ngeen di wax ay làkk, waaye li ma gënál mooy ngeen di wax ci kàddug Yàlla. Kiy wax ci kàddug Yàlla moo gën kiy wax ay làkk, su firiwul li muy wax, ngir ngëmu mbooloo mi yokku.

⁶ Kon nag bokk yi, su ma ñëwee ci yéen, di wax ay làkk, lu ma leen di jariñ? Dara, su ma leen indilul dëgg gu Yàlla feeñal, walla xam-xam walla kàddu gu tukkee ca Yàlla, walla am njangle. ⁷ Noonu la mel itam ci yéf yi dundul tey riir, ni toxoro walla xalam. Su li ci jibe leerul, naka la nit mana ràñnee li mbjibibi toxoro walla bu-umi xalam di wax? ⁸ Rax-ca-dolli su liit gi jibul bu leer, kuy mana waajal xare ba? ⁹ Noonu itam bu ngeen génnewul ay wax yu leer ci seen gémmiñ, nan lañuy mana xame li ngeen di wax? Dingien wax cig neen! ¹⁰ Xawma ñaata xeeti làkk a am ci àddina, te wu ci nekk am na lu muy tekki. ¹¹ Su ma xamul nag làkk wi ñu may làkk, doxandéem laay doon ci ki koy wax, te ki koy wax it doxandéem la ci man. ¹² Yéen itam, gannaaw dangeena fonk mayi Xelum Yàlla, jéemleena èpple ci liy yokk ngëmu mbooloo mi.

¹³ Looloo tax kiy wax aw làkk, na ñaan ngir mu mana firi li looluy tekki. ¹⁴ Su may ñaan Yàlla ci aw làkk, sama xol day ñaan, waaye sama xel amalul kenn njariñ. ¹⁵ Kon nag lu muy indi? Bu may ñaan, dinaa ànd ak sama xol, àndaale ak sama xel. Bu may woy, dinaa ànd ak sama xol, àndaale ak sama xel. ¹⁶ Walla, boo dee gérëm Yàlla, ànd ci ak sa xol rekk, kon ku masula jàng mbir yooyu, nan la mana waxe: «Amiin,» ci sa cant Yàlla googu? Ndaxte xamul li ngay wax. ¹⁷ Dëgg la, dangay sant Yàlla bu baax, waaye ki ci des, ngémam

yokkuuwul.

¹⁸ Maa ngi sant Yàlla ci li may wax ay làkk, ba raw leen yéen ñépp. ¹⁹ Waaye ci ndajem mbooloom ñi gém, wax juróomi baat yu am njariñ, ngir jàngal ñi ci des, moo ma génal wax fukki junniy baat ciw làkk.

²⁰ Bokk yi, buleen melati ni ay xale, ci ni ngeen di xalaate. Ci lu jém ci lu bon, mel-leen ni ay xale, waaye ci seeni xalaat, mel-leen ni ay mag. ²¹ Bind nañu ci téereb yoon wi:

«Dinaa wax ak mbooloo mii, jaare ko ci ay nit, ñuy wax yeneen làkk,

ak ay gémmiñi doxandéem, waaye ba tey duñu ma déglu.»

Moom la Boroom bi wax.

²² Ci noonu wax ay làkk, firnde la ci ñi gémul, te du firnde ci ñi gém. Te it wax ci kàddug Yàlla, du firnde ci ñi gémul, waaye firnde la ci ñi gém. ²³ Kon nag su fekkee ku jàngul mbiri Kirist walla ku gémul dugg ca mbooloo ma, fekk ñépp di wax ay làkk, ndax du wax ne dangeena dof? ²⁴ Waaye bu ñépp dee wax ci kàddug Yàlla, te ku gémul dugg fa, walla ku jàngul mbiri Kirist, wax yi ñépp wax dafay wone bàkkaaram te àtte ko, ²⁵ ba kumpay xolam feeñ. Bu ko defee dina dëpp jëëm ci suuf, di màggal Yàlla te naan: «Dëgg-dëgg Yàllaa ngi ci seen biir.»

Seetleen bu baax seen nekkin ci seen ndaje

²⁶ Kon nag bokk yi, lu muy indi? Bu ngeen dajee, kii am aw taalif, kii am njàngle, kii dëgg gu Yàlla feeñal, kii di wax aw làkk, kee di ko firi. Na loolu lépp aw ci yoonu yokk ngému mbooloo mi. ²⁷ Su amee kuy wax aw làkk, na ñaar wax walla gën gaa bare ñett. Nañu ko toppante, te kenn di firi. ²⁸ Su amul kuy firi, kooku di wax aw làkk, na noppi ci ndajem

mbooloo mi. Na waxanteek Yàlla ci xolam.

²⁹ Ci ñiy wax ci kàddug Yàlla nag, na ñaar walla ñett wax, te ñi ci des ràññee li ñuy wax.

³⁰ Su amee ku toog te Yàlla feeñal ko dëgg, na ki doon wax noppi.

³¹ Yéen ñépp man ngeena kennkennoo wax ci kàddug Yàlla, ngir ñépp jàng te dégg li ñu leen di dénk. ³² Niy jottali kàddug Yàlla dañoo moom seen xel, ³³ ndaxte Yàlla du Yàllay lëj-lëj waaye Yàllay jàmm la.

Ci mboolooy gaayi Yàlla yépp, ³⁴ na jigéen ñi noppi ci ndaje mi, ndaxte sañuñu faa wax. Nañu doon jigéen ñu nangu, ni ko yoon wi térale. ³⁵ Te su ñu bëggee laaj dara, nañu ko laaj seen jëkkér ca kér ga, ndaxte jigéen di wax ci ndajem mbooloom ñi gém, gacce la.

³⁶ Ndax ci yéen la kàddug Yàlla sosoo? Walla ndax ci yéen rekk la agsi? ³⁷ Su kenn xalaatee ne mooy wax ci kàddug Yàlla, walla mu xalaat ne Xelum Yàlla jagleel na may, na nangu ne lii ma leen bind ndigalu Boroom bi la. ³⁸ Te su ko xeebee it, ñu xeeb ko.

³⁹ Kon nag bokk yi, farluleen ci di wax ci kàddug Yàlla, te buleen tere kenn muy wax ay làkk. ⁴⁰ Waaye nag, na lépp di dox ci teggin te aw yoon.

15

Ci li jém ci ndekkitel Kirist

¹ Léegi nag bokk yi, maa ngi leen di fattali xibaaru jàmm bi ma leen yégal. Xibaaru jàmm boobu, nangu ngeen ko te yéena ngi ciy sax. ² Ci moom ngeen jaare, ba mucc, bu ngeen téyee bu dégér njàngle mi, ni ma leen ko yégale. Walla xanaa boog gém ngeen ko ciq neen?

³ Li ma jotoon, jottali naa leen ko, te moo jëkk ci maana yi: Kirist dee na ngir dindi sunuy bàkkaar,

ni ko Mbind mi tèrale,⁴ suul nañu ko, mu dekki ca ñetteelu fan ba, ni ko Mbind mi tèrale.⁵ Feeñu na Sefas, teg ca fukki taalibe ya ak ñaar.⁶ Gannaaw ga feeñu na lu ëpp juróomi téeméeri bokki taalibe ci benn yoon. Te ñu bare ci ñoom ñu ngi dund ba léegi, waaye am na ci ñu nelaw.⁷ Ba noppo feeñu na Saag ak ndawi Kirist yépp.⁸ Man nag la mujja feeñu, ma mel ni liir bu judduwul ci jamonoom.⁹ Ndaxte maa gëna ñakk solo ci ndawi Kirist yi, te yeowuma sax, ñu may wooye ndaw, man mi doon fitnaal mbooloom Yàlla.¹⁰ Waaye nag yiwu Yàlla moo tax ma doon li ma doon, te yiw, wi mu wone ci man, du cig neen. Waaye sax maa gëna liggéey ñi ci des ñépp: du ci man, waaye yiwu Yàlla, wi jéf ci man, moo tax.¹¹ Noonu nag muy man muy ñoom, dénkaane boobu lanuy yégle, te moom ngeen gëm.

Nan lañu mana waxe ne, néew yi duñu dekki?

¹² Waaye su nu yéglee ne, Kirist dekki na, nan la ñenn ñi ci yéen mana waxe ne, néew yi duñu dekki?¹³ Su fekkee ne ñi dee duñu dekki, kon Kirist it dekkiwul.¹⁴ Te su Kirist dekkiwul, sunu waare day neen, te it seen ngëm day neen.¹⁵ Rax-ca-dolli gis nañu ne seedeel nanu Yalla ay fen, ndaxte seede nanu ci mbiram ne dekkal na Yeesu, te fekk dekkalu ko, su néew yi dul dekki.¹⁶ Su néew yi dul dekki, Kirist moom it dekkiwul.¹⁷ Te su Kirist dekkiwul, seen ngëm du am solo, ba tey yéena ngi ci seeni bàkkaar.¹⁸ Te it ñi dee ba noppo ci Kirist sàñku nañu.¹⁹ Su fekkee ci giiru dund gii rekki la sunu yaakaar ci Kirist ame solo, kon noo gëna mata yérëm ñépp.

²⁰ Waaye léegi Kirist dekki na, di ku jékka dekki, ni gub yi ñu jékka tånné ci ngóob mi, jagleel leen Yàlla.²¹ Gannaaw ci nit la

dee jaar, dugg àddina, kon it ci nit la ndekkite jaar.²² Kon ni ñépp deeye ci seen bokk ci Aadama, noonu la ñépp di dundaate ci seen bokk ci Kirist.²³ Waaye ku nekk ak ayam. Kirist moo jékk, mel ni gub yi ñu jékka tånné ci ngóob mi, ba noppo, bu Kirist délse, ñi bokk ci moom jél seen ay.²⁴ Gannaaw ga, mujug jamono taxaw, te Kirist dina not gépp kilifa ak bépp sañsañ ak doole, ba noppo delloo nguur gi kiy Yàlla di Baayam.²⁵ Ndaxte fàww Kirist nguuru, ba kera Yàlla di daaneel noonam yépp ciy tånkam.²⁶ Noon bu mujj, bi mu fiy jéle, mooy dee.²⁷ Ndaxte Mbind mi nee na: «Yàlla notal na ko lépp, mu teg ci tånk.» Waaye bu Mbind mi nee, «not na lépp,» woor na ne moom mi ko notal lépp, génne na ci boppam.²⁸ Léegi bu ñu ko notalee lépp nag, moom Kirist tuy Doom ji dina delloo kilifteef gi Yàlla, mi ko notal lépp, ngir Yàlla nekk buur ci lépp.

²⁹ Su ndekkite amul, kon ñi ñu sóob ci ndox ngir ñi dee, lu mu leen di jariñ? Su dekki amul, kon lu tax ñu leen di sóob ngir ñi dee?³⁰ Te nun it lu tax fu nu tollu nu jaay sunu bakkan?³¹ Bokk yi, ni ma damoo ci yéen ndax Yeesu Kirist, ni la ma wóore ne bés bu nekk ma riisu dee.³² Su fekkee ne ci ni ñu ko waxe, xeex naa ca dëkkü Efes ak rabi àll, kon ban njariñ la may amal? Su néew yi dul woon dekki, am na lu ci léeb wax:

«Nanu lekk di naan, ndaxte èllég dinanu dee.»

³³ Bu leen ko réere mbir: «Ànd bu bon dina yàq nit ku baax.»

³⁴ Delloosileen xel yi te bàyyi bàkkaar, ndaxte am na ci yéen, ñu umple Yàlla. Kon war ngeena rus!

Nan la yaramu ñi dekki mel?

³⁵ Waaye dina am kuy naan: «Nan la néew yi di dekkee? Wan

yaram lañuy délsee?» ³⁶ Yaa gàtt xel! Li ngay ji, du jebbi dund gu bees, fi ak deewul ba noppi. ³⁷ Te li ngay ji du jëmmi gànçax giy ñéwi, waaye pepp kese la, maanaam dugub, walla weeneen jiwu. ³⁸ Noonu Yalla jox ko jëmm ju ko neex, jiwu wu nekk ak jëmmam. ³⁹ Jëmmi mbindeef yépp a wuute: nit ak jëmmam, mala, picc, jén—yu ci nekk ak sa jëmmi bopp. ⁴⁰ Am na itam ay jëmm ca asamaan ak i jëmm ci suuf. Leeru jëmm ca asamaan wuute na ak gi ci suuf. ⁴¹ Jant bi, weer wi ak biddiiw, lu nekk ak sag leer. Te it leero biddiiw bu nekk dina wuute ak moroomam.

⁴² Noonu la ndekkitel néew yi di deme. Bu ñu suulee néew bi, dañoo ji lu yàqu. Bu dekkee, du yàqooti ba abadan. ⁴³ Lu ñàkk solo lañuy suul; mu dekki ak ndam. Lu néew doole lañuy suul, mu dekki ak kàttan. ⁴⁴ Bu ñu koy suul, yaram lay doon wu soloo woon ruu. Bu dekkee, doon yaram wu soloo ndamu Xelum Yalla.

Ndegam am na yaram wu soloo ruu, kon dina am yaram wu soloo ndamu Xelum Yalla. ⁴⁵ Mbind mi nee na: «Nit ku jëkk ka, Aadama, doon na boroom ruu,» waaye Aadama mu mujj mi doon na Xel muy joxe dund.

⁴⁶ Yaram wi soloo ndamu Xelum Yalla jiituwul; yaramu doom Aadama moo jiitu; yaramu ndam li moo ci topp. ⁴⁷ Nit ku jëkk ka pëndu suuf la woon; ñaareelu nit ki di Kirist, mi ngi jóge asamaan. ⁴⁸ Waa àddina yor nañu jëmmi nit, ki ñu sàkke ci suuf; noonu it ñi bokk ci asamaan dinañu yor melokaanu ki jóge ci asamaan. ⁴⁹ Te ni nu yore melokaanu ki ñu sàkke ci suuf, noonu lanuy yoreji melokaanu ki jóge ca asamaan.

⁵⁰ Li may wax nag bokk yi, moo di ne, sunu yaram wii manula am

wàll ci nguuru Yalla, te lu yàqu manula am wàll ci liy sax abadan. ⁵¹ Lii ma leen di xamal, mbóotu Yalla la. Dégluleen, dunu jaar ci dee nun ñépp, waaye nun ñépp dinanu soppiku, ⁵² ci saa su gàtt, ci xef ak xippi, bu liit gu mujj gi jibee. Ndax liit gi dina jib, néew yi dekki, di dund abadan, te nun dinanu soppiku. ⁵³ Yaram wu yàqu war na sol jëmm ja dul yàqooti, te yaram wi yee sol dund gu sax abadan. ⁵⁴ Bu li yàqu solee melokaanu li dul yàqu, te liy dee sol melokaanu liy sax abadan, kon lii ñu wax ci Mbind mi mat: «Yalla not na dee, ba labal ko ci ndamam.

⁵⁵ Céy yaw dee! Ana sa ndam? Céy yaw dee! Ana sa dañar ji ngay fitte?»

⁵⁶ Dañaru dee mooy bákkaar, te dooley bákkaar mooy Yoon wi.

⁵⁷ Waaye jéréjéf yaw Yalla, ji nu jox ndam li jaaraale ko ci sunu Boroom Yeesu Kirist!

⁵⁸ Kon nag sama bokk yi ma sopp, nangeen takku, sampa ba déger, te gëna sawar ci liggeeeyu Boroom bi, xam ne seen liggeeey, bi jém ci Boroom bi, du neen.

16

Ci mbirum laajum xaalis mi jém ci mbooloom Yalla mi

¹ Léegi nag ci li jém ci ndimbal, li ñuy sàkkal gaayi Yalla yi, defleen li ma téral ci mboolooy ñi gëm te nekk ci diiwaanu Galasi.

² Bés bu jëkk ci ayu-bés yi, na ku nekk ber lu mu àttan, denc ko, ngir saa yu ma dikkee, ñu bañ di wér di laaj xaalis. ³ Su ma dikkee, dinaa dénk seen xaalis ñi ngeen tann, yónni leen Yerusalem, boole ko ak bataaxal. ⁴ Su aajoo ma demal sama bopp, kon dinañu ànd ak man.

Ndigal yu mujj yi

⁵ Gannaaw bu ma jàllee diiwaanu Maseduwan, dinaa ñéew ci

yéen, ndaxte fas naa ko yéenee jäll. ⁶ Man na am ma yägg ci yéen, jombul sax ma lollikoo fi yéen. Noonu dingeen taxawu sama yoon, fu ma mana jém. ⁷ Ndaxte fi mu ne bëgguma leena gis rekk, jäll, waaye yaakaar naa ne dinaa toog ci yéen ab diir, bu neexee Boroom bi. ⁸ Ba tey dinaa toog fii ci dëkku Efes ba màggalù Pàntakot, ⁹ ndaxte Yàlla ubbil na ma bunt, ba mu ne laññ, ngir may def liggéey bu mana am muj gu rafet, te noon yu bare bëgga gallankoor liggéey bi.

¹⁰ Bu leen Timote ganesee, fex-eleen ba bumu am njàqare ci seen biir, ndaxte dafay liggéeyal Boroom bi ni man. ¹¹ Kon bu ko kenn xeeb. Nangeen taxawu yoonam, ba mu délsi ci man ci jämm, ndaxte maa ngi koy xaar ak bokk yi.

¹² Naka Apolos sunu mbokk mi nag moom, xiir naa ko ay yooni yoon, mu ñew ci yéen, ànd ak bokk yi. Waaye fi mu ne dëppoowul ak coobareem. Dina ñew saa su ko manee.

¹³ Farluleen te dëgér ci ngäm, di góor-góorlu te am pastéef. ¹⁴ Lépp li ngeen di def, defleэн ko ak mbëggeel.

¹⁵ Xam ngeen ne, Estefanas ak njabootam ñoo jëkka nangu xibaaru jämm bi ci diiwaanu Akayi, te ñoo joxe seen bopp, ngir liggéeyal gaayi Yàlla yi. Kon nag bokk yi, maa ngi leen di ñaan, ¹⁶ ngeen nangul nit ñu mel noonu, ñoom ak képp ku ànd ak ñoom ci liggéey bi. ¹⁷ Bi ma Estefanas ak Fortunatus ak Akaykus seetsee, bég naa ci lool. Taxawal nañu leen ci topptoo, bi ngeen yéene woon ci man te tèle ko. ¹⁸ Seral nañu sama xol ak seen yos itam. Kon fonkleen nit ñu mel noonu.

¹⁹ Mboolooy ñi gëm te nekk diiwaanu Asi ñu ngi leen di nuyu. Akilas ak Pirsil, ñu ngi leen di nuyu bu baax ci Boroom bi, ñoom ak mbooloom ñi gëm tey daje seen kér. ²⁰ Bokk yépp ñu ngi leen di nuyu.

Saafoonteleen ak xol bu laab. ²¹ Man Pool maa bind nuyoo bii ci sama loxob bopp.

²² Képp ku bañ Boroom bi, yal na ko Yàlla alag. Boroom bi, ñewal!

²³ Yal na yiwu Boroom bi Yeesu ànd ak yéen.

²⁴ Bëgg naa leen yéen ñépp ndax sunu booloo ak Yeesu Kirist.

Ñaareelu bataaxal bi Yàlla may Pool, mu bind ko WAA KORENT

¹ Man Pool, ndawul Kirist Yeesu ci coobarey Yàlla, man ak Timote sunu mbokk, noo leen di bind, yéen mbooloom Yàlla mi nekk dëkku Korent, ak gaayi Yàlla yu sell, yi nekk ci diiwaanu Akayi gépp. ² Yal na leen Yàlla sunu Baay ak Boroom bi Yeesu Kirist may yiw ak jàmm.

Yàlla, Boroom lépp luy défal xol yi

³ Cant ñeel na Yàlla, Baayu sunu boroom Yeesu Kirist, di Baay biy Aji Yérém tey Boroom lépp luy défal xol yi. ⁴ Mooy défal sunu xol ci sunu tiis yépp, ngir nun ci sunu bopp nu mana défal xolu ñépp ñi nekk ci tiis, di leen sédd cinoflaay, bi Yàlla def ci sunu xol. ⁵ Ndaxte ni coonoy Kirist di baawaane ci nun, noonu it la Kirist nekke buntu noflaay bu yaa, biy défal sunu xol. ⁶ Su nuy jaar ci tiis, seen noflaay a tax ak seen mucc. Bu dee Yàlla défal na sunu xol, seen noflaay a tax, ngir ngeen mana dékku naqar yu mel ni yu nuy am, nun itam. ⁷ Sunu yaakaar ci seen mbir dëgér na, xam ne ni ngeen bokke ak nun naqar, noonu ngeen di bokke ak nun noflaayu xol.

⁸ Ndaxte bokk yi, bëggunu ngeen umple tiis, wi nu daj ci diiwaanu Asi. Yen bi diisoon na lool ba weesu sunu kàttan, ba amatunu yaakaar sax ci dund.

⁹ Demoon nanu ba defe ne dogalees na sunug dee. Loolu amoona, ngir nu baña wéer sunu yaakaar ci sunu bopp, waaye nu wéer ko ci Yàlla, miy dekkal néew yi. ¹⁰ Moo nu musal ci dee gu metti googu te dina nu musalaat.

Ci moom lanu wékk sunu yaakaar ne dina nu musalati, ¹¹ bu ngeen nu jàapplee di ci boole seeni ñaan. Noonu ñu bare dinañu gérém Yàlla ci yiw, wi mu nu may te muy tontul ñaanu ñu bare.

Pool setal na boppam

¹² Li nuy tiitaroo moo di sunu xel day seede ne ci kanam àddina si, rawatina sax ci seen kanam, aw nanu ci tànk yu jub, ànd ak xol bu laab fa kanam Yàlla. Jëfewunu ci pexem nit, waaye ci yiwu Yàlla lanu jëfe. ¹³⁻¹⁴ Bindunu leen nag leneen lu dul li ngeen jàng te xam ko. Fi mu ne seen xam-xam ci nun matagul, waaye yaakaar naa ne bu matee, dingeen mana tiitaru ci nun, ni nu koy defe ci yéen, bu bésu Boroom bi Yeesu ñéwee.

¹⁵ Kon ni ma ame woon kóolute googu, naroon naa jékka jaar ci yéen, ngir ganesi leen ñaari yoon. ¹⁶ Bëggooon naa jaar ci yéen, dem diiwaanu Maseduwan, te bu ma jógee Maseduwan, dikkaat ci yéen, ngir ngeen waajal sama tukki ca Yude. ¹⁷ Ba may móbét loolu nag, ndax dama cee boolewul pastéef? Te ndax samay yéene yéeney nit kese la, ba may xel ñaar, naan «waaw» ak «déet»?

¹⁸ Wóor na Yàlla ne li nu leen di wax, du «waaw» ju ànd ak «déedéet». ¹⁹ Ndaxte Doomu Yàlla ji, Yeesu Kirist, mi nu doon yégle ci seen biir, man ak Silwan ak Timote, nekkul woon «waaw» ak «déedéet;» «waawi» Yàlla la masa nekk. ²⁰ Te lépp lu Yàlla dige woon fekk na «waawam» ci moom. Noonu kon ci Kirist lanuy waxe: «Amiin», ngir yékkati ndamu Yàlla. ²¹ Te Yàlla moo nuy dëgér al ci Kirist, nun ak yéen, te sol nu Xelam. ²² Moo nu mandargaal ni ay gaayam, def Xelam ci sunu xol, muy dawal ci cér, bi mu nu dencal.

²³ Man nag Yàlla seede na ma, te giñ naa ci sama bakkan ne yérém leen rekk moo tax délseeguma Korent. ²⁴ Du caageen nag noo leen bëggä not ci lu jém ci seen ngäm, waaye nu ngi liggeyandoo ak yéen ngir seen mbég, ndaxte ci ngäm ngeen sax.

2

¹ Man nag fas yéene naa lii: duma délsi ci yéen ci naqar. ² Ndaxte su ma leen tegee naqar, kuy serial sama xol ku dul yéen ñi ma teg aw naqar? ³ Looloo tax ma binde noonu, ngir baña agsi, am naqar ci ñi ma waroona bégal. Am naa kóolute ci yéen ñépp ne sama mbég mooy seen mbég. ⁴ Ci biir tiis ak xol bu jeex laa leen bind, samay bët taa ak ay rongooñ. Binduma leen ngir teg leen naqar, waaye ngir ngeen xam xóotaayu mbéggeel gi ma am ci yéen.

Pool baal na ki tooñoon

⁵ Su kenn tegee moroomam naqar, du man la ko teg, waaye man nanu ne yéen ñépp la ko teg —matul may réyal mbir mi. ⁶ Àtte bi ko mbooloo mi teg, doy na. ⁷ Léegi nag baal-leen ko te défal xolam, ngir bañ mu sóobu ci naqar wu ñépp. ⁸ Kon maa ngi leen di ñaan, ngeen feddali seen mbéggeel ci moom. ⁹ Nattu leen moo tax ma bind leen it, ngir seet ba xam ndax dingeen dégg ndigal ci lépp. ¹⁰ Ku ngeen baal, ma baal ko itam. Man nag, su ma baalee —fekk am lu ma wara baale—yéena tax ma def ko ci kanam Kirist, ¹¹ ngir Seytaane baña am bunt bu mu jaar ba nax nu, ndaxte réerewunu mbir ay pexeem.

Ndawi Yàlla ci xamle kóllëre gu bees, gi Yalla fas ak nit

¹² Ba ma àggee Torowas nag, ngir yégle fa xibaaru jàmm bi ci

Kirist, Boroom bi ubbil na ma ci bunt. ¹³ Waaye sama xel dalul benn yoon, ndax li ma fa fekkul sama mbokk, Tit. Noonu nag ma tåggü leen, daldi dem diiwaanu Maseduwuan.

¹⁴ Waaye cant ñeel na Yàlla! Ci sunu booloo ak Kirist, daf nuy yóbbalee saa su nekk ci gawari ndamam, tey jaar ci nun ngir turu Kirist jolli fu nekk, ni xetu latkoloñ di tasaaroo. ¹⁵ Ndaxte ci Yàlla, xetu Kirist gu neex lanu, di gilli jém ci ñiy mucce ak ñiy sàñku; ¹⁶ ci ñu mujj ñii, xet gu sedd lanu, guy jëme ci dee; ci ñu jëkk ñi, xetu dund lanu, guy jëme ci dund. Ku mana àttan yen boobu! ¹⁷ Nun nag melunu ni ñu bare, ñiy baana-baana ci kàddug Yàlla, waaye ci sunu booloo ak Kirist, nu ngi waare ak xol bu laab fa kanam Yàlla, ni yonenti Yalla.

3

¹ Mbaa du danoo tàmbalee tègguaat nag? Mbaa du danoo soxla ni ñenn ñi ay dénkaane yu ñu nuy gérème, te ñuy bataaxal yu jòge ci yéen walla yu jém ci yéen? ² Dédéet, yéenay sunu bataaxal; ci sunu xol lañu ko bind, di bataaxal bu nit ñépp mana xam te jàng ko; ³ ndaxte leer na ne bataaxal bu jòge ci Kirist ngeen, bu mu jaarale ci nun. Bindeesu ko daa, waaye ci Xelum Yàlla miy dund lees ko binde; du ci alluway doj lañu ko rëdd, waaye ci xolu doom Aadama.

⁴ Googu kóolute lanu am fa kanam Yàlla ndax Kirist. ⁵ Du caageen nag ne àttan nanu dara ci sunu man-man, ba nu yaakaar dara ci sunu bopp, waaye sunu kàttan ci Yàlla lay jòge. ⁶ Moo nu jox kàttan, nu nekk ndaw yuy xamle kóllëre gu bees gi. Kóllëre googu ajuwul ci ay sàrti diiine, waaye mi ngi aju ci jëfu Xelum Yàlla. Ndaxte sàrti kese day jëme

ci dee, waaye Xelum Yàlla dafay
joxe dund.

Ndamu kóllére gu bees gi

⁷ Ba ñu bindee arafi sàrt yi ciy àlluway doj, leeraayu ndamu Yàlla nekk fa. Xar kanamu Musaa di leer, ba bànni Israyil duñu ko mana xool, fekk leer ga di wéy. Ndegam sàrti yoon yooyuy jëme ci dee, ñoo ànd ak ndam, ⁸ rawatina nag ne jëfu Xelum Yàlla dina gëna ànd ak ndam. ⁹ Su fekkee ne téralin, wiy teg nit tooñ, àndoona na ak ndam, rawatina ci téralin wiy àtte nit jub. ¹⁰ Ndaxte ndam li amoon keroog suux na ci ndam li ko raw léegi. ¹¹ Te it ndegam li wéy dafa amoon ndam, astamaak li fi sax.

¹² Kon nag gannaaw wékku nanu ci yaakaar ju mel noonu, danuy waare ak kóolute gu mag. ¹³ Dunu def ni Musaa, mi daan muur xar kanamam, ngir bànni Israyil baña gis jeexug leer googu saxul. ¹⁴ Waaye seen xel dafa daldi gumba. Ba tey jii sax, bu ñuy jàng téereb kóllére gu jékk gi, muuraay googu dafay des; deñul, ndaxte ci Kirist rekk la mana deñe. ¹⁵ Waaw, ba tey jii, su ñuy jàng yoonu Musaa, seen xol dafay muuru. ¹⁶ Waaye saa su kenn walbatikoo ci Boroom bi, muuraay gi daldi muriku. ¹⁷ Fekk nag Boroom, bi ñuy wax foofu, moo di Xelum Yàlla, te fu Xelu Boroom bi nekk, foofa yaatu gu mat am na fa. ¹⁸ Nun ñépp nag, danuy lerxat ndamu Boroom bi ak xar kanam bu muuruwul, bay soppiku ci melokaanam, ànd ak ndam luy yokku te sax ci dooley Boroom biy Xelum Yàlla.

4

Xibaaru Kirist leeral na sunu xol yi lèndëmoon

¹ Kon nag ndegam Yàlla ci yérmandeem sas na nu liggéey boobu, dunu bayliku. ² Lànk

nanoo ànd ci mbir, yi ñuy nébb te ñu gàccelu. Sunuy tànk du yu njublan te dunu dëngal kàddug Yàlla. Waaye nu ngi biral dëgg, di sàkku kóoluteg ñépp fa kanam Yàlla. ³ Su fekkee ne sax, xibaaru jàmm bi dafa muuru ci ñenn ñi, dafa fekk ñoom ñu aw yoon wu jém ci sànkute. ⁴ Ñoom la yàllay jamono ji gélémal seen xel, ngir ñu baña gis leelu xibaaru jàmm, biy wone ndamu Kirist, mi di melokaanu Yàlla. ⁵ Ndaxte Yeesu Kirist Boroom bi lanuy waare, waaye waarewunu lu jém ci sunu bopp. Nun seeni jaam lanu ndax Yeesu. ⁶ Ndaxte Yàlla mi ne: «Na leer leer ci biir lèndëm,» moo leer ci sunu xol, ngir leeral nu ak xam-xamu ndamu Yàlla, liy feeñ ci xar kanamu Kirist.

Xibaaru Kirist dafa mel ni alal ju ñu yeb ciy njaq

⁷ Leer googu ci sunu xol mi ngi mel ni alal, waaye ñu ngi ko def ci nun ñi néew doole niy njaq kese, ngir kàttan gu épp xel gi, bawoo ci Yàlla te du ci nun.

⁸ Dañu nuy sonal fu nekk, waaye kenn tancu nu. Dañu nuy dugal ci ruq yi, waaye dinanu ci génn.

⁹ Dañu nuy fitnaal, waaye Yàlla du nu wacc mukk. Tér nañu nu, waaye kenn doggaliwu nu. ¹⁰ Fu nu tollu noo ngi gàddu ci sunu yaram dee gi Yeesu dee woon, ngir dundu Yeesu moom it feeñ ci sunu yaram.

¹¹ Bés bu nekk, nun ñiy dund, ñu ngi nuy jébbal dee ndax Kirist, ngir dundu Kirist moom itam feeñ ci sunu yaram wiy dee. ¹² Noonu dee mu ngi jéf ci nun, dund di jéf ci yéen.

¹³ Mbind mi nee na: «Damaa gëm, moo tax ma wax.» Nun it nag, ndegam am nanu menn xelu ngëm moomu, danoo gëm, ba tax nuy wax. ¹⁴ Ndaxte xam nanu ne Yàlla, mi dekkal Boroom bi Yeesu, dina nu dekkal nun itam ak Yeesu, te dina nu yóbbu

ak yéen, taxawal nun ñépp ci jataayam. ¹⁵ Ndaxte lépp li nuy daj, seen njariñ a tax, ngir yiwu Yàlla, wiy yokku ci nit ñu gëna takku, yokkaale ngérëm lu jém ci Yàlla, ngir jollil ndamam.

¹⁶ Loolu moo tax sunu yaakaar du tas. Bu fekkee sax sunu yaram day yàqu jém cig mag, sunu ruu moom, bés ak bés tuy gëna yeesaat. ¹⁷ Ndaxte sunu coono bu woyof bi dul yàgg, dafa nuy jural ndam lu bare, ba suul coono bi, tey sax abadan. ¹⁸ Kon diirunu li ñuy gis waaye li ñu dul gis. Ndaxte li ñuy gis day wéy, waaye li ñu dul gis day sax ba faww.

5

Sunu màkkaan ci wetu Boroom bi

¹ Yaram wi nu solo ci kaw suuf dafa mel ni ab xayma. Su daanoo, xam nanu ne Yàlla jagleel na nu am taax ci asamaan, mu loxol nit defarul, di taax tuy sax ba faww. ² Fi mu ne nu ngi wonk, di yàkkamtee féete ak sunu dëkkukaayu asamaan, sol ko ni koddaay, xam ne ³ bu nu ko solee, dunu def yaramu neen. ⁴ Nun ñi nekk ci xayma bii, nu ngi wonk ndax coono. Du caageen ne danoo bëgga summi sunu yaramu àddina, waaye danoo bëgga sol sunu yaramu asamaan, ngir liy dee sóobu ci biir dund. ⁵ Ki nu waajal ngir loolu moo di Yàlla, moom mi nu jox Xelam, di dawal ci cér bi mu nu dencal.

⁶ Noonu kon nu ngi fees ak kóolute fu nu tollu; te xam nanu ne fi ak nu ngi dëkk ci yaram wii, àggagunu sunu màkkaan ci wetu Boroom bi—⁷ ndaxte doxewunu ab gis, waaye ngëm lanuy doxe. ⁸ Kon fees nanu ak kóolute, te yéenee jóge ci dëkkukaayu yaram wii, dem dëkk ci wetu Boroom bi. ⁹ Kon nag des fi walla jóge fi, li nuy faaydaal moo di

neex Boroom bi. ¹⁰ Ndaxte nun ñépp faww nu teew ci kanam Kirist, mu àtte nu, ngir ku nekk jot peyu li mu def ci yaramam, tuy lu baax walla lu bon.

Nanguleena juboo ak Yàlla

¹¹ Gannaaw xam nanu ragal Yàlla nag, nu ngi fexee gëmloo nit ñi, waaye li nu nekk leer na Yàlla, te yaakaar naa ne leer na leen it, ba ne fànjj. ¹² Jéemunoo waxati lu ngeen nuy nawe, waaye danu leena bëgga may yoonu titaru ci nun, ba am lu ngeen tontoo ñooñuy tiitaroo col gu àndul ak xol. ¹³ Su fekkee danoo tåggalikoo ak sunu sago, ngir Yàlla la. Su nu àndee ak sunu sago, ngir yéen la. ¹⁴ Ndaxte mbëggeelu Kirist moo nuy jiite, ndax wóor na nu ne ndegam kenn rekk a dee ngir ñépp, kon ñépp a dee. ¹⁵ Te dee na ngir ñépp, ngir ñiy dund dootuñu dund ngir seen bopp, waaye ngir ki dee ci seen wàll te dekki.

¹⁶ Kon nag gannaaw-si-tey xoolatunu kenn ci gis-gisu àddina. Su fekkee mas nanoo xool Kirist ci gis-gisu àddina, léegi xooleetunu ko noonu. ¹⁷ Kon bu nit bokkee ci Kirist, mbindeef mu bees la. Li jékk wéy na, lu bees a fi teew. ¹⁸ Te loolu lépp a ngi sosoo ci Yàlla, mi nu jubale ak boppam jaare ko ci Yeesu Kirist, te sas nu nuy waare juboo googu: ¹⁹ maanaam, Yàlla jaar na ci Kirist, di jubale waa àddina ak boppam te séfu leen seeni tooñ. Kàddug juboo googu, Yàlla dénk na nu ko. ²⁰ Ay ndaw lanu, yu Kirist yónni, te Yàllaa ngi woo nit ñi jaare ko ci nun. Kon nag ci turu Kirist, nu ngi leen koy ñaan: nanguleena juboo ak Yàlla. ²¹ Kirist mi masula def bákkaar, Yàlla def na ko bákkaar ci sunu wàll, ngir ci sunu bokk ci moom, nu mana doon njubteg Yàlla.

6

¹ Nun nag ñiy liggeeyandoor
ak Yàlla, nu ngi leen di ñaan:
jariñooleen yiw, wi ngeen jote ci
Yàlla, ngir mu baña neen ci yéen.

² Ndaxte Yàlla nee na:
«Ca jamono ja mu jekke, nangu
naa sa ñaan;
ci bésu mucc gi laa la wallu.»
Tey jii la jamono ju jekk ji; tey la
bésub mucc gi.

Tiis yi nu daj ci liggeeyal Yàlla
³ Bëggunoo lëmbaaje xelu kenn
ci dara, ngir kenn baña sikk sunu
liggeey. ⁴ Li nu bëgg moo di
rafatal sunu tur ni jawriñi Yàlla ci
fann gu nekk; danuy muñ coono
yi, tiis yi, njàqare yi; ⁵ ñu nuy
dóor, di nu téj ci kaso, dëkk yi
di yéngu ndax sunu mbir; nuy
liggeey ba sonn, di fanaane xool,
di woor. ⁶ Nu ngi rafatal sunu
yen ci dund gu sell, ci xam-xam,
muñ ak laabiir, ci Xel mu Sell mi
ak ci mbëggeel gu raxul njublañ,
⁷ ci kàddug dëgg ak ci kàttanu
Yàlla, nu ngi yor gànnaayi njubte
ci loxol ndijoor ak lu càmmoñ.
⁸ Nu bàkk nu, jéppi nu, sant nu,
xas nu. Nu di nu jiiñ réeral,
moona niti dëgg lanu. ⁹ Ñuy xeeb
sunu tur, moona tur yi siiw nañu.
Nu mel ni ñu loaf, moona nu ngi
dund. Nu yar nu, teewul nu rëcc
ci dee. ¹⁰ Danuy dékku tiis, waaye
di bérg fu nu tollu. Nu tumurànke,
waaye di woomal ñu bare; amunu
dara, fekk noo moom lépp.

¹¹ Yéen bokki Korent, wax nanu
leen sunu biir ak sunu biti, di leen
ubbil sunu xol. ¹² Ubbiku nanu ci
yéen, waaye yéen ubbikuwuleen
ci nun. ¹³ Maa ngi wax ak yéen
ni samay doom; feyleen nu bor bi,
yéen itam; ubbileen seen xol!

Bàyyileen bokkaale

¹⁴ Buleen likkoo ak ñi gémul.
Gan àndandoo moo mana am dig-
gante njubte ak ndëngte? Gan
booloo moo mana am diggante

leer ak lëndëem? ¹⁵ Gan déggoo
moo mana am diggante Kirist ak
Beliyar? Gan jaxasoo moo mana
am diggante ki gém ak ki gémul?
¹⁶ Nan la kér Yàlla mana mènkoo
ak xérém yi? Ndaxte nun nooy
kér Yàlla Aji Dund ji, ni ko Yàlla
waxe:

«Dinaa dëkk ci seen biir,
tey dox ànd ak ñoom,
ma nekk seen Yàlla,
ñuy samay gaay.»

¹⁷ Kon nag Boroom bi nee na:
«Génnleen biir ñooñu te beru.
Buleen laal dara lu am sobe,
kon dinaa leen teeru.

¹⁸ Dinaa nekk baay ci yéen,
ngeen di doom ci man, muy góor,
di jigéen.
Moom la Aji Man ji wax.»

7

1 Ndegam nag jot nanu ci dige
yu mel nii, samay soppe, nanu
sellal sunu bopp ci bépp sobeb
yaram walla bu xel, dund dund gu
sell, ba mat ci ragal Yàlla.

Mbégu Pool ci ñëwug Tit

² Yaatal-leen nu ci seen xol.
Tooñunu kenn; lorunu kenn; nax-
unu kenn, jél alalam. ³ Teg leen
tooñ taxul may wax lii, ndaxte
wax naa ba noppa ne yéena ngi
ci sunu xol ci dund ak ci dee.

⁴ Kòolute gi ma am ci yéen réy na.
Tiitar bi may jéle ci yéen réy na.
Sama xol sedd na guyy. Damaa
fees ak mbég ci bépp coono bu
nuy daj!

⁵ Ba nu àggee diiwaanu Mase-
duwan, noppaluwunu, waaye
coono bu ne daj nanu ko: xeex ci
biti, njàqare ci biir. ⁶ Waaye Yàlla
miy défal xolu ñiy yoggoorlu ndax
tiis, défal na sunu xol ci ñëwug
Tit, ⁷ te du ci li ngeen défal xolam.
Yégal na nu seen nammeel ci
nun, seen réccu ak seen farlu jém
ci man, ba sama mbég gën cee
yokku.

⁸ Su fekkee ne sax, bataaxal bi ma leen bind dafa leen naqare, réccootuma ko. Ci lu jékk réccu naa ko, ndaxte gis naa ne bataaxal boobu teg na leen tiis, doonte sax ci diir bu néew. ⁹ Waaye sama xol sedd na léegi, du ndax seen tiis, waaye ci li mu tax ngeen réccu. Tiis wu jóge ci Yálla ngeen tegoo, te àndul ak benn loraange bu bawoo ci nun. ¹⁰ Ndaxte tiis wu jóge ci Yálla dina jur réccu guy jéme ci muc, te réccu googu laajul gëstu. Waaye tiisu àddina day jéme ci dee. ¹¹ Seen tiis wi jóge ci Yálla, gisleen nag li mu jur: ndaw njaxlaf ak lay ak mer ak ragal ak nammeel ak farlu, ak bëgga yar ki tooñ! Ci seen jéf yépp wone ngeen ne set ngeen wecc ci mbir moomu. ¹² Kon nag su ma leen bindee, ki tooñ taxul, ki ñu tooñ it taxul, waaye dama leena bind, ngir ngeen mana gis ci kanam Yalla cawarte, gi ngeen am ci nun. ¹³ Te loolu seral na sunu xol.

Sunu xel dal na, rawati ci li nu ànd ak Tit ci mbégam, ci li ngeen seral xolam, yéen ñépp. ¹⁴ Su fekkee ne tiitaru woon naa ci seen mbir ci kanam Tit, rusuma ci. Dëgg rekk lanu leen masa wax; noonu it la Tit gise ne li nu leen doon seede lépp, dëgg la. ¹⁵ Te mbéggeelam ci yéen gën na yokku, buy fàttaliku ni ngeen ko déggale yéen ñépp, ci li ngeen ko teeru, ànd ak ragal ak weg. ¹⁶ Bég naa, ndaxte xam naa ne man naa leena wóolu ci lu nekk!

8

Mayeleen ak xol yu yéwén

¹ Gannaaw loolu bokk yi, danu leena bëgga xamal li yiwu Yálla jur ci biir mboolooy ñi gëm te nekk ci diiwaanu Maseduwan. ² Nattu yi ñu jaar émb nañu coono yu réy; waaye seen mbég mu tar ak seen ñàkk gu metti

ñoo jur ci ñoom yéwén gu jeggi dayo. ³ Seede naa ne ñoom ci seen bopp joxe nañu ba fa seen man-man yem, ba weesu ko sax. ⁴ Sarxu nañu nu lool, ngir bokk ci ñiy yónnee ndimbal gaayi Yálla yi. ⁵ Te yemuñu sax ci li nu séentu woon ci ñoom, waaye dañoo jébbal seen bopp Boroom bi jékk, gannaaw loolu ñu jébbal nu seen bopp ci coobarey Yálla. ⁶ Looloo tax nag nu sant Tit, mu ñéw àggale ci yéen, ni mu tàmbalee woon, seen jéfu ndimbal. ⁷ Gannaaw nag wone ngeen cawarte gu tollu noonu, ci ngëm, ci wax, ci xam-xam, ci farlu gu mat, ak ci seen mbéggeel ci nun, sawareleen noonu it ci jéfu ndimbal lii.

⁸ Du ndigal lu ma leen di jox, waaye dama leen di yégal cawarteg ñi ci des, ngir natt fu seen mbéggeel tollu. ⁹ Ndaxte yiwu sunu Boroom Yeesu Kirist umpu leen, ni mu futtee am-amam, ba ñàkk ngir yéen, ndax ngeen woomle cig ñàkkam.

¹⁰ Kon lii laa xalaat ci lu baax ci yéen: yéen ñi nga xam ne tàmbaliwuleena jéf rekk, waaye yéena jékka am yéene jii daaw, ¹¹ yeggaleen ko léegi. Noonu li ngeen mottali ci seen man-man tolloo ak yéene, ji ngeen amoon ci seen mébét. ¹² Ndaxte joxe, bu àndee ak yéene, Yálla dina ko nangu, di seet li nu am te baña seet li nu amul.

¹³ Bëgguma leena teg soxla, ngir woyofal ñi ci des, waaye na ñépp tolloole. ¹⁴ Tey jii nag man ngeen sàkk ci li ngeen barele, faj soxlay ñeneen, ngir èllëg it bareleg ñooña faj seen soxla. Noonu ñépp tolloole. ¹⁵ Moom la Mbind mi téral ne: «Ki dajale lu bare èpplewul dara, te ki dajale tuuti ñàkkul.»

Li tax ñu yónni Tit ak i àndandoom

¹⁶ Cant ñeel na Yàlla, moom mi def ci xolu Tit cawarte gu mel ni sunu gos ci yéen! ¹⁷ Bi nu ko laajee, mu ñëw ci yéen, nangu na, te rax-ca-dolli cawarteem tolluna, ba nu mana wax ne ci coobarey boppam la jóge, jém ci yéen. ¹⁸ Yónniwaale nanu ak moom mbokk, mi am tur wu rafet ci mboolooy ñí gëm ñépp ndax li muy waare xibaaru Kirist. ¹⁹ Te sax mbooloo yi ñoo ko tånn, ngir mu ànd ak nun, bu nuy yóbbu ndimbal li ngir ndamu Boroom bi, te mu firndeel sunu yéene ju rafet. ²⁰ Def nanu noonu nag, ndax kenn bañ noo ñjàññ ci ni nuy topptoo ndimbal lu yaatu loolu. ²¹ Danuy fexee def li jub, du ci kanam Yàlla rekk, waaye it ci kanam nit ñí.

²² Yónniwaale nanu it sunu mbokk, mi nu seetlu cawarteem ay yooni yoon ci fànn yu bare, te mu gën koo fésal bii yoon ndax kóolute gu réy, gi mu am ci yéen. ²³ Noonu kon ci lu jém ci Tit, sama nawle la ci liggey, bi ci seen biir. Ci lu jém ci sunu bokk, yi ànd ak moom nag, ndawi mbooloom ñí gëm lañu, ñuy wone ndamu Kirist. ²⁴ Na seen teeru firndeel nag seen mbëggeel ci kanam mboolooy ñí gëm, te dëggal leen ne noo yey wóolu leen.

9

¹ Ci mbirum ndimbal loolu jém ci gaayi Yàlla yi, matul ma leen di bindaat, ² ndaxte xam naa seen yéene ju rafet, te maa ngi ciy damu ci kanam waa Maseduwan, naan leen: «Daaw fekk na waa Akayi* jekk.» Te seen cawarte xamb na ñu bare ci ñoom. ³ Maa ngi yónni nag bokk yooyu, ngir damu gi nu doon damu ci yéen ci mbir mii baña neen, te ngeen jekk, ni ma ko waxe woon. ⁴ Danoo bañ reck

waa Maseduwan, ñiy ànd ak man, fekk jekkaguleen; te kon kóolute googu nu am ci yéen dina nekk sunu gàcce, waxaalewuma nag seen bos. ⁵ Moo tax ma xalaat ne li gën mooy yónni bokk yooyu, ñu jiit ma ci yéen, topptoo mbiri ndimbal lu yaatu loolu ngeen dige woon. Loolu di may gu tålli, te baña nekk yëfi nay.

Ku ji lu bare, góob lu bare

⁶ Li am mooy: ku ji tuuti, góob tuuti; ku ji lu bare, góob lu bare.

⁷ Kon na ku nekk joxe, ni mu ko nase ci xolam, te bañ cee am réccu walla sañul-bañ, ndaxte kiy joxe ak mbég moo neex Boroom bi. ⁸ Yàlla man na leena woomal ci bépp yiwan ba ci fépp ak ci lépp, ngeen faj seen soxla yépp te sakkane it ngir bépp jëf bu baax.

⁹ Moom la Mbind mi wax ne: «Tabe na, ba may baadoolo yi; njubteem day sax ba fàww.»

¹⁰ Yàlla miy jox beykat bi jiwu ak nit ab dund, dina leen jox jiwu wu ne gâññ, te sakkane li seen njub meññ. ¹¹ Noonu dingean woomle ci lépp, ba yéwén ci bépp anam, ba tax ñu bare gérëm Yàlla ndax li ngeen maye jaarale ko ci nun.

¹² Ndaxte njaamu, gi ngeen di jaamu, yemul rekk ci faj soxlay gaayi Yàlla yi, waaye dina tax it ngérëmu ñu bare baawaan, jém ci Yàlla. ¹³ Ci li ngeen firndeel seen mbëggeel ci joxe ndimbal lii, dinañu màggal Yàlla, ndaxte wone ngeen ni ngeen déggale xibaaru jàmm bu Kirist bi, ak ni ngeen yéwéne ci seen ndimbal jéme ci ñoom ak ñépp. ¹⁴ Rax-ca-dolli dinañu sant Yàlla ak xol bu fees ak cofeel ci yéen ndax yiw wu mag, wi Yàlla def ci yéen. ¹⁵ Jérëjëfati yaw Yàlla ndax sa may googu weesu dayo!

* 9:2 waa Akayi: Korent mooy péeyu diiwaanu Akayi.

10

Pool ñaan na, ñu nangu sañ-sañam

¹⁻² Ci lu jém ci samay mbir nag, maa ngi leen di ñaan— man Pool, mi ñu ne, ci seen biir «ragal» laa, bu ma leen soree, «ñeme»— maa ngi leen di ñaan ndax woyof ak lewetaayu Kirist, ngir bu ma ñëwee, ma baña ànd ak ñeme gi may dencal ñenn ñiy xalaat ne gis-gisu nit lanu topp. ³ Dëgg la ne nit rekk lanu, waaye dunu xeeexe ni nit. ⁴ Ndaxte gànnayaay, yi nuy xaree, jògewuñu ci nit, waaye ca Yàlla lañu jóge, te ànd ak kàttan, ngir daaneel ay tata. Danuy daaneel xalaat yi dul dëgg ⁵ ak bépp tiitar buy jàankoontEEK xam-xamu Yàlla, te danuy not bépp xalaat, ba mu déggal Kirist. ⁶ Te fas yéene nanoo jubbanti képp ku déggadi, bés bu seen dégg ndigal matee.

⁷ Xool-leen mbir mi ne fanj. Bu amee ku mu wóor ne ci Kirist la bokk, na jàpp it ne su bokkee ci Kirist, nun itam ci Kirist lanu bokk. ⁸ Awma lu may rus, su may damu lu épp ci sañ-sañ bi nu Boroom bi jox, di sañ-sañu yokk seen ngëm, te du ngir seen kasara. ⁹ Ba tey bégguma ngeen xalaat ne maa ngi leen di xébal ci samay bataaxal. ¹⁰ Ndaxte am na ku naan: «Ay bataaxalam dañoo ñagas te am doole, waaye bu teewee dafay ñàkk fulla, di wax waxy picc.» ¹¹ Kiy wax loolu na xam lii: ni sunuy kàddu mel ci sunuy bataaxal, bu nu fa nekkul, noonu it lanuy mel ci sunuy jéf, bu nu teewee.

¹² Ñemewunoo féetale walla méngale sunu bopp ak ñooñu naw seen bopp. Ci li ñuy sàkk ab natt ngir natt ak méngale seen bopp ak seen bopp, ñàkk xel a tax. ¹³ Nun nag dunu damu ci lu weesu dayo. Nu ngi damu ci liggeey bi nu Yalla sas, ba may

nu, nu agsi ci yéen. ¹⁴ Bu sunu sas agsiwul woon ba ci yéen, kon man nanoo ne gënn nanu sas wi nu Yàlla sas. Waaye agsi na ba ci yéen, te indil nanu leen xibaaru jàmm bi jém ci Kirist. ¹⁵ Kon nag dunu jéaggi dig yi Yàlla rëdd, bay damu ci liggeeyu ñeneen. Waaye am nanu yaakaar ne su seen ngëm yokkoo, dinanu gëna màgg ci seen biir, des ba tey ci dig yi nu Yàlla rëddal. ¹⁶ Noonu dinanu mana yégle xibaaru jàmm bi ci bérab, yi leen féete gannaaw, te baña damu ci li ñeneen ñi def ci seen sas. ¹⁷ Waaye ni ko Mbind mi waxe: «Kuy damu, na damu ci Boroom bi.»

¹⁸ Ndaxte ki neex Yàlla, du ki naw boppam, waaye ki Yàlla gérëm.

11

Pool ak ndawi naaféq yi

¹ Céy bu ngeen ma manoona muñal, ma wax leen tuuti waxi dof! Waaw, muñal-leen ma sax.

² Dama leen di fiire ak fiiraange gu jóge ca Yàlla, ndaxte dama leena bëgga jébbal jenn jékkér kepp, muy Kirist, ngeen set ni janq.

³ Waaye ni jaan ja naxe woon Awa ci pexeem, ragal naa yéen itam ñu lëmbaaje ni seen xel, ba ngeen déddu xol bu laab, bi ngeen amoon ci seen diggante ak Kirist. ⁴ Ndaxte bu kenn ñëwee, di leen waar ci Yeesu ci lu juuyoo ak li nu leen yégal, walla ngeen jot meneen xel mu wuute ak Xel mi ngeen jot, walla ngeen nangu beneen xibaar bu wuute ak bi ngeen dégg, dingee ko dékku bu baax. ⁵ Moona foog naa ne seen ndaw yooyu ngeen yékkati, ba ñu épp ndaw sax, épplewuñu ma dara. ⁶ Bu ma dul jàumbaari wax it, néewuma xam-xam, te won nanu leen ko ci bépp mbir ak ci bépp fann.

⁷ Walla boog ndax dama leena tooñ ci li ma suufeel sama bopp ngir yékkati leen, ba ma leen di yégal xibaaru jàmm bi te laajuma leen genn pey? ⁸ Xanaa kay damaa tooñ ci li ma dunde alalu yeneen mboolooy ñi gém, ba futti leen, ngir dimbali leen, yéen. ⁹ Te ba ma nekkee ci yéen te soxla dab ma, wéeruwuma ci kenn ci yéen, ndaxte bokk ya jóge Maseduwan ñoo ma indil li ma soxla woon. Ci lépp moytu naa nekk yen ci yéen, te dinaa ko gëna def. ¹⁰ Ni mu wóore ne déggug Kirist nekk na ci man, ni la wóore ne loolii may damoo, kenn du ko teggi ci diiwaanu Akayi gépp. ¹¹ Lu tax? Ndax dama leena bëggul? Yalla xam na ne bëgg naa leen! ¹² Noonu may doxale nag dinaa ci sax, ngir ñiy damu, di wut yoon wu ñu aw ba yemale seen bopp ak nun, duñu ko am. ¹³ Ay ndawi naaféq lañu, di ay liggeykat yu njublanj yuy mbubboo turu ndawi Kirist. ¹⁴ Te loolu jaaxalu nu, ndaxte Seytaane moom ci boppam day mbubboo malaakam leer. ¹⁵ Kon nag ay ndawam mbubboo ndawi njub, loolu du nu jaaxal. Dees na leen fey seeni jéf.

Nattuy Pool ci matal yónnentam

¹⁶ Maa ngi leen koy waxaat: bu ma kenn jàpp nib dof. Walla boog bu ngeen ma ko jàppée, séddleen ma céru dof, ngir ma damu tuuti, man itam. ¹⁷ Loolu may wax nag, waxuma ko ci turu Boroom bi. Bu ma ñemee damoo nii, maa ngi wax ni dof. ¹⁸ Ndegam ñu bare dañuy damu ni nit kese, man itam kon dinaa damu. ¹⁹ Yéen boroom xel yi, aka ngeena mana muñal ñi dof, ²⁰ nde yéena ngi muñ ñi leen di jaamloo, di lekk seen alal, di leen nax, di leen xeeb, di leen talaata! ²¹ Sunu néew doole mayu

nu, nu dem ba jéfe noonu; rus naa ci lool de!

Ma wax waxi dof; moona lépp lu waay ñemee damoo, ñeme naa ko, man it. ²² Ndax Ebrë lañu? Man it Ebrë laa. Ndax bànni Israyil lañu? Man itam ci laa. Ndax sëti Ibraayma lañu? Man itam moom laa. ²³ Ndax surgay Kirist lañu? —maa ngi wax waxi ku tággoog ak sagoom nag— maa leen ko gëna doon. Bu dee ci liggey, maa leen ci man. Bu dee ci li ñu nu téj ci kasso, maa leen ko gëna miin. Bu dee ci li ñu nu dóor ay yar, maa leen épple. Lero naa dee ba tàyyi. ²⁴ Juróomi yoon Yawut yi dóor nañu ma fanweeri yar ak juróom ñeent. ²⁵ Netti yoon dóorees na ma ay yet, te mas nañu maa sànni ay xeer, bëgg maa rey. Netti yoon dugg naa gaal, mu suux. Mas naa yendu ci ndox, fanaan ci. ²⁶ Ci sama tukki yu bare yi daan naa faral di daje ak musiba ci dex yi, ak musiba ci sàcc yi, musiba mu jóge ci sama xeet walla ci ñi dul Yawut, musiba ci biir dëkk yi, ci mändinj yi, ci géej gi, ci biir bokki taalibe yu naaféq yi. ²⁷ Sonn naa, di ñaq, di fanaane xool, di xiif ak a mar tey fande, di dékku liw te raffle, ²⁸ waxaalewuma li ci des nag: bés bu nekk maa ngi xalaat mboolooy ñi gém. ²⁹ Ana ku ci néew doole, te wàlluma ko? Ana ku ci bakkáar, te awma naqar wu tiis?

³⁰ Su ma damu waree kon, ci sama néew doole laay damoo.

³¹ Yalla Baayu sunu Boroom Yeesu, moom mi màgg ba fàww, xam na ne du ay fen ci man.

³² Ba ma nekkee dëkku Damaas, boroom dëkk ba, di jawriñu buur ba Aretas, dafa santaane woon ñuy wottu dëkk ba, ngir man maa jàpp. ³³ Waaye dugalees na ma ci dàmaba, jaarale ma ci palanteeru miiri dëkk ba, voor ma ci suuf.

Noonu ma rëcc ko.

12

Peenub Pool ak nattu bi ko dal

¹ Damu amul njariñ, ba tey war na ma. Kon ma jàll ci nettali gis-gisi Boroom bi ak i peeñu. ² Xam naa taalibeb Kirist boo xam ne yékkati nañu ko ba ca asamaan, si gëna kawé, booba ak léegi mat na fukki at ak ñeent. Xawma ndax ànd na ak jëmmam walla déet. Yàlla rekk a xam. ³⁻⁴ Xam naa ne, nit kooku yékkati nañu ko ba fa Yàlla nekk. Bu dee ci jëmmam mbaa ci xelam, xawma; Yàllaa xam. Mu dégg fa baat yu ñu man-ula nettali te yu ñu mayul doom Aadama, mu ñaan ko. ⁵ Dinaa damu ci nit ku mel noonu. Waaye duma damu ci sama bopp, lu dul liy wone sama néew doole. ⁶ Su ma bëggoona damu, du doon yëfi dof, ndaxte dégg laay wax. Waaye damay moytoo damu, ngir kenn baña foog ci man lu weesu li mu gis, may def, te muy dégg, ma di ko wax.

⁷ Te it ngir ma baña yég sama bopp ndax peeñu yooyu wees xel, mayees na mbir dal ma ci sama yaram, di ma mitital ni dég, muy malaakam Seytaane mu may sonal, ngir ma baña yég sama bopp. ⁸ Ñaan naa Boroom bi ñetti yoon ci mbir moomu, ngir mu teqale ma ak moom. ⁹ Mu ne ma: «Sama yiw doy na la; sama kàttan a ngi mate cig néew doole.» Kon nag dégg-dégg, gën na maa bég ci damu ndax sama néew doole, ngir kàttanu Kirist dékk ci man. ¹⁰ Looloo tax may bég ci néew doole, yi may wéye ngir turu Kirist, ciy tiis, ciy njàqare, mbaa ñu saaga ma, mbaa ñu fitnaal ma. Ndaxte bu ma néewee doole, booba laay am kàttan.

Pool bëgg na leen

¹¹ Ci dégg-dégg wax naa waxy dof te yéena ma ci dugal, fekk

yéen ci seen bopp sax yéena ma waroona sargal, ndaxte su ma dul dara sax, seen ndaw yooyu ngeen naw èpplewuñu ma dara.

¹² Kéemaan yi, jaloore yi ak jëf yu màgg, yiy firndeel ndawul Kirist, feen nañu ci seen biir, ma ànd ci ak muñ gu mat. ¹³ Lan laa defal yeneen mboolooy ñi gëm te defaluma leen ko, xanaa rekk li ma wéeru ci ñoom te wéeruwuma ci yéen? Baal-leen ma googu tooñ!

¹⁴ Maa ngi leen di waaja ganesi ñetteel bi yoon, te duma wéeru ci yéen. Wutsiwuma seen alal, yéen laa soxla. Ndaxte du gone moo wara yor waajuram, waaye waajur moo wara yor gone yi.

¹⁵ Man nag nangu naa joxe li ma am lépp ak xol bu sedd, ba joxe sama bopp sax, ngir dimbali leen. Gannaaw bëgg naa leen nii, xanaa kay seen mbëggeel ci man warula wàññiku? ¹⁶ Kon noonu la, nekkuma woon yen ci yéen. Waaye man na am ñu naan, dama leena nax, ba réeral leen ci sama njublanj.

¹⁷ Ndax damaa lekk seen alal, jaare ko ci kenn ci ñi ma yónni woon? ¹⁸ Sant naa Tit, mu ñéw ci yéen, te yebal naa sunu mbokk moomu ak moom. Ndax Tit dafa lekk seen alal? Man ak moom, ndax bokkunu woon xel mu nu yékkati ak tànk yu nuy dox?

¹⁹ Xanaa diirub li ngeen di jäng lii, defe ngeen ne nu ngi wut aw lay ci seen kanam. Samay xarit, nu ngi leen di wax ci kanam Yàlla ak ci turu Kirist; te lépp ngir seen njariñ la. ²⁰ Ragal naa, bu ma ñëwee ci yéen, fekk leen nu ma neexul, te yéen it ngeen fekk ma nu leen neexul. Ragal naa fekk ay xuloo ci seen biir, ak ñeetaane, xadar ak diiroo mbagg, xas ak jëw, réy-réylu ak yëngu-yëngu. ²¹ Ragal naa, bu ma leen ganesiwaatee, Yàlla sama Boroom su-ufeel ma ci seen biir, ma naqarlu

ci ñu bare ñu bakkaroone te dëdduwuñu seen yàqute, seen njaaloo ak seen ñaawteef, gi ñu doon def.

13

Artu yu mujj yi

¹ Bii mooy ñetteel bi yoon, ma di leen ganesi. «Bépp àtte dina aju ci seedes ñaar walla ñetti nit.» ² Li ma waxoon ci sama ñaareelu ngan, ci ñi bakkaroone bu yàgg ak ñi ci des, maa ngi koy waxaat léegi, bala maa dikkaat: su ma délse, duma yérém kenn. ³ Bu fekkee ne dangeena bëgg firnde juy wone ne Kirist mooy wax jaarale ko ci man, dingeen ko am. Digganteem ak yéen du ànd ak néew doole, waaye dafay feeñal kàttan ci seen biir. ⁴ Néewoon na doole, ba ñu koy daaj ca bant ngir rey ko, waaye mi ngi dund ci kàttanu Yàlla. Nun itam néew nanu doole ci sunu bokk ci moom, waaye dinanu dund ak moom ci kàttanu Yàlla, bu nuy jëfante ak yéen.

⁵ Xool-leen seen bopp bu baax, ba xam ndax ngém a ngi ci yéen. Seetluleen seen bopp. Xanaa xamuleen ne Yeesoo ngi ci yéen? Walla boog ngeen gis ne ay naaféq ngeen. ⁶ Waaye yaakaar naa ne dingeen gis ne man nanoo wone nun, firndeg ngém. ⁷ Nu ngi ñaan Yàlla, ngeen baña def dara lu bon. Waxuma ne danoo bëgga wone noonu sunu firndeg ngém, waaye sunu yéene mooy ngeen jëf lu baax, boo yaboo sax ñu jiiñ nu ag naaféq. ⁸ Ndaxte manalunu dara dëggu Yàlla gi; manunu lu dul taxawal ko. ⁹ Bu nu néewee doole, fekk am ngeen doole, bég nanu ci. Te sax nu ngi ñaan, ngeen jublu cig mat. ¹⁰ Looloo tax ma leen di binde nii, bala maa ñëw; bëgguma leena duma ci sañsañ bi ma Boroom bi jox. Jox na

ma ko, ngir ma yokk seen ngém, waaye du ngir seen kasara.

Täggtoo

¹¹ Kon nag bokk yi, bégleen, jublu cig mat, di déglu soññante bi ma leen di dénk, am benn xalaat te dëkk ci jàmm; noonu Yàlla miy mbëggeel te di Yàllay jàmm dina ànd ak yéen.

¹² Saafoonteleen ak xol bu laab, Mboolem gaayi Yàlla yépp ñu ngi leen di nuyu.

¹³ Yal na yiwu sunu Boroom Yeesu Kirist, ak mbëggeelu Yàlla ak booloo, gi nu am ak Xel mu Sell mi, ànd ak yéen ñépp.

Bataaxal bi Yàlla may Pool, mu bind ko WAA GALASI

¹ Man Pool, ndawul Yeesu Kirist—nit falu ma ko, te jaarewul it ci nit, mi ngi jaare ci Yeesu Kirist ak Yàlla Baay, bi ko dekkal—² man ak bokk yiì ànd ak man yépp, nu ngi leen di bind, yéen mboolooy ñi gém te dëkk ci diiwaanu Galasi.
³ Na yiw ak jàmm féete ak yéen, jóge ci Yàlla sunu Baay ak Yeesu Kirist Boroom bi, ⁴ moom mi joxe bakkanam ngir dindi sunuy bákkaar, te musál nu ci àddina su bon, si nu nekk, dëppook coobarey Yàlla sunu Baay, ⁵ bi yellow ndam ba fàww. Amiin.

Benn xibaaru jàmm bi rekk moo am

⁶ Man de jaaxle naa! Yàlla woo na leen ci boppam jaaraale ko ci yiw, wi nu Kirist defal, waaye yéena ngi gaawantu di ko báyyi, ngir topp beneen xibaar, ⁷ fekk du xibaaru jàmm bi. Dafa am rekk ci seen biir ay nit ñiy nêxal xel yi te bëgga dàndal xibaaru jàmm bu Kirist. ⁸ Waaye su fekkee kenn ci nun ñew, walla malaaka sax mu jóge asamaan, di yégle beneen xibaar bu méngowul ak bi nu leen yégal, kooku yal na alku! ⁹ Wax nanu ko, maa ngi koy waxaat: bu leen kenn yégalee beneen xibaar bu dul bi ngeen nangu, kooku yal na alku!

¹⁰ Ndax kon nit laay wuta gémloo, am damay fexee yey Yàlla? Mbaa damay wuta neex nit ñi? Su ma doon wuta neex nit ñi ba tey, kon duma nekkati jaamu Kirist.

Yeesu Kirist moo won Pool xibaaru jàmm bi

¹¹ Bokk yi, maa ngi leen di xamal ne xibaaru jàmm bi ma yégle,

jógewul ci nit. ¹² Jélewuma ko ci nit, te kenn jàngalu ma ko, waaye Yeesu Kirist moo ma ko won.

¹³ Dégg ngeen ni ma doon jéfe, bi ma nekkee ci diiney Yawut yi, di fitnaal bu metti mbooloom Yàlla, di ko jéema tas. ¹⁴ Bokkoon naa ci ñi gëna farlu ci diiney Yawut yi, te sawar it ci sàrti yoon, yi fi samay maam báyyi, ba raw sama maas, gi ma bokkal askan. ¹⁵⁻¹⁶ Waaye Yàlla mi ma tånn lu jiitu sama juddu te woo ma ci boppam ci kaw yiwam, bi mu ko soobee, xamal na ma kan mooy Doomam, ngir ma yégal ñi dul Yawut xibaaru jàmm bi ci mbirum Kirist; booba nag diisoowuma ci ak kenn. ¹⁷ Demuma sax Yerusalem seeti ñi ma jékka nekk ay ndawi Kirist, waaye réewu Arabi laa dem, te gannaaw loolu ma délsiwaat Damaas.

¹⁸ Ba ñu ca tegee ñetti at, ma sooga dem Yerusalem, ngir xamanteek Sefas, dal fa moom lu mat ñaari ayu-bés. ¹⁹ Waaye gisuma keneen ci ndaw yi ku dul Saag, doomu ndeyu Boroom bi. ²⁰ Lii ma leen di bind nag, Yàllaa may seede ci ne du ay fen. ²¹ Bi loolu wéyee dem naa réewu Siri ak réewu Silisi. ²² Waaye battey mboolooy ñi gém Kirist ci diiwaanu Yude xamuñu ma woon. ²³ Dañu déggooon ñu naan rekk ne: «Ki nu daan fitnaal bu jékk te daan jéema far yoonu ngém wi, líeegi mi ngi koy yégle!» ²⁴ Te ñuy sant Yàlla ci man.

2

Yeneen ndawi Kirist nangu nañu Pool

¹ Ba ñu ca tegee fukki at ak ñeent, ànd naa ak Barnabas, dellu Yerusalem, yóbbaale Tit. ² Dem naa fa, ndaxte Yàllaa ma fa yebal ci kaw peeñu. Ba ma demee, daje naa ak ñi ñu gëna fonk ca mbooloo ma, ma wéetoo ak

ñoom, won leen xibaaru jàmm, bi may yégal ñi dul Yawut, ngir ragal sama coonob démb mbaa tey neen.³ Te Tit mi ma gunge woon sax de, li mu bokk ci xeetu Gereg, taxul ñu sonal nu ci xarafal ko.⁴ Fekk na mbir moomu nekk coow ndax naaféq, yi yoxoosu ci sunu biir ak móbét mu bon, ngir seet yaatu gi nu am ci Yeesu Kirist, ba fexe noo defaat ay jaam.⁵ Waaye yaatalunu leen benn yoon, ngir dëggug xibaaru jàmm bi mana sax ci yéen.

⁶ Waaye ñi ñu gëna fonk —ak lu mana doon seen sag xooluma ko, ñépp a yem fa kanam Yàlla—waaye ñooñu ñu teg njiit boog, bi ma dajee ak ñoom, yokkuñu dara ci sama sas.⁷ Gis nañu ne Yàllaa nu yebal, muy man di Piyeer, ngir nu yégle xibaaru jàmm bi: ma fëetewoo ñi dul Yawut, Piyeer fëetewoo Yawut yi.⁸ Ndaxte ni Yàlla jëfe ci Piyeer, miy ndawam ci Yawut yi, noonu it la jëfe ci man, may ndawam ci ñi dul Yawut.⁹ Saag ak Sefas ak Yowaana nag, ñi ñu teg kenuy mbooloo mi, bi ñu ràññee yen bi ma Yàlla jagleel ci yiwan, ñu fekksi nu ci, ba jox nu loxo, man ak Barnabas, nu liggeey ca ña dul Yawut, ñoom ñu liggeey ca Yawut ya.¹⁰ Li ñu doon laaj rekk moo di, nuy fàttaliku seen aji néew doole yi, fekk sax laxasu woon naa ci def ko.

Pool yedd na Sefas ca Ancos

¹¹ Waaye bi Sefas ñéwee dëkku Ancos, yedd naa ko ci kanam ñépp, ndaxte li mu def jaaduwul.

¹² Ndaxte laata ndaw yi Saag yónni di ñéw, da daan bokk di lekk ak ñi dul Yawut. Waaye bi ñu agsee, te mu ragal kureel googu faaydaal xaraf, mu dellu gannaaw, di sore ñi dul Yawut.

¹³ Yeneen Yawut yi it daldi ànd ak

Sefas ci naaféqam, ba yóbbale sax Barnabas.

¹⁴ Bi ma seetee nag ne awuñu woon ci dëgg, gi xibaaru jàmm bi di jàngle, ma yedd Sefas ci kanam ñépp ne ko: «Yaw miy Yawut, gannaaw dëddu nga aaday Yawut yi, ba dund ni ku dul Yawut, lu tax nga bëgga sëf diiney Yawut ci ñi dul Yawut?»

¹⁵ Nun danoo cosaanoo ci xeetu Yawut, te bokkunu ci xeet, yi xamul Yàlla tey bákkaar.¹⁶ Teewul nu xam ne Yàlla du àtte kenn ni ku jub ci kaw sàmm yoon, waaye ci gém Yeesu Kirist. Kon nun itam gém nanu Kirist Yeesu, ngir Yàlla àtte nu jub ci kaw gém Kirist, te du ci sàmm yoon. Ndaxte du caageenug sàmm yoon mooy tax Yàlla àtte kenn ni ku jub.

¹⁷ Waaye ba tey su fekkee ne nu ngi wuta jub ci kaw gém Kirist, fekk nu ne fànj di ay bákkaarkat, ndax nag Kirist moo sas bákkaar? Mukk!¹⁸ Waaye su ma delloo di sàmm ndigali yoon, yi ma bàyyi, dëgg-dëgg dinaa wone noonu ne moykatu yoon wi laa.¹⁹ Ci li jëm ci yoonu Musaa, dee naa, fekk yoon wi ci boppam moo ko waral, ngir ma mana dund, ba amal njariñ Yàlla.²⁰ Daajaale nañu ma ak Kirist ca bant ba, te noonu du man may dundati, waaye Kirist mooy dund ci man. Dundi mbindeef, gi may dund nag, maa ngi koy dund ci gém Doomu Yàlla ji, moom mi ma bëgg, ba joxe bakkanam ngir man.²¹ Duma neenal yiwu Yàlla, ndaxte su sàmm yoon doon taxa jub fa kanam Yàlla, kon Kirist dee na cig neen.

3

Buleen dëddu xibaaru jàmm bi ngir wéeruwaat ci yoon wi

¹ Yéen waa Galasi, yéena ñàkk xel! Ku leen fàbbi, gannaaw bi ma leen yégalee ci lu leer ni ñu daaje Yeesu Kirist ca bant ba?

² Lenn rekk laa bëgg, ngeen wax ma ko: ndax sàmm yoon wee tax, ngeen jot Xelum Yàlla? Déedéet! Dangeena dégg xibaaru jàmm bi te gëm ko. ³ Mbaa du nii ngeen ñàkke xel, ba tàmbalee ci Xelum Yàlla, ba noppi yaakaara mate ci seen jëfi bopp? ⁴ Mbaa du fitna, yi ngeen daj yépp, dafa nara neen? Manuma koo gëm! ⁵ Bu leen Yàlla di may Xelam, di leen won jalooreem, ndax li ngeen sàmm yoon a tax, mu def ko, mbaa li ngeen dégg xibaaru jàmm bi te gëm ko?

⁶ Xool-leen ci Ibraayma; Mbind mi wax na ne: «Ibraayma gëm na Yàlla, te Yalla jàppe ngëmam ni njub.»

⁷ Xamleen boog ne boroom ngëm yi rekk ñooy doomi Ibraayma.

⁸ Mbind mi téral na lu jiit ne Yàlla dina àtte jub ñi dul Yawut ci kaw ngëm. Kon looloo tax mu yégal Ibraayma lu jiit xibaaru jàmm bi ne ko: «Xeeti àddina yépp dinañu barkeel ci yaw.» ⁹ Kon ñi gëm, Yàlla dina leen barkeel, sukkandikoo ko ci seen ngëm, ni mu defal Ibraayma, boroom ngëm.

¹⁰ Ñiy wékku ñépp ci jëfi yoon wi, ñu alku lañu, ndaxte bind nañu ne: «Képp kú dul topp lépp lu ndigali yoon wi santaane, yal na alku.» ¹¹ Bir na sax ne sàmm yoon du tax kenn jub fa kanam Yàlla, ndaxte Mbind mi téral na ne: «Ku jub ci kaw ngëm dinga dund.» ¹² Waaye yoon wi laajul ngëm. Mbind mi nee na: «Ku manoona matal li yoon wi wax, kon dinga dund ba faww.»

¹³ Waaye Kirist jot na nu ci alkànde, ji yoon wi indi; mu gàddul nu ko, ba far alku moom ci boppam, ndaxte Mbind mi nee na: «Képp ku ñu rey, wékko ci bant, alku nga.» ¹⁴ Noonu barke bi Yàlla dig Ibraayma baawaan na, ba daj ñi dul Yawut te gëm Kirist Yeesu,

te nu jot ci kaw ngëm Xel mu Sell, mi Yàlla dige.

Yoonu Musaa du fecci kóllëre gi Yàlla fas ak Ibraayma

¹⁵ Bokk yi, maa ngi misaal wax ji ci jëfi doom Aadama. Xam ngeen ne kóllëre gu ñu fas ba noppi, waruñu koo fecci, walla ñu ciy rax dara. ¹⁶ Léegi nag Yàlla am na lu mu dig Ibraayma ak askanam. Mbind mi waxul: «Ak i sétam», mu mel ni ñu bare, waaye kenn la wax: «Ak sa askan», maanaam Kirist. ¹⁷ Li ma ci bëgga wax mooy lii: ndegam Yàlla fas na kóllëreem, yoonu Musaa, wi feeñ ñeenti téeméeri at ak fanweer gannaaw ga, du ko mana fecci, ba tebbi digeb Yàlla. ¹⁸ Ndaxte xéewal, yi Yàllay dige, bu ñu doon jóge ci yoon wi, kon ajootuñu ci dige bi, fekk ci kaw dige la ko Yàlla maye Ibraayma.

¹⁹ Waaw kon yoonu Musaa, luy njariñam? Dañu koo wàcceel nit ñi, ngir seen jàdd yoon ne fànjj. Looloo doon wàllu yoon wi, ba kera Sét biy ñéw, moom mi ñu digoon dige bi. Yoon wi nag, Yàlla téral na ko jaare ci ay malaaka, te am na ku ko jottali. ²⁰ Waaye aajowul jottalikat, su fi kenn rekk teegee, te Yàlla kenn la.

Bu ngeen bokkee ci Kirist, nekkatuleen ci yoonu Musaa

²¹ Ndax kon yoonu Musaa wi dafa juuyoo ak li Yàlla dige? Mukk! Su amoon yoon wu nit mana sàmm, ba mu jural ko dund gu sax, kon sàmm yoon dina tax nit jub fa kanam Yàlla. ²² Waaye yoon wi téj na ñépp ci dooley bàkkaar, ngir ñi gëm Yeesu Kirist jot li Yàlla dige woon ci seen kaw ngëm.

²³ Bi ngëm Yeesu Kirist feeñagul nag, yoon wi da noo téjoon ràpp, ba kera ngëm di feeñ. ²⁴ Ci noonu la nu yoon wi doon note, ba Kirist di ñéw, ngir Yàlla àtte

nu jub ci kaw ngëm. ²⁵ Waaye léegi, bi jamonoy ngëm ji ñëwee, nekkatunu ci kilifteefu yoon wi.

Doomi Yàlla ngeen

²⁶ Yéen ñépp doomi Yàlla ngeen ndax li ngeen bokk ci Kirist Yeesu ci kaw ngëm. ²⁷ Yéen ñépp, ñi ñu sóob ci ndox ngir wone seen bokk ci Kirist, soloor ngeen Kirist. ²⁸ Kon nag amul xàjjale ci diggante Yawut ak ki dul Yawut, ci diggante jaam ak gor, ci diggante góor ak jigéen. Yéen ñépp benn ngeen ci seen bokk ci Kirist. ²⁹ Bu ngeen bokkee ci Kirist, kon bokk ngeen ci askanu Ibraayma, te jot ngeen xéewal, yi ko Yàlla dig.

4

¹ Li ma leen di wax, mooy lii: doom ji wara donni baayam, fi ak mu ngi cig ndaw, ak lu ko alal jiy lew lépp, du wuute dara ak jaam. ² Ñi ko yore tey sàmm alalam ñoo koy yilif, ba jamono ji ko baayam àppaloona mat. ³ Nun itam naka noonu, laata nuy mat, aaday àddina ñoo nu notoon, ba def nu ni ay jaam. ⁴ Waaye bi àpp bi Yàlla téraloon matee, yónni na Doomam, mu juddoo ci jigéen, ci biir yoonu Musaa, ⁵ ngir jot ñi yoon wi notoon, ndax Yàlla jàpp nu ni ay doomam. ⁶ Gannaaw doomi Yàlla ngeen nag, Yàlla yónni na Xelu Doomam ci sunu xol, mu koy wooye nii: «Abba», maanaam «Baay.» ⁷ Noonu dootuloo jaam, doom nga. Te ndegam doom nga, Yàlla jagleel na la cér ci xéewal, yi mu dencal ay doomam.

Njàqarey Pool ci waa Galasi

⁸ Bu jékk, bi ngeen xamagul Yàlla, yéena ngi doon jaamu yeenen yu ñu daan bokkaaleel Yàlla. ⁹ Waaye léegi nag bi ngeen xamee Yàlla, walla boog bi leen Yàlla xàmmee, nan ngeen mana def,

bay delluwaat ca aaday àddina? Aada yooyee ñàkk doole te ñàkk njariñ, lu tax ngeen bëgg, ñu notaat leen? ¹⁰ Yéena ngi fonk bés yi, weer yi, màggal yi ak at yi! ¹¹ Sama xel dalul ci yéen, ngir ragal sama coono ci yéen neen.

¹² Bokk yi, dama leen di ñaan, ngeen mel ni man, ndaxte man itam fekksi naa leen ci seen xalaat. Tooñuleen ma. ¹³ Xam ngeen ne sama wopp moo taxoon, ma yégal leen xibaaru jàmm bi. ¹⁴ Coono, gi leen sama wopp tegoon, taxul ngeen bañ ma, taxul ngeen séexlu ma. Waaye teeru ngeen ma, ni bu ngeen doon teeru malaakam Yàlla walla Yeesu Kirist. ¹⁵ Waaw, fan la seen mbég jaar? Ndaxte seedeel naa leen ne su ngeen ko manoona, kon luqi ngeen seeni bët, jox ma. ¹⁶ Ndax dégg, gi ma leen wax, moo tax ngeen def ma ab noon?

¹⁷ Nit ñooñu leen di farle, seen mébét baaxul. Dañu leena bëgga tåggale ak nun, ngir ngeen far ak ñoom. ¹⁸ Farle baax na, bu àndee ak mébét mu baax. Waaye bu sama jëmm rekk tax ngeen koy def. ¹⁹ Sama doom yi! Yéena tax may dellu ci metit ni kuy matu, ba kera jikkoy Kirist di mat ci yéen. ²⁰ Léegi bëggooon naa nekk ci seen biir, ngir mana jubanti sama kàddu, ndaxte xamatuma nu may doxale ak yéen!

Mbirum Ajara ak Saarata

²¹ Yéen ñi bëgga topp yoon wi, xanaa xamuleen li yoonu Musaa wi wax? ²² Mbind mi nee na: Ibraayma am na ñaari doom; ki jaam bi jur ak ki gor si jur. ²³ Doomu jaam bi juddu na ni bépp doom, waaye doom, ji mu am ak soxnaam, juddu na ci kaw digeb Yàlla.

²⁴ Loolu nag am na lu muy misaal. Ñaari jigéen ñi dañoo bijji ñaari kóllère. Benn bi di

Ajara, mooy woné kóllére, gi Yálla fasoon ca tundu Sinayi. Ay jaam lay jur. ²⁵ Ajara moomu mooy tundu Sinayi, wi nekk ca réewu Arabi. Te it mooy misaalu dékku Yerusalem, bi fi nekk tey. Ndaxte moom ak i doomam yépp ay jaam lañu. ²⁶ Waaye Yerusalem, ga ca kaw, mooy gor si. Moom mooy sunu ndey. ²⁷ Ndaxte Mbind mi nee na: «Bégal, yaw jigéen ji dul jur te masula am doom. Reeyal te bànnexu, yaw mi masula xam coonob mat, ndaxte jigéen ji ñu faalewul moo gëna jaboot ki nekk ak jékkéraram.»

²⁸ Yéen bokk yi, yéenay doom yi ñu dige woon, niki Isaaxa. ²⁹ Waaye doom ji juddoo ni bépp doom, dafa daan sonal doom ji juddoo ci dooley Xelum Yálla. Te loolu mooy law ba léegi. ³⁰ Lu ci Mbind mi wax nag? Nee na: «Dàqal jaam bi ak doomam, ndaxte doomu jaam bi warula bokk cér ak doomu gor si ci ndono.» ³¹ Kon nag bokk yi, nun dunu doomi jaam, ay doomi gor lanu.

5

Buleen delluwaat ci njaam

¹ Kirist a nu daggal sunu bumí njaam, ngir goreel nu. Kon dégérleen ci seen ngor te baña delluwaat ci njaam.

² Déguleen! Man Pool maa leen koy wax: bu ngeen itteelee xaraf, kon Kirist dootu leen jariñ dara. ³ Te maa ngi dellu di waxaat ne, képp kuy farataal xaraf, fàww nga sàmm lépp lu yoon wi santaane. ⁴ Yéen ñiy fexee jub fa kanam Yálla ci kaw sàmm yoon, tággalikoo ngeen ak Kirist; dëddu ngeen yiwu Yálla. ⁵ Waaye njub, gi nu Yálla dencal ëllèg, nu ngi koy séentu ci kaw ngëm ak ci ndimbalu Xelum Yálla. ⁶ Ndaxte

bu nu bokkee ci Kirist Yeesu, xaraf ak baña xaraf, dara amu ci solo; li am solo mooy ngëm, giy jéf ci mbéggeel.

⁷ Ni ngeen jógtee woon de baax na! Waaw, ku leen dog, ba ngeen baña déggal dëgg? ⁸ Li ñu leen xiir jógewul ci Yálla mi leen woo. ⁹ Dees na ne: «Tuuti lawiir day tax tooyalu fariñ bépp funki.» ¹⁰ Waaye teewul Boroom bi jox na ma kóolute ci yéen. Biral na ma ne dingeen bokk ak man xalaat. Léegi nag, kiy nëxal seen xel, ku mu mana doon, Yálla dina ko mbugal. ¹¹ Man nag bokk yi, bu ma doon faaydaal xaraf ci sama waare, kon duñu ma fitnaale nii; te it li may yégle ci deewu Kirist ca bant ba dootul naqari kenn. ¹² Ñi farataal xaraf te di leen dëpp, nañu gëna sore ci seen réer: bu yaboo sax ñu dagg seen ngóora, ba dara du ci des!

Buleen topp seen nafsu, waaye na leen Xelum Yálla jiite

¹³ Yéen nag bokk yi, Yálla woo na leen, ngeen nekk i gor. Waaye nag buleen ci sukkandiku, bay topp seen nafsu, waaye dimbaleenteleen ci kaw mbéggeel. ¹⁴ Ndaxte yoon wépp, ndigal lii a ko ténk: «Nanga bëgg sa moroom, ni nga bëgg sa bopp.» ¹⁵ Waaye moytuleen! Bu ngeen dee màttante ak a lekkante, dingeen yàqante.

¹⁶ Li ma leen di wax mooy lii: dundleen ci Xelum Yálla, kon dungeen topp seen nafsu. ¹⁷ Ndaxte sunu nafsu am na ay bëgg-bëgg yu méngooowul ak yu Xelum Yálla. Te Xelum Yálla itam am na ay bëgg-bëgg yu méngooowul ak yu sunu nafsu. Ñoom ñaar dañoo juuyoo ci bépp fànn, ba tax lépp lu ngeen bëggooona def, dungeen ko man. ¹⁸ Waaye bu ngeen toppee Xelum Yálla, nekkatuleen ci kilifefu yoon wi.

19 Kuy topp sa nafsu, nii ngay jéfe: njaaloo, xalaat yu bon, def i ñaaawteef ak say cér,
 20 xérém, luxus, noonoo ak xuloo, ñeetaane, xadar, diiroo mbagg, féewaloo ak xàjjaloo, 21 kiñaan, mändite ak xawaare ak yeneen yu ni mel. Léegi nag maa ngi leen di artu, ni ma ko defe woon: ñiy jéfe noonu duñu am cér ci nguuru Yälla.

22 Waaye li Xelu Yälla mi di meññ mooy: mbëggeel, mbég, jàmm, muñ, laabiir, mbaax, kóllëre, 23 lewetaay ak maandute. Yoon wi terewul yu ni mel. 24 Léegi ñi bokk nag ci Yeesu Kirist, daaj nañu seen nafsu ca bant ba, wacc ko fa, moom ak i xemmemam ak i bëgg-bëggam. 25 Gannaaw nag nu ngi dund léegi ci Xelum Yälla, kon nanu ko topp. 26 Bu nu tiitaru di dëkkante, di ñaanante.

6

Deeleen dimbaleente

¹ Bokk yi, ku ñu fekk tuy def lu Yälla bëggul, yéen ñi topp Xelum Yälla, nangeen ko jubbanti ak xol bu lewet. Waaye nanga sàmm sa bopp, ngir bakkara bañ laa fir, yaw itam. ² Jäppanteleen, noonu dingeeen sàmm yoon wi Kirist téral. ³ Ndaxte kuy naagu te fekk doo dara, dangay nax sa bopp. ⁴ Na ku nekk seetlu ni tuy beye sasam. Bu ko defee dina mana naw boppam, tey bañ di diirante mbagg ak ñi ci des. ⁵ Ndaxte ku ci nekk dangaa wara yenu sab yen.

⁶ Kiy jäng kàddug Yälla war na sédd ki koy jängal ci alalam jépp.

⁷ Bu leen ci dara nax; kenn du foontoo Yälla, ndaxte lu waay ji, moom ngay góob. ⁸ Ku ji ngir sa nafsu, dingga góob li sa nafsu meññ, maanaam ag yàqute. Waaye ku ji lu soloo ak Xelum Yälla, li Xel mi meññ ngay

góob, maanaam dund gu dul jeex. ⁹ Bunu tàyyi ci def lu baax, ndaxte bu nu ci sawaree, bu waxtu wi jotee dinanu jariñu. ¹⁰ Noonu fi ak nu koy man, nanuy defal ñépp lu baax, rawatina nag sunu bokk yi gém.

Mbindeef mu bees

¹¹ Seetleen araf yu mag yii ma leen bind ci sama loxob bopp!

¹² Ñiy gistol ci seen yaram, ñooñoo bëgg ngeen xaraf, ngir ragala daj fitna ci yégle deewu Kirist ca bant ba. ¹³ Kureel gi faaydaal xaraf, ñoom ci seen bopp sax, duñu topp yoon wi. Dañoo bëgga ngeen xaraf, ba ñu mana bakkci ci seen yaram, yéen. ¹⁴ Man ci sama wàllu bopp, duma bakkci mukk su dul ci deewu sunu Boroom Yeesu Kirist, ba ñu ko daajee ca bant ba. Deeyam moo tax ma mel ni ku dee ci yéfi àddina; yéfi àddina dee ci man. ¹⁵ Xaraf ak baña xaraf dara amu ci solo. Li am solo mooy nekk mbindeef mu bees. ¹⁶ Ñiy topp ndigal lii nag, yal na Yälla wàcce jàmm ak yërmande ci ñoom, ak ci Israyilu Yälla.

¹⁷ Léegi nag, bu ma kenn lëjalati, ndaxte yor naa ci sama yaram ay leget yuy mändargaal ne jaamu Yeesu laa.

¹⁸ Bokk yi, yal na yiwu Yeesu Kirist sunu Boroom ànd ak seen xel. Amiin.

Bataaxal bi Yàlla may Pool, mu bind ko WAA EFES

¹ Man Pool, ndawul Kirist Yeesu ci coobarey Yàlla, maa leen di bind, yéen gaayi Yàlla yu sell yi te gém Kirist Yeesu ci dëkku Efes. ² Yal na leen Yàlla sunu Baay ak Boroom bi Yeesu Kirist may yiw ak jàmm.

³ Cant ñeel na Yàlla Baayu sunu Boroom Yeesu Kirist, mi nu sotti ci sunu bokk ci Kirist lépp luy barkeel ci baatin te nekk ca bérab yu kawe ya. ⁴ Ndaxte ba àddina sosoogul, tånn na nu ci Kirist, ngir nu mana teew fa kanamam, sell te ñàkk sikk. Ci kaw mbéggeelam* ⁵ séddoo na nu lu jiit, def nu ay doomam jaarale ko ci Yeesu Kirist, ndaxte looloo doon yéene ju rafet, ji mu téral ci coobareem. ⁶ Na ndamam jollí ndax yiw wu réy, wi mu nu sotti ci Soppeem bi.

⁷ Moom jot na nu ak deretam ji ñu tuur, maanaam baal nu sunuy bákkaar, ci kaw yiw wu yaatu, ⁸ wi mu nu baawaanal. Yàlla sol na nu xel mu mat ak dégg, ⁹ ci feeñal nu mbóoti coobareem, déppook yéeneem ju rafet, ji mu jaarale ci Kirist. ¹⁰ Mu téral ne, bu jamono yi wéyee ba lépp mat, dina dajale lépp ci kilifteefu Kirist, muy ci kaw, muy ci suuf. ¹¹ Am nanu cér ci moom bu nu Yàlla sédd lu jiit ci dogalam, moom miy doxal lépp ci ni mu ko àttee ci coobareem. ¹² Noonu nuy jollil ndamam, nun ñi jékka wékk sunu yaakaar ci Kirist.

¹³ Yéen itam, bi ngeen déggée kàddug dégg gi, di xibaaru jàmm, bi leen tegtal yoonu mucc, te ngeen gém ko, Yàlla tàmpe na

leen ni ñoñam ak Xel mu Sell, mi mu dige woon. ¹⁴ Te Xel mi mooy dawal gi nu Yàlla jox ci cér, bi mu nu dencal, ba kera muy goreel ñi mu jotal boppam, te ñépp jollil ndamam.

Pool sant na Yàlla, di ñaanal ñi gém

¹⁵ Bi ma déggée nag seen ngém ci Boroom bi Yeesu ak seen mbéggeel ci gaayi Yàlla yu sell yépp, ¹⁶ duma noppee sant Yàlla, di leen boole ci samay ñaan. ¹⁷ Li may ñaan Yàllay sunu Boroom Yeesu Kirist, di Baay bi yellowo ndam, mooy lii: mu sol leen xel mu xóot, te xamal leen boppam ¹⁸ ci leeral seeni xol. Noonu dingien xam yaakaaru ñélg, ji leen Yàlla wooye, di ndam lu xel manta daj, li nekk ci cér, bi mu dencal gaayam yu sell yi. ¹⁹ Ngeen xam it, ni kàttanam màggé ba jérggi dayo, jém ci nun ñi gém, déppook dooleem ju ràññiku, ²⁰ ji mu jéfe ci Kirist, ci li mu ko dekkal, dëél ko ci ndijooram ca bérab yu kawe ya, ²¹ mu tiim lu sore malaaka yépp, muy kilifa, boroom sañ-sañ, boroom doole mbaa buur, te géna màgg wépp tur wu ñu mana tudd, muy tey, muy ñélg. ²² Yàlla suufeel na lépp fi kanamam, def ko kilifag lépp ci mbooloom ñi gém, ²³ miy jémmam, di matug Kirist, mi fees mbindeef mu ne ci fann gu ne.

2

Ku gém Kirist dina nekk nit ku bees

¹ Yéen itam Yàlla dekkal na leen, yéen ñi doon ndee fa kanamam ci seeni moy ak seeni bákkaar.

² Ci biir yooyu ngeen doon dund démb, topp doxalinu àddina, tey déggal kilifag boroom sañ-sañ yi ci jaww ji, di xel mu bon miy jéf ci kureelu ñi déggadil Yàlla.

* ^{1:4} Manees na ko tekki nii it: ñàkk sikk ci biir mbéggeel. Séddoo na...

³ Nun it booba àndoон nanu ak ñoom ca seen dund ga, di topp sunu bakkan ciy wut bànnexi yaram ak coobarey xel. Noonu ci sunu bindu nit yeyoo nanu meru Yàlla, ni ña ca des. ⁴ Waaye Yàlla mi bare yérmande, ci kaw mbèggeel gu réy, gi mu am ci nun, ⁵ dundalaat na nu ak Kirist, fekk ndee lanu woon fa kanamam ci sunuy bàkkaar— ci kaw yiwu Yàlla ngeen mucce. ⁶ Te dekkal na nu ak Kirist Yeesu, dëël nu ak moom ca bérab yu kawe ya. ⁷ Noonu ba fu jamono yem, dina lañal fi sunu kanam yiwan wu réy wi xel manta takk, jaar ci baaxaay gi mu nu won ci Kirist Yeesu. ⁸ Ndaxte ci yiwu Yàlla ngeen mucce ci kaw ngém, te loolu jògewul ci yéen, mayu Yàlla la; ⁹ du peyu jéf, ba kenn di ci kañu. ¹⁰ Ndaxte jéf Yàlla lanu; moo nu bind ci Kirist Yeesu, ngir nu wéy ci jéf yu rafet, yi mu nu fàgguloon ca njàlbéen ga.

Ñi gëm Kirist, benn lañu

¹¹ Kon nag yéen ñi dul Yawut cib juddu, yéen ñi xaraful, te ñi xaraf ci seen yaram ci loxol nit ñoo leen teg ay yéefar, fattalikuleen lii: ¹² booba amuleen woon benn cér ci Kirist, mbaa benn baat ci kureelu bànni Israyil. Bokkuleen woon ci kóllère, gi Yàlla fas ak ñoom, te émb dige ya. Amuleen woon benn yaakaar mbaa benn xam-xamu Yàlla ci àddina. ¹³ Waaye léegi ci seen bokk ci Kirist Yeesu, yéen ñi sore woon jege ngeen ndax deretu Kirist ji ñu tuur.

¹⁴ Ndaxte mooy sunu jàmm, moom mi jél Yawut ak ki dul Yawut, def nu benn. Ñag bi doxoон sunu diggante te sosoon sunu dëngoo, moo ko màbb ci li mu joxe yaramam, ¹⁵ far noonu yoonu Musaa, muy ndigal ya ak dogal ya. Noonu la nu jéle, Yawut ak ki dul

Yawut, def nu benn ci moom, ba nu jàmmoo. ¹⁶ Nun ñaar, ñi def benn jëmm, jubale na nu ak Yàlla ci dee, gi mu dee ca bant ba ñu ko daajoon, dindee noonu sunu tongoonte. ¹⁷ Bi mu ko defee mu ñièw, yégalsi nu xibaaru jàmm fa kanam Yàlla, yéen ñi sore woon ak nun ñi jege. ¹⁸ Ndaxte nun ñaar ñépp am nanu bunt ci Yàlla Baay bi, jaar ci Kirist, ci ndimbalu menn Xel mu Sell mi.

¹⁹ Noonu dootuleen ay doxandéem mbaa ay gan, waaye am ngeen baat ci kureelu gaayi Yàlla yu sell yi, te waa kéram ngeen. ²⁰ Yéena ngi sukkandikoo ci fondamaa, bi ndawi Kirist yi ak yonent yi tabax, te Kirist Yeesu ci boppam di doju dalil wa. ²¹ Ci moom la doj yépp ràbbloo, ba tabax bi jóg, di màggalukaay bu sell ngir Boroom bi. ²² Ci seen bokk ci Kirist, Yàlla boole na leen tabax yéen itam, ba ngeen nekk dékkukaayam, jaar ci Xel mu Sell mi.

3

Sasu Pool ci xamle xibaaru Kirist ci xeet yi dul Yawut

¹ Kon nag maa ngi leen di ñaanal, man Pool mi ñu téj kaso ci turu Kirist ndax sas wi may bey ci yéen, xeet yi dul Yawut. ² Wóor na ma ne dégg ngeen yenub xamle yiwu Yàlla, bi mu ma jagleel jëm ci yéen. ³ Yàlla feeñu na ma, xamal ma mbóoti mbir mi mu téral, ni ma leen ko binde ci kàddu yu néew. ⁴ Bu ngeen jàngée loolu, dingeen mana xam bu wér dégg, gi ma am ci mbóoti mbiri Kirist. ⁵ Ci jamono yu weesu, loolu kumpa la woon ci doom Aadama, waaye léegi Yàlla feeñalal na ko ay ndawam ak yonentam yu sell yi, jaarale ko ci Xel mu Sell mi. ⁶ Mbir mi nii la tèdde: léegi xeet yi dul Yawut dañoo bokksi cér ak Yawut yi, bokk ak ñoom

jenn jëmm, bokk wàll ci xéewal yi Yàlla dige ci Kirist Yeesu, te xibaaru jàmm bi xamle ko.

⁷ Xamle xibaaru jàmm boobu nag, Yàlla fal na ma ci jawriñ ci kaw yiwan, te di ma dooleel ci kàttanam. ⁸ May na ma, man mi gëna tuuti ci gaayi Yàlla yu sell yi, may xibaar xeeti àddina barkeel yu xel dajul yi ci Kirist; ⁹ te it may sulli melokaanu mbir mu xóot, mi Yàlla téral te doon kumpa njàlbéen ga ba tey ci moom mi sos lépp. ¹⁰ Waaye léegi nee na fàngg, ngir kilifa yi ak boroom sañsañ yi ca bérab yu kawe ya mana xam ni Xelum Yalla xóote, jaar ci li ñu gis ci mbooloom ñi gëm Kirist. ¹¹ Mooy dogal bi sax dàkk, te Yàlla téral ko ci Kirist Yeesu sunu Boroom. ¹² Ci turam am nanu kóolute fa kanam Yalla, ak bunt bu yaatu ci moom ci kaw ngëm. ¹³ Maa ngi leen di ñaan nag, ngeen baña yoqi ndax coono, yi may jèle ci bey sama sas ci yéen, xam ne coono yooyu ñoo leen di jural ndam.

Pool ñaanal na ñi gëm, ñu sax ci Kirist

¹⁴ Moo tax maa ngi sukk, jublu ci Yalla Baay ¹⁵ biy cosaanul njaboot gépp, muy ci kaw, muy ci suuf. ¹⁶ Ma di ko ñaan, mu may leen, ci kaw ndamam lu amul kem, Xel mu Sell mi feddali seen baatin ak kàttan gu mag, ¹⁷ ba Kirist dëkk ci seeni xol ci kaw ngëm. Te ngeen sax noonu te sampu ci mbëggelu Yalla, ¹⁸ ba jagoo, yéen ak gaayi Yalla yu sell yépp, guddaay ba, yaatuwaay ba, kawe ga ak xóotaay ba, ¹⁹ te xam mbëggelu Kirist, gi raw mépp xel. Noonu dingeen fees dell ak matug Yalla.

²⁰ Léegi nag, na ndam li féete ak Yalla, mi mana yeggale lépp luy ñaan mbaa yéene, ba weesu ko fuuf, dëppook kàttan giy jéf ci nun; ²¹ moo yellowo ndamul

mbooloom ñi gëm jamonoy ja-mono ba fàww, jaar ci Kirist Yeesu. Amiin.

4

Mbooloom ñi gëm, jenn jëmm la, ni céri yaram

¹ Man mi ñu tēj kaso ngir Boroom bi nag, maa ngi leen di dénk, ngeen dund dundin wu yellook wooteb Yalla. ² Ngeen woyof toy te lewet, di muñalante tey baalante ci mbëggel, ³ te dem ba fu seen kàttan yem, ngeen likkoo ci jàmm, bay sàmm booloo gi leen Xelum Yalla may.

⁴ Jenn jëmm moo am, menn Xel, ak jenn yaakaaru ëllég ju wooteb Yalla émb. ⁵ Benn Boroom it a am, genn ngëm, ak benn seedeb ngëm ci li ñu leen sóob ci ndox. ⁶ Te jenn Yàllaa am, di Baayu ñépp, mu tiim ñépp, fees ñépp te dëkk ci ñépp.

⁷ Waaye ku nekk ci nun ak mayam, ni nu ko Kirist séddalee.

⁸ Looloo tax Mbind mi ne:
«Yéeg na ba ca fa gëna kawe,
yóbbale mbooloom noon mu
bare, mi mu not,
tey séddale nit ñi ay may.»

⁹ Su nu waxee ne «yéeg na,» li moo ci génn: daa jékka wàcc ba ca bérab ya gëna suufe. ¹⁰ Ki wàccoon moo yéegaat, ba tiim asamaan yépp, ngir fees lépp.

¹¹ Moo may ñii di ay ndawam, ñii ay yonent, ñii ay taskati xibaaru jàmm bi, ak ñeneen ñuy sàmm mbooloom ñi gëm te di ko jàngal.

¹² Maye na leen, ngir ñu waajal gaayi Yalla yu sell yi, ñu mana bey seen sas ci taxawal mbooloom Kirist, di jëmmam. ¹³ Noonu nu mènkoo ci sunu ngëm ak ci xam Doomu Yalla ji, ba kera nuy egg ci nekk nit ku sotti te taxaw taxawaay bu dëppook matug Kirist.

¹⁴ Noonu dootunu ay gone yu njànglem nit ku ñëw di fàbbi ci seeni làqarci ak seeni pexe, nu mel ni ay gaal yu duus yi

ak ngelaw li di baaje.¹⁵ Waaye dinanu wax dëgg, èmb ko ci mbéggeel, bay màgg ci fànn gu ne ci sunu bokk ci Kirist. Mooy bopp,¹⁶ te jëmm jépp ci moom lay dunde, di jëmm ju ràbboo te déggoo ci bépp tenqo, te cér bu nekk di def warugaram. Noonu jëmm ji di yokku ak a màgg ci biir mbéggeel.

Sunu jikko ju jëkk ak sunu jikkoy tey

¹⁷ Maa ngi leen di wax lii nag, te di ko déggal ci kanam Boroom bi: buleen dundeeti ni xeeti àddina yi, ci seeni xalaati neen¹⁸ ak seen xel mu lëndëm. Dañoo génn ci dundu Yàlla, ndax umple gi ñu am ci moom, ak li ñu ko téjal seen xol.¹⁹ Seen xol dafa dërkiis, ba ñu bayliku ciy topp seen nafsu, di sôobu ci bépp sobe te xér ci.

²⁰ Waaye du dundin woowu ngeen jàng ci Kirist. ²¹ Ndax yaakaar naa ne dégg ngeen Kirist te jàng ngeen ci moom, ba xam dëgg gi Yeesu èmb. ²² Maanaam ngeen yulli seen jikkoy judduwaale ju bon ji daan fés ci seeni jéf, di gëna yées, te ànd ak i bëgg-bëggam yu di naxi kese. ²³ Te ngeen yeeslu ci seen biir xel, ²⁴ te soloo jikko ju bees, ji Yàlla sàkk ci njubte lu déggoo ak sellaay gu dëggoo.

Melow dund gu bees

²⁵ Kon nag bàyyileen di fen, tey wax dëgg kenn ku nekk ci moroomam, ndax ku nekk sa genn-wàllu moroom nga. ²⁶ Ku mer, bu mu jàll aw kaañ; bu jant bi sowaale seen mer, ²⁷ ba ngeen may Seytaane bunt. ²⁸ Ku daan sàcc, na ko dëddu te jublu ci liggeeey lu baax ci ay loxoom, ngir mu mana dimbali ñi néew doole.

²⁹ Bu genn kàddu gu ñaaw génn ci seen gémmiñ, waaye su wax yegsee, nangeen wax lu rafet, ba faj soxlay seeni moroom, te teg

ñi leen di déglu ci yoonu yiw.³⁰ Buleen yóbbe tiis Xelu Yàlla mu Sell, mi leen tåmpe ngir bésu goreel ba.³¹ Dëdduleen lépp luy wex mbaa tàng bopp, luy mer mbaa coow, lépp luy xaste mbaa coxor.³² Te ngeen baax ci seen diggante, di laayante biir tey baalante, ni leen Yàlla baale ci turu Kirist.

5

¹ Yéen nag ñiy goney Yàlla, yi mu bëgg ci xolam, royleen ko ci loolu. ² Ngeen wéer seen dund ci mbéggeel, mel ni Kirist mi nu bëgg, ba joxe bakkanam ngir nun, di sarax su ñu jébbal Yàlla te neex ko ni xetu latkoloñ.

³ Waaye naka njaaloo ak bépp sobe mbaa bëgge, jéllale naa jéf ji sax, waaye bu ko làmmiñ tudd, ni mu jekke ci gaayi Yàlla yu sell yi.

⁴ Dawleen it lu jekkadee, ni wax ju ñaaw mbaa waxi caaxaan ak kaf yu bon, te ngeen sax ci sant Yàlla. ⁵ Na leen wóor ne kenn ku jikkowoo ndoxaan, sobe mbaa bëgge, maanaam bokkaale Yàlla, kooku du am cér ci nguuru Kirist ak Yàlla. ⁶ Bu leen kenn nax ci ay waxi neen, ndaxte jéf yooyooy tax meru Yàlla di wàcc ci kureelu ñi ko déggadil. ⁷ Kon nag buleen séq ak ñoom dara. ⁸ Lëndëm ngeen woon, waaye léegi leer ngeen ndax seen bokk ci Boroom bi.

Dundeleen ni ay goney leer

Dundeleen nag ni ay goney leer.

⁹ Leer, mbaax lay meññ, njub ak dëgg. ¹⁰ Dëggal-leen ci seeni jéf li neex Boroom bi, ¹¹ te daw lépp luy jéfi lëndëm yu amul njariñ, bay weer sax ku koy def. ¹² Ndaxte waxtaane sax li ñuy def ci nëbbu, lu ruslu la;¹³ waaye leer, lu mu èmb, fésal ko. ¹⁴ Ndaxte lu jaxaso ak leer di leer. Looloo tax ñu ne:

«Yewwul, yaw mi nelaw,
te jóge ci biir néew yi,

kon Kirist dina ne ràññ ci yaw,
ni leeru jant buy fenk.»

¹⁵ Noonu sàmmleen seen
dundin, waxuma ni ñu amul xel,
waaye ni ñu am xel, ¹⁶ tey jariñño
jot gi, ndaxte nu ngi ci jamono
ju bon. ¹⁷ Buleen ñàkk bopp
nag, waaye xamleen liy coobarey
Boroom bi. ¹⁸ Buleen màndi it
ci sàngara, liy ndeyi ñiaawteef,
waaye feesleen ak Xel mu Sell mi;
¹⁹ di waxante ci seen biir ci ay
taalifi Sabóor, ciy woy ak i cant
yu tukkee ci Xelum Yalla, di woy
ak a kañ Boroom bi ci seen xol.
²⁰ Gérëmleen Yalla Baay bi ci turu
Yeesu Kirist Boroom bi, fu ngeen
mana tollu, ci lu mu mana doon;
²¹ teg ca nangul sa moroom ci biir
wegeelu Kirist.

Diggante góor ak soxnaam

²² Naka yéen jigéen ñi, nangeen
nangul seeni jékkér, ni su doon
Boroom bi. ²³ Ndaxte góor mooy
kilifag soxnaam, ni Kirist nekke
kilifag mbooloom ñi gém, muy
jémmam ji muy sàmm. ²⁴ Ni
mbooloo mi nag jiitale Kirist,
noonu la jigéen ji wara jiitale
jékkéräm ci lépp.

²⁵ Yéen nag góor ñi, na ku nekk
bègg soxnaam, ni Kirist bègg
mbooloo mi, ba joxe bakknam
ndax moom, ²⁶ ngir sellal ko ak
kàddoom, ba mu laab ni ku sangu
set. ²⁷ Noonu dina ko jél, mu mel
ni séet bu ñu waajal, di mbooloom
mu soloo ndam, te gàkkul, rasul,
taqul leneen, waaye mu sell te
amul sikk.

²⁸ Na góor bègg soxnaam, ni mu
bègg boppam. Bègg sa soxna,
bègg sa bopp la. ²⁹ Ndaxte kenn
masula bañ sa yaram. Waaye
danga koy dundal, di ko fonk.
Noonu it la Kirist fonke mbooloo
mi; ³⁰ ndaxte noo dí céri jémmam.
³¹ Mbind mi nee na: «Looloo
tax góor di teqalikook ndeyam ak
baayam, ànd ak soxnaam, ñoom
ñaar doon kenn.» ³² Loolu èmb

na mbóot mu xóot; man maa ngi
wax ci lu jém ci Kirist ak mbooloo
mi. ³³ Waaye li teew, na góor
gu nekk bègg soxnaam, ni mu
bègg boppam, te jigéen ji weg
jékkéräm.

6

Diggante waajur yi ak seen njaboot

¹ Naka yéen xale yi, nangeen
déggal seeni waajur, ci li ngeen
bokk ci Boroom bi, ndaxte looloo
rafet. ² «Teralal sa ndey ak sa
baay,» mooy ndigal li jékka èmb
dige, ³ maanaa: «ngir nga am
gudd fan gu ànd ak jàmm.»

⁴ Yéen baay yi it, buleen bundxa-
ataal xale yi, waaye ngeen yar
leen, di leen yemale ak a yee ci
Boroom bi.

Diggante jaam ak sangam

⁵ Yéen jaam yi, nangeen déggal
seeni sang yu àddina, boole ci
ragal ak wegeel, di ko def ak xol
bu laab, ni su doon ngir Kirist.
⁶ Buleen ko def rekk ci ngistal, ngir
sàkku ngérëmu nit, waaye ni ay
jaami Kirist, di jéfe coobarey Yalla
ak seen xol bépp. ⁷ Beyleen seen
sas nag ak xol bu tàlli, ni su doon
ngir Boroom bi te du nit, ⁸ xam ne
ku def lu baax, Boroom bi delloo
la ko, muy jaam, muy gor.

⁹ Yéen it sang yi, jéfeleen noonu
seen diggante ak seeni jaam, te
dëddu gépp raglu, xam ne yéena
bokk benn Boroom ci asamaan, te
ñépp a yem fi moom.

Xeex ak Seytaane

¹⁰ Léegi nag doolewuleen ci Bo-
room bi te soloo kàttanam gu mag
gi. ¹¹ Gànnayaoleen yérey xarey
Yalla yépp, ngir mana jàankoonte
ak pexey Seytaane. ¹² Ndaxte
ndëndu xare jib na, waxuma sunu
diggante ak nit ñi, waaye ak kilifa
iyi nëxal àddina si, ñuy kilifa yi
ak ay boroom sañ-sañ, di gaayi

Seytaane yi ci bérab yu kawe yi. ¹³ Kon nag gànnaayooleen yérey xarey Yalla yépp, ba mana jàankoonte jamono ju xeex bi taree, not lépp te taxaw temm.

¹⁴ Taxawleen kon temm, geñoo dëgg te sàngoo njub, muy seen kiiraayu dënn. ¹⁵ Solooleen jàmm, ji xibaaru jàmm biy joxe, ni ay dàll ci seeni tànk, ba jekk ci lépp.

¹⁶ Defleen it ngém, muy seen pakk, ba mana fél jum yi leen Seytaane di fitt. ¹⁷ Defleen mucc, muy seen mbaxanam xare, ak kàddug Yalla, muy jaasi ji leen Xel mu Sell mi tèggal. ¹⁸ Deeleen ñaan ci xeeti ñaan yépp ci kàttanu Xel mu Sell mi, te sax ci ak farlu gu mat sëkk, di ñaanal gaayi Yalla yu sell yi yépp.

¹⁹ Te buleen ma ci fàtte, ngir waxtu wu ma ubbee sama gémmiñ, ma am lu ma wax, ba mana xamle ak fit wu dëgér mbóoti xibaaru jàmm bi. ²⁰ Ndaw laa ci, lu ñu jéng; yal na ma Yalla may fit wu ma waxe, ni mu ma ware.

Tàggoo

²¹ Yónnee naa leen Tisig sama mbokk, mi ma sopp, te muy jawriñ ju takku ci liggeeyu Boroom bi, ngir mu xamal leen lépp li aju ci man ak li may def. ²² Maa leen ko yónneel sama bopp, ngir ngeen xam li nu nekke, te mu défal seeni xol.

²³ Yéen bokk yi, yal na leen Yalla Baay bi ak Yeesu Kirist Boroom bi may jàmm ak mbëggeel gu ànd ak ngém. ²⁴ Yal na yiwu Yalla ànd ak ñépp, ñi bëgg Boroom bi Yeesu Kirist ak mbëggeel gu sax.

Bataaxal bi Yàlla may Pool, mu bind ko WAA FILIB

¹ Nun Pool ak Timote, jaami Kirist Yeesu, noo leen di bind, yéen gaayi Yàlla yu sell yépp ci dëkku Filib, yi bokk ci Kirist Yeesu, yéen ak seeni njiit ak ñiy topptoo yëfi mbooloo mi. ² Na leen Yalla sunu Baay ak Boroom bi Yeesu Kirist may yiw ak jàmm.

Li leen Pool di ñaanal

³ Yoon wu ma leen di xalaat, maa ngi sant Yalla sama Boroom; ⁴ te saa su ma leen di ñaanal yéen yépp, duma noppee bég, ⁵ ndax seen ànd ak man ci tas xibaaru jàmm bi, ca ndoorte la ba tey. ⁶ Wóor na ma ne Yalla mi tàmbali jëf ju baax jii ci yéen, dina ci sax, ba bésu Kirist Yeesu ñëw.

⁷ Te juumuma ci li ma xalaat loolu ci yéen ñépp, ndaxte def naa leen ci sama xol; ba tax fii ci kaso bi, ci taxawal xibaaru jàmm bi ak lawal ko, yéen ñépp am ngeen wàll ak man ci yiwu Yalla. ⁸ Ndaxte Yàllaa seede ne sama xol seey na ci yéen ñépp ci biir cofeelu Kirist Yeesu.

⁹ Li ma leen di ñaanal nag mooy lii: yal na seen mbëggeel di yokku tey gëna tar, jaar ci xam ak xàmmi gu wér; ¹⁰ yal nangeen sax noonu ci li gëna rafet, ngeen am xol bu laab te baña am benn sikk, ba bésu Kirist ñëw; ¹¹ yal na seen xol meññ njub, ba ne gànñ, jaar ci Yeesu Kirist ci ndamul Yalla ak cantam.

Kàddug Yàlla gaa ngi law, fekk Pool a ngi ci kaso

¹² Damaa bëgg, bokk yi, ngeen xam lii: li ma dal taxul xibaaru jàmm bi dellu gannaaw, waaye da koo jëmale kanam. ¹³ Noonu ñiy wottu buur bi ak ñépp gis nañu

bu leer ne turu Kirist rekk a tax ñu jàpp ma. ¹⁴ Te it bokk yu bare takk nañu seeni fit ci li ñu gis samay buum, ba tax ñu gëna ñeme ci wax kàddug Yàlla ci lu àndul ak genn tiit.

¹⁵⁻¹⁶ Am na ñuy waare ci turu Kirist ci kaw kiñaan ak xëccoo, waaye ñi ci des ci kaw cofeel ak xol bu laab, ndaxte xam nañu ne Yàlla moo ma teg fii, ngir ma taxawal xibaaru jàmm bi. ¹⁷ Waaye ñale amuñu xol bu laab, te seen njariñu bopp rekk a tax ñuy yégle turu Kirist, di wuta feddali samay buum ak coono.

¹⁸ Lu ci génn nag? Xanaa lii rekk: turu Kirist jolli na ci nii mbaa naa, muy ci naaféq, muy ci dëgg; bég naa ci te dinaa ci bégati. ¹⁹ Ndaxte xam naa ne loolu lépp mu ngi jëm ci sama muc, jaar ci seeni ñaan ak ndimbalu Xelum Yeesu Kirist, mi ma Yàllay yéwénal. ²⁰ Ndaxte sama xénte ak sama yaakaar mooy ma baña rus ci lenn, waaye sama yaram feeñal ndamu Kirist, ma ànd ci ak kóolute gu mat, su may dund mbaa may dee; moom laa daan def démb, te moom laay def tey. ²¹ Ndaxte su ma dundee, Kirist laay noyyee; su ma deeyee, xéewal lay doon ci man. ²²⁻²³ Su ma Yàlla bàyyee ci àddina, sas wu am njariñ la ci man. Am naa xel ñaar, xawma bi ci gén. Am naa yéeney jóge fi, fekki Kirist, te looloo gén fuuf, ²⁴ waaye ma des fi ci àddina moo gén ci yéen.

²⁵ Loolu wóor na ma; kon xam naa ne dinaa fi des, di leen taxawu yéen ñépp, ngir seen ngëm yokku, ànd ak mbég. ²⁶ Noonu dinaa délsi ci yéen, ngir sama taxawaay gëna lawal seen mbég ci Kirist Yeesu.

²⁷ Waaye dénk naa leen lii: na seeni jëf yellow ak li Kirist digle ci xibaaru jàmm bi. Noonu su ma leen seetsee, mbaa ma dégg seen

mbir rekk, dinaa xam ne yééna ngi dégér ci menn xel, bokk benn xalaat ci bëre luy saxal déggú xibaaru jàmm bi,²⁸ te baña tiit dara ndax noon, yi leen di xëbal. Måndarga la muy wone ne aji sàñku lañu, di måndarga it ne aji mucc ngeen, di mucc gu jóge ci Yalla.²⁹ Ndaxte Yalla may na leen, ngeen gém Kirist, rax-cadollí ngeen sonn ndax turam,³⁰ di wéy ci bëre, bi ngeen gisoón ci man te dégg léegi sama mbir.

2

Suufeg Kirist ak ndamam

¹ Su nu Kirist mayee fit nag ak mbëggeel guy dëfal sunu xol, su nu amee cér ci Xel mu Sell mi, su amee cofeel ak yérmande ci sunu bokk ci moom,² kon mottalileen sama mbég, ci bokk benn xalaat ak genn mbëggeel, benn bakkan ak menn xel.³ Buleen def dara ci kaw wut aw tur walla wonu, waaye jiital-leen seeni moroom cig woyof.⁴ Buleen yem ci topptoo seen bopp rekk, waaye booleen ci seeni moroom.⁵ Te ngeen soloo xel mi nekkoon ci Kirist Yeesu:

⁶ Njàlbéen ga fekk na Kirist yor melow Yalla,
waaye aakimoowul taxawaayam
ci li mu méngoo ak Yalla.

⁷ Waaye daa wàcce boppam,
ba tollook nit ñi,
def boppam surga.

Te bi mu yoree bindu nit,

⁸ daa suufeel boppam,
di dégg ndigal, ba joxe boppam,
ñu daaj ko sax ci bant.

⁹ Moo tax Yalla kaweelel ko lool,
jox ko tur wi tiim yépp,

¹⁰ ngir turu Yeesoo tax ñépp sukk,
ci asamaan, ci kaw suuf, ci biir
suuf;

¹¹ te ñépp bokk genn kàddu naan:
Yeesu Kirist mooy Boroom
bi;
ci màggug Yalla Baay bi.

Nekkleen ni ay leer ci àddina si

¹² Noonu samay soppe, xam naa ne masuleena jóg ci dégg ndigal, waxuma sax bi ma nekkee ak yéen rekk, waaye rawatina bi ma leen soree. Kon nag maa ngi leen di ñaan, ngeen biral seen mucc ci seeni jéf, te def ko ci ragal Yalla gu déggú.¹³ Ndaxte Yalla ci boppam mooy jéf ci yéen, ngir ngeen fonk coobareem te di ko jéfe.

¹⁴ Lépp lu ngeen di def nag, buleen ci boole xultu mbaa xuloo.¹⁵ Noonu dingeen am xol bu laab bu àndul ak ñàññ, di goney Yalla yu amul sikk ci biir jamono ju yàqu te rëb. Dangeen di leer ci seen biir ni weer ci àddina si,¹⁶ di jottali kàddug dund gi. Noonu bu bésu Kirist ñëwee, dinaa mana bég, xam ne dawuma lu amul njariñ te sonnuma cig neen.¹⁷ Bu sama deret waree tuuru sax, ngir seen ngém mat sëkk, ma mel ni naan gu ñu boole ak sarax su jém ci Yalla, ba tey bég naa ci, te dinaa ci bégati.¹⁸ Yéen itam nag bëgleen, waaw, fekksileen ma ci sama mbég.

Timote ak Epafrodit, ñiy jàapple Pool ci liggeéy bi

¹⁹ Gannaaw loolu, bu soobee Boroom bi Yeesu, yaakaar naa ne dinaa leen yónnee Timote balaa yàgg, ngir sama xel dal ci xam nan ngeen def.²⁰ Ndaxte amu fi kenn gannaaw Timote, ku bokk ak man xalaat te fonk leen bu wér.²¹ Ñi ci des ñépp, seen bopp lañuy xalaat, waaye du mbiri Yeesu Kirist.²² Waaye xam ngeen takkuteg Timote, ci ni mu ànde ak man ci tas xibaaru jàmm bi, ni doom di taxawoo baayam.²³ Moom laa yaakaara yónni fi yéen nag, waxtu wu ma yégee, nu sama mbir di tèdde.²⁴ Waaye wóor na ma ne Boroom bi dina ma may, man ci sama bopp, ma seetsi leen balaa yàgg.

²⁵ Ci lu jém ci sama mbokk Epafrodit nag, miy sama nawle

ci liggeey bi ak ci xeex bi, te di seen ndaw ci faj samay soxla, jàpp naa ne war naa leen koo delloo.²⁶ Ndaxte namm na leen lool, te tiisoo na li ngeen yég jagadeem.²⁷ Ci dëgg-dëgg woppoon na ba xawa dee, waaye Yàlla yérém na ko, ba fëgg boppam, rax-ca-doll siggil na ma man itam, ngir ma baña am tiis ci kaw tiis.²⁸ Noonu delloo naa leen ko ci lu gaaw, ngir ñewam bégal seeni xol, te man itam sama xol féex.²⁹ Teeruleen ko teeru bu rafet nag ngir Boroom bi, te teral ñi mel ni moom.³⁰ Ndaxte liggeyal na Kirist, ba riisu dee, te gar na bakkanam ci taxawal leen ci topptoo, bi ngeen yéene woon ci man.

3

Njub gu wóor

¹ Kon nag samay bokk, bégleen ci Boroom bi. Duma sonn mukk ci di leen ko wax, ndax seen muc moo ci aju.

² Moytuleen xaj yi, waaw, moytuleen ñiy jéfe lu bon, ñoom ñi seen xarafal weesul wáññi yaramu nit.³ Ndaxte nun noo xaraf tigi, nun ñiy màggal Yàlla ci Xel mu Sell mi, di damu ci Kirist Yeesu, te amunu benn yaakaar ci matug nit.

⁴ Ba tey manoon naa am yaakaar ci sama bopp; su nit doon damu, maa ciy raw.⁵ Xarafoon naa ca ayu-bés ga, bokk ci bànni Israyil ci giiru Beñamin, di Ebré ci deret ak ci meen. Bu dee ci yoonu Musaa ngeen bëgga wax, ci tariixab Farisen laa bokkoon;⁶ bu dee it ci mbirum farlu, daan naa fitnaal mbooloom ñi gém Kirist; bu dee ci njub ci sàmm yoon, awma benn gákki.

⁷ Waaye loolu lépp lu ma tegoon ay njariñ fa kanam Yàlla, dëddu naa ko ngir Kirist.⁸ Rax-ca-doll dëddu naa lépp ngir xéewali xam Kirist Yeesu sama Boroom, di

xam-xam bu xóot, ba xel manu koo takk. Moo tax ñàkk naa sama lépp, te def ko ni mbalit, ngir am cér ci Kirist.⁹ Na ma Yàlla fekk ci moom, waxuma ci njub gu aju ci sàmm yoon, waaye gu aju ci gém Kirist, maanaam njub gi nu Yàlla sol ci kaw ngém.¹⁰ Moom laay ittewoo xam, ak doole ji ànd ak ndekkiteem, ma bokk ci ay coonoom, ba fekki ko ci deeyam,¹¹ ngir mana séddu ci ndekkiteem, su ma ko manee am.

Farlu ci jém kanam

¹² Waxuma ne jagoo naa ko ba noppi, waxuma it ne aji mat laa, waaye maa ngi daw, ngir jot li tax Kirist jél ma.¹³ Bokk yi, gémuma ne jot naa ko ba noppi, waaye lenn lii laay def: fátte li ma weesu, jublu ci li féete kanam,¹⁴ di daw yen muj ga, ngir jot li ma Yàlla taxa woo, di cér bi ma Yàlla wooye te dencal ma ko ci asamaan ci darajay Kirist Yeesu.

¹⁵ Nun ñi mat nag, nanu xalaat loolu. Su ngeen ci amee werantey xol, Yàlla dina leen ko leeralal.¹⁶ Li am daal, fa seen ngém tolloo, na fa seen jéf àgg.

¹⁷ Kon nag bokk yi, toppleen ma te xool ñiy roy ci li nu téral diirub sunu ngan ci yéen.¹⁸ Ndaxte jéfi ñu bare juuyoo na ak dee gi Kirist dee; loolu wax naa leen ko ba tàyyi, maa ngi koy waxaat léegi ak i jooy.¹⁹ Alku lañuy mujje, ñoom ñiy jaami seen biir, di wonoo lu ruslu, tey wut yéfi àddina rekk.²⁰ Waaye nun waa asamaan lanu, te noo ngi xaar Boroom bi Yeesu Kirist jóge fa, musalsi nu.²¹ Noonu dina soppi sunu yaram wu toroxlu, def ko ni yaramam wi ànd ak ndam dëppook kàttanam, gi ko mana notal mbindee yépp.

4

¹ Kon nag yéen samay bokk, ñi ma bëgg te namm leen, di

sama mbég ak sama kaalag ndam, jàappleen bu dëgér noonu ci Boroom bi, soppe yi!

Dénkaane yi

² Ci lu jém ci Ewodi ak Santis, maa ngi leen di ñaan, ñu bokk benn xalaat ci Boroom bi. ³ Te yaw sama nawle bu wér, nanga dimbali jigéen ñooñu xeexoon ci sama wet ci tas xibaaru jàmm bi, boole ci Kélemanj ak samay yeneen nawle, ñoom ñi Yàlla bind seeni tur ci téereb dund ba.

⁴ Deeleen bégi ci Boroom bi; maa ngi koy waxati: bégleen! ⁵ Na seen lewet leer ñépp. Boroom bi jege na. ⁶ Buleen jaaxle ci dara, waaye ci lépp wéetal-leen Yàlla, diis ko seeni soxla ci ñaan gu ànd ak cant. ⁷ Noonu jàmumu Yàlla, ji xel manta takk, dina aar seeni xol ak seeni xalaat ci darajay Kirist Yeesu.

⁸ Léegi nag bokk yi, na seen xalaat jublu ci lii: lu dëggu, lu jekk, lu jub, lu sell, lu rafet ak lu faaydawu; su fi amee lu baax mbaa lu mata naw, xalaatleen ko. ⁹ Li ngeen jànge ci man te nangu ko, li ngeen dégge ci man te gis ko, jéfeleen ko; kon Yàllay jàmm dina ànd ak yéen.

Pool gérém na leen ci seen ndimbal

¹⁰ Sama xol sedd na guyy ci Boroom bi, ci ni ngeen yeesale seen ndimbal ci man. Xam naa ne amoon ngeen yéene ji, waaye man gi moo fi nekkul woon. ¹¹ Ba tey soxla taxul ma waxe nii, ndaxte jàng naa doylu ci mbir mu ma mana dab. ¹² Miin naa ñàkk, man naa naataange. Ci fépp ak ci lépp, Yàlla def na ba sama xol toj ci suur ak xiif, barele ak néewle. ¹³ Man naa lépp ci ndimbalu Aji Dooleel ji. ¹⁴ Waaye teewul taxawu, bi ngeen ma taxawu ci sama tiis, jëf ju rafet la.

¹⁵ Yéen waa Filib xam ngeen ne bi ngeen jékkee xam xibaaru jàmm bi, te ma jóge diiwaanu Maseduwan, benn mbooloo àndul woon ak man ci mbirum joqleente ndimbal, mu dul yéen dojn. ¹⁶ Ba ma nekkee dëkku Tesalonig sax, yónnee ngeen ay yooni yoon, ngir faj samay soxla. ¹⁷ Loolu tekkiwul ne damay sàkku ay ndimbal ci yéen, waaye damaa bëgg rekk seen denc yokku fa Yàlla. ¹⁸ Fi mu ne jot naa li ma aajowoo lépp, ba maa ngi ci naataange; li ngeen ma yónnee ci loxoy Epafrodit doy na sëkk; ni xetu latkoloñ la mel ci man, di sarax su neex Yàlla te mu nangu ko. ¹⁹ Te Yàlla sama Boroom, mi denc ci Kirist Yeesu xéewal yu dul jeex, dina ci faj seeni soxla yépp.

²⁰ Yal na Yàlla sunu Baay yellowo ndam ba fàww. Amiin.

Tàggoo bi

²¹ Nuyul-leen ma gaayi Kirist Yeesu yu sell yépp. Bokk yi ànd ak man, ñu ngi leen di nuyu. ²² Te it gaayi Yàlla yu sell yépp ñu ngi leen di nuyu, rawatina nag ñi nekk kér buur bi Sesaar.

²³ Yal na yiwu Boroom bi Yeesu Kirist ànd ak seen xel.

Bataaxal bi Yàlla may Pool, mu bind ko WAA KOLOS

¹ Man Pool, ndawul Kirist Yeesu ci coobarey Yàlla, man ak Timote sunu mbokk, ² noo leen di bind, yéen gaayi Yàlla yu sell, yi dékk Kolos te di ay bokk ci gëm Kirist. Yal na leen Yàlla sunu Baay may yiw ak jàmm.

Nu ngi leen di ñaanal ca Yàlla

³ Dunu noppée sant Yàlla, Baayu sunu Boroom Yeesu Kirist, saa su nu leen di ñaanal, ⁴ ndaxte yég nanu seen ngëm ci Kirist Yeesu ak seen mbëggeel ci gaayi Yàlla yépp. ⁵ Ngëm googu ak mbëggeel googu ñu ngi sosoo ci yaakaaru èllëg, jiy cér bi leen Yàlla dencal ca asamaan. Mas ngeena dégg yaakaar jooju ci kàddug dégg gi, di xibaaru jàmm bi. ⁶ Ni xibaaru jàmm bi wàcce ci yéen, noonu lay wàcce ci àddina sépp, di meññ te di law. Te noonu lay doxale ci yéen, li dale ci bés, ba ngeen dégg xibaaru yiwu Yàlla, te xam déggam gi mu èmb; ⁷ moom ngeen jàngé ci Epafras, miy sunu nawle ci liggeey bi te nu sopp ko, di jawriñu Kirist bu takku ngir seen njariñ. ⁸ Te moo nu yégal it mbëggeel, gi Xelu Yàlla mi sol ci yéen.

⁹ Looloo tax ci sunu wàllu bopp, ba nu ko yégee ba tey, jógunu ci di leen ñaanal. Nu ngi ñaan Yàlla, ngeen xam bu baax coobareem ci xel mu mat ak ràññee gu aju ci dooley Xelam. ¹⁰ Noonu dingueen dund dund gu déppoo ak seen bokk ci Boroom bi, ba neex ko ci fann gu nekk, di def bépp jéf yu baax, te yokk seen xam-xam ci Yàlla. ¹¹ Te Yàlla dina leen dooleel ak bépp

doole, mu méngoo ak kàttanu ndamam, ngir ngeen mana tegoo coono te muñ, ba fa muñ di yem. ¹² Dingueen gérém Yàlla Baay bi, ànd ci ak mbég, moom mi leen jagleel, ngeen bokk ci cér, bi mu dencal gaayam yu sell yi ci leer.

Deewu Kirist jubale na nu ak Yàlla

¹³ Yàlla musal na nu ci dooley lèndëm, yóbbu nu ci nguuru Doomam ji mu bëgg, ¹⁴ moom mi nu jot, maanaam baal nu sunuy bàkkaar.

¹⁵ Doom jooju moo di melokaanu Yàlla, ji kenn gisul. Mooy taaw bi, ki gëna màgg lépp luy mbindeef. ¹⁶ Ndaxte ci moom la Yàlla sàkke lépp lu nekk ci asamaan ak suuf, li ñuy gis ak li ñu manula gis, muy buur, njiit, kilifa mbaa boroom sañ-sañ. Lépp lu ñu sàkk, ci moom lañu ko jaarale, ci moom lañu ko jéme. ¹⁷ Laata dara di am, fekkoon na moom mu nekk, te lépp a ngi jàppoo ci moom.

¹⁸ Mooy bopp bi yilif jëmm ji, di mbooloom ñi ko gëm, ndaxte moom mooy njàlbéen gi, di taaw bi, maanaam ki jékka dekki, ngir muy kilifa ci bépp fann. ¹⁹ Ndaxte soob na Yàlla mu dëkkal matam gépp ci moom ²⁰ te jaar ci moom, jubale lépp ak boppam, muy ci kaw asamaan yi mbaa ci suuf, ba mu wàccee jàmm jaarale ko ci deret ji tuuru, bi Doom ji deeyee ca bant ba.

²¹ Te yéen ñi sore woon Yàlla te doon ay noonam ci seen xel ak seen jéf yu bon, ²² léegi nag Yàlla jubale na leen ak boppam jaare ko ci deewu Kirist ci yaramu nitam, ngir taxawal leen ca kanamam, ngeen sell te ñàkk sikk, ñàkk i ñàññ. ²³ Loolu nag na fekk ngeen wéy ci ngëm, sampa ci ba dëgér ci, tey séentu cér, bi leen xibaaru jàmm bi jox. Te xibaaru jàmm, boobu ngeen dégg te ñu

yégal waa àddina sépp, man Pool moom laay yégle.

Maa ngi leen di topptoo te di leen xalaat

²⁴ Léegi nag maa ngi am bænnex ci coono, yi may daj ngir seen njariñ; te li des sax ci fitnay Kirist, noonu laa koy àggalee ngir njariñu mbooloom ñi gém, di jémmam. ²⁵ Jawriñu mbooloo moomu laa, ndaxte Yàlla sas na ma ngir yéen, may yégle fu nekk kàddoom, ²⁶ maanaam ma yégle kumpa, gi nèbbu woon ay jamonoy jamono, waaye léegi Yàlla xamal na ko ay gaayam ²⁷ ci xeeti àddina sépp. Ñoom nag la Yàlla bëgga xamal ni ndamu kumpa googu màgg, maanaam Kirist a ngi dëkk ci yéen, di yaakaar ju wér ci ndamu èllëg.

²⁸ Moom Kirist lanuy yégle, di artu te di jängal ku nekk, ànd ak xel mu mat, ngir jébbal Yàlla ku nekk ni ku mat ci Kirist. ²⁹ Ci loolu laay jémale sama liggeey, di bëree dooley Kirist, jiy yëngu ci man ak kàttan.

2

¹ Bëgg naa nag, ngeen xam bëre bu metti, bi may bëre ngir yéen, ngir waa Lawdise ak ñépp ñi ma masula teg bét. Damay def sama kem kàttan, ² ngir ngeen am fit te nekk benn ci mbëggeel, ngir dajal noonu xam-xam bu mat, ba xam kumpag Yàlla, di Kirist. ³ Ci moom lañu denc lépp lu ñuy sàkku ci xel ak ci xam-xam. ⁴ Maa ngi wax lii, ngir kenn bañ leena nax ci ay wax yu neex. ⁵ Jémm ji ñewul waaye sama xel a ngi ci yéen, di bég ci seen doxalin ak ngém gu dëgér, gi ngeen am ci Kirist.

Dundeleen ni ñi booloo ak Kirist

⁶ Kon nag, ni ngeen nangoo Kirist Yeesu ni Boroom bi, dundeleen noonu ci moom. ⁷ Saxleen ci moom, di màgg ci moom, tey gëna dëgér ci ngém, gi ñu leen

jängal, ba seen xol di baawaan ci gérém Yàlla.

⁸ Moytuleen ba kenn bañ leena fàbbi ci ay xam-xami nit yuy naxi neen. Xam-xam yu mel noonu, ñu ngi soqikoo ci aada yu nit tèral, ci aaday àddina, waaye soqikoowul ci Kirist.

⁹ Ndaxte ci Kirist, maanaam ci yaramu nitam, la matug Yàlla gépp dëkk, ¹⁰ te mat ngeen ci moom, miy buuru kilifa yépp ak boroom sañ-sañ yépp. ¹¹ Ndax seen ngém ci moom xaraf ngeen xaraf bu loxol nit deful, maanaam Kirist summil na leen dooley bakkhaar, ji moomoon seen yaram. Loolu mooy xaraf, bi Kirist def. ¹² Bi ñu leen sóobee ci ndox, suulaale nañu leen ak moom, te it dekki ngeen ak moom, ndaxte gém ngeen ci dooley Yàlla, ji ko dekkal ca néew ya.

¹³ Te yéen ñi doon ndee fa kanam Yàlla ndax seeni moy ak seen ñàkka xaraf, Yàlla dundalaat na leen ak Kirist, baal nu sunuy bakkhaar yépp. ¹⁴ Mbind mi nu doon tiiñal, te daa nu yey ndax ay sàrtam, Yàlla far na ko, dindi ko, daajaale ko ca bant ba Kirist de-eye. ¹⁵ Futti na kilifa yi ak boroom sañ-sañ yi, weer leen ci kanam ñépp, sëkktal leen niy jaam ndax ndam la Kirist jèle ca bant ba.

¹⁶ Kon nag bu leen kenn teg tooñ ci li jém ciy ñam mbaa naan, ci màggal mbaa xewu weer wu feeñ, mbaa ci bésubnoflaay.

¹⁷ Loolu lépp nag takkandeer la woon buy misaal li waroona ñew, waaye lu dëggu li mi ngi ci Kirist.

¹⁸ Kuy bég ci di toroxlu ci ngistal, di jaamu ay malaaka, buleen ko may, mu àtte leen. Kooku dafay jeneer, di seet li koy feeñu, bay tiitaroo xalaatam, fekk xalaatu nit kese la, te neen. ¹⁹ Taqul ci Kirist, miy bopp bi yilif jémm ji. Bopp bee tax ba jémm jepp, ji siddit yi

ak tenqo yi téye te taqale ko, di màgg màgg gi ko Yàlla di jox.

²⁰⁻²¹ Ndegam deeyandoo ngeen ak Kirist, ba génne noonu ci aaday àddina, lu tax ngeen di nangu, ñu di leen teg ay sàrt yu mel nii: «Bul fab, bul ñam, bul laal,» ni bu seenug dund aju woon ci àddina si? ²² Sàrt yooyu ñu ngi aju ci ndigali nit ñi ak seen njàngle. Yéf yi ñu tudd yépp, dees na leen jariñoo, ba ñu jeex. ²³ Dëgg la, seeni sàrt dañuy dénkaane pastéef ci jaamu Yàlla, di toroxlu ak di fitnaal seen yaram. Waaye sàrt yooyu nag amuñu benn njariñ, ngir nit ñi not seen nafsu.

3

Fonkleen dund gu bees gi ci Kirist

¹ Kon nag ndegam dekkeendoo ngeen ak Kirist, wutleen yéf, ya nekk ca kaw, fa Kirist toog ca ndijooru Yàlla. ² Fonkleen yéf ya ca kaw, te ngeen baña faale yi ci suuf, ³ ndaxte dee ngeen, te seen dund boole nañu ko ak Kirist, denc ca Yàlla. ⁴ Te bés bu Kirist miy seen dund feeñee, yéen itam dingeeñ feeñ ak moom ci biir ndam.

⁵ Kon nag li nekk ci yéen te bokk ci mbiri àddina, jébbal-leen ko dee, yu deme ni ndoxaanu yàquute, sobe, xemmem, bëgg-bëgg yu bon, ak bëgge, maanaam bokkaale Yàlla. ⁶ Yooyooy xëcc merum Yàlla. ⁷ Yéen itam noonu ngeen daan doxale bu jékk, ba ngeen daan dunde noonu. ⁸ Waaye léegi bàyyileen yii yépp: mer, xadar, kiñaan ak di génne ci seen gémmiñ sos ak wax ju ñaaw. ⁹ Bàyyileen di fen seeni moroom, ndaxte summi ngeen jikko ju bon, ji ngeen judduwaale, moom ak ay jéfam; ¹⁰ te sol ngeen dund gu bees, gi Yàlla sàkk te di ko yeosal ba mu mel ni moom, ngir ngeen

man koo xam bu wér. ¹¹ Ci dund gu bees googu, amul Yawut ak ku dul Yawut, ku xaraf walla ku xaraful, jaam walla gor, ku jàngul ni Baarbaar yi, ak ku yewwuwul ni waa Sit, waaye Kirist ay lépp te dëkk ci ñépp.

¹² Kon nag ndegam Yàlla tånn na leen, sellal leen, sopp leen, solooleen boog yérmande, laabiir, woyof, lewet ak muñ.

¹³ Muñalanteleen, di baalante, su amee kuy tawat moroomam. Baalanteleen, ni leen Boroom bi baale. ¹⁴ Ci kaw loolu lépp amleen mbëggeel, giy jokkale lépp, ba mu mat.

¹⁵ Na jàmm ji Kirist di joxe not seeni xol, ndaxte Yàlla woo na leen ci loolu, mel ni ay cér yu bokk benn yaram; te gérëmleon Yàlla.

¹⁶ Na kàddug Kirist dëkk ci yéen, bay baawaan, ngeen di jànglante ak a artoonte ci seen biir ak xel mu mat sëkk, di woy ak a gérëm Yàlla ak seen xol bépp, ay taalifi Sabóor, ay kañ Yalla ak ay cant yu tukkee ci Xelum Yàlla. ¹⁷ Lu ngeen mana def, muy ci wax mbaa ci jéf, wéerleen ko ci turu Boroom bi Yeesu, jaare ci moom gérëm Yàlla Baay bi.

Àndleen bu rafet ci seen biir

¹⁸ Jigéen ñi, na ku nekk nangul jékkéram, ndaxte looloo jekk ci ñi bokk ci Boroom bi.

¹⁹ Góor ñi, na ku nekk bëgg soxnaam te muñal ko.

²⁰ Xale yi, déggal-leen seeni waajur ci lépp, ndaxte looloo rafet ci ñi bokk ci Boroom bi.

²¹ Baay yi, buleen bundxataal seeni doom, ngir baña jeexal seen xol.

²² Jaam yi, nangul-leen ci lépp seen sang, yi ci àddina. Buleen ko def rekk ci seen kanam, di sàkku ngérëm, waaye na nekk lu dëggu ci yéen, ndax seen ragal Boroom bi. ²³ Lu ngeen mana def, na ci seen xol talli; ngeen

def ko ngir Boroom bi, te du ngir nit,²⁴ xam ne Boroom bi dina fey seeni jëf, mu di cér bi mu leen dencal. Kirist mooy Boroom, bi ngeen di liggeeyal.²⁵ Waaye ku def lu bon, Boroom bi dina la delloo sa jëf, te du gënale.

4

¹ Sang yi, yorleen seeni jaam ci nu jub te aw yoon, xam ne am ngeen yéen itam ab Sang ca asamaan.

Yeneen warugar

² Dëkkleen ci ñaan Yàlla, farlu ci, boole ci ngërëm.³ Te ngeen ñaanale nu ci itam, ngir Yàlla ubbil nu bunt, nu mana xamle kàddoom, di yégle kumpa gi di Kirist, muy kumpa gi waral ñu jéng ma.⁴ Ñaanleen ngir ma xamle ko ni mu ware.

⁵ Jëfeleen ak xel ci seen digante ak waa àddina, te fu ngeen ame jot, fexeleen ba jariñoo ko.⁶ Na seen wax jépp fees ak yiwt am xorom, ngir ngeen xam nan ngeen wara tontoo ku nekk.

Tàggoo

⁷ Tisig, sama mbokk mi ma sopp, di jawriñ ju takku ak sama nawle ci liggeeyu Boroom bi, dina leen yégal lépp lu jëm ci samay mbir.⁸ Lii moo tax ma yebal ko ci yéen: ngeen xam xibaar bi jóge ci nun, te it mu dëfal seen xol.⁹ Onesim lay àndal, sunu mbokk mu takku, mi nu sopp, te mu bokk ci yéen. Dinañu leen xamal lépp lu xew ffi.

¹⁰ Aristàrk mi nekk ak man ci kasò bi, mu ngi leen di nuyu, moom ak Màrk rakku Barnabas. Jot ngeen ay ndigal ci mbirum Màrk: bu ñéwee ci yéen, teralleen ko.¹¹ Yeesu mi ñuy dàkkentale Yustus, moom it mu ngi leen di nuyu. Ñoom rekk ñoooy Yawut yi yiy liggeeyandoock man ngir nguuru Yàlla, te ñoo féexal sama xol.¹² Jaamu Kirist, Epafras,

mi bokk ci yéen, mu ngi leen di nuyu. Du jòg ci di leen ñaanal, farlu ci ni kuy bëre, ngir ngeen taxaw temm ci coobarey Yàlla gépp, ànd ak ngëm gu mat ak kòolute gu woor.¹³ Maa ngi koy seedeel ne mu ngi sonn bu baax ngir yéen, ngir waa Lawdise ak waa Yerapolis.¹⁴ Luug, doktoor bi ñu sopp, mu ngi leen di nuyu, moom ak Demas.¹⁵ Nuyul-leen nu mbokk, yi nekk Lawdise. Nuyuleen nu itam Nimfa ak mbooloom ñi gëm, miy daje ci kérám.

¹⁶ Bu ñu jànggee bataaxal bii ci yéen, fexeleen ba ñu jàng ko it ci mbooloom ñi gëm mi nekk Lawdise, te yéen it ngeen jàng bi ma yónnee waa Lawdise.

¹⁷ Neleen Arkib: «Farlul ci sas, wi la Boroom bi sédde, ba matal ko.»

¹⁸ Man Pool maa leen di bind nuyoo bii ci sama loxob bopp. Fàttalikuleen ne dañu maa jéng. Yal na yiwu Boroom bi ànd ak yéen!

**Bataaxal bu jëkk bi
Yàlla may Pool,
mu bind ko
WAA TESALONIG**

¹ Nun Pool, Silwan ak Timote noo ngi leen di bind, yéen mbooloom ñi gém ci dëkku Tesa-
lonig te nekk ci Yàlla Baay bi ak Boroom bi Yeesu Kirist. Yal na yiw
ak jàmm ànd ak yéen.

*Li xibaaru jàmm bi jur ci dëkku
Tesanlig*

² Bët bu set nu ngi sant Yàlla ndax yéen, di leen boole ci sunuy ñaan. ³ Dunu noppée fàttaliku ci kanam Yàlla sunu Baay jéf ji juddu ci seen ngém, liggeeey bi tukkee ci seen mbéggeel, ak muñ gi sosoo ci seen yaakaar ci sunu Boroom Yeesu Kirist.

⁴ Bokk yi, yéen ñi Yàlla bëgg, xam nanu ne Yàlla tånn na leen; ⁵ ndaxte xibaaru jàmm, bi nu leen doon yégal, yemul woon ci ay wax rekk, waaye àndoona ak kàttan ak Xel mu Sell mi ak kóolute gu mag. Xam ngeen sunu taxawaay ci seen biir ngir seen njariñ. ⁶ Aw ngeen sunuy tånk ak yu Boroom bi, ci li ngeen nangu xibaar bi ci biir fitna yu metti, ànd ak mbég ci dooley Xel mu Sell mi. ⁷ Noonu ngeen daldi nekk rotyukaay ngir ñi gém ñépp ci diiwaani Maseduwan ak Akayi. ⁸ Ndaxte kàddug Boroom bi jollee na ci seen biir, te yemul ci Maseduwan ak Akayi rekk, waaye seen gém Yàlla siiw na fépp. Matul sax nu di ci wax dara, ⁹ ndaxte ñoom ci seen bopp ñooy seede li sunu ngan def ci seen biir. Maanaam, ni ngeen dëddoo xérém yi, jublu ci Yàlla te di ko jaamu, moom miy Yàlla Aji Dund ju dëggu ji, ¹⁰ te ngeen di séentu Doomam bàyyikoo asamaan, moom Yeesu

mi mu dekkal te di nu musal ci merum Yàlla mi nara ñew.

2

Ni leen Pool ganee

¹ Waaw, bokk yi, xam ngeen ne ngan gi nu leen ganesi woon du nganug neen. ² Laata nuy ñew, jaar nanu ci fitna ak toroxte ca dëkku Filib, ni ngeen ko xame; waaye Yàlla sunu Boroom may na nu fit, ba li tongoonte bi metti lépp it, yégal nanu leen xibaaru jàmm bu Yàlla bi. ³ Ndaxte sunu waaraate wéeruwul cig réer walla ci njublañ walla ciy nax. ⁴ Waaye gannaaw Yàlla moo nu seet, ba wóolu nu te dénk nu xibaaru jàmm bi, kon noonu lanuy waaree, du ngir neex nit ñi, waaye ngir neex Yàlla miy seet xol yi.

⁵ Masunoo jay kenn, yéen xam ngeen ko; sunu waare masula èmb bëgg, Yàlla seede na ko; ⁶ masunoo sàkku ngéremu nit, muy ci yéen, muy ci ñeneen. ⁷ Manoon nanoo diis ci seen kaw sax, nun ñiy ndawi Kirist, waaye woyofoon nanu ci seen biir, te lewet ni jaboot buy uuf doomam. ⁸ Cofeel gi nu am ci yéen tax na, bëggunu woona yem ci xamal leen xibaaru jàmm bu Yàlla bi, waaye jox leen it sunu bakkan, ndaxte sunu xol seeyoon na ci yéen. ⁹ Bokk yi, yéena ngi fàttaliku sunu coono ak sunu ñaq; xam ngeen ni nu liggeeeye guddi ak bëccëg, ngir baña diis ci seen kaw, ci di leen yégal xibaaru Yàlla.

¹⁰ Naka sunu diggante ak yéen ñi gém, doxal nanu ko doxalin wu sell te jub te amul sikk: seede ngeen ko, te Yàlla it seede na ko. ¹¹⁻¹² Xam ngeen ne dénk nanu leen kenn-kenn, ni baay di def ak doomam, dëfalal leen seen xol te dëggal ci yéen, ngeen dund dund gu neex Yàlla, moom mi leen di

woo, ngeen séddu ci nguuram ak ndamam.

¹³ Te it dunu noppee sant Yàlla ci lii: ba ngeen jotee kàddug Yàlla, gi nu doon waare, nangu ngeen ko, waxuma ni kàddug nit waaye ni kàddug Yàlla, ndaxte moom la ci dëgg-dëgg, te mu ngi jëf ci yéen ñi gëm. ¹⁴ Ndaxte bokk yi, aw ngeen ci tànki mboolooy Yàlla, yi nekk ca réewu Yawut ya tey daje ci turu Kirist Yeesu; fitna ya ñu daj ca Yawut ya, yéen it seen waa réew teg nañu leen ko. ¹⁵ Noom Yawut yi rey nañu Boroom bi Yeesu, ni ñu reye woon yonent yi; teg nañu nu fitna yu metti; neexuñu Yàlla, ànduñu ak kenn, ¹⁶ di nu teree wax ak ñi dul Yawut, ngir bañ ñu muc. Duñu noppee xuus ci biir bàkkaar, waaye merum Yàlla xëppu na ci seen kaw.

Yéeneb Pool ngir gis leen

¹⁷ Nun nag bokk yi, ba ñu ma leen xañee ab diir —xol yi taxul may wax, waaye jëmm yi rekk—jéem nanu leena gis ak sunu kem kàttan, ndax namm nanu leen, ba sunu xol seey ci gis leen. ¹⁸ Kon jàppoon nanu leena seetsi— man Pool sax ay yooni yoon, waaye Seytaane téq na ma. ¹⁹ Ndaxte bés bu Yeesu sunu Boroom délse, te nu fekke ko, kan mooy sunu yaakaar? Kan mooy sunu mbég? Kan mooy sunu kaala, gi nuy titaroo? ²⁰ Xanaa du yéen? Waaw, yéenay sunu ndam, yéenay sunu mbég.

3

¹ Kon nag, ba nu ko manatula dékku, nangu nanu ñu bàyyi nu, nun doñj, ca dëkku Aten, ² te yónni nanu Timote, sunu mbokk ak sunu nawle ci liggéeyu Yàlla ak ci waareb xibaaru Kirist. Yónni nanu ko, ngir mu dénk leen, tey

* ^{3:5} Seytaane: maanaam firkat bi.

feddali seen ngëm, ³ ngir kenn baña raf ndax nattu, yi ngeen di jaar. Yéen ci seen bopp xam ngeen ne nattu mooy sunu cér. ⁴ Ba nu nekkee ak yéen sax, waxoon nanu leen, waxati ko ne fàww nu sonn; te noonu la ame, yéen xam ngeen ko. ⁵ Noonu ba ma ko manatula dékku, yónnee naa, ngir xam fu seen ngëm tollu, ngir ragal Seytaane* fir leen, ba sunu ñaq neen.

⁶ Waaye léegi Timote bawoo na ci yéen, indaale xibaar yu neex ci seen ngëm ak seen mbëggeel; xamal na nu ne yéena ngi am pàttaliku yu rafet ci nun te namm nu lool, ni nu leen namme, yéen itam. ⁷ Noonu bokk yi, ci biir tiis ak coono yi nu nekk, seen ngëm dëfal na sunu xol. ⁸ Ndaxte noo ngi dund dëgg-dëgg, ndegam yéena ngi sax ci Boroom bi. ⁹ Ndaw cant yu bare yu nu wara sant Yàlla ndax yéen! Ndaw mbég mu bare, mi nu am ci kanamam ndax yéen! ¹⁰ Guddi ak bëccëg nu ngi wàkkirlu ci ñaan Yàlla may nu nu gis leen, ba mana mottali seen ngëm.

¹¹ Yal na Yàlla sunu Baay moom ci boppam ak Yeesu sunu Boroom jubal sunu yoon ci yéen. ¹² Yal na leen Boroom bi dolli mbëggeel gu tar, ngeen bëggante te bëgg ñépp, ni nu leen bëgge nun. ¹³ Yal na Boroom bi samp seeni xol noonu ci sellaay gu amul sikk fa kanam Yàlla sunu Baay, ba bés bu Yeesu sunu Boroom délse, ànd ak gaayam yu sell yépp.

4

Pool xiir na leen cig sell

¹ Léegi nag bokk yi, jot ngeen ci nun, nan ngeen wara dunde ba neex Yàlla, te moom ngeen di def. Waaye ci turu Boroom bi Yeesu nu ngi leen di ñaan ak a dénk,

ngeen gën koo feddali. ² Ndaxte xam ngeen ndigal, yi nu leen jox ci wàllu Yeesu Boroom bi. ³ Lii nag mooy coobarey Yàlla: ngeen sell, maanaam ngeen moytu njaaloo; ⁴ ngeen not seeni cér ci cell ak tedd, ⁵ te xemmem bañ leena jiital, ni xeeti àddina yi xamul Yalla. ⁶ Ci mbir mii nag, bu kenn ci yéen laal yëfi jaambur, ngir bañ koo tooñ. Ndaxte waxoon nanu leen bu yagg te artu leen ne, ñiy def loolu, Boroom bi dina leen mbugal. ⁷ Ndaxte Yàlla woo na nu, nu dund ci cell, waaye du ci sobe. ⁸ Ku tangamlu wax jii nag, defoo ko nit, Yàlla nga ko def, moom mi leen di jox Xel mu Sell mi.

⁹ Ci lu jëm ci bëggante ci seen biir, matul nu leen di bind dara, ndaxte Yàlla def na ci seen xol, ngeen bëggante. ¹⁰ Te moom ngeen di def ci bokk yépp, yi ci di-iwaanu Maseduwan. Waaye bokk yi, maa ngi leen di xiirtal, ngeen gën cee sax. ¹¹ Fullawoleena dund ci jàmm, di topptoo seen mbiri bopp tey lekk seen ñaq, ni nu leen ko sante woon. ¹² Noonu dingeen dund dund gu jekk ci kanam waa àddina, te it dungenee soxlaal kenn dara.

Ndekkitel ñi dee ak bésu Boroom bi

¹³ Ci mbirum ñi nelaw nag bokk yi, bëgguñu ngeen réere mbir, ba tiis ni aji gëmul, yi amul benn yaakaar. ¹⁴ Ndegam gëm nanu ne Yeesu dee na te dekki, noonu it Yàlla dina indaale ak Yeesu ñépp ñi ko gëm te nelaw.

¹⁵ Nu ngi leen di wax lii tukkee ci Boroom bi: nun ñiy dund te des fi, ba kera Boroom biy délsi, dunu jiit ñi nelaw. ¹⁶ Ndaxte ndigal lu jump dina jib, baatu kilifa ci malaaka yi dégtu, liitu Yàlla jollí, te Boroom bi moom ci boppam dina wacce ca asamaan. Booba ñi gëm Kirist te dee dinañu jëkka dekki; ¹⁷ gannaaw loolu nun ñiy

dund te des fi, dinañu ne fëyy ak ñoom jëm ci niir yi, taseji ak Boroom bi ci jaww ji. Te noonu dinanu nekk ak Boroom bi ba faww. ¹⁸ Kon nag na ku nekk di dëfal sa xolu moroom ak kàddu yooyu.

5

¹ Waaye bokk yi, ci li jëm ci jamono yi ak waxtu, yi loolu di am, matul nu leen ciy bind dara.

² Ndaxte xam ngeen bu wér ne ni sàcc di ñéwe guddi, noonu la bésu Boroom bi di ñéwe. ³ Fekk nit ñiy naan: «Lépp a ngi ci jàmm, ba ne leww,» booba musiba bett leen, ni aw mat di bette jigéenu biir, te kenn du ci muc. ⁴ Waaye yéen bokk yi, nekkuleen cig lëndëm, ba tax bés boobu bett leen ni sàcc. ⁵ Ndaxte yéen ñépp ci leer ak bëccëg ngeen bokk; bokkunu ci guddi ak lëndëm. ⁶ Kon nag bunu nelaw ni ñeneen ñi, waaye nanu xool te maandu. ⁷ Ndaxte ñiy nelaw, guddi lañuy nelaw, te ñiy mändi, guddi lañuy mändi. ⁸ Waaye nun ñiy waa bëccëg, nanu maandu te ràngoo ngir xare bi: ngëm ak mbëggeel, muy ki-iraayu dënn, ak kóoluteg muc, muy mbaxanam xare. ⁹ Ndaxte Yàlla jaglewu nu meram, waaye muc la nu jagleel ndax darajay sunu Boroom Yeesu Kirist.

¹⁰ Deeyal na nu, ngir nu mana dund ak moom, bu nu nelawee ak bu nu nelawagul. ¹¹ Kon nag nangeen dëgëralante te yokkante seen ngëm, ni ngeen koy defe.

Dénkaane yu mujj yi

¹² Gannaaw loolu bokk yi, ci lu jëm ci njiit, yi Boroom bi teg ci seen kanam te ñuy liggey ci seen biir, di leen artu, maa ngi leen di ñaan ngeen déglu leen; ¹³ raxca-dolli ngeen naw leen seen kem kàttan te bëgg leen ndax seen liggey. Na jàmm am ci seen biir. ¹⁴ Bokk yi, nu ngi leen di

dénk, ngeen yedd ñi feñaag, dëfal
 ñi seen yasara yàcciku, dimbali
 ñi néew doole, tey muñal ñépp.

¹⁵ Saxleen ci baax ci seen biir
 ak ci ñépp, te baña feyantoo.

¹⁶ Deeleen bég ¹⁷ te sax ciy ñaan
 Yàlla, ¹⁸ di ko gérém ci lépp,
 ndaxte loolu mooy coobarey Yàlla
 ci yéen ci seen bokk ci Kirist
 Yeesu. ¹⁹ Buleen fey taalu Xelum
 Yàlla, ²⁰ di xeeb waxu yonent yi.
²¹ Waaye seetleen mbir yépp, jàpp
 ci li baax, ²² dëddu lépp lu ci bon.

²³ Yal na leen Yàlla miy Boroom
 jàmm sellal, ba ngeen mat sëkk;
 yal na sàmm seen xel mépp, seen
 xol bépp ak seen yaram wépp,
 ngir dara bañ cee am sikk, ba
 bés bu sunu Boroom Yeesu Kirist
 délse. ²⁴ Yàlla, mi leen woo ci
 loolu, kuy sàmm kóllere la, te dina
 ko def.

Tàggoo

²⁵ Bokk yi, buleen nu fàtte ci
 seeni ñaan.

²⁶ Nuyul-leen nu bokk yépp ak
 saafoonte bu laab. ²⁷ Maa ngi
 leen di dénk ci kanam Boroom
 bi, ngeen jàngal bataaxal bii bokk
 yépp.

²⁸ Yal na yiwu sunu Boroom
 Yeesu Kirist ànd ak yéen.

Ñaareelu bataaxal bi Yàlla may Pool, mu bind ko WAA TESALONIG

¹ Nun Pool ak Silwan ak Timote noo leen di bind, yéen mbooloom ñi gém ci dékku Tesalonig te nekk ci Yàlla sunu Baay ak Boroom bi Yeesu Kirist. ² Yal na leen Yàlla Baay bi ak Boroom bi Yeesu Kirist may yiw ak jàmm.

Àtte biy ñëw, bu Kirist délse

³ Bokk yi, manunu lu dul sax ci sant Yàlla ndax yéen. Loolu jaadu na, ndax seen ngém di gëna sax, te mbëggeel gi ngeen am ci seen biir, ku nekk ci sa moroom, di yokku lu bare. ⁴ Noonu nu ngi damu ci yéen ci kanam mboolooy Yàlla yi, ndax seen muñ ak seen ngém ci biir mboolem fitnay noon, ak coono, yi ngeen di dékku.

⁵ Loolu mooy firndeel àtteb Yàlla bu jub bi, di wone ne yelloo ngeen nguuru Yalla, gi tax ngeen di sonn. ⁶ Ndaxte jub na ci Yàlla, mu delloo coono ñi leen di sonal, ⁷ te it yéen ñiy dékku coono, mu boole leen ak nun, tàbbal nu cinoflaay, bés bu sunu Boroom Yeesu Kirist jógee asamaan, feeñ fi. Keroog dina ànd ak malaakaam yu am kàttan, ⁸ sawara su yànj wér ko, mu feeñ ngir mbugal ñi xamul Yàlla te baña déggal xibaaru jàmm bi jém ci sunu Boroom Yeesu. ⁹ Seen pey mooy alku ba fàww, ñu dàq leen fu sore Boroom bi ak ndamam lu réy. ¹⁰ Dina ñëw bés booba, ngir ndamam jolli ci biir gaayam yu sell yi, te ñiépp ñi ko gém yéemu ci moom— te ci ngeen bokk, ndaxte gém ngeen li nu leen seede.

¹¹ Moo tax dunu noppeek di leen ñaanal, ngir Yàlla sunu Boroom def leen, ngeen yeyoo li tax mu

woo leen, te yeggali ak doole ci yéen bépp yéene ju baax ak bépp jéfu ngém. ¹² Noonu turu Yeesu sunu Boroom dina màgg ci yéen, te yéen it dingeen màgg ci moom, aju ci yiwu sunu Yàlla ak Boroom bi Yeesu Kirist.

2

Aji ñaawteef ji

¹ Ci lu jém ci ñewug Boroom bi Yeesu Kirist nag, bokk yi, ak sunu daje ak moom, am na lu ma leen di ñaan: ² bu leen kenn gaawa tåggale ak seen sago, mbaa di leen jaaxal, muy yonent buy wax, muy kåddu mbaa bataaxal bu ñu nu moomaleel, ci ne leen bésu Boroom bi ñëw na xaat. ³ Bu leen kenn nax ci benn fann, ndaxte balaa booba, fàww Xiiroo bu mag bi ak Yàlla am, te Nitu ñaawteef ki feeñ, moom aji alku ji. ⁴ Day weddi lépp lu ñu teg Yàlla walla ñu koy jaamu, di yékkati boppam, ba toog sax ca kér Yàlla ga, tudde boppam Yàlla.

⁵ Xanaa fàttalikuwuleen ne waxoon naa leen ko, ba ma nekkee ak yéen. ⁶ Te xam ngeen li ko téye léegi, ba du mana feeñ lu dul ci waxtoom. ⁷ Ndaxte fi mu ne ñaawteef gaa ngi jax-jaxi xaat ci kumpa, waaye ki ko téye mi ngi fi ba tey. Bu fi jógee nag, ⁸ Nitu ñaawteef ki dina feeñ, te Boroom bi Yeesu dina ko rey ak ngelawul gémmiñam, tas ko ak leer giy ànd ak ñewam. ⁹ Bu Nitu ñaawteef kooku feeñee, dina ànd ak kàttanu Seytaane ak doole ju bare, di wone ay firnde ak kéemaan yu dul dëgg; ¹⁰ te dina nas bépp naxe buy sàanke, ba yéem ñi nara alku, ndaxte ubbiluñu seeni xol dëgg, gi leen manoona musal. ¹¹ Looloo tax Yàlla yónnee leen xelum réer, ba ñu gém fen. ¹² Noonu Yàlla dina mbugal ñépp ñi gëmul woon dëgg te doon bànnexu ci njubadi.

Taxawleen bu dëgér

¹³ Kon nag bokk yi, yéen ñi Boroom bi bëgg, manunu lu dul sax ci sant Yàlla ci li mu leen tånn ca njàlbéen ga, ngir musal leen, mu sédde leen boppam jaarale ko ci jëfu Xel mu Sell mi ak seen gém dëgg gi. ¹⁴ Te Yàlla woo na leen ci loolu jaarale ko ci xibaaru jàmm, bi nu leen doon yégal, ngir ngeen bokk ci ndamu sunu Boroom Yeesu Kirist. ¹⁵ Kon nag bokk yi, taxawleen bu dëgér te jàpp ci dénkaane yi nu leen jottali, muy ci li nu wax, muy ci li nu bind.

¹⁶ Sunu Boroom Yeesu Kirist moom ci boppam ak Yàlla sunu Baay, mi nu bëgg te wone yiwan ci nun, ba ubbil nu buntu jàmm ju sax ak yaakaar ju wér, ¹⁷ yal na dëfal seeni xol te saxal leen ci jépp jéf ju rafet ak gépp kàddu gu baax.

3

Naanleen ci Yàlla

¹ Léegi nag bokk yi, ñaanalleen nu, ngir kàddug Boroom bi law te ànd ak ndam, ni mu ko ame woon ci yéen. ² Ngeen ñaanal nu it, ngir nu mucc ci ñi bon te soxor, ndaxte du ñépp a gém. ³ Waaye Boroom bi kuy sàmm kóllére la; dina leen dëgér al te musal leen ci Iblis. ⁴ Te wóor nanu ci kanam Boroom bi ne yéena ngi def li nu leen santon, te dingien ci sax. ⁵ Na Boroom bi gindi seeni xol ci mbëggeelu Yàlla ak muñu Kirist.

Liggéey

⁶ Nu ngi leen di sant it bokk yi, ci turu sunu Boroom Yeesu Kirist, ngeen dëddu bëpp mbokk buy wéy ci tayel te baña topp dénkaane, yi nu leen jottali. ⁷ Xam ngeen bu baax, yéen ci seen bopp, ni ngeen wara awe ci sunuy tånk. Ba nu nekkee ca yéen, wéyunu woon ci tayel ⁸ te masunoo lekk ñaqu kenn. Waaye

guddi ak bëccëg danu daan ñaq, di sonn, ngir baña wéeru ci kenn ci yéen. ⁹ Waxuma ne amunu sañ-sañu def ko, waaye danoo bëggoona nekk ay royukaay ci yéen, ngir ngeen aw ci sunuy tånk. ¹⁰ Ndaxte ba nu nekkee ca yéen, lii lanu téraloon: «Ku liggéeyul, du lekk.»

¹¹ Léegi nag dégg nanu ne am na ci yéen ñuy wéy ci tayel; liggéeyuñu dara, lu dul di dugg ci lu seen yoon nekkul. ¹² Ñu deme noonu nag, nu ngi leen di sant te di leen dénk ci turu Boroom bi Yeesu Kirist, ñuy liggéey ci jàmm tey dunde seen ñaq. ¹³ Yéen nag bokk yi, buleen tàyyi ci def lu rafet.

¹⁴ Su kenn bañee topp li nu bind ci bataaxal bii, ràññeeleen ko te sore ko, ngir mu rus ci.

¹⁵ Waxuma ngeen def ko noon, waaye ngeen yedd ko ni seen mbokk.

Tàggoo

¹⁶ Yal na leen kiy Boroom jàmm may jàmm fépp ak ci lépp. Yal na Boroom bi ànd ak yéen ñépp.

¹⁷ Tàggoo bii maa ko bind ci sama loxo, man Pool. Nii laay binde, te di màndargaale nii sama bataaxal yépp. ¹⁸ Yal na yiwu sunu Boroom Yeesu Kirist ànd ak yéen ñépp.

Bataaxal bu jëkk bi Yàlla may Pool, mu bind ko TIMOTE

¹ Man Pool, ndawul Kirist Yeesu ci ndigalu Yàlla sunu Musalkat ak Kirist Yeesu sunu yaakaar, ² maa ngi lay bind, Timote, yaw miy sama doomu diine ju wér. Na la Yàlla Baay bi ak Kirist Yeesu sunu Boroom may yiw, yérmande ak jàmm.

Niy jàngle luy sàanke

³ Xam nga ne ba may dem diiwaanu Maseduwani, ñaanoon naa la, nga des dëkku Efes, ngir dénk ña fa doon jàngle luy sàanke, ñu bâyyi ko. ⁴ Te it nga dénk leen, ñu baña topp léebi diiine neen ak limi maam yu dul jeex mukk. Loolu werante rekk lay jur, waaye du jëme kanam mbir mi Yàlla téral, wéer ko ci ngém. ⁵ Waaye li sunuy dénkaane di jur mooy mbéggeel gu jóge ci xol bu laab, ci xel mu dal ak ci ngém gu wér. ⁶ Am na ñu moy loolu, ba jeng jëm ciy waxi neen. ⁷ Dañoo sababloo nekk ay jànglekat ci yoonu Musaa, fekk xamuñu dara sax ci li ñuy wax ak a déggal.

⁸ Ci li aju ci yoonu Musaa nag, xam nanu ne baax na, ci ku koy jéfe ni ko Yàlla térale. ⁹ Xam nanu it ne tèddul ngir ñi jub waaye ngir ñi jubadi ak ñi déggadi, ñi weddi tey bàkkaar, ñi selladi te fonkadi Yàlla, ñiy dóor ndey walla baay, ak ñiy bóome; ¹⁰ ngir ñiy doxaan, ñi góor-jigéenu ak ñiy def nit jaam, ñiy fen tey wann seen kàddu, ak lépp luy juuyoo ak njàngle mu wér ¹¹ mu

xibaaru jàmm bi indaale. Te xam-leb xibaar, boobuy feeñal ndamu Yàlla Aji Tedd ji, dénk nañu ma ko.

Cant ndax yérmandey Yàlla

¹² Maa ngi gérém sunu Boroom Kirist Yeesu, mi ma dooleel, ci kóolute gi mu am ci man, ba fal ma jawriñ. ¹³ Moona daa naa su-ufel turam, di fitnaal ak a toroxal ñi ko gém. Waaye Yàlla yérém na ma, ndaxte ñàkka xam ak ñàkka gém rekk a taxoon ma def ko. ¹⁴ Te yiwu sunu Boroom baawaan na ci man, ànd ak ngém ak mbéggeel, yi bawoo ci Kirist Yeesu. ¹⁵ Wax ju wóor a ngii te yelloo gépp kóolute: Kirist Yeesu ganesi na àddina, ngir musal bákkaarkat yi, te maa ci raw! ¹⁶ Waaye Yàlla yérém na ma, ngir Kirist Yeesu jékka feeñal ci man muñam gu yaatu gi, ma nekk royukaay ci ñi ko nara gém te am dund gu dul jeex. ¹⁷ Yaw Buur bi fiy sax ba abadan, yaw mi bët manta gis, yaw Yàlla miy kenn, yaa yelloo teraanga ak ndam ba fàww. Amiin!

¹⁸ Kon nag Timote sama doom, loolu mooy sas wi ma lay dénk, te mu déppook waxi yonent, yi jëmoon ci yaw. Doolewool wax yooyu, ba xeex xeex bu baax bi, ¹⁹ di sàmm sa ngém ak xel mu dal. Am na ñu seen xel nëx, ba labal seen ngém, ²⁰ naka Imene ak Alegsàndar; jébbal naa leen Seytaane, ngir ñu réccu li ñu doon sosal Yàlla.

2

Dénkaaney màggal Yàlla ci mbooloo mi

¹ Fii laay tàmbalee nag: maa ngi leen di dénk, ngeen yóbbu ñépp fa kanam Yàlla ciy ñaan, ay tinu ak i ngérém. ² Ñaanal-leen buur yi ak kilifa yépp, ngir nu mana am dund gu dal te jàmmu, ànd ak ragal Yàlla ak faayda yu mat.

³ Loolu mooy li rafet te neex Yàlla sunu Musalkat, ⁴ bi bëgg ñépp muc te xam dëgg gi. ⁵ Ndaxte jenn Yàlla kepp moo am, ak benn Rammukat kepp diggante Yàlla ak nit ñi, di nit ki Kirist Yeesu, ⁶ mi joxe bakkanam ngir jot ñépp. Loolu mooy seede si Yàlla joxe, bi waxtu wi jotee. ⁷ Fal na ma ci ndaw ak jànglekat, may yégal xeeti àddina yoonu ngém ak dëgg; fenuma, dëgg rekk laay wax.

⁸ Li ma bëgg kon mooy lii: na góor ñi ñaan ci Yàlla fu nekk, tallal ko loxo yu sell, te bañ cee boole mer mbaa werante. ⁹ Naka noonu itam, na jigéen ñi di sol col gu faaydawu, cig woyof ak maandu. Buñu def seen xel ciy létt ak ci takkaayu wurus, mbaa ciy per ak col gu jafe. ¹⁰ Waaye na seen col di jéf yu rafet, ndaxte looloo jekk ci jigéen juy woote ag ragal Yàlla.

¹¹ Te it na jigéen jàng cig noppo, ànd ak déggal gu mat. ¹² Mayuma jigéen, muy jàngle mbaa muy jiite góor, waaye na noppo. ¹³ Ndaxte Aadama la Yàlla jékka sàkk, door caa teg Awa. ¹⁴ Te it du Aadama la Seytaane nax, waaye jigéen ja la nax, ba mu jàdd. ¹⁵ Teeuwil jigéen dina muc te wasin, su saxee ci ngém ak mbëggeel, di ku sell te maandu*.

3

Meloy njuit ci mbooloom ñi gëm

¹ Wax ju wóor a ngii: kuy sabablu yenub sàmm mbooloo mi, mu ngi yóotu liggey bu rafet. ² Sàmm bi nag, nii la wara mel: war na ñàkk ñàññ, yem ci benn soxna, moom boppam te maandu; war na am faayda, man gan te am mayu jàngle; ³ warul di ab mändikat mbaa xeexkat, waaye

na lewet te jàmmu, baña bëgge ci xaalis. ⁴ Na yor këram yorin wu rafet, te ay doomam déggal ko ak teggin yu mat. ⁵ Ndaxte ku manta yor njabootam, naka lay mana yore njabootu Yàlla? ⁶ Te it bumu nekk kuy doora gëm, ngir mu baña yég boppam, bay dajeek mbugalu Yàlla, ni ko Seytaane defe woon. ⁷ Te it war na am seede su rafet ci waa àddina, ngir ñu bañ koo diijat, ba muy daanu ci firug Seytaane.

Meloy kiy topptoo yëfi mbooloo mi

⁸ Kiy topptoo li mbooloo miy jëfandikoo itam na am faayda te fonk kàddoom; bumu di ku yàqu ci sàngara, mbaa ku alal jiital. ⁹ Na sàmm mbóoti ngém gi ak xel mu dal. ¹⁰ Moom itam nañu ko jékka seetlu, ba mu leer ne amul ñàññ, ñu door koo fal. ¹¹ Naka noonu, na jigéen ñi* am faayda, baña jëw mbaa xér ci dara, waaye nañu takku ci lépp.

¹² Ku ñu dénk susu topptoo yëfi mbooloo mi nag, nay ku yem ci benn soxna, jiite bu baax këram ak i doomam. ¹³ Ndaxte ku ci rafetal sasam dina am tur wu tedd ak kóolute gu mat sëkk ci yoonu ngém, gi ci Kirist Yeesu.

Maggug mbooloom Yàlla

¹⁴ Bëgg naa laa seetsi balaa yàgg, ¹⁵ waaye amaana mu yéex. Moo tax ma lay bind bataaxal bii, ngir xamal la, ni ñu wara nekke ci kér Yàlla gi, maanaam ci mbooloom Yàlla Aji Dund ji, miy kenug dëgg te di sëslaayam. ¹⁶ Ci dëgg-dëgg ragal Yàlla èmb na mbóot yu xóot:
Ki wàcc, yor bindu nit,
mu bir ne xelam jub na,
te malaaka ya gis ko;
xamlees na ko ci xeet yi,
ñu gëm ko ci kaw suuf,

* **2:15** Mbaa: su ñu saxee ci ngém ak mbëggeel, di ñu sell te maandu. * **3:11** jigéen ñi: manees na ko tekki nii it: seeni soxna

te Yàlla teeru ko ci ndamam.

4

Ñiy jàngle luy réeral

¹ Xelum Yàlla mi wax na bu leer ne ci mujug jamono dina am ñu bàyyi yoonu ngém wi, di topp ay xel yuy fàbbèe ak xalaati Seytaane. ² Ñooñu ay naaféq yuy naxe lañu, te seen xol dérkiis. ³ Dinañu tere séy, di araamal ay ñam, waaye Yàlla daa sàkk yooyu, ngir ñi gém te xam dëgg man ciy jëfandiku te di ko ci sant. ⁴ Ndaxte li Yàlla sàkk lépp baax na, kon wenn ñam araamul ci ku koy jëfandikoo te di ko ci sant. ⁵ Ndaxte kàddug Yàlla ak ñaan ñoo koy sellal.

Jawriñu Kirist Yeesu ju baax

⁶ Saxal ci digal bokk yi loolu nag, kon dinga nekk jawriñu Kirist Yeesu ju baax ju regg ci kàdduy yoonu ngém wi ak njàngle mu rafet, mi nga xam bu wér. ⁷ Tanqamlul ay léebi diinay neen, di ay wax yu amul bopp yu àddina kese; waaye tåggatal sa bopp ci ragal Yàlla. ⁸ Ndaxte tåggat yaram am na fu njariñam yem, waaye njariñu ragal Yàlla dafa daj lépp, émb digey àddina ak àllaaxira. ⁹ Wax ju wóor a ngii, te mata nangu ak gépp kóolute. ¹⁰ Danuy ñaq tey bëre, ndaxte wékk nanu sunu yaakaar ci Yàlla Aji Dund ji, di Musalkatu ñépp, rawatina nag ci ñi gém.

¹¹ Digal leen yéf yooyu nag ci sa njàngle. ¹² Bu la kenn xeeb ndax say at, waaye defal sa bopp rotyukaayu ñi gém ci say wax ak say jëf, ci sa mbéggeel, sa ngém ak sa cell. ¹³ Li feek may dikk, saxal ci jàng di biral Mbind mi ci mbooloo mi, di leen dénk ak a jàngal. ¹⁴ Bul sàggane may gi nekk ci yaw, gi la Yàlla jox jaarale ko ci waxu yonent, keroog bi la

njiit yi tegee loxo. ¹⁵ Faaydaalal yéf yooyu te sóobu ci, ba sa jém kanam bir ñépp. ¹⁶ Sàmmal sa bopp, sàmm sa njàngle, te sax ci; kon dinga musal sa bopp, yaw ak ñi lay déglu.

5

Ay ndigal ci mbirum jigéen ñi seen jëkkér faatu

¹ Bul gëdd mag, waaye waxtaanal ak moom ni sa baay. Ndaw it, nga digal ko ni sa rakk, ² jigéen ju mag, def ko ni sa yaay; ju ndaw, ni sa jigéen ak cell gu mat sëkk.

³ Ci wàllu ñi seen jëkkér faatu nag, ku ci sësul ci kenn, teral ko ngir Yàlla. ⁴ Waaye ku ci am ay doom mbaa ay sét, na njaboot googu jékka wone seen ragal Yàlla ci seen biir kér, ci delloo njukkal seen waajur, ndaxte loolu lu rafet la fa kanam Yàlla.

⁵ Jigéen ju sësul ci kenn day wékk yaakaaram jépp ci Yàlla, sax ci di ko wéetal te di ko ñaan guddi ak bëccég. ⁶ Waaye ki bànneex jiital, ndee luy dox la.

⁷ Dénk leen loolu, ngir ñu baña am benn gàkk. ⁸ Ndaxte ki defalul ay bokkam dara, rawatina ay waajuram, weddi na yoonu ngém wi, ba yées ku gëmadi.

⁹ Ku bëggga bindu ci ñi seen jëkkér faatu, nii la wara mel: war na wees juróom benn fukki at, di jigéen ju yemoon ci jëkkéram, ¹⁰ te mu ràññiku ci jëf yu rafet yu deme ni yar ay goneem, man gan, geestu gaayi Yàlla yu sell yi*, dimbali ñi nekk ci tiis; maanaa di ku takku ci mboolem jëf yu rafet yi.

¹¹ Waaye bul bind jigéen ju ndaw, ndaxte bu ko ay bëgg-bëggam xiiree ci sore Kirist, dina bëggä séyaat, ¹² te dina daje ak mbugal ndaxte fecci na kóllére. ¹³ Te du yem ci bëggä séyaat rekk,

* **5:10** Mbaa: raxas tànki gaayi Yàlla yu sell yi,

waaye ku tayel lay doon; di ku wér kér ak kér, rax-ca-dolli réy làmmiñ te deñ kumpa, di wax lu yoonam nekkul.¹⁴ Looloo tax ma bëgg, jigéen yu ndaw yi séyaat, am ay doom, yor seeni kér, ba seen benn noon du leen mana gakkal.¹⁵ Ndaxte fi mu ne sax am na ñu jeng xaat, ba topp Seytaane.

¹⁶ Kon nag jigéen ju gém te am mbokk mu jékkéram faatu, na ko dimbali te bañ koo bàyyeek mbooloom ñi gém. Noonu mbooloo mi dina mana dimbali jigéen ñi sësul ci kenn.

Ay ndigal ci mbirum njiit yi ak jaam yi

¹⁷ Li jém ci njiiti mbooloo mi nag, joxal teraanga ju mat sëkk ñi ciy rafetal seen liggeey, rawatina ñi sax dàkk ci waare bi ak njàngle mi.¹⁸ Ndaxte Mbind mi nee na: «Bul sunjuñ gémmiñu nag wu ñu takk ci bojjukaay,» nee na it: «Ku ñaq, jariñu.»¹⁹ Kuy tuumaal njiit fi yaw, bu ko gém, li feek ñaar walla ñetti seede dëggaluñu ko.²⁰ Waaye ñiy bakkhaar, yedd leen fa kanam ñépp, ngir artu ñi ci des.

²¹ Léegi nag maa ngi lay dénk fa kanam Yalla ak Kirist Yeesu ak malaaka yu tudd ya, nga samm loolu ma wax te bañ cee gënale walla di ci parlàqu.²² Bul gaawa teg loxo kenn, ba fal ko, di séddu noonu ci bakkhaar jaambur, waaye dëkkal ci sellaay.

²³ Ba tey bul yemati ci ndox mu ñuul rekk, waaye nangay naan tuuti biiñ, ngir faj say metiti biir ak say jagadi yu bare.

²⁴ Am na, ñu seeni bakkhaar fés ci kanam ñépp, ba jiitu leen ca àtte ba; ñi seeni bakkhaar nébbu nag, bés baa ngi leen di xaar.²⁵ Naka noonu it am na, ñu seen jéf yu rafet leer, te yi feeñul manuñoo nekk kumpa ba fàww.

6

¹ Ñi nekk ci buumu njaam nag, nañu weg seeni sang wegeel gu mat sëkk; noonu kenn du am lu muy werante ci turu Yalla mbaa ci sunu njàngle.² Ku am sang boo bokkal ngém, bu looloo tax nga yab ko, waaye nga sax ci itteem, ndax kiy jariñu ci sa ñaq, aji gém la, ku mata bëgg.

Alal ju wóor ji

Jàngleel loolu nag, di ko dénkaane.³ Waaye su fi amee kuy jàngle leneen, ba jàppul ci kàddu yu wér yu Yeesu Kirist Boroom bi, te fonkul waaraate buy jur ragal Yalla,⁴ kooku boroom tiitar la, bu xamul dara. Dafa wéradi, ba sóobu ci gëstuy neen ak i werante ciy araf yu jurul lu moy ñeetaane, xuloo, xaste, ñaaw njort⁵ ak ñaayoo; ñiy jëfee noonu nit ñu ñaaw xel lañu, ñu xamul genn dëgg te yaakaar ne ragal Yalla buntu wërsëg la.

⁶ Ba tey ragal Yalla gu ànd ak doylu, wërsëg la.⁷ Ndaxte indaalewunu fi dara, te dunu yóbaale dara.⁸ Kon su nu amee lekk ak koddaay, nanu ko doyloo.⁹ Waaye ñiy sàkkoo barele, dinañu jàankoonte ak i nattu, ba dugg ci fir, di xuus ci bëgg-bërgi neen yuy yóbbe ayib, tey sóob nit cig réer ak sànkute.¹⁰ Ndaxte bëgge ci xaalis mooy ndeyu ñaawteef yu bare; am na ñu ko wut, ba moy ci yoonu ngém, te seen xol di dagg ndax tiis yu bare.

Làmbi ngém

¹¹ Kon nag yaw waayu Yalla ji, dawal loolu, te topp njub, ragal Yalla, ngém, mbëggel, muñ ak lewet.¹² Góor-góorlul ci bëre bu baax bi, ba ub làmbi ngém, te feddali sag téye ci dund gu dul jeex gi; ndaxte ci loolu la la Yalla woo, te looloo waraloon it sa

seede su rafet fa kanam mbooloo
mu bare.

¹³ Noonu fi kanam Yàlla mi ja-
gleel dund ci lépp, ak fi kanam
Kirist Yeesu, mi seede woon seede
su rafet fa kanam Poñsë Pilaat,
maa ngi lay dénk lii: ¹⁴ sàmmal
ndigal li, baña am gàkk mbaa
ñàññ, ba kera Yeesu Kirist sunu
Boroom di feeñ ci ndamam, ca
waxtu wa Yàlla dogal. ¹⁵ Moom
kenn mooy Boroom bu tedd, di
Buuru buur yi ak Kilifag kilifa
yi. ¹⁶ Moom kenn a jagoo dund
gu sax, dëkk ci biir leer gu kenn
manta jege; moom mi nit ma-
sula gis te nit manu koo gis.
Moom kenn a yelloo teraanga ak
màggaaay ba faww. Amiin.

¹⁷ Ni barele alalu àddina nag,
dénk leen ñu baña réy te baña
wékk seen yaakaar ci koom-koom
yi saxul fenn, waaye ñu wékk ko
ci Yàlla, mi nuy may naataange ju
mat, ngir nu man ciy bànnexu.
¹⁸ Dénk leen ñu def lu baax, te
bare jéf yu rafet, ñu yéwén, bay
sédd ñi amul, ¹⁹ di faggu dencu
ëllég bu wér. Noonu dinañu
feddali seen téye ci dund gu wóor
gi.

²⁰ Céy yaw Timote, sàmmal li
la Yàlla dénk! Tanqamlul waxi
neen yu àddina kese, te dëddu
werantey ñi mbubboo xam-xam,
fekk dañoo réer. ²¹ Am na ñu topp
xam-xam boobu, waaye moy nañu
ci yoonu ngém.

Yal na yiwu Yàlla ànd ak yéen.

Ñaareelu bataaxal bi Yàlla may Pool, mu bind ko TIMOTE

¹ Man Pool, ndawul Yeesu Kirist ci coobarey Yàlla, ngir xamle dund gi nu Yàlla dig te féete ci Kirist Yeesu, ² maa ngi lay bind, Timote, sama doomu diine ji ma bëgg. Na la Yàlla Baay bi ak Kirist Yeesu sunu Boroom may yiw, yérmande ak jàmm.

Feddalil sa ngém

³ Fu ma tollu maa ngi lay boole ci samay ñaan, di ci sant Yàlla, mi may jaamu ci xel mu dal, ni ko samay maam daan defe. Guddi ak bëccëg, bu sama xel demee ci say rongooñ, ⁴ ma bëgg laa gis, ba am mbég mu réy. ⁵ Maa ngi fattaliku sa ngém gu dëggü, gi nekkoon ci sa maam Lowis ak sa yaay Ënis, te mu wóor ma ne sax na ci yaw it. ⁶ Looloo tax maa ngi lay fattali, nga xambaat taal bi Yàlla taal ci yaw, di may gi mu la jagleel, bi ma la tegee samay loxo. ⁷ Ndaxte Xel mi nu Yàlla sol du ànd ak ragal, waaye day ànd ak kàttan, mbëggeel ak moom sa bopp.

⁸ Bul rus ci seedeel sunu Boroom, mbaa ci li ñu ma tèj ndax turam, waaye bokkal ak man tiis ci xamle xibaaru jàmm bi, wéerusi ci kàttanu Yàlla. ⁹ Moo nu musal te woo nu ci dund gu sell, ci lu ajuwul ci sunuy jéf, waaye ci dogalu boppam ak yiwan, wi nu Yàlla may ci Kirist Yeesu, ba àddina sosoogul. ¹⁰ Te léegi biral na ko ci feeñug sunu Musalkat Kirist Yeesu, mi nasaxal dee te feeñal dund ci xibaaru jàmm bi, te muy dund gu sax. ¹¹ Te Yàlla fal na ma ndaw ak jànglekat, ngir may yégle xibaar bi; ¹² looloo

tax ma jàankoonte ak tiis yu mel nii. Waaye rusuma ci, ndaxte xam naa ki ma wékk sama yaakaar, te wóor na ma ne li ma ko dénk, man na koo denc ba bés ba.

¹³ Toppal ci tanki wax yu wér yi nga dégge ci man, jàpp ci ak ngém ak mbëggeel, yi nu am ci sunu bokk ci Kirist Yeesu. ¹⁴ Te nga sàmm bu baax li la Yàlla dénk, wéerusi ci Xel mu Sell, mi dëkk ci nun.

¹⁵ Xam nga ne waa diiwaanu Asi gépp won nañu ma gannaaw, ñu deme niki Fusel ak Ermosen. ¹⁶ Waaye Onesifor daa na faral di défal sama xol; na Boroom bi sotti yérmandeem ci këram. Rusul woon sax ci samay jéng, ¹⁷ waaye bi mu ñëwee dékku Room, wut na ma fu ne, ba gis ma. ¹⁸ Na ko Boroom bi teeru ak yérmandeem ca bés ba. Umplewoo it coono yi mu daj, ngir dimbali ma ca dékku Efes.

2

Beyal sa sas

¹ Kon nag yaw sama doomu diine, doolewool yiw, wi ci Kirist Yeesu. ² Te wax yi nga dégge ci man fi kanam seede yu bare, nanga leen jottali nit ñu takku, ngir ñoom it ñu mana jàngal ñeneen. ³ Bokkal ak man tiis, di jàmbaar ci toolu xareb Kirist Yeesu, ⁴ xam ne xarekat bu bëgga neex ka ko solal, du dugg ci yéfi àddina. ⁵ Te it ku tåggat yaramam ngir rawante, duñu ko jagleel kaalag ndam mukk, su top-pul sàrt ya. ⁶ Noonu it beykat bi sonn mooy jékka ñam toolam. ⁷ Xalaatal bu baax sama wax jii, ndax Boroom bi dina leeral sa xel ci lépp.

⁸ Fàttalikul Yeesu Kirist mi dekki, soqikoo ci Daawuda, tuk-kee ci xibaaru jàmm bi may waare. ⁹ Xibaar booboo tax may jàankoonte ak i tiis, ba ñu jéng ma ni defkatu lu bon; waaye kàddug

Yàlla moom, kenn du ko jéng.
¹⁰ Te lii tax may muñ lépp, ngir ñi
 Yàlla tånn it am mucç gi ci Kirist
 Yeesu, gu ànd ak ndam lu sax.

¹¹ Kàddu gu wóor a ngii:
 Su nu deeyaalee ak Kirist,
 dinanu dundaat ak moom;
¹² su nu takkoo,
 dinanu nguuru ak moom.
¹³ Su nu ko weddee,
 kon mu weddi nu;
 su nu ko ñàkkee kóllëre,
 moom dina sax ci kóllëreem,
 ndax manula weddi boppam.

Liggéeykat bu neex Yàlla

¹⁴ Saxal ci di leen fáttali mbir yooyu, di leen dénk fa kanam Yàlla, ñu moytoo werante ciy araf, ndax loolu jémul fu dul ci yàq ngëmu ñiy déglu. ¹⁵ Góor-góorlul ba teew fa kanam Yàlla, nekk liggeéykat bu mu nangul te rusoo ci dara, di faramfaccce bu jub kàddug dégg gi. ¹⁶ Moytul bépp jataayu waxy neen yu àddina kese, ndax ña fa toog dinañu gëna xuus cig weddi, ¹⁷ te seen kàddu day burux ni ngal. Imene ak Filet, ci ñoom lañu bokk; ¹⁸ dañoo moy dégg, di wax ne ndekkite wees na, ba yàq ngëmu ñenn ñi. ¹⁹ Waaye teewul fondamaa bu dëgér, bi Yàlla tabax, nee na kekk, te lii lañu ci támpe: «Boroom bi xam na ñi bokk ci moom,» te it: «Ki tudd turu Boroom bi, na daw lu bon.»

²⁰ Ci kér gu mag nag, du ndabi wurus walla xaalis rekk a fa am, waaye itam yoy dénk walla ban; yii tedd nañu, yee ñàkk solo. ²¹ Kon nag ku laabal sa bopp ci yooyu yépp, dinga nekk ndab lu tedd te sell, nga am njariñ ci Boroom bi te jekk ci bépp jéf ju rafet.

²² Dawal bépp bëgg-bëggú ngone, te sóobu ci njub, ngëm, mbëggeel, jàmm, ànd ak ñépp ñiy tudd turu Boroom bi ak xol bu sell. ²³ Tanqamlul bépp weranteb neen bu amul njariñ, xam ne

xuloo rekk lay jur. ²⁴ Te jaamu Boroom bi warula xuloo, waaye na lewet ci ñépp, jekk ngir jàngle tey muñ fitnay noon. ²⁵ Na jubbanti cig suufe ñi koy diinjat, tey yéene Yàlla xiir leen ci réccu, ba ñu xam dëgg; ²⁶ ñu rëcc ci fiirug Seytaane, mi leen jàpp niy jaam, te ñu délsi ci seen xel yu rafet, ba sóobuwaat ci coobarey Yàlla.

3

Yàqute gi daj mujug jamono

¹ Nanga xam lii: bési tiis yu tar ñu ngi nuy téri ci mujug jamono.

² Ndxakte nit ñi dinañu siis te fonk xaalis, di ñu réy tey yég seen bopp, ñuy xaste tey xëtt ndigalu waajur; duñu am kóllëre, sellaay

³ mbaa cofeel; dañuy jàpp mer ak a sos; ñu xér lañuy doon, ñu soxor te bañ lu baax; ⁴ ay workat lañuy doon, di ñu éppal te bare tiitar; seen bànnex a leen gënáal Yàlla.

⁵ Dañuy mbubboo diine waaye nanguwuñu koo dugal seen xol. Ñu deme noonu, dëddu leen.

⁶ Nit ñu mel noonu ñoooy yoxoosu ci biir kér yi, ba fàbbi jigéen ñu ñàkk pastéef, ñi seeni bákkaar ub seen bopp, te bëgg-bëgg yu wuute jiital leen. ⁷ Duñu noppee

gëstu, waaye duñu mana yegg ci xam-xamu dëgg mukk. ⁸ Nit ñooñu dañuy bëreek dëgg, ni Sànnes ak Sàmbares bëree woon ak Musaa; ay boroom xel yu gumba lañu, yu seen ngëm tekki-wul dara. ⁹ Waaye duñu dem fu sore, ndax seen ñàkk xel dina bir ñépp, ni mu dale woon Sànnes ak Sàmbares.

Li Pool dénk Timote

¹⁰ Waaye yaw nag xam nga bu baax sama njàngle, sama dund, sama takkute, sama ngëm, sama muñ, sama mbëggeel ak sama dékku tiis. ¹¹ Xam nga li ma daj ciy fitna ak i coono ci dëkki Ancos,

Ikoñum ak Listar*. Céy li ma jàankoontel ciy fitna! Waaye Boroom bi musal na ma ci lépp. ¹² Te ku bokk ci Kirist Yeesu, te bëgg dund dund gu ànd ak ragal Yàlla, alamikk ñu fitnaal la. ¹³ Waaye nit ñu bon ñi ak naaféq yi dinañu fi yées, di naxe ak a nax seen bopp.

¹⁴ Yaw nag saxal ci li nga jäng te mu wóor la, xam fi nga tibbe. ¹⁵ Li dale ci sa ngone xam nga Mbind mu sell, mi la mana yee ci yoonu muc, jaar ci gëm Kirist Yeesu. ¹⁶ Mbind mu sell mépp, ci gémmiñu Yàlla la jöge, te am na njariñ ngir jängal nit ñi, yedd leen, jubbanti leen te yee leen ci njub. ¹⁷ Noonu waayu Yàlla ji dina mat, ba jekk ci bépp jéf ju rafet.

4

¹ Kon nag maa ngi lay dénk fa kanam Yàlla ak Kirist Yeesu, miy àtte ñiy dund ak ñi dee, di la dénk ci feeñam ci biir ndam ak ci nguoram, nga def lii: ² xamleel kàddug Yàlla, sax ci, su neexee ak su naqaree; yeyal ñi tooñ, di yedd ak a dénk ñépp, def ko ci muñ gu yaatu ak njångle mu mat. ³ Ndaxte jamono dina ñëw, joo xam ne nit ñi dootuñu xajoo njångle mu wér mi, waaye dinañu jublu ci seeni bëgg-bëgg, di fortaatu jänglekat yu leen di jay. ⁴ Dinañu tanqamlu dëgg, jeng jém ci léebi diiney neen. ⁵ Waaye yaw nanga foog ci lépp, dékku tiis, tey tas xibaaru jàmm bi, ba matal sag yónnent.

⁶ Ndaxte maa ngi ci tànki joxe sama bakkan ni sarax, te sama waxtuw dem jot na. ⁷ Bëre naa ba ub làmbi ngëm, daw naa ba àkk, sàmm naa mboolem dëgg, gi ñu ma dénk. ⁸ Fi mu ne Yàllaa ngi may xaare aña ku jub, di kaalag ndam gi ma Boroom, biy Àttekat bu jub, di jox ca bés ba, te jéllale

naa sama bopp, waaye képp ku def sa xol cig feeñam.

Dénkaaney Pool yu mujj ya

⁹ Defal sa kem kàttan, ba fekksi ma ci ni mu gëna gaawe.

¹⁰ Ndaxte Demas topp na àddina, ba bàyyi ma, dem dëkku Teson-

lonig; Kereseñsë dem na diiwaanu Galasi, Tit dem diiwaanu Dalmasi. ¹¹ Luug rekk a des fi man. Indaaleel Mårk, ndaxte amal na ma njariñ ci liggeey bi.

¹² Tisig moom yebal naa ko dëkku Efes. ¹³ Te sooy ñëw, indaaleel mbubb, ma ma dénkoon Karpus ca dëkku Torowas, te it bul fätte téere yi, rawatina téere yu am maana, yi ñu bind ci der.

¹⁴ Alegsàndar tègg bi def na ma ñaawteef yu ne, waaye Boroom bi dina ko fey ay jëfam. ¹⁵ Moytu ko bu baax, ndaxte bëre na ak sunuy wax ba tàyyi.

¹⁶ Keroog bi ma jékkee taxaw, di làyyil sama bopp, awma woon kenn ku ma taxawu, ñépp dañu maa daw—bu leen ko Yàlla jàppe nag. ¹⁷ Waaye Boroom bi moo ma taxawu te dooleel ma, ma jollil kàddu gi, ba xeet yépp dégg ko. Te Boroom bi musal na ma ci selli gaynde. ¹⁸ Rax-ca-dolli dina ma musal ci bépp jéf ju ñaaw, tette ma ci jàmm, ba tåbbal ma ci nguoram gu kawe ga. Yal na yellowo ndam ba fàww. Amiin.

Täggoo

¹⁹ Nuyul ma Piriska ak Akilas ak waa kér Onesifor. ²⁰ Erast des na dëkku Korent. Torofim dafa woppoon, ma bàyyi ko dëkku Mile.

²¹ Gaawala ñëw, bala lolli di gällankoor sa yoon. Ëbulus, Pudeñsë, Linus, Kélójaa ak yeenen bokk yépp ñu ngi lay nuyu. ²² Yal na Boroom bi aar sa xel. Na yiwu Yàlla ànd ak yéen ñépp.

* 3:11 Ay dëkk ci diiwaanu Galasi lañu woon, fa Pool tàmbalee yenam, biy waare xibaaru Kirist.

Bataaxal bi Yàlla may Pool, mu bind ko TIT

¹ Man Pool maa lay bind, man miy jaamu Yàlla ak ndaw li Yeesu Kirist yónni, ngir xamle ngém, gi lal yoonu ñi Yàlla tann, tey yokk xam-xamu dégg, giy meññ ragal Yàlla; ² mu sukkandiku ci yaakaar ju dëggu, ji nu am ci dund gu dul jeex, gi Yàlla dige ba dara sosoogul, moom mi dul tebbi waxam. ³ Te léegi, ci jamono ji ko soob, feeñíal na xibaaram boobu ci waaraate, bi ma Yàlla sunu Musalkat dénk te digal ma, ma xamle ko. ⁴ Maa ngi lay bind, Tit, yaw sama doomu diine ju wér ci ngém, gi nu bokk nun ñépp. Yal na la Yàlla Baay bi ak Kirist Yeesu sunu Musalkat may yiw ak jàmm.

Sasu Tit ca réewu Keret

⁵ Bàyyi naa la ca réewu Keret, ngir nga mottali la desoon ci liggeey bi, te samp ay njiiti mbooloo ca dëkk bu nekk, ni ma la ko sante woon. ⁶ Njiit nag nii la wara mel: war na ñakk ñjàññ, yem ci benn soxna, am ay doom yu gém yu amul baatu gannaaw cig yàqute mbaa déggadi. ⁷ Ndaxte kuy sàmm mbooloo mi mooy jawriñu Yàlla, kon warul am ñàññ, walla di ku dëgér bopp mbaa ku tàng bopp; warul dib màndikat walla xexkat mbaa ku bëgge ci alal ju lewul. ⁸ Waaye war na man gan te bëgg lu baax, di ku maandu te jub, ku sell te not boppam. ⁹ War na jäpp ci xibaar bu dëggu, bi lal sunu yoon, ba mana dénkaane ci njangle mu wér mi, tey yey ñi weddi.

¹⁰ Loolu war na, ndaxte am na ñu bare ñu déggul lenn ndigal, rawatina ci Yawut yi, ñuy yàq xeli

nit ñi ak seen waxi neen. ¹¹ Fàww nga wedamloo leen, ndax dañuy tas kéri lëmm, ciy jàngle li warul, ngir sàkku alal ju lewul. ¹² Am na nitu Keret, di yonent ci ñoom, mu ne: «Waa Keret, ay fenkat lañu masa doon, ñu soxor ni ay rabi àll, fuqle te tayel.» ¹³ Te li mu wax dëgg la. Looloo tax nga war leena yey bu wóor ci seeni bakkáar, ngir ñu am ngém gu wér ¹⁴ te baña topp léebi diiney neen yu Yawut yi, mbaa tegtali nit, ñi dëddu dégg. ¹⁵ Ñi sell seen lépp a sell, waaye ñi selladi te gëmadi seen dara sellul, du seeni xalaat, du seeni xel. ¹⁶ Dañoo mbubboo xam-xamu Yàlla, waaye seeni jéf weddi na ko; ñu sikk lañu te déggadi, ba tèle ci jéf lenn lu baax.

2

Ndigal yu sell

¹ Yaw nag nangay waare li dëppook njangle mu wér mi.

² Maanaa, na góor ñu mag ñi foog, am faayda te maandu, di ñu wér ci seen ngém, seen mbëggeel ak seen muñ.

³ Jigéen ñu mag ñi itam, na seen doxalin ànd ak faayda; buñuy jëw mbaa ñuy xér ci sàngara. Waaye nañuy jàngle lu baax, ⁴ bay xiir jeeg ju ndaw ji, ñu bëgg seen jékkér ak seeni doom, ⁵ di ñu maandu, sell te fonk seen kér, ñu neex deret te déggal seeni jékkér, ngir kenn bañ cee gàkkal kàddug Yàlla.

⁶ Naka noonu itam nanga xiir waxambaane yi cig maandu. ⁷ Te yaw, ci lépp lu mu mana doon, nekkal ab royukaay ci jéf yu baax. Na sa njangle wér te am faayda, ⁸ ànd ak wax yu wér yu kenn manta diijat, ngir sunuy noon rus ba wedam, ci li ñu amul dara lu ñu nu tuumaal.

⁹ Waxal it jaam ñi, ñu déggal seeni sang ci lépp, te liggeeyal

leen ba seral seen xol, bañ cee boole werante¹⁰ mbaa sàcc. Waaye nañu wone takkute gu mat, ba rafetal ci lépp njànglem Yàlla sunu Musalkat.

¹¹ Ndaxte yiwu Yàlla feeñ na te ubbil na ñépp buntu mucc. ¹² Moo nu digal, nu déddu weddi ak bëgg-bëggi jamono, tey dund ci àddina cig maandu, njub ak ragal Yàlla, ¹³ di séentu bés bu tedd bi nu yaakaar, maanaa Yàlla ju màgg ji, di sunu Musalkat Yeesu Kirist, feeñ ci biir ndamam. ¹⁴ Joxe na bakknam ngir nun, ba jot nu ci lépp lu bon, te beral nu boppam, di xeet wu sell te ràññiku ci jéf yu baax.

¹⁵ Jangleel loolu, di leen dénk ak a yedd ak fulla ju mat. Bu la kenn yab.

3

Ku gëm dina jéf lu rafet

¹ Fàttali leen ñuy déggal kilifa, yi yore nguur gi, tey jéfe seeni ndigal, ñu taxaw temm ci lépp luy jéf ju baax. ² Buñu jéw kenn mbaa ñuy ñaayoo, waaye nañu yiwe te won ñépp lewet gu mat sëkk.

³ Ndaxte nun itam ñu ñàkk xel lanu woon te déggadi, nu réer bay jaamu ay bëgg-bëgg ak i bànnexx yu wuute, nu dëkk ci coxorte ak ñeetaane, ñu bañ nu te nu bañante ci sunu biir.

⁴ Waaye naka noona Yàlla sunu Musalkat feeñal na mbaaxam ak cofeelam, ⁵ ba musal nu; ajuwul ci jéf yu jub yu nu def, waaye ci yërmandeem rekk. Mu juddulaat nu ci laabal sunu xol, te yeesalaat nu ci dooley Xel mu Sell, ⁶ mi mu nu sotti ba mu baawaan, ci darajay Yeesu Kirist sunu Musalkat. ⁷ Ci noonu Yàlla àtte na nu jub ci kaw yiwan, te sédd nu ci dund gu dul jeex, gi nuy séentu.

⁸ Wax jooju ju wóor la, te damaa bëgg nga déggal loolu, ngir ñi gëm Yàlla sax ci jéf lu rafet. Loolu

moo baax te am njariñ ci nit. ⁹ Waaye moytul yu deme ni werantey neen ak limi maam, ay xuloo ak i xëccoo ci doxalinu yoonu Musaa, ndax loolu waxi neen la, te amul benn njariñ. ¹⁰ Kuy féewale, nanga ko yedd, yeddaat ko; bu tewe, nga dàq ko, ¹¹ xam ne nit ku ñaaw xel la te ay bakkaram fés ci ñépp.

Muj gi

¹² Bu ma la yónnee Artemas walla Tisig, gaawantul fekksi ma ci dëkku Nikopolis, ndax fa laa bëgga lollikooji. ¹³ Naka Senas àttekat bi nag ak Apolos, waajal leen bu jekk ci seen tukki, ba seen aajo yépp faju. ¹⁴ Na sunuy bokk it takku ci jéf yu rafet, ba mana faj aajo yépp, te baña yaafus.

¹⁵ Ñiy ànd ak man ñépp ñu ngi lay nuyu. Nuyul nu sunuy soppey ngëm. Yal na yiwu Yàlla ànd ak yéen ñépp.

Bataaxal bi Yàlla may Pool, mu bind ko **FILEMON**

¹ Man Pool, mi ñiu tēj kasoo ngir Kirist Yeesu, ak sunu mbokk Timote, noo lay bind, yaw Filemon sunu soppe ak sunu nawle ci xeex bi; ² te fàttewunu sunu jigéen Afiya, ak sunu àndandoo ci xeex bi Arkib, yéen ak mbooloom ñi gëm, miy dajee sa kér. ³ Yal na leen Yàlla sunu Baay ak Boroom bi Yeesu Kirist may yiw ak jàmm.

Cant ak ñaan ci Yàlla

⁴ Duma la noppée boole ci samay ñaan, di ci sant Yàlla sama Boroom, ⁵ ndaxte dégg naa sa ngëm ci Boroom bi Yeesu, ak sa mbéggeel ci gaayam yu sell yépp. ⁶ Li may ñaan nag a ngi nii: nga xam bu wér ngëneel, yi nu am yépp ci sunu bokk ci Kirist, ba tax bokk gi nga am ci Yàlla ci kaw ngëm meññ i njariñ. ⁷ Ci dégg-dégg sa mbéggeel bégal na ma bu baax, ba défal sama xol; ndaxte xam naa, sama mbokk, ni nga féexale xoli gaayi Yàlla yu sell yi.

Pool lèyyil na Onesim

⁸ Am na lu ma la bëgga ñaan; teguma ko ci sañ-sañ bu mat bi ma Kirist may, ci teg la ndigalu def sa warugar, ⁹ waaye dama lay ñaan ci mbéggeel gi nu séq, man Pool màggat, mi ñiu tēj kasoo ci turu Kirist. ¹⁰ Maa ngi tinul sama doomu diine Onesim, mi ma jur ci Kirist fii ci kasoo bi. ¹¹ Amul woon sa njariñ* démb, waaye tey amal na nu njariñ, yaw ak man.

¹² Maa koy yebal fi yaw, waaye xamal ne mooy sama reeni xol.
¹³ Dama koo bëggoona téye fi

sama wet, ngir mu taxawal la, di ma dimbali, li feek maa ngi ci kasoo bi ngir xibaaru jàmm bi. ¹⁴ Waaye bëggumaa def dara loo àndul; noonu ndimbal li nga may defal du nekk sañul-bañ, waaye mu ànd ak xol bu talli. ¹⁵ Xëy na sax dafa tåggoo woon ak yaw diir bu gàtt, ngir nga jotaat ci ba fàww; ¹⁶ waxuma léegi ni jaam rekk, waaye lu ko sut, xanaa mbokk mu dëgg ci xol, fekk looloo raw ag njaam. Mbokk la ci man, rawatina ci yaw, muy sa jaam ci aada, di sa mbokk léegi ci Boroom bi.

¹⁷ Soo ma jàppée ni nawle nag, teeru ko, ni su ma la doon ganesi.

¹⁸ Soo ko naree topp genn tooñ mbaa benn bor, topp ma ko. ¹⁹ Man Pool maa ngi lay bind ak sama loxob bopp ne dinaa la ko fey; bëggumaa yegg ci ne sag dund sax ci man la jaar! ²⁰ Waaw, yaw sama mbokk, dimbali ma ci Boroom bi, te serial sama xol ci sunu bokk ci Kirist. ²¹ Noonu bind naa la, ndax wóor na ma ne dinga ma déggal, ba weesu sax li ma la sant.

²² Te itam nanga ma waajal néeg, ndaxte yaakaar naa ne Yàlla dina nangu seeni ñaan, ba delloosi ma leen.

²³ Sama mbokk Epafras, mi ma nekkal fi ci kasoo bi ci turu Kirist, mu ngi lay nuyu. ²⁴ Samay àndandoo ci liggeey bi, Màrk, Aristàrk, Demas ak Luug, ñu ngi lay nuyu.

²⁵ Yal na yiwi Boroom bi Yeesu Kirist ànd ak seen xel.

* **1:11** njariñ: ci làkku gereg turu Onesim mooy tekki «Ku am njariñ.»

Bataaxal bi jëm ca YAWUT YA

Yàlla wax na jaarale ko ci Doom ji

¹ Li jiit u tey Yàlla waxoon na ak maam ya ci wàll yu bare ak ci tèralin yu wuute jaarale ko ca yonent ya. ² Waaye ci mujug jamono jii nu tollu, Yàlla wax na ak nun jaarale ko ci Doom ji. Doomam jooju la Yàlla jagleel lépp, te ci moom la Yàlla jaar, sàkk àddina. ³ Doom ji moo di leer giy jollee ci ndamu Yàlla, di ki dippeekoo ci Yàlla. Moo téye àddina ci kàddoom gu am doole gi. Te bi mu ubbee bunt ba nit di selle ci ay bákkaaram, dafa toog fa ñu koy terale ca ndijooru Aji Màgg ji ca kaw, ⁴ wone noonu ne moo gëna màgg malaaka yi. Te it Yàlla jox na ko tur wu sut seen tur.

Doom jee gëna màgg malaaka yi

⁵ Ndaxte Yàlla masula wax kenn ci malaaka yi ne:

«Yaa di sama Doom,
maa di sa Baay tey.»

Masul ne ci mbirum kenn ci ñoom it:

«Man Yàlla, dinaa doon Baay ci
moom,

mu nekk Doom ci man.»

⁶ Waaye bi tuy yónni Doom jooju di taaw bi ci àddina, da ne:

«Na ko malaakay Yàlla yépp
jaamu.»

⁷ Ci wàllu malaaka yi, lii la ci Yàlla wax:

«Def na malaakaam yi, ñu mel ni
ay ngelaw,

ñooñu koy liggeeyal, mu def leen
niki sawara.»

⁸ Waaye ci wàllu Doom ji, lii la ko Yàlla wax:

«Yaw Yàlla, dinga toog ci jal bi ba
fàww,
ci njubte ngay nguuru.

⁹ Sopp nga njub te bañ lu bon.
Looloo tax yaw Yàlla,
sa Yàlla sol la mbég mu gëna réy
mi mu jagleel say
àndandoo.»

¹⁰ Newaat na it:
«Yaw Boroom bi, yaa sàkk àddina
ca njàlbéen ga,

defar asamaan yi ci sa loxoy bopp.

¹¹ Yéf yooyu dinañu wéy,
waaye yaw dinga sax,
dinañu màggat ñoom ñépp ni ay
yére.

¹² Dinga leen taxañ ni malaan,
ñu furi ni ay yére,
waaye yaw doo soppiku,
te sa dund amul àpp.»

¹³ Waaye Yàlla masula teral kenn
ci malaaka yi, ba di ko wax:
«Toogal ci sama ndijoor,
ba kera may daaneel say noon ci
sa kanam.»

¹⁴ Malaaka yépp ay xel lañu rekk
yuy liggeeyal Yàlla, mu di leen
yónni ñuy dimbali nit, ñi nara jot
mucc gi.

2

*Nanu faaydaal li Boroom bi
wax ci mbirum mucc gi*

¹ Moo tax kon nu wara gëna
faaydaal wax yi nu dégg, ngir
baña bayliku. ² Xam nanu ne

kàddug yoon, wi Yàlla yégle jaar-
ale ko ci malaaka yi, wareef la
woon, te képp ku ko masa moy,
walla mu mas koo tanqamlu, jot
na mbugal gi mu yellow. ³ Kon
nun ñi dégg mucc gu mag gi, bu
nu ko sàgganee, nan lanuy mana
rëcce mbugalu Yàlla? Boroom bi
moo xamle woon mucc googu ca
njàlbéen ga, te gannaaw gi, ñi ko
dégg ñoo nu ko wóoralal. ⁴ Te it
Yàlla dëggal na seen seede ci ay
firnde ak ay kéemaan, ay jaloore
yu bare ak ci ay may yu jóge ci
Xelam mu Sell, te mu séddale leen
ni mu ko bëgge.

Yeesu nekk na nit, ngir rammu nu ci kanam Yàlla

⁵ Yàlla jébbalul malaaka yi benn sañ-sañ bu jém ci jamonoy ëllèg ji nuy wax; keneen la ko jébbal,
⁶ ndaxte am na fu ñu wax ci Mbind mi ne:

«Lan mooy nit, yaw Yàlla, ba nga di ko xalaat?

Lan mooy doomu nit, ba nga koy topptoo?

⁷ Wàcce nga ko, def ko mu gëna suufe tuuti malaaka yi.

Kaalaa nga ko teraanga ak ndam,
⁸ natal ko lépp, mu teg ci tànk.»

Bi ko Yàlla notalee lépp nag, bâyyiwul dara. Fi mu nekk gisa-

gunu ne lépp a ngi ci sañ-sañam;
⁹ Waaye gis nanu Yeesu. Wàcce

nañu ko, def ko mu gëna suufe tuuti malaaka yi, ngir mu dee ci wällu ñépp, ndaxte loolu la Yàlla dogal ci yiwan. Waaye léegi Yàlla kaalaa na ko teraanga ak ndam ndax coono bi mu daj ba dee.

¹⁰ Ndaxte Yàlla mi yellowoo lépp te sakk lépp, dogal na def ñu bare ay doomam, boole leen ci ndamam. Jekk na nag mu matal Yeesu ci coono bi mu daj, moom mi leen xàllal yoonu muc gi. ¹¹ Moom Yeesu miy sellal, ak ñi muy sellal, ñoom ñépp genn njaboot lañu. Moo tax Yeesu rusu leena wooye ay doomi baayam. ¹² Nee na:

«Yaw Yàlla, dinaa xamle sa tur ci samay doomi baay,

dinaa la tagg ci biir mbooloo mi.»
¹³ Newaat na:

«Dinaa am ci Yàlla kóolute.»

Dellu na waxaat ne:

«Maa ngi nii, man ak doom yi ma Yàlla jox.»

¹⁴ Doomam yooyu muy wax, nit kese lañu. Looloo tax Yeesu it moom ci boppam, wàcc na, jémmoo ni ñoom, ngir dee, ba man caa daaneel Iblis, mi yore dooley dee. ¹⁵ Noonu mu yiwi nit, ñi meloon ni ay jaam seen giuru dund gépp ndax ragala dee.

¹⁶ Leer na ne Yeesu xettalisi-wul malaaka yi, waaye askanu Ibraayma lay xettalisi. ¹⁷ Looloo taxoon mu wara mel niy doomi baayam ci bépp fann, ngir doon seen sarxalkat bu mag fa kanam Yàlla, bi leen yérém te di sàmm kólleré, te ci liggeeyu sarxaleem joxe na bakkanam ngir dindi bàkkaari nit ñi, ba Yàlla baal leen.

¹⁸ Gannaaw sonn na ci nattu yi mu daj, man na dimbali ñiy jaar ciy nattu.

3

Kirist, Doom ji, moo gëna màgg Musaa, jawriñ bi

¹ Kon nag yéen bokk yu sell yi, yéen ñi Yàlla woo, ngeen bokk ci nguuram gu kawe ga, seetleen ci Yeesu, moom miy ndawu Yàlla li, di sarxalkat bu mag bi ci yoon wi nu gëm. ² Ku takku la ci liggeey bi ko Yàlla sas, ni ko Musaa nekke woon ci lépp lu jém ci waa kér Yàlla. ³ Waaye Yeesu yellowoo na ndam lu sut lu Musaa, ni kiy tabax kér éppe maana kér ga muy tabax. ⁴ Ndaxte kér gu nekk am na ku ko sos, waaye ki sos lépp mooy Yàlla. ⁵ Musaa moom ku takku la woon ci lépp lu jém ci waa kér Yalla. Waaye jawriñ rekk la woon, ngir seede li Yalla waroona yégle. ⁶ Yeesu nag ku takku la it, waaye Doom la, juy yilif kér Baayam. Nun nooy kéraram googu, bu nu saxee ci sunu kóolute te di bégi ci li nuy séentu.

Buleen dëgér bopp ndax seen ñàkk ngëm

⁷ Moo tax Xel mu Sell mi wax lii ci Mbind mi:

«Bu ngeen déggee tey jii baatu Yàlla bi,

⁸ buleen dëgér bopp, ni seeni maam defoon ca màndin ma,

keroog ba ñu dëddoo Yàlla, di ko diijat.»

⁹ Yàlla ne:

«Foofa seeni maam diijat nañu
ma fa, dì ma fexee fir,
te gis nañu samay jéf¹⁰ diirub
ñeent fukki at.
Looloo tax ñu génnliku ma, ma
daldi ne:
“Seeni xalaat a leen di réeral saa
su nekk,
xamuñu yoon yi ma neex.”

¹¹ Giñ naa kon ci sama mer ne:
“Duñu dugg mukk ci sama
noflaay*.”»

¹² Bokk yi, wottuleen ba kenn
ci yéen baña am xol bu bon te
gémadi, bay déddu Yalla jiy dund.
¹³ Waaye bés bu nekk, deeleen
soññante ci lu jém ci Yalla, fi ak
bés boobu ñu wax wéyul, ngir
ragal bakkhaar nax kenn, ba xolam
tëju. ¹⁴ Am nanu wàll ci Kirist, su
nu wéyee fii ba muj ga ci sunu
kóolute, gi nu amoon ca njàlbéen
ga. ¹⁵ Lii la Mbind mi wax:
«Bu ngeen déggée tey jii baatu

Yalla bi,
buleen dëgér bopp,
ni seeni maam defoon, ba ñu
dëddoo Yalla.»

¹⁶ Ñan ñoo dégg baatu Yalla bi
nag te di ko dëddu? Xanaa ña
Musaa génne woon Misra ñépp.
¹⁷ Te ñan la Yalla mere lu mat
ñeent fukki at? Xanaa ñi daan
bakkhaar te seeni néew tèdd ca
màndij ma. ¹⁸ Te it bi Yalla
defee ngiñ lii: «Duñu dugg mukk
ci sama noflaay,» booba ñan ñoo
ko taxoon di wax? Xanaa ña ko
déggadil. ¹⁹ Noonu gis nanu sax
ne jotuñoo dugg ci noflaay boobu
ndax seen gémadi.

4

*Nanu gém li Yalla wax, ba dugg
ci noflaayam*

¹ Yalla dige na ne dina am ñu
dugg ca noflaayam. Kon ndegam
dige boobu mi ngi taxaw ba tey,
moytuleen ba kenn ci yéen réer

ba du dugg ci noflaay boobu.
² Nun jot nanu xibaaru jàmm bi
ni ñoom, waaye kàddu, ga ñu
dégoon, jariñu leen dara, ndaxte
boolewuñu ci ngém, ba ñu koy
dégli. ³ Nun ñi gém nag nooy
dugg ci noflaayam, ni ko Mbind mi
waxe:

«Giñ naa kon ci sama mer ne:
“Duñu dugg mukk ci sama
noflaay,”»

doonte sax liggeeyam bépp ma-
toon na, ca ba mu sakkée àddina
ak léegi. Ci lu jém ci juróom
ñaareelu fan ba, ⁴ am na fu ñu
wax ci Mbind mi ne:

«Yalla noppalu na ci liggeeyam
bépp

ca juróom ñaareelu fan ba.»

⁵ Te it waxoon na ci baat yi nu jota
lim ba noppipi:

«Duñu dugg mukk ci sama
noflaay.»

⁶ Kon am na ñu ci wara dugg ba
tey. Te ñi jéckoona jot xibaaru
jàmm bi, dugguñu ci ndax seen
déggadi. ⁷ Noonu ay ati at gan-
naaw ga, Yalla àppaat na beneen
bés, def ko «tey jii», bi mu waxee
ci gémmiñu Daawuda ci baat yii
ñu jota lim:

«Bu ngeen déggée tey jii baatu
Yalla bi,

buleen dëgér bopp.»

⁸ Su Yosuwe dugaloон sunu maam
ya ca noflaayu Yalla ba, kon
gannaaw gi Yalla du wax dara ci
lu jém ci beneen bés. ⁹ Kon ba
tey Yalla ngi dencal ay gaayam
noflaay bu nirook noflaayu Yalla
ca juróom ñaareelu fan ba.

¹⁰ Ndaxte képp ku masa dugg ca
noflaayu Yalla, noppalu na ci ay
jéfam ni Yalla. ¹¹ Nanu farlu boog,
ngir dugg ci noflaay boobu, ba
kenn baña déggadi, ba daanu ni
maam ya ca màndij ma.

* ^{3:11} noflaay: Yalla digoon na noflaay bànni Israyil, maanaam ñu dugg réewu Kanaan,
dëkk fa ci jàmm. Waaye ñi déggal Yeesu Kirist, seen noflaay moo di dugg ci jataayu Yalla ci
asamaan.

¹² Xam nanu ne kàddug Yàlla mi ngi dund te am na doole. Moo gëna ñaw jaasiy ñaari boor. Day dagg ba fa xol ak xel digaloo, ba fa yax yi ak yuq gi di tegalikoo, te man na àtte xalaat yi ak mébéti xol. ¹³ Te itam amul mbindee mu mana nëbbu Yàlla, waaye lépp a ubbiku, ba ne fànj ci bëti ki nu wara àtte.

Yeesu, sarxalkat bu mag bi

¹⁴ Gannaaw am nanu sarxalkat bu maga mag bu àgg ba ca kanam Yàlla, di Yeesu Doomu Yàlla ji, nanu jàpp bu dëgér yoon wi nu gëm. ¹⁵ Sarxalkat bu mag bi nu am, du ku manula bokk ak nun sunuy naqar; moom sax far jaar na ci nattu ni nun ci bépp fann, waaye deful bàkkaar. ¹⁶ Kon nag nanu am kóolute ci jege jalu Yàlla bu yiw ba, ngir jot yérmanteeem ak yiwan, ngir mu wallu nu fu soxla taxawe.

5

¹ Sarxalkat bu mag bu nekk nag, ci biir nit ñi lañu ko jèle, te fal ko moy dox seen diggante ak Yàlla. Noonu dina jébbal Yàlla ay sarax, tey rendi ay mala ngir dindi seeni bàkkaar. ² Te ndegam moom ci boppam nit kese la, man na muñal ñiy moy ndax seen ñàkka xam. ³ Li mu ñàkk doole moo tax mu wara def ay sarax ngir mbaalug bàkkaaram, ni mu ko tàmmee defal mbooloo mi.

⁴ Kenn manula teral sa bopp ba doon ab sarxalkat, su dul ne Yàllaa la woo, ni mu ko defe woon Aaróona. ⁵ Kirist itam yékkatiwil boppam, ba doon sarxalkat bu mag, waaye Yàlla moo ko woo, bi moy wax ne:

«Yaa di sama Doom,
maa di sa Baay tey.»

⁶ Am na feneen fu mu wax ne:
«Doon nga sarxalkat ba fàww,
mel ni Melkisedeg.»

⁷ Giiru dundam gépp ci àddina,
Kirist daaan ñaan wall ci Yalla,

di ko dénku, boole ko ak i jooy ak i rongooñ. Da doon ñiaan ci Yàlla, mi ko mana musal ci dee. Te ñaanam nangu na, ndax ni mu jébbale boppam Yàlla. ⁸ Waaye li tuy nekk nekk doom, teewul mu jàng déggal Yàlla, jaare ko ci coono bi mu daj. ⁹ Noonu la àgge cig mat, ñu def ko ki waral mucc gi dul jeex, ngir ñi ko déggal ñépp. ¹⁰ Fekk na Yàlla tudde ko sarxalkat bu mag ni ko Melkisedeg nekke.

Nanu jém kanam, baña walbatiku

¹¹ Ci fann googu, am na lu bare lu nu ci bëgga wax, waaye tekkil leen ko dina jafe, ndaxte dangeena naqari xel. ¹² Bu yàgg ngeen waroona jàngal ñeneen ñi, waaye soxla ngeen ba tey ku leen di tette ci kàddug Yàlla. Léegi nag yéena ngi tollu fi ñu leen wara nàmpale, ndaxte àttanuleen ñam wu dëgér. ¹³ Képp kuy nàmp, ab xale nga ba tey. Jëfeegoo njangle mi jém ci wàllu njubte. ¹⁴ Waaye ñam wu dëgér, ñi mat a ko yellow, maanaam ñiy jéfandikoo seen xel ngir ràññee lu baax ak lu bon.

6

¹ Kon nag léegi nanu jóge ci liifantu gi jém ci Kirist, te jàll cig mat. Nanu baña dalaat njangle mu jékk moomu, ci ne nit ñi dañoo wara tuub jéf, yi jém ci dee, te gëm Yàlla, ² di leen jàngalaat ci mbirum sangu set ci ay fann yu bare, ak teg loxo ak ci mbirum ndekkite ak lu jém ci àtte biy sax dàkk. ³ Te noonu lanuy def, bu soobee Yàlla.

⁴ Li nu wara jéme kanam mooy lii: su amee ay nit ñu Yàlla xasa leeral ba noppi, ñu mos mayu Yàlla gi, am wàll ci Xelam mu Sell, ⁵ te xam mbaax, gi ci kàddug Yàlla, ak kéemaani jamono jiy ñëw, ⁶ te loolu lépp teewul ñu walbatiku, ñooñu kenn dootu leen mana yeesalaat, ba ñu tuub seeni

bàkkaar. Li ko waral moo di, dañoo bëgga daajaat Doomu Yàlla ji ci bant, di ko toroxal, te fekk muy seen ngaañ.

⁷ Maanaam suuf suy naan taw bi ciy dal, tey jox ñi ñu koy beyal gàncax gu am njariñ, day jot barke bi jóge ci Yàlla. ⁸ Waaye su meñnee ay dég ak ay xaaxaam, du am benn njariñ; repp na ñu alag ko, te lakk lay mujje.

⁹ Waaye nag yéen samay soppe, su fekkee ne sax nii lanuy waxe, nu ngi yaakaar li gën ci yéen te ànd ak mucc. ¹⁰ Yàlla ñàkkul worma bay fàtte seen liggeeey ak mbëggeel, gi ngeen wone ci turam, ci li ngeen dimbali ay gaayam, te yéena ngi koy def ba tey. ¹¹ Waaye danoo bëgg kenn ku nekk ci yéen wone cawarte gu mel ni ga ngeen amoon, ba kera ngeen di am mat, gi ngeen di séentu. ¹² Bëggunu ngeen tayel, waaye royleen ñi gém te muñ, ndaxte ñooñu ñooñu jot li leen Yàlla dig.

Li Yàlla dige lu wóor la

¹³ Ibraayma bokk na ci ñoom. Bi Yàlla di dige ak moom, manul woona giñ ci keneen ku ko gëna màgg, ba tax mu giñ ci boppam, ¹⁴ ne ko: «Sàllaaw dinaa la barkeel, yokk saw askan.» ¹⁵ Noonu Ibraayma di xaar tey muñ, ba jot li ko Yàlla digoon.

¹⁶ Nit kuy giñ nag, daf koy wékk ci ku ko sut. Ngiñ lu mel noonu moo wóoral mbir te mooy jeexal lépp lu ñuy werante. ¹⁷ Ñi wara jot li mu dige, Yàlla dafa leen bëggoona won ne dogalam du tebbiku mukk; looloo tax mu dige, boole ci ngiñ. ¹⁸ Noonu ñaari jéf yooyu nga xam ne duñu tebbiku te Yàlla manu cee dellu gannaaw, dañu nuy gëna sóob ci muñ, nun ñi daw ba am kiiraay, ngir nu mana téye bu dëgér yaakaar, ji mu nu dig. ¹⁹ Ci yaakaar jooju lanu sës sunu xol, ba mana sampa

bu dëgér. Yaakaar la juy jàll ba fa Yàlla nekk, ca gannaaw ridob bérab bu sell baa sell. ²⁰ Yeesu ci boppam moo fa jékka dugg, muy ndaw li nu jiitu, ñu def ko sarxalkat bu mag ba fàww, mel ni Melkisedeg.

7

Melkisedeg moo gëna màgg Ibraayma

¹ Melkisedeg moomu doon buuru Salem, moo nekkoon sarxalkat ca Yàlla Aji Kawe ji. Gannaaw ba Ibraayma dàqeebu buur ya, ba délsi, Melkisedeg gatandu woon na ko, di ko barkeel. ² Noonu Ibraayma fab fukkeelu cér bi, maanaam asaka, ci li mu jéle woon ci xare ba lépp, jox ko. Ci lu jékk turu Melkisedeg mi ngi tekki «buur bu jub bi». Gannaaw loolu mooy buuru Salem, tur woowu mooy tekki «buuru jàmm». ³ Melkisedeg nag xamaluñu ko baay, xamaluñu ko yaay walla menn maam. Amul fenn fu ñu wax ag juddoom walla ag deeyam. Moo tax nu di ko méngale ak Doomu Yàlla ji, ndaxte sarxalkat la bu kenn dul wuutu.

⁴ Seetleen ni mu màgge, moom Melkisedeg! Ibraayma sax, maamu cosaan mi, fab na li mu jéle woon lépp ca xare ba, jox Melkisedeg asaka ja. ⁵ Yoonu Musaa dingle na ne ñi bokk ci giiru Lewi te di ay sarxalkat, nañu jot asaka ci alalu bánni Israyil, doonte sax ñuy seeni bokk te soqikoo ci Ibraayma. ⁶ Waaye Melkisedeg mi bokkul woon ci giiru Lewi, jotoon na asaka ci alali Ibraayma. Te rax-ca-dolli barkeel na ko, moom mi Yàlla sédde woon dige yi. ⁷ Kiy barkeel a gëna màgg ki ñuy barkeel, loolu amu ci benn werante. ⁸ Sarxalkat yi soqikoo ci Lewi, ñu ngi jot asaka, ni ko Melkisedeg jote woon.

Waaye ñoom ñu nara dee lañu. Melkisedeg nag moom, Mbind mi wóoral na ne dafay dund.⁹ Léegi nag ci ni ñu ko mana waxe, Lewi miy jot asaka ci bànni Israyil, moom ci boppam jox na ko Melkisedeg, jaare ko ci Ibraayma.¹⁰ Ndaxte mi ngi nekkoon ci geñog maamam Ibraayma, bi ko Melkisedeg gatandoo.

*Yeesu mooy sarxalkat bu mag,
bi mel ni Melkisedeg*

¹¹ Jox nañu bànni Israyil yoon wu sukkandiku ci liggeeyu sarxalkat yi soqikoo ci Lewi. Su fekkoonte ne nag liggeeyu sarxalkat yooyu manoon na yeggale nit cig mat, kon du soxlaati ab sarxalkat ni ko Melkisedeg nekke, ci fann gu wuute ak gu Aaróona.¹² Te bu ñu fi jélee sarxalkat yi ak seen liggeey, dañoo wara toxal itam yoon, wi ñu fi téraloon.¹³ Noonu Yeesu mi nuy wax, mi ngi soqikoo ci geneen giir gu bokkul ak giiru Lewi. Giir googu nag, amu ci kenn ku ci masa def liggeeyu sarxale ca sarxalukaay ba.¹⁴ Li wóor moo di, sunu Boroom mi ngi soqikoo ci giiru Yuda. Te bi Musaa bindee ci mbirum sarxalkat yi, limaalewul woon giir googu.¹⁵ Li waral mbir mi gëna leer moo di ne beneen sarxalkat bu mel ni Melkisedeg dafa ñew.¹⁶ Te defuñu ko sarxalkat jaarale ko ci yoonu ndono, waaye fal nañu ko ci dooley dund gu amul àpp.¹⁷ Ndaxte seedeel nañu Yeesu lii:

«Doon nga sarxalkat ba fàww,
mel ni Melkisedeg.»

¹⁸ Noonu tebbi nañu yoon wu jékk, wa néewoon doole te meññul dara¹⁹ —ndax yoonu Musaa yeggalewul dara cig mat — waaye dugalal nañu nu fii yaakaar ju gën ju nu mana jaare ngir jege Yalla.

²⁰ Te rax-ca-dolli ngiñ ànd na ci. Ndaxte ñi soqikoo ci Lewi doon nañu ay sarxalkat te kenn giñul.

²¹ Waaye nag Yeesu moom doon na sarxalkat, bi Yalla giñee ne ko: «Boroom bi giñ na

te du dellu gannaaw mukk:

“Doon nga sarxalkat ba fàww.”²²

²² Ngiñ loolu moo tax Yeesu nekk tayle, giy wóoral kóllere gi gën.

²³ Te it yeneen sarxalkat yi dañoo bare woon, ndaxte dee moo daan tax duñu mana sax ci seen liggeey.²⁴ Waaye Yeesu miy dund ba fàww, sasoo na liggeeyu sarxale bu sax fàww.²⁵ Loolu moo tax it mu mana musal tey yeggale cig mat ñiy jaar ci moom te bëgg jege Yalla, ndaxte mi ngi dund ba fàww ngir di leen rammu.

²⁶ Kon nag Yeesu mooy sarxalkat bu mag, bi nu soxla; dafa sell, du def lu bon, du taq bákkaar, bokkul dara ak bákkaarkat yi, te yéege nañu ko fa Yalla.

²⁷ Niroowul ak yeneen sarxalkat yu mag yi; soxlawul di def bés bu set ay saraxi mala ngir bákkaari boppam jékk, teg ca yoy mbooloo mi. Yeesu def na sarax benn yoon ba fàww ngir dindi bákkaar yi, bi muy joxe bakknam.²⁸ Naka yoonu Musaa, aji néew doole yi lay fal sarxalkat yu mag. Waaye ngiñu Yalla gi ñew gannaaw yoon wi, Doom ji la fal sarxalkat bu mag bu mat ba fàww.

8

*Yeesu, sarxalkat bu mag bi ci
kaw, ci kóllere gu bees gi*

¹ Lii mooy li épp solo ci li nuy wax: am nanu sarxalkat bu mag bu mel noonu, moom mi toog ci ndijooru Aji Mägg ja ca nguuram ca kaw.² Mu ngi liggeey ca bérab bu sell baa sell, di màggalukaay bu dëggu. Nit defaru ko; Boroom bee ko sos.

³ Bépp sarxalkat bu mag fal nañu ko, ngir tuy def ay sarax ak ay saraxi mala yu jém ca Yàlla. Kon nag fàww Yeesu am lu mu joxe. ⁴ Bu nekkoon ci àddina, du nekk sax sarxalkat, ndaxte am na fi ba noppo ay sarxalkat yuy def ay sarax, ni ko yoonu Musaa santaanee. ⁵ Sarxalkat yooyu ñu ngi liggeeyal Yàlla ca màggalukaay, ba nekk misaal tey takkandeeru yéf yu dëggú, ya féete kaw. Moo tax ba Musaa naree defar xaymab màggalukaay ba, Yàlla artu na ko ne ko: «Teeylul ba def lépp, roye ko ci bi ma la won ca tund wa.» ⁶ Waaye léegi nag liggeeyu sarxale, bi ñu jox Yeesu, moo gëna màgg liggeeyu sarxalkat yooyu, mel ni it kóllère, gi Yeesu fas diggante Yàlla ak nit, moo sut kóllère gu jékk ga te mu tédd ci ay dige yu épp yu jékk ya.

⁷ Bu fekkoonte ne kóllère gu jékk ga dafa amul woon benn sikk, kon du aajo ñu koy weccée ak geneen. ⁸ Waaye nag Yàlla sikk na bànni Israyil, bi mu naan:

Boroom bi nee na:

«Ay fan a ngi ñew yu may fasi kóllère gu bees
ak bànni Israyil ak waa Yude.
Kóllère googu nag bokkul ak gi ma
fasoon ak seeni maam,
⁹ ba ma leen jàppée ci loxo, gënne
leen réewu Misra.

Boroom bi nee na:

Beddeeku naa leen ndaxte
sàmmuñu sama kóllère.

¹⁰ Boroom bi nee na:

Kóllère gaa ngii, kóllère gi may fas
ak bànni Israyil,

bu bés yooyule weesoo.

Dinaa def samay ndigal ci seen
xel,

bind ko ci seen xol.

Dinaa nekk seen Yàlla,
ñu doon samay gaay.

¹¹ Kenn dootul wara jàngal mo-
roomam

walla mbokkam, di wax naan:
“Xamal Boroom bi!”

Ndaxte ñépp dinañu ma xam,

li dale ci ki gëna ndaw ba ci ki
gëna mag.

¹² Ndaxte dinaa leen baal seeni
tooñ,
te dootuma fattaliku seeni
bàkkaar.»

¹³ Kon nag bi Yàllay wax ci
kóllère gu bees gi, dafa fekk mu
màggatal gu jékk ga. Te lu xewwi
te màggat mi ngi ci tànki wéy.

9

*Ni ñu doon jaamoo Yàlla ca bési
kóllère gu jékk ga*

¹ Kóllère gu jékk ga èmboon
na ay ndigal ci mbirum ni ñu
wara jaamoo Yàlla. Amoon
na itam kér Yàlla gu nekkoon
àddina. ² Nekkoon na ab xaymab
màggalukaay bu ñu séddale
ñaari néeg. Ca ba jiit la
tegukaayu làmp ba nekkoon, ak
taabal, ja ñu daan teg mburu,
ya ñu teewal ca kanam Yàlla.
Foofaa nga tudsoon bérab bu sell
ba. ³ Néeg ba ñu tudde bérab
bu sell baa sell a nga nekkoon
ca gannaaw ñaareelu rido ba.

⁴ Sarxalukaayu wurus, ba ñuy
taal cuuraay ca kawam, a nga fa
woon, ak gaalu kóllère, ga ñu taf
wurus ba mu daj. Ca biir gaal ga
amoon na fa benn njaqu wurus bu
defoon ñam, wi ñuy wax mànn,
ak it yetu Aaróona wi jebbi woon,
ak àlluway doj, ya ñu bindoon
wax yi kóllère gi èmb. ⁵ Ca kaw
gaal ga teg nañu fa ñaari nataali
mbindeef yu ñuy wax serub, yu
doon wone ndamu Yàlla. Seeni
laaf ñoo doon yiir kubéeru saraxu
njotlaay ga. Waaye loolu lépp
léegi manunu koo tekki benn-
benn.

⁶ Ba ñu defaree lépp, sarxalkat
ya dañu daan dugg bés bu set
ca néeg bu jékk ba, ngir mottali
seen liggeeyu sarxale ca Yàlla.

⁷ Waaye ca néeg ba ca topp,
sarxalkat bu mag ba rekk moo
fa daan dugg benn yoon ci at

mi. Te daawu fa dugg mukk te yóbbaalewul deretu mala, yi muy jagleel Yàlla, ngir bákkaari boppam ak yu mbooloo mi daan def ci seen ñàkka xam.⁸ Ci noonu nag Xel mu Sell mi wone na ne yoon wi fñuy jaar, ba dem ca bérab bu sell baa sell, ubbikoogul woon, fi ak xayma ba jékk baa ngi doon taxaw.⁹ Misaal la ci jamonoy tey; dafay wone ne sarax yi ak saraxi mala yi ñu daan jagleel Yalla, manuñoo dalal xelu jaamukatu Yalla bi.¹⁰ Sarax yooyu ñu ngi jémoon ci lekk ak ci naan ak ci fann yu bare ci mbirum sangu set. Ay sàrt yu jém ci yaram lañu, yu ñu waroona farataal, ba kera jamono ji Yàllay téral kóllère gu bees.

Saraxu Kirist bi gën dindi na bákkaar yi

¹¹ Waaye Kirist ñëw na, doon sarxalkat bu mag, bi joxe xéewal yi teew. Jaar na ca màggalukaay ba gëna màgg te gëna mat, te màggalukaay booba loxol nit defaru ko, maanaam bokkul ci àddina sii.¹² Noonu Kirist dugg na benn yoon ba fàww ca bérab bu sell baa sell. Duggu fa ak deretu sikket yi ak yu yékk yi. Waaye mi ngi duggaale ak deretu boppam te indil na nu noonu njot gu amul àpp.¹³ Deretu sikket yi ak ju yékk yi, ak wëllu, wi ñu lakk te di suy dóom bi ñi taq sobe, ñooy sellal yaram.¹⁴ Su fekkee ne noonu la deme nag, du kon deretu Kirist moo èpp doole? Jox na bakkanam Yàlla, def ko sarax su amul sikk jaarale ko ci dooley Xel miy sax abadan. Kon deretam moo mana sellal sunu xel, mi nu doon yedd ndax jéf yu jém ci dee, ngir nu mana jaamu Yàlla jiy dund.¹⁵ Looloo tax mu nekk Rammukat bi ci wàllu kóllère gu bees ci diggante Yàlla ak nit, ngir

ñi Yàlla woo am cér bu sax ci kaw, te mu digoon leen ko, ndaxte Kirist dee na, ngir jot ñi jàdd yoon ca kóllère gu jékk ga.

¹⁶ Ci li jém ci dénkaane* bu ñu bind, jéme ci miraas, fàww ñu wone firndeg deewu ka ko bind,¹⁷ ndaxte bala dénkaaneb miraas di taxaw, dee am; te taxawul, fi ak ki ko bind a ngi dund.¹⁸ Looloo waral kóllère gu jékk ga, ñu fasoon ko ak deret.¹⁹ Keroog Musaa jàng na ndigali yoon wépp ci kanam bànni Israyil gépp. Gannaaw loolu jël na deretu wëllu, jélaale ndox, ak caru garab gu ñuy wax isob, laxas ci kawaru xar mu xonq. Noonu mu capp ko ca deret ja, daldi ko wis ca téereb yoon wa ak ca mbooloo mépp²⁰ te naan: «Lii mooy deretu kóllère gi leen Yàlla téralal.»²¹ Noonu mu daldi wis it deret ja ca xayma ba ak ca jumtukaay, ya ñu daan jaamoo.²² Ndaxte ci yoonu Musaa, daanaka deret lañuy sellale lépp, te bu deret tuuruwul, mbaalug bákkaar du am.

²³ Yéfi àddina yi misaal yu dëggu yi ci asamaan, war nañu leena sellale noonu. Waaye yéf yu dëggu yooyu ci asamaan, laaj na sarax yu gëna baax, ngir ñu sell.²⁴ Ndaxte Kirist duggul ci bérab bu sell bu nit tabax, muy doon nataal ci bu dëggu bi. Waaye dugg na ca biir asamaan sax, ngir taxawal nu ca kanam Yàlla léegi.²⁵ Sarxalkat bu mag bi dafay dugg at mu jot ca bérab bu sell baa sell ak deret ju dul josam. Waaye Kirist joxewul bakkanam ay yooni yoon.²⁶ Bu demee woon noonu, kon dina sonn ba tåyyi ca njálbeenug àddina ba tey. Waaye nag benn yoon rekk la feeñu ci mujjeelu jamono yi, joxe boppam ni sarax ngir far bákkaar yi.²⁷ Kon ni nit ñi deeye benn

* **9:16** dénkaane: ci aaya bii ak bi ci topp, benn baat mooy tekki «dénkaane» ak «kóllère».

yoon rekk, ba noppi jaar ca àtte ba, ni ko Yàlla dogale,²⁸ noonu it la Kirist joxee boppam benn yoon, ngir gàddu bàkkaaru nit ñu bare, te dina feeñaat, waxuma ci mbiri bàkkaar, waaye ngir indil ñi koy séentu mucc gi.

10

¹ Yoonu Musaa dafa misaal xéewal yi waroona ñéew; takkan-deer la ci yéf yu dèggü yi, waaye du ñoom ci seen bopp. Looloo tax manula yeggale cig mat ñi ñéew ci Yàlla, ndaxte at mu nekk duñu jóg ci jébbal Yàlla sarax yooyu.

² Sarax yi ñuy def, bu ñu manoona sellal ñiy jaamu benn yoon ba fàww, kon dinañu leen báyyi, ndaxte dootuñu am yeraange ci seeni bàkkaar. ³ Waaye dañuy fattaliku bàkkaar yi ci sarax yi ñuy def at mu jot. ⁴ Ndaxte deretu yékk ak ju sikket manula dindi bàkkaar.

⁵ Looloo tax bi tuy wàcc àddina, Kirist nee na:
«Bëggoo saraxu mala walla beenen sarax, waaye aw yaram nga ma defaral.
⁶ Sarax yu ñuy lakk walla sarax yiy dindi bàkkaar, benn neexu la ci.

⁷ Moo tax ma ne: “Damaa wàcc ngir def sa coobare, yaw Yàlla, mu déppoo ak li ñu bind ci sama mbir ci téereb yoon wi.”»

⁸ Wax na bu jékk: «Saraxi mala walla yeneen sarax, sarax yu ñuy lakk walla sarax yiy dindi bàkkaar, bëgguloo leen te benn neexu la ci.» Teewul yoon wi moo leen santaane. ⁹ Noonu mu tegaat ca ne: «Damaa wàcc ngir def sa coobare.» Noonu toxal na jéfin wu jékk wa, ngir wuutal fi weneen wu bees. ¹⁰ Te ci li Kirist def coobarey Yàlla, bi mu joxee yaramam sarax benn yoon ba fàww, moo tax nu sell ci bàkkaar.

¹¹ Bés bu nekk sarxalkat yi dañuy taxaw di liggeeyal Yàlla,

di sax ci def sarax yu manula dindi bàkkaar yi mukk. ¹² Waaye nag sarxalkat bii di Kirist, bi mu sarxee sarax bu am doole ngir dindi bàkkaar yi benn yoon ba fàww, dafa toog ca ndijooru Yàlla, ¹³ di xaar ba kera mu daaneel ko ay noonam ci kanamam. ¹⁴ Noonu ñi ñuy sellal, ci benn sarax rekk la leen yeggali cig mat ba fàww.

¹⁵ Te it Xel mu Sell mi seedeel na nu ko;¹⁶ dafa jékka wax ne:
«Boroom bi nee na:
Kóllére gaa ngii, kóllére gi may fas ak ñoom,
bu bés yooyule weesoo.

Dinaa def samay ndigal ci seen xol,
bind ko ci seen xel.»

¹⁷ Noonu mu tegaat ca ne:
«Dootuma fattaliku seeni bàkkaar
walla seeni tooñi.»

¹⁸ Kon nag fu ñuy baale bàkkaar, aajootul sarax su koy dindi.

Nanu jege Yàlla

¹⁹ Bokk yi, gannaaw nag deretu Yeesu may na nu sañ-sañu dugg ca bérab bu sell baa sell,²⁰ nuy jaar ci rido bi, ci yoon wi mu nu ubbil, di yoon wu bees tey dund, maanaam ndax li mu joxe yaramam sarax te mi ngi dund,²¹ te gannaaw am nanu sarxalkat bu mag, biy yilif waa kér Yàlla,²² kon nanu jege Yàlla ak xol bu laab, ak ngém gu ànd ak kóolute, am xel mu dal ci bépp yeraange, ak yaram wu ñu raxas ci ndox mu sell.²³ Nanu jàpp ci yaakaar, ji nu am, te baña toqi, ndaxte ki nu dig, lu mu wax def ko.²⁴ Nanu seet ni nu mana xiirtalante cig mbëggeel ak ci jéf yu baax.²⁵ Te bunu báyyi sunu ndaje yi, ni ko ñenn ñi di defe, waaye nanuy nàddante ci ngém, di ko feddali, fi ak yéena ngi gis bésu Boroom biy jubsi.

²⁶ Gannaaw ba nu nangoo xam dègg ba noppi, bu nu teyee di def bàkkaar, kon sarax dootul am

ngir bakkhaar yooyu. ²⁷ Déedéet, bu nu defee noonu, dinanu tiit di xaar àtte ba, muy taal bu yànj, biy wara lakk noonu Yàlla yi. ²⁸ Ku weddi ndigali yoonu Musaa wi, te ñaar walla ñetti nit seede ko, dina dee ci lu amul benn yérmande. ²⁹ Ku xeeb Doomu Yàlla ji te fonkadi deretu kóllere, ji ñu ko sellale, te muy toroxal Xelum Yàlla, mi indi yiw, naka la mbugalam wara gëna yéese? ³⁰ Xam nanu ki wax ne: «Man maay àtte, maay fey jéf.» Te newaat na: «Boroom bi dina àtte ay gaayam.» ³¹ Ndaw tiitaange ci ku sàggan, ba tàbbi ci loxoy Yàlla jiy dund!

³² Fàttalikuleen bés yu jékk ya, ba leelu Yàlla tàbbée ci yéen; dékku ngeen xeex bu mag ciy fitna. ³³ Léeg-léeg ñu saaga leen ak di leen sonal ci kanam nit ñi; léeg-léeg it ngeen taxawu ñi ñuy def noonu. ³⁴ Ndaxte bokk ngeen naqar ak ñi ñu téj, te nangu ngeen ak xol bu sedd, ñu foqarñi seen alal, xam ne am ngeen alal ju gën te di sax ba fàww.

³⁵ Kon nag buleen sàggane kólolute gi ngeen am, ndaxte èmb na yool bu mag. ³⁶ Dangeena wara muñ, ba def coobarey Yàlla, sooga jot li mu leen digoon. ³⁷ Ndaxte lii la Mbind mi wax: «Ci kanam tuuti, ki wara ñëw dina ñëw te léegi mu agsi.

³⁸ Ku jub ci sama kanam dina dund ci kaw ngém, waaye bu delloo gannaaw, sama xol du sedd ci moom.» ³⁹ Nun nag bokkunu ci ñiy dellu gannaaw bay réer, waaye nu ngi bokk ci ñi am ngém tey muc.

11

Ngém

¹ Am ngém lii lay tekki: dafa nuy wóor ne li nuy yaakaar dina am, te it li nu dul gis nekk na.

² Maam ya, seen ngém a tax ba Yàlla seedeel leen lu baax.

³ Ngém a tax ba nu xam ne Yàlla sàkk na àddina jaarale ko ci kàddoom, ngir li bét di gis, defarees ko ak lu bét manula gis.

⁴ Ngém moo tax ba Abel jébbal Yàlla sarax su gën saraxu Kayin. Ngëmu Abel moo tax ba Yàlla àtte ko ni ku jub, bi mu ko seedeel ne saraxam baax na. Te ci kaw ngém lay wax ba tey, moom mi dee ba noppi.

⁵ Ngém moo tax ba Enog jaarul ci dee. Yàllaa ko yóbbu ca moom, te kenn gisatu ko, ndaxte Yàllaa ko toxal. Ndaxte Mbind mi seedeel na ko ne laata muy toxu, neex na Yàlla. ⁶ Waaye ku amul ngém doo mana neex Yàlla, ndaxte ku bëgga jegeñ Yàlla war ngaa gëm ne Yàlla am na te dina neexal ñi koy wut.

⁷ Ngém moo tax ba, bi Yàlla yégalee Nöoyin lu jiit ci mbir yi dikkagul, mu ragal ba defar gaal ngir musal njabootam. Ngëmam moo tax mu yey niti àddina, ba noppi jot njubte, li Yàllay joxe ci kaw ngém.

⁸ Ngém moo tax ba Ibraayma déggal Yàlla. Bi ko Yàlla wooyee, mu dem toxu ci menn réew, ma mu waroona jote ca Yàlla. Noonu la gàddaaye dékkam te xamul woon fan la jëm. ⁹ Ngém a tax ba Ibraayma sanc ci réew, mi ko Yàlla digoon, dékk ci ay xayma ni doxandéem, moom ak doomam Isaaxa ak sétam Yanqóoba, fekk sax Yàlla digoon na leen réew mi. ¹⁰ Waaye nag Ibraaymaa ngi doon séentu dékk bi sax, bi Yàlla tabax te sanc ko.

¹¹ Ngém moo tax ba Ibraayma, li muy màggat lépp te Saarata manul woona am doom, Yàlla def ba mu jur doom, ndaxte dafa gëmoon ne Yàlla lu mu dige def ko. ¹² Looloo tax ba, Ibraayma mi màggat lool, aw xeet

jóge ci moom, baree ni biddiwi asamaan, te sakkan ni suufu tefes, ba kenn manu koo xayma.

¹³ Ñoom ñépp dee nañu ci ngém. Jotuñu li ñu leen digoon, waaye tollu nañu fu sore, séen ko, di ko gatandoo xol, te nangu ne ay doxandéem ak i gan lañu woon ci àddina. ¹⁴ Niy waxe noonu nag dañuy wone ne ñoo ngi wut réew mu ñu moomal seen bopp. ¹⁵ Bu ñu nammoon réew mi ñu jóge, kon dinañu am joto dellu fa. ¹⁶ Waaye ñu ngi doon séentu réew mu gën, maanaam mi nekk ci asamaan. Looloo tax Yàlla rusul ñu koy wooye seen Yàlla, ndaxte defaral na leen ab dëkk.

¹⁷ Ngém moo tax Ibraayma na-roona rey Isaaxa ni sarax, bi ko Yàlla nattoo. Moom mi jotoon dige yi, moo demoon bay sarxe jenn doom ji mu am kepp, ¹⁸ fekk sax Yàlla nee woon na ko: «Saw askan ci Isaaxa lay jaar.» ¹⁹ Waaye xelu Ibraayma jáppoon na ne Yàlla am na dooley dekkal néew yi. Te dëgg-dëgg ci misaal dafa mel ni, Isaaxa dafa dee te dekki.

²⁰ Te it ngém moo tax ba Isaaxa barkeel Yanqóoba ak Esawu, di wax ci mbirum yëf yi y ñéew.

²¹ Ngém moo tax ba, bi Yanqóoba nekkee ci sukkuraat, mu barkeel kenn ku nekk ci doom Yuusufa yi. Moo tax it mu màggal Yàlla, jafandu ci yetam.

²² Ngém moo tax ba, bi Yuusufa nekkee ci sukkuraat, mu waxoon ci gàddaay gi bànni Israyil wa-roona gàddaaye Misra, di joxe ndigal jéme ci mbirum néewam.

²³ Ngém moo tax ba, bi Musaa juddoo, ay waajuram nëbb ko lu mat ñetti weer, ndaxte gisoon nañu ne xale bu taaru la woon, te ragaluñu woon ndigalu buur bi. ²⁴ Ngém a tax ba bi Musaa màgggee, muy bañ ñu koy wooye sëtu Firawna*. ²⁵ Bokk coono ak

gaayi Yàlla yi moo ko gënaloon muy bànnexu ab diir ci bàkkaar.

²⁶ Nu toroxal ko ngir Almasi bi, mi ngi mel ci moom ni alal ju ñépp alali Misra yépp, ndaxte yool bi la doon séentu. ²⁷ Ngém moo tax mu jóge Misra te ragalul merum buur bi. Dafa muñ, mel ni nit kuy gis Yàlla, mi kenn manula teg bët. ²⁸ Ngém moo tax mu sos màggalu bésu Mucc ba, di wis deret ci bunt yi, ngir Malaakam bóomkat bi baña laal taawi bànni Israyil.

²⁹ Ngém moo tax ba bànni Is-rayil jaar ci géeju Barax yi, mel ni kuy jaar ci yoonu suuf su wow. Waaye bi ci waa Misra yi doon jéema jaar, ñoom ñu daldi lab.

³⁰ Ngém moo tax miir yi wéeroon dékku Yeriko màbb, gannaaw ba ko bànni Israyil wëree lu mat juróom ñaari fan. ³¹ Ngém moo tax ba Raxab jigéenu moykat bi mucc, keroog ba ñuy bóom ñi déggadiloон Yàlla, ndax li mu teeru woon yëddukat ya teeru bu ànd ak jàmm.

³² Lu ma ci wara tegaat? Ndaxte awma joto wax ci mbirum Sedeyon, Barag, Samson, Yefte, Daawuda, Samiyel ak yonent yi.

³³ Seen ngém a tax ñu not ay buur, di doxal yoon tey jot li Yàlla dige. Ngém moo tax ba tey, ñu téj gémmiñu gaynde yi, ³⁴ fey dooley sawara, rëcc ci jaasi, ñu génn ci néew doole, dugg ci kàttan, doon ay jàmbaar, dàq xarekat, ya jóge bitim réew. ³⁵ Ngém moo tax ba ay jigéen gis ñu dekkal seeni néew, delloo leen ko; ñeneen ñi ñu mitital leen, te bañ ku leen musal, ngir jot ndekkite lu gën.

³⁶ Ñeneen ñi dékku nañu ay xas ak ay yar, ay jéng ak kasó yi. ³⁷ Ñii, sànni nañu leen ay xeer ba ñu dee; ñii, ñu xar leen ñaar; ñii, ñu reye leen jaasi. Ñu ngi doon

* **11:24** Maanaam doomu doom ju jigéen ju Firawna.

wëndeelu, sol ay deri xar ak yu bëy, di ay walaakaana; ñu di leen sonal, di leen fitnaal.³⁸ Nu ngi leen doon def noonu, fekk àddina sax yellowul leen. Nu ngi doon wëreelu ci àll yi ak ci tund yi, dal ci xunti yi ak ci kàmb yi.

³⁹ Nit ñooñu ñépp, seen ngëm a tax ba Yàlla seedeeloон leen lu baax. Moona de, jotuñu li Yàlla dige woon,⁴⁰ ndaxte Yàlla dafa téral lu gën ci nun te bëggü leena yeggale cig mat, fi ak ànduñu ci ak nun.

12

Buleen fonkadi yarub Boroom bi

¹ Kon nag gannaaw mbooloo mu bare moo nu yéew, di nu seedeel seen ngëm, nanu yenniku bépp yen ak bàkkaar bu nuy téqtal ci lu yomb, tey daw xél wi nekk sunu kanam, ànd ci ak muñ.² Nanu ne jàkk Yeesu, moom mi samp ngëm, ba ub làmbi ngëm. Mbég mi mu dégmël moo tax mu dékku dee ca bant ba te faalewul toroxte, ji ko fa fekk, ba noppo toog ca ndijooru jal, ba Yàlla nekk.³ Defleen seen xel ci moom, moom mi muñ noonu ko bàkkaarkat yi bañe woon, ngir bañ seen kàttan jeex, ngeen xaddi.⁴ Yéen demaguleen ba tuur seen deret ci seen bëre ak bàkkaar.⁵ Te fàtte ngeen li leen Yàlla dénk ni baay ak ay doomam naan:

«Sama doom, bul fonkadi yarub Boroom bi
mbaa ngay xàddi, bu lay yedd,⁶ ndaxte ku Boroom bi sopp, yar la,
tey duma bépp doom bu mu nangu.»

⁷ Li ngeen di wara muñ, ab yar la. Yàlla dafay jéf ak yéen ni ay doomam, ndaxte ana doom ju baayam dul yar?⁸ Bu ngeen bokkul woon ci yar, bi ñépp am wàll, kon dungéen ay doomam yoon; ay doom yu daganul ngeen.

⁹ Waaye sax far, sunuy baay ci àddina yaroon nañu nu, te wegoon nanu leen. Baay bi yore ruu yi kon, xanaa warunu koo gëna déggal ngir mana dund?¹⁰ Sunuy baay yar nañu nu diir bu gàtt ci seen coobare. Waaye Yàlla dafa nuy yar ngir sunu njariñ, ngir nu bokk ci sellaayam.¹¹ Li am moo di ne, yar bu nuy dal, du ànd ak bânnex, day naqari, waaye gannaaw ga dafay meññ jub ak jàmm, ci ñi ko jariñoo.

¹² Kon nag mayleen doole loxo yi toqi, ak óom yi bañ,¹³ te fakkal seeni tânk ay yoon yu jub, ngir cér bi làggi bañ cee jekkalikoo waaye mu wére ci.

Buleen tanqamlu Yàlla

¹⁴ Wutleen ak ñépp jàmm te fonk dund gu sell, ndaxte ku sellul doo gis Boroom bi.¹⁵ Moytuleen ba kenn du ñàkk yiwu Yàlla mbaa kenn mel ni reen bu wex buy jebbi, ba di leen lëjal tey gaañ ñu bare ci wextanam.¹⁶ Moytuleen it ba kenn du njaaloo walla muy fonkadi yëfi Yàlla, ni Esawu, mi weccée woon céru taawam ngir ag lekk.¹⁷ Xam ngeen ne ba ñu ca tegee tuuti, gàntu nañu ko, ba mu bëggee jot barke bi. Amul fenn fu mu jaar ba defar njuumteem, te jooy, yi mu doon jooy, manu ci dara.

¹⁸ Ndaxte meluleen ni bânni Israyil ñoom ñi jege woon tund wu ñu mana laal, wu doon tàkk jeppit te ànd ak xiin ak lëndëm ak ngelaw.¹⁹ Jegewuleen liit guy jib ak baat buy wax ay wax yoo xam ne ñi ko doon dégg, ñaan ñu bañ leen cee tegal benn baat,²⁰ ndaxte manuñu woona dékku ndigal lii: «Su mala sax laalee tund wa, nangeen ko sànni ay xeer, ba mu dee.»²¹ Te mbir moomu ñu doon seetaan dafa raglu, ba Musaa naan: «Damaa tiit bay lox.»

22 Waaye yéen jege ngeen tund wi ñuy wax Siyon, di dëkku Yalla jiy dund, muy Yerusalem ba ca asamaan. Jege ngeen it junniy junniy malaaka yu béga bég, ba daje di màggal; ²³ jege mbooloom taawi Yalla, yu ñu bind seen tur ca asamaan. Jege ngeen Yalla, jiy àtte ñépp; jege ruuwi nit ñu jub, ñi àgg cig mat; ²⁴ jege Yeesu, Rammukat bi sàmm kóllére gu bees gi; jege deretam, ji ñu wis. Te deret jooju, li muy yégle moo gëna neex li deretu Abel doon yéene.

25 Moytuleena tanqamlu nag kiy wax ak yéen. Ndegam ñiy tanqamlu ki leen di artu ci àddina, ñoo manula récc ci àtte bi, aste ku dummóoyu kiy wax ci asamaan. ²⁶ Bu jékk baatam yéngaloon na suuf, waaye léegi dafa dige ne: «Beneen yoon laay yéngalaat suuf, yéngal asamaan itam.»

27 Ci li mu wax: «Beneen yoon», dafay xamle ne Yalla dina dindi yi ñu mana yéngal, maanaam li ñu sakk, ngir li ñu manula yéngal sax ba fàww.

28 Kon nag gannaaw dinañu jot nguur gu kenn manula yéngal, nanu ci sant Yalla, di ko jaamu, ni mu ko bégge, boole ci wegeel ak ragal, ²⁹ ndaxte sunu Yalla, sawara la suy lakke.

13

Sarax yi neex Yalla

1 Saxleen ci bëggante ni ay bokk. ² Buleen fàttée teral ñiy ñéw ci yéen, ndaxte ñenn ñi, bi ñu ko defee, teral nañu ay malaaka te xamuñu ko. ³ Fàttalikuleen ñi ñu téj, mel ni su ñu leen boole woon ak ñoom téjaale. Fàttalikuleen ñi ñuy sonal, ni su ngeen bokkoon ak ñoom coono.

⁴ Na ñépp fullaal séy, te lalu séy bi baña taq sobe, ndaxte Yalla

dina àtte ñu yàqu ñi ak njaalookat yi.

⁵ Buleen bégge; deeleen doylu, ndaxte Yalla ci boppam nee na: «Duma la wacc mukk, duma la wor mukk,» ⁶ ba tax nu am kóoluteg wax ne: «Boroom bi moo di sama ndim-bal; duma ragal dara.

Lu ma nit manal?»

⁷ Fàttalikuleen seen njiiit, yi leen yégal kàddug Yalla. Nem-mikuleen li seen dund meññ te roy seen ngém. ⁸ Yeesu Kirist du soppiku mukk; ni mu mel démb ak tey lay mel ba faww.

⁹ Buleen nangu mukk ñu fàbbi leen ak njàngle yu bare yu wuute ak yu jékk ya. Li gën moo di xol yi jéle seen doole ci yiwu Yalla, te bañ koo jéle ci sàrt yi jém ci ñam, yi jariñul dara ñi koy sàmm.

¹⁰ Am nanu sarax boo xam ne ñiy jaamu Yalla ci xaymab màggalukaayu banni Israyil sañuñu koo lekk. ¹¹ Ndaxte sarxalkat bu mag bi dafay yóbbu deretu mala yi ca bérab bu sell baa sell ni sarax ngir dindi bakkhaar yi, waaye yàpp wi dees na ko lakk ca gannaaw dal ba.

¹² Looloo tax Yeesu sonn ca gannaaw dékk ba, ngir sellal mbooloo mi ak deretam. ¹³ Nanu ko fekki nag ca gannaaw dal ba, bokk ak moom toroxte ga.

¹⁴ Amunu fii ci àddina dékk bu sax ba fàww, waaye nu ngi wut dékk biy ñéw.

¹⁵ Kon nag nanu jaare ci Yeesu, tey dékk ci jébbal Yalla sarax bu koy màggal, maanaam sant turam. ¹⁶ Buleen fàttée di def lu baax ak di sédde ci seen alal, ndaxte sarax yu mel noonu ñoo neex Yalla.

¹⁷ Déggal-leen seeni njiiit te topp seen ndigal, ndaxte ñoo leen di sàmm te ñooy layoo seen liggéey. Kon nangeen leen déggal, ngir ñu mana def seen liggéey ak xol bu sedd, bañ cee am

naqar, ndaxte loolu du leen amal njariñ.

¹⁸ Deeleen nu ñaanal. Wóor nanu ne sunu xel dal na, ndaxte danoo bëgga rafet ci lépp lu tuy def. ¹⁹ Maa ngi leen di xiir, ngeen ñaanal nu, ba tuur ci seen ñaq, ngir ma yiwiku, ba délsi ci yéen ci ni mu gëna gaawe.

²⁰ Yàlla miy Boroom jàmm te dekkal sunu Boroom Yeesu, Sàmm bu mag bi, ci darajay deret, ji fas kóllëre gu sax, ²¹ yal na leen matal ci lépp lu baax, ba ngeen mana def coobareem, di jéfe ci nun li neex ci moom, mu jaaraale lépp ci Yeesu Kirist, moom mi yellowo ndam ba fàww. Amiin.

²² Kon nag bokk yi, maa ngi leen di ñaan, ngeen tegoo baatu yedd yooyu, ndaxte dama leena bind ci lu gàtt.

²³ Xamleen ne, Timote sunu mbokk, génn na kasó. Su dikkee léegi, dinaa ànd ak moom, seetsi leen.

²⁴ Nuyul-leen ma seen njiit yépp ak gaayi Yàlla yépp. Waa Itali ñu ngi leen di nuyu.

²⁵ Yal na yiwu Yàlla ànd ak yéen ñépp.

Bataaxal bi Yàlla may SAAG, mu bind ko

¹ Man Saag, jaamu Yàlla ak Boroom bi Yeesu Kirist, maa leen di nuyu, yéen fukki giir ak ñaar, yi tasaaroo ci bir àddina si.

Xel mu mat

² Yéen samay bokk, waxtu wu nattu yi dalee ci seen kaw, ak nu ñu mana mel, defleen ko ni mbég mu réy, ³ xam ne nattub ngém mooy ndeyu muñ. ⁴ Kon na seen muñ dem ba mat, ngir ngeen baña fell fenn, waaye ngeen mat sëkk.

⁵ Ku xelam des ci benn fànn ci yéen nag, na ko ñaan Yàlla, te dina ko ko may, ndaxte Yàlla mooy Aji Yéwén, jiy may ñiépp ci lu àndul ak genn ñàññ. ⁶ Waaye na ko ñaan ci ngém te bañcee werante; ndaxte kiy werante mi ngi mel ni ndoxum géej, mi ngelaw liy lëmbaaje wet gu ne. ⁷ Bu kooku yaakaar dara ci Boroom bi. ⁸ Ku am xel ñaar la, te ñàkk pastéef ci lépp lu mu mana def.

Barele ak néewle

⁹ Naka mbokk mi néew doole, na sant ci teraangaam fa kanam Yàlla; ¹⁰ te boroom alal it sant cig suufeem, ndax ni tóor-tóor di ruuse, noonu lay wéye. ¹¹ Su jant fenkee, ba naaj wi tàng, kon gàncax lax, tóor-tóor ruus, te rafeetaayam naaw. Noonu la boroom alal di nasaxe, moom ak i jéfam.

Nattu yi ak fir yi

¹² Ku dékku nattu, ku barkeel nga, ndax boo ci génnee ak ndam, dees na la jagleel kaalag dund, gi Yàlla dig ñi ko bëgg.

¹³ Bu la fir galanee, bul ne: «Yàllaa ko dogal,» ndaxte Yàlla jegewul ak mbon fenn te du fir kenn. ¹⁴ Waaye ku sa bakkan

nax, ba man la, looloo lay dugal ci fiir. ¹⁵ Kon bu bëgg-bëgg èmbee, bákkaar lay wasin, te bu bákkaar màggee, jur dee.

¹⁶ Yéen sama bokk yi ma bëgg, buleen juum ci lii: ¹⁷ gépp may gu baax ak gépp jagle gu mat, ci Yàlla la jóge, di Baay bi sàkk leeri asamaan, fekk moom du soppiku, mbaa muy leer ak di lëndém. ¹⁸ Ci coobareem la nu sole kàddug dëgg gi, ba nu judduaat, di tànneefu lépp lu mu bind.

Jëfeleen kàddug Yàlla

¹⁹ Yéen sama bokk yi ma bëgg, nangeen xam lii: ku nekk war ngaa farlu ci déglu, di yéexa wax tey yéexa mer. ²⁰ Ndaxte meru nit du jur njub gi neex Yàlla. ²¹ Moo tax nanguleen ci woyof kàddu, gi leen Yàlla sol te man leena musical, di déddu bëpp sobe ak coxor gi daj àddina.

²² Buleen yem ci déglu kàddu gi rekk, di nax seen bopp; waaye jëfeleen ko. ²³ Ndaxte ku déglu kàddu gi te bañ koo jëfe, moom ak kuy seetu ñoo yem: ²⁴ day gis xar kanamam, te su nee wérén, daldi fàtte meloom. ²⁵ Waaye kuy gëstu yoonu Yàlla, wi mat tey goreel —waxuma ki dëgg, ba noppo fàtte, waaye kiy jëfe ndigal —kooku barkeel na ci kaw jëfam.

²⁶ Ku yaakaar ne am na diine, waaye moomul làmmiñam, xanaa di nax boppam rekk, diineem jooju du diiney dara. ²⁷ Ku diineem sell te amul benn gakk fa kanam Yàlla mooy kii: ki nemmiku jirim yi ak jigéen, ñi seen jëkkér faatu, ci seeni tiis, tey waggar sobey àddina.

2

Buleen génale

¹ Yéen samay bokk, bu benn génale laal seen ngém ci sunu Boroom Yeesu Kirist, mi soloo

ndam. ² Ndaxte su ñaari nit duggee ci seen mbooloo, kii takk jaaroy wurus te sol yére yu taaru, ka ca des ñakk te limboo ay sagar, ³ ngeen teral boroom daraja ji ne ko: «Àggal ci jataay bu yiw bi,» ba noppi ngeen ne aji néew doole ji: «Taxawal fale, mbaa nga toog fi ci samay tànk,» ⁴ kon gënale ngeen ci seen biir, ba àtte ci col, bàyyi xol.

⁵ Déguleen yéen sama bokk yi ma bëgg, ndax Yàlla tånnul ñi néewle ci àddina, ngir ñu barele ci ngém, tey am i cér ci nguur, gi Yàlla dig ñi ko bëgg? ⁶ Fekk dangeen leen di toroxal! Xanaa du boroom alal yi ñoo leen di not te di leen yóbbu fa kanam àttekat yi? ⁷ Ndax duñu tilimal tur wu ttedd, wi ngeen di wuyoo?

⁸ Su ngeen sàmmee yoonu Buur Yàlla, ni ko Mbind mi térale naan: «Nanga bëgg sa moroom, ni nga bëgge sa bopp,» kon def ngeen lu baax. ⁹ Waaye su ngeen gënalee, bákkaar ngeen, te yoonu Yàlla dina leen dab ni ñu moy. ¹⁰ Ndaxte ku sàmm yoon wépp, waaye xëtt ci lenn ndigal rekk, jàdd nga yoon wépp. ¹¹ Ndaxte Yàlla mi ne: «Bul njaaloo», teg na ca ne: «Bul bóome.» Ku njaloowul nag, waaye nga bóome, jàdd nga yoon wépp. ¹² Gannaaw dingeen nara jaar ci àtteb yoon, wiy goreel, na loolu lal seen wax ak seen jëf. ¹³ Ndaxte ku yérëmul, yoon du la yérëm. Te yérmande mooy not àtte.

Ku gëm dina ko feeñal ciy jëfam

¹⁴ Te lii itam samay bokk: ku ne gëm nga, te jëfewoo ko, loolu lu muy jarifi? Ndax googu ngém man na laa musal? ¹⁵ Su amee mbooloo ci seen biir, mu rafle te amul dund, muy góor walla jiggéen, ¹⁶ te kenn ci yéen ne ko: «Demal ak jàmm, nga solu te lekk,» te fekk fajuleen aajoom,

loolu lu muy jariñ? ¹⁷ Noonu ngém gu àndul ak jëf, amul benn njariñ.

¹⁸ Waaye xanaa dina am ku ne: «Yaw am nga ngém, man am naa ay jëf.» Yaw nag won ma sa ngém gu àndul ak jëf; man, ma feeñal la sama ngém ci samay jëf. ¹⁹ Gëm nga ne Yàlla kenn la; loolu lu baax la, waaye xamal ne, jinne yi it gém nañu loolu, ba dañoo tiit bay lox.

²⁰ Yaw mi gàtt xel, kaay ma won la ne ngém gu àndul ak jëf, amul njariñ. ²¹ Sunu maam Ibraayma, ndax du ci kaw jëf la ko Yàlla àttee ni ku jub, ci li mu joxe doomam Isaaxa ni sarax? ²² Kon gis nga ne ngém dafa lèngoo ak ay jëfam, te ngémam mat ci kaw jëf jooju. ²³ Noonu li ñu wax ci Mbind mi am na, bi mu naan: «Ibraayma gém na Yàlla, te Yàlla jàppe ngémam ni njub,» ba ñu ko wooye xaritu Yàlla. ²⁴ Kon nag gis nga ne Yàlla ci jëf lay àtte nit ni ku jub, waaye du ci kaw ngém kese.

²⁵ Naka Raxab jigéenu moykat bi itam, ndax du ci noonu la ko Yàlla àttee ni ku jub, ci li mu teeru ndawi Yawut yi, te jaarale leen ca poot ba? ²⁶ Kon nag ni jëmm ju amul ruu nekke ndee, noonu la ngém gu àndul ak jëf nasaxe.

3

Moom sa làmmiñ

¹ Samay bokk, bu ñépp di sababloo nekk jànglekatu mbooloo mi, xam ne nun jànglekat yi, àtte bi nuy jaar mooy gëna diis. ² Ndaxte nun ñépp sikk nanu ci fann yu bare. Ki sikkul ci kàddoom, ku mat nga te mana not sa yaram wépp.

³ Noonu ku laab fas, ngir mu déggal la, not nga jëmmam jépp.

⁴ Gaal yi it yu réy lañu, te ngelaw lu am doole di leen jañax, waaye dawalkat bi, weñ gu tuuti la leen di jëme fu ko neex. ⁵ Ci noonu

làmmiñ, cér su tuuti la, waaye day bàkkoo jéf yu réy.

Seetleen ni ferñent tuutee te mana lakk àll bu yaatu.⁶ Noonu it làmmiñ sawara la, di bon-bonu àddina ci biir cér yi, tey musibaal jëmm jepp. Jum la, bu Seytaane taal, muy lakk àddina.

⁷ Nit man na not xeeti rab yépp: rabi àll yi, picc yi, yiy raam ak yi ci géej gi—not na lépp.⁸ Waaye làmmiñ kenn manu koo not; musiba la mu dul dal mukk, fees dell ak dañar juy rey.

⁹ Làmmiñ lanuy sante Boroom bi, di sunu Baay, ba noppí móoloo ko nit, ñi Yàlla sàkk ci meloom.¹⁰ Gémmiñ gi sante mooy móoloo. Yéen samay bokk, loolu warula am.¹¹ Ndax ndox mu lewet ak mu wex dinañu ballandoo ci genn mbënn?¹² Samay bokk, ndax mas ngeena gis garabu figg gu meññ oliw, walla garabu reseñ gu meññ ay figg? Mukk! Mbënnu xorom manta nàcc mukk ndox mu neex.

¹³ Ana ku neex xel ci yéen, ana kuy boroom xam-xam? Na ko wone ciy jéfam ak dundam gu sell, te feeñal xelam ci jikkoom ju lewet.¹⁴ Waaye ku am ci sa xol farlu gu laloo wextan ak wut aw tur, bul bàkku, di weddi dëgg.¹⁵ Xel moomu jógewul ci kaw; jéfu àddina la, di jikkoy niti kese, te jóge ci Seytaane.¹⁶ Ndaxte fu wextan ak wut aw tur dugg, indi fa xéccoo ak bépp ñaawteef.

¹⁷ Waaye xel mi jóge ci kaw daa sell, ba noppí ànd ak jàmm te lewet, nooy, fees dell ak yérmande ak jéf yu rafet; àndul ak genn parlàqu, amul genn naaféq.¹⁸ Te nitu jàmm dina bey toolu jàmm, góob njub.

4

Wàkkirluleen ci Yàlla

¹ Xeex yi ak xuloo yi ci seen biir nag, lu leen waral? Xanaa du ci seeni bëgg-bëgg, yiy xeex ci seeni

cér?² Dangeen di mébét waaye dungeen am; dangeen di bóome, boole ci kiñaan, waaye li ngeen di yóotu, dungeen ko jot; dangeen di xuloo ak a xeex waaye dungeen am dara, ndaxte ñaanuleen Yàlla.³ Bu ngeen ñaanee sax, dungeen jot dara, ndax yéena ngi ñaan ci naaféq, ngir gëna topp seen nafsu.

⁴ Yéen ñi fecci seen kóllére ak Yàlla, xanaa xamuleen ne mbëggelu àddina, mbañeel la fa Yàlla? Ku bëgga xaritoo ak àddina nag, noonoo nga ak Yàlla.

⁵ Xanaa yaakaar ngeen ne Mbind mi day wax cig neen, ci li mu ne: «Yàlla am na mbëggel gu fir ci Xel mi mu def ci nun.»⁶ Waaye yiwu Yàllaa ko épp. Moom la Mbind mi wax ne:
«Yàlla dàq na ñi réy,
waaye yiwal na ñi woyof.»

⁷ Kon nag wàkkirluleen ci Yàlla, waaye dàqleen Seytaane, te dina daw, ba sore leen.⁸ Jegeleen Yalla, mu jege leen. Yéen bàkkaarkat yi, sellal-leen seeni loxo; yéen ñi am xel ñaar, laaballeen seeni xol.⁹ Toroxluleen te naqarlu, bay jooy; defleen seeni ree aw naqar, te seen mbég nekk tiis.¹⁰ Suufeel-leen seen bopp fa kanam Boroom bi, kon dina leen yékkati.

Buleen sikkal seeni moroom

¹¹ Yéen bokk yi, buleen ñàññante. Ku ñàññ sa moroom mbaa nga ñaaw njort, ba àtte ko, diinjat nga yoonu Yàlla te àtte ko. Ku àtte yoon wi nag sàmmoo ko, waaye dangal koo àtte.¹² Kenn rekk mooy téral yoon, kooku rekk mooy àtte; moo mana musle, moo mana alage. Te sax yaw miy àtte sa bokk yaay kan?

Buleen damu

¹³ Léegi nag dégluleen, yéen fiyy wax ne: «Tey walla èllég dinanu dem ca dëkk sàngam, def fa at, di fa sàkku xaalis ci jula.»

¹⁴ Ndax dangeena xam seen ëllég? Luy seen dund? Xanaa cóola doñj luy naaw ci diir bu gátt, daldi naaxsaay. ¹⁵ Lii kay ngeen wa-roona wax: «Bu soobee Boroom bi, dinanu dund, tey def nàngam ak nàngam.» ¹⁶ Waaye fi mu ne, naagu ngeen bay damu, te damoo noonu baaxul. ¹⁷ Kon nag ku xam def lu baax te defoo ko, bákkaar nga.

5

Boroom alal, yi y not néew-jidoole

¹ Dégluleen yéen boroom alal yi, jooyleen te naqarlu ndax mbugal, gi leen di xaar. ² Seen alal seey na, seen yére yi maxe na, ³ seen wurus ak seen xaalis xo-maag na. Xomaag jooju seede lay doon, su leen di daanlu, ba lakk leen ni sawara. Dajale ngeen alal ju ne gànñ, te fekk yéena ngi ci mujug jamono. ⁴ Dégluleen! Jooyi xaalis bi ngeen sàcce ci gubkat, yi leen doon liggeeyal, ak yuuxi góobkat yi, dugg nañu ci noppi Boroom gàngoori xare yi. ⁵ Ci barele ak bânnex ngeen dunde ci kaw suuf, di yafal seen bopp, fekk bésu rendi baa ngii. ⁶ Daan ngeen ku jub, ba rey ko sax, te bañul.

Muñleen ci biir tiis

⁷ Yéen samay bokk, muñleen, ba Boroom bi délsi ci ndamam. Seetleen ci beykat bi, ni muy xaare njariñ ci meññeefu suuf, tey muñ, céébo ba bët wàcc. ⁸ Yéen itam nag muñleen te dégëral seen xol, xam ne ñiewug Boroom bi ci ndamam jege na. ⁹ Buleen jàmbatante, samay bokk, ngir ragal Yàlla àtte leen. Áttekat baa ngi ci bunt bi sax!

¹⁰ Bokk yi, defleent yonent, yi wax ci turu Boroom bi, seeni royukaay ci muñ tiis ak ci góor-góorlu. ¹¹ Xam ngeen ne ñiy góor-góorlu, ñu barkeel lañu. Dégg

ngeen muñ ga Ayóoba amoon, te gis muj gu rafet, ga ko Boroom bi jagleel, ndax Boroom bi kuy ñeewante la te bare yérmande.

¹² Te li fi raw samay bokk, buleen waat mukk, bu muy ci asamaan mbaa ci suuf mbaa ci leeneen lu mu mana doon. Nangeen yem ci: «waaw» ak «déedéet», ngir bañ cee layoo fa kanam Yàlla.

Dooley ñaan gu ànd ak ngém

¹³ Su amee ci yéen ku nekk ci tiis, na ñaan ci Yàlla. Ku nekk ci mbég, na sant Yàlla ciy woy.

¹⁴ Su amee ci yéen ku wopp, na woo njiiti mbooloo mi, ñu ñaanal ko te diw boppam ci turu Boroom bi. ¹⁵ Ñaan gu ànd ak ngém dina musal ki wopp, ba Boroom bi yékkati ko. Su ko fekkoon ak i bákkaar sax, Yàlla dina ko baal. ¹⁶ Kon nag waxantleen seeni bákkaar tey ñaanalante, ngir ngeen wér. Ñaanu aji jub gu dëgg, dooleem amul kem.

¹⁷ Naka noonu Ilyas nit la woon ku bindoo ni nun, waaye bi mu saxee ci ñaan Yàlla, ngir mu baña taw, ndox laalul suuf diirub ñetti at ak genn-wàll. ¹⁸ Gannaaw ga mu dellu ñaan, asamaan daldi taw, te suuf si saxal meññeef.

¹⁹ Samay bokk, su amee ci yéen ku réere dëgg, te am ku ko gindi, ²⁰ na xam lii: ku gindi bákkaarkat ci réeram, musal nga nit ci dee te faral ko bákkaar yu bare.

Bataaxal bu jëkk bi Yàlla may PIYEER, mu bind ko

¹ Man Piyeer, ndawul Yeesu Kirist, maa leen di bind, yéen doxandéem yi tasaaroo* ci diiwaani Pont, Galasi, Kapados, Asi ak Bitini. Yàlla Baay bi tånn na leen, ² ci li mu leen xam bu jiit, te sédde leen boppam ci jëfu Xel mu Sell mi, ngir ngeen déggal ko, te seen xol laab ndax deretu Yeesu Kirist. Na leen Yàlla dollil yiw ak jàmm.

Yaakaar ju sax

³ Cant ñeel na Yàlla, Baayu sunu Boroom Yeesu Kirist! Moo nu judduwaatal ci yérmandeem ju bare, ba may nu yaakaar ju sax ndax ndekkitel Yeesu Kirist. ⁴ Sédd na leen cér bu dul yàqu, du gakk te du seey mukk, dencal leen ko ci asamaan, ⁵ yéen ñi muy aar ci dooleem, sukkandikoo ci ngém, di leen nége mucc, gi mu nara feeñal bés bu mujj ba.

⁶ Yéena ngi bég bu baax ci biir yaakaar jooju, doonte sax, su waree am, yéena ngi dékku tiis ab diir, ci seen jàankoonte ak nattu yu wuute. ⁷ Xam ne nattu yooyu dinañu sellal seen ngém, ni sawara di setale wurus, fekk wurus luy wéy la, te ngém a ko gën fuuf. Noonu seen ngém dina yelloo cant, ndam ak màgg, bés bu Yeesu Kirist feeñee. ⁸ Masuleen koo gis waaye bëgg ngeen ko, gisuleen ko waaye gém ngeen ko te am mbég mu xel dajul, mu fees dell ak ndam, ⁹ di jot muj gi ngém séentu, maanaam muccu xol.

¹⁰ Naka mucc googu nag, yonent yi xamle yiw, wi ngeen naroona

joti, seet nañu ko te gëstu ko. ¹¹ Bi Xelum Kirist, mi nekkoon ci ñoom, seedee lu jiitoo coonoy Kirist ak ndam la cay topp, jéem nañoo takk, kañ ak nan lay ame. ¹² Waaye Yàlla xamal na leen ne moomuñu woon kàddu googu ñu wax, waaye yéena ko moom. Te mooy kàddu gi ngeen dégg ci gémmiñu ñi leen doon jottali xibaaru jàmm bi, ci dooley Xel mu Sell, mi Yàlla yónnee asamaan; malaaka yi sax bëgg nañoo gëstu yéf yii.

Sell

¹³ Kon fagaruleen ci seeni xalaat te maandu, di wékk seen yaakaar jépp ci yiw, wi leen Yàlla di jagleel bés bu Yeesu Kirist di feeñ. ¹⁴ Gannaaw gaayi Yàlla yu koy déggal ngeen, buleen toppati bëgg-bëgg, yi ngeen topsoon, bi ngeen xamagul Yàlla. ¹⁵ Waaye na seen dund gépp sell, ni Yàlla mi leen woo selle. ¹⁶ Ndaxte Mbind mi nee na: «Sell-leen, ndaxte ku sell laa.»

¹⁷ Gannaaw nag Yàlla, mi ngeen di wooye Baay, mooy àtte jëfi ñépp te du gënale kenn, saxleen ci ragal ko diirub seen ngan ci àddina. ¹⁸ Xam ngeen ne, Yàlla jot na leen ci seen dund gu tekkiwul dara, gi maam ya nekkoon; te joutuleen ak yu deme ni xaalis mbaa wurus yuy wéy, ¹⁹ waaye ci deretu Kirist ju tedd ji, mel ni gâtub sarax bu sikkul te wàññikuwul. ²⁰ Yàlla xamoon na ko, ba àddina sosoogul, waaye léegi ci mujug jamono feeñal na ko ndax yéen ²¹ ñi jaar ci moom gém Yàlla. Te Yàlla dekkal na ko, sol ko ndam, ngir ngeen wékk seen ngém ak seen yaakaar ci Yàlla.

²² Kon nag gannaaw déggal ngeen dëgg gi, ba sellal seeni xol te am mbëggeel gu dëgggu, bëgganteleen mbëggeel gu tar

* **1:1** Dafa mel ni, ñi gém Kirist ci bànni Israyil la wax, te ñu dëkk ci diiwaan yooyu.

ak seen xol bépp. ²³ Ndaxte du ci jiwu wuy yàqu ngeen juduwaate, waaye ci jiwu wu sax, maanaam kàddug Yàlla giy dund tey sax. ²⁴ Ndaxte:

«Nit ñax la,
ndamam di tóor-tóor kese;
ñax day wow, tóor-tóor ruus,
waaye kàddug Boroom bi day sax
ba fàww.»

²⁵ Te kàddu googu mooy xibaaru jàmm, bi ñu leen doon yégal.

2

¹ Kon nag dëdduleen gépp coxor, gépp njublañ, naaféq, kiñaan ak jëw. ²⁻³ Gannaaw ay liir ngeen yuy doora juddu te mos ci mbaaxug Boroom bi, nàmpleen ci meew mu sell, miy dundal seen xol, ba màgg ci biir mucu Yàlla.

Mbooloom Yàlla dafa mel ni tabax, Kirist mooy fondamaa ba

⁴ Kon nag ñewleen ci moom; nit ñi bañ nañu ko, waaye Yàlla fal na ko te teral ko. Mi ngi mel ni doju tabax, waaye doj wuy dund la, ⁵ te yéena ngi mel niy doj yuy dund yu Yàllay defare dëkkukaayam. Noonu ay sarxalkat yu sell ngeen, ngir jébbal ko ay sarax yu ngeen tibbe ci seen xol te neex ko ndax Yeesu Kirist. ⁶ Looloo tax bind nañu:

«Maa ngi samp fi ci Siyon doju koñ. Doj wu tedd la, wu ma tann;

ku gëm ci moom, sa yaakaar du tas mukk.»

⁷ Kon nag yéen ñi gëm am ngeen cér ci teraangaam. Waaye naka ñi gëmul:

«Doj wa tabaxkat ya sànni, mujj na di doju koñ.»

⁸ Te it:

«Doj la wuy fél nit,
di xeer wu koy faktal.»

Dañu cee faktalu, ndaxte gëmuñu kàddug Yàlla, te loolu la Yàlla dogal ci ñoom.

⁹ Waaye yéen xeet wu Yàlla tann ngeen, di askanu sarxalkati Buur Yàlla, askan wu sell ngeen, di mbooloom Yàlla, ngir ngeen yégle ngéneelam, moom mi leen woo, ba génne leen lëndém gi, tåbbal leen ci leeram gu yéeme gi. ¹⁰ Démb nekkuleen woon ci dara, waaye tey mbooloom Yàlla ngeen; booba jotuleen woon yérmandeem, waaye léegi jot ngeen ko.

¹¹ Samay xarit, yéen ñiy ay gan ak i doxandéem ci àddina si, maa ngi leen di dénk lii: dëdduleen bænneexi bakkan yi y xex ak xol.

¹² Na seen dundin rafet ci biir xeeti àddina, kon doonte ñu di leen sosal ay ñaawteef, dinañu gis seeni jëf yu rafet bay màggal Yàlla, bés bu leen feeñoo.

Déggal-leen njüt yi

¹³ Na seen nangub Boroom bi tax, ngeen déggal képp kuy kilifa, muy buur ba gëna kawe, ¹⁴ mbaa jawriñ yu mu yebal, ngir ñu yar ñiy def lu bon, te teral ñiy def lu baax. ¹⁵ Ndaxte noonu la coobarey Yàlla tëdde, maanaam ngeen sax ci def lu baax, ba wedamloo jayil yi xamul dara.

¹⁶ Li leen Yàlla goreel nag, bu mu tax ngeen mbubboo ko, bay def lu bon, waaye ngeen gëna feddali seen jaamu Yàlla. ¹⁷ Teral-leen ñépp, bëgg kureelu bokk yi, ngeen ragal Yàlla te teral buur bi.

Kirist sunu royukaay ci dékku coono

¹⁸ Yéen jaam yi, déggal-leen seeni sang ak wegeel gu mat sëkk, waxuma ñi baax te lewet rekk, waaye sax ñu wex ñi. ¹⁹ Ndaxte su ngeen dékkoo tiis, di sonn ci lu dul yoon ndax seen ànd ak Yàlla, loolu lu rafet la. ²⁰ Su ngeen tooñee te muñ i pes, luy pey gi? Waaye su ñu leen fitnaalee ci def lu baax te ngeen muñ ko, jëf ju rafet la fa kanam Yàlla. ²¹ Ndaxte

ci loolu la leen Yàlla woo, ndaxte
Kirist itam sonn na ngir yéen,
teg fi seen kanam royuakaay, ngir
ngeen jaar ciy tåñkam.

²² «Masula def bàkkaar,
te jenn waxu njublañ masula génn
ci gémmiñam.»

²³ Saaga nañu ko te feyuwul, fitnaal nañu ko te tèkkuwul, waaye mu dénk boppam ki yor àtte bu dëgg bi. ²⁴ Gàddu na moom ci boppam sunuy bákkaar ca bant, ba ñu ko daajoon, ngir nu tåggook bákkaar, sóobu ci dund gu jub; ndax ay gaañu-gaañoom may na nu ag wér. ²⁵ Ndaxte yéena ngi réeroon niy xar, waaye léegi délsi ngeen ci sàmm, biy aar seeni xol.

3

Jigéen ak jékkéräm

¹⁻² Yéen itam jigéen ñi, na ku nekk nangul sa jékkér. Noonu su amee góor gu gémul kàddug Yàlla, te gis soxnaam di dund dund gu sell, boole ci weg ko, loolu dina ko gindi ci lu àndul ak wax.

³ Bu seen taar aju ci col, maanaam ay létt, wurus mbaa yére yu rafet, ⁴ waaye nay taar bu sax bu nekk ci biir, di xol bu nooy te dal, ndax loolu lu takku la fa Yàlla. ⁵ Ndaxte jigéeni démb yu sell, ya gëemoon Yàlla, loolu moo doon seen taar; nanguloon nañu seen jékkér, ⁶ ni Saarata déggale woon Ibraayma, ba daan ko wooye «Sang bi». Yéen nag, su ngeen dee def lu baax te bañ cee boole genn njàqare, kon mel na ni Saarataa leen jaboote.

⁷ Te yéen itam góor ñi, na ku nekk ci yéen am xel, ci ni ngay ànde ak sa soxna, xam ne àndandoo ju la gëna néew doole la. Joxleen ko teraanga ju mat, ndax yéena yem cér ci yiwu Yàlla, wi nu ubbil buntu dund gu dul jeex. Noonu dara du mana yàq seeni ñaan.

Ku ñu fitnaal ndax njub

⁸ Kon nag bokkleen xalaat, bokkleen i tiis, bëgganteleen, yérémante te woyof. ⁹ Ku la def lu bon mbaa mu saaga la, bul feyu, waaye ñaanal ko lu baax; ndaxte ci loolu la leen Yàlla woo, ngir barkeel leen. ¹⁰ Ndaxte: «Ku bëgga am dund gu naat te fekke bés yu rafet, na jåpp làmmiñam ci lu bon, sàmm gémmiñam ci fen.

¹¹ Na dëddu lu bon, tey def lu baax, na xénte jàmm te sax ci.

¹² Ndax Boroom baa ngi xool ñi jub bëti yérmande, di dékk noppam seeni ñaan, waaye day dàq ñiy def lu bon.»

¹³ Te it kan moo leen di sonal, su ngeen góor-góorloo ci def lu baax? ¹⁴ Doonte ñu di leen fitnaal sax ci def lu jub, ñu barkeel ngeen. Buleen tiit nag ndax seeni xébal, mbaa ngeen di ci am njàqare. ¹⁵ Waaye màggal-leen Kirist Boroom bi ci seeni xol, te jekk ngir tontu ku lay laaj ci seen yaakaar ji ngeen am; ¹⁶ waaye na tont li lewet te ànd ak wegeel. Àndleen ak xel mu dal; noonu ñi leen di sikkal ndax seen dund gu rafet ci gém Kirist, dinañu rus ci seeni sos.

¹⁷ Ñu fitnaal la ndax jéf ju baax, su dee mooy coobarey Yàlla, moo gën ñu fitnaal la ndax jéf ju bon.

¹⁸ Ndaxte Kirist ci boppam dee na benn yoon ba fàww, ngir dindi bákkaar yi, moom mi jub ngir ñi jubadi, ngir yóbbu leen fa Yàlla; dee na ci jémm, waaye dundaat na ci xel. ¹⁹ Ci biir xel moomu la yégleji ndamam ca ruu ya Yàlla tèj kasò; ²⁰ maanaam ñia weddi woon ca jamonoy Nóoyin, fekk Yàlla muñaloon na leen diir bu yàgg, dajeek Nóoyin doon yett gaal ga. Ñu néew, maanaam limub juróom ñett, dugg nañu ca gaal ga, jaar ca ndox ma, ba mucc. ²¹ Loolu misaal la tey, ci li ñu nuy

sóob ci ndox, te nu mucc; waxuma laabal sobe si taq ci yaram, waaye wuyu Yàlla ak xel mu dal. Li nu may mucc googu, mooy ndekkitel Yeesu Kirist,²² mi yéeg asamaan, toog fa ndijooru Yàlla, mu tiim malaaka yi ak boroom sañ-sañ yi ak boroom doole yépp.

4

Nekkal-leen Yàlla

¹ Gannaaw Kirist nag sonn na ci yaramam, gànnaayooseen xelam moomu, ndaxte ku sonn ci yaramam, tággo na ak bákkaar. ² Noonu diir bi ko dese ci kaw suuf, dëddu na bânnexi bakkan, jublu ci coobarey Yàlla. ³ Ndaxte àndoona ngeen démb ci xalaati ñi xamul Yàlla, di dund ciy ñaaawteef ak topp seen bakkan, di mändi ak a xawaare, di xér ci biiñ ak a jaamu ay xérém yu araam, waaye na fi yem nag. ⁴ Ni yééjéfe noonu waaru nañu, ba di leen sosal, ci li ngeen àndul ak ñoom, sóobu ci seeni moy yu dul jeex,⁵ waaye dinañu masa teew fa kanam ki nara àtte niy dund ak ñi dee. ⁶ Looloo waral it ñi dee sax, ñu jottali leen xibaaru jàmm bi, ngir ñu dunde Yàlla ci seen xel, doonte sax nit ñaa ngi leen daan fitnaal ci àddina.

⁷ Te itam muju lépp jegesi na; nangeen maandu te foog, ba mana ñaan ci Yàlla. ⁸ Li gëna am solo mooy, ngeen bëggante mbëggeel gu tar, ndax mbëggeel day suul bákkaar yu bare. ⁹ Ganalansteen ci lu àndul ak njàmbat. ¹⁰ Te lu la Yàlla jagleel kenn ku nekk ci yéen, nanga ko bokk ak ñépp ni jawriñ ju jub, ci séddale yiwu Yàlla wu yaatu. ¹¹ Kuy jottali kàddug Yàlla, na mel ni Yàllaay wax. Kuy jëf it, na jéfe dooley Yàlla, ngir turu Yàlla màgg ci lépp jaar ci Yeesu Kirist, mi yellowo ndam ak kàttan ba fàww. Amiin.

Niy tegoo fitna ngir turu Kirist

¹² Yéen samay xarit, ci mbirum nattu bu tàngne ni daay, bi dal ci seen kaw, bumu leen jaaxal, ba ngeen teg ko ni lu xel dajul. ¹³ Waaye béggleen ci cér, boobu ngeen am ci coonoy Kirist, ngir bés bu ndamam di feeñ, ngeen bég ak mbég mu épp xel. ¹⁴ Su ñu leen jànnée sax ci turu Kirist, xamleen ne ñu barkeel ngeen, ndax Xelum Yàllaa ngi ci yéen, di firndeel seen ndamu èllèg. ¹⁵ Buñu sonal kenn ci yéen ci li mu rey nit walla mu sàcc, mbaa def lu bon, walla dugg ci lu yoonam nekkul. ¹⁶ Waaye ku ñu sonal ndax waayu Kirist nga, bu ci rus, waaye nga màggal Yàlla ci tur woowu. ¹⁷ Ndaxte àpp bi jot na, àtte baa ngi tâmbalee ci nun waa kér Yàlla. Su tâmbalee ci nun nag, luy muju ñi weddi xibaaru Yàlla? ¹⁸ Te:

«Su muccu ki jub jafee,
luy doon muju ki weddi te dëng?»

¹⁹ Kon nag ñi tegoo fitna ci coobarey Yàlla, nañu sax ci def lu baax, dénk seen bopp Yàlla, miy Bindkat biy sàmm kòllére.

5

Niy sàmm mbooloom Yàlla

¹ Kon yéen njit yi, maa ngi leen di dénk, man miy njit ni yéen, man mi seede coonoy Kirist te am cér ci ndam li nara feeñ. ² Lii laa leen di ñaan: sàmmleen géttug Yàlla, gi mu leen dénk, di ko wottu, waxuma ci sañul-bañ, waaye di surgay Yàlla ci xol bu tälli; ngeen def ko ak xol bu laab te bañ cee séentu alal. ³ Buleen not ñi leen Yàlla dénk, waaye ngeen nekk ay royukaay fi kanam jur gi. ⁴ Noonu waxtu wu Boroom gétt gi feeñee, dina leen jagleel kaalag ndam guy sax ba fàww.

⁵ Noonu itam yéen ndaw ñi, nangeen déggal mag ñi. Te yéen

ñépp, solooleen woyof ci seen
biir, ndaxte:
«Yàlla day dàq ñi réy,
di yiwal ñi woyof.»

⁶ Suufeel-leen seen bopp kon ci
ron loxob Yàlla bu am kàttan,
ngir mu yékkati leen ci jamono ju
ko soob. ⁷ Te ngeen yenniku ci
kawam seen njàqare jépp, ndax
ku leen ñeewante la.

⁸ Maanduleen te foog, ndax seen
noon Seytaane mu ngi wér, ni
gaynde guy yëmmu, di rëbb ku
mu yàpp. ⁹ Jàankoonteleen ak
moom ci biir ngém gu takku,
xam ne kureelu bokk yi ci àddina
yépp, ñu ngi daj ay fitna ni yéen.
¹⁰ Te Yàlla mi jagoo yiw wépp te
woo leen ci darajay Kirist, ngir
ngeen bokk ci ndamam li sax, gan-
naaw bi ngeen yendoo bëccëgu
tiis, dina leen yeesalaat, di leen
dëgëral ak a dooleel, ba ngeen
sampu. ¹¹ Yal na Yàlla yelloo
màgg ba fàww. Amiin.

Tàggoo

¹² Bind naa leen ci lu gàtt ci
ndimbalu Silwan, mi ma jàpp ni
sama mbokk mu takku. Dénk naa
leen, di leen seedeel ne lii mooy
yiwu Yàlla dëgg; kon nag saxleen
ci.

¹³ Mbooloo mi nekk ci dëkk bi
ñuy wax Babilon te Yàlla tånn
ko ni yéen, moo di leen nuyu,
ñoom ak Mårk sama doomu diine.

¹⁴ Nuyoonteleen ak saafoonte yu
sell. Yal na jàmm ñeel képp ku
gém Kirist.

Naareelu bataaxal bi Yàlla may PIYEER, mu bind ko

¹ Man Simoŋ Piyeer, jaamu Yeesu Kirist ak ndawam, maa leen di bind, yéen ñi Yàlla jagleel ngëm gu rafet ni nun, aju ci njubu sunu Yàlla ak Musalkat, Yeesu Kirist. ² Na leen Yàlla dollil yiw ak jamm, jaar ci xam ko ak Yeesu sunu Boroom.

Dëggal sa bokk ci Yàlla

³ Dooley Yàlla moo nu may lépp lu aju ci dund gu sax ak ragal Yàlla, jaarale ko ci xam gi nu ko xam, moom mi nu woo ci kaw ndamam ak dooleem. ⁴ Noonu la nu dige ay dige yu rafet te réy ba èpp xel, ngir nu gëm leen, te Yàlla sol nu jikkoom, nu mucc ci yàqute, gi bànnexu bakkan samp ci àddina si.

⁵ Na loolu tax ngeen góor-góorlu, ba yokk ci seen ngëm njàmbaar, ci njàmbaar googu ngeen yokk ci xam-xam, yokk ci not sa bopp. ⁶ Not sa bopp googu, ngeen yokk ci muñ, yokk ci ragal Yàlla, ⁷ yokk ci sopp mbokk, yokk ci bëgg ñépp. ⁸ Ndaxte bu leen jikko yooyu soloo, ba sax ci yéen, dina tax seen xam Yeesu Kirist Boroom bi am njariñ te jur mbaax. ⁹ Waaye ku ñakk jikko yooyu, ay bëtam dañoo lëndëm ba gumba, te fatte na, ni ko Yàlla fóotale bàkkaari démb.

¹⁰ Kon nag samay bokk, gannaaw Yàlla da leena tàng te woo leen, góor-góorlueen ci feddali ko ak seen kem kàttan. Ndaxte su ngeen ko defee, dungeen jeng mukk. ¹¹ Te noonu dingeen tåbbi ak ndam ci nguur gu sax gu sunu Boroom, di sunu Musalkat Yeesu Kirist.

Kàddu gi Yàlla jaarale ci yonent
yi

¹² Wóor na ma ne xam ngeen loolu, ba sampu ci dëgg gi leen Yàlla jagleel, waaye fas naa yéene, may sax ci di leen ko fattali. ¹³ Te jàpp naa ko, muy sama warugar, feek maa ngi noyyi, ma di leen fattali loolu, ba yee leen. ¹⁴ Ndaxte xam naa ne léegi ma jóge fi, ni ma ko Yeesu Kirist Boroom bi leerale woon. ¹⁵ Te dinaa góor-góorlu, ngir sama gannaaw ngeen di fattaliku li ma leen doon wax.

¹⁶ Bi nu leen yégalee dooley Yeesu Kirist sunu Boroom ak ñëwam ci biir ndam, sukkandikuwunu woon ciy léeb yu sësul fenn, waaye danoo teewe ag màggam. ¹⁷ Ndaxte Yàlla Baay bi sol na ko teraanga ak ndam, te baatub Aji Mågg ju tedd ji jib na ne: «Sama Doom a ngii, di sama Soppe; ci moom laa ame bànnex.» ¹⁸ Te nun dégg nanu baat boobu jóge asamaan, bi nu nekkee ak moom ca tund wu tedd wa.

¹⁹ Noonu bir na ne waxu yonent yi wér na, te war ngeen koo fonk; mi ngi mel ni làmp buy leer ci bérab bu lëndëm, ba kera fajar di xar, te biddiiwu njél bi feq, leeral seeni xol. ²⁰ Waaye jëkkleena xam ne amul jenn waxu yonent ci Mbind mi, ju balle ci xelu boppam. ²¹ Ndaxte kenn ci yonent yi masula wax ci coobarey boppam, waaye Xel mu Sell mi daa na xiir nit ñi, ñu yégle kàddug Yàlla.

2

Jànglekat yu réer yi ak seen
muñ

¹ Waaye ci bànni Israyil, amoon na naaféq yu mbubboo turu yonent, ni muy ame seen biir ñuy mbubboo turu jànglekat. Ci seeni pexe dinañ dugal ci yéen xalaat yu sànde, di weddi Boroom

bi leen jot, tey yóbbe seen bopp alkànde ju teew.² Ñu bare dinañu leen fekki ci seeni ñaaawteef, ba gakkal yoonu dëgg ci bëti nit ñi.³ Seen bëgge dina tax, ñu dabbdaaxe ay wax, ngir nax leen, ba lekk seenus tuut. Waaye àtte baa ngi leen di xaar, te seen alkànde di leen teeru.

⁴ Ndaxte Yàlla jéggalul malaaka ya bakkaroona, waaye tàbbal na leen sawara, tèj leen ca kàmb yu lèndém, di leen nége àtte ba.⁵ Te it jéggalul àddina su jékk sa weddi woon, ba xooj ko ci ndoxu mbënn ma, waaye musal na Nòoyin rekk, mi daan waare ci njub, moom ak juróom ñaari nit.⁶ Te it Yàlla daan na dékki Sodom ak Gomor, raafal leen cig lakk, ñuy misaalu ñiy weddi ëllég.⁷ Waaye musal na Lóot mi jub, mi sonnoon ndax ñaaawteefi ñu dëng, ñooñu mu nekkaloona.⁸ Ndaxte Lóot, mi dékkoon ci seen biir, dafa dékke woon tiisu xol, ndax ñaaawteef yi mu gis ak a dégg guddi ak bëccëg.⁹ Gannaaw loolu lépp am na nag, nanu bir ne Boroom bi man na musal aji gém ji nekk ci nattu, te denc ñi jubadi, ngir alag leen bésu àtte ba.

¹⁰ Rawatina ñiy topp seen bakkán ciy bëgg-bëgg yu ruslu, te faalewuñu genn kilifteef. Ñu ñeme Yàlla lañu, te dëgér bopp, ba ragaluñoo xas kilifa ya gëna kawe.¹¹ Fekk sax malaaka, yi leen ëpp doole ak kàttan, tey sax ca jataayu Boroom bi, ñemewuñoo xas kilifa yooyu.¹² Waaye ñoom dañuy xas ci biir yi ñu xamul. Ñoom ak bàyyima ñoo yem, di ay mbindeef yuy tañaxu, te tèr rendi rekk a jekk ci ñoom; dees na leen rey ni bàyyima,¹³ muy seen peyug njubadi.

Xawaare bëccëg ndarakàmm mooy seen bànnex. Su ñuy

lekkandoo ak yéen, dañuy bànnexu ci seeni bëgg-bëgg, di ay gakk ak i sikk ci seen biir.¹⁴ Jigéen ju seen bët tegu, ñu xédd ko, ba duñu tàggook moy mukk. Ku ñakk pastéef ñu fàbbi la. Ñu xelu lañu jéme cig bëgge. Ñu alku lañu!¹⁵ Réer nañu ba wàcc yoon wu jub wi, topp yoonu Balaam, doomu Bosor*, mi bëgge xiiron ci njubadi.¹⁶ Waaye déggadeem yóbbe na ko yeraange; xam ngeen ne mbaam-séf du wax, waaye mbaam wax na ak moom ci làmmiñ wu bir, ngir mu génn ci ndofam googu.

¹⁷ Ñooñule ay teen yu dëy lañu, di xiini lay yu ngelaw liy naawal, te seen pey mooy lèndém gu ne taraj.¹⁸ Dañuy fàbbi ñu naroona mucc ci àddina ju réer, dig leen ak làmmiñ yu neex bànnexi bakkan yu jérgi dayo.¹⁹ Dañu leen di dig ngoreel, te fekk ñoom ci seen bopp jaami yàqute lañu, ndaxte lu la not, jaamam nga.

²⁰ Su ñu xamee Boroom bi, di sunu Musalkat Yeesu Kirist, ba mucc ci sobes àddina, ba noppi sóobuwaat ca, ba mu not leen, seen muj moo yées seen njàlbéen.²¹ Ndaxte ñu xam yoon wu jub wi, ba noppi dëddu ndigal lu sell li ñu dégoon, bañoon koo xam moo gënoon ci ñoom.²² Noonu seen mbir déggal na li ñuy wax ne: «Xaj mooy waccu, di ko lekkaat,» te it: «Mbaam-xuux, loo ko sang sang, mu xalangu ci ban.»

3

Bésu Boroom bi

¹ Yéen samay xarit, sama ñaareelu bataaxal a ngi nii. Bind naa leen, ngir xiir leen ci xalaat yu sell.² Maa ngi leen di fattali kàdduy yonent yu sell, yi fi jiit uwoon, ak ndigalu Boroom bi sunu

* 2:15 Bosor mooy Bewor ci làkku Yawut yi; Gereg yi ñoo koy wax Bosor.

Musalkat, li ngeen déggoon ci ndaw, yi Yàlla yebaloon fi yéen.

³ Nangeen jékka xam lii: mujug jamono dingeen gis ay tiiñalkat, di topp seen bakkan; dinañu leen tiiñal ⁴ ci di leen ne: «Ki dige woon ne dina ñëw, ana mu? Ndaxte baay ya nelaw nañu, waaye lépp a ngi dox ca njàlbéen ga ba tey.» ⁵ Fekk bëgguno xam lii: kàddug Yàllaa tax, asamaan ak àddina yu jékk ya juddoo ca ndox te dunde ko. ⁶ Te ndox it moo labal àddina sa, raafal ko. ⁷ Te kàddug Yàlla googu moo denc asamaan yii fi nekk ak suuf si, ngir lakk leen; Yàllaa ngi leen di nége bésub àtte, ba muy alag ñi weddi.

⁸ Yéen samay xarit, buleen umple ne benn bés ak junniy at ñoo yem fi Boroom bi. ⁹ Li Yàlla dige, dina ko def, lu mu yéex yéex ci xalaatu nit. Xanaa kay da leena muñal, ndax bëggul kenn alku, waaye ñépp tuub seeni bákkaar. ¹⁰ Waaye bésu Boroom bi dina ñëw, bett àddina ni sàcc. Su boobaa asamaan yi dinañu ne rajax toj, lu ne ci àddina lakk ba seey, te suuf ak lu mu èmb dina ne fànjj fa kanam Yàlla.

¹¹ Gannaaw loolu lépp dina seeye noonu nag, nangeen góor-góorlu ci géna sellal seen nekkin te feddali seen ragal Yàlla. ¹² Te it ngeen taxaw temm ci séentu bésu Yàlla bi, te waajal ñëwam. Su boobaa asamaan yi dinañu lakk, ba naaw ni pënd, te lu nekk ci àddina dina lakk, ba seey nib dóom. ¹³ Waaye nu ngi séentu asamaan su bees ak suuf su bees, fa njub dëkk, ci ni ko Yàlla dige.

¹⁴ Kon nag samay soppe, gannaaw yéena ngi séentu loolu, góor-góorluleen, ngir bu Kirist ñëwee, mu fekk leen ci jàmm, ngeen baña am benn gàkk mbaa sikk. ¹⁵ Te jàappleen ne muñug sunu Boroom muccu nit la. Sunu mbokk mi nu bëgg, Pool, bind na

leen ko, ci xel mi ko Yàlla sol. ¹⁶ Noonu lay waxe ciy bataaxalam yépp di ci biral lii. Am na ci sax yu jafee xam, te ñi amul xam-xam te seen ngém dëgérul di ko walbati, ba alag seen bopp, te loolu lañuy def ci Mbind yi ci des.

¹⁷ Noonu yéen samay xarit, gannaaw xam ngeen loolu ba noppo, moytuleen ñi weddi fàbbi leen ci seen réer, ba yolomal seen wàkkirlu ci Yàlla. ¹⁸ Waaye màggleen ci yiwu sunu Boroom ak Musalkat Yeesu Kirist, te sax ci xam ko; moo yelloo ndam fii ba fàww.

Bataaxal bu jëkk bi Yàlla may YOWAANA, mu bind ko

Kàddug dund gi

¹ Nu ngi leen di bind ci mbirum ki ñuy wax Kàddug dund, moom mi amoon ca njàlbéen ga; mi nu dégg te gis ko ak sunuy bët, mi nu xool te laal ko ak sunuy loxo. ² Dund feeñ na, te gis nanu ko; te moom lanuy seedeel, di leen yégal dund gu dul jeex, googu nekkoon ci wetu Yàlla Baay bi te feeñu nu.

³ Li nu gis te dégg ko, nu ngi leen koy yégal, ngir yéen itam ngeen bokk ak nun. Te dégg-dégg bokk nanu ci Baay bi ak Doomam, Yeesu Kirist. ⁴ Nu ngi leen di bind yéf yii, ngir sunu mbég mat sékk, nun ñépp.

Yàlla Aji Leer ji

⁵ Xibaar bi nu dégg ci Yeesu Kirist, di leen ko yégal, mooy lii: Yàlla Leer la, te genn lëndëm nekkul ci moom. ⁶ Su nu waxee ne bokk nanu ci moom, tey dox ci lëndëm, danuy fen ci sunuy wax ak sunuy jéf. ⁷ Waaye bu nuy dox ci leer, ni mu nekke moom ci boppam ci leer, kon bokk nanu ci sunu biir, te deretu Yeesu Doomam dina nu sellal ci bépp bàkkaar.

⁸ Su nu waxee ne amunu bàkkaar, kon nax nanu sunu bopp, te dégg nekkul ci nun. ⁹ Su nu nangoo sunuy bàkkaar ci kanamam, fekk kuy sàmm kóllëre la te jub, ngir baal nu sunuy bàkkaar te sellal nu ci lépp lu jubadi. ¹⁰ Su nu waxee ne defunu bàkkaar, teg nanu ko kuy tebbi waxam, te kàddoom duggagul ci sunu xol.

2

¹ Samay doom, maa ngi leen di bind yéf yii, ngir ngeen baña def bàkkaar. Waaye su kenn defee bàkkaar, ba tey am nanu ku nuy rammu ci Baay bi, mooy Yeesu Kirist mu jub mi. ² Te moo joxe bakkanam, ngir dindi sunuy bàkkaar, te du sax sunuy bàkkaar rekk, waaye yu àddina sépp.

Ndigal lu bees li

³ Ci lii lanu xame ne xam nanu ko: sàmm ay ndigalam. ⁴ Ku wax ne xam nga ko, te sàmmoo ay ndigalam, dangay fen, te dégg nekkul ci yaw. ⁵ Kuy sàmm kàddug Yàlla, dégg-dégg sa mbëggeel ci Yàlla mat na sékk. Ci loolu lanu xame ne nekk nanu ci moom. ⁶ Ku wax ne ci Yàlla nga sax, fàww nga dund, ni Yeesu Kirist daan dunde moom ci boppam.

⁷ Samay soppe, li ma leen di bind du ndigal lu bees, waaye ndigal lu yàgg la; la ngeen jo-toon ca ndoorte la. Te ndigal lu yàgg loolu, mooy kàddu gi ngeen dégggoon. ⁸ Teewul ndigal lu bees laa leen di bind, lu amoon ci dundu Yeesu, te am it ci seen dund; ndaxte lëndëm gaa ngi wéy, te leer gu wóor gi fenk na xaat.

⁹ Ku wax ne yaa ngi ci leer, tey bañ sa mbokk, yaa ngi ci lëndëm ba tey. ¹⁰ Kuy sopp sa mbokk, yaa ngi dékk ci leer, te luy yóbbe nit bàkkaar du nekk ci yaw. ¹¹ Waaye kuy bañ sa mbokk, ci lëndëm nga nekk, di ci dox, te xamoo foo jém, ndax lëndëm muur na say bët.

¹² Samay doom, maa ngi leen di bind, ndax baalees na leen seeni bàkkaar ci turu Kirist.

¹³ Maa ngi leen di bind, yéen baay yi, ndax xam ngeen ki nekkoon ca njàlbéen ga ba tey. Maa ngi leen di bind, yéen wax-ambaane yi, ndax daaneel ngeen Ibliis.

¹⁴ Bind naa leen, samay doom,
ndax xam ngeen Yàlla Baay bi.
Bind naa leen, yéen baay yi,
ndax xam ngeen ki nekkoon ca
njàlbéen ga ba tey.
Bind naa leen, yéen waxambaane
yi,
ndax yéena ngi dëgér,
ndax kàddug Yàllaa ngi dëkk ci
yéen,
te daaneel ngeen Iblis.

Buleen sopp àddina

¹⁵ Buleen sopp àddina ak li
ci biiram. Ku sopp àddina,
mbëggelu Baay bi nekkul ci
moom. ¹⁶ Ndaxte lépp lu nekk
ci àddina, maanaam bëgg-bëggü
yaram ak xemmemu bët ak réyug
àddina, loolu du jóge ci Baay bi
waaye ci àddina. ¹⁷ Te àddina
day wéy, waaye kuy def coobarey
Yàlla dinga sax ba fàww.

Bañaaleb Kirist

¹⁸ Samay doom, waxtu wu mujj
wi jot na! Dëgg ngeen ne benn
Bañaaleb Kirist dina ñièw; te
dëgg la, bañaaley Kirist yu bare
feeñ nañu. Ci loolu lanu xame
ne waxtu wu mujj wi jot na.
¹⁹ Ci sunu biir lañu jóge, waaye
bokkuñu woon ci nun; ndaxte su
ñu bokkoon ci nun, kon dinañu
des ci nun. Waaye dàggeeku
nañu nu, ngir mu leer ne kenn ci
ñoom bokkul woon ci nun.

²⁰ Yéen nag, Aji Sell ji sol na leen
Xelam, te yéen ñépp am ngeen
xam-xam. ²¹ Bind naa leen, du
ndax xamuleen dëgg, waaye ndax
xam ngeen ko, xam it ne wenn
fen du jóge ci dëgg. ²² Kan
mooy fenkat bi? Mooy kiy weddi
ne Yeesu mooy Kirist, Almasi bi.
Kooka mooy Bañaaleb Kirist, biy
weddi Baay bi ak Doom ji. ²³ Ku
weddi Doom ji, amuloo itam Baay
bi; ku seedeel Doom ji, am nga it
Baay bi.

²⁴ Yéen nag, la ngeen déggoon
ca ndoorte la, na sax ci yéen.

Loolu ngeen déggoon ca ndoorte
la, su saxee ci yéen, dingeen sax
yéen itam ci Doom ji ak ci Baay
bi. ²⁵ Te li mu nu digoon mooy lii:
dund gu dul jeex.

²⁶ Bind naa leen lii ci mbirum ñi
leen di bëgga réeral. ²⁷ Yéen nag,
Xel mi leen Kirist sol a ngi dëkk ci
yéen, te soxlawuleen kenn jàngal
leen dara. Waaye Xel mi mu leen
sol, mi ngi leen di jàngal lépp, te
li mu leen di jàngal mooy dëgg;
kon nag saxleen ci moom, ni mu
leen ko jàngle.

Doomi Yàlla yi

²⁸ Gannaaw loolu nag yéen
samay doom, saxleen ci Kirist,
ngir bés bu feeñee, nu am
kóolute ci kanamam te baña
rus ba sëngéem cig dikkam.
²⁹ Gannaaw xam ngeen ne ku jub
la, dingeen xam it ne, képp kuy
def lu jub juddu nga ci moom.

3

¹ Xool-leen mbëggel gi nu Baay
bi jox, ni mu réye, ba nu mana
tudd doomi Yalla. Te moom
lanu. Moo tax àddina xamu nu,
ndaxte xamu ko woon, moom
itam. ² Samay soppe, léegi doomi
Yàlla lanu, te li nu nara nekki
feeñagul, waaye xam nanu ne
bés bu Almasi bi feeñee, dinanu
nirook moom, ndaxte dinanu ko
gis, na mu mel. ³ Te képp ku
am yaakaar jooju ci moom, dinga
sellal sa bopp, ni mu selle moom.

⁴ Ku def bàkkaar, jàdd nga
yoon; ndaxte bàkkaar mooy jàdd
yoon. ⁵ Te xam ngeen ne Yeesu
Kirist feeñ na, ngir dindi bàkkaar
yi, te moom amul benn bàkkaar.
⁶ Képp ku sax ci moom, doo sax
ci bàkkaar; kuy def bàkkaar, gisu
loo ko te xamuloo ko.

⁷ Samay doom, bu leen kenn
nax! Kuy def lu jub, ku jub nga,
ni Kirist jube moom ci boppam.

⁸ Kuy def bàkkaar, ci Seytaane nga
bokk, ndax Seytaane ca njàlbéen

ga ba tey day bàkkaar. Te Doomu Yàlla ji ñëw na, ngir nasaxal jëfi Seytaane. ⁹ Ku juddu ci Yàlla doo def bàkkaar, ndax Yàlla sol na la jikkoom, te doo mana sax ci bàkkaar, ndax juddu nga ci Yàlla. ¹⁰ Lii mooy ràññale doomi Yàlla ak doomi Seytaane: képp ku dul def lu jub bokkoo ci Yàlla; naka noonu itam ku soppul sa mbokk bokkoo ci Yàlla.

Bègganteleen

¹¹ Ndaxte xibaar, bi ngeen déggoon ca ndoorte la, mooy lii: nanu bèggante, ¹² te baña mel ni Kayin, mi bokkoon ci Iblis, ba rey rakkam. Lu tax mu rey ko nag? Ndaxte ay jëfam dañoo bon, te yu rakkam jub.

¹³ Bokk yi, bu leen àddina bañee, buleen ci jaaxle. ¹⁴ Mbèggel gi nu bègg sunuy bokk, moo nuy xamal ne jóge nanu ci dee, tàbbi ci dund. Ku bèggul sa mbokk, yaa ngi ci dee ba tey. ¹⁵ Képp ku bañ sa mbokk, reykat nga; te xam ngeen ne, ku rey nit amuloo dund gu dul jeex.

¹⁶ Ci lii lanuy xàmmee luy mbèggel: Kirist joxe na bakknam ngir nun; te nun itam war nanoo joxe sunu bakkan ngir sunuy bokk. ¹⁷ Waaye ku am alalu àddina te gis sa mbokk nekk ci soxla, nga dummóoyu ko, nan la mbèggelu Yàlla dëkke ci yaw? ¹⁸ Samay doom, bunu bèggante ci wax mbaa ci làmmiñ rekk, waaye ci jëf ak ci dëgg.

Kóolute ci kanam Yàlla

¹⁹⁻²⁰ Ci loolu lanu xame ne nu ngi ci dëgg; te waxtu wu sunu xol di xeex ak nun, dinanu ko dalal ci kanamam, ndaxte Yàllaa èpp sunu xol te xam na lépp. ²¹ Samay soppe, bu nu sunu xol daanul, kon man nanoo jege Yàlla ak kóolute. ²² Te lépp lu nu koy ñaan, dinanu ko jot ci moom, ndaxte nu ngi sàmm ay ndigalam, di def lu ko

neex. ²³ Ndigalam mooy lii: nu gëm turu Doomam, Yeesu Kirist, tey bèggante, ni mu nu ko digale. ²⁴ Kuy sàmm ndigalu Yàlla, dinga sax ci moom, mu dëkk ci yaw. Te Xel mi mu nu jox, moo nuy xamal ne dëkk na ci nun.

4

Xel miy dëgg ak xelu Bañaaleb Kirist

¹ Samay soppe, buleen gëm xel mu nekk, waaye nattuleen xel yi, ba xam ndax ci Yàlla lañu jóge walla déet, ndaxte naaféq yu bare yu mbubboo turu yonent jòg nañu, tasaaroo ci àddina si. ² Ci lii lanu xàmmee Xelum Yàlla: mépp xel mu nangu ne, Yeesu Kirist ñëw na, nekk nit, ci Yàlla la bokk. ³ Waaye mépp xel mu nanguwul Yeesu, bokkul ci Yàlla. Xel moomu mooy xelum Bañaaleb Kirist, mi ngeen déggoon ne dina ñëw, te léegi sax mu ngi ci biir àddina.

⁴ Yéen samay doom, ci Yàlla ngeen bokk, te daan ngeen yonent yu naaféq yooyu, ndaxte ki nekk ci yéen moo èpp doole ki nekk ci àddina. ⁵ Ñoom ci àddina lañu bokk; moo tax ñuy wax waxi àddina, te àddina di leen déglu.

⁶ Nun nag ci Yàlla lanu bokk. Ku xam Yàlla dinga nu déglu; ku bokkul ci Yàlla doo nu déglu. Ci loolu lanuy xàmmee Xel miy dëgg ak xel mi dul dëgg.

Yàlla mbèggel la

⁷ Samay soppe, nanu bèggante, ndax mbèggel ci Yàlla la bawoo; képp ku bègg sa mbokk nag, ci Yàlla nga juddo, te xam nga Yàlla. ⁸ Ku bèggul sa mbokk, xamuloo Yàlla, ndax Yàlla mbèggel la. ⁹ Nii la Yàlla wonée mbèggelam ci nun; yónni na ci àddina jenn Doomam ji mu am kepp, ngir nu am dund ci moom. ¹⁰ Lii mooy mbèggel, du sunu mbèggel ci Yàlla, waaye

mbëggeelam ci nun, ba mu yónni Doomam, mu joxe bakknam, ngir dindi sunuy bàkkaar.

¹¹ Samay soppe, bu nu Yàlla bëggée nii, nun itam war nanoo bëggante. ¹² Kenn masula gis Yàlla, waaye bu nu bëggantee, Yàllaa ngi dëkk ci nun te mbëggeelam mat na sëkk ci nun.

¹³ Ci lii lanuy xame ne sax nanu ci Yàlla, te moom itam dëkk na ci nun: sol na nu Xelam. ¹⁴ Te nun gis nanu te seede ne, Baay bi yónni na Doom ji, mu nekk Musalkatu àddina. ¹⁵ Képp ku nangu ne, Yeesu Doomu Yàlla la, Yàlla dëkk na ci yaw, te yaw it sax nga ci Yàlla. ¹⁶ Mbëggeel gi Yàlla am ci nun, xam nanu ko te gëm ko.

Yàlla mbëggeel la, te képp ku sax ci mbëggeel, yaa ngi sax ci Yàlla, mu dëkk ci yaw. ¹⁷ Ni Kirist mel, noonu lanu mel nun itam ci àddina. Ci loolu la mbëggeel mate sëkk ci nun, ngir nu am kóolute bésu àtte ba. ¹⁸ Genn ragal amul ci mbëggeel, waaye mbëggeel gu mat sëkk day dàq ragal. Ndaxte ragal day ànd ak mbugal; te ku ragal, mbëggeel matul sëkk ci yaw.

¹⁹ Danuy wéy ci mbëggeel, ndax moo nu jékka bëgg. ²⁰ Su kenn nee: «Bëgg naa Yàlla,» te bëgguloo sa mbokk, dangay fen; ndaxte ku bëggul sa mbokk mi ngay gis, doo mana bëgg Yàlla mi nga gisul. ²¹ Te jox na nu ndigal lii: ku bëgg Yàlla, nga bëgg sa mbokk.

5

Ku gëm day not àddina

¹ Képp ku gëm ne Yeesu mooy Almasi bi, juddu nga ci Yàlla; te ku bëgg waajur, dinga bëgg itam ki mu jur. ² Xam nanu ne bëgg nanu doomi Yàlla yi ci lii: bëgg Yàlla tey sàmm ay ndigalam. ³ Ndaxte mbëggeel ci Yàlla mooy sàmm ay

ndigalam; te ay ndigalam diisuñu. ⁴ Ndaxte képp ku juddu ci Yàlla day not àddina; te li nuy note àddina mooy sunu ngëm. ⁵ Ku not àddina mooy kan? Mooy ki gëm ne Yeesu mooy Doomu Yàlla.

Li ñu seede ci Yeesu Kirist

⁶ Yeesu Kirist mooy ki ñëw, jaar ci ndox ak deret; du ci ndox rekk, waaye ndox ak deret. Te Xelu Yàlla mi moo koy seedeel, ndax Xel mi mooy dëgg. ⁷ Ndaxte am na ñetti seede: ⁸ Xel mi, ndox ak deret, te ñoom ñett ñépp, ñoo bokk benn baat. ⁹ Seedes nit, dinanu ko nangu, waaye seedes Yàlla moo gëna wóor, ndax boobu seede mooy li Yàlla seede ci Doomam. ¹⁰ Ku gëm Doomu Yàlla ji, am nga seede boobu ci sa xol. Ku gëmul Yàlla, teg nga ko kuy tebbi waxam ndaxte gëmuloo li Yàlla seede ci Doomam. ¹¹ Te seede si mooy lii: Yalla jox na nu dund gu dul jeex, te dund googoo ngi ci Doomam. ¹² Ku am Doom ji, am nga dund; ku amul Doomu Yàlla, amuloo dund.

Dund gu dul jeex

¹³ Maa ngi leen di bind yëf yii, yéen ñi gëm turu Doomu Yàlla ji, ngir ngeen xam ne am ngeen dund gu dul jeex. ¹⁴ Kóolute gi nu am ci kanam Yàlla mooy lii: su nu ko ñaanee dara ci coobareem, dina nu nangul. ¹⁵ Gannaaw xam nañu ne dina nangu lépp lu nu koy ñaan, xam nanu it ne li nu ko ñaan, jox na nu ko.

¹⁶ Ku gis mbokkam, muy def bàkkaar bu jarul dee, na ko ñaanal, te Yàlla dina ko may dund. Ku def bàkkaar bu jarul dee laa wax. Ndaxte am na bàkkaar bu jar dee; boobu taxul may wax, mu ñaanal ko. ¹⁷ Gépp jubadi bàkkaar la, waaye am na bàkkaar bu jarul dee.

¹⁸ Xam nanu ne képp ku juddu ci Yàlla doo sax ci bàkkaar, waaye

Doomu Yalla ji mooy wottu sa
bakkān, ba Iblīis du la manal dāra.
¹⁹ Nun nag xam nanu ne nu ngi ci
Yälla, te àddina sépp a ngi tēdd ci
loxoy Iblīis.

²⁰ Xam nanu ne Doomu Yälla ji
ñëw na te may na nu xel, ba nu
mana xam Aji Wóor ji. Te nu ngi
ci Aji Wóor ji ak ci Doomam Yeesu
Kirist. Kooku mooy Yälla ju wóor,
ji yor dund gu dul jeex.

²¹ Samay doom, wottuleen seen
bopp ciy xérëm.

Ñaareelu bataaxal bi Yàlla may YOWAANA, mu bind ko

¹ Man njiit li maa leen di bind, yaw soxna su tedd si, yaw ak say doom. Bëgg naa leen bu wér ci sama xol, jéllale naa sama bopp sax, waaye itam képp ku xam dëgg gi. ² Te dëgg gee tax nuy def noonu, dëgg gi dëkk ci nun, tey ànd ak nun ba faww. ³ Yàlla Baay bi ak Yeesu Kirist, Doomu Baay bi, dinañu nu may yiw, yérmande ak jàmm, ànd ak dëgg ak mbëggeel.

Dund ci dëgg ak mbëggeel

⁴ Gis naa ci say doom, ñuy jaar ci tànki dëgg, ni nu ko Baay bi digale, te bég naa ci lool. ⁵ Léegi nag soxna si, maa ngi lay dénk lii: nun ñépp nanu bëggante, te loolu du dénkaane bu bees, waaye moom lanu jotoon ca njàlbéen ga. ⁶ Lii mooy mbëggeel: nu wéer sunug dund ci ndigali Yàlla; loolu mooy ndigalam, la nu jotoon ca njàlbéen ga, te ci lanu wara jaar.

⁷ Maa ngi wax loolu nag, ndaxte am na ñuy sàanke ñu bare, ñu tasaaroo ci àddina, te nanguwuñu ne Yeesu Kirist wàcc na, nekk nit. Kooku aji sàanke la, di Bañaaleb Kirist. ⁸ Kon moytuleen, ngir baña ñàkk seen añub coono, waaye ngeen am yool bu mat sëkk. ⁹ Képp ku saxul ci dénkaaney Kirist, xanaa di ko weesu, bokkul ci Yàlla; ku sax ci dénkaane yi, bokk nga ak Baay bi ak Doom ji. ¹⁰ Ku ñéw fi yaw, te indaalewul dénkaane yooyu, waxuma nga bañ koo teeru rekk, waaye bu ko nuyu sax. ¹¹ Ku ko nuyu, bokk nga ciy ñiaawteefam.

¹² Bëggoon naa leena wax lu bare ci bataaxal bii, waaye lépp

xajul ci kayit. Kon nag fas naa yéenee ñéw, ba jàkkaarlook yéen, nu waxtaan ci, ngir sunu mbég mat sëkk. ¹³ Say doomi rakk, ji Yàlla tånn, ñu ngi lay nuyu.

Ñetteelu bataaxal bi Yàlla may YOWAANA, mu bind ko

¹ Man njiit li, maa ngi lay bind, yaw sama xarit Gayus, mi ma bëgg ci sama xol.

² Sama soppe, maa ngi ñaan, Yàlla may la jàmm ci lépp, ànd ak wér-gi-yaram, ju mel ni sa naataangeeg xol. ³ Sunuy bokk ñew nañu te seede ni nga fonke dëgg gi, ba wéer ci sa dund gépp, te bégi naa ci lool. ⁴ Awma mbég mu ëpp lii: ma dégg ne samay doomi diine ñu ngiy jaar ci tànki dëgg.

Ni ànd ci liggéey bi ak ñi ci àndul

⁵ Yaw sama xarit, sa takkute fés na ci teeru bi ngay teeru bokk yi, te fekk xamoo leen.

⁶ Seedeel nañu sa mbéggeel fi kanam mbooloom ñi gém. Taxawu leen nag ci seen yoon taxawu gu neex Yàlla. ⁷ Ndaxte turu Kirist la leen taxa jógi, te sàkkuwuñu daray ku gémul. ⁸ Nun nag fàww nu teeru ñu mel ni ñoom, ngir nu ànd ak ñoom liggéeyal dëgg.

⁹ Bind naa mbooloo mi bataaxal, waaye Joteref, mi bëgg not ñépp, du dégg sunu ndigal. ¹⁰ Kon nag su ma ñéwee, dinaa fàttali li mu def lépp, ci di nu sosal ci kàdduy neen yu ñaaw. Yemu foofu sax, waaye nanguwula teeru bokk yi, rax-ca-dolli ku leen bëggga teeru, mu gallankoor ko, dàq ko ci mbooloo mi.

¹¹ Sama xarit, bul roy lu bon, waaye lu baax rekk. Kuy def lu baax, ci Yàlla nga bokk; kuy def lu bon, xamoo dara ci Yàlla.

¹² Naka Demetirus nag, ñépp seedeel nañu ko lu baax, te dëgg gi ci moom sax seedeel na ko ko.

Nun itam seedeel nanu ko te wóor na ma ne sunu seede dëgg la.

¹³ Am na lu bare lu ma la bëggoona wax, waaye lépp xajul ci kayit. ¹⁴ Kon yaakaar naa laa seetsi balaa yàgg, jàkkaarlook yaw, nu waxtaan ci.

¹⁵ Yal na jàmm ànd ak yaw. Xarit yi yépp ñu ngi lay nuyu. Nuyul nu sunuy xarit, kenn ku nekk ci turam.

Bataaxal bi Yàlla may YUDD, mu bind ko

¹ Man Yudd, jaamu Yeesu Kirist, mi bokk ak Saag ndey ak baay, maa leen di bind, yéen ñi Yàlla Baay bi woo te bëgg leen, te Yeesu Kirist aar leen. ² Na leen Yàlla may yérmande, jàmm ak mbëggeel.

Bàkkaaru ñi weddi Yàlla ak seen muj

³ Samay bokk, bëggoon naa leena bind lool ci mbirum muc gi nu bokk, waaye lii moo gëna jump: ma xiir leen, ngeen taxaw ci aar mboolem dëgg, gi Yàlla xasa dénk gaayam yu sell yi ba fàww. ⁴ Ndaxte am na ay nit ñu ñeme Yàlla, ñu yoxoosu ci seen biir; dañuy mbubboo yiwu Yàlla, ngir topp seen bakkan, di ci weddi Buur Yàlla miy kenn ak sunu Boroom Yeesu Kirist. Fekk Mbind mi téral na seen àtte bu yàgg.

⁵ Xam ngeen loolu lépp ba noppí sax, waaye dama leen koy fàttali rekk. Xam ngeen ne Boroom bi musal na xeetam, ba génne leen réewu Misra, waaye gannaaw ba raafal na ñi gëmul woon. ⁶ Te it malaaka ya jàppul woon ca daraja ja ñu amoon, xanaa toxoo fa ñu leen dëëloon, Yàlla yeew na leen buum yu sax, tēj leen ci biir lëndëm, di leen nége àtteb bés bu mag ba. ⁷ Noonu itam dékki Sodom ak Gomor ak dëkk ya leen wëroon, dañoo sóobu ci njaaloo ak di def ay góor-jigéen, waaye àtte bi dal na ci seen kaw, ba ñuy ay tegtal ci ñiy yellow sawara ba fàww.

⁸ Naka noonu itam géntkat yooyu may wax ñu ngi sobeel seen yaram, di weddi gépp kilifteef, di xas doole yi ci asamaan.

⁹ Waaye bi Mikayel, miy kilifa ci malaaka yi, di xëccook Seytaane néewu Musaa, bay xuloo ak moom, ñiemewu koo àtte, boole ciy xas; mu yem ci wax ko ne: «Na la Boroom bi mbugal!» ¹⁰ Waaye nit ñii may wax, dañuy saaga li ñu xamul. Te li ñu xam ci tañaxu sax, ni bàyyima yu amul xel, dañu ci yàq seen bopp.

¹¹ Nookay torox! Dañoo jaar ci yoonu Kayin, sóobu ci réerug Balaam ngir xaalis, di bañ kilifteef ni Kore, te dinañu dee ni moom. ¹² Su ñu bokkee ak yéen reeru mbooloo mi, dañu ciy indi ay, niy xeer yu nëbbu ci biir géej; amuñu genn gàcce, waaye dañuy giroo te fonk seen biir rekk. Ñu nge mel ni xiin yu amul ndox, yuy naaxsaay ci ngelaw; ni garab yu meññul ci jamonoy meññeef, te buddeeku, dee ba wow konj; ¹³ mel ni duusi géej gu mer, yuy gëq jëf yu ruslu; niy biddiiw yuy fàq, te Yàlla dencal na leen lëndëm ga gëna tar ba fàww.

¹⁴ Enog, di juróom ñaareelu maam gannaaw Aadama, waxoon na ci kàddug Yàlla, ba weer leen ne: «Boroom bi wàcce na ca asamaan, ànd ak ay junniy junniy malaakaam, ¹⁵ ngir àtte ñépp, te mbugal ñi weddi ñépp ndax ñaawteef, yi ñu jëf ci ñeme Yàlla; di leen fàttali it kàddu yu ñaaw, yi ñu ko tifaar ci seeni bàkkaar ak seen weddi.» ¹⁶ Duñu noppée xultu, di jàmbat seen nekkin, tey topp seen nafsu; ay wax yu réy a ngi ball ci seen làmmiñ, waaye dañuy jay ñi ñuy yaakaare njariñ.

Góor-góorluleen

¹⁷ Waaye yéen samay xarit, fàttalikuleen la leen ndawi sunu Boroom Yeesu Kirist waxoon lu jiit, ¹⁸ ne leen: «Mujug jamono ay tiñalkat dinañu feen, ñuy weddi Yàlla, ngir topp seen bakkan.» ¹⁹ Ñooy féewale, te

Xelum Yàlla nekkul ci ñoom; nit kese lañu.²⁰ Waaye yéen samay xarit, doolewuleen ci seen yoonu ngëm wu sell, tey ñaan ci dooley Xel mu Sell mi,²¹ ba saxoo mbëggeelu Yàlla, tey séentu yërmantey sunu Boroom Yeesu Kirist, mu tàbbal leen ci dund gu dul jeex.²² Jubbantileen ñi am werantey xel,²³ ngeen musal ñale, jèle leen ci sawara, te yérëm ñeneen ñi, waaye boole ci moytu, ba sib sax seen yére yi taq sobe.

Yàlla moo yelloo ndam

²⁴ Yàlla mi leen mana aar ci gépp jeng te teewal leen fa kanam ndamam, ngeen ñàkk sikk te fees dell ak mbég;²⁵ Yàlla miy kenn, di sunu Musalkat, yal na yelloo ndam ak màgg, kàttan ak nguur, jaar ci Yeesu Kirist sunu Boroom, démb, tey, èllèg ba fàww! Amiin.

Mbir yi wara ñëw, te Yeesu Kirist won ko Yowaana ci biir PEEÑU

Ubbite gi

¹ Lii mooy li Yeesu Kirist feeñal, te mu tukkee ca Yàlla, ngir mu won ay jaamam mbir, yi dégmél di ñëw. Yónni na malaakaam, ngir xamal ko ab jaamam Yowaana. ² Kooku mi ngi seede fii li mu gis lépp, maanaam kàddug Yàlla ak seede, si ñu seedeel Yeesu Kirist. ³ Barkeel ngeen, yaw miy jàng ak yéen ñiy déglu wax yii jóge ca Yàlla, te di sàmm li ñu ci bind, ndaxte waxtu wi jege na.

*Nuyoo bi jém ci juróom ñaari
mboolooy ñi gém*

⁴ Man Yowaana maa leen di bind, yéen juróom ñaari mboolooy ñi gém te nekk ci diiwaanu Asi. Na yiw ak jàmm féete ci yéen, jóge ci Yàlla, moom ki nekk, ki nekkoon démb te di ñëw ñellég. Yiwoowu ak jàmm jooju ñoo ngi tukkee it ci juróom ñaari Xeli Yàlla, yi nekk ci kanam gàngunem Yàlla*, ⁵⁻⁶ tukkee it ci Yeesu Kirist, seede bu takku bi, moom taaw bi, maanaam ki jékka dekki, di buuru buur yi ci kaw suuf yépp.

Na ndam ak nguur féete ak Yeesu Kirist ba fàww, moom mi nu bëgg te yiwi nu ci sunuy bàkkaar ak deretam ji tuuru, te def nu askanu sarxalkati Buur Yàlla Baayam, nu di ko jaamu. Amiin.

⁷ Gisleen, mi ngi ñëw ci niir yi, te ñépp dinañu teg seeni bët ci moom,

ba ci ñi ko jam sax.

Te xeet yi nekk ci kaw suuf yépp dinañu jooy ndax moom.

Waaw. Amiin.

⁸ Boroom bi Yàlla nee na: «Man Yàlla maay Alfa di Omega, Maay ki Nekk, di ki nekkoon démb, di kiy ñëw ñellég, man Aji Man ji.»

Yowaana am na peeñu ca dunu Patmos

⁹ Man Yowaana seen mbokk, di seen nawle ci fitna, ci nguur ak ci muñ, yi nu am ndax sunu booloo ak Yeesu, maa nga nekkoon ca dun bu ñuy wax Patmos. Wacce woon nañu ma fa, ndax li ma doon waare kàddug Yàlla tey seedeel Yeesu. ¹⁰ Xelum Yàlla solu ma ci bésu Boroom bi, te noonu ma dégg ci sama gannaaw baat bu xumb nig liit, ¹¹ naan: «Bindal ci téere li ngay gis te yónnee ko juróom ñaari mboolooy ñi gém, ca dëkki Efes, Samirin, Pergam, Catir, Sàrd, Filadelfi ak Lawdise.»

¹² Noonu ma geestu, ngir seet ku doon wax ak man. Ba ma geestoo, yem ci juróom ñaari tegukaayu làmp yu wurus, ¹³ gis ku taxaw ci biir tegukaayu ya, niroo ak doomun. Mu sol mbubb mu gudd, takk ngañaayu wurus ci ndiggam. ¹⁴ Boppam ak kawaram weex täll ni perkaal, ay bëtam di xuyy ni sawara. ¹⁵ Ay tànkam mel ni xànjar bu yànj bu ñu xelli, baatam di riir ni duusi géej. ¹⁶ Mu yor ci loxol ndijoram juróom ñaari biddiwi, jaasiy ñaari boor yu ñaw di génn ci gémmiñam, xar kanaam leer nàññ ni jantub njolloor.

¹⁷ Naka laa ko gis, di daanu ci ay tànkam ni ku dee. Waaye mu teg loxol ndijoram ci sama kaw ne ma: «Bul ragal dara. Maay ki jékk te maay mujj. ¹⁸ Maay Kiy Dund. Dee woon naa, waaye maa ngii di dund ba fàww, yor caabiy dee ak ju barsàq. ¹⁹ Kon nag bindal li nga gis, li am léegi ak li nara ami gannaaw gi. ²⁰ Juróom ñaari biddiwi yi nga gis ci sama loxol ndijoor, ak juróom ñaari tegukaayu

* **1:4** gàngune ma mooy fa buur biy toog.

làmp yu wurus yi, ay mbóoti Yàlla lañu te lii lañuy tekki: biddiiw yi ñoo di malaakay[†] juróom ñaari mboolooy ñi gém; juróom ñaari tegukaayu làmp yi ñoo di juróom ñaari mbooloo yi.

2

Bataaxal bi ñu yónnee waa Efes

¹ «Bindal malaakam mbooloom ñi gém ci dëkku Efes, ne ko:

Ki téye juróom ñaari biddiiw yi ci loxol ndijooram, tey dox ci diggu juróom ñaari tegukaayu làmp yu wurus yi nee na: ² Xam naa say jéf, sa liggeey ak sag muñ. Xam naa ne manuloo dëkku ñiy def lu bon. Seetlu nga ñi tuddoo samay ndaw, ba gis ne ay naaféq lañu. ³ Xam naa it ne muñ nga, ba dëkku coono ndax sama tur, te xàddiwoo.

⁴ Waaye li ma naqari ci yaw moo di sa mbëggeel wàññiku na. ⁵ Deel fàttaliku kon fa nga daanoo. Réccul te def, na nga daan def bu jékk. Soo réccuwul, dinaa dikk ci yaw, jéle sa tegukaayu làmp ca bérab ba mu nekk. ⁶ Waaye lii neex na ma ci yaw: sib nga ni man li ñoom Nikolas di jéf.

⁷ Yaw mi am ay nopp, déglul li Xelum Yàlla di wax mboolooy ñi gém. Ku daan, dinaa la may, nga lekk ci garabu dund, gi nekk ci jataayu Yàlla.

Bataaxal bi ñu yónnee waa Samirin

⁸ «Bindal malaakam mbooloom ñi gém ci dëkku Samirin, ne ko:

Ki jékk te mujj, ki dee woon te dekki nee na: ⁹ Xam naa sa coono, xam it sa néew doole, moona yaaka duunle. Ñooñu tuddoo Yawut, xam naa ñaawteef yi ñu teg ci sa der: ndajem Seytaane la. ¹⁰ Bul ragal

li nga nara daj. Seytaane dina dugal kasó ñenn ci yéen, ngir wut leena fir. Diirub fukki fan dingeen am coono. Nanga takku ba àttan cee dee, ma jox la kaalag dund gi.

¹¹ Yaw mi am ay nopp, déglul li Xelum Yàlla di wax mboolooy ñi gém. Ku daan, doo loru ci ñaareelu dee.

Bataaxal bi ñu yónnee waa Pergam

¹² «Bindal malaakam mbooloom ñi gém ci dëkku Pergam, ne ko:

Boroom jaasi ju ñaw, ji am ñaari boor nee na: ¹³ Xam naa fa nga dëkk, di fa Seytaane samp nguuram. Moona jébbalu nga ci sama tur te weddiwoo sa ngém ci man, ba ca fan ya ñu reye Antipas, sama seede bu takku ba, ci seen dëkk, di dëkku Seytaane.

¹⁴ Waaye am na lu ma naqari ci yaw, moo di uuf nga foofu gaa yuy sàmm njànglem Balaam, moom mi jàngaloon Balag, mu sóob bànni Israyil ci bàkkaar, xiir leen ci lekk ñam wu ñu tuuroo xérém yi, xiir leen ci njaaloo. ¹⁵ Te am nga noonu itam ay nit ñuy sàmm njànglem ñoom Nikolas. ¹⁶ Réccul kon; lu ko moy dinaa dikk ci yaw léegi te xeex ak nit ñooñu ak jaasi, jiy génn ci sama gémmiñ.

¹⁷ Yaw mi am ay nopp, déglul li Xelum Yàlla di wax mboolooy ñi gém. Ku daan, dinaa la jox, nga lekk dund bi ñuy wax mànn te mu nébbu, te dinaa la jox xeer wu weex. Ci kaw xeer woowu bindees na ci tur wu bees wu kenn xamul, ku dul ki ko jot.

Bataaxal bi ñu yónnee waa Catir

¹⁸ «Bindal malaakam mbooloom ñi gém ci dëkku Catir, ne ko:

[†] **1:20** malaaka man na tekki it «ndaw li».

Doomu Yàlla ji, ki ay bëtam di xuyy ni sawara, tey tànkam di lerax ni xànjär, nee na: ¹⁹ Xam naa say jëf, sa mbëggel, sa ngëm, sag muñ ak ni nga farloo ci sa jaamu Yàlla. Xam naa say jëf yu mujj, ni ñu èppe yu jëkk ya.

²⁰ Waaye li ma naqari ci yaw moo di dangaa bàyyi Yesabel, jigéen joojuy tuddoo yonent, di jàngle ak a réeral sama jaam yi, ngir ñuy sóobu ci njaaloo te di lekk ñam wu ñu tuuroo xérëm yi. ²¹ May naa ko ab diir, ngir mu tuub njaaloom, waaye bañ na. ²² Kon nag dinaa ko téral ci lalu metit, te ñiy ànd ak moom di njaaloo, su ñu tuubul jëfi jigéen jooju, dinaa leen teg naqar wu mag. ²³ Dinaa rey ay doomam, te mboolooy ñi gëm yépp dinañu xam ne man maa di kiy nattu xol ak xalaat, te dinaa fey ku nekk ay jëfam. ²⁴ Waaye yéen ñépp ñi des ci Catir te toppuleen njàngle moomu te gëstuwuleen loolu ñu naan mbiri Seytaane yu xóot yi, maa ngi leen di wax ne duma leen yen beneen yen ²⁵ bu dul bii: jàppleen ci li ngeen jàpp, ba kera may ñew.

²⁶ Ku daan tey sax ci samay jëf ba ca muj ga, dinaa ko jox sañ-sañ ci xeet yi:

²⁷ Dina leen jiite ak yetu weñ, tojat leen ni ñuy toje ndaal kew—

²⁸ ni ma jële sañ-sañ ci sama Baay. Dinaa ko jox it biddiuwu njél. ²⁹ Yaw mi am ay nopp, déglul li Xelum Yàlla di wax mboolooy ñi gëm.

3

Bataaxal bi ñu yónnee waa Sàrd

¹ «Bindal malaakam mbooloom ñi gëm ci dëkku Sàrd, ne ko:

Ki yor juróom ñaari Xeli Yàlla yi ak juróom ñaari biddiuw yi

nee na: Xam naa say jëf. Dañu laa teg kuy dund, fekk dee nga. ² Yewwul te dëgéräli des ci yaw tey waaja dee, ndaxte gis naa ne say jëf matuñu ca sama kanam Yàlla. ³ Fàttalikul kon kàddug Yàlla gi nga jot, te dégg ko, sàmm ko te réccu. Soo wéyee ciy nelaw nag, dinaa ñew nib sàcc, te doo xam wan waxtu lay doon.

⁴ Moona am nga foofu ci Sàrd nit ñu néew ñoo xam ne tili-maluñu seen mbubb. Ñooñu dinañu ànd ak man, sol lu weex, ndaxte yeyoo nañu ko. ⁵ Ku daan, dinga sol mbubb mu weex ni ñoom. Duma far sa tur ci téereb dund bi, waaye dinaa nangu ci sama kanam Baay ak ay malaakaam ne bokk nga ci man. ⁶ Yaw mi am ay nopp, déglul li Xelum Yàlla di wax mboolooy ñi gëm.

Bataaxal bi ñu yónnee waa Filadelfi

⁷ «Bindal malaakam mbooloom ñi gëm ci dëkku Filadelfi, ne ko:

Aji Sell ji, di Aji Dëgg ji nee na, moom mi yor caabiy Daawuda ji, moom miy tiji te kenn du ko mana téj, muy téj te kenn du ko tiji nee ne: ⁸ Xam naa say jëf. Ubbil naa la bunt, te kenn du ko mana téj. Xam naa ne barewuloo doole, waaye sàmm nga sama kàddu te weddiwoo ma. ⁹ Dinaa def ba ñenn ci ñi bokk ci ndajem Seytaane —te tuddoo Yawut, fekk dañuy fen — dinaa leen ñewloo, ñu sukki ci sa kanam, nangu ne bëgg naa la. ¹⁰ Gannaaw muñ nga, ni ma la ko dénke woon, man itam dinaa la yiir ci jamono, ji musiba mi di wàcc ci dunyaa bépp ngir nattu waa àddina.

¹¹ Léegi ma ñièw. Sàmmal li nga yor, ngir kenn bañ laa xañ sa kaalag ndam. ¹² Ku daan, dinaa la samp ni aw jënu néeg

ci sama kér Yalla te doo fa génn mukk. Dinaa bind ci yaw turu sama Yalla ak turu dékku sama Yalla, mu di Yerusalem gu bees, giy jóge ca asamaan ca wetu sama Yalla, di wàcc. Dinaa bind it ci yaw sama tur wu bees.
¹³ Yaw mi am ay nopp, déglul li Xelum Yalla di wax mboolooy ñi gém.

Bataaxal bi ñu yónnee waa Lawdise

¹⁴ «Bindal malaakam mbooloom ñi gém ci dékku Lawdise, ne ko:

Ki ñuy wax Amiin ji, di seede bu takku bi te dëggu, ki di ndeyi bindu mbindeefi Yalla yi, nee na: ¹⁵ Xam naa say jéf, xam ne seddoo, tàngoo. Manoon ngaas sedd mbaa nga tàng, ¹⁶ waaye ndax li nga nugg, tàngoo sed-doo, dinaa la yàbbi. ¹⁷ Yaa ngi damu naan: “Am naa alal, duunle naa, soxlaatuma dara.” Fekk xamuloo ne torox nga, miskin, ñàkk, gumba te rafle. ¹⁸ Moo tax maa ngi lay xiirtal, nga jénd ci man wurus wu ñu xellee ci sawara, ngir nga du-unle, te nga jénd yére yu weex ngir nga solu, ba sa gácceg rafle baña feeñ, ak tuufaay booy diw ci say bët, ngir mana gis.

¹⁹ Man maay yedd, di yar ñépp ñi ma bëgg. Farlul kon te tuub say bàkkaar. ²⁰ Maa ngi nii taxaw ci bunt bi, di fègg. Ku dégg sama baat te ubbi bunt bi, dinaa dugg, reerandoo ak moom, moom it mu reerandoo ak man.

²¹ Ku daan, dinaa la toogloo ci sama wet ci sama gàngune, ni ma xeexe ba daan, man ci sama bopp, te toogandoo ak sama Baay ci gànguneem. ²² Yaw mi am ay nopp, déglul li Xelum Yalla di wax mboolooy ñi gém.»

4

Buur Yalla toog na ca gànguneem

¹ Gannaaw loolu ma xool, gis bunt ubbiku ci asamaan. Baat booba ma déggoo, muy wax ak man mel nig liit, ne ma: «Yéegal fii, ma won la li wara ñéew gannaaw gi.» ² Ca saa sa Xelum Yalla solu ma, noonu ma gis gàngune ca asamaan, te am ku ca toog.

³ Leeraayam mel ni jamaa ak per bu xonq, te xon gu leer ni per bu wert wér gàngune ma.

⁴ Yeneen ñaar fukki gàngune ak ñeent wér ko, te ci kaw gàngune ya ñaar fukki mag ak ñeent toog, sol mbubb yu weex ak kaalay wurus ci seen bopp. ⁵ Ay melax ak i riir ak i dënnu di jibe ca gàngune ma. Ca kanam gàngune ma amoon na fa juróom ñaari jum yu yànj, di juróom ñaari Xeli Yalla yi. ⁶ Amoon na it ca kanam gàngune ma lu mel ni géej gu leer ni weer bu set, ba mel ni seetu.

Ci li wér gàngune ma, sës rëkk, amoon na fa ñeenti mbindeef yu fees ak ay bët ci kanam ak ci gannaaw. ⁷ Mbindeef mu jékk maa nga meloon ni gaynde, ñaareelu mbindeef mel ni yékk, ñetteelu mbindeef yor kanamu nit, ñeenteel ba di nirook jaxaay juy naaw. ⁸ Ñeenti mbindeef ya am nañu ku nekk juróom benni laaf te ñu nga fees ak ay bët li leen wér lépp, ba ci seen roni laaf. Guiddi ak bëccëg duñu noppeek naan:

«Boroom bi Yalla, Aji Man ji, moo sell, sell, sell,
 moom ki nekkoon démb, di ki nekk tey, di kiy ñéew ñellëg.»

⁹ Saa su mbindeef ya di màggal ki toog ca gàngune ma tey dund ba fàww, te di ko kañ ak a gérëm, ¹⁰ ñaar fukki mag ña ak ñeent di dépp seen jé ca kanam ka toog ca kaw gàngune ma. Ñu di ko jaamu, moom mi dund ba fàww,

di sànni seen kaalay ndam ca kanam gàngune ma, naan:

¹¹ «Yàlla sunu Boroom, yaa yeyoo ndam, teraanga ak kàttan, ndaxte yaa sàkk lépp te ci sa coobare la lépp nekke, te ci lañu leen sàkke.»

5

Gàttub Yàlla jël na téere ba

¹ Noonu ma gis ca loxol ndijooru ka toog ca gàngune ma téere bu ñu bind biir ak biti, tay ko juróom ñaari yoon ak sondeel. ² Noonu ma gis malaaka mu am doole, muy xaacu naan: «Ku yeyoo dindi tayu yi te ubbi téere bi?» ³ Te amul kenn, muy ci asamaan, muy ci kaw suuf, muy ci biir suuf, ku manoona ubbi téere bi, mbaa mu xool ci biir. ⁴ Ma jooy jooy yu metti ndax li kenn yeyoowul woona ubbi téere bi mbaa mu xool ko. ⁵ Noonu kenn ca mag ña ne ma: «Bul jooy. Xoolal, Gayndeg giiru Yuda, ki soqikoo ci Daawuda, daan na, ba am sañ-sañu dindi tayu yi te ubbi téere bi.»

⁶ Noonu ma gis Gàtt bu mel ni dañu koo rendi woon, mu taxaw ca digg gàngune ma, ñeenti mbindeef ya séq ko, mag ña wér ko. Gàtt ba amoon na juróom ñaari béjjén ak juróom ñaari bët, ñu di juróom ñaari Xeli Yàlla, yi ñu yónni ci àddina sépp. ⁷ Gàtt ba ñew, jël téere, ba nekkoon ca loxol ndijooru ka toog ca gàngune ma. ⁸ Ba mu jëlee téere ba, ñeenti mbindeef ya ak ñaar fukki mag ña ak ñeent daldi dépp seen jë ca kanam Gàtt ba, ku nekk yor xalam. Ñu yor it andi wurus yu fees ak cuuraay, yu doon misaal ñaani gaayi Yàlla ya. ⁹ Ñu daldi woy woy wu bees naan: «Yeyoo ngaa jël téere bi te dindi tayu yi, ndaxte reyees na la,

te jotal nga Yàlla ak sa deret ay nit ñu bokk ci bépp giir ak kàllaama ak réew ak xeet.

¹⁰ Def nga leen askanu sarxalkati Buur Yàlla sunu Boroom, di ko jaamu,

te dinañu nguuru ci àddina.»

¹¹ Ma xool noonu, dégg baatu malaaka yu bare yu éppoon alfunniy alfunniy junniy junni. Malaaka ya wér gàngune ma ak mbindeef ya ak mag ña. ¹² Ñuy xaacu naan: «Gàtt ba ñu rendi woon yeyoo na kàttan, alal, xel, doole, teraanga, ndam ak cant.»

¹³ Ma dégg itam mbindeef, yi nekk ci asamaan, ci kaw suuf, ci biir suuf, ci géej gi,— mbindeef yépp naan:

«Yal na cant, teraanga, ndam ak nguur féete ak ki toog ci gàngune mi, ak Gàtt bi, ba fáww.»

¹⁴ Ñeenti mbindeef ya naan: «Amiin.» Mag ña sukk di màggal.

6

Gàtt ba dindi na juróom benni tayu ya

¹ Noonu ma gis Gàtt ba dindi tayu gu jëkk ga, te ma daldi dégg kenn ca ñeenti mbindeef ya, di wax ak baat buy riir ni dënnu naan: «Ñéwal!» ² Ma xool noonu, gis fas wu weex, gawar ba yor ag fitt. Ñu jox ko kaalag ndam, mu daldi dem moom jàmbar ngir daani.

³ Gàtt ba dindi na ñaareelu tayu ga, ma dégg ñaareelu mbindeef ma naan: «Ñéwal!» ⁴ Noonu weneen fas génn, di wu xonq, gawar ba jot sañ-sañu jèle jàmm ci kaw suuf, ngir nit ñi di reyante ci seen biir. Ñu jox ko jaasi ju mag.

⁵ Mu dindi ñetteelu tayu ga, ma dégg ñetteelu mbindeef ma ne: «Ñéwal!» Ma xool, gis fas wu ñuul, gawar ba yor ab peesekaay.

⁶ Ma dégg baat bu jollee ca digante ñeenti mbindeef ya, naan: «Peyug bëccëgu lëmm ngir benn kilob ceeb, peyug bëccëgu lëmm ngir ñetti kiloy dugub, waaye bul yàq diw ak biïñ.»

⁷ Mu dindi ñeenteelu tayu ga, ma dégg ñeenteelu mbindeef ma naan: «Ñéwal!» ⁸ Ma xool noonu, gis fas wu wert, gawar baa nga tuddoon Dee te barsaq a nga top-poon ci moom. Nu jox ko sañ-sañ ci ñeenteelu xaaju àddina sépp, ngir mu faat ak jaasi, xiif, mbas ak rabi àll yi.

⁹ Mu dindi juróomeelu tayu ga, ma gis ca suufu sarxalukaay, ba ñuy taal cuuraay ca kawam, ru-uwí ñi ñu bóom ndax seede si ñu doon sàmm ak li ñu gëmoon kàddug Yàlla. ¹⁰ Nuy xaacu naan: «Boroom bu sell bi te déggu, ba kañ ngay nég àtte bi te feyul nu sunu deret ci waa àddina?» ¹¹ Nu jox leen ku nekk mbubb mu weex, daldi leen ne, ñu muñ tuuti, ba kera seeni nawle ñew, te lim bi mat— seeni nawle ci liggeey bi, di seeni bokk yu waa àddina waroona bóom ni ñoom.

¹² Ma xool, ba muy dindi juróom benneelu tayu ga. Noonu mu am yëngu-yëngub suuf bu mag, jant bi ñuul ni kériñ, weer wi xonq curr ni deret. ¹³ Biddiiw yi fàqe asamaan, di daanu ci kaw suuf, ni doomi garab yu yolox di wadd, bu ko ngelaw lu metti dee yëngal. ¹⁴ Asamaan si dellu ni basaq gu ñuy taxañ, tund yépp ak dun yépp randoo fa ñu nekkoon. ¹⁵ Noonu buuri àddina si ak kilifa yi ak njiiti xare yi ak boroom alal yi ak boroom kàttan yi ak jaam yi ak gor yi, ñépp làqatuji ci xunti yi ak ci ron doji tund yi. ¹⁶ Nu naan tund yi ak doj yi: «Daanuleen ci sunu kaw te nébb nu bëti ki toog ci gàngune mi ak meru Gàtt bi, ¹⁷ ndaxte bés bu mag, bi seen

mer di feeñ, agsi na! Ku ci mana rëcc?»

7

Ni jóge ci metit wu réy wa

¹ Gannaaw loolu ma gis ñeenti malaaka yu taxaw ci ñeenti xéblay àddina si. Nu téye ñeenti ngelawi àddina, ngir ngelaw du wol ci kaw suuf, ci géej mbaa ci genn garab. ² Ma gis it meneen malaaka, muy yéeg, jóge penku, yor màndargaalu Yàlla jiy dund. Mu daldi wax ak baat bu xumb ñeenti malaaka ya ñu joxoon sañ-sañ, nu yàq suuf ak géej, ³ ne leen: «Buleen yàqagun suuf si ak géej gi ak garab yi. Négleen, ba ñu def màndarga ci jëwu ñiy jaamu Yàlla sunu Boroom.»

⁴ Noonu ma dégg limub ñi ñu màndargaal; ñu tollu ci téeméer ak ñeent fukk ak ñeent ci ay junni. Nu jóge ci giiri bànni Israyil yépp:

⁵ Fukki junni ak ñaar lañu màndargaal ci biir giiru Yuda, fukki junni ak ñaar ci giiru Ruben, fukki junni ak ñaar ci giiru Gàdd, ⁶ fukki junni ak ñaar ci giiru Aser, fukki junni ak ñaar ci giiru Nef-tali, fukki junni ak ñaar ci giiru Man-ase, ⁷ fukki junni ak ñaar ci giiru Simeyon, fukki junni ak ñaar ci giiru Lewi, fukki junni ak ñaar ci giiru Isakaar, ⁸ fukki junni ak ñaar ci giiru Sabulon, fukki junni ak ñaar ci giiru Yuus-ufa, fukki junni ak ñaar ci giiru Beñamin.

Mbooloo mu réy mi sol mbubb yu weex

⁹ Gannaaw loolu ma xool, gis mbooloo mu réy, ba kenn manu koo waññ, ñu bokk ci xeet yépp

ak giir yépp ak réew yépp ak kàllaama yépp. Ñu taxaw ca kanam gàngune ma ak Gàtt ba. Ñu sol ay mbubb yu weex, di màggal te di yéngal ay cari garab ci seeni loxo,¹⁰ naan:

«Mucc gaa ngi ci Yàlla sunu Boroom, bi toog ci gàngune mi,

ak ci Gàtt bi!»

¹¹ Noonu malaaka yépp taxaw, wér gàngune ma ak mag ña ak ñeenti mbindeef ya. Ñu dëpp seen jé ca kanam gàngune ma, di jaamu Yàlla,¹² naan:

«Amiin! Yal na cant ak ndam, xel ak ngérém, teraanga, kàttan ak doole féeete ak Yàlla sunu Boroom ba fáww. Amiin!»

¹³ Noonu kenn ca mag ña ne ma: «Ñi sol mbubb yu weex yi, ñooy ñan ak fan lañu jóge?»

¹⁴ Ma ne ko: «Sang bi, xanaa yaa ko xam.» Mu ne ma: «Ñoo di ñi jóge ca metit wu réy wa. Fóot nañu seeni mbubb, ba weexal ko ci deretu Gàtt ba.¹⁵ Loolu moo tax ñu nekk ci kanam gàngunem Yàlla, di ko jaamu guddi ak bëccëg ci kéräm, te ki toog ci gàngune mi dina leen yiir.

¹⁶ Dootuñu xiif, dootuñu mar. Jant mbaa weneen tàngaay du leen lakk,

¹⁷ ndaxte Gàtt bi nekk ci diggu gàngune mi dina leen sàmm, yóbbu leen ca bëti ndoxum dund ma, te Yàlla dina fomp bépp rongooñ ci seeni bët.»

8

Gàtt ba dindi na juróom ñaareelu tayu ga

¹ Gàtt ba dindi na juróom ñaareelu tayu ga, asamaan ne selaw lu mat genn-wàllu waxtu.

² Noonu ma gis juróom ñaari malaaka, yi taxaw ca kanam Yàlla, ñu daldi leen jox juróom ñaari liit.

³ Ba loolu amee meneen malaaka ñéw, taxaw ca wetu sarxalukaayu wurus, ba ñuy taal cuuraay ca kawam, yor andu cuuraayu wurus. Ñu jox ko cuuraay lu bare, ngir mu boole ko ak ñaani gaayi Yàlla yépp, joxe ko ci kaw sarxalukaayu wurus ba nekk ci kanam gàngune mi.

⁴ Noonu saxarus cuuraay li gillee ca loxob malaaka ma, ànd ak ñaani gaayi Yàlla ya, jém ca kanam Yàlla. ⁵ Malaaka ma jél andu cuuraay ba, duy ko ak ay xal ca sarxalukaay ba, daldi koy sànni ci kaw àddina. Noonu mu am i dënnu ak i riir ak i melax ak yëngu-yëngub suuf.

Liit ya

⁶ Ba mu ko defee juróom ñaari malaaka, ya yoroon juróom ñaari liit ya, daldi defaru di waaja liit.

⁷ Malaaka mu jékk ma wol litam. Noonu ñu sànni ci àddina yuur ak sawara yu ñu boole ak deret, ba tax benn ci ñetti xaaju suuf si lakk, benn ci ñetti xaaju garab yi it lakk, te ñax mu naat mépp lakk.

⁸ Ñaareelu malaaka ma wol litam. Noonu ñu sànni lu mel ni tundu sawara wu réy, mu daanu ci géej gi, benn ci ñetti xaaju géej gi soppiku deret,⁹ benn ci ñetti xaaju mbindeef yi nekk ci géej gi dee, te benn ci ñetti xaaju gaal yi yàqu.

¹⁰ Netteelu malaaka ma wol litam. Noonu biddiiw bu réy, yànji jum, xawee asamaan, daanu ci benn ci ñetti xaaju dex yi ak ci bëti ndox yi. ¹¹ Biddiiw boobu mi ngi tuddoon Wextan. Nit ñu bare naan ci ndox mi daldi dee, ndaxte ndox mi dafa daldi wex.

¹² Ñeenteelu malaaka ma wol liitam. Noonu dóorees benn ci ñetti xaaju jant bi, ak benn ci

ñetti xaaju weer wi, ak benn ci ñetti xaaju biddiwi yi, ba tax benn ci ñetti xaaju leer gi lèndém. Bëccëg bi ñàkk leer diirub benn ci ñetti xaajam, guddi gi ñàkk leer diirub benn ci ñetti xaajam.

¹³ Ma xool noonu, dégg jax-aay juy naaw ci digg asamaan, naan ak baat bu xumb: «Musiba, musiba! Musibaa ngi ci kaw waa àddina, ndax liit yi yeneen ñetti malaaka yi di wol.»

9

¹ Juróomeelu malaaka ma wol liitam. Noonu ma gis, ñu jox caabiy kàmb gu xóot gi benn biddiwi bu xawee woon asamaan, daanu ci kaw suuf. ² Biddiwi ba ubbi buntu kàmb gu xóot ga. Noonu saxar jollee ca, su mel ni saxarus puur bu mag, jant bi ak jaww ji lépp lèndém ndax saxarus kàmb ga. ³ Ay njéeréer génn ca saxar sa, tasaaroo ci biir àddina. Ñu jox leen kàttan gu mel ni kàttanu jànkalaar. ⁴ Ñu sant leen, ñu baña laal ñax mi ci kaw suuf, mbaa genn gàncax walla genn meññeef, waaye ñu jublu rekk ci nit ñu amul màndargam Yàlla ci seen jë. ⁵ Santuñu leen ñu rey leen, waaye ñu mitital leen diirub juróomi weer. Te metit woowu ñuy indi, témboo na ak metit wiy dal nit, bu ko jànkalaar fittee. ⁶ Ca jamono yooya nit ñi dinañu sàkku dee, waaye duñu daje ak moom. Dinañu bëggä dee, waaye dee da leen di daw.

⁷ Njéeréer ya nag dañuy niroo ak fas yu ñu waajal ngir xare. Am nañu ci seen bopp lu mel ni kaalay wurus, te seen xar kanam mel ni gu nit. ⁸ Seeni kawar mel ni yu jigéen, seeni bëñ mel ni bëñi gaynde. ⁹ Takk nañu ci seen dënn lu mel ni kiiraayu weñ, te coow la seeni laaf di def mel ni coowu sareeti xare yu bare yu ñu takk fas, di xeexi. ¹⁰ Am

nañu ay geen yu am ay fitt ni jànkalaar, te ca la seen kàttan nekk, ngir mitital nit ñi diirub juróomi weer. ¹¹ Buuru njéeréer yi mooy malaakam kàmb gu xóot gi, moom lañu tudde ci lakkü ebrë, Abadon, ak ci lakkü gereg, Apolyon, liy tekki «Yàqkat».

¹² Musiba mu jëkk mi jàll na, yeneen ñaari musiba yaa ngi ñëw.

¹³ Juróom benneelu malaaka ma wol liitam. Noonu ma dégg baat bu jóge ci ñeenti békjén, yi nekk ci koñi sarxalukaayu wurus, ba nekk ci kanam Yàlla, ¹⁴ mu ne juróom benneelu malaaka, ma yoroon liit: «Yiwil ñeenti malaaka, ya yeewe ca Efraat, dex gu mag ga.»

¹⁵ Noonu ñu daldi yiwi ñeenti malaaka, ya ñu waajaloон ngir at moomu, weer woowu, bés boobu ak waxtu woowu, ngir ñu rey benn ci ñetti xaaju nit ñi. ¹⁶ Limub gawar ga doon xareji mat na ñaari alfunniy alfunni. Dégg naa lim ba.

¹⁷ Nii laa gise ci peeñu mi fas ya ak ñia leen war: ñu sol kiiraay yu xonq ni sawara, bulo ni saxar, ak mboq ni tamarax. Boppi fas yaa nga doon nirook boppi gaynde; sawara ak saxar ak tamarax di génn ci seeni gémmiñ. ¹⁸ Benn ci ñetti xaaju nit ñi dee ci ñetti musiba ya: ci sawara ak saxar ak tamarax yi génn ci seeni gémmiñ. ¹⁹ Ndaxte kàttanu fas yaa ngi ci seeni gémmiñ ak ci seeni geen. Geen yaa nga mel ni ay jaan, am ay bopp, te ñoom lañuy mititale nit ñi.

²⁰ Nit ñi rëcc ci musiba yooyu taxul sax ñu tuub seeni jëfi loxo. Noppiwuñu di jaamu rab yi ak nataali xérëm yu ñu defare wurus ak xaalilis ak xànjär ak xeer ak dénk, yoo xam ne manuñoo gis, manuñoo dégg mbaa ñu dox. ²¹ Te nit ñooñu tuubuñu seen

bóom, seen xérém, seen njaaloo mbaa seen càcc.

10

Malaaka yégle na ne àtte bu mujj ba agsi na

¹ Noonu ma gis meneen malaaka mu am doole, muy wàcce asamaan, làmboo niir. Xon tiim ko, xar kanamam mel ni jant, ay tànkam mel ni jumi sawara. ² Yor na benn téere bu ndaw bu ñu ubbi. Mu teg tànku ndijooram ci géej gi, tànku càmmoñam ci suuf si, ³ di xaacu, mel ni gaynde guy yémmu. Naka la xaacu, juróom ñaari dënnu yi jib. ⁴ Naka la juróom ñaari dënnu yi di jib, may waaja bind, waaye ma dégg baat bu jóge asamaan, naan ma: «Li juróom ñaari dënnu yi wax, na nekk kumpa, bu ko bind.»

⁵ Noonu malaaka, ma ma gis, mu taxaw ci géej gi ak suuf si, yékkati loxol ndijooram, mu jém asamaan, ⁶ daldi waat ci kiy dund ba fàww, ki sàkk asamaan ak suuf ak géej ak li ci nekk lépp; mu ne: «Négandiku wees na, ⁷ waaye jamono ju juróom ñaareelu malaaka ma wolee ci liitam, ndogalu Yàlla dina mat, ni mu ko waxe woon ay jaamam, yonent yi.»

⁸ Ci kaw loolu baat, ba ma déggoon ca asamaan waxaat ak man, ne ma: «Demal jél téere bi ñu ubbi ci loxob malaaka, mi taxaw ci géej gi ak suuf si.»

⁹ Ma dem ca malaaka ma, laaj ko téere bu ndaw boobu. Mu ne ma: «Jél ko te lekk ko. Dina wex ci sa biir, waaye dina neex ni lem ci sa gémmiñ.»

¹⁰ Noonu ma jél téere bi ci loxob malaaka mi, daldi ko lekk, mu neex ci sama gémmiñ ni lem, waaye bi ma ko wannee, mu wex xat ci sama biir.

¹¹ Gannaaw loolu ñu ne ma: «Fàww nga wax ci kàddug Yàlla

lu jém ci réew yu bare ak xeet yu bare ak kàllaama yu bare ak buur yu bare.»

11

Ñaari seede yi

¹ Bi loolu amee ñu jox ma nat-tukaay bu mel ni yet, ne ma: «Jógal, natt kér Yàlla gi ak sarx-alukaay bi, te waññ ña fay jaamu Yàlla. ² Waaye bàyyil éttu bitib kér Yàlla gi; bu ko natt, ndaxte jébbalees na ko ñi dul Yawut, te dinañu nappaaje dëkk bu sell bi diirub ñeent fukki weer ak ñaar. ³ Dinaa may sama ñaari seede yi, ñuy wax ci kàddug Yàlla, sol ay saaku, di toroxlu diirub junni ak ñaar téeméeri fan ak juróom benn fukk.»

⁴ Ñaari seede ya nag ñoo di ñaari garabu oliw yeek ñaari tegukaayu làmp, yi taxaw ci kanam Boroom suuf si. ⁵ Su leen kenn bëgggee def lu bon, sawaraay génn ci seen gémmiñ, daldi lakk seeni bañaale; te ku leen bëggga def lu bon, noonu lay wara deeye.

⁶ Am nañu sañ-sañu téye taw diirub fan, yi ñuy wax ci kàddug Yàlla. Am nañu it sañ-sañu soppi ndox yi deret te wàcce ci kaw suuf musiba yu nekk, saa su ñu ko bëgggee.

⁷ Bu ñu noppee seen seede, rab wiy jóge ci kàmb gi dina leen xeex, daan leen, rey leen. ⁸ Seeni néew dinañu nekk ci péncum dëkk bu mag, boobu ñuy wooye ci misaal Sodom ak it Misra, fa ñu reyoon seen Boroom ci bant.

⁹ Diirub ñetti fan ak genn-wàll bépp réew ak giir ak kàllaama ak xeet dinafiu seetaan seeni néew, te duñu bàyyi kenn suul leen.

¹⁰ Waa àddina dinañu bég ci seen dee, di ndokkeelante ak di joqleente ay may, ndaxte ñaari yonent ya lakkaloon nañu waa àddina.

11 Waaye bi ñetti fan ya ak genn-wàll wéyee, xelum dund, jòge ca Yàlla, solu leen, ñu jòg taxaw. Noonu tiitaange gu réy jápp ñi leen doon seetaan.

12 Ñaari seede ya dégg baat bu xumb ca asamaan naan leen: «Yéegleen fii.» Noonu ñu yéeg asamaan ci aw niir, seeni bañaale di seetaan. 13 Ca saa sa am yëngu-yëngub suuf bu mag, te benn ci fukki xaaju dëkk ba daldi màbb. Juróom ñaari junniy nit dee ci yëngu-yëngub suuf ba, te ña ca des tüit, daldi màggal Yàllay asamaan.

14 Ñaareelu musiba mi wéy na, ñetteel baa ngi nii di ñëw.

Juróom ñaareelu liit gi

15 Juróom ñaareelu malaaka ma wol liitam, noonu baat yu xumb jib ca asamaan naan: «Nguuru àddina, jébbalaat nañu ko sunu Boroom ak Almaseem,

te dina nguuru ba fàww.»

16 Ñaar fukki mag ak ñeent, ña toogoon ca seen gàngune ca kanam Yàlla, daldi dépp seen jë ca suuf, jaamu Yàlla, 17 naan: «Nu ngi lay gérém, Boroom bi Yàlla, yaw Aji Man ji, ki nekk te nekkoon, ndax gànjoo nga sa kàttan gu réy gi,

ngir taxawal sa nguur.

18 Xeet yi meroon nañu, waaye sa mer wàcc na, te jamono ji jot na, ji ngay àttee ñi dee, neexal say jaam yonent yi, ak sa gaa ñi ak ñi ragal saw tur, muy mag di ndaw, te nga rey ñiy yàq àddina.»

19 Noonu kér Yàlla gi ci asamaan daldi ubbiku, gaalu kóllereg Yàlla ga daldi feeñ ca biir kér Yàlla ga, te mu daldi am ay melax, ay coow, ay dënnu, yëngu-yëngub suuf ak tawu yuur bu metti.

12

Jigéen ja ak ninkinànka ja

1 Amoon na firnde ju ràññiku ju feeñ ca asamaan, di jigéen ju làmboo jant bi, kaalawoo fukki biddiwi ak ñiaar, weer wi nekk ci suufu tànkam. 2 Jigéenu biir la, di yuuuxu ndax metitu mat watar. 3 Noonu beneen firnde feeñ ca asamaan, di ninkinànka ju réy, xonq curr te am juróom ñaari bopp ak fukki béjén. Ca bopp ya am na juróom ñaari mbax-anay buur. 4 Geenam di laawaale ñetti cér yu ne benn ca biddiwi asamaan, di leen sànni ci suuf. Ninkinànka ja taxaw ca kanam jigéen jay matu, ngir lekk liir ba, bu juddoo. 5 Noonu mu jur doom ju góor, muy ki wara jiite xeeti àddina yépp ak yetu weñ. Waaye ñu daldi fëkk doom ja, mu dem ca Yàlla ak gànguneem. 6 Gannaaw loolu jigéen ja daw, dem ca màndin ma, ca dalukaay ba ko Yàlla waajaloon ngir mu nekk fa, ñu dundal ko fa diirub junni ak ñaar téeméeri fan ak juróom benn fukk.

7 Noonu xare am ca asamaan ya. Mikayel ak malaaka, ya ànd ak moom, xex ak ninkinànka ja, ninkinànka ja it ak ay malaakaam feyu. 8 Waaye ninkinànka jaa gëna néew doole; noonu ñu dàqe ko ak toppam asamaan. 9 Daaneel nañu ko, moom ninkinànka ju réy ji, di jaani cosaan ji, te ñu di ko wax Tuumaalkat bi mbaa Seytaane, moom miy nax waa àddina sépp—daaneel nañu ko ci kaw suuf, moom ak i malaakaam.

10 Noonu ma dégg baat bu xumb jòge asamaan naan:

«Léegi mucç agsi na, moom ak kàttan ak nguuru Yàlla sunu Boroom, ak sañ-sañu Almaseem, ndaxte ki daan tuumaal sunuy bokk,

di leen sosal guddi ak bëccëg ci
kanam Yàlla sunu Boroom,
kooka daaneel nañu ko.

¹¹ Fekk not nañu ko jaarale ko ci
deretu Gàtt ba
ak seen seedes ngëm,
te soppuñu seen bakkan ba ragala
dee.

¹² Looloo tax, na asamaan ak ñi ci
dëkk bànnexu!
Musiba ci kaw suuf ak ci biir géej!
Ndaxte Seytaane wàcc na ci yéen,
ànd ak mer mu tàng,
ndaxte xam na ne jot gi ko dese
barewul.»

¹³ Ba ninkinànka ja gisee ne
daaneel nañu ko ci kaw suuf, mu
dàq jigéen, ja juroon doom ju
góor ja. ¹⁴ Noonu ñu jox jigéen
ja ñaari laafi jaxaay ja, ngir mu
naaw, ba sore ninkinànka ja, dem
ca mändinj ma ca bérabam, ñu
dundal ko fa ab diir, ay diir ak
genn-wàllu diir*. ¹⁵ Ninkinànka
ja buusu ndox mu bare ni dex ca
gannaaw jigéen ja, ngir yóbbale
ko ca. ¹⁶ Waaye suuf wallu jigéen
ja, naan dex, ga ninkinànka ja
buusu woon. ¹⁷ Ninkinànka ja
mere jigéen ja, daldi xeexi ak ñi
des ciy doomam, di ñiy sàmm
ndigali Yàlla tey sax ci di seedeel
Yeesu. ¹⁸ Noonu mu taxaw ca
tefesu géej ga.

13

Ñaari rab yi

¹ Noonu ma gis génn ca géej ga,
rab wu am fukki béjjén ak juróom
ñaari bopp. Ci kaw béjjénam ya
amoon na fukki mbaxanay buur;
ca bopp ya turi xarab Yàlla. ² Rab
wa ma gis ma nga mel ni segg,
tànk ya mel ni yu rab wu ñuy wax
urs, gémmiñ ga mel ni gu gaynde.
Ninkinànka ja jox ko kàttanam
ak nguoram ak sañ-sañam bu réy.
³ Benn ca bopp ya mel ni dafa
gaañu ba dee. Waaye gaañu-
gaañu ba daldi wér. Waa àddina

sépp yéemu, daldi topp rab wa.
⁴ Ñu jaamu ninkinànka ja ndax
li mu joxoon sañ-sañ rab wa, di
jaamu it rab wa, naan: «Rab wi
amul moroom, kenn manula xeex
ak moom.»

⁵ Noonu mayees ko mu am
gémmiñ, muy jay boppam te di
xarab turu Yàlla. Mayees ko
it sañ-sañ jéf ci kaw suuf di-
irub ñeent fukki weer ak ñaar.
⁶ Noonu mu tàmbalee xarab
Yàlla, di xarab aw turam, dalam,
ak ñi dëkk ci asamaan. ⁷ Mayees
ko, mu xare ak gaayi Yàlla yi te not
leen. Mayees ko it sañ-sañ ci kaw
bépp giir ak réew ak kàllaama ak
xeet. ⁸ Waa àddina sépp dinañu
ko jaamu, ñooñu ñu bindul seeni
tur, li dale ci njàlbéénu àddina, ci
téereb dund bu Gàtt bi ñu rendi.

⁹ Yaw mi am ay nopp, déglul.
¹⁰ Ku Yàlla dogal, ñu war laa jäpp
njaam,
dinañu la jäpp njaam.
Ku Yàlla dogal, ñu war laa rey ak
jaasi,
dinañu la rey ak jaasi.
Looloo tax gaayi Yàlla yi wara
muñ te takku.

*Rab wi génn ci suuf, di naaféq,
bi mbubboo yonent*

¹¹ Noonu ma gis weneen rab di
génn ci suuf. Am na ñaari béjjén
yu mel ni yu gàtt, waaye di wax
ni ninkinànka. ¹² Muy jéf ak sañ-
sañu rab wu jékk wa ci turam, di
sant waa àddina sépp, ñu jaamu
rab wu jékk, woowu am gaañu-
gaañu ba ko rey, waaye daldi wér.
¹³ Muy def kéemaan yu réy, ba
dem sax bay wàcce ci kaw suuf
sawara su jóge asamaan, nit ñi di
gis. ¹⁴ Noonu mu nax waa àddina
ci kéemaan, yi mu am sañ-sañu
def ci turu rab wu jékk wa. Mu
sant waa àddina, ñu def nataalu
rab, wi am gaañu-gaañub jaasi
tey dund. ¹⁵ Mayees ko it, mu
dundloo nataalu rab wa, waxloo

* **12:14** Maanaam ñetti at ak genn-wàll.

ko, ba képp ku jaamuuwul nataalu rab wa rekk ñu rey la.¹⁶ Mu def it ba ñépp, mag ak ndaw, buur ak baadoolo, gor ak jaam, ñépp am mändarga ci seen loxol ndijoor walla ci seen jë,¹⁷ ba kenn du mana jënd mbaa mu jaay te amul mändargam rab wi, maanaam turam walla siifar bu méngoo ak turam.

¹⁸ Lii nag mooy laaj xel: ku am xel dina mana waññ siifarub rab wi, ndaxte siifar boobu méngoo na ak bu nit, di juróom benni téeméer ak juróom benn fukk ak juróom benn.

14

Gàtt ba ak ñi jébbalu ci Yàlla

¹ Ma xool noonu, gis Gàtt ba taxaw ci tundu Siyon, ànd ak téeméer ak ñeent fukk ak ñeenti junniy nit, te ñu bind ci seen jë turu Gàtt ba ak turu Baayam. ² Ma dégg baat bu jóge asamaan, buy riir ni duusi géej, ni riiru dënnu gu réy. Baat ba ma dégg mel ni baati xalamkat yuy xalam. ³ Nit ñu bare ñooñu taxaw ca kanam gàngune ma ak ñeentí mbindeef ya ak mag ña, di woy woy wu bees. Kenn manula jàng woy wa, ku dul téeméer ak ñeentí fukk ak ñeentí junniy nit, ñooñu ñu jote àddina. ⁴ Ñoo di ñi taqul sobey jigéen, ndaxte saxal nañu seen bopp ci sellaay. Ñu nga topp Gàtt ba fépp fu mu jém. Yàlla jot na leen ci biir nit ñi, ñu jébbalu ci Yàlla ak ci Gàtt bi, mel ni tànneefu ngóob mi ñuy sédde Yàlla,⁵ te fen masula génn ci seen gémmiñ. Amuñu benn sikk.

Ñetti malaaka yégle nañu àttey Yàlla

⁶ Noonu ma gis meneen malaaka naaw ca digg asamaan, yor xibaar bi sax, di ko yégal waa àddina— xeet yépp ak giir yépp ak kàllaama yépp ak réew

yépp. ⁷ Ma nga doon xaacu naan: «Ragal-leen Yàlla te jox ko ndam li, ndaxte waxtuw àtteem jot na. Jaamuleen ki sàkk asamaan ak suuf ak géej ak bëti ndox yi.»

⁸ Meneen malaaka, di ñaareel bi, topp ca naan: «Daanu na! Babilon, dëkk bu mag, bi daan mändil réew yépp ak biïnu njaaloom, daanu na.»

⁹ Meneen malaaka, di ñetteel bi, topp ca, di xaacu naan: «Ku jaamu rab wi ak nataalam te nangoo am mändargaam ci jéem walla ci loxoom,¹⁰ dina naan moom itam biïnu xadarub Yàlla bi kenn raxul, ñu sotti ko ci koppu meram. Te dees na ko mbugal ci sawara ak tamarax ci kanam malaaka yu sell yi ak Gàtt bi,¹¹ te saxar siy jóge ci seen mbugal dina gilli ba fàww. Ñooñu di jaamu rab wi ak nataalam, ak képp ku nangoo jot mändargam turam, duñu noppalu guddi ak bëccég.»

¹² Looloo tax gaayi Yàlla yi wara muñ, ñooñuy sàmm ndigali Yàlla yi ak ngëm ci Yeesu.

¹³ Noonu ma dégg baat ci asamaan naan: «Bindal: “Bés ni tey, fi nekk ci Boroom bi te dee, barkeel nañu.”» Xelum Yàlla nee na: «Waaw, dinañu noppalu ci seeni coono, ndaxte seeni jëf a nga leen di xaar.»

Góob nañu àddina si

¹⁴ Ma xool noonu, gis niir wu weex ak ku ca toog, niroo ak doomu nit, takk kaalag wurus ca bopp ba, yor sàrt bu ñaw. ¹⁵ Te meneen malaaka génn ca kér Yàlla ga, di wax ak baat bu xumb ak ka toogoon ca niir wa, ne ko: «Dawalal sa sàrt te góob, ndaxte ngóob jot na, te lépp ñor na ci kaw suuf.»

¹⁶ Noonu ka toogoon ca kaw niir wa dawal sàrtam ci kaw suuf, góob àddina sépp.

¹⁷ Bi loolu amee meneen malaaka génn ca kér Yàlla ga

nekk ca asamaan, yor moom itam sàrt bu ñaw. ¹⁸ Noonu meneen malaaka, ma am sañ-sañ ca sawara sa, jóge ca sarxalukaayu cuuraay ba, daldi wax ak baat bu xumb ak malaaka, ma yor sàrt bu ñaw ba, ne ko: «Dawalal sa sàrt bu ñaw bi te dagg cèggu reseñ yu àddina, ndaxte ñor nañu.»

¹⁹ Noonu malaaka ma daldi dawal sàrtam ci àddina, dagg reseñ yi, sànni leen ci biir segalukaay bu réy bu merum Yàlla. ²⁰ Nu nal reseñ ya ca segalukaay, ba ca gannaaw dëkk ba, deret génn ca, ba agsi ci laabi fas yi, te wal ba èmb lu mat ñetti téeméeri kilomet.

15

Malaaka ya taawu musiba yu mujj yi

¹ Noonu ma gis ca asamaan beneen firnde ju réy tey yéeme: juróom ñaari malaaka yu taawu juróom ñaari musiba, ñuy yu mujj ya, ndaxte ñoom ñooy matal merum Yàlla. ² Noonu ma gis lu mel ni géej gu leer ni weer bu set buy ray-rayi ak sawara. Ña notoon rab wa ak nataalam ak siifar bu méngoo ak turam, ñoo taxaw ca géej gu leer ga, yor xalam yu leen Yàlla jox. ³ Ñuy woy woyu Musaa jaamu Yàlla bi, ak woyu Gàtt ba, naan:

«Say jéf réy nañu te yéeme,
yaw Boroom bi Yàlla, Aji Man ji.
Say yoon jub nañu te dëggu,
yaw Buur bi fiy sax ba abadan.

⁴ Ku la ragalul, Boroom bi?

Ku dul màggal saw tur?

Kenn, ndaxte yaw rekk yaa sell.

Xeet yépp dinañu dikk, jaamu la,
ndax say àtte bir na ñépp.»

⁵ Gannaaw loolu ma xool,
noonu kér Yàlla ubbiku
ca asamaan, muy xaymab
màggalukaay, bi èmb li Yàlla

seede. ⁶ Juróom ñaari malaaka, ya taawu juróom ñaari musiba ya, daldi génn ca kér Yàlla ga. Nu sol mbubb* yu set te weex bay lerax, laxasaayoo ngañaayi wurus ba ci seen dënn. ⁷ Noonu kenn ci ñeenti mbindeef ya jox juróom ñaari malaaka ya juróom ñaari ndabi wurus yu fees ak merum Yàlla jiy dund ba fàww. ⁸ Kér Yàlla ga fees ak saxar ndax leeraayu ndamu Yàlla ak kàttanam. Te kenn manatula dugg ca kér Yàlla ga, ba kera juróom ñaari malaaka ya juróom ñaari malaaka ya taawu, di mat.

16

Ndab ya def merum Yàlla

¹ Noonu ma dégg baat bu xumb bu jóge ca kér Yàlla ga, naan juróom ñaari malaaka ya: «Dem-leen sotti ci àddina juróom ñaari ndabi merum Yàlla yi.»

² Noonu malaaka mu jékk ma dem, sotti ndabam ci àddina, ba woppi taab ju bon te metti dal nit, ña am mändargam rab wa tey jaamu nataalam.

³ Ñaareelu malaaka ma sotti ndabam ci géej gi. Mu soppiku deret ni deretu néew, ba lépp luy dund te nekkoon ci géej gi dee.

⁴ Ñetteelu malaaka ma sotti ndabam ci dex yi ak ci bëti ndox yi. Nu daldi nekk deret. ⁵ Noonu ma dégg malaaka mi am sañ-sañ ci ndox yi naan:

«Ku jub nga, yaw ki nekk te nekkoon,
yaw Aji Sell ji, ci li nga dogal àtte yooyu.

⁶ Ndaxte tuur nañu deretu sa gaa
ñi ak ju yonent yi,

yaw it fey nga leen seen bor,
jox leen deret, ñu naan.»

⁷ Ma dégge baat jibe ca sarxalukaayu cuuraay ba naan:

* **15:6** mbubb yi: ràbbe nañu ko wéñ gu weex gu ñu tudde lë.

«Waaw, Boroom bi Yalla, Aji Man
ji,
say àtte dëggú nañu te jub.»

⁸ Ñeenteelu malaaka ma tuur ndabam ci jant bi. Noonu ñu jox ko sañ-sañ lakk nit ñi ak tàngaayam. ⁹ Naañ wu metti di lakk nit ñi, ñu daldi xarab turu Yalla, ji am sañ-sañ ci kaw musiba yooyu. Waaye tuubuñu sax seeni bâkkaar, ngir jox ko ndam li.

¹⁰ Juróomeelu malaaka ma tuur ndabam ci kaw gàngunem rab wa. Noonu lëndëm muur ngurum. Nit ñi di màtt seeni làmmiñ ndax metit, ¹¹ ñuy xarab Yällay asamaan ndax seeni metit ak seeni taab. Waaye tuubuñu seeni jëf.

¹² Juróom benneelu malaaka ma sotti ndabam ci dex gu mag, gi ñuy wax Efraat, ndox ma daldi ñjis, ngir waajal yoonu buuri penku, yiñ ñew. ¹³ Noonu ma gis ñetti rab yu bon yu mel niy mbott, génn ci gémmiñ ninkinànka ja ak rab wa ak naaféq, ba mbubboo yonent. ¹⁴ Ay rabi Seytaane lañu woon, yuy def ay kéemaan te di dem ci buuri àddina sépp, di leen dajale, ngir xeex biy am ci bés bu mag, bi Yalla Aji Man ji jagleele boppam.

¹⁵ «Maa ngi ñew nib sàcc. Bég nga, yaw mi nelawul te di wottu say yére, ngir baña dox yaramu neen, ñuy gis sa gàcce.»

¹⁶ Noonu rab ya dajale buuri àddina si ci bérab bu tudd ci làkku ebré Armagedon.

¹⁷ Ci kaw loolu juróom ñaareelu malaaka ma sotti ndabam ci ngelaw. Noonu baat bu xumb jóge ca gàngune ma ca kér Yalla ga, naan: «Lépp mat na.»

¹⁸ Noonu mu am ay melax ay riir ay dënnu ak yëngu-yëngub suuf bu mag, boo xam ne bési cosaan ba léegi, masu faa am. Yëngu-yëngub suuf si réye na noonu.

¹⁹ Dëkk bu mag ba xàjjalikoo ñetti

cér, te dëkki xeet yi màbb. Noonu Yalla daldi fattaliku Babilon bu mag ba, ngir jox ko koppu meram mu tàng ma, ba mu màndi. ²⁰ Dun yépp daldi ne mes, te kenn gisatul tund ya. ²¹ Tawu yuur, donj wu nekk tollu ci ñeent fukki kilo, daldi daanoo asamaan ci kaw nit ñi, ñuy xarab Yalla ndax musibam yuur ga, ndaxte musiba ma dafa metti woon lool.

17

Jigéenu moykat bu mag ba

¹ Gannaaw loolu benn ci juróom ñaari malaaka, ya taawu juróom ñaari ndab ya, ñew ne ma: «Kaay, ma won la mbugalu jigéenu moykat bu mag, bi toog ci dex yu bare. ² Moom la buuri àddina si àandal ci seen njaaloo. Ci biiñu moy Yallaam la waa àddina màndee.»

³ Noonu Xelum Yalla solu ma, malaaka ma yóbbu ma ca màndij ma. Foofa ma gis fa jigéen ju war rab wu xonq te am juróom ñaari bopp ak fukki béjjén, yaram wa fees ak turi xarab Yalla. ⁴ Jigéen ja sol lu yolet te xonq, takk wurus ak jamaa ak ay per. Yoroon na koppu wurus bu fees ak ñaawteef ak sobeem. ⁵ Bindoon nañu ci jéem tur wii èmb kumpa, mu di: Babilon mu mag mi, ndeyi jigéeni moykat yi ak ñaawteefi àddina yi. ⁶ Ma gis jigéen ja màndi ci deretu gaayi Yalla yi, ci deretu ñi doon seedeel Yeesu.

Naka laa ko gis, ma daldi jaaxle lool. ⁷ Malaaka ma ne ma: «Lu tax nga jaaxle? Dinaa la leeralal kumpag jigéen ji ak rab, wi mu war te am juróom ñaari bopp ak fukki béjjén. ⁸ Rab wi nga gis nekkoon na waaye nekkatul. Dina génn ca kàmb gu xóot ga, ba noppi sàñku. Noonu waa àddina, ñi ñu bindul seeni tur, li dale ci njàlbéenu àddina, ci téereb dund bi, dinañu yéemu, bu ñu gisee

rab wi, ndaxte nekkoon na waaye nekkatul te dina nekkaat.

⁹ «Xam lii nag moo laaj xel. Juróom ñaari bopp ya ñooy juróom ñaari tund, yi jigéen ji toog ci seen kaw. Juróom ñaari buur lañu itam: ¹⁰ juróom daanu nañu, kenn kaa ngi fi, ki ci des ñewagul, te bu ñëwee, dina fi wara nekk ab diir. ¹¹ Rab wi nekkoon te nekkatul nag, moom ci boppam moo di juróom ñetteelu buur bi, te ci juróom ñaar yi la bokk. Ma nga jém sànkute.

¹² «Fukki béjjén yi nga gis, fukki buur lañu yu jogagul nguuri. Waaye dinañu jot sañ-sañ diirub waxtu, ñuy nguuru ak rab wi. ¹³ Ñoo bokk mébét, di jox seen kàttan ak seen sañ-sañ rab wi. ¹⁴ Dinañu xare ak Gàtt bi, waaye Gàtt bi dina leen daan, ndaxte mooy Kilifag kilifa yi, di Buuru buur yi. Te am toppam, di ñi mu woo te tånn leen, te ñu takku ci moom, dinañu daanandoo ak moom.»

¹⁵ Mu neeti ma: «Dex yi nga gis jigéenu moykat ja toog ca kaw, mooy réew yi ak mbooloo yi ak xeet yi ak källaama yi. ¹⁶ Fukki béjjén yi nga gis, ñoom ak rab wa, dinañu bañ jigéenu moykat ja, futti ko ci lépp, def ko yaramu neen. Dinañu lekk suuxam, ba noppi lakk ko ci sawara. ¹⁷ Ndaxte Yàlla def na ci seen xol, ñu matal la mu neroon. Noono dinañu ànd, jébbal seen nguuri rab wi, ba kera li Yàlla wax di mat. ¹⁸ Te jigéen ji nga gis, moo di dëkk bu mag, biy nguuru ci kaw buuri àddina si.»

18

Babilon daanu na

¹ Gannaaw loolu ma gis meneen malaaka mu wàcce ca asamaan, yor sañ-sañ bu réy, te leeraayam daj na àddina sépp. ² Mu daldi xaacu naan: «Daanu na! Babilon mu mag ma daanu na! Léegi

dëkkukaayu jinne la, ak bépp rab wu bon ak bépp picc mu daganul te araam. ³ Ndaxte jox na xeeti àddina yépp, ñu naan ci koppu nafsoom ak njaaloom, ba ñu mändi. Buuri àddina ànd nañu ak moom ci njaaloo, te baana-baanay àddina woomle nañu ndax li mu bëgg mbuux.»

⁴ Noonu ma dégg beneen baat bu jóge asamaan naan: «Génnleen ci biiram, yéen samay gaay, ngir ngeen baña bokk ci ay bakkaram te baña am cér ci musiba yi koy dal. ⁵ Ndaxte ay bakkaram dajaloo nañu ba ci asamaan, te Yàlla fàttaliku na ay jéfam yu bon. ⁶ Dellooleen ko li mu defoon, feyleen ko ñaar ci li mu lebaloon, feesal-leen koppam ak naan gu gëna wex ñaari yoon naan ga mu joxe woon. ⁷ Joxleen ko ci coono ak naqar, lu tollu ni tiitar ak mbuux, ba mu dencaloон boppam. Gannaaw nee woon na ci xelam: “Maa ngi toog fii ni buur, duma ab jëtun te duma ténj mukk,” ⁸ looloo tax ba musiba, yii ñu ko sédd, dinañu ñëw ci benn bés, ñu di mbas, ténj ak xiif, ñu di ko lakk ba mu jeex, ndaxte Yàlla Boroom bi ko àtte, ku am kàttan la.»

⁹ Buuri àddina yépp, yi àndoón ak moom ci njaaloo ak mbuux, bu ñu séenee saxar siy jollee ci taal bi ñu koy lakke, dinañu yuuxu, di ko jooy. ¹⁰ Dinañu tiit ndax coonoom, ba dàndu lu sore, naan:

«Ngalla yaw! Ngalla yaw, dëkk bu mag bi,
Babilon mi am kàttan!
Benn waxtu rekk doy na, ngir sab
àtte mat!»

¹¹ Baana-baana yi ci kaw suuf di jooy, di ko naqarlu, ndaxte kenn dootul jénd seen njaay: ¹² seen wurus ak seen xaalis ak seeni jamaa ak yeneen per; seeni piis yu rafet ak piis yu yolet, yu ray-ray, yu xonq; seen dénk wu xeeñ ak seen yéf yi ñu defare bëñi ñay

walla dénk wu jafe walla xànjar
walla weñ walla marbë;¹³ ak bant
yuy safal ak gàncax gu xeeñ ak
xeeti cuuraay yu bare ak latkoloñ
ak biiñ ak diw ak sungufu lay-
layaat ak pepp ak i nag ak i xar
ak i fas ak i sareeti xare ak i jaam,
ba ci bakkani nit.

¹⁴ Dinañu wax naan: «Yëf yi nga
bëggoona am raw nañu la, te lépp
luy yafal walla col gu rafet ñàkk
nga ko, te kenn du ko gisaat!»

¹⁵ Baana-baana, yi daan jaay yëf
yooyu ba woomle, dinañu sore
ndax ragal coonoom. Dinañu jooy
di naqarlu,¹⁶ naan:

«Ngalla yaw! Ngalla yaw, dëkk
bu mag,
bi soloon yére yu rafet, yu yolet te
xonq,
daan takk wurus ak jamaa ak per,
¹⁷ sa alal ju bare jepp naaw na ci
waxtu!»

Noonu ñépp ñiy dawal gaal ak
ni ciy tukki ak ni ciy liggeey ak
ni ciy baana-baana, ñépp di sore
bérab boobu,¹⁸ te bu ñu séenee
saxar sa cay jollee, naan: «Ndax
dëkk bu niroo woon ak dëkk bu
mag bii mas na am?»

¹⁹ Ñuy xëpp suuf ci seen bopp,
di jooy, di naqarlu te naan:

«Ngalla yaw! Ngalla yaw, dëkk
bu mag bi nga xam ne
ci la boroom gaal yépp woomle
ndax sa barele,
ci waxtu nga gental.

²⁰ Yaw asamaan, bégal ci li ñu ko
yàq!

Yéen itam gaayi Yàlla yi, ndaw yi
ak yonent yi, bëgleen,
ndaxte Yàlla àtte na ko, ba feyul
leen.»

²¹ Noonu malaaka mu am doole
jël doj wu réy, sànni ko ci géej gi,
naan:

«Nii lañuy sànnée ak doole Ba-
bilon dëkk bu mag bi,
mu ne meñj.

²² Buumi xalam yi ak baati woykat
yi ak toxoro yi ak liit yi,
kenn dootu ko dégg ci yaw.

Liggéeykat bu xareñ bu mu mana
doon,
kenn dootu ko gis ci yaw.

Kandanju gënn,
kenn du ko déggati ci yaw.

²³ Niitug làmp du tàkkati,
te baatu boroom séet ak séetam
dootul jib ci yaw ba fàww.

Ndaxte say baana-baana ñoo yili-
foon àddina,
te xeet yépp réer nañu ndax say
luxus.»

²⁴ Deretu yonent yi ak gaayi Yàlla
yi ak ñépp ñi ñu rey ci kaw suuf,
ci moom Babilon lañu ko fa fekk.

19

Aleluya!

¹ Gannaaw loolu ma dégg lu
mel ni baat bu xumb bu jollee
ca mbooloo mu bare ca asamaan,
naan:
«Aleluya!

Mucc, ndam ak kàttan, Yàlla sunu
Boroom moo ko moom.

² Ay àtteem dañoo dëggú te jub!
Ndaxte àtte na jigéenu moykat bu
mag,

bi daan yàq àddina si ak
njaaloom,
te feyul na noonu jaami Yàlla, yi
mu daan rey.»

³ Ñu tegaat ca ne:

Aleluya!
Saxarus lakku dëkk baa ngi jolli
ba fàww!»

⁴ Noonu ñaar fukki mag ña ak
ñeent, ak ñeenti mbindeef ya,
daldi sukk di jaamu Yàlla, moom
mi toog ca gàngune ma. Ñu naan:
«Amiin! Aleluya!»

⁵ Noonu baat jibe ca gàngune
ma naan:

«Maggal-leen Yàlla sunu Boroom,
yéen ñépp ñi di ay jaamam,
yéen ñi ko ragal, mag ak ndaw.»

⁶ Ma dégg lu mel ni baatu
mbooloo mu bare, mel ni riiru
duusi géej, ni yënguy dënnu yu
réy, naan:
«Aleluya!

Sunu Boroom Yàlla Aji Man ji
dugg na ci nguuram!

7 Nanu bég te bànnexu te jox ko
ndam li,
ndaxte céetu Gàtt bi agsi na, séet
bi waaj na!

8 May nañu ko, mu sol mbubb mu
set te weex bay lerax.»

Mbubb mu weex moomu day mis-
aal njubtey gaayi Yàlla yi.

9 Gannaaw loolu malaaka ma
ne ma: «Bindal lii: "Yéen ñi
ñu woo ci reeri céetu Gàtt ba,
barkeel ngeen."» Mu teg ca ne ma:
«Kàddu yii ñoo yàlla dì
kàddu yu dëggu.»

10 Noonu ma daanu ci ay
tankam, bëgg koo jaamu. Mu ne
ma: «Moytu koo def; sa nawle laa
ci liggeey bi, di kenn ci say bokk,
yiy sax ci seedeel Yeesu. Jaamul
Yàlla. Ndaxte seedes Yeesu mooy
xel miy solu yonent yi.»

Ki war fas wu weex

11 Bi loolu wéyee ma gis
asamaan ubbiku. Noonu fas wu
weex feeñ. Ki ko war ma nga
tudd Ku Takku te Dëggu, te ci
njub lay àtte ak a xare. 12 Ay
bëtam di xuyy ni sawara, te mu
am mbaxanay buur yu bare ca
boppam. Bind nañu ci moom tur
wu kenn xamul ku dul moom.
13 Sol na mbubb mu ñu sóob
ci deret, te Kàddug Yàlla mooy
turam. 14 Xarekat yi nekk ci
asamaan topp ci moom, war ay
fas yu weex, sol mbubb yu weex
te set. 15 Am na jaasi ju ñaw juy
génn ci gémmiñam, ngir dóor
xeet yi, mu di leen jiitee yetu
weñ, te mooy nappaaje reseñ yi
ci segalukaayu mer mu tàng mu
Yàlla Aji Man ji. 16 Ci mbubbam
ak ci poojam bind nañu ci tur wii:
Buuru buur yi, Kilifag kilifa yi.

17 Noonu ma gis malaaka mu
taxaw ci jant bi. Mu wax ak baat
bu xumb ak picc, yiy naaw ci
digg asamaan, ne leen: «Ñewleen
teewesi reer bu mag bu Yalla,

18 ngeen lekk suuxi buur yi, njiiti
xare yi ak boroom kàttan yi, suuxi
fas yi ak seeni gawar, suuxi ñépp:
gor ak jaam, mag ak ndaw.»

19 Noonu ma gis rab wa, buuri
àddina si ak seeni xarekat dajaloo
ngir xareji ak ki war fas wa ak
ay xarekatam. 20 Ñu jàpp rab
wa, moom ak naaféq ba mbubb-
boo yonent, ba daan def ca turu
rab wa ay kéemaan yu mu naxe
ñi nangu woona am màndargam
rab wa te jaamu nataalam. Ñoom
ñaar ñépp sànni nañu leen ñuy
dund ca déegu sawara ak tamara-
x buy tàkk. 21 Ña ca des, jaasi,
jay génn ca gémmiñu ka toog ca
fas wa, rey leen; picc yépp lekk,
ba regg ci seeni suux.

20

Nguuru Kirist diirub junniy at

1 Noonu ma gis malaaka mu
wàcce ca asamaan, yor caabiy
kàmb ga ak càllala gu réy. 2 Mu
jàpp ninkinànka ja, di jaani
cosaan ja, muy Tuumaalkat bi,
maanaam Seytaane. Malaaka ma
yeew ko diirub junniy at, 3 sànni
ko ci kàmb gi, téj ko, sakki bunt
bi ko tiim ci kaw. Noonu du nax
xeet yi, ba kera junniy at yi di mat.
Gannaaw loolu fàww ñu yiwi ko
diir bu gàtt.

4 Noonu ma gis ay gàngune,
ñu jox ña ca toog sañ-sañu
atte. Noonu ma gis ruuwi ñi
ñu bóoomoon ndax li ñu doon
seedeel Yeesu te gém kàddug
Yàlla. Ñooñu jaamuwuñu rab wa
mbaa nataalam, te nanguwuñoo
am màndargam rab wa ca seen jé
mbaa seen loxo. Ñu daldi dekki,
di nguuru ak Kirist diirub junniy
at. 5 Yeneen néew yi duñu dekki,
fi ak junniy at yi matul. Loolu
moo di ndekkite lu jékk li. 6 Ñi
bokk ci ndekkite lu jékk li, barkeel
nañu te sell! Ñaareelu dee gi du
leen manal dara. Waaye dinañu

doon sarxalkati Yàlla ak Kirist, tey nguuru ak moom junniy at.

Seytaane ci déegu sawara sa ba fàww

⁷ Bu junniy at ya matee, dinañu yiwi Seytaane ca kasoom, ⁸ te dina dem naxi xeet yi ci ñeenti xéblay àddina, maanaam ñoom Gog ak Magog*. Dina leen dajale ngir xare, te dinañu bare ni peppi suuf cig tefes. ⁹ Dinañu sam suuf sépp, di wér dalu gaayi Yàlla yi ak dëkk, bi Yàlla bëgg. Waaye sawara daldi jóge asamaan, lakk leen. ¹⁰ Dees na jàpp Seytaane, mi leen daan nax, sànni ko ci déegu sawara ak tamarax bi, mu fekki rab wa ak naaféq ba mbubboo yonent. Foofa dinañu leen mbugal guddi ak bëccëg ba fàww.

Bés pénc ba

¹¹ Noonu ma gis gàngune mu mag te weex, ak ka ca toog. Asamaan ak suuf daw, sore ko, ba ne mes. ¹² Ma gis néew ya, mag ak ndaw, ñu taxaw ca kanam gàngune ma. Ñu daldi ubbi ay téere, ubbi itam beneen téere, téereb dund bi. Ñu àtte néew ya, ku nekk ci say jéf, ni ñu ko bindé woon ca téere ya. ¹³ Noonu géej gëq néew, yi nekkoon ci moom; dee ak barsàq delloo néew, ya ñu yoroon. Ñu àtte ñépp ci seeni jéf. ¹⁴ Ñu jàpp dee ak barsàq, sànni ca déegu sawara sa. Déegu sawara soosu moo di ñaareelu dee. ¹⁵ Képp ku ñu bindul sa tur ci téereb dund bi, dees na la sànni ci déegu sawara si.

21

Asamaan ak suuf yu bees yi

¹ Noonu ma gis asamaan su bees ak suuf su bees, ndaxte asamaan su jékk sa ak suuf su jékk sa wéyoon nañu, te géej gi amatul.

² Ma gis, wàcce ca asamaan, jóge ca wetu Yàlla, Yerusalem gu bees gi, dëkk bu sell, bi ñu waajal ba mu jekk ni séet buy nég jékkéram. ³ Ma dégg baat bu xumb jibe ca gàngune ma naan: «Dalub Yàllaa ngi ci biir nit ñi. Dina dëkk ak ñoom, nit ñi dinañu nekk ay gaayam, te moom Yàlla ci boppam dina ànd ak ñoom, nekk Yàlla seen Boroom. ⁴ Dina fomp bépp rongooñ ci seeni bët; te dee dootul am walla naqar walla jooy walla metit, ndaxte yéf yu jékk ya wéy nañu.»

⁵ Noonu ki toog ca gàngune ma ne: «Maa ngi yeosal lépp!» Mu ne ma: «Bindal, ndaxte kàddu yii yu wóor lañu te déggu.» ⁶ Mu teg ca ne ma: «Lépp mat na! Maay Alfa di Omega, di njàlbéen gi, di muj gi. Ku mar, dinaa la may ci bëtu ndoxum dund mi, te doo fey dara. ⁷ Ku daan, dinga am cér ci mbir yii. Dinaa nekk Yàlla sa Boroom, te dinga nekk doom ci man. ⁸ Waaye ñi ragal ak ñi gémul ak ñiy def lu ñaaw ak ñiy bóome ak ñiy njaaloo ak luxuskat yi ak xérëmkat yi ak fenkat yépp, seen añ moo di déegu sawara bi ànd ak tamarax. Loolu mooy ñaareelu dee gi.»

⁹ Gannaaw loolu benn malaaka ñièw, mi bokk ca juróom ñaari malaaka, ya yoroon juróom ñaari ndabi musiba yu mujj ya, ne ma: «Ñéwal, ma won la séet bi, soxnas Gàtt bi.»

¹⁰ Noonu Xelum Yàlla solu ma, malaaka ma yóbbu ma ci kaw tund wu réya réy. Noonu mu won ma Yerusalem, dëkk bu sell bi, muy wàcce ci asamaan, jóge ca wetu Yàlla, ¹¹ ànd ak ndamu Yàlla. Leeraayam mel ni leeraayu per bu jafe lool, ni jamaa buy ray-rayi. ¹² Miir bu réy te kawe moo ko wér te am fukki bunt ak ñaar, bu ca

* ^{20:8} Gog ak Magog ñooy misaal bañaaley Yàlla ak yu gaayi Yàlla yi, ni ko yonent Yàlla Esekiyel waxe woon.

nekk malaaka taxaw ca wet ga. Ca bunt ya bind nañu ca fukki tur ak ñaar, yu giiri bænni Israyil.¹³ Ca penku am na fa ñetti bunt; ca nor ñett; ca sudd ñett ak ñett ca sowu.¹⁴ Samp nañu miiru dëkk ba ci fukki fondamaa ak ñaar, yu ñu bind turi fukki ndawi Gàtt ba ak ñaar.

¹⁵ Ki doon wax ak man amoon na nattukaay, di bantu wurus bu mu doon natte dëkk ba ak miir ba ko wér, ak bunt ya.¹⁶ Dëkk ba dafa kaare, guddaay ba ak yaatuwaay ba ñoo tolloo. Mu natt dëkk ba ak bant ba mu yor. Guddaay ba ak yaatuwaay ba ak taxawaay ba lépp tolloo, di fukki junni ak ñaar ciy estat*.

¹⁷ Malaaka ma natt miir ba nat-tub nit, fekk miir ba di téeméer ak ñeent fukk ak ñeenti xasab†.

¹⁸ Miir ba, jamaa lañu ko liggéeye, te dëkk ba di wurusu ngalam, leer ni weer bu set.¹⁹ Fondamaay miiru dëkk ba rafetale nañu leen xeeti per yu nekk. Fondamaay ba jékk ba jamaa la; ñaareel ba, per bu bulo bu ñuy wax safir;

ñetteel ba, per bu wert bu ñuy wax kalseduwan;

ñeenteel ba, per bu wert te lerax, bu ñuy wax eméróot;

²⁰ juróomeel ba, per bu xonq bu ñuy wax sardonigsé;

juróom benneel ba, per bu xonq curr bu ñuy wax sarduwan;

juróom ñaareel ba, per bu mboq bu ñuy wax kirisolit;

juróom ñetteel ba, per bu wert ni géej bu ñuy wax beril;

juróom ñeenteel ba, per bu mboq bu ñuy wax topaas;

fukkeel ba, per bu wert bu ñuy wax kirisoparas;

fukkeel ba ak benn, per bu bulo bu ñuy wax yasent;

fukkeel ba ak ñaar, per bu yolet bu ñuy wax ametistë.

²¹ Fukki bunt ya ak ñaar, ay per yu weex lañu. Bunt bu nekk di benn per kepp. Péncu dëkk ba di wurusu ngalam, leer ni weer bu set.

²² Gisuma ca dëkk ba kér Yàlla, ndaxte Boroom bi Yàlla Aji Man ji ak Gàtt ba ñooy màggalukaay ba.²³ Dëkk ba soxlawul jant walla weer ngir leeral ko, ndaxte ndamu Yàlla moo koy leeral, te Gàtt ba moo nekk làmpam.²⁴ Xeeti àddina dinañu dox cig leeram, te buuri àddina dinañu ca indi seen ndam.²⁵ Bunti dëkk ba duñu téju bëccëg, te guddi du fa am.²⁶ Dinañu fa indi ndamu xeet yi ak seen alal.²⁷ Dara du fa dugg lu am sobe, mbaa kenn kuy sóobu ci ñaawteef walla fen. Ñi ñu bind ci téereb dund bu Gàtt bi rekk ñoo fay dugg.

22

Dexu ndoxum dund mi

¹ Noonu malaaka ma won ma dexu ndoxum dund, mu leer ni weer bu set, di génn ca gàngune mu Yàlla ak Gàtt ba,² xellee ca digg péncu dëkk ba. Ca weti dex ga amoon na ca garabu dund, guy meññ fukki yoon ak ñaar, di meññ weer wu nekk, te xob ya di faj xeet yi.³ Musiba dootul am. Gàngune mu Yàlla ak Gàtt bi mu ngi ci dëkk bi, te ay jaamam dinañu ko jaamu.⁴ Dinañu gis xar kanamam, te turam dina nekk ci seen jé.⁵ Guddi dootul am, te kenn dootul soxla leeru làmp walla naaju jant, ndaxte Boroom bi Yàlla moo leen di leeral. Te dinañu nguuru ba fàww.

⁶ Noonu malaaka ma ne ma: «Wax jii ju wóor la te dëggú. Boroom bi, Yàlla jiy leeral xeli yonent yi, moo yónni malaakaam, ngir mu won ay jaamam mbir yi dëgmél di ñew.»

Yeesu Kirist dina délsi

* **21:16** Maanaam ñaari junni ak ñaar téeméeri kilomet. † **21:17** Maanaam juróom benn fukki meetar ak juróom.

⁷ «Maa ngi ñëw léegi. Yaw miy sàmm waxi Yàlla, yi ci téere bii, barkheel nga.»

⁸ Man Yowaana maa dégg mbir yii te gis ko. Ba ma ko dégggee te gis ko, damaa daanu ca tànki malaaka, ma ma ko doon won, bëgg koo jaamu. ⁹ Mu ne ma: «Moytu koo def. Sa nawle laa ci liggéey bi, yaw ak say bokki yonent ak ñiy sàmm waxi téere bii. Jaamul Yàlla.» ¹⁰ Mu ne ma it: «Bul téj téere bii ak waxi Yàlla yi mu èmb, ndaxte waxtu wi jege na. ¹¹ Ku jubadi, na sax ci jubadeem; ku taq sobe, na sigiñu ci sobeem; ku jub, na wéy ci jéf yu jub; ku sell, na ci ñoy.»

¹² Yeesu nee na: «Maa ngi ñëw léegi, indaale pey gi, ngir delloo ku nekk lu méngoo ak lu mu def.

¹³ Man maay Alfa di Omega, ki jékk tey mujj, maay njàlbéen gi, di muj gi.

¹⁴ «Yéen ñi fóot seeni mbubb, ngir saña lekk ci garabu dund gi te dugg ci bunti dëkk bi, barkeel ngeen. ¹⁵ Waaye ñi ci biti ñooy xaj yi ak luxuskat yi ak njaalookat yi

ak bóomkat yi ak xërémkat yi ak ñépp ñiy sopp fen te wéye ko.

¹⁶ «Man Yeesu maa yónni sama malaaka, ngir mu seede leen mbir yii ci digg mboolooy ñi gém. Man maay car, bi soqikoo ci Daawuda, di biddiiwu njél bu leer bi.»

¹⁷ Te Xelum Yàlla ak séetu Gàtt bi ñu ngi naan: «Ñéwal!»

Képp ku dégg wax jii, na ne: «Ñéwal!»

Na képp ku mar, ñëw; ku bëgg, duyal ci ndoxum dund mi te doo fey dara.

¹⁸ Man Yowaana maa ngi koy wax képp ku dégg waxi Yàlla, yi nekk ci téere bii: ku ci yokk dara, Yàlla dina dolli ci sa mbugal musiba, yi ñu wax ci téere bii.

¹⁹ Ku dindi dara ci waxi Yàlla, yi nekk ci téere bii, Yàlla dina dindi sa wàll ca garabu dund ga ak dëkk bu sell ba, ñaar yooyu ñu bind ci téere bii.

²⁰ Kiy seede mbir yii nee na: «Waaw, maa ngi ñëw léegi.»

Amiin. Boroom bi Yeesu, ñéwal!

²¹ Yal na yiwu Boroom bi Yeesu ànd ak yéen ñépp.